LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1898.

TRINAESTI SVEZAK.

U ZAGREBU 1899.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE).

TISAK DIONIČKE TISKARE

Objava i molba.

Pošto je »Prva hrvatska štedionica u Zagrebu« povodom pedesetgodišnjice svoga opstanka rodoljubno poklonila jugoslavenskoj akademiji svotu od 5000 forinti s namjenom „za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, i to u prvom redu iz humanističkih struka“, tô je akademija, da bi zadovoljila ovoj patriotskoj namjeni Prve hrvatske štedionice, osnovala odlukom skupne sjednice od 4. lipnja 1887. posebnu zakladu pod imenom **„zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu“.**

Temeljnu glavnicu ove zaklade sačinjavaju:

a) svota od 5000 forinti, što ju je u rečenu svrhu darovala Prva hrv. štedionica;

b) svota od 2000 forinti, što ju je prošle godine akademiji darovao u njezine svrhe presv. gosp. Rudolf grof Normann Ehrenfelski;

c) svi iznosi, što će ih u istu rodoljubnu svrhu darovati općine, korporacije, društva ili pojedinci.

Svrha je ovoj zakladi, da se njezinim prihodom izdavaju ona opće korisna znanstvena djela, izvorna ili prevedena, koja se u smislu čl. 1. akademijskih pravila ili u opće ne mogu izdavati troškom redovitih prihoda akademije

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1898.

TRINAESTI SVEZAK.

U ZAGREBU 1899.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE).

Dionička tiskara u Zagrebu.

Pokrovitelj:

Preuzvišeni i prečastni gospodin

JOSIP JURAJ STROSSMAYER,

biskup bosanski i sriemski, rimski grof i biskup uz papinski priestol, odlikovan od svetoga Otca pape Leona XIII. nadbiskupskim pallijem, nj. c. i kr. apost. veličanstva pravi tajni državni savjetnik, bogoslovja i mudroslovja doktor, član bogoslovnoga sbora na bečkom i peštanskom sveučilištu, itd. itd.

*

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik:

Josip Torbar.

Predstojnici razredni:

U filologijsko-historijskom razredu:

Tade Smičiklas.

U filosofijsko-juridičkom razredu:

Milovan Zoričić.

U matematičko-prirodoslovnom razredu:

Dr. Karlo Zahradnik.

Tajnici:

Dr. Fran Vrbanić.
Dr. Franjo Marković.

Knjižničar:

Dr. August Musić.

Arkivar:

Tade Smičiklas.

Ravnatelj galerije slika:

Prof. Nikola Mašić.

Pomoćno osoblje:

Pisar: *Bogoljub Krnic.*
Podvornik: *Marko Banfić.*

ODBORI.

a) Financijalni:

Tade Smičiklas.
Dr. Fran Vrbanić.

b) Za izdavanje historijskih i historijsko-juridičkih spomenika:

Ivan Tkalčić.
Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Vjekoslav Klaić.

c) Za izdavanje starih pisaca:

Pero Budmani.
Dr. Franjo Marković.
Armin Pavić.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. Milivoj Šrepel.

d) Za sabiranje spomenika tradicionalne literature:

Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. August Musić.
Ivan Milčetić.
Sp. Brusina.
Dr. A. Heinz.

e) Za galeriju slika:

Dr. Franjo Marković.
Tade Smičiklas.
Dr. Milivoj Šrepel.
Milovan Zoričić.
Sp. Brusina.

f) Za knjižnicu:

Predsjednik, i predstojnici razreda.

ČLANOVI.

(Redom izbora.)

Počastni članovi:

1. Aristo Aristović Kunik, c. ruski tajni savjetnik i akademik u Petrogradu. (1870., 24. listop.)
2. Dimitrij Ivanović Mendelejev, sveučilištni profesor u Petrogradu. (1882., 5. pros.)
3. Dr. E. A. Frič, profesor na češkom sveučilištu u Pragu. (1893., 12. pros.)
4. Nikola Tesla, elektrotehničar u Americi. (1896., 17. pros.)
5. Franjo Bulić, umir. ravnatelj gim. u Spljetu. (1898., 15. pros.)

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. Dr. Vatroslav Jagić, c. kr. dvorski savjetnik i prof. na sveučilištu u Beču. (1866.)
2. Armin Pavić, predstojnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoga vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Maixner, kr. zemaljski nadzornik za srednje škole, u Zagrebu. (1882., 5. pros.)
4. Pero Budmani, profesor na gimnaziji u Zagrebu. (1883., 21. stud.)

5. Ivan Tkalčić, nadarbenik prvostolne crkve u Zagrebu. (1883.)
6. Nadko Nodilo, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1883.)
7. Tadija Smičiklas, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1883.)
8. Dr. Tomo Maretić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1890., 4. pros.)
9. Dr. Milivoj Šrepel, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1893., 12. pros.)
10. Vjekoslav Klaić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. pros.)
11. Dr. August Musić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, knjižničar. (1896.)

b) Dopisnici.

1. Dr. Ernest Dümmler, profesor na sveučilištu u Berlinu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Hattala, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
3. Vaclav V. Tomek, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
4. Dr. Louis Leger, profesor na collège-u de France u Parizu. (1870., 24. stud.)
5. Stojan Novaković, kr. srbski poslanik u Carigradu. (1870.)
6. Čedomil Mijatović, kr. srbski poslanik u Londonu. (1873., 24. stud.)
7. Marin Drinov, profesor na sveučilištu u Harkovu. (1879., 21. stud.)
8. Milan Gj. Milićević, predsjednik kr. srbske akademije u Biogradu. (1879.)
9. Luka Zore, ravnatelj na c. preparandiji u Arbanasima kod Zadra. (1882., 5. pros.)

10. Dr. A Leskien, profesor na sveučilištu u Lipskom. (1883., 21. pros.)
11. Ilarion Ruvarac, arhimandrit u fruškogorskom manastiru Grgetku. (1888., 3. pros.)
12. Dr. Grgur Krek, profesor slavistike na sveučilištu u Gradcu. (1888.)
13. Dr. Konstantin Jireček, profesor na sveučilištu u Beču. (1889., 27. stud.)
14. Nikifor Dučić, arhimandrit, član kr. srpske akademije u Biogradu. (1890., 4. pros.)
15. F. I. Uspenskij, profesor c. novoruskoga sveučilišta u Odesi. (1890.)
16. T. Florinskij, profesor c. sveučilišta sv. Vladimira u Kijevu. (1890.)
17. J. Jelčić, profesor pomorske škole i upravljatelj arkiva u Dubrovniku. (1893., 12. pros.)
18. A. V. Veselovskij, profesor na carskom sveučilištu u Petrogradu. (1893.)
19. Ivan Milčetić, profesor na kr. gimnaziju u Varaždinu. (1893.)
20. Dr. Milan vitez Rešetar, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1896., 17. pros.)
21. Marcel Kušar, gimnaz. profesor u Zadru. (1896.)
22. Dr. E. Muka, gimnazijski profesor u Freibergu u Saskoj (1896.)
23. Dr. Matija Murko, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1897., 16. pros.)
24. Dr. Stanislav Smolka, sveuč. profesor i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu. (1898., 15. prosinca.)
25. Jan Karłowicz, urednik folklorskoga časopisa „Wisła" u Varšavi. (1898.)
26. Dr. Ivan Šišmanov, profesor komparitivne književne poviesti u velikoj školi u Sofiji. (1898.)

U razredu filosofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. Baltazar Bogišić, umirovljeni profesor na sveučilištu u Odesi, c. ruski tajni državni savjetnik, crnogorski ministar pravde na Cetinju. (1867., 25. srpnja.)
2. Dr. Jaromir Hanel, profesor na češkom sveučilištu u Pragu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Marković, profesor na sveučilištu u Zagrebu, drugi tajnik. (1876., 20. stud.)
4. Dr. Fran Vrbanić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, prvi tajnik. (1886., 21. stud.)
5. Dr. Kosta knez Vojnović, zagrebački sveučilištni profesor u miru, stanuje u Dubrovniku. (1890., 4. pros.)
6. Milovan Zoričić, predstojnik kr. zemaljskoga statističkog ureda u Zagrebu, predstojnik razreda. (1893., 12. pros.)

b) Dopisnici:

1. Matija Ban, umirovljeni činovnik u ministarstvu spoljašnjih djela u Biogradu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. Hermenegild Jireček, umirovljeni savjetnik u ministarstvu za bogoštovje i nastavu u Beču. (1867.)
3. Vaclav Brandl, zem. arkivar u Brnu. (1870., 24. list.)
4. Luka Zima, umir. profesor u Varaždinu. (1882., 5. pros.)
5. Dr. Marijan Derenčin, predstojnik kralj. vladnoga pravosudnoga odjela u miru, i odvjetnik u Zagrebu. (1889., 27. stud.)
6. Dr. Gjuro Arnold, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1891., 27. prosinca.)
7. Dr. Antun Bauer, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. prosinca.)

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. Josip Torbar, umirovljeni ravnatelj kr. vel. realke u Zagrebu, predsjednik. (1866.)
2. Spiridion Brusina, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Karlo Zahradnik, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1882., 5. pros.)
4. Dr Gustav Janeček, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1883., 21. stud.)
5. Dr. Vinko Dvořák, sveučilistni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
6. Dr. Mijo Kišpatić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1887.)
7. Dr. Andrija Mohorovičić, profesor na kr. realnoj gimnaziji i sveučilištni docent u Zagrebu. (1898., 15. pros.)

b) Dopisnici:

1. Dr. Šimun Šubic, profesor na sveučilištu u Gradcu. (1867., 25 srp.)
2. Martin Sekulić, umirovljeni profesor u Zagrebu. (1873., 24. stud.)
3. Dr. Bogoslav pl. Jiruš, sveučilištni profesor u Pragu. (1883., 21. stud.)
4. Dr. Fr. Studnička, sveučilištni profesor u Pragu. (1883.)
5. Dr. Fr. Vejdovski, sveučilištni profesor u Pragu. (1885., 16. pros.)
6. J. M. Žujović, profesor velike škole u Biogradu. (1886., 16. pros.)
7. Nikolaj Aleksandrović Menšutkin, profesor na c. sveučilištu u Petrogradu. (1886.)
8. Dimitrija Nešić, profesor velike škole u Biogradu. (1890., 4. pros.)

9. Gjuro Zlatarskij, profesor u velikoj školi u Sofiji. (1890.)
10. Dr. Dragutin Kramberger-Gorjanović, profesor na kr. sveučilištu u Zagrebu. (1891., 7. pros.)
11. Dr. C. Lepaige, profesor na sveučilištu u Liège-u. (1891.)
12. Sima Lozanić, kr. ministar u Biogradu. (1894., 12. pros.)
13. Dr. Vladimir Varićak, profesor na kr. dolnjograd. gimnaziju i docenat na sveučilištu u Zagrebu. (1894.)
14. Dr. David Segen, izvanredni profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1894.)
15. Dr. Eduard Weyr, profesor na češkoj politehnici u Pragu. (1895., 16. pros.)
16. Dr. Antun Heinz, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1897., 16. pros.)
17. Dr. Mihajlo Petrović, profesor na velikoj školi u Biogradu. (1897.)

Umrli članovi:

Počastni:

1. Dr. *August Schleicher*, profesor na sveučilištu, 17/12. 1869. u Jeni.
2. Dr. *Jan Emanuel Purkyně*, profesor na sveučilištu, 29/7. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, pražki arkivar, 21/10. 1871. u Pragu.
4. Dr. *Franjo Palacky*, češki historiograf, 26/5. 1876. u Pragu.
5. *Mihajlo Petrović Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i profesor na sveučilištu, 20/12. 1876. u Moskvi.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši srbski regent, 10/8. 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator talijanski i profesor sveučilišni, 4/5. 1878. u Padovi.
8. *Ismail Ivanović Sreznevskij*, profesor na sveučilištu, 20/2. 1880. u Petrogradu.
9. Dr. *Ami Boué*, geolog, 2/11. 1881. u Beču.

10. *Aleksander Vaclav Maciejowski*, profesor na sveučilištu, 10/2. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, 1/8. 1889. u Puhakovcu.
12. Dr. *Franjo Miklošić*, umir. sveučilišni profesor, 7/3. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburžki*, umir. c. kr. satnik, 5/2. 1892. u Vinkovcih.
14. *Jakub Karlović Grot*, c. ruski tajni savjetnik i podpredsjednik c. ruske akademije nauka u Petrogradu, 6/6. 1893.
15. Dr. *Dionizij Štur*, ravnatelj c. geoložkog zavoda, 9/10. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja u Rimu, 10/9. 1894.

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. *Ivan Brčić*, profesor, 14/4. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 18/6. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić*, sveučilišni profesor, 5/12. 1878. u Zagrebu.
4. Dr. *Gjuro Daničić*, profesor slovenske filologije na velikoj školi u Biogradu, redaktor akademijskog rječnika, 15/11. 1882. u Zagrebu.
5. Dr. *Lavoslav Geitler*, sveučilišni profesor u Zagrebu, 2/6. 1885. kod Beča.
6. Dr. *Franjo Rački*, predstojnik razreda, opat i kanonik prvostolne crkve, 13/2. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 19/10. 1896. u Starom gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, umir. gimnazijalni profesor, knjižničar, 15/3. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Petar Matković*, umir. zagreb. sveučilišni profesor, 26/3. 1898. u Beču.

b) Dopisnici:

.. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 1870. u Karlovcu.

'. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilišni profesor, 17/9. 1871. u Pragu.

Aleksander F. Gilferding, drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 1872. u Petrogradu.

4. *Kapiton Novostrujev*, prof. duh. akademije, 1873. u Moskvi.
5. Dr. *Janko Šafařik*, član drž. savjeta, 20/7. 1876 u Biogradu.
6. *August Bielowski*, historiograf, 10/11. 1876. u Lavovu.
7. *Sergij Mihajlović Solovjev*, c. ruski tajni savjetnik, profesor na sveučilištu, 16/10. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevskij*, profesor na sveučilištu, 11/10. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanović Kostomarov*, član arheografijske komisije, 19/4. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksander Vasiljević Gorskij*, rektor duh. akademije, 23/10. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksijević Lavrovskij*, školski popečitelj, 19/2. 1886. u Petrogradu.
12. *Josip Jireček*, umirovljeni c. kr. austrijski ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik češkoga učenoga družtva u Pragu, 25/11. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, umirovljeni tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 25/4. 1893. u Zagrebu.
14. Dr. *Ivan Broz*, profesor kr. velike gimnazije, 7/12. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinskij*, profesor c. sveučilišta u Varšavi, 26/8. 1896.
16. Dr. *Ivan Črnčić*, nadpop sv. Jeronima u Rimu, 7/1. 1897. u Rimu.
17. O. *Euzebij Fermendžin*, analista reda o. Franjevaca, 25/6. 1897. u Našicah.

U razredu filosofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. *Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 12/9. 1874. u Mletcih.
2. Dr. *Jovan Subotić*, odvjetnik, 28/1. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kod kr. zemaljske vlade, 20/3. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvost. crkve, 6/8. 1889. u Zagrebu.
5. Dr. *Mirko Šuhaj*, prisjednik kr. stola sedmorice, 30/11, 1889. u Budimpešti.
6. Dr. *Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 17/2. 1892. u Zagrebu
7. *Mirko Bogović*, kr. umir. ministarski savjetnik, 4/5. 1893. u Zagrebu.

8. Dr. *Pavao Muhić*, umir. predstojnik kr. vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, 17/10. 1897. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Miloš Popović*, pisac, 8/8. 1879. u Biogradu.
2. *Medo* knez *Pučić*, vlastelin, 1/7. 1882. u Dubrovniku.
3. Dr. *Romuald Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator, 28/9. (po st.) 1890. u Varšavi.
4. Dr. *Gustav Wenzel*, umirovljeni sveučilišni profesor i član velikaške kuće ugarske, 24/11. 1891. u Budimpešti.

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. *Živko Vukasović*, školski nadzornik kod vlade za hrvatsko-slavonsku Krajinu, 10/8. 1874. u Zagrebu.
2. Dr. *Janez Bleiweiss*, predsjednik Matice slovenske, 22/11. 1881. u Ljubljani.
3. Dr. *Josip Šloser-Klekovski*, odsječni savjetnik kod kr. zemaljske vlade, 28/4. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umirovljeni veliki župan, 17/3. 1893. u Zagrebu.
5. Dr. *Gjuro Pilar*, profesor na kr. sveučilištu Franje Josipa I., 19/5. 1893. u Zagrebu.
6. Dr. *Bogoslav Šulek*, tajnik akademije, 30/11. 1895. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Franjo Erjavec*, profesor c. kr. velike realke u Gorici, 13/1. 1887.
2. Dr. *J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu, predsjednik kr. srpske akademije nauka, 7/3. 1888. u Biogradu.
3. Dr. *E. Weyer*, sveučilišni profesor u Beču, 4/12. 1893.

II.

RAZREDNE I ODBORSKE SJEDNICE.

Sjednice razreda filologijsko-historijskoga.

1. Dne 8. siečnja 1898.

Pravi član i prošlogodišnji razredni predstojnik *Tade Smičiklas* čita nekrolog: „Život i djela Šime Ljubića"; ima se štampati u Ljetopisu za god. 1897. sa slikom Šime Ljubića. — Predstojnikom razrednim za god. 1898. bude opet izabran *Tade Smičiklas*. — Pravi član dr. *M. Šrepel* javlja, da gosp. kapetan Kaznačić u Dubrovniku nudi akademiji na prodaju rukopise iz ostavine pokojnoga svoga otca; dru. Šrepelu daje se ovlast, da za primjerenu cienu kupi rukopise od vlastnika. — Posredovanjem prof. dra. *Pazmana* ponudjeni akademiji rukopis Gundulićeva Osmana razgledali su pravi članovi Pero Budmani i dr. August Musić; o tom izviešta *Pero Budmani* veleći, da će rukopis biti najkašnje iz početka XVIII. vieka, da je vrlo liep i radi varijanatâ vriedan pažnje te bi ga valjalo kupiti, a neka se vlastniku ponudi oko 30 forinti ili mjesto toga akademijskih knjiga u tolikoj vriednosti; razred prihvaća taj predlog, te se pravi član dr. *August Musić* ovlašćuje da prema tomu učini pogodbu s vlastnikom posredovanjem prof. dra. Pazmana.

2. Dne 15. ožujka.

Pravi član dr. *August Musić* čita nekrolog: „O Matiji Valjavcu"; razred odlučuje da se ima i ovaj nekrolog štampati već u Ljetopisu za g. 1897., pošto je nevelika obsega.

3. Dne 1. srpnja.

Razredni predstojnik *Tade Smičiklas* izviešta, da je rukopis, koji je akademiji poslao prof. u Biogradu *Jovan Tomić* pod naslovom: „Izvještaj o uništenju mosta osječkog i pobjedi grofa Nikole Zrinskoga nad Turcima u siečnju i veljači god. 1664.", a prepisao ga iz talijanskoga rukopisnoga sbornika biblioteke u Milanu, prikladan za Starine, pak prema tome odlučuje razred, da se taj rukopis ima štampati u Starinah.

Razredni predstojnik *Tade Smičiklas* javlja, da se u pražkom českom narodnom muzeju nalazi dopisâ hrvatskih pisaca ilirskoga doba českim književnim uglednikom (kao Čelakovskomu, Palackomu, itd.), ter da mu je pristav onoga muzeja, dr. *C. Zibert,* obrekao, da će s dozvolom muzejskoga ravnateljstva prepisati one dopise za naš akademijski „Zbornik gradje za hrvatsku književnost". Razred odlučuje, da se ponuda g. dra. C. Ziberta zahvalno prihvaća, a da se kod onoga prepisivanja ima upotriebiti koji hrvatski djak u Pragu.

4. Dne 14. listopada.

Razredni predstojnik *T. Smičiklas* izviešta, da je član dopisnik *Frano Bulić* kao predsjednik starinarskoga družtva „Bihača" u Spljetu akademiji poslao dne 26. kolovoza i dne 2. rujna brzojavna izvješća a zatim dne 3. rujna prvi pismeni izvještaj o svojem znatnom odkriću nadpisa u atriju crkve sv. Marije de Salona (ili de Otoch), koji nadpis je krasan

spomenik iz doba hrvatske narodne dinastije, i to iz druge polovice X. vieka; nadalje da je isti član dopisnik poslie toga poslao akademiji i drugo pismeno izvješće o svom znatnom odkriću ujedno s otiskom nadpisa, kako ga je on pročitao. Razred prima sa zahvalnošću do znanja i odlučuje, da se prema običaju akademijinu objavi u novinah i drugi izvještaj g. Frana Bulića, kako je — za akademijskih praznika — od uprave bio objavljen već prvi izvještaj.

Po predlogu razrednoga predstojnika *T. Smičiklasa* odlučuje razred, da se predani rukopis g. *E. Laszowskoga* „Grbovnice hrvatskih županija" ima štampati u Starinah, i to sa slikami grbovâ, ako ih pisac za dobe naknadno priloži.

Razredni predstojnik *T. Smičiklas* iznosi na pretres pitanje o načinu, kako da se štampa rukopisno djelo pravoga člana dra. *Koste kneza Vojnovića,* koje se sastavlja od razprave „O bratovštinam i obrtnim korporacijam u dubrovačkoj republici (od XIII. do XVIII. vijeka)" i od obilne priložne gradje „Statuti dubrovačkih bratovština i cehovâ od XIII. do konca XVIII. vijeka". U držanoj čas prije sjednici razreda filosofijsko-juridičkoga pročitana je bila (u izvadku piščevu) napomenuta razprava i prihvaćena za „Rad"; ali pošto obilna priložna gradja spada pretežno u područje razreda filologijsko-historijskoga, to je ovomu razredu odlučiti o načinu njezina štampanja, a bilo bi probitačno i po samu stvar i po čitaoca da se razprava štampa zajedno s priložnom gradjom kao uvod. S tih razloga bilo bi najbolje, da se i razprava i priložni „statuti" skupa štampaju u akademijskoj sbirci „Monumenta historico-juridica". S privolom nazočnih dvaju člana razreda filosofijsko-juridičkoga, dra. Fr. Vrbanića i dra. Fr. Markovića,

razred odlučuje, da se razprava pravoga člana dra. *Koste kneza Vojnovića* „O bratovštinam i obrtnim korporacijam u dubrovačkoj republici od 13. do 18. vieka“ štampa zajedno s priložnimi „Statuti“ kao jedno djelo u sbirci „Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium“, i to što prije bude moguće.

Pravi član *Nadko Nodilo* stavlja upit, prima li razred za tisak njegovu II-u svezku „Poviesti srednjega vieka“, čiji je rukopis akademik jur priredio. Nazočni gospodarstveni tajnik dr. Fr. Vrbanić napominje, da se po statutu „zaklade za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu“ može pristupiti k tiskanju drugoga djela istom onda, pošto bude zakladi utržkom povraćen trošak za izdano prvo djelo, t. j. za prvu svezku Nodilove „Poviesti srednjega vieka“; ali dosad je od ovoga djela prodano istom toliko, da se zakladi ima za nj povratiti još oko tisuće forinti. S toga razloga razred žalibože ne može na ino nego da stvori odluku, da se za sada ne može pristupiti izdavanju IIe svezke Nodilove „Poviesti srednjega vieka“.

Pravi član *Pero Budmani* daje na znanje, da je, pošto je štampanje Zlatarićevih spisa — u akademijskoj sbirci „Starih pisaca hrvatskih“ — jur podaleko doprlo, on kao urednik naknadno naišao na rukopis, koji treba svakako da udje u ovo akademijsko izdanje, pak s toga predlaže, da se taj rukopis, koji bi iznosio oko četiri tiskana arka, tiska na kraju knjige kao dodatak i da se potrebni trošak preko ustanovljenoga proračuna naknadno dozvoli. Prihvaćajući ovaj predlog odlučuje razred, da se obseg izdanja Zlatarićeva poveća za potrebni broj araka, i da se taj višak troška preko proračuna zatraži od skupne sjednice.

*

Predstojnik razredni *T. Smičiklas* javlja, da se član dopisnik *Frano Bulić*, kao predsjednik arheologijskoga družtva „Bihač“ u Spljetu, obratio na akademiju s molbom za podporu onomu družtvu, pošto ono ima premalo sredstava za svoje znatne zadatke. Po predlogu predstojnikovu odlučuje razred, da se skupnoj sjednici predloži, neka bi u akademijski proračun za g. 1899. uvrstila podporu velezaslužnome arheologijskome družtvu „Bihaču“ u Spljetu za izkapanje starinâ u Solinu, i neka bi preuzvišenome gospodinu pokrovitelju preporučila naknadnu molbu istoga družtva za njegovu posebnu podporu.

Započetu u predjašnjoj sjednici razpravu o predlaganju novih razrednih članova dovršuje sada razred, ter, prema razlaganju predstojnika i pravih članova dra. Musića, N. Nodila i dra. Šrepela, odlučuje, da se imade za pravoga člana predložiti dosadanji član dopisnik velezaslužni Frano Bulić, a za članove dopisnike: odlični poljski povjestničar i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu g. dr. Smolka, zatim znatni poljski folklorista i urednik „Wisłe“ u Varšavi gosp. Jan Karlowicz, i napokon zaslužni urednik uglednoga bugarskoga folklorskoga sbornika u Sofiji gosp. dr. Ivan Šišmanov.

5. Dne 8. prosinca.

Obzirom na to, što kod imenovanja pravih članova treba, prema dosadanjemu izkustvu, u prvom redu uzimati na um takove učenjake, koji redovito stanuju u Zagrebu, razred preinačuje svoju sjedničku odluku od 14. listopada o. g., s kojom je predlagao

člana dopisnika *Frana Bulića* za pravoga člana, ter sada predlaže toga velezaslužnoga i veleuglednoga arheologa za *začastnoga člana;* ova se odluka ima za vremena priobćiti prvoj narednoj skupnoj sjednici.

Sjednice razreda filosofijsko-juridičkoga.

1. Dne 10. siečnja 1898.

Razrednim predstojnikom za god. 1898. bude izabran dotadanji razredni predstojnik *Milovan Zoričić.*

2. Dne 14. listopada.

Čita se razprava pravoga člana dra. *Koste kneza Vojnovića* pod naslovom: „O bratovštini i obrtnim korporacijama u dubrovačkoj republici od XIII. do konca XVIII. vijeka", uz koju razpravu je akademikov obsežan prilog: „Statuti dubrovačkih bratovština i obrtnih korporacija od XIII. do konca XVIII. vijeka". Ovaj razred odluči, da se napomenuta razprava njegova pravoga člana štampa u „Radu"; no pošto je trebalo, da o načinu štampanja napomenutoga obilnoga priloga, kao historijske gradje, rekne svoju takodjer filologijsko-historijski razred, to je potonji razred u svojoj odmah za tim držanoj sjednici, s privolom nazočnih dvaju člana filosofijsko-historijskoga razreda, naime dra. Fr. Vrbanića i dra. Fr. Markovića, odlučio, da se ona razprava dra. Koste kneza Vojnovića zajedno sa onimi priložnimi Statuti štampa kao jedno djelo u akademijskoj sbirci „Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium", i to, što prije bude moguće.

3. Dne 3. studenoga.

Pravi član dr. *Fran Vrbanić* čita svoju razpravu: „Jedno stoljeće u razvoju žiteljstva Hrvatske

i Slavonije". Razred odlučuje, da se ova razprava ima štampati u „Radu", i to još tiekom godine 1899., jerbo bi, da se odgodi štampanje na sljednju godinu, razprava, prema obradjenoj gradji, postala zastarjelom.

Sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga.

1. Dne 11. i 14. siečnja.

U sjednici dne 11. siečnja predložilo se ovih šest razprava:

a) Član dopisnik profesor dr. *Dragutin Gorjanović-Kramberger* čitaše svoju razpravu: „Tercijar gore Zagrebačke. I. Razdioba pliocena na južnom obronku gore Zagrebačke".

b) Član dopisnik prof. dr. *Andrija Mohorovičić* čitaše svoju razpravu: „Vijor kod Čazme".

Predstojnik razredni prof. dr. *K. Zahradnik* izviesti:

c) o svojoj razpravi: „Geometrijski tumač izčezavajuće Jacobiane za dvije plohe";

d) o razpravi člana dopisnika dra. *Mihajla Petrovića*, profesora u velikoj školi u Biogradu: „Jedan pogled na prirodu transcendenata definovanih diferencijalnim jednažbama prvoga reda sa promjenljivim parametrima";

e) o razpravi *Koste Karamate*, prof. u Mitrovici: „O čunju kao proizvodu pramenovâ zrākâ i ravninâ";

f) o razpravi profesora *Eduarda Doležala*, konstrukteura u politehnici bečkoj: „Relacije kod pravilnih poligona krugu upisanih i opisanih" (nastavak radnje u „Radu" knj. CXXVI.).

Ova razredna sjednica nastavila se dne 14. siečnja, te je tada izabran razrednim predstojnikom za god. 1898. dotadanji predstojnik dr. *K. Zahradnik*.

Poslie toga izbora odluči razred, neka razredni predstojnik uznastoji skloniti člana dopisnika profesora dra. Drag. Gorjanović-Krambergera, da bi u svojoj razpravi prije štampanja i u novinskoj objavi uklonio oštrinu polemičnu prama razrednomu članu S. Brusini; a da se ostalih pet čitanih razprava odmah preda u štampu za „Rad".

Razred odlučuje, da u svakoj svezci „Rada" njegova područja može pisac izza svoje razprave podati kratak izvadak njezin u francezkom ili latinskom jeziku, i da se na omotu štampa u francezkom jeziku ono kazalo sadržaja, koje se u samoj knjizi prije texta štampa u hrvatskom jeziku.

2. Dne 22. siečnja.

Odredjenu u proračunu svotu od 300 forinti za prirodoznanstveno iztraživanje zemlje razdjeljuje razred podjednako trojici od onih, koji su zatražili takovu podporu, naime sveuč. suplentu dru. *L. Caru* i gimn. prof. dru. *Gjurašinu* i dru. *Korleviću,* koji žele iztraživati faunu i floru Plitvičkih jezera.

Pravi član dr. *Brusina* podaje rukopis malena dodatka svome u štampi djelu „Gradja itd." ; razred odlučuje, neka se štampa i taj dodatak.

3. Dne 28. travnja.

Pravi član dr. *Mijo Kišpatić* predaje u rukopisu svoje „Potresno izvješće za god. 1896. i 1897." ; razred odlučuje, da se to ima štampati u „Radu".

Razredni predstojnik dr. *K. Zahradnik* priobćuje dopis zagrebačkih prirodopisaca, koji mole, da bi akademija pristupila izdavanju hrvatske faune s prodromusom, a da bi u tu svrhu izabrala osobit odbor, koji bi se brinuo za

priredbu onakova djela i za štampanje njegovo. Po predlogu pravoga člana dra. *M. Kišpatića* razred ovlaštuje pravoga člana S. Brusinu, da u ime razreda pozove gospodu predlagače i člana dopisnika prof. dra. Heinza na sastav odbora, koji bi potrebne poslove ustanovio, razdielio, i u svoje vrieme gotovo djelo akademiji podnio.

4. Dne 27. lipnja.

Pravi član S. Brusina izviešta o predanoj razpravi g. prof. *Moje Medića*: „O bodorci", zatim o predanoj razpravi g. *St. Čurčića:* „Zrinsko-Dvorska neogenska tercijarna kotlina"; poslie toga izviešta razredni predstojnik prof. dr. K. Zahradnik o trima predanima razpravama g. dra. *A. Schwartza,* kojima su naslovi: „O bipolarnim koordinatama"; „Prilog analitičnoj teoriji brojeva"; „Primjetbe Cantorovoj teoriji o raznovrstnosti".

Razred odlučuje, da se sve napomenute razprave imadu tiskati u „Radu".

Razredni predsjednik ovlaštuje se odlukom razrednom, da naloži tiskari za akademijske publikacije, neka bi naručila sve one znakove za matematičke formule, kojih dosada nije imala nego se je morala pomagati surogatnimi znakovi.

Razred odlučuje, da će sastaviti i u nutarnjem omotu svoga „Rada" priobćiti kratak naputak o tom, kako ima u formalnom pogledu biti udešen svaki rukopis za ovaj „Rad", navlastito da ima biti u svem stručnom detalju (n. pr. u matematičkih formulah itd.) podpuno jasno čitljiv, da uzmogne biti slaganje tiskarsko i ispravljanje korekturâ što pouzdanije.

5. **Dne 18. listopada.**

Razred jednoglasno odlučuje predložiti za pravoga člana dotadanjega člana dopisnika u razredu matematičko-prirodoslovnom profesora dra. *Andriju Mohorovičića.*

Sjednice odbora folklorskoga.

1. **Dne 8. siečnja 1898.**

Urednik akademijskoga „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena", g. dr. *Antun Radić,* čita svoj prvi ovogodišnji izvještaj o svojem uredničkom poslovanju.

Izvještaj urednikov napominje, da je dosada stiglo 57 prinosa i 504 dopisa; iztiče težkoće u poslu pouzdana sabiranja, navlastito što se tiče vjerne uporabe pomjestnoga pučkoga jezika (poimence terminâ) i što se tiče čisto objektivna, nikakvimi subjektivnimi umetci nenatrušena upisivanja samo onakovih pomjestnih osobinâ, koje su doista folklorske a nisu pojedinačne; napokon potanko govori o velikom i velevriednom folklorskom opisu sela Otoka od g. prebendara *J. Lovretića* u Djakovu, „čijom je radnjom postavljen čvrst i pouzdan osnov narodoznanstvenom iztraživanju ciele iztočne Slavonije".

Odbor, primivši izvještaj na znanje, odlučuje, da se imena prinosnikâ i naslovi prinosâ, što no će se upotriebiti u Zborniku, imadu u ovom prigodice unapried objavljati u izvještajih o primljenoj gradji, što će biti prinosnikom i pobuda i uputa.

Po predlogu urednikovu odbor odlučuje nagrade za poslanu gradju, i to Ivanu Ellgeru u Svinjarevcih, Jovićeviću u Rieci u Crnojgori, Marku Badovincu iz Kamenara u Žumberku, i Josipu Tomcu iz Virja.

Odbor odlučuje, da se uredniku povrati stvarni trošak, što je imao praveći 64 fotografijske slike za Zbornik, i da mu se plati nagrada za izradjenu sliku tolika, kolika bi zapadala za tekst jednaka obsega, a to tako da izadje cjelokupna nagrada za jedan štampani arak „Zbornika" — dakle i za tekst i za slike — dvadeset forinti. Naplatu poštarine u uredničkih poslovih za „Zbornik" ustanovit će s urednikom gospodarstveni tajnik dr. Fr. Vrbanić.

Rukopis, koji je ćirilicom pisan, štampat će se, ako njegov pisac pristane, latinicom radi laglje čitljivosti pretežnoj većini „Zbornikovih" čitalaca a navlastito predbrojnikâ.

2. Dne 25. veljače.

Predstojnik *T. Smičiklas* stavlja na pretres pitanje o prodajnoj cieni za II-u svezku „Zbornika"; odbor poslie dužega viećanja ustanovi prodajnu cienu knjižarsku i posebnu cienu za one, koji se imadu smatrati kao predbrojnici.

Po predlogu odbornika *S Brusine* odlučuje se, da se u buduće ima na naslovnom listu „Zbornika" kazati, koliko je u knjizi manjih slikâ i koliko je ilustracijnih tablica, jerbo će se ovakovom naznakom jače izticati vriednost knjige. Na upit tajnika dra. *F. Vrbanića,* pod koju li bi cienu akademija ustupila clichée iz II. svezke „Zbornika" onim ilustrovanim časopisom, koji bi to zatražili, odlučuje odbor, da se takovim časopisom ustupe po tri slike iz II. svezke bezplatno, ali uz obvezu njihovu, da potanko izvieste o toj II. svezci, a drugim časopisom da se slika ustupi za polovinu izvornoga troška.

Urednik „Zbornikov" dr. *A. Radić* čita svoj drugi ovogodišnji izvještaj, koji prima odbor s odobravanjem na znanje.

Od prvoga izvještaja do ovoga razaslao je 245 dopisa (u Istru, Kranjsku, Štajersku, Hrvatsku, Slavoniju, Banat, Srbiju, Albaniju i Staru Srbiju, Crnugoru, Bosnu i Hercegovinu, ter Dalmaciju), da bi pribavio novih suradnika ili predbrojnika ili dijalekatskih primjera iz svakoga kraja; do sada mu je odgovorilo preko stotine suradnika, i to u velikoj većini povoljno, ali Slovenci se za čudo malo javljaju. Doskora će biti sabrani pouzdani primjeri dijalekatski iz gotovo svih krajeva. Od posljednje sjednice stiglo je 37 različitih prinosa, i to 14 ih od novih suradnika; a sva gradja, što je dosada stigla, iznosila bi — neprebrana — do 140 tiskanih araka Zbornikovih, a prebrana bar polovicu toliko. Urednik potanje izviešta o prilozih od 11orice suradnika, ter se po njegovu i predstojnikovu predlogu dopituju nagrade za poslanu gradju ovim suradnikom: seljakinji Katici Janječerovoj u Trebarjevu (kod Siska), seljaku Šimi Varnici u Gradištu, gospodjici učiteljici Niki Balarin u Konavlima, slušatelju filosofije u Zagrebu g. Jurju Božićeviću iz Josipdola, pravniku u Beču g. begu Kulinoviću iz Sarajeva, i učitelju u Vranji (u Srbiji) g. Vladimiru Petroviću.

3. Dne 15. travnja.

Urednik Zbornikov dr. *A. Radić* izviešta, da je od posljednje sjednice odpravio 266 dopisa, od tih gotovo dvie trećine radi razpačavanja II. svezke Zbornikove a s vrlo slabim uspjehom; prispjelo mu je 28 prinosa gradje (za tridesetak tiskanih araka), a medju timi ih je devet od novih suradnika. Nastavljajući potanje izvieštanje o prispjeloj gradji, koje je u predjašnjoj sjednici započeo bio, obilježava priloge od trideset i dvojice suradnika. Odbor dopituje nagrade prinosnikom: Jurju Božićeviću, Vladimiru Ardaliću (u Djevrsaku u Dal-

maciji), Katici Janjčerovoj, Vlahu Borijanoviću (djaku u Sarajevu), Vladimiru Petroviću (u Vranji). Ivanu Šajnoviću (djaku u Kolima u Bosni).

Urednik priobćuje, koje će razprave i koja će gradja ući u III. svezku Zbornika, pa koji je trošak za fotografije, što ih je u Trebarjevu načinio te ih dao za Zbornik reprodukovati kod Angerera u Beču. Odbor mu sve to povladjuje.

Na dva upita urednikova: a) u kojoj mjeri ima se pomjestni dialekat upotrebljavati u Zbornikovoj gradji, i b) ima li se u Zborniku priobćivati folklora o materijalnoj kulturi u onom obsegu, kako je u Lovretićevu „Otoku", odbor poslie podulje razprave, u kojoj se dr. Musić i T. Smičiklas izjaviše, da bi uporaba dialekta imala biti samo omedjena, umjerena, odluči: a) prepušta se uredniku, da u uporabi dialekta postupa, obazirući se na ono izjavljeno mišljenje, s prikladnošću prema pojedinim slučajem, b) materijalna kultura ima se u Zborniku folklorski prikazivati onako, kako to urednikova „Osnova" odredjuje.

4. Dne 13. srpnja.

Urednik Zbornikov dr. *A. Radić* čita svoj izvještaj o svom djelovanju od posljednje sjednice: odpravio je 145 dopisa, primio 26 novih prinosa, a 10 ih je od novih suradnika.

Obilježivši sve te nove prinose, predlaže urednik a odbor dopituje nagrade ovim prinosnikom: učitelju u Ilidžama Miji Žuljiću, Stojanu Rubiću iz Županjca u Bosni, zagrebačkome slušatelju filosofije Jurju Božićeviću iz Josipdola, seljaku iz Privlake Ivanu Neferanoviću naddučitelju u Vrbniku Albertu Brozoviću i svećeniku I. Žicu, učitelju na Vinici Pavlu Wölflu, učitelju u Igranama u Dalmaciji Petru Antičiću,

sušačkome gimnazijcu iz Beloga na Cresu Ivanu Bortulinu, djaku u Kolima kod Banjaluke Ivanu Šajnoviću, učitelju u Gradištu Ivanu Filakovcu, gospodjici u Hrnetiću kod Karlovca Mileni Sajfertovoj, učitelju u Pridvorju u Konavlima Nikoli Ljubidragu, školskome upravitelju u Bišću Ivi Klariću, učitelju u Visokom u Bosni Franji Murgiću. Osim rukopisâ stigle su uredniku dvie pošiljke bilja a svakomu je pripojen napis narodnoga imena; jedna je sbirka od g. Ise Velikanovića iz Mitrovice, a druga od gdje. Olge Jermanove iz Petrijanca. Urednik će umoliti g. prof. dra. A. Heinza, da ove biljke znanstveno odredi.

Urednik javlja, da je u dogovoru s I. tajnikom g. dr. Fr. Vrbanićem priredio tiskan ogled IIIe svezke Zbornikove u 10.000 otisaka i razaslao kao prilog naših dnevnika, ali da uspjeh ovomu razglašaju nije gotovo nikakav.

Prema urednikovoj izjavi, da bi uz prilog učiteljice gdjice Nike Balarin iz Konavala, koji će izaći u sliedećoj svezci Zbornikovoj, bile potrebite folklorske slike iz Grude u Konavlima, odbor odlučuje, da ima urednik o trošku akademije i s putnimi polakšicami, koje će akademija nastojati da mu pribavi, proputovati Bosnom i Dalmacijom, ter uz put napraviti u Grudi potrebne fotografije a svagdje davati uputâ sabiračem gradje za Zbornik.

5. Dne 8. prosinca.

Urednik Zbornikov dr. A. Radić čita svoj izvještaj o djelovanju od posljednje sjednice: odpravio je 118 dopisa, primio 33 prinosa, a medju ovimi 11 ih od novih suradnika. Sva od početka do sada sabrana gradja iznosila bi oko 250 tiskanih araka; svih suradnikâ za Zbornik do sada je upravo 80.

Obilježivši stigle priloge novih suradnika i prispjele nastavke od starijih suradnika, predlaže urednik a odbor dopituje nagrade za folklorsku gradju: nadučitelju u Šusku (Lošinj mali) Stjepanu Žiži, zagreb. djaku Miji Špiljaku iz Pregrade, zagreb. slušatelju filosofije Ivanu Krmpotiću iz Barletâ (u Lici), djaku u Kolima (u Bosni) Ivanu Šajnoviću, učitelju u Končanici Adamu Duiću, učitelju u Visokom (u Bosni) Franji Murgiću, učiteljici na Grudi (u Konavlima) Niki Balarin, seljaku u Privlaci Ivanu Neferanoviću, sušačkome gimnazijcu iz Punta na Krku Vladimiru Mrakovčiću, učitelju u Ilidžama Miji Žuljiću, Vladimiru Ardaliću iz Djevrsaka u Dalmaciji, i pravniku iz Sarajeva begu Kulinoviću.

Urednik izviešta o svom putovanju, koje je prema odborovoj odluci činio od 13. do 30. rujna po Dalmaciji i Crnojgori; medju inim napominje, što je gdje fotografovao za Zbornik, a osobitu hvalu odaje dum Antunu Tvrdeiću u Čilipima (u Konavlima) za njegove velike usluge.

Prema predlogu predstojnika T. Smičiklasa odbor odlučuje, da se radi oskudice sredstava za potrebe Zbornika i njegovo uredjivanje ima s urednikom uglaviti nova pogodba počamši od 1. siečnja g. 1899., pošto se dosadanja — koja iztječe koncem g. 1898. — radi spomenute oskudice žalibože ne može i na dalje održati.

III.

SKUPNE SJEDNICE.

---

1. Dne 9. siečnja 1898.

Tajnik dr. *Fran Vrbanić* čita zapisnike o prošlogodišnjoj: sedmoj skupnoj sjednici (od 25. studenoga 1897), glavnoj skupštini (od 16. prosinca 1897) i svečanoj sjednici (od 18. prosinca 1897); zapisnici se ovjerovljuju uz primjetbu pravoga člana S. Brusine, da za proračun predloženi za god. 1898 nije glasovao s razloga, što za razred matematično-prirodoslovni nije uvršten trošak za tri knjige Rada nego samo za dvie.

Razprava pravoga člana dra. *Milivoja Šrepela* „H u m a n i s t Š i ž g o r i ć“, koju je akademik čitao u svečanoj sjednici dne 18. prosinca 1897., ima se tiskati u Radu.

Prima se na znanje izvještaj ravnatelja akademijske Strossmayerove galerije slikâ g. *Nikole Mašića,* da su p r a v i l a z a g a l e r i j u, kako su priobćena u II. svezci Ljetopisa, još i sada dovoljna.

U akademijske o d b o r e za god. 1898. biraju se lanovi onako, kako su u ovoj svezci Ljetopisa u I. lavi („Uprava itd.“) napomenuti.

Tajnik dr. Fran Vrbanić priobćuje, da će p r e u z v i-eni g o s p o d i n p o k r o v i t e l j b i s k u p S t r o s s-a y e r s l a v i t i d n e 16. v e l j a č e o. g. š e s t d e s e t u

godišnjicu svoga misničtvá, pak predlaže, da taj dan i akademija svetčano proslavi. Prema tomu a po predlogu pravoga člana dra. G. Janečka odluči akademija sliedeće: a) da se toga dana u 10 sati pr. p. odsluži svetčana služba božja u crkvi sv. Katarine; b) da se nakon toga u akademijskoj dvorani drži svetčana sjednica, u kojoj će čitati predsjednik svetčanu besjedu, zatim član dopisnik dr. A. Bauer sastavak posvećen šestdesetoj godišnjici pokroviteljevoj, i napokon književni tajnik dr. F. Marković prigodnu pjesmu u slavu pokroviteljevu; c) da se pošalje pokrovitelju adresa u ime akademije; d) da k proslavi ove svetčanosti u Djakovu podje onamo k preuzvišenomu gospodinu pokrovitelju deputacija članovâ akademije.

Drugi tajnik dr. *Fr. Marković* predlaže tim povodom, da bi se činile pripreme, kako bi se još ove godine moglo pristupiti k izvadjanju one ustanove akademijinih „Pravila", koja odredjuje i četvrti, to jest umjetnički razred. Na to odlučuje skupna sjednica, da se onaj posebni odbor, koji je u skupnoj sjednici dne 10. ožujka god. 1895 bio izabran za proučavanje toga pitanja, ima sada pozvati, da bi nastavio i kraju priveo svoj zadatak.

S razloga, što se je opazilo, da se slike iz akademijske Strossmayerove galerije, koje su se na molbu i o trošku pojedinih stranaka slale na inostrane izložbe, vraćaju ovamo donjekle — to jest okviri im — oštećene, odlučuje akademija načelno, da se nikomu ni pod kakav uvjet neće više dozvoliti uzimati i odašiljati slike iz galerijskih dvorana.

Knjižničar dr. *A. Musić* predlaže, da bi se stvorila odluka o prodaji knjižničkih duplikata; akademija odluči, da se način prodaje ostavlja vještini knjižničarevoj, ali ipak tako, da mu se je u prvom

redu obazirati na sveučilištnu knjižnicu, a novac, koji unidje prodajom, ima se sav potrošiti na vezanje knjigâ akademijske knjižnice.

Po predlogu pravoga člana S. Brusine odlučuje se, da knjižničar ima posebnu zahvalnicu odaslati svakomu privatniku, koji pošalje kakovu knjigu na dar akademijskoj knjižnici.

2. Dne 2. veljače.

Budući da će *preuzvišeni gospodin pokrovitelj biskup Strossmayer* jubilej *šestdesete godišnjice svoga misničtva* slaviti u Djakovu dne 16. veljače, t. j. istoga dana, kada će akademija držati izvanrednu svetčanu sjednicu u proslavu toga jubileja, odlučuje akademija, da se odluka prijašnje skupne sjednice u tom pogledu sada mienja u toliko, da će akademijinu adresu preuzvišenomu gospodinu pokrovitelju predati na jubilejni dan pravi članovi T. Smičiklas i dr. Fr. Vrbanić kano odaslanici akademije.

Iz *ostavine pokojnoga kanonika Konrada Šnapa* dostavlja g. prof. dr. Luka Marijanović *svotu od stotine forinti;* po predlogu tajnika dra. Fr. Vrbanića odlučuje akademija, da se ova svota preda akademijskoj *„zakladi za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu“.*

Za reviziju računâ o novčanoj upravi akademijske zaklade u god. 1897. i za priegledbu računâ „Dioničke knjižare“ izabiru se pravi članovi dr. K. Zahradnik i Milovan Zoričić.

Predlog razreda matematično-prirodoslovnoga iz razredne sjednice od dne 14. siečnja o. g. — naime: a) da svaki pisac može izza svoje razprave u Radu štampati i kratak izvadak njezin francezkim ili latinskim jezikom, ali taj mu se izvadak ne nagradjuje, b) na omotu svakoga Rada ima se štampati kazalo sadržaja

na francezkom jeziku, kako je na hrvatskom jeziku u knjizi prije teksta — prihvaća skupna sjednica uz dodatak, da se ovaj postupak *tiče samo razreda matematičko-prirodoslovnoga,* i da se *naslov razpravâ* ima *svakako* štampati *i na jeziku latinskom ili francezkom,* a onakav kratak izvadak razpravina sadržaja samo onda, kad ga sam pisac poda i štampanje njegovo zatraži. Ova odluka ima se početi provadjati kod publikacija za god. 1898

Prihvaća se predlog razreda matematično-prirodoslovnoga iz razredne sjednice od dne 22. siečnja o. g., da se svota od 300 for., u proračunu odredjena za iztraživanje zemlje, razdieli medju gg. dra. Lazara Cara, prof. Korlevića i dra. Gjurašina, za iztraživanje faune i flore Plitvičkih jezera.

„Slavjansko blagotvoritelno obščestvo" u Petrogradu ponudja svoje publikacije u zamjenu; akademija odluči da se ima tomu družtvu u zamjenu slati „Rad".

3. Dne 13. ožujka.

Pismo preuzvišenoga gospodina pokrovitelja, kojim se akademiji *zahvaljuje* za svetčanu proslavu šestdesete gogodišnjice njegova misničtva, i izvještaj izaslanika akademije, koji su svetčaru predali adresu, prima se na znanje s uzklikom: Živio pokrovitelj!

Čita se *visoki odpis preuzv. gosp. bana* od 14. veljače 1898. br. 741/Pr., kojim uzima do znanja izbor novih članova, izbranih u glavnoj skupštini od 16. prosinca 1897. a pripadnikâ austro-ugarske monarkije, te potvrdjuje izbor dra. Mihajla Petrovića, profesora velike škole u Biogradu, izabrana u rečenoj glavnoj skupštini za člana dopisnika.

Tajnik dr. F. Vrbanić priobćuje, da je *„Umělecka beseda"* u Pragu pozdravila akademiju prigodom proslave

šestdesete godišnjice misničtva preuzvišenoga gospodina pokrovitelja, a uprava akademije se je pismeno zahvalila za taj pozdrav.

Naučno družtvo u *Lavovu* pod imenom *„Naukove tovaristvo imeni Ševčenka“* moli, da bi mu akademija u *zamjenu* za podpune njegove publikacije poslala sve do sada izašle knjige „Rada“ i „Starinâ“; akademija odluči, da se ima želji družtva udovoljiti i da mu se imadu u napredak slati knjige *„Rada“ svih triju razreda i „Starine“*.

Na zamolbu *ravnateljstva kr. male realne gimnazije u Petrinji* odlučuje se, knjižnici gimnazijskoj podati publikacije akademijske, koje su izašle do konca g. 1894., *s popustom* od 30% od knjižarske ciene; a na zamolbu *ravnateljstva viših i nižih pučkih škola u Križevcih* odlučuje se, podati školskoj knjižnici publikacije, koje su izašle do konca g. 1894., *s popustom* od 50% od knjižarske ciene

Prihvaća se ponuda g. dra. *Lovre Vidrića*, odvjetnika u Zagrebu, koji za sve akademijske publikacije, izašle do konca g. 1894., nudi svotu od 300 for., a za publikacije, koje su izašle od tada do sada, predplatničku cienu od po 10 for.

Veleč. g. *parok Bogdanović* u Lici, *sabirač riečî* za akademijski „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“, ponudja akademiji *20.000 sabranih riečî* počam od slova *M za svotu od jedne tisuće forinti.* Akademija odlučuje, da akademici *P. Budmani*, dr. *T. Maretić* i dr. *A. Musić* kao odbor ovu sbirku riečî razgledaju i označe vriednost njezinu, a uprava se ovlašćuje, da na osnovu izjave i doznake onoga odbora može g. paroku Bogdanoviću za sabrane i predane rieči izplatiti do jedne tisuće forinti iz prištedaka, koji su nastali godine 1897. i preneseni u primitak ove godine 1898.

*

Tajnik dr. Fr. Vrbanić priobćuje, da je *knjižara „Dioničke tiskare“* poslala *račune o knjigah prodanih* tiekom god. 1897., te da je na temelju tih računa dužna izplatiti akademiji svotu od 1258 for. 4 novč. Račun i preostalu zalihu knjiga razgledao je i sve *u redu pronašao revizionalni odbor,* koji je izabran bio u skupnoj sjednici dne 2. veljače g. 1898. a sastavljahu ga akademici dr. K. Zahradnik i M. Zoričić. Akademija prima ovaj izvještaj na znanje.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić podnosi izvještaj o *računih* za g. 1897. i priobćuje, da su akademici dr. K. Zahradnik i M. Zoričić, prema odluci skupne sjednice od 2. veljače 1898., točno i potanko razgledali one račune te pronašli, da su u *podpunom redu.* Računi o prihodu i razhodu za god. 1897. ter izvještaj o gospodarskoj upravi za g. 1897. primaju se do znanja, a na predlog dra. K. Zahradnika podaje se *tajniku dru. Fr. Vrbaniću absolutorij* za god. 1897. i izriče u zapisnik *hvala i priznanje* akademije za točnu i savjestnu upravu akademijskom imovinom.

4. Dne 3. svibnja.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić priobćuje *tužnu* viest, da je dne 26. ožujka o. g. *u Beču umro velezaslužni pravi član i mnogogodišnji tajnik akademije dr. Petar Matković;* da je uprava zamolila pravoga člana akademije presv. gosp. prof. dra. Vatroslava Jagića u Beču, da bi kod sprovoda zastupao akademiju i u njezino ime položio vienac na odar pokojnikov; da je na akademijskoj palači bila izvješena crna zastava u znak žalosti; da su gg. arhimandrit Dučić i dr. Cvejić iz Biograda brzojavili akademiji svoju sažalost, a uprava im se je za to pismom zahvalila. Akademija u znak žalosti bilježi u zapisnik spomen velezaslužnome članu pokojniku Petru

Matkoviću, i svi nazočni ustaju s tužnim uzklikom: „Vječna mu slava!“

Čita se *odpis visoke kr. zemaljske vlade* od 23. ožujka g. 1898. br. 4292, kojim se nalaže kr. zemalj. blagajni, da *akademijskoj zakladi povrati iznos od 6592 for. 1 nvč.*, što ga je na račun zemalj. proračuna predujmila bila akademijska zaklada za pokriće dviju petina troška, koje je za popravak akademijske palače bila preuzela visoka kr. zemalj. vlada na teret zemlje.

U svezi s tim priobćuje tajnik dr. Fr. Vrbanić, da je uprava akademije, budući da rečeni predujam iznosi svotu od 6094 for. 34 nvč., a kamati dužni za taj predujam 496 for. 67 nvč., zamolila kr. zemalj. vladu, da prema čl. 15. akademijskih „Pravila“ četiri petine onih kamata doznači akademiji na izplatu, a samo jednu petinu da priklopi zakladi akademijskoj, tako, da ukupna svota, koja bi se imala povratiti toj zakladi, iznosi 6193 for. 47 nvč. — Prima se na znanje.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić priobćuje, da je kr. porezni ured u Zagrebu poslao jednu *akciju* hrvatske eskomptne banke zagrebačke u nominalnoj *vriednosti od 200 for.* s kuponi počam od 1. srpnja 1897., što je *akademiji ostavio blagopokojni kanonik Fetzer;* predlaže, da se ta akcija *priloži „zakladi za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu“*. Predlog se prima.

Ravnatelj akademijske Strossmayerove galerije slika *Nikola Mašić* dopisom javlja, da su gospoda dr. *Milan Amruš* i *Eduard Prister* u Zagrebu nabavili *drie Vereščaginove slike* i *poklonili* ih Strossmayerovoj galeriji slikâ, a jedna je od njih već predana upravi galerije, druga pak će joj se predati nakon završene izložbe u Parizu god. 1900.: u svezi s tim priobćuje tajnik dr. Vrbanić, da se je uprava akademijska gospodi darovateljima zahvalila i posebnima dopisima i javno putem

novinâ. Nadalje predlaže dopisom ravnatelj galerije, da se u *galeriji* izvedu neki *popravci* i nabave *potrebiti ormari* o trošku od *dvie tisuće* forinti: akademija, priznajući prieku potrebu ovoga troška, odredjuje da se u *proračun za god. 1899.* uvrsti po mogućnosti barem *četvrtina nuždne svote,* t. j. *barem 500 for.*

Na *dopis poglavarstva grada Karlovca*, da je gradsko zastupstvo dozvolilo *za nabavu akademijskih publikacija 200 for.*, i na upit u dopisu, mogu li se za tu svotu dobiti rečene publikacije, odlučuje akademija po predlogu tajnika dra. Fr. Vrbanića, da se ponuda prihvati s dodatkom, da će se za 200 for. dati sve publikacije akademijske izašle do konca g. 1894., u koliko se nalaze na skladištu, a publikacije izašle god. 1895., 1896. i 1897. dati će se uz predplatnu cienu od 10 forinti za svaku godinu.

Nadstojničtvo „Milosrdnih sestara“ u Zagrebu moli *akademijske publikacije* za *učiteljsku knjižnicu* samostansku; akademija odlučuje, da se publikacije izašle do konca god. 1894. dadu s onim popustom, s kojim su se one publikacije davale godinâ 1895. i 1896., a kasnije izašle publikacije daju se za običnu predplatnu cienu.

Na poziv naročitoga odbora u Pragu k *proslavi stote godišnjice rodjenja Franje Palackoga,* akademija odlučuje, da ju kod te proslave zastupaju ovdješnji pravi član T. Smičiklas i pražki članovi dr. Jaromir Hanel i dr. Boguslav Jiruš, a T. Smičiklas ovlašćuje se, da se tom zgodom u Pragu sporazumije o načinu književne sveze, koju ima pražka akademija znanosti s krakovskom a želi ju ustanoviti i s ovom akademijom.

5. Dne 8. srpnja.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić čita *visoki odpis kr. zemalj. vlade* od 2. svibnja 1898. br. 2039, kojim se *doznačuje*

dotacija iz akademijske zaklade za god. 1898. u iznosu od 4080 for. 48 nvč., i dostavljaju se *zaključni računi* iste zaklade za god. 1897.; zatim čita tajnik *izvještaj financijalnoga odbora* o tih računih. Akademija prima na znanje.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić priobćuje, da je g. dr. *Milan Amruš poslao akademiji stotinu forinti iz ostarine svoje blagopokojne majke Marije Amruš, rodjene Brlić,* i napominje. da je o tom zapisu već prije bila obaviještena akademija ter je on sa zahvalom napose iztaknut u gospodarskom izvještaju akademije za god. 1897. Akademija odlučuje, da se *ovaj zapis od 100 forinti priklopi „zakladi za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu"*.

Česka akademija znanosti i umjetnosti u Pragu, zahvaljujući se našoj akademiji za sudjelovanje kod proslave *stogodišnjice Palackoga,* šalje na dar proslavnu *srebrnu spomen-medalju*. Po predlogu tajnika dra. Fr. Vrbanića odlučuje se, da se ova medalja i sve ostale, što ih akademija ima pohranjenih u svojoj blagajni, ukupno *šest kutijica medalja,* predade *ravnatelju galerije slikâ,* da ih pohrani u ormaru za miniature.

Poglavarstvo grada Krakova bilo je pozvalo akademiju *k odkriću spomenika i k proslavi stogodišnjice* rodjenja slavnoga pjesnika *Adama Mickiewicza* na dan 26. i 27. lipnja o. g.; tim povodom je akademija poslala gradu Krakovu brzojavnu čestitku k proslavi, sastavljenu od književnoga tajnika dra. Fr. Markovića.

Pravi član *T. Smičiklas* izviešta, prema ovlasti danoj mu od skupne sjednice dne 3. svibnja o. g., o svom sudjelovanju kod proslave stogodišnjice Palackoga u Pragu i o svom dogovaranju *glede književne sveze akademijine s pražkom i krakovskom akademijom;* glede česa da će generalni tajnik krakovske akademije dr.

Smolka skorom prigodom nastaviti dogovaranje; uz to javlja, da su ga mjerodavni češki akademici uputili glede četvrtoga t. j. umjetničkoga razreda tako, da taj razred u českoj akademiji ne izdaje nikakvih publikacija a troši do 9000 for. godišnjih za nagrade umjetnikom, ter da bi s toga ostala tri razreda voljela, da se je ustrojila posebna akademija za umjetnosti.

Uslied zamolbe *narodopisnoga českoga muzeja* u Pragu odlučuje akademija, da će tomu muzeju u *zamjenu* za njegov „*Věstnik*“ podavati od početka g. 1897. „Rad“ svih razredâ i „Zbornik“ za folkloru.

Pravi član *S. Brusina* ovlaštuje se, da akademiju zastupa kod *kongresa zoologâ,* štono će ljetos viećati u *Cambridgeu.*

6. Dne 26. listopada.

Predsjednik Josip Torbar, otvorivši skupnu sjednicu, izjavi, da je **prigodom užasne nesreće, koja je zadesila Njegovo c. i kr. apoštolsko Veličanstvo našega premilostivoga kralja i sve narode prostrane njegove monarhije uslied grozne smrti Njezina c. i kr. Veličanstva naše premilostive kraljice Jelisave,** hotio sazvati izvanrednu sjednicu akademije, da joj priobći ovu prežalostnu viest i da joj dade priliku izjaviti svoju duboku bol i svoja homagijalna čuvstva naprama previšnjemu priestolu; nu jer je u ono doba, kao prazničko za akademiju, u Zagrebu boravio samo veoma malen broj akademikâ, to je uprava sama u ime akademije odaslala dne 14. rujna o. g. na previšnju kabinetsku kancelariju sliedeći brzojav:

„Previšnjoj kabinetskoj kancelariji“ u Beču.

Duboko potresena i težkom tugom obuzeta usudjuje se vjerno odana jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Njegovu Veličanstvu našemu premilostivomu caru i kralju izjaviti svoju

najdublju bol i žalost. Svemogući i dobri Bog neka težko razcviljenome srcu Njegova Veličanstva udieli čvrstu snagu i milostivu svoju utjehu".

Na taj brzojav primila je akademija ovaj brzojavni odgovor:

„Der Akademie der Wissenschaften und Künste in Agram".

„Seine Majestät danken allergnädigst für das ausgesprochene Beileid. Cabinets-Kanzlei".

Predsjednik ganut dodaje, da će u ovogodišnjoj svečanoj sjednici javno očitovati tugu i bol, koja je uslied užasne nesreće zadesila sve narode ove monarkije i ovu našu akademiju. Akademija jednodušno se pridružuje predsjednikovim i upravinim izjavam težke tuge, ter svi akademici ustavši s predsjednikom bolno kliču: **Vječna slava kraljici i carici Jelisavi!**

Poslie dulje stanke predsjednik iz nova otvara skupnu sjednicu.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić priobćuje, da je *„Družtvo umjetnosti u Zagrebu" poklonilo akademijskoj Strossmayerovoj galeriji slika dragocjenu pastelnu* **sliku Njegova Veličanstva,** koju je izradio *bečki umjetnik g. Fröschl.* Sliku je preuzeo i sgodno smjestio ravnatelj galerije Nikola Mašić, a uprava se je za dragocjeni dar *zahvalila* i posebnim pismom i javno u novinah *„Družtvu umjetnosti u Zagrebu"*.

Predsjednik arkeologijskoga *družtva „Bihać"* u Spljetu i član dopisnik akademije presv. gosp. *Frano Bulić* poslao je *dva izvještaja o nadpisu u atriju crkve sv. Marije de Salona* kod Spljeta; uprava je oba izvještaja prema odredbi predstojnika razreda filologijsko-historijskoga objavila u zagrebačkih novinah. Na predlog ovoga razreda, stvoren u sjednici dne 14. listopada, akademija

odlučuje, da se po mogućnosti *u proračun za god. 1899. uvrsti njeki iznos za izkapanje starina u Solinu,* a kad družtvo „Bihač" dostavi ovamo molbu svoju na pokrovitelja u istu svrhu, onda neka uprava molbu preporuči.

Dr. Šišmanov, profesor velike škole *u Sofiji,* kao urednik *bugarskoga sbornika za narodna umotvorenja, nauku i književnost,* poslao je akademiji do sada izašle svezke toga sbornika uz molbu, da bi akademija u zamjenu poslala ministarstvu nastave u Sofiji sve dosadanje svoje publikacije i da bi u napredak istomu redovito slala svoja izdanja. Akademija *odlučuje, da se ministarstvu nastave u Sofiji imadu a) u zamjenu poslati sve akademijske publikacije počam od god. 1887., od koje pa do sada je dobila akademija publikacije bugarskoga sbornika, b) imadu se u buduće u zamjenu slati sve publikacije akademije, c) publikacije pako svoje od postanka do godine 1887. spremna je akademija poslati ministarstvu uz popust od 50% knjižarske ciene.*

Na molbu g. dra *Lubora Niederle-a* u Pragu, da bi akademija slala u *zamjenu* za *„Věstnik slovánských starožitnosti"* „Rad" razreda filologijsko-historijskoga i možda još druge publikacije po predmetu srodne „Věstniku", odlučuje akademija, da će počam od g. 1898. u zamjenu za rečeni *„Věstnik"* slati *„Rad" filologijsko-historijski, „Zbornik" folklorski, i „Ljetopis".*

U smislu akademijskih pravilâ i poslovnika biti će ovogodišnja glavna skupština dne 15. prosinca, a svečana sjednica dne 17. prosinca o. g. u 5 sati po podne.

Prema stavci *b.* §-a 2. akademijskih pravila *predlažu razredi nove članove,* i to:

a) *razred filologijsko-historijski* odlukom sjednice od 14. listopada o. g. za *pravoga* člana dosadanjega člana dopisnika *Frana Bulića,* umir. gimn. ravnatelja u *Spljetu,*

a za *članove dopisnike: gosp. dra. Stanislava Smolku,* sveuč. profesora i generalnoga tajnika akademije znanosti i umjetnosti u *Krakovu,* g. *Jana Karlowicza,* urednika folklorskoga časopisa „Wisła“ u *Varšavi,* i dra. *J. Šišmanova,* profesora velike škole u *Sofiji;*

b) *razred matematičko-prirodoslovni* odlukom sjednice od 18. listopada o. g. za *pravoga* člana dosadanjega člana dopisnika dra. *Andriju Mohorovičića,* profesora u zagrebačkoj realnoj gimnaziji.

Prema akademijskim pravilom i poslovniku primaju se oni predlozi na znanje, te će se o njih razpravljati u skupnoj sjednici, koja će biti posljednja prije ovogodišnje glavne skupštine.

7. Dne 8. prosinca.

Preuzvišeni gospodin pokrovitelj biskup Strossmayer daje na znanje, da je na preporuku akademije *„Bihaču“,* spljetskomu družtvu za iztraživanje domaće povjesti, *poslao podporu od 200 forinti.* Sa zahvalnošću prima se na znanje.

Tajnik dr. F. Vrbanić čita odluku razreda filologijsko-historijskoga, stvorenu u razrednoj sjednici malo prije držanoj, kojom se odlukom predlog istog razreda od 14. listopada o. g. preinačuje u tom smislu, da se dosadanji član dopisnik *Frano Bulić* ne predlaže za pravoga člana nego se *predlaže za začastnoga člana.* Skupna sjednica, primivši to na znanje, odlučuje, da će o ovom predlogu kao što i o ostalih predlozih pojedinih razreda glede novih članova glasovati u glavnoj skupštini.

Na zamolbu *ravnateljstva kr. mužke učiteljske škole u Zagrebu,* da bi akademija knjižnici podala njeke publikacije uz snižene ciene, odlučuje se podati *popust od 50%*.

IV.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 15. prosinca.

Predsjednik Josip Torbar, otvorivši glavnu skupštinu, izjavi prije svega, da su prema §-u 6. akademijskoga poslovnika u skupštinu pozvani svi pravi članovi, i oni, koji stanuju izvan Zagreba, a da ih je ovdje nazočnih ukupno trinaestorica, pak da je uslied toga zadovoljeno §. 11. poslovnika, po kojem treba da bude u glavnoj skupštini nazočna barem polovica svih pravih članova, a tih su sada 23.

Nakon toga čita predsjednik *pismo preuzvišenoga gosp. pokrovitelja biskupa Strossmayera*, koji, žaleći što ne može radi starosti doći na svečanu sjednicu, šalje svoj blagoslov cieloj akademiji. Skupština kliče svome pokrovitelju: Živio biskup Strossmayer!

Tajnik dr. Fr. Vrbanić čita sjedničku odluku *folklorskoga odbora* od 8. prosinca o. g., da se s *urednikom akademijskoga „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“ drom. Ant. Radićem,* pošto dosadanji ugovor s njim prestaje koncem godine 1898., sklopi *nov ugovor,* koji ima vriediti *počam od 1. siečnja god. 1899.,* i to ovako: uredniku dr. Antunu Radiću ima se od rečenoga dana izplaćivati za uredjivanje Zbornika i za rad oko dopisivanja, izvieštanja, spremanja i redanja folklorske gradje nagrada od godišnjih 600 for. u mjesečnih anti-

cipativnih obrocih, a u onoj nagradi sadržana je i nagrada za eventualne njegove izvorne sastavke tako, da on neće za njih dobivati posebne kakve nagrade. Glavna skupština prihvaća ovaj predlog uz dodatak, da se uredniku dru. A. Radiću za njegovu folklorsku bibliografiju u „Zborniku" ima plaćati nagrada od 30 for. po štampanom arku, ter se prepušta upravi ili odboru folklorskomu, da prema ovoj odluci glavne skupštine sklopi nov ugovor s drom. Antunom Radićem.

Tajnik dr. Fr. Vrbanić predlaže *osnovu proračuna za god. 1899.*, po kojoj se pokazuje ukupni prihod sa 19.093 for., a ukupni razhod sa 23.360 for., i prema tome ukupni manjak od 4267 for. Budući da akademija ne bi mogla pokriti ovoga manjka, predlaže tajnik, da se iz predloženoga proračuna od troškova predloženih za publikacije za buduću godinu izostavi trošak za 30. svezku „Starina" u iznosu od 1530 forinti, i trošak za jednu knjigu „Rada" razreda matematičko-prirodoslovnoga, tako da bi taj razred imao pokriće za dvie umjesto za tri knjige „Rada". Tim bi se umanjio deficit za 2830 for., t. j. on bi iznosio 1437 for. Taj manjak neka se pokrije iz prištedaka od god. 1897., koji iznose oko 1500 for. te su preneseni kao prihod u godinu 1898. Nagrada uredniku folklorskoga „Zbornika" od 600 for. godišnjih neka se izplaćuje iz troška, koji je odredjen za štampanje i uredjivanje toga „Zbornika", a, u koliko ne bi dosegnuo ovaj iznos, iz eventualnih prištedaka u godini 1898.

Glavna skupština nakon podulje razprave jednoglasno *pristaje uz tajnikov predlog*, te je prema tomu *uglavljen proračun za godinu 1899.* **s prihodom** *od 19.093 for. i* **s razhodom** *od 20.530 for.*; **manjak** *od 1437 for.* ima se pokriti iz *prištedaka nastalih u godini 1897., koji su preneseni u blagajnički dnevnik za god. 1898.*

Prema čl. 6. pravilā i §-u 2. poslovnika akademije pristupa glavna skupština *izboru novih članova*. Propisnim glasovanjem *izabrani* su:

za začastnoga člana dosadanji član dopisnik razreda filologijsko-historijskoga, umir. gim. ravnatelj u Spljetu *Frano Bulić*;

u razredu filologijsko-historijskom: za članove dopisnike: dr. *Stanislav Smolka*, profesor sveučilištni i generalni tajnik akademije znanosti i umjetnosti u *Krakovu*; *Jan Karlowicz*, urednik folklorskoga časopisa „Wisła" u *Varšavi*; dr. *Ivan Šišmanov*, profesor velike škole u *Sofiji*;

u razredu matematično-prirodoslovnom: za pravoga člana dosadanji član dopisnik dr. *Andrija Mohorovičić*, profesor u kr. realnoj gimnaziji zagrebačkoj.

V.

SVEČANA SJEDNICA

17. prosinca 1898.

---

1. Svečana besjeda predsjednika

JOSIPA TORBARA.

Gospodo akademici!
Visoko štovani zbore!

Žalim, ali ne mogu na ino, nego da prve riječi, što ih kod ove svečane zgode progovaram, budu izraz tuge i duboke žalosti, koje se još nijesu utišale, a niti se ne će još za dugo utišati, žalosti naime, koja je 10. rujna o. g. zadesila Njegovo Veličanstvo, našega premilostivoga vladara, i svekolike Njegove narode smrću Njezina Veličanstva cesarice i kraljice Jelisave. Ova žalost potresla je tim žešće srcem Nj. Veličanstva, što je nit života plemenite vladarice prekinula ruka čovjeka, u kojem je divlja strast i nedokučiva mržnja reda, zakona i morala, jednom riječju, svih uslovlja, na kojima se opstanak čovječanskoga društva osniva, zatomila glas savjesti, te se u zvijerskom bjesnilu bacio bodežem na nevinu žrtvu, koje bijaše jedina krivnja, što je bila drúga od nje i njegovih naroda ljubljenoga vladara. Krupnom li je ironijom povrijedjena sloboda čovjeka na obalama ženevskoga jezera, u Švicarskoj, pradomovini slobode! Svi slojevi državljana i zavodi, medju njima i ovaj, u čije ime ovdje govorim, odaslaše Nj. Veličanstvu izjave duboke, bolne sućuti nad ovim golemim gubitkom. Dajmo i ovom zgodom izraz bolnomu osjećanju riječima: Slava dičnoj uspomeni velike pokojnice! (Trokratno: Slava!)

Sjetiv se ovoga za Nj. Veličanstvo i Njegove narode prežalosnoga dogodjaja, dužnost mi je, da spomenem i drugi, ali, hvala Bogu, utješni dogodjaj, koji iza preteškoga udarca srcu Nj. Veličanstva kao ublažujući melem godi, mislim 50-godišnji jubilej Nj. Veličanstva. Od 2. prosinca 1848., kako je Nj. Veličanstvo zasjelo na prijestol Svojih slavnih pradjedova, izmijeniše se u Njegovoj velikoj državi mnoge zgode, povoljne i nepovoljne, i kako je to već sudbina ljudi i država, manje ili više sretne, ali u svim tim zgodama ostala je stalna i nepromijenjena ljubav, koja prejasnoga vladara spaja s Njegovim narodima, ostala je neuzdrmana nepokolebiva vjernost Njegovih naroda napram prejasnomu vladaru i Njegovoj svijetloj dinastiji. Historija će imati prostrana polja i obilate gradje, kad joj bude bilježiti plodove kulture i civilizacije, kojima za vladanja Njegova Veličanstva urodiše nebrojeni znanstveni i učevni zavodi, razne struke umijenja, velikoga obrta i trgovine i medjunarodnih saobraćaja. I ovaj naš zavod bilježi u svojim ljetopisima, od ono doba, kako je pod sretnim vladanjem Nj. Veličanstva u život stupio, više lijepih uspomena Njegove milosti i naklonosti. S toga iskrenom podaničkom dužnošću i dubokim čuvstvom zahvalnosti molimo Boga, da Nj. Veličanstvo, za sreću i dobrobit Njegovih naroda, još mnogo godina zdrava, krepka i zadovoljna uzdrži. Živio! (Trokratno: Živio!)

* * *

Prelazeći sad na sám predmet, koji nas ovdje sakupi, na svečanu sjednicu, ugodna mi je dužnost, da prije svega spomenem i opet jednu zgodu, koju je ovaj zavod i cijeli hrvatski narod ove godine proslavio, a to je 60-godišnjica onoga sretnoga dana, kad je preuzvišeni osnovatelj i pokrovitelj jugoslavenske akademije

svećenikom zaredjen. Ovaj zavod i s njim hrvatski narod proslavio je taj dan na 16. veljače o. g., s toga će mi se oprostiti, ako o ovoj uzvišenoj svetkovini duže ne govorim; dovoljno budi i ovom zgodom izjaviti čuvstva štovanja i duboke zahvalnosti napram velikomu dobrotvoru naroda i ponoviti vruće molitve k Bogu za produženje njegova po naš narod dragocjena života. Ali smo na ovu izjavu čuvstva i želja tim većma obvezani, što ovaj zavod, svoje miljenče, uvijek u svom srcu i svojoj plemenitoj duši nosi. I o današnjoj svečanoj sjednici veli u pismu: „Žao mi je, što zbog svoje velike starosti ne mogu osobno doći i učenim razpravam slavne naše akademije prisustvovati, ali budite uvjereni, da ću ondje medju Vama dušom i srcem biti. Bog Vas i Vaš trud kao dosada tako i u buduće blagoslovio, da akademija i u buduće kao i dosada bude hrvatskomu narodu na diku i ponos". Jest, dika i ponos budi, kako preuzvišeni pokrovitelj veli, težnja naše akademije, a bit će to, po mojem uvjerenju, ako samo zdravu i prokušanu nauku, trijeznu i objektivnu znanost narodom rasijava. Spomenuv znanost, dopustite, gospodo akademici, da se ovim uzvišenim predmetom ovo kratko vrijeme ponješto zabavim.

Što je znanost? Ako čovjek uzme ovo pitanje u običnom smislu, kako ga nalazimo u svakdanjem govoru, nije težak odgovor na nj. Često puta čujemo u javnim sastancima, ili čitamo u javnim glasilima: „ja ovdje zastupam znanost, ja govorim u ime moderne znanosti". A kad bi zavirio u jezgru same stvari, o kojoj se raspravlja, imao bi pravo posumnjati, je li se stvar osniva na znanstvenoj podlozi. Veliki muževi, geniji znanosti, nijesu se praznim ponosom isticali kao apostoli znanosti i nauke; oni su neumornom ustrajnošću ali skromnom čednosti radili na ovom polju, a tek zahvalno potomstvo,

uvidiv i ocijeniv njihove zasluge, priznalo ih pravim zastupnicima znanosti i prema tomu pokretačima kulture i prosvjete.

Što je znanost? Da odgovorimo na ovo pitanje, nije li dosta, da se obazremo današnjim svijetom, koji se ponosi vijekom kulture i prosvjete, vijekom otkrića i izuma, vijekom znanosti? Otkrivene su tajne prirode, koje prijašnji vijekovi držahu nepronikljivim velom za uvijek zastrtima, riješena su pitanja, koje do nedavna smatrahu nerazrješivom zagonetkom. Kad je veliki Newton rastvorio svjetlo u njegove sastavine, zadivio je svijet ovim otkrićem, a šta tek da današnji vijek rekne o analizi njegova otkrića, o spektralnoj analizi, kojom smo, da tako reknemo, došli u neposredni doticaj sa svjetovima, koji opisuju svoje putanje u neizmjernim za nas daljinama svemira, te uvedši njihovo svjetlo u naše laboratorije, možemo im naznačiti i izbrojiti elemente, iz kojih su sastavljeni, i to onom sjegurnošću, kojom rastvaramo svakdanji poznati nam plin ili komad rude. Ili ako na um uzmemo svjetolomne sile, u koje čovjek pretvori neznatnu količinu vode, ili se obazremo na goleme uspjehe, kojima je električna tehnika svijetom zavladala, ili se zadubemo duhom u tajinstveni mikrokosmos, što ga je Pasteur otkrio na ublaženje patnje i otstranjenje mnoge tjelesne a po tom i duševne nevolje čovječanstva: . . . nije li to znanost? To su samo rezultati, to su triumfi znanosti. Ali da ogledamo: što je sama, čista znanost, što je sám izvor, iz kojega su potekli ti triumfi, što je sustavna znanost? Rekav: sustavna znanost, mislim time, da ima i nesustavna, tako zvana popularna znanost, kojoj ne mislim tim umanjiti važnost, ako ju razlikujem od stroge sustavne znanosti.

Kad čovjek bez visokih nauka i naobrazbe uzme

promatrati paru te ju na izvedenje odredjenih djela upotrebi; ili kad stojeći uz more opaža plimu i osjeku, kako se more svaka 24 sata redovito odmakne a onda opet primakne obali, pak ob ovoj pojavi misli i raspravlja, kreće se na polju popularne ali ne sustavne znanosti, jer mu nije poznat savez pojave sa fizikalnim zakonima, pa ako mu je i poznat zakon općenite gravitacije, nijesu mu poznati svi uvjeti, svi razmjeri, u kojima zakon djeluje. On ne ima jasne spoznaje o svezi izmedju pojave i fizikalnih zakona.

Nu ako nije stroga sustavna, zato je ipak popularna znanost od ne male važnosti i cijene za sustavnu znanost i općenitu kulturu, jer je u popularnoj znanosti uzgojena klica i prikupljena gradja, iz koje se u mnogo slučaja stroga sustavna znanost razvila. Ne ima sumnje, da su se mnoge grane današnje sustavne znanosti gojile i od koljena do koljena u obliku popularne znanosti širile prije, nego su dobile oblik prave sustavne znanosti. Stare knjige i tradicija našega naroda uče nas, da je on mnogo vjekova prije Linné-a poznavao razne vrsti bilja, koje mu je u stanovite ljekarske, a još više u gospodarstvene svrhe rabilo. Dokaz je tomu lijepo prema narodnomu duhu udešeno nazivlje, koje je danas učena knjiga u znanost prenijela. Što rekoh o bilinstvu, valja i o živinstvu. Atmosferne pojave, koje su danas predmet stroge znanosti, bijahu od davnih vremena predmet pučke znanosti. Ima primjera, kako je narod od pamtivijeka njekim tajnim nagonom pronašao ljekova, koje je danas stroga znanost prihvatila.

I popularna dakle znanost osniva se na spoznaji fakata; ali za strogu, za sustavnu znanost nije takova spoznaja dovoljna. Što je dakle znanost? U pravom smislu: z n a n o s t s u s t a v n a j e j a s n a i p o t p u n a s p o z n a j a n e s a m o f a k a t a, n j i h o v i h u z r o k a,

*

učinaka i sila, koje ih prama stalnim zakonima izvadjaju, nego i njihova medjusobna odnošaja, pak i njihova odnosa naprama spoznajućemu umu. Ovakom spoznajom, iliti intelektualnom intuicijom izražena je suština predmeta, o kojem se radi, ili, što je isto, istina, svrha svakoj znanosti.

Pojam znanosti ne bi bio potpun, da ga ne popunimo i metodom, kako um do spoznaje fakata i njihovih zakona dolazi. Ako obzirom na razne predmete i njihove medjusobne odnošaje i stanovišta, s kojih se proučavaju, i može biti više metoda, ipak se dadu sve na dvije svesti: deduktivnu i induktivnu. Deduktivnom izvadjamo fakte iz zakona, a učinke iz uzroka, dočim induktivnom obratno izvadjamo generalizacijom iz fakata i pojava zakone, a iz učinaka uzroke. Kod deskriptivnih i experimentalnih grana služimo se induktivnom, a kod filosofskih i intuitivno-demonstrativnih deduktivnom metodom.

Ja ću se u ovom kratkom razmatranju stegnuti samo na one grane znanosti, koje se osnivaju na induktivnoj metodi.

Budući da je područje predmeta, kojim se znanost bavi i baviti može, neograničeno, bijaše prijepora, a ima ga još i danas u njekojih ljudi, kojemu li području pripada plemeniti naslov „znanost“, držeći njeki samo one grane pravom znanosti, koje se osnivaju na strogima, deduktivnom metodom izvadjanim dokazima, kao što su filosofske i intuitivno-demonstrativne struke, dočim bi ostale grane ljudskoga znanja uvrstili u tako zvane „discipline“. Ovakovo dijeljenje znanosti, čini mi se, nije opravdano. Jer ako je svrha znanosti da se pronadje istina, onda geografija, koja na svojim kartama točno i potpuno označi sva mjesta dotičnoga zemaljskoga opsega sa pripadajućim koordinatama, ili biologija, kojom je iscrpano

sve bilje i živinstvo kojega kraja, imadu isto pravo na naslov znanosti, kao što i one grane, kojima su rezultati najsubtilnijom deduktivnom metodom izvedeni. Svrha je ondje i ovdje polučena, istina ondje i ovdje ustanovljena.

Opseg znanosti glede predmeta je neiscrpiv, neograničen, ali glede spoznavajućega subjekta je ograničen, jer je neosporiva istina, da neograničeno ne može biti shvaćeno ograničenim, neizmjerno omjerenim. Da spomenem samo ono područje, kojim se čovjek od iskona najradje bavio, a i danas je njegovo obljubljeno, spoljašnji materijalni svijet. Priroda u svojoj cijelosti prema neomedjašenomu broju konkretnih jedinica, kao što i prema neograničenomu vremenu i prostoru, nadilazi intelektualne i sensualne sile čovječje, jer tko bi ju htio potpunoma shvatiti, valjalo bi da joj od prvoga postanka prouči i shvati ne samo sve sile i zakone, sve uzroke i izvore, iz kojih potječu, već i sve njihove medjusobne sveze i odnošaje. Ovu ograničenost u svojoj čednosti priznati, dostojnije je čovjeka, nego da se u precjenjivanju svoje snage pusti na polje pustih teorija i hipoteza, koje se ne samo ne slažu s istaknutim kriterijima znanosti, nego često dolaze u sukob sa rezultatima u drugom području nedvojbeno dokazanima. Veliki obretnik sveopće gravitacije, Newton, zapeo je u prosljedjivanju ove velike probleme kod pitanja actio in distans. Da se dva svijeta u svemiru privlače u izravnom omjeru masa a u obratnom četvornom omjeru medjusobnih daljina, to je po opažanju suglasno sa matematičkom analizom nedvojbenom istinom dokazano; ali mu ne ide u glavu, kako mogu takova dva golemim daljinama rastavljena svijeta bez posrednjega sredstva jedan na drugi djelovati. Činjenica je nedvojbena, ali mu je pitanje: kako? nerazriješivo. „Ignoro", reče radje nego da se pusti u nezgrapne teorije. Ovo je ignorantia scienti-

tica. U ostalom ovakova neriješivost pitanjâ može biti samo privremena, te će ih umovi slijedećih vjekova možda riješiti znati. Ta znademo iz povjesti kulture, da je bilo nezgrapnih i absurdnih pitanja, koja su potonji vjekovi istinom dokazali. Sjetimo se samo pitanja u srednjem vijeku o antipodima, da naime ima strana svijeta, gdje ljudi hode nogama prema nama gore a glavom dolje okrenutom. Pak to je danas nedvojbeno, jer su smjerovi gore i dolje samo relativni pojmovi, kojih obzirom na gravitaciju u absolutnom prostoru ne ima.

Bijaše naučnjaka, a ima ih i danas, koji obradjujući razna polja znanosti iskrenom namjerom traže istinu, nu naišav u svojim istraživanjima na medju, koju ograničene njihove sile ne mogu prekoračiti, nijesu voljni da Newtona slijede; ignorantia scientifica im je zazorna, oni radje stvaraju zaključke, koji ne nose na sebi kriterij znanosti. Takovih izvoda i zaključaka naći ćemo malne u svim a osobito u prirodoslovnim granama znanosti. Budi mi dozvoljeno sa njekoliko opazaka taknuti se samo geologije. Ova grana znanstvenoga proučavanja može se smatrati čedom našega vijeka; jer što se o njoj znalo u posljednjem deceniju prošloga stoljeća, može se nazvati jedva početkom ove znanosti, te je tek u drugom deceniju našega vijeka ozbiljnijim i sjegurnim rezultatima stupila u red starijih sestara. Ustrajnim proučavanjem utrobe zemlje na raznim stranama svijeta, čemu joj povoljnu zgodu pružiše osobito promet, velika industrija i tehnika skopčana sa prokapanjem utrobe zemlje, postala je ona svojima uspjesima ne samo sa teoretičko-znanstvenoga stanovišta nego i praktičnom primjenom svojih obreta materijalnomu boljku čovječanstva jedna od najzanimljivijih grana znanosti. Ali ima i ovdje izvoda, generalizacija i zaključaka, koje bismo mogli

smatrati mnijenjem, ali nipošto znanošću. I ovdje valja dakle razlikovati subjektivne nazore od stroge objektivne znanosti. Prekapajući slojeve zemaljske kore dokazano je, da do tako zvane paleozoičke dobe, koja počima sa sedimentarnim stijenjem, ne ima traga životu. Nu od paleozoičke dobe nalazimo postepeni razvitak organičkih stvorina, bilja i živinstva, počam od najnižih oblika, koji prema geologičkim dobama i raznim slojevima isčezavaju i ustupaju mjesto sve savršenijim oblicima, dok napokon u gornjim slojevima tertiarne i kvaternarne dobe završe biljem i živinstvom, koje je tim većma nalik na danas živuće oblike, čim većma se približava antropozoičkoj dobi. Njekadanji dakle opstanak i takov postepeni razvitak ovih oblika bilinstva i živinstva, da su pojedini oblici, dolazeći uvijek u istim slojevima, najsjegurniji ključ za označivanje pojedinih slojeva zemaljske kore, — to sve je znanošću tako jasno dokazano, da se utroba zemlje može smatrati arkivom, u kojem je pohranjeno prethistoričko blago bilinstva i živinstva.

Iz ovih činjenica se dakle logičnom sjegurnosti zaključuje: da je život na zemlji jednom započeo, da se je pojavio u raznim oblicima organičkih individua, te se razvijao i nastavljao od najnižih do najviših i najsavršenijih oblika, dok se napokon i čovjek pojavio, ali poslije čovjeka da je stvaranje novih oblika prestalo. Jer koliko se god i govorilo i raspravljalo o postajanju novih vrsti, kako daleko historija natrag siže, o postanku novih oblika ne ima dokaza. To su fakta, to je znanost, to je istina. Nu to čovjeku nije dovoljno, njegova znatiželjnost ide dalje, on bi htio da znade: kada i kako su ti oblici života na svijetu postali. Ali ovo su pitanja, kojih riješenje zapinje o ograničenost čovječjih sila, te će čovjeku teško ikada za rukom poći,

da prekorači Rubikon, koji odmjereno od neizmjerna, ograničenost od beskrajnosti rastavlja. Tek nedavno odmjerio je ugledni učenjak starost naše zemlje na 700 milijuna godina; drugi ne manje ugledni ocijenio ju na 90, a treći isto tako uvaženi naučnjak samo na 10 milijuna. Ne ima sumnje, da je naš svijet, kako nizanje slojeva i pohranjeni u njima fosilni ostatci svjedoče, eone godina stajao, dok se na njem čovjek pojavio, ali teorije i zaključci, kojima se postanak svijeta otsječenim i ma kako velikim brojevima označuje, ne može se trijeznom, objektivnom znanošću nazvati. Isto vrijedi i o drugom pitanju: Kako? U povjesti kulture naći ćemo više načina ili barem pokusa, kako se ovo tajinstveno pitanje riješiti nastojalo. Naše doba kao da je našlo formulu, kojom se taj problem rješava: evolucija: to je formula, s kojom se susretamo češće u povjesti znanosti, ali je u naše doba, našavši novijim smjerom nauke zgodnije udešeno polje, čvršće korijenje uhvatila. Je li ovom formulom riješeno pitanje: Kako? Jošte nije znanost konačno svoju rekla. Ta zar nam nijesu poznate teorije, koje su se, kako no spomenuh, stoljeća kao znanost predavale, a onda su drugima zamijenjene? Pak premda je teorija evolucije danas pretežnim dijelom prirodoslovaca prihvaćena, ima i ona slabih strana i poteškoća koje protivnici proti njoj ističu. Ona počima već sa gotovim činom, sa životom gotovih individua, koji se postepenim prijelazom pretvaraju u nove oblike. Nu kako postadoše prvi oblici, prvi individui? Pak ako su se prvi oblici tečajem geologijskih doba pretvorili u nove, kako ćemo si protumačiti, da ima organičkih likova, bilinstva i živinstva, koji počevši čak iz paleozoičkih doba dolaze u slijedećim slojevima kao fosili, pak su ipak iste vrste odoljele svim uplivima vremena te ih i danas žive nalazimo, kao što su, budi samo za primjer

navedeno: lingula discina, nautilus, trigonia, nucula, pleurotomaria, terebratule, više vrsti crinoida, foraminifera, a od riba acanthoptera više vrsti, kao: perca, anabas, cobitis, leuciscus i dr. Pitanje dakle: kako? nije niti ovom teorijom riješeno.

Čitajući tolike teorije, koje u naše doba na polju znanosti niču, valja čovjeku da bude na oprezu, osobito glede znanstvenih umjetnih izraza i formula, kojima se misli takovim teorijama udariti imponujuće odijelo znanosti. Tuj ima: vitalizam, neovitalizam, energija, energitizam, transmutacija energije, transmutacija gibanja, i toliko drugih, kojima se jezgra stvari više potamnjuje nego razjašnjuje. Osobito igra važnu ulogu energija u svim mogućim varijacijama u prirodoslovnim i experimentainim granáma znanosti. Tako n pr. hoće se transmutacijom energije protumačiti medjusobni odnos i prijelaz raznih fizikalnih sila jedne u drugu. Istina je naime, da je experimentalnim putem dokazano, da fizikalne sile stoje u tako tijesnom medjusobnom odnošaju, da, počevši jedna raditi, izazove umah i djelovanje druge. Kretanjem mase rodi se toplina, ova izazove kemičku akciju, ova munjinu, munjina svjetlo. Kolikim oblicima fizikalnih sila očituje se u opće munjina, to nam pokazuju golemi uspjesi na polju industrije. Ti prijelazi ili ta pretvorba silâ bila bi transmutatio energije. Nu držim, da mnogi zaključci nijesu logički opravdani, kojima se njeke, istina, nedvojbene pojave na ovaku pretvorbu energije svadjaju. O tom, za primjer budi navedeno, ne ima sumnje, da djelovanje naših umnih sila u mnogom pogledu visi o funkcijama tjelesnih sila, o zdravu i krepku tijelu, ovo opet o materijalnoj hrani. Ali držim, da ne bi bio logički zaključak, da se pretvorbom energije materialna hrana pretvorila u naše misli. Koliko je dakle nesumnjivo, da ovaka korelacija fizikalnih

sila postoji te se čovjek može njom služiti, učiniti ju orudjem svoje volje, te obratiti pojedine sile na svoje svrhe, valja mu biti na oprezu, da se takim umjetnim izrazima ne zavede na krivo polje, na krive zaključke, koji se protive drugim, pouzdanijim načinom dokazanim faktima, te dolaze često u sukob sa diktatima i postulatima racionalne prirode čovjeka. Neka mi bude dozvoljeno navesti jedan slučaj, što ga pripovijeda engleski naučnjak, koji duboko filosofsko znanje spaja s temeljitim poznavanjem prirodoslovnih struka, vojvoda Argyll. „Jednom bijaše u običaju, tako veli on, čuti nauku, da je suvišno moliti se najvišemu biću, jer je danas znanost dokazala, da se svijet upravlja, što no kažu, nepromjenljivim zakonima. Prije njekoliko godina bijaše u mene gost, ili bolje gostinja, koja mi reče, da je ona uvjerena o nepromjenljivosti prirodnih zakona, kojima je sve u svijetu tako uredjeno, da ne može uvidjeti mogućnost kakove promjene u tečaju dogodjaja ma niti utjecajem najvišega bića. Primjetila je u ostalom, da, premda je to njezino intelektualno uvjerenje, to se ona, ako nju ili njezinu obitelj snadje kakova tuga ili opasnost, ipak utječe molitvi kako i prije. Ovo protuslovlje, nastavlja isti učenjak, medju glavom i srcem, medju nutrnjim nagonom i zaključcima abstraktne filosofije, zaključcima osnovanima tobož na znanosti, duboko me se kosnulo. Nije mi se dalo na ino nego da pomislim: u tom intelektualnom procesu mora da je krupnih falacija, krivih zaključaka". Ovaj slučaj pruži mu povoda te se dade na ozbiljni posao, da korak po korak proučava te strogoj kritici podvrgne taj intelektualni proces, kojim se do toli žalosnih zaključaka dolazi. Plod toga proučavanja je njegovo znamenito djelo „Vladanje zakona (the reign of law)", gdje dokazuje, da tajna takovih zaključaka leži u zlo shva-

ćenim izrazima. Istina je, da ima u prirodi zakona, koji su u svojem djelovanju nepromjenljivi, ali ne stoji, da se sve pojave takovim zakonima ravnaju, već je istina, da su rezultati odredjeni kombinacijom tih nepromjenljivih elementa, ali se ovi opet u svojem djelovanju neizmjerno izmjenjuju. Dapače ne samo da nije istina, da se nepromjenljivost elementarnih zakona ne može složiti sa slobodnom voljom, već je istina, da su nepromjenljivi u općenitoj kombinaciji elementarni zakoni za pojedine pojave orudje u rukama slobodna bića tako, da kad takova orudja ne bi bilo, ne bi čovjek kao takav niti djelovati mogao. Pak na koliko možemo zaviriti u prirodu, štogod se tuj čini, čini se namjerom, znajući kako se ima činiti, imajući vlast nad silama, o kojima se znade, da će stanovitu radnju izvesti uz stanovite uvjete, koji su prema putovima i uporabi od neizmjerne razlikosti. Ovako shvaćeni zakoni prirode otisnu s njezina prijestola onaj mekanički fatalizam i mrtvu nužnost, koja isključuje upliv i vršenje slobodne volje.

S toga čovjek ne može dosta oprezan biti, da ne bude zaveden takim umjetnim izrazima. Prihvatimo nedvojbeno učvršćena fakta, ali podvrgnimo sudu stroge logike pojmove, izraze i izreke, kojima se iz fakata izvode zaključci.

Ako prema ovomu što dosad spomenuh omjerimo pravac, kojim se udarilo u novije doba, da se protumače pojave organičkoga svijeta, opazit ćemo, da znatan dio i uglednijih biologa tumači ove pojave pomoću ciglih mekaničkih sila, isključujući svaku drugu, nematerijalnu silu. Pak se ipak takovu shvaćanju protive sama fakta, što ih dublje i pomnjivije proučimo. Promatrajući naime sastav i uredbu organičkih bića, počevši od sićušne diatome pa do libanskog cedra, od ascidie do čovjeka:

koliko mnoštvo raznolikih organa, kojih svaki posebnu svrhu a prema njoj i posebnu funkciju ima, a svi rade kao česti umno sastavljena stroja prema općenitoj svrsi, koja se tek polučiti ima, dakle je predvidjena, dakle promišljena. Ova uredba pojedinih organa i njihova udezba prema općenitoj svrsi izražena i sačuvana je kroz vjekove u divnoj uredbi ljudskoga jezika.

Postao ljudski jezik kojim mu drago načinom, to je nedvojbeno, da je on od prvo doba, što se čovjek opažanjem i proučavanjem prirode baviti počeo, bilježio i sveudilj bilježi svaku pojavu, svaku spravu, kojom su organička bića snabdjevena i prema posebnim svrhama udešena, takovim pojmovima, a pojmove takovim izrazima, koji u postajanju i razvijanju neorganičkoga i organičkoga svijeta vide i očituju moć neizmjerne inteligencije. Koliko smisla u tom pogledu leži u našim riječima: promisao i providnost! Jeste, tuj je sve unaprijed promišljeno i prema jasno ustanovljenoj osnovi i odredjenim svrhama udešeno tako, da se ovoj zapovjedajućoj sili jezika ne mogu niti oni oteti, koji nijesu prijatelji ovakovu tumačenju i shvaćanju prirode. I Darwin, koji se danas u proučavanju bioloških pojava prvim vodićem drži, služi se u svojim djelima izrazima: izum, prekrasni izum, izvrsna zamisao, divna udezba itd. (contrivance, beautiful contrivance, exquisite contrivance, wonderful adaption). Zanimljiv je u toj stvari razgovor, što ga je ovaj veliki prirodoslovac imao sa prije spomenutim učenjakom Argyllom. Ovaj veli: „Ako se i ne ćemo nikada dotle poniziti, da bismo se slijepo podvrgli autoritetu ma kako velika čovjeka, isto tako ne ćemo se niti zavesti dati u toliko, da bismo porekli zasluženu veličinu čovjeka, počinio on ma kako velike pogrješke. Držim Darwina najvećim prirodoslovcem, što su ikad živjeli, izuzam možda dvojicu,

Linné-a i Cuvier-a, kojih dvojice su zasluge za proučavanje prirode isto tako velike, kao što i njegove. Ne treba čovjeku da prihvati njegove teorije o porijeklu organičkih oblika, a ipak mora da sa slašću slijedi njegova djela o svakom predmetu, o kojem piše. Ja sam imao čast, nastavlja Argyll, da je Darwin jednom zadnjih godina svojega života u Londonu sa mnom razgovor zametnuo. U tečaju razgovora spomene vanredni slučaj, gdje je jedan organizam bio cijelom uredbom tako udešen, da se iz ove udezbe jasno vidjelo, da je posebnoj funkciji namijenjena. Tad ću mu ja: dobro, gospodine Darwine, ja ovdje ne mogu naći drugoga tumačenja tih činjenica, nego priznavši tuj djelo uma. Na to se on nješto zamisli, pak onda reče tiho ali ozbiljno: to mi dodje često puta neodoljivom silom na um, ali onda iza toga opet — i potegne izrazitim licem dlanom preko očiju, kao da bi njeka vizija ispred njega iščeznula“. Čini se kao da i veliki muževi stoje pod pritiskom vladajućih struja te ne imaju dovoljno snage, da javno očituju svoje uvjerenje, koje skromno prijateljima ispovjede.

Nije vrijeme da dalje u stvar zalazim; što navedoh, na to me potaknu posmatranje raznih stanovišta, s kojih se tumače pojave i činjenice u području raznih grana, a najpače grana tako zvanih deskriptivnih i experimentalnih nauka. Tuj ćemo naći teorija i zaključaka, koji se ne slažu sa uslovima, na kojima se stroga i sustavna znanost osniva. U takovim slučajima bit će na mjestu opreznost, kako gori spomenuh, ne samo obzirom na umjetne izraze, nego i na isti autoritet, te takove zvode neprihvatiti na laku ruku, dok se strogu sudu kritike ne podvrgnu. Ovaka opreznost je tim većma pravdana, što se znanost često puti uzimlje samo kao etstvo za polučenje materijalnih probitaka, gdje se u

prosudjivanju izvora i načela, iz kojih se zaključci izvadjaju, ne postupa onom strogosti, koju zahtijevaju uzvišeni zadatak i idejalna svrha, za kojima znanost ide, te s kojom svrhom nije uvijek u skladu smjer, kojim često puti ova ili ona grana nauke udari. Ne ima sumje, da ima ozbiljnih naučnjaka, kojima je za protumačenje života u organičkom svijetu dovoljna na sensualnom ponimanju osnovana empirija. Nu velik, dapače možemo ustvrditi pretežniji broj naučnjaka drži, da za takovo protumačenje osim empirije i sensualnoga ponimanja treba još i drugi faktor, koji ovim putem podanu mu gradju tek ima u sustavnu znanost obraditi. Taj drugi, uz fizikalne vlastitima od ovih bitno različitim silama djelujući faktor je umni, samosvijesni subjekt. Na ovomu razlikovanju osniva se dijeljenje znanosti na fizikalne i mentalne. Nu ovom razdjelbom nije iscrpljen opseg znanosti. Otkad se čovjek počeo baviti proučavanjem spoljašnjega svijeta, nalazimo kao rezultat toga proučavanja, koji se kroz sve vjekove kao općenito uvjerenje čovječanstva očituje, kao umni i moralni postulat, da osim mentalnoga ima još i treći svijet, predmet posebne grane znanosti, metafizike, kojoj je ugled i važnost materijalističnim smjerom nauke bila jedno, premda kratko vrijeme zanijekana, ali se danas tim većim uspjehom na svoje mjesto u znanosti uspostavlja, jer se ona bavi osnovnim načelima, na kojima počivaju sve grane znanosti. Um čovječji ne zadovoljava se samo proučavanjem i tumačenjem pojava mentalnoga i fizikalnoga svijeta; on hoće ne samo da znade svakom individualnomu bivstvu i što jest, i kako i zašto jest; on traži preko fizikalnih metafizičke istine. Ima, istina, naučnjaka, koji sve one pojave, koje se samo na osnovu metafizičkih postulata protumačiti mogu, misle protumačiti anthropomorfismom, ili bolje anthropopsychismom:

t. j. da pojave u svijetu nijesu onakove, kako si jih čovjek pretstavlja; da medju čovjekom i spoznatim faktima ne ima one suvislosti, koju on nalazi; da sve što u čovjeku i izvan njega biva, čovjek si pretstavlja i ponima na svoju, na čovječju, prema svojim silama, prema svojemu načinu mišljenja. I u ovom anthropopsychismu leži varava opsjena kao što i u drugim već spomenutim umjetnim izrazima. Kad bi to mnijenje anthropopsychista vrijedilo, onda su istina i znanosti puste prazne riječi. Ta zar čovjek može inače misliti i do zaključaka doći, nego prema silama i zakonima, essencijalnim atributima svojega bića? Ta i sami zastupnici ove teorije ne mogu inače do svojih zaključaka doći, nego anthropopsychismom, prema tomu su i njihovi zaključci puka opsjena.

Filosofija, stanac kamen svih znanosti i nauka, govori nepogrješivim autoritetom: „Gdje je učinak, tuj je i uzrok; prema kakvoći učinka slijedi apodiktičkom nuždom kakvoća uzroka. Gdje je zakon, tuj je i zakonodavac; kakav zakon, takav i zakonodavac. Po načelu causalnosti dolazi um čovječji nepogrješivim zaključkom do prauzroka svih uzroka, do zakonodavca svih prirodnih zakona, do neizmjerne inteligencije, koja je izvor svega vidljiva i nevidljiva".

Povjest nas uči, da je bilo, kako već spomenuh, vjekova, gdje su se kojekake teorije od koljena do koljena kao znanost prenosile, dok ih nijesu prosvjetljenije generacije kao zablude čovječjega uma s polja prave, objektivne znanosti uklonile. Zablude ovake su samo časovite, jer ako i jesu na znanstvenom polju pojedinci pogrješivi, općeniti um čovječanski ispravlja pogrješke pojedinaca, omjeriv ih o uzvišenu, idejalnu svrhu, kojoj znanost služiti ima. Priznana pogrješka je otkrivena istina. Nu zato bi čovjek promašio svoje zvanje, te ne bi

shvatio zvanje i svrhu znanosti, kad bi, naišav na časovite zablude i pogrješke, klonuo duhom tražeći istinu putem znanosti. Otkrivene zablude i pogrješke neka budu potonjim istraživaocima opomenom, da budu, kako gori spomenuh, oprezni u svojim zaključcima, držeć vazda na umu, da ima pitanja u spomenuta tri svijeta, na koja ograničeni čovječji um ne će nikada odgovoriti moći. Što je tek maleni, nježni cvijetak? Protumači mu postanak, razvitak i svrhu! Najveći i najduhovitiji noviji engleski pjesnik Tennyson, ubravši takav nježni cvjetić na razvalinama stara grada, uzme ga promatrati, pak zadubiv se u tajne prirode, čovjeka i one neizmjerne inteligencije, kojoj čovjek riješenje tih tajna ostaviti ima, usklikne, po tumačenju našega dičnoga pjesnika „Kriesnica“:

Ej cviete s pukle kamenite brine,
Iščupah tebe iz te pukotine,
U ruci si mi ti i korien tvoj;
Proučit, pojmit da te mogu oj,
Što l' jesi, sav u svemu taki,
Tad shvatljiv bio b' sviet i Bog mi jaki!

U ovim stihovima izrečeno je u malo riječi veliko, osnovno načelo, koje bi imalo biti provodićem svakomu, koji se odlučio na polje znanstvenih istraživanja, a najpače onomu, koji si je zadaćom uzeo proučavati i tumačiti pojave organičkoga svijeta; jer radeći s jedne strane na odabranom si polju ustrajnom požrtvovnošću, a imajući s druge na umu medje, koje su ograničenim silama čovjeka postavljene, ne će sići s puta istine, te će tek ovakim obradjivanjem znanstvenoga polja rezultati skupnoga ljudskoga intelektualnoga rada zavrijediti ime prave, objektivne znanosti, kojoj je svrha intelektualno i moralno usavršenje a uz to i unapredjenje materijalne dobrobiti čovječanstva.

2. Izvještaj tajnika

DRA. FR. VRBANIĆA

o gospodarstvenim prilikama akademije g. 1898.

Vele štovana gospodo!

Kao što prijašnjih tako se je i ove godine naša akademija u gospodarskom pogledu kretala u uskom okviru svojih čednih prilika žaleći, da ne može u punoj mjeri zadovoljiti onim opravdanim zahtjevima, koji se na nju stavljaju. Ne samo za izdavanje historijskih spomenika, starih pisaca, te folklorske i ine gradje, nego i za uzdržavanje i nadopunjivanje svojih zavoda, kao što su galerija slika, arkiv, knjižnica, trebala bi akademija daleko više materijalnih sredstava, nego li ih danas ima, da i ne spominjem osnovanih želja razreda matematičko-prirodoslovnoga u pogledu istraživanja zemlje i obilnije publikacije djelâ prirodoslovne struke, te živoga nastojanja onih rodoljuba, koji drže, da je nadošlo vrijeme, kad bi akademija morala već jednoć otvoriti i razred umjetnički. Komu milije nego li akademiji, kad bi mogla ispuniti sve ove želje i zahtjeve, te kad ne bi morala slagati kraj s krajem, kako bi samo zadovoljila svojim najnužnijim potrebama.

Već onom prilikom, kad je sastavljala svoj proračun za tekuću godinu, stajala je akademija pred deficitom od stotine i više forinti, premda je opseg pojedinih knjiga u svojim publikacijama stegnula više, nego to dopušta korist i interes samoga predmeta. A da ne bude darežljive desnice našega dobrotvora i pokrovitelja, akademija bi jedva svake druge godine mogla na svjetlo zdati po jednu svesku svoga velikoga „Rječnika“. I ove godine pružio je on u to ime akademiji stalnu go-

dišnju potporu od jedne hiljade forinti. Akademija vrši s toga samo svoju dužnost, ako se ovom svečanom zgodom svomu pokrovitelju i dobročinitelju preuzv. g. biskupu Strossmayeru na ovom veledušnom daru najtoplije zahvali, te ako se s cijelim hrvatskim narodom složi u vrućoj molbi svemogućemu stvoritelju, da blagoslovi njegovu desnicu i njegov dragocjeni život uzdrži zahvalnomu narodu do skrajnih granica.

Akademija ulaže svu brigu, da se pospješi izdavanje ovoga velikoga djela, a u tom ju nastojanju podupire i visoka vlada, koja uredniku „Rječnika“, akademiku i profesoru Budmanu, dozvoljava trajan dopust, da se posve uzmogne posvetiti ovomu trudnomu i tegotnomu poslu. Neka joj i ove godine na ovoj dozvoli bude izrečena najtoplija hvala.

Kad bi u akademije bilo više materijalnih sredstava, ona bi rado zadovoljila opravdanoj želji onih rodoljuba, koji jedva čekaju, da svake godine svjetlo ugledaju barem po dvije sveske „Rječnika“. Ona je skoro svu potrebitu gradju za ovo monumentalno djelo već spremila, te ju još, ne žaleći ni truda ni troška, svake godine nadopunjuje. Tako je ove godine od svoga revnoga suradnika, veleč. gosp. Jovana Bogdanovića, paroka u Divoselu kraj Gospića, prekupila 20.000 riječi, kojih nema u Vukovom rječniku, te je u tu svrhu potrošila znamenitu svotu od jedne hiljade forinti.

I za sabiranje te uredjivanje folklorske gradje žrtvovala je akademija štogod je mogla, te je, kako već spomenuh u prošlogodišnjem izvješću, u tu svrhu iz novaca preostalih od izvanredne prodaje svojih publikacija odredila znamenitu svotu od 3000 for., od koje je u to ime ove godine potrošila preko polovine tako, da joj u tu svrhu preostaje jedva još oko jedne hiljade forinti.

Kako je ovo poduzeće, bude li provedeno onako kako odgovara časti akademije i važnosti samoga predmeta, spojeno s velikim troškom, nije čudo, ako akademija s velikom brigom gleda u budućnost, bojeći se da ne zapne u tom poslu baš onda, kad bi trebala da svom snagom oko njega prione.

Kad bi akademija sve svoje prihode mogla upotrebiti lih u svrhe svojih zavoda i svojih publikacija, ona bi mirne duše uza svu tu brigu gojila tvrdu nadu, da će naumljeno djelo provesti na čast i slavu naroda, ali je neprilika po nju velika, da od svojih prihoda mora otplaćivati preko 600 for. na račun potresnoga zajma, da mora ispunjavati druge neke obveze, koje ju terete sa više stotina forinti, da osim redovitih poreza u ime pristojbenoga jednačka plaćati mora preko godišnjih 400 for., a napokon da i zemalj. proračunu prinositi mora isto toliku svotu za upravu svoje zaklade.

Akademija je učinila sve što je mogla, da ne bude morala plaćati ni pristojbenoga jednačka za svoje kuće, ni prinosa zemalj. proračunu za upravu svoje zaklade; ona se za stalno nada, da će s ovim potonjim zahtjevom uspjeti, ali se boji, da isplati pristojbenoga jednačka izbjeći neće, te da će u to ime buduće godine morati odnosnu svotu platiti naknadno i za ovu godinu tako, da će uslijed toga svoje književne radnje morati prikratiti za iznos od blizu 800 for.

Ovo će biti po akademiju tim osjetljivije, jer će uslijed stanbenih prilika, koje su u najnovije doba zavladale u gradu Zagrebu, i prihod akademijskih kuća biti za koju stotinu forinti manji, nego li je bio do sada. Već ove godine primila je akademija preko 800 for. najamnine manje nego li prošle samo uslijed toga, što su neki stanovi u njezinim kućama bili prazni po 2 ili pače po 3 mjeseca, i ne gledeći na to, da je najamninu

kod nekih stanova morala sniziti. Akademiju nije medjutim ostavila nada, da će sve nepovoljne posljetke, koji bi s gore navedenih razloga mogli nastati, izgladiti stalna godišnja potpora iz zemaljskoga proračuna, koju akademija očekuje još uvijek, a danas, kad je na čelu nastavnoga odjela njezin mnogogodišnji i zaslužni član presv. g. A. Pavić, većim uzdanjem nego li ikad prije. Akademija je u toj nadi i ove godine po treći put zamolila visoku kr. zemalj. vladu osobitom pretstavkom za stalnu godišnju potporu, te ju nije ni malo smetalo, što su joj prve dvije slične pretstavke bez uspjeha ostale; jer ona ne zaboravlja, da je u razdoblju od g. 1871. pak do uključivo g. 1884., dakle u doba, kad su i njezine potrebe bile manje, te kad je i zemaljski proračun raspolagao sa mnogo manje sredstava, uživala stalnu godišnju potporu, isprvice od 1000 for., a kasnije od 2000 for. Upravo ta uspomena krijepi ju u nadi, da se mjerodavni faktori ne će ovaj put oglušiti njezinim molbama, koje će svatko tim opravdanijim smatrati, kad nepristrano prosudi njezino djelovanje od njezina postanka pak do danas.

Ovomu svomu radu ostala je akademija i ove godine vjerna; ona je u prvoj seriji svojih publikacija izdala četiri knjige: „Ljetopis" svesku XII., „Rad" knjigu 134. i 135., te dio I. treće sveske „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena", s troškom od okruglih 3800 for., bez obzira na posebne troškove, što ih je potrošila za gradju ovoga Zbornika. U drugoj seriji, koja će izaći koncem budućega mjeseca, predati će akademija učenomu svijetu „Rječnik" svesku 18., „Rad" knjigu 136. i 137., „Hrvatske spomenike" („acta croatica") knjigu I., „Starine" knjigu 29., te II. dio treće sveske Zbornika za život i običaje. Ove publikacije druge serije stajati će akademiju preko 9000 for.

Uz to je i ove godine potrošila akademija za istraživanje zemlje, za skupljanje gradje „Zbornika novije književnosti", za posebnu potporu zakladi „za izdavanje knjiga za opću naobrazbu" blizu 700 for. tako, da iz njezina redovitoga proračuna iznosi trošak za akademijske publikacije ove godine preko 13.500 for. Ako se k tomu priračuna, da je ove godine povrh toga izdano za gradju akademijskoga „Rječnika" 1000 for., a za sabiranje i uredjivanje folklorske gradje preko 1500 for., to je akademija ove godine potrošila samo na književne svoje radnje 16.000 for.

Uz to se ne smije zaboraviti, da akademija uzdržaje tri posebna svoja zavoda, na koja joj od godine do godine tim više trošiti valja, čim se ti zavodi više uredjuju, te čim se posvećuje veća briga za njihovo uzdržavanje. Tako je ove godine potrošeno za samo uredjivanje arkiva 300 for.; ovu je svotu mogla akademija samo tako namaknuti, što se je njezin arkivar, akademik Tade Smičiklas, i ove godine odrekao svake nagrade za svoj trud, te što je cijelu ovu svotu, koja je opredijeljena u ime nagrade za arkivara, upotrebio za nabavu potrebâ, nužnih za uredjenje arkiva, i za nagradu pomagačima, koji su i ljetos u tom poslu radili pod njegovim nadzorom. Na ovoj njegovoj požrtvovnosti izriče mu akademija ovom svečanom zgodom svoju najtopliju hvalu.

I knjižnici svojoj posvetila je akademija osobitu brigu, te je za nju ove godine potrošila veću svotu nego li prijašnjih godina, jer nije više mogla dopustiti, da mnoga znatna djela u njoj nevezana leže. Kad bi bilo sredstava, morala bi akademija u tu svrhu potrošiti još mnogo toga; ovomu se trošku ona ne će moći s vremenom oteti, ne bude li htjela dopustiti, da joj po

zlu podje znamenita zbirka knjiga, koja je pohranjena u ovom njezinom zavodu.

Napokon ne smije akademija zaboraviti ni Strossmayerove galerije slika, koju je njezin pokrovitelj tolikim žrtvama nabavio, te ju velodušno akademiji poklonio. Odkada je akademija za upravu galerije namjestila posebna ravnatelja u osobi našega slavljenoga umjetnika Nikole Mašića, morala se je pobrinuti barem donekle i za najnuždnija sredstva, da bude mogao zadovoljiti svomu patriotičkomu zadatku oko toga zavoda; jer prihod iz posebne galerijske zaklade, koju je zasnovao njezin dobrotvor i pokrovitelj, dotječe jedva za osobne izdatke tako, da za stvarne potrebe galerije od prihoda te zaklade ništa ne pretječe.

Za sve ove zavode svoje potrošila je akademija ove godine preko 1600 for., a sva je prilika, da će u napredak u tu svrhu morati žrtvovati još više sredstava.

Iz ovoga razlaganja razabrati ćete, gospodo, da je ove godine akademija za znanstvene svoje radnje i za svoje zavode, koji imadu biti potporom tomu radu, potrošila blizu 18.000 for., bez obzira na troškove za upravu te za uzdržavanje akademijske palače.

Sve ove izdatke podmirila je akademija u prvom redu iz prihoda akademijske zaklade, a zatim iz dohotka svojih kuća. Po iskazu računarskoga ureda kr. zemalj. vlade iznosila je faktična imovina akademijske zaklade koncem g. 1897. ukupnu svotu od 265.632 for. 34 nč., u kojoj je sadržana ne samo posebna zaklada biskupa Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika u nominalnom iznosu od 10.850 for., nego i zaklada baruna Gustava Hilleprandа-Prandaua u nominalnoj svoti od 12.200 for. Prema iskazu spomenutom u prošlogodišnjem izvješťaju prirasla je ukupna svota

akademijske zaklade u jednoj godini za 2.135 fr. 37·5 nč., te je nosila u ime kamata u svemu 9364 for., ne uračunavši iznos od 434 for. iz zaklade biskupa Strossmayera, što ga akademija neposredno diže kod kr. državne blagajne. Od gornje svote od 9364 for. stavljen je akademiji na raspolaganje samo iznos od 4080 for. 49 novč., dok je ostatak od 5283 for. 51 nč. pridržan kod zemaljske blagajne ponajviše zato, da se u smislu akademijskih pravila jedna petina akademijskoga glavničnoga prihoda, dakle i onoga od akademijskih kuća, priklopi glavnici.

Uz ovu glavnicu, koja je uložena u vrijednosne papire, posjeduje akademija i nekretnu imovinu, u koju je uložen jedan dio njezinih novčanih kapitala. Vrijednost ove nekretne imovine iznosi najmanje 469.000 for., a odbivši od ove svote vrijednost akademijske palače u iznosu od 260.000 for., preostao bi ostatak od 209.000 fr. za šest akademijskih kuća, koje se nalaze u Zagrebu. Čisti prihod ovih kuća iznosio je ove godine okruglo oko 11.000 for, t. j. nešto preko 5·26% od vrijednosti, označene u inventaru.

Uz ovaj prihod, što ga davaju vrijednosni papiri i akademijske kuće u okruglom iznosu od 15.500 for., dobila je akademija, kako već spomenuh, od svoga dobrotvora i pokrovitelja 1000 for., a od prodaje knjiga oko 3500 for., tako, da će tečajem ove godine moći računati na ukupni prihod od kojih 20.000 for., što će joj biti jedva dostatno, da pokrije sve u proračunu ustanovljene izdatke.

Potanki iskaz o upravi akademijske imovine u godini 1898., te o prihodu i razhodu, što ga je imala akademija tečajem ove godine, priopćiti će ona u svojim zaključnim računima.

Uz ovu glavnu i temeljnu zakladu, kojom prema

čl. 15. pravila upravlja kr. hrv.-slav.-dalmatinska zemalj. vlada s dvojicom pravih članova, imade akademija, kako sam imao čast izvijestiti prošle godine, i posebnu zakladu pod imenom „zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu". Zaklada ova prirasla je prema godini 1897. za četiri stotine forinti time, što je akademija odredila, da se ovoj zakladi priklopiti imadu tečajem ove godine isplaćeni darovi, što ih u svojim oporukama akademiji veledušno ostaviše blagopokojni rodoljubi: gospodja udova Marija Amruš rodjena Brlić, te kanonici Konrad Šnap i Antun Leopold Fetzer. Akademija se je već prošle godine u svojoj svečanoj sjednici sjetila ovih svojih plemenitih darovatelja; meni je ovaj put samo spomenuti, da je navedena zaklada, pomnožana ovim prinosima, dosegnula svotu od 7539 for. 28 novč.

Akademija je na račun ove zaklade u drugoj seriji prošlogodišnjih svojih publikacija izdala prvi svezak historije srednjega vijeka, što ju je napisao njezin pravi član Natko Nodilo. Akademija žali, što ne može nastaviti izdavanje ove povjesti, premda je poštovani i odlični njezin pisac djelo svoje posve dovršio; jer se prema pravilima zaklade iz prodaje prvoga sveska i iz svakogodišnjih kamata mora u prvom redu zakladi povratiti onaj trošak, koji je potrošen za prvi svezak, te jer se daljnje izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu imade nastaviti istom onda, kad se iz prihoda kamata nabere toliko raspoloživa novca, da se njim podmiriti budu mogli troškovi za daljnju knjigu. Da to što prije bude, zavisi u prvom redu od što brže prodaje prvoga sveska navedene historije i od susretljivosti, kojom će hrvatski mogućnici prigrliti svrhu, za kojom ova zaklada ide. Nu žalibože akademija se ne može pohvaliti ni jednim ni drugim. Od prvoga djela, što ga

je akademija izdala na račun te zaklade, rasprodan je vrlo malen broj primjeraka, a od naših rodoljuba nije se ove godine te zaklade upravo nitko sjetio.

Ovu nebrigu hrvatskoga općinstva opaža akademija u opće i kod rasprodaje svojih knjiga. Broj godišnjih pretplatnika za njezine publikacije kao da se ne će podići; prošle godine bilo ih je u svemu 124, a ove godine nije ih do sada ni toliko, akoprem je godišnja pretplata prema broju izdanih knjiga vrlo malena, jer iznosi samo 10 for., te akoprem imade u hrvatskom narodu dosta mogućnika, koji bi barem ovim načinom mogli poduprijeti rad naše akademije. Prigovor, da akademijske publikacije nisu za šire općinstvo, ne može opravdati ovaj nemar, jer ni za sam folklorski zbornik, koji bi morao zanimati sve prijatelje naroda a ne samo učenjake, nije se kraj svega nastojanja njegova urednika g. dra. Radića moglo naći ni pet stotina pretplatnika, te jer mi za naše publikacije ne tražimo ni na stotine a kamo li na hiljade pretplatnika. Akademija bila bi zadovoljna, da broj pretplatnika za njezine publikacije dosegne tri stotine; ali žalibože do sada nismo dospjeli ni do polovice toga broja. Ja se nadam, da su ovi pojavi samo prolazni te da će doskora doći vrijeme, kad se ni akademija ni hrvatski patrioti ne budu morali tužiti na nemar hrvatske publike oko hrvatske knjige.

Ukupna zaliha knjiga, što ih akademija ima u svom spremištu, bila je prema inventaru od konca mjeseca rujna ove godine 76.200 komada, a vrijednost njihova prema potpunoj prodajnoj cijeni u okrugloj svoti od 192.500 for., dakle prema stanju od 30 rujna prošle godine za preko 2000 komada u vrijednosti od 17.000 forinti veća. Nerazmjerni prirast u vrijednosti ovih knjiga nastaje time, što je tečajem ove godine dovršen IV. dio „Rječnika“, te je u spremište spremljena sva zaliha

od 1000 istisaka, a prodajna cijena svakomu eksemplaru iznosi 12 for.

U ovoj dosta velikoj zalihi svojih publikacija naći će akademija u napredak za stalno i opet bogato vrelo za podmirbu svojih najnužnijih potreba, kao što ih je našla prije dvije tri godine, kad joj je trebalo pokriti do 15.000 for. za popravak svoje palače.

Dao Bog, da ona taj dohodak iz tih svojih knjiga drugi put bude mogla potrošiti u svrhe svoga književnoga rada, koji je priznanje stekao ne samo u domovini nego u učenom svijetu svih prosvijetljenih naroda.

---

3. Izvještaj tajnika

DRA. FR. MARKOVIĆA

o književnom radu akademije g. 1898.

Veleštovana gospodo!

Od posljednje svetčane sjednice, koja bijaše 18. prosinca prošle godine (1897.), a u kojoj je pravi član filologijsko-historijskoga razreda prof. dr. Milivoj Šrepel čitao svoju razpravu: „O humanistu Šižgoriću", razvijaše se književni rad akademije ovako.

U izvanrednoj svetčanoj sjednici dne 16. veljače o. g., koja je bila namienjena doista izvanredno radostnoj svetčanosti, naime proslavi svećeničke šestdesete godišnjice velikoga pokrovitelja akademije, preuzvišenoga gospodina biskupa J. J. Strossmayera, čitaše: 1. pozdravnu besjedu gosp. predsjednik J. Torbar; 2. svetčani govor član dopisnik razreda filosofijskoga prof. dr. Ante Bauer; 3. sonetni vienac pokrovitelju svetčaru pravi član

razreda filosofijskoga i književni tajnik akademije dr. Fr. Marković.

Redovito pak čitane su i za akademijske spise prihvaćane tiekom g. 1898. ove razprave i ini književni prilozi:

U razredu *filologijsko-historijskom:*

Od pravih članova:

Dne 8. siečnja Tade Smičiklasa „O životu i djelih Šime Ljubića" (za Ljetopis za g. 1897.); kratki izvod nekrologa glasi ovako:

Šime Ljubić rodio se 24. maja g. 1822. Mladost mu pada u dobu narodnoga preporoda. Još kao bogoslov prionu svom dušom, da bude jedan od najmarljivijih suradnika „Zore Dalmatinske". Još kao klerik izdade god. 1846. dva djela: „Petra Hektorovića Ribanje" i „Život Morlakah". Ljubić se već sada bavi arkeologijom a osobito numizmatikom. God. 1850. „O starim grčkim i rimskim novcima" prima u svoje spise bečka akademija znanosti. Ljubić je medjutim spremao biografije znamenitih Dalmatinaca i djelo „Historija literature slavjanske u Dalmaciji". Prodje na nauke u Beč i steče osposobljenje za profesora historije i hrvatskoga jezika.

Pravi okret u Ljubićevu životu jest njegov namještaj u mletačkom arkivu. Akademiku se posrećilo dobiti vlastoručni Ljubićev popis svih njegovih prepisa iz mletačkoga arkiva. Ljubić objelodani u našim akademijskim publikacijama preko četiri stotine štampanih araka ovih spomenika, znamenitih za povijest ne samo hrvatsku i srpsku već i cijele jugoistočne Europe. Jošte ostaje veliki dio, ali manje znatan, u rukopisu. To su spomenici 17. i 18. vijeka, tičući se najviše Dalmacije. Ljubiću se iza ovih ogromnih izdanja spomenika pravom priznaje častan naslov hrvatskoga Muratoria.

Akademik ocjenjuje zatim i njegove samostalne radnje na polju historije i arheologije. Osobito se bavi njegovim najznatnijim djelom „Opis jugoslavenskih novaca“. Zatim prikazuje i njegov rad kao osnivača „Hrv. arh. družtva“ i „Hrv. arh. muzeja“. Napokon nabraja redom sto trideset i devet samostalnih djela i rasprava Ljubićevih, koje je tečajem ove radnje ocijenio. Ljubić umrie 19. oktobra 1896.

Dne 15. ožujka dra. Augusta Musića „O Matiji Valjavcu“ (za Ljetopis za g. 1897.) Ocrtavši život Valjavčev bavi se akademik pobliže literarnim radom njegovim, koji se može razdijeliti na tri periode: prva ide do njegova namještenja u gimnaziji varaždinskoj (1854.), druga do premještenja u gimnaziju zagrebačku (1876.), a treće do smrti. U prvoj je periodi njegov rad pjesnički (Valjavec je odličan epski pjesnik slovenski), u drugoj folkloristički (Valjavec kupi narodne pripovijetke i ostale umotvorine kajkavske i istražuje narodni život Kajkavaca), a u trećoj znanstven (Valjavec koncentrira svoj rad u Jugoslavenskoj akademiji, te istražuje jezik slovenski — poglavito njegov akcenat — i proučava i izdaje stare spomenike jezika hrvatskoga). U prvoj periodi piše slovenskim, u trećoj hrvatskim, u drugoj što hrvatskim što slovenskim jezikom. O svakoj periodi govori akademik napose spominjući i ocjenjujući Valjavčeva djela, a s općenim sudom o djelovanju i zaslugama njegovim završuje. U dodatku izbraja se sve, što je Valjavec napisao, kronologičkim redom.

Dne 11. lipnja razprava dra. Augusta Musića „O modalnoj porabi participa pret. act. II. u hrvatskom jeziku“ (za Rad). Da bi se razumjelo, kako je došlo do toga, da se taj particip upotrebljava modalno (n. pr. Živio!), misli akademik,

da valja polaziti od rečenica s adjektivom kao predikativnim atributom u hipotetičkom značenju, na primjer Gladan i patrijar hljeba će ukrasti. Nar. posl. Kad bi riječ, kojoj adjektiv kao predikativni atribut pripada, imala stajati u kosom padežu, ona može zajedno s adjektivom ostati u nominativu, a u kosi se padež meće anaforički pronomen, n. pr. Đevojka mala ili velika, jednako joj se hoće svatova. Nar. posl. (mj. Đevojci maloj ili velikoj jednako se hoće svatova). A sada se „đevojka mala ili velika“ shvaća kao osobita podložna (koncesivna) rečenica, u kojoj je subjekat „đevojka“, a predikat „mala ili velika“ [= (i ako je) đevojka mala (i ako je) velika]. Prema takovim su rečenicama postale rečenice, u kojima između podložne (hipotetičke ili koncesivne) i glavne rečenice nema više nikakve formalne sveze, n. pr. Konj trom, dug (trudan) put, konj brz, kratak (lak) put. Nar. posl. Dan. — Travnik studen, koš napunjen; mokar, i koš i guvno. ib. Takovoj podložnoj (hipotetičkoj) rečenici može pripadati i takova glavna rečenica, koja ne treba da se izreče riječima, nego joj je smisao dovoljno jasno naznačen, ako se podložna rečenica izgovori sa željnim tonom, n. pr. Sretan ti put [= ako ti put (bude) sretan], (bit će mi ugodno). A tim podložna rečenica postaje željna: Sretan ti put! Tako su postale željne rečenice: Dobro jutro! — Vesela mu majka! itd. — za koje se iz narodnih umotvorina navodi obilje primjera.

Kao adjektiv, tako može i particip preterita akt. II. dolaziti kao predikativni atribut u hipotetičkom značenju, pa onda vrijedi za nj sve ono, što je netom kazano za adjektiv, n. pr. Ako li mi pravo ne sudio, da Bog dade, dana ne živio. N. pj. herc. 107 (upravo

jedna rečenica, u kojoj je „ne živio“ predikat, a „ne sudio“ predikativni atribut subjekta „ti“). Kad bi riječ, kojoj particip kao predikativni atribut pripada, imala stajati u kosom padežu, ona zajedno s participom ostaje u nominativu [kao osobita podložna (hipotetička) rečenica], a u kosi se padež meće anaforički pronomen, n. pr.: Mahao (domaćin) ga (sc. sjeme) desno, bilo mu sretno, mahao ga lijevo, rodilo mu lijepo! Vuk, Živ. i ob. 75. [mj. *mahalu (dat., sc. domaćinu) ga desno bilo mu sretno, *mahalu ga lijevo rodilo lijepo]. A prema takovima postale su i ovakove rečenice: Bila zdrava glava moja, rodit će mi ljuba sina etc. N. pj. I., 182—3. Napokon može takova (hipotetička) rečenica, kao i ona, u kojoj je sam adjektiv predikat, postati željna, n. pr.: Bog ti dobro dao, (bit će mi ugodno)! — Bog te ubio! — Živio! — čemu se iz narodnih umotvorina navodi obilje primjera.

I relativne su rečenice s participom pret. akt. II. postale od jedinstvenih rečenica, u kojima je particip predikativni atribut u hipotetičkom značenju (a relativ generalni indefinit), n. pr. Ko vi stio nauditi, ne dao mu Bog! N. pj. I, 14 [upravo: (makar) komu *htjelu vi nauditi ne dao Bog!]. A prema takovima postale su relativne rečenice, koje se više ne dadu svesti na dio jedinstvene rečenice, n. pr. Kad moj topuz iz mora iziš'o, onda 'vaki đetić postanuo! Nar. pj. II, 422. — I za relativne rečenice navodi se iz narodnih umotvorina obilje primjera.

Od člana dopisnika, ravnatelja u Spljetu, Franje Bulića:

Dne 14. listopada: „Prvi izvještaj o nadpisu u atriju crkve sv. Marije de Salona“ ovoga sadržaja:

„Odnosno na moja brzojavna izvješća dneva 26. kolovoza i 2. tekućega rujna, čast mi je dostaviti toj Slavnoj Akademiji otisak nadpisa našasta u atriju crkve sv. Marije de Salona ili de Otoch, uz dotično čitanje.

„Ovaj nadpis, našast dosad u 77 komada, od kojih je doslie sastavljeno u pojedine skupine 59 komada, nije još bio dopunjen ni pročitan u svim potankostima, jer ima nade da će se pronaći još koji komadić. — O njemu pridržavam si točnije izviestiti, kada bude podpunije pročitan, bolje sastavljen, fiksiran i fotografiran. Za sada može se iz nadpisa sa nekom sigurnošću ovo čitati:

[In hoc loc]o qu(i)ecit Helena fa(mula Dei?) . . . . . .
uxor Mihaeli regi materq(ue) Ste[fani] . . . .
regni VIII . . . an(no) ab incar[natione . . . .
DCCCCLXXVI . . . . luna (?) currente VI ista . . . . .
iens(?) fu[giens, fugit?] . . . regn[o] mater fit pupillor(um)
. . . . viduar(um) . . . . (h)icque . . . . . . (?) aspicie(ns)
anime dic miserere Deus.

„Helena, u povjesti dosad nepoznata, valjda žena hrvatskoga kralja Mihajla, kaže se da je majka Stjepana. U opreci sa materque može se vjerojatno popuniti uxor ili coniux. — Ono Ste ne bi moglo drugo biti nego Ste[phani]. — O njoj se kaže da počiva in hoc loc]o quiescit, t. j. u sarkofagu atrija crkve Sv. Marije. — Da je ova dosad prokopana crkva, sa atrijem, na tri broda, razdieljena pilovim i absidom, ecclesia S. Mariae de (in) Salona, de Otoch naših spomenika (Rački, Doc. p. 486—87, Kukuljević, Cod. Dipl. II. p. 166. de Atago), to je sigurno, jer još dan danas u cieloj dalmatinskoj Zagori i u bližnjim selima zovu sadašnju podžupsku crkvu Solina Gospa od Otoka, kako sam se mogao odavna i u više prigoda uvjeriti, osobito na blagdan Male Gospe

dne 8. rujna, kadno se na hiljade naroda iz okolice spliva na sajam u Solin.[1] Ova pak crkva leži upravo na jednom otoku, što ga obtočuju dva rukava rieke Jadra. Sadašnja solinska crkva leži tik uz staru, a orientirane su obje prema iztoku.

„Michael rex, što se u nadpisu spominje, ima biti Miroslav kralj Konstantina Porfirogeneta (Doc. p. 398), kako to kaže i Farlati po mletačkim piscima, osobito po Dandulu Chron. l. VIII. (Sr. Farlati I. p. 304, 2; 334. 2; — 341 (r); III. p. 84, 86, 87). Ovo se dade lako vjerovati i s razloga, što se znade, da su naši vladari nosili obično uz narodno ime i svetačko, grčko ili latinsko, n. pr. Demetrius cognomento Svinimir; Helena — Lepa itd. — Miroslav je pako sin Krešimira (Doc. p. 398).

„Sabellico pako u svojim Deche na str. XXVI. spominje za ovo doba u Dalmaciji nekoga kralja Mihajla „certo Michiel regulo in Dalmatia". I Lučić (de Regno Dalmatiae . . . pag. 58—59) navadja nekog Mihajla bana u Hrvatskoj od god. 912—922. za doba mletačkoga dužda Ursa Badoera, te kaže da je ovaj Mihajl, sin Krešimira ili Mutimira, po Konstantinu Porfirogenetu Miroslav, a Graecis nomina mutare solitis, Michaelem vocatum.

„Iza više pokušaja točno je utanačena godina ovog nadpisa, naime 976, koja se liepo slaže sa gori navedenim imenima.

„Zadnji dio ovoga nadpisa odnaša se s velikom vjerojatnošću na koji znameniti dogodjaj u životu Helene.

---

[1] „I sami Solinjani zovu ovu crkvu ‚Gospe od Otoka', osobito kada se kunu: ‚tako mi one u Otoku'."

„Kaže se naime, da ona mater fit pupillorum et viduarum. Ovaj fit predpostavlja ili zahtieva, da je ona nešto u nekom drugom svojstvu bila. Bila je žena kralja i majka kralja, a sada je majka sirotâ i udovicâ. Ono regn[o] blizu podupiralo bi ovo tumačenje. Ona je valjda bila iztjerana iz kraljevstva fugiens ili expulsa] regn[o] u ono burno doba naše narodne dinastije, kad se je u istoj tragičnih dogadjaja sbivalo, kada je Pribina ubio muža joj Miroslava (Doc. p. 378 — Kninski spom. p. 31—32). Na ovo mišljenje ovlašćuje nas i liepi čuvstveni zaključak nadpisa, valjda apostrofa motriocu: aspiciens..... anime dic miserere Deus.

„Svakako pridržavam si izviestiti još točnije i obširnije ob ovomu krasnomu spomeniku iz doba narodne dinastije, koji će sigurno razsvietliti ono tamno doba hrvatske povjesti u drugoj polovici X-og vieka. — a to kad bude sve bolje prokopano i nadpis bolje popunjen, a ja mirniji od uzhićenja, u komu plivam od nekoliko dana.

Split, 3. IX. 1898. — Od Upraviteljstva „Bihača“ hrvat. družtva za iztraživanje domaće povjesti.

F. Bulić.“

Zatim: „Drugi izvještaj o iskopinama oko crkve sv. Marije de Salona“ ovoga sadržaja: „Odnosno na moje izvješće 3. prošloga mjeseca br. 13·/Bihač, čast mi je javiti toj slavnoj Akademiji, da je ovo dana preuzeto opet izkapanje okolo crkve Sv. Marije de Salona ili de Otok, iza kako je bilo obustavljeno za nekoliko dana sbog jamatve u Solinskom Polju.

„Još prvih dana mjeseca rujna počele su se odkapati sgrade na zapadu gori rečene crkve, pa na jugu i jugo-zapadu, sve okolo sadašnje podžupske crkve Bla-

žene Djevice Marije. Odkapanje ovih zidova sada se nastavlja. Nije još jasna razporedba ovih sgrada, jer ima tu još mnogo rada, ali je vjerojatno, da sve te sgrade naokolo pripadaju više manje samostanu, koji je po Tomi Arcidjakonu (Hist. Salonit. cap. 17) tu obstojao: „(ecclesiae S. Stephani et S. Mariae de Salona) . . . . „quae ob reverentiam regalium sepulchrorum concessae „fuerant quibusdam regularibus ad tempus, qui assidue „in eis officiorum ministeria exercebant". Nego dalje izkopine to će bolje razjasniti.

„Uzprkos najtočnijemu iztraživanju nije bilo moguće dosad pronaći ostale manjkajuće ulomke nadpisa kraljice Helene. A niti ikakvih kosti nije se našlo blizu ulomaka polupanoga i razdrobljenoga sarkofaga. Svakako pošlo je za rukom sastaviti još nekoliko važnih komadića nadpisa u pojedine skupine. Po ovomu sastavljanju ima se popuniti in hoc t|umulo, a ne in hoc loc]o.* Pred Michaeli regi našao se ulomak uxor, a Ste popunio se sa Stefani r[egis], po čemu se obistinile u zadnjemu izvješću postavljene hipoteze, da je ova Helena bila ux[o]r Mihaeli regi mater(que) Stefani r[egis]. Popunio se još jedan datum, naime . . . . . regni VIII. idus m(ensis) Oct[obris] t. j. da se je ovog dana sbilo nešto znamenita u njezinu životu, i još nekoje potankosti. Ovim su se dobili malne svi poglaviti podatci ovog za našu povjest važnog nadpisa, koji u glavnim točkam sada ovako glasi: in hoc t]umulo qu(i)escit Helena fa[mula Dei?], [?quae fuit] ux[o]r Mihaeli regi mater(que) Stefani r[egis] . . . . [quae de-

* „Po epigrafičnim pravilim zatvara se u kutne zaporke ono što je imalo obstojati, dočim u oble ono što se popunjuje za lakše čitanje."

liciis? r]enuit regni VIII. idus m(ensis) Oct[obris] . . . . . an(no) ab incar[natione Domini] DCCCCLXXVI. . . . [indictione?] XVII. . . . lun(a) V. . . . currente VI., ista [. . .? renu]ens fu[git?] regn[o], mater fit pupillor(um) et to[t?] viduar(um). (H)icque aspicie[ns. . .]ir anime dic miserere Deus.

„Potankosti glede indikcije, mjeseca i dana na svoje će se vrieme bolje popuniti.

„Kako se vidi, ovaj nadpis je nepobitan povjestni dokumenat, prema komu treba razjašnjivati staru povjest, a ne tumačiti ga po pisanim našim povjestnicam.

„Da je Mihael kralj Miroslav po Konstantinu Porfirogenetu, što nam i stari povjestničari potvrdjuju, to sam već u prijašnjemu izvješću rekao.

„Po najnovijemu popunjenju Stjepan, sin Miroslavov, takodjer je kralj. Po mojemu mnienju jest baš onaj, koga Lučić (de Regno Dalmatiae et Chroatiae str. 78) u genealogiji hrvatskih bana i kraljeva stavlja kao sina Krešimirova, odnosno otca Petra Krešimira. (Doc p. 72).

„Ovaj spomenik, popunjen ipak u glavnim dielovima, pruža nam liepa materijala za proučavanje povjesti hrvatske narodne dinastije u drugoj polovici X. vieka, a još više za popunjenje i razjašnjenje samih dokumenata nepodpunih i nejasnih glede ovog razdoblja. To će na svoje vrieme biti učinjeno.

„Prilažem na papiru jedan otisak nadpisa složena, kako je gori bio čitan. *F. Bulić.*"

Od nečlanova:

Dne 1. srpnja poslani prof. u Biogradu Jovanom Tomićem prepisani iz talijanskoga rukopisnoga sbornika biblioteke u Milanu „Izvještaj o uništenju mosta osječkoga i pobjedi grofa Nikole

*

Zrinskoga nad Turcima u siječnju i veljači god. 1664." (za Starine);

Dne 14. listopada radnja Emila Laszowskoga, pristava u zemaljskom arkivu: „Grbovnice hrvatskih županija" (za Starine) ovoga sadržaja:

Pisac priobćuje sedam grbovnica, koje su bile podieljene županijam hrvatskim i slavonskim, i to: virovitičkoj g. 1746., sriemskoj g. 1747., požežkoj g. 1748., križevačkoj g. 1759., zagrebačkoj g. 1759., varaždinskoj g. 1763., severinskoj 1778. Osim severinske županije — koja je osnovana g. 1776. a već g. 1786. opet ukinuta, te je s njezinim grbom sličan grb potonje riečke županije — sve su ove županije veoma stare a spominju se već u listinah XII. i XIII. vieka; ali poseban grb počeo se u obće županijam u Ugarskoj i Hrvatskoj davati istom poslie druge polovine XVII. vieka. Bjelovarska županija dobila je grb g. 1872.

U razredu *filosofijsko-juridičkom:*

Od pravih članova:

Dne 14. listopada razprava dr. Koste kneza Vojnovića „O bratovštinam i obrtnim korporacijama u Dubrovačkoj republici od XIII. do konca XVIII. vijeka", i uz tu razpravu „Statuti dubrovačkih bratovština i obrtnih korporacija" iz spomenutih vjekovâ (razprava za „Rad", a „Statuti" za „Starine", ili oboje zajedno za „Monumenta historico-juridica", i to što prije). Akademik podaje ovaj sbijeni sadržaj razprave svoje.

U uvodu odregjuje akademik svrhu i opseg svoje rasprave i naznačuje izvore, iz kojih je crpio. Rasprava dijeli se u četiri poglavja: 1. postanak i razvitak bratovštinâ; 2. postanak i razvitak obrtnih korporacijâ (cehovâ); 3. nutrnji život i dodiri s crkvenom i državnom vlasti; 4. isporegjivanja sa savremenim ustanovam

U prvome poglavju crta akademik postanak i razvitak bratovštinâ pravo rečenih, koje su imale duhovnu i uzajamno podupirajuću svrhu svojih članova, diljem XIII. do konca XVIII. vijeka, a to ne samo onih, kojih još opstoje statuti, nego i družaba, u trag kojih je akademik mogao ući drugima pomagalima. Glede statutâ, ispituje jedan statut iz XVIII. vijeka, naime sv. Mihajla in ili de arboribus u Lapadu blizu Dubrovnika, tri statuta iz četrnaestoga, osam ih iz petnaestoga, sedam iz šestnaestoga, a dva iz osamnaestoga stoljeća.

U drugome poglavju postupa jednako sa obrtnim korporacijam, ili cehovima, koji, uz jednake svrhe sa bratovštinama, imahu posebnu, da urede stanovite zanate, uzgoje i usposobe pomladak obrtnički i da pribave obrtu potrebite povlastice od države. Ostalo je osam statuta obrtnih korporacija, koje akademik opisuje: jedan iz XIII. vijeka (drvodjelaca ili marangunâ), tri iz XIV. (zlatara, kovača i kotlara, crevljara ili cipelara), dva iz XV. (butigara ili dućangjija, i kapara), dva iz XVI. vijeka (Lazarina ili trgovaca s Levantom, i kožuhara). Ne ograničuje pisac svoja istraživanja na same korporacije opskrbljene statutom, nego ih proteže i na one, ne malobrojne, o kojim je ostalo vijesti ili odlomaka statuta. Megju ostalim on drži da statut korporacije Lazarina iz XVI. vijeka, što je u najnovije vrijeme dobavio državni dubrovački arkiv, upućuje na onaj Antoninâ iz XIV. vijeka, o kojemu nam je vrlo učeni Isusovac Mattei ostavio fragmenata i vijesti o postanku te korporacije, koja je s onom Lazarina obuhvaćala srednji stališ (le tiers-état) dubrovačke republike, i dopriniela toliko njezinom gospodarskom napretku na polju mrnarice, trgovine i obrta.

U trećemu poglavlju akademik opisuje nutrnji život

bratovština i korporacija, njihovo ustrojstvo, starješinstvo, način izbora, obseg samouprave, sudbenost koju su vršile, megjusobno podupiranje članova u slučaju bolesti i smrti, a glede korporacija na pose organizaciju zanata, uregjivanje odnosâ izmegju meštara i šegrta, svečane gozbe, razne pristojbe koje bi se isplaćivale, položaj inostranaca napram jednoj i drugoj vrsti družaba, mjere vladine s jedne strane da podupre njihov razvitak a s druge da osigura narodu jeftine i dobre robe, usluge, koje su bratovštine činile državi na uzvrat povlasticâ, kojim bi ih ova nadarila. Opisuje opširno dodire bratovština i cehova napram crkvenoj i državnoj vlasti, te sklad koji je postojao megju jednom i drugom u tim odnošajim. Ističe kako u razmjerju, u kojemu poćeše padati, počamši od XVII. vijeka, zapt, bespristranost. i samo zanimanje članovâ za interese bratovštinâ, u istome je razmjerju rasao utjecaj vlade u njihovu samostalnost, koja bijaše već podobrano okrnuta, kad ju vihar franceske revolucije s padom republike pomete, te ukine sve bratovštine i korporacije svjetovne.

U posljednjemu poglavju akademik isporedjuje ustroj dubrovačkih bratovština i cehova sa istovremenim u Italiji, Franceskoj i u Njemačkoj, dotaknuvši se i engleskih. Dokazuje, da su one nikle samostalno u Dubrovniku sa čednom svrhom zadovoljavati religioznome i moralnome usavršivanju i uzajamnome podupiranju duševnome i materijalnome braće, napose pak kod korporacija sa dalnjim ciljem uregjivanja i ukorišćivanja dotičnoga obrta, ali da nijesu imale nikakve političke znatnosti, te da nijesu ustajale kano ustuk da suzbiju premoć vlasteoske ruke; dapače dokazuje mnogim napomenama, crpljenim iz statutâ, da su znala vlastela, i to najsjajnije porodice, sudjelovati u životu bratovština i korporacija, upravljati ovim skupa sa radničkim živ-

ljem, biti im na ruku u obrani njihovih interesâ, i tako doprinositi onomu skladu izmegju raznih ruka naroda, koji je toliko pripomogao trajanju, miru i blagostanju republike. U tome najviše se razlikuju dubrovačke bratovštine od smjera talijanskih i franceskih. Ističe, kako u oprjeci s ovim posljednjim dubrovačke bratovštine nemadu ni sjene onoga fiskalnoga karaktera, po kojemu je kraljevska vlast u Franceskoj znala od povlasticâ udijeljenih korporacijam učiniti vrelo pritiskujućih nameta, koji su dosta doprinijeli posvemašnjem njihovom ukinuću velikom revolucijom. Valjda su i te tradicije bile uzrokom, da je franceska vlada u Dubrovniku bratovštine ukinula, krivo misleći, da ih je zlorabila u svome interesu dubrovačka aristokracija na isti način, kako je to bilo učinilo kraljevstvo u Franceskoj.

Napokon spominje najljepšu stranicu povjesti dubrovačkih bratovština, naime one raznovrstne načine, kojim su one dolazile u pomoć svojim članovima, ustrojstvom bônica, domaćim posebnim pohagjanjem i podupiranjem bolesnika makar inostranih, posugjivanjem novčanih potpora, opskrbljivanjem neudatih djevojčica, otkupljivanjem robova itd. Dapače Dubrovnik, kaže pisac, „nije zaostao za nijednom od tadanjih kršćanskih država u širokom uporavljivanju načela bratinske moralne zajednice, baveći se ćudorednim odgojem zadrugara, navlastito šegrta, da se na ovaj način začepi jedno od najčešćih i najglavnijih vrela siromaštva, jer se držalo da nije nego manjoj strani čovjeka pripomoženo, dokle nije duševnoj. U tome zadatku svećenstvo je umjelo u Dubrovniku vršiti svoj visoki zadatak, a bijaše snažno podupirano državom“.

Kao prilog svojoj raspravi predaje akademik zbirku statutâ dubrovačkih bratovštinâ i korporacijâ od XIII. do XVIII. vijeka, popraćenih potrebitim uvodim i raz-

jašnjenjima. Zbirka obuhvaća većinu statutâ, navlastito starije i zanimivije za povjest i za ustrojstvo, u cjelini, a njekoje pak u izvatku.

Dne 3. studenoga razprava dr. Frana Vrbanića: „Jedno stoljeće u razvoju žiteljstva Hrvatske i Slavonije" (za „Rad" tiekom g. 1899., jer bi inače zastarjelo).

Sadržaj razprave podaje akademik ovako:

U uvodu ističe akademik u prvom redu znatnost i zadatak tako zvane historijske statistike, a zatim prelazi na pitanje: kako se je u Hrvatskoj i Slavoniji razvijao broj žiteljstva tečajem jednoga vijeka? Odgovarajući na ovo pitanje razlaže ponajprije povjest popisa žiteljstva počevši od Marije Terezije pak sve do posljednjega popisa od god. 1890., te navodi potanko zemljištni opseg, što ga je zauzimala Hrvatska i Slavonija u pojedinim otsjecima vremena počevši od g. 1790. Nakon toga ispituje pisac kritičkim načinom gradju o broju žiteljstva, koja mu je bila pri ruci, te dolazi do zaključka, da je na današnjem teritoriju bilo u Hrvatskoj i Slavoniji žiteljstva: g. 1785.... 1,196.038; 1805.... 1,236.739; 1850.... 1,636.068; 1857.... 1.628.890; 1869.... 1,892.499; i napokon god. 1890.... 2,185.410 st.

Premda razne prilike priječe točnu i temeljitu prispodobu ovih podataka, ipak zaključuje akademik na njihovoj podlozi, da kraj svih bura i oluja, koje su u razdoblju od jednoga stoljeća projurile preko glave hrvatskoga naroda, on danas, barem u brojnom pogledu, stoji jači i snažniji nego li prije stotinu godina. U razdoblju od 105 godina umnožilo se je žiteljstvo u Hrvatskoj i Slavoniji za 990.372 stanovnika, t. j. za 82·81%. Ovaj prirast bio je nešto veći u bivšem provincijalu nego li u bivšoj vojnoj krajini, jer je ovdje priraslo žiteljstva u ovom razdoblju za 80·39% a ondje

za 84·21%. Dakako da se ovaj prirast na pojedine otsjeke vremena razno dijeli; tako je priraslo žiteljstvo od g. 1785.—1805. za 3·41%, od g. 1805.—1850. za 32·28%, od g. 1857.—1869. za 12·85%, od g. 1869.—1880. za 2·96%, i napokon od g. 1880.—1890. za 15·53%, dok se je u vremenu od g. 1850.—1857. umanjilo za 0·44%.

Akademik opaža medjutim, da za prosudjivanje, kako se je razvijao broj žiteljstva, nije dostatan ovaj obračun, jer su nejednaki pojedini otsjeci vremena, za koje su navedeni gornji podatci; u tu svrhu trebalo bi znati: kako se je svake godine mijenjao broj žiteljstva? Nu jer za cijelo razdoblje od g. 1785.—1890. ne ima podataka o porodu i pomoru žiteljstva, poslužio se je akademik tako zvanom Bertillonovom metodom, te je prema sustavu interpolacije sračunao takozvani geometrijski prosjek u svakogodišnjem prirastu žiteljstva. a tim je podjedno dobio podlogu, da prirast žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji prispodobi s prirastom pojedinih civiliziranih država. Po ovom računu iznosio je u razdoblju od 105 god. prosječni prirast žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji svake godine 0·576% Kad bi se žiteljstvo Hrvatske i Slavonije i u napredak svake godine množilo u istom omjeru, tada bi Hrvatska trebala u svemu po prilici nešto preko 120 godina, dok bi se njezino žiteljstvo podvostručilo, te bi se uslijed toga istom g. 1905. moglo očekivati, da će Hrvatska i Slavonija imati 2,400.000 st ; nu jer ovaj prirast nije jednak niti u svakom razdoblju niti u pojedinim godinama, to se na temelju poprječnoga prirasta može prikazati razvitak žiteljstva za prošlost, ali se ne može stvoriti prava slika za budućnost, jer se žiteljstvo ne povećava poput glavnice s kamatama na kamate, te jer je svaka i najmanja ezgoda u zdravstvenim, socijalnim i gospodarskim pri-

likama podobna uzrokovati dosta znatnu promjenu u prosječnom godišnjem prirastu žiteljstva. Ali uza sve to može se na temelju iskustva od stotine i više godina mirne duše reći, da je prosječni godišnji prirast od 0·57% pravilan; da se sve, što je preko toga, ima smatrati povoljnim, a što je ispod toga, nepovoljnim pojavom u razvitku našega žiteljstva.

Akademik prispodablja zatim prirast žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji s ostalim državama, te dolazi do zaključka, da hrvatska spada u red onih država, kod kojih prirast žiteljstva u cijelosti nije doduše znatan, ali je neprekidan, te koje same u sebi imadu dosta snage i jakosti, da se postepeno dovinu do znatna prirasta. Uzme li se u obzir veće razdobje, tada se doduše pokazuje pojav, da izmedju europskih država ne ima niti jedne, u kojoj prosječni godišnji prirast žiteljstva ne bi bio znatno povoljniji nego li u Hrvatskoj. Nu ovaj pojav nastaje uslijed osobito nepovoljnoga prirasta hrvatskoga žiteljstva u starije doba. U novije doba opaža se u tom pogledu znatan obrat na bolje; jer dok je u prvih 65 godina, počevši od god. 1785., godišnji prirast žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji iznosio samo 0·483%, on se je u potonjim 40 godinama povisio na 0·728%, te je time Hrvatska, uzme li se u obzir samo razvitak novijeg doba, ne samo dosegnula nego već i prestigla mnoge europske države.

Prema ovomu prirastu mijenjala se je naravski i gustoća žiteljstva tako, da je g. 1785. na današnjem teritoriju Hrvatske i Slavonije stanovalo na km² 28·1 stanovnika, dok je g. 1890. na istom obsegu bilo 51·4 stanovnika.

Akademik naglašuje, kako je ovaj dosta veliki prirast gustoće žiteljstva od velika zamašaja s gledišta

socijalnoga i narodno-ekonomskoga, te žali, da se radi nedostatka najnužnijih podataka taj zamašaj ne može napose ocijeniti, a imenito da se ne mogu historijskim načinom promatrati oni utjecaji, koji su u razdobju od preko jednoga stoljeća utjecali na promjenu broja žiteljstva. Za sada se ovakova istraživanja ne mogu provesti, jer se jedva za ovakovo veće razdoblje dade ustanoviti absolutni broj žiteljstva, a kamo li bi se mogle ustanoviti njegove sastavine, kao što n. pr. one, koje se tiču spola, vjere, narodnosti itd. Akademik drži, da bi ovakovo promatranje, kad bi se dalo provesti, bilo ne samo vrlo zanimivo nego i poučno; dokazuje to osvrtom na razvoj žiteljstva po vjeroizpovijesti i po narodnosti za posljednjih 50 godina.

Što se tiče vjeroispovijesti, tvrdi akademik, da se je od g. 1840. do g. 1890. razmjer pojedinih vjeroispovijesti napram cjelokupnomu žiteljstvu znatno promijenio u prilog svake pojedine od njih osim vjeroispovijesti grčko-istočne, jer je god. 1840. bilo napram cjelokupnomu žiteljstvu sljedbenika ove vjeroispovijesti 31·41%, dok je g. 1890. taj omjer iznosio 25·93%. Istina je doduše, da se je u razdoblju od 50 godina u absolutnom pogledu pomnožio i broj sljedbenika vjeroispovijesti grčko-istočne, ali je prirast sljedbenika ostalih vjeroispovijesti razmjerno veći. Tako se je do g. 1890. napram godini 1840. pomnožio broj rimo-katolika za 42·48%, grko-katolika za 71·15%, protestanata za 279·09%, izraelićana za 720·69%, a grčko-istočnih samo za 12·53%. Glavni razlog ovomu slabomu prirastu leži po nazoru akademika u razmjerno velikom pomoru kod vjeroispovijesti grčko-istočne; a da uz tolik pomor kod sljedbenika ove vjeroispovijesti ipak ne nastaje padanje toga žiteljstva, ima se zahvaliti samo njegovim osobito povoljnim porodnim prilikama.

Što se napokon tiče razvoja broja pojedinih narodnosti, dolazi akademik do zaključka, da ta slika nije baš utješljiva, jer su tudji elementi za posljednjih 50 godina našu narodnost potisnuli u nazadak. Još g. 1840. bio je naš domaći elemenat isključivim gospodarom u svim krajevima domovine, jer je broj Hrvata ili Srba u svemu iznosio 98·42% od cjelokupnoga žiteljstva, dok danas ne iznosi niti punih 88%.

Žiteljstva tudje narodnosti bilo je g. 1840. samo 1.58%, dok ga danas ima preko 12%. Prije 50 godina nije uz narodnost hrvatsku ili srpsku bilo nijedne druge, koja bi brojila 1% cjelokupnoga žiteljstva. I onda je razmjerno bilo najviše Njemaca kao što i danas, ali ih je u cijeloj zemlji bilo jedva nešto više nego li ih danas ima sam grad Osijek, t. j. nešto preko 13.000 stanovnika, dok ih danas ima okruglo 117.500 stanovnika, t. j. 5·37%. Magjara bilo je g. 1840. jedva nešto preko 5.000 stanovnika, t. j. 0·32%, a danas ih ima blizu 69.000 stanovnika, t. j. 3·15%.

Nepovoljan pojav kod svega toga jest, da su kod prirasta žiteljstva u najvećoj mjeri sudjelovali elementi, koji nam nisu srodni ni po krvi ni po jeziku. Tako se je do konca god. 1890. napram god. 1840. umnožio broj Hrvata za 26·37%, Srba za 11·49%, Njemaca za 788·35%, Magjara za 1235·54%, a ostalih narodnosti za 1020·98%. Istina je doduše, da se je naš domaći elemenat Hrvata ili Srba u absolutnom pogledu pomnožio od 1,580.095 stanovnika na 1,921.719 stanovnika; ali da je on narasao u istom postotku kao što su prirasli življi tudji, bio bi broj Hrvata ili Srba koncem god. 1890. iznosio ne blizu 2 milijuna nego blizu 15 milijuna stanovnika.

Kad bi se ovi tudji življi u jednakoj mjeri razgranjivali po cijeloj zemlji, te kad bi u našem narodu

bilo dostatne snage i jakosti, da naravnim svojim prirastom paralizira ovaj prirast tudjih elemenata, tada nas ovaj pojav ne bi morao zabrinuti. Nu ono prvo žalibože ne stoji, jer se tudje narodnosti ponajviše usredotočuju samo u nekim krajevima, a što se tiče druge okolnosti, to akademik o njoj ne može izreći svoga nazora, jer ne imamo podataka o naravnoj mijeni žiteljstva po pojedinim narodnostima ni za najnovije vrijeme, a kamo li za starije doba, nu drži, da bi nas gornji pojavi morali potaći, da ovomu pitanju posvetimo što više brige i pažnje, jer je ono zamašno i s gledišta znanstvenoga i s gledišta praktičnoga; u tu pako svrhu morao bi se uzimati veći obzir na tako zvanu historijsku statistiku.

U toj historijskoj statistici naći će mnogo gradje za ozbiljno promatranje napose i oni, koji u nas na dnevni red stavljaju tako zvano pitanje hrvatsko i srpsko. Najbolji dokaz tomu nalazi akademik u razvoju jednoga i drugoga plemena za posljednjih 50 godina. Još g. 1840. sačinjavala je narodnost hrvatska preko dvije trećine cijeloga žiteljstva (67·01%), a srpska nešto manje od jedne trećine (31·14%); u 50 godina promijenio se taj razmjer na štetu jednoga i drugoga plemena, jer je g. 1890. napram cjelokupnomu žiteljstvu spao razmjer hrvatske narodnosti na 62·19%, a srpske na 24·71%. Akademik ne dvoji, da će ovaj pojav veseliti neprijatelje našega naroda, jer u njem jasno razabiru, da Hrvati u Hrvatskoj i Slavoniji, ako i sačinjavaju odlučnu većinu, imadu ipak proti sebi više nego li dobru trećinu svega žiteljstva, ako se uzmu u račun Srbi ujedno s ostalim tudjim narodnostima; protivno opet, da Hrvati u zajednici s tudjincima sačinjavaju tri četvrtine svega žiteljstva napram Srbima.

Akademik neće da na ovaj pojav nadovezuje posebnih refleksija, već samo konstatira na temelju ovih

podataka, da će položaj tudjih narodnosti biti svakako nepovoljniji, kad proti njima stajala budu složna braća: kad na jednoj strani bude blizu 88%, Hrvata ili Srba, dakle sinova jednoga naroda, a na drugoj 12% ostalih narodnosti. Vrijedno je, tako zaključuje akademik svoju raspravu, da se bez strasti i pretsuda u ovaj pojav zamisle svi, kojih se tiče.

U razredu *matematičko-prirodoslovnom*:

Od pravih članova:

Dne 11. siečnja razprava dra. Dragutina Zahradnika: „Geometrijski tumač izčezavajuće Jacobi-ane za dvije plohe" (za „Rad");

Dne 22. siečnja dodatak Spire Brusine svojemu djelu „Gradja za neogensku malakološku faunu etc.";

Dne 28. travnja dr. Mije Kišpatića: „Potresno izvješće za godinu 1896. i 1897." (za „Rad");

Od članova dopisnika:

Dne 11. siečnja razprava prof. dra. Dragutina Gorjanovića-Krambergera: „Terciar gore Zagrebačke. I. Razdioba pliocena na južnom obronku gore Zagrebačke";

Istoga dne 11. siečnja razprava prof. dra. Andr. Mohorovičića: „Vijor kod Čazme" (za „Rad") ovoga sadržaja:

Pisac razglaba u uvodu raspored tlaka zraka dne 17., 18., 19. i 20. kolovoza 1897. te dolazi do zaključka, da su pratila jaka nevremena sa grmljavinom i tučom postanak barometarske depresije, koja je bila spomenutih dana na sjevernom dijelu jadranskoga mora. Nevremena prolazila su Hrvatskom od zapada prama istoku ili od jugo-zapada prama sjev.-istoku brzinom

od 25 km. po satu. Nevrijeme, koje je prošlo Zagrebom u 2 s. 30 m. poslije podne, došlo je do Čazme u 3 s. 50 m. po podne. Došav iz ravnice u brežuljasti predjel, pretvorilo se nevrijeme u vijore, od kojih je jedan opustošio predjel od Šumečana do Čazme, a u blizini Čazme povalio oko 250 debelih hrastova i bukava; nihanje u vijoru bilo je ciklonalno.

Istoga dne 11. siečnja razprava prof. u Biogradu dra. Mihajla Petrovića: „Jedan pogled na prirodu transcendenatâ, definovanih diferencijalnim jednadžbama prvoga reda sa promjenljivim parametrima“ (za „Rad“);

Od nečlanova:

Istoga dne 11. siečnja razprava Koste Karamate, prof. u Mitrovici: „O čunju kao proizvodu pramenovâ zrăkâ i ravninâ“ (za „Rad“);

Zatim razprava Eduarda Doležala, konstrukteura na velikoj školi tehničkoj u Beču: „Relacije kod pravilnih poligonâ, krugu upisanih i opisanih“ (za „Rad“);

Dne 27. lipnja razprava prof. Moje Medića: „Bodorka“ (za „Rad“) ovoga sadržaja:

U raspravi je napomenuto, gdje se sve čuje to ime, t. j. gdje se sve nalazi ta ribja vrsta, a i kako je to ime ovdje ondje preokrenuto. Pisac ustanovljuje, da su *Leuciscus rutilus* i *Scardinius erythrophthalmus* poznate obične savske ribe, te navodi, da ih i u Zagrebu ribari nazivlju istim imenom, kao i drugdje. Želi, da bi se odredilo, koja se vrsta u kojemu kraju zove u radnji napomenutim imenima. Trebati će istražiti i to, da li u vrste *Scardinius erythrophthalmus* doista na lijevoj gušnoj kosti može da bude po 7 zuba u jednom redu osim onih triju u drugom, kako ih je pisac našao

na primjerku s kaptolskog trga, što ga je predao zoološkom odjelu nar. muzeja. Na osnovu pak dopisa iz Osijeka, iz Zemuna, a i svoga istraživanja, pisac ustanovljuje, da riječ „bodorka“ u donjim krajevima Dunava i Save pripada vrsti *Leuciscus rutilus.*

Zatim istoga dne 27. lipnja razprava Stevana Ćurčića: „Zrinjsko-dvorska neogensko-tercijarna kotlina“ (za „Rad“) ovoga sadržaja:

Kraj ovaj, što ga je već velezaslužni po geologiju cijele Austro-ugarske monarhije Dionis Štur nazvao Zrinjsko-dvorskom kotlinom, imao je pisac istražiti u pogledu geološkom i sabrati paleontološki materijal. Svoj rad nastavio je pisac na Šturov, koji je tek u glavnim potezima mogao opisati ovu kotlinu u svojoj radnji: „Bericht über die geol. Übersichtsaufnahme im mittleren Theile Croatiens“ u: „Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1863.“ Ova kotlina nalazi se u jugoistočnom kutu bivše druge banske pukovnije unutar Zrinjske gore. Premda je Štur samo kratko vrijeme u samoj kotlini boravio, ipak je sve otsjeke mladjeg terciara uočio, naime mediteranske, sarmatske i kongeričke naslage, samo nije našao litavcu istodobnu tvorinu badenski lapor, koji je pisac motrio kod Zrinja i Goričke. Štur ne spominje ni onih slatkovodnih naslaga, koje se protežu na sjevero-zapadnoj strani kotline ispod mediterana od sela Stupnice i Grabovice, pa ni u ostaloj literaturi nema o tim slojevima spomena. Zrinjsko-dvorska kotlina je u istinu kotlina i u morfološkom i u tektonskom smislu. Sa svih strana zatvorena je kotlina višim gorskim kosama bilo onih Banije ili onih Turske Hrvatske, dok je najviša točka unutar kotline, vrh Osječenica, samo 484 m. visoka. Litavsko vapno (i analogne mu tvorine) obrubljuje sa svih strana, izim na jugo-zapadu, ovu kotlinu, te pada prema nutarnjosti kotline, što čini, da

je ovaj kraj i u tektonskom pogledu kotlina. Temeljno gorje, na koje se naslanja neogen, nije na svim stranama kotline jednako. Na jugu su to karbonski škriljevi, koji su prema fitopaleontološkom materijalu po Šturu i Geinitzu uvršteni u slojeve gornje etaže karbona. Kod Dvora leži mediteran na triaskom dolomitu, ispod kojega motrimo verfenske škriljeve, a slatkovodni slojevi od Stupnice počivaju izravno na verfenskom škrilju. Na sjeverozapadnoj i sjevernoj strani kotline nalazimo neogenske tvorine diskordantno naslojene preko pješčenjaka, koji čini ovdje temeljno gorje, a pada prema sjevero-istoku. Taj pješčenjak pribraja pisac eocenu, jer je Štur našao u njem kod Zrinja numulita, a on sam našao je na istom mjestu različite okamine, kao: Melania Sturi, Cerithium nov. spec. itd. U slatkovodnom pješčenjaku i pijesku od Stupnice našao je pisac jednu vrstu roda Helix, te spominje da u pijesku dolaze lapori sa ugljenom. Ove naslage leže ispod mediterana a padaju na jug. Ispod litavca dolazi kod Zrinja tvrd pješčenjasti lapor sive boje, a iznad ovoga žut pješčenjak pun okamina, a osobito česte su Arca diluvii Lam., Tellina planata L. i Lucina multilamellata Desh. Sarmatske naslage sastoje od mekanih žutih i od bijelih tvrdih pločastih lapora, sa mnogo okamina, koje su za te slojeve značajne, a nalazimo ove naslage poglavito na sjeveru kotline, odakle se vuku uz Unu na istočnom kraju kotline sve do Dvora. Kongeričke slojeve nalazimo dobro razvijene na južnoj strani kotline, u obliku žutih lapora i ilovastog pijeska, konkordantno na sarmatske slojeve naslonjene. Najčešći fosil ovih slojeva je ovdje Congeria Partschi. Diluvij i aluvij zaprema doline potoka i rijeke Une u formi ilovače i valuća. Tektonika ove kotline je jednostavna, jer je slijed pojedinih tercijarnih odsjeka normalan, bez znatnih poremećenja, pa

je vanjsko lice ovoga kraja poglavito uvjetovano denudacijom i erozijom potočnih voda. Rezultat rada piščeva može se svesti na dvije glavne točke: Nacrtana je što moguće točnija geološka karta Zrinjsko-dvorske kotline i sabran je dosta brojan paleontološki materijal, koji je u radnji popisan, a napokon obretene su litavskom vapnu istodobne duboko-morske taložine, kojih Štur nije našao.

Zatim istoga dne 27. lipnja tri razprave dra. A. Schwartza: „O bipolarnim koordinatama“, pak „Prilog analitičnoj teoriji brojeva“, ter „Primjetbe Cantorovoj nauci o raznovrstnosti“ (za „Rad“).

Sve ove razprave i radnje štampat će se, prema kronologijskome redu njihova čitanja po razrednih sjednicah, u akademijskih publikacijah, a njeke, poglavito iz područja matematično-prirodoslovnoga, jur su štampane ove godine ili se upravo doštampavaju.

Od „Rada“ izašle su u prvoj polovici ove godine: knjiga 134. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga) i knjiga 135. (s razpravami razreda matematično-prirodoslovnoga).

U istoj prvoj polovici ove godine izašao je XII. svezak akademijskoga „Ljetopisa“, u kojem su poslie prikaze djelovanja akademijina tiekom god. 1897. štampani nekrolozi: Ljudevita Vukotinovića od J. Torbara, zatim Šime Ljubića, dra Ivana Črnčića i o. Euzebija Fermendžina, sva tri od T. Smičiklasa, i Matije Valjavca od dra A. Musića. U tom Ljetopisu priobćen je popis publikacija, koje su tiekom godine 1897. ušle u knjižnicu akademijsku, bilo u zamjenu, bilo darom ili kupom, i imenik predplatnikâ na akademijske publikacije za god. 1897. Kao dodatak štampan je u tome „Ljeto-

pisu“ sadržaj akademijske „Izvanredne svetčane sjednice o svećeničkoj šestdesetoj godišnjici akademijina pokrovitelja preuzvišenoga g. J. J. Strossmayera, obavljene dne 16. veljače 1898.“

Nadalje je u prvoj polovini ove godine izašla prva polovina III. svezka „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“ pod urednikom dr. Ant. Radićem s ovim sadržajem: Razprave: „Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji“ od Ljudevita Kube, pak „Žive starine“ i „Semantika u službi narodoznanstva“ od urednika; zatim Gradja: od Josipa Lovretića: Otok, narodni život i običaji, do odsjeka „Smrt“, onda od Kate Janjčerove: Trebarjevo: „Priroda“ i „Životne potrepštine“, onda od Muhameda Kulinovića Fejzibega: „Muhamedanska ženidba u Bosni“, onda od Ivana Zovka „Hrvatstvo u narodnoj uspomeni Hercegovaca“, napokon „Vjesnik“ od urednika. Ovaj polusvezak urešen je sa 27 fotografijskih slika od urednika.

Kraju prispieva tisak akademijskih publikacija za drugu polovicu ove godine, i to:

„Rada“ knjiga 136. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i razreda filosofijsko-juridičkoga) i knjiga 137. (s razpravami razreda matematičko-prirodoslovnoga);

„Starinâ“ knjiga XXIX;

„Monumenta“, i to Acta croatica, I. sveska, sežući od god. 1100. do god. 1499., pod uredjivanjem prof. dra. Šurmina;

Akademijski riečnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sveska XVIII., (od riječi „Kipak“ do riječi „Koji“) obradjena pravim članom Perom Budmanom;

*

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, druga polovica III. svezka, pod uredničtvom i sa fotografijskimi slikami dra. Ant. Radića ovoga sadržaja: Rasprave: od Ljud. Kube: Narodna glasbena umjetnost u Dalmaciji (nastavak), od dr. Ant. Radića: Sitniji prilozi (narod; narod o sebi). Gradja: od Kate Janjčerove: Trebarjevo (hrana; ogrjev i posvjet), od Iva Šajnovića: Kola (selo u Bosni), od Andrije Bortulina: Cres, od Nike Balarin: Konavli. Napokon: Vjesnik: od dra. Antuna Radića: Književne novosti.

Razred matemat.-prirodoslovni odlučio je u sjednici 28. travnja a akademija je u skupnoj sjednici 3. svibnja prihvatila odluku toga razreda, naime: neka se povodom molbe zagrebačkih prirodoslovaca, da bi akademija pristupila izdavanju hrvatske Faune, posao oko priprave djela „Prodromus Faunae croaticae“ povjeri pravomu članu Sp. Brusini, koji će pozvati predlagaoce i člana dopisnika prof. dra. Antuna Heinza, da se konstituiraju kao odbor, koji će nuždne poslove medju sobom razdieliti, da onda u svoje vrieme akademiji gotovo djelo preda.

Za akademijski zbornik „Građa za povjest književnosti hrvatske“ kupila je akademija ove godine od g. Antuna Kaznačića rukovet pisama dubrovačkih latinista od XVII. do XVIII. stoljeća, te ponajveći dio rukopisâ i pisamâ iz ostavine obaju pjesnika Kaznačića. U toj sbirci nahode se i neštampane latinske pjesme Dubrovčanina Luke Sorga, koji je jedan od posljednjih latinskih pjesnika u naših primorskih stranah.

Akademijski odbor za folkloru viećaše o poslovih svoga područja tiekom ove godine u 5 sjednicâ,

u kojih je urednik „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“, g. dr. Antun Radić, čitao svoje izvještaje. Oni su kratka poviest svega ovoga posla, prikazujući: koliko je rukopisne gradje stiglo akademiji, kakova je ta gradja, i što je urednik uradio, da ta gradja bude što bolja i uredjenija, a posebice kakav je uspjeh urednikova dopisivanja sa sabirači gradje. Iz tih izvještaja sastavljam u kratko ove podatke. Urednik je odpravio do 900 dopisa za uputu sabiračem ili za ponuku na razpačavanje „Zbornika“. Primio je do 8. prosinca o. g. rukopisne gradje za 250 tiskanih araka, a od toga je upravo birane gradje za 5 do 6 svezaka „Zbornika“ po 20 tiskanih araka; dvie su bile pošiljke bilja s pripojenimi narodnimi imeni. Sabiračâ gradje do sada je ukupno 80, a od tih je novih ove godine preko 50, i to: iz Hrvatske 15, iz Slavonije 10, iz Dalmacije 6, iz Istre s otoci (Krk, Cres i Lošinj mali) 5, iz Bosne 11, iz Crne gore 3, iz Ugarske 2 (iz Požuna i od Bunjevaca), a po jedan iz Kranjske, Srbije, Albanije (Skadra) i Soluna. Po staležu je od tih sabirača: 6 svećenika, do 20 pučkih učitelja, 3 učiteljice, 2 gospodje inoga staleža, 4 seljaka i 1 seljakinja, 4 sveučilištna slušatelja, 6 gimnazijalaca, i po jedan: srednjoškolski profesor, učiteljski pripravnik, posjednik, obrtnik. Kako je utješan tolik broj sabirača i tolik obseg područja, tako je nepriličan malen broj predplatnika za „Zbornik“, premda je urednik, osim navlastitih dopisa, razaslao ogled III. svezka „Zbornikova“ u 10.000 otisaka kao prilog zagrebačkim dnevnim novinam, a uspjeh bijaše žalibože neznatan. Pribiranje i nagradjivanje gradje, uredjivanje i izdavanje „Zbornika“ nameće akademiji tako znatne troškove, da će se redovito nastavljanje ovoga posla moći održati samo onda, ako bude razprodaja „Zbornika“ mnogo obilnija nego li dosad. Gospodin

urednik „Zbornika“, koji folklorske fotografije za „Zbornik“ sam pravi, putovao je ovoga rujna podporom akademije u Dalmaciju i Crnugoru; osobito mu je bio na ruku velečastni gosp. dum Antun Tvrdeić u Čilipima (u Konavlima), komu se akademija i ovom prilikom usrdno zahvaljuje.

Za područne zavode akademije, naime knjižnicu, arkiv, i galeriju slika, valja mi prema podatkom njihovih poglavara napomenuti ovo.

Knjižnica narasla je u ovoj godini za po prilici 1000 svezaka, i to ponajviše zamjenom za publikacije naše akademije. Knjižničar je bio najviše zabavljen evidencijom periodičnih publikacija, što ih akademija prima. Ovaj će posao biti naskoro svršen. A onda će početi revizija drugoga diela kataloga (od slova N do slova Ž), koji se još ima sa ceduljâ prepisati u knjigu. Oko toga će se raditi u budućoj godini 1899.

U arkivu dovršeno je postavljanje akatâ cieloga arkiva u kronologijski red sve do XIX. vieka (inclusive). Za rukopise sastavljen je posebni popis u jednu knjigu pod naslovom „Catalogus manuscriptorum“, i stoji danas na porabu akademikâ i drugih stručnjakâ, koji bi se željeli arkivom služiti. Zatim je započeto registrovanje listinâ, te je dovršeno za XII., XIII. i XIV. viek. Ovaj posao nastavljat će se u napredak. Postavljena je u red i korespondencija znatnijih ljudi našega vieka.

O Strossmayerovoj galeriji slikâ izvieštam po podatcih galerijskoga ravnatelja gosp. prof. Nikole Mašića za tečaj ove godine sliedeće. Galerija se umnožala: 1. Darom „družtva umjetnosti u Zagrebu“ pastel-slikom „Portrait Njeg. c. i kr. apošt. Veličanstva Franje Josipa I.“ od bečkoga znatnoga umjetnika Dragutina Fröschla. 2. Darom gospode dra. Milana Amruša i Ed.

Priestera u Zagrebu: dvima slikama slavnoga ruskoga umjetnika Vasilije V. Vereščagina, i to: „Ulica u Vologdi", i „Pogled na goru Kasbek". 3. Darom Njeg. Veličanstva kralja srbskoga Alexandra I.: jednim exemplarom u bojah izvedene reprodukcije Miroslavljevog jevandjelja po izvorniku, koji je svojina visokoga darovatelja. 4. Sa osam spomen-kolajnâ, koje su akademiji bile poklonjene prigodom raznih svetčanih sgoda.

Slike su smještene u galeriju slikâ, i to u odjel za moderno slikarstvo, spomen-kolajne u odjel za sitnoslike, a reprodukcija Miroslavljevog jevandjelja u sbirku umjetničkih publikacija.

Svim veledušnim darovateljem izriče akademija i ovom prigodom najtopliju hvalu.

Slika Jaroslava Čermaka „Ranjeni crnogorski vojvoda" bila je ove godine (od 1. listopada do 15. studenoga) izložena u Beču na jubilarnoj izložbi, koju je u proslavu pedesetgodišnjega vladanja Njegova c. i kr. apošt. Veličanstva priredilo „družtvo bečkih umjetnika".

Što se tiče galerijine dragocjene sbirke umjetničkih publikacija, započeto je ove godine sastavljanje njezina inventara: svako je djelo sbirke potanko pregledano te je zabilježen na posebnih ceduljah naslov i pronalazak o stanju svakoga djela, a tim je svršena priprava za potanki popis svih djela, koja su sada pregledno poredana u dva ormara, a njeka su, pak i sbirka fotografijâ uklopljena u portefeuille. Ova sbirka umnožana je spomenutim djelom „Miroslavljevo jevandjelje".

Galerija se je i ove godine mnogo posjećivala. Domaća i strana družtva, učevni zavodi, mnogi domaći i strani odličnici, učenjaci i umjetnici posjetiše galeriju. Broj svih posjetnika ove godine bit će do 5000.

K proslavi 100-godišnjice rodjendana slavnoga českoga povjestničara Franje Palackoga i k polaganju temeljnoga kamena za njegov spomenik bijaše akademija pozvana od proslavnog odbora, te je odaslala brzojavnu čestitku slaveći neumrloga povjestničara, a kod veličajne svetčanosti u Pragu dne 18., 19. i 20. lipnja zastupahu ju akademici Tade Smičiklas, dr. Jaromir Hanel i dr. Bogoslav pl. Jiruš. Češka akademija znanosti i umjetnosti poslala je našoj zahvalnicu i krasnu spomen-medalju.

Poglavarstvo grada Krakova pozvalo je akademiju k proslavi 100-godišnjice rodjenja slavnoga pjesnika Adama Mickiewicza i k svetčanomu odkriću njegova spomenika u Krakovu dne 26. i 27. lipnja o. g.; akademija je poslala brzojavnu čestitku, slaveći neumrloga pjesnika.

Akademiju je proljetos zadesila težka žalost sa smrti dra. Petra Matkovića, koji je dne 26. ožujka ove godine umro u Beču. Rodom iz Senja, postao svećenikom senjske biskupije, pak izučivši geografiju i poviest na sveučilištih službovao u toj struci kao gimnazijski profesor u domovini; pravim članom akademije bijaše od godine 1867., tajnikom joj mnogo godina, a više godina redovitim profesorom geografije na zagreb. sveučilištu, dok nije umirovljen, iza česa se preselio u Beč. Velike su njegove zasluge za nauku i napose za akademiju; on je začetnik i geografijskih i statističkih znanstvenih publikacijâ u Hrvatskoj; spise akademijske uresio je velikim nizom razpravâ, a školsku literaturu ovećim brojem stručnih spisâ. Povodom njegove smrti akademija je prezaslužnome članu svome izkazala sve žalobne počasti, a u ime akademije položio je žalobni vienac na pokojnikov odar pravi član presvietli gospodin prof. dr. Vatroslav Jagić. Zasluge dra. Petra Matkovića vje-

kovat će s akademijom, koja mu i ovom sgodom kliče: Slava!

U ovogodišnjoj glavnoj skupštini akademijskoj, dne 15. prosinca, izabrani su: za počastnoga člana dosadanji član dopisnik razreda filologijsko-historijskoga preč. gosp. Franjo Bulić u Spljetu; za pravoga člana u razredu matematičko-prirodoslovnom dosadanji član dopisnik prof. dr. Andrija Mohorovičić; za članove dopisnike u razredu filolog.-historijskom: Jan Karłowicz, znatni etnograf i folklorista, urednik stručnoga časopisa „Wisła" u Varšavi; dr. Stanislav Smolka, sveuč. profesor i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu; dr. Ivan Šišmanov, profesor komparativne književne povjesti u višem učilištu u Sofiji.

IV.

Član dopisnik razreda *filosofijsko-juridičkoga* prof. dr. Gjuro Arnold

čitao je svoju raspravu „O psihologiji bez duše".

Akademik ide iznajprije za tim, da na osnovu najnovije literature i rada Monakovskog psihološkoga kongresa od 1896 odredi značaj moderne psihologije, pak dolazi do zaključka, da ova tijem, što napušta posebno supstancijalno biće kao vrelo duševnih pojava, i tijem, što potonje po tjelesnima izuča, hoće da se otme krilu filozofije i pridruži prirodnim naukama. Uza svu težnju za jedinstvom treba ipak kod moderne psihologije razlikovati bar tri smjera, i to: fiziologijski, koji duševne pojave tumači s pomoću tvarnih podražaja, normalno-individualni, koji fiziologiju ne smatra osnovom nego samo pomoćnom disciplinom psihologije, i psihofizički,

koji polazi sa stanovišta, da med fizičkim i psihičkim pojavama postoji strogi paralelizam.

Dalje ispituje akademik, je li moderna psihologija u zbilji tako napredovala, da joj metafizike više ne treba, ili, što je isto, da je postala prirodnom naukom, pak dokazuje, da se svaki od navedenih smjerova ne samo služi kakvim takvim metafizičkim principom, nego da bez njega ne može u opće izaći. Za potkrepu tomu navodi i osvjetljuje Wundtov članak o definiciji psihologije u „Philosophische Studien" od 1896, i Dichtheyevu raspravu o opisnoj i analitičkoj psihologiji u radu pruske akademije g. 1894. S tim u svezi pokazuje, kako je neumjesno, da se psihologija u jednu ruku smatra osnovom svih filozofijskih disciplina, a u drugu naukom, koja sigurnošću svojih rezultata nadmašuje isto prirodoslovlje.

Na osnovu toga razmatranja vraća se akademik konačno teoriji aktualiteta, kako je shvataju glavni zastupnici Wundt i Paulsen, te dokazuje ne samo nemoć njezinu, da protumači pojave svijesti, nego i vrline, koje u tom pogledu imade teorija supstancijaliteta. Skupivši sve završuje akademik primjedbom, da će moderna psihologija prije postati nemodernom, nego li će se pitanje o posebnom biću duše i njezinoj neumrlosti skinuti s dnevnoga reda, jer vjera u oboje imade psihologijski izvor, jest predmet psihologije narodâ i opće dobro ljudstva.

VI.

ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1898.

1. Izvještaj tajnika

DRA. FRANA VRBANIĆA

o prihodima i rashodima za god. 1898.

Slavna akademijo!

U prigibu pod ·/. čast mi je priložiti zaključne račune o gospodarskoj upravi jugoslavenske akademije za god. 1898. Uzrok, s kojega se ovi računi istom sad polažu, jest taj, što je druga serija publikacija za god. 1898. dovršena istom posljednjih dana mjeseca veljače, te se prije toga vremena nisu mogli podmiriti troškovi ovih publikacija, ni zaključiti sami računi.

Iz ovih će računa slavna akademija razabrati, da je odbivši prelazne primitke i izdatke godine 1898. ukupni prihod akademije iznosio svotu od 23.693 for. 61 nč., a ukupni izdatak svotu od 19.359 for. 68 nč., te da je prema tome preostao koncem god. 1898. višak od 4333 for. 93 nč., koji bi se imao prenijeti na račun god. 1899. kao izvanredni prihod. Ovaj rezultat je nastao tim, što je prema proračunu, odobrenome glavnom skupštinom za god. 1898., prihod bio veći za 4259 for. 61 nč., a izdatak manji za 200 for. 32 nč., te što je prema tome napram svoti od 19.434 for., preliminiranoj u ime prihoda akademije u godini 1898., faktični trošak bio manji za 74 for. 32 nč. Uslijed toga se u gospodarskoj upravi akademije naprama preliminaru ne samo

nije pokazao manjak od 126 for., kako je to istaknuto u proračunu za god. 1898., nego faktični povoljniji rezultat za gornju svotu od 74 for. 32 nč.

Veći primitak je nastao u prvom redu tim, što je na temelju zaključnih računa za god. 1897. na račun godine 1898. prenesen ostatak od 2506 for. 18 nč., koji je preostao od gospodarske uprave u godini 1897.; za tim je od čistoga prihoda knjigâ unišla veća svota od 1775 for. 86 nč. naprama preliminiranomu iznosu od 2000 for., a na raznim prihodima svota od 408 for. 32 nč., dok na ovaj račun nije bilo ništa stavljeno u proračun, napokon je tangenta čistoga prihoda akademijske zaklade iznosila 80 for. 49 nč. više, nego li je bilo preliminirano.

Što se tiče navedenih raznih prihoda od 408 for. 32 nč., to su oni nastali u prvom redu time, što je Matija Prepelec od kupovnine za vinograd u Koprivnici, kupljen još god 1881., isplatio dužne kamate u iznosu od 200 for., za tim što je od privremenoga i raspoloživoga novca za tekuću upravu, koji je bio do uporabe uložen u Prvu hrvatsku štedionicu, unišlo u ime kamata 141 for 66 nč., te što su ini manji povratci iznosili svotu od 66 for. 66 nč. Ovaj cjelokupni veći prihod iznosi svotu od 4770 for. 85 nč. Da pako konačni rezultat prihoda nije dosegnuo ove svote, uzrokom je, što je akademija tečajem godine 1898. od svojih kuća primila manje, nego li je bilo preliminirano, za 511 for. 24 nč., a to zato, jer je god. 1898. bilo nekoliko stanova dulje vremena nenastanjenih, te jer se je uslijed velikoga broja praznih stanova u gradu Zagrebu za neke stanove morala stanarina sniziti, i napokon zato, jer su na teret kuće u Ilici zbog provedbe nove kanalizacije izvedene neke radnje s troškom od preko 300 for. i jer su su se uslijed poplave, nastale ove godine, u kući

nalazećoj se u Petrinjskoj ulici morale ispraviti neke nastale štete i u tu svrhu potrošiti svota od preko stotine forinti.

Što se tiče troškova, spomenuti mi je u prvom redu, da je kod naslova uprave potrošeno prema preliminaru manje za 30 for. 36 nč., premda je proračun prekoračen kod stavke „knjižnica i arkiv“ za 72 for. 27 nč., jer se je za vezanje knjiga potrošilo za toliko više prema preliminaru, i premda je kod raznih troškova potrošeno više za 79 for., jer je akademija izaslala bila svoga posebnoga izaslanika u Prag, da ju zastupa kod svečanosti Palackove.

Kod troškova za akademijske publikacije potrošeno je prošle godine u svemu manje za 169 for. 96 nč. prema preliminaru uza sve to, što je za neke publikacije daleko više potrošeno, nego li je bilo preliminirano. U prvom redu potrošeno je za akademijski Rječnik za 794 for. 50 nč. više, i to s razloga, jer je prema zaključku akademijske skupne sjednice od 13. ožujka 1898. isplaćeno gosp. Bogdanoviću, paroku, za sabrane riječi 1000 for., koja svota nije bila uvrštena u proračun; naprotiv je prištedjena kod Rječnika svota od 205 for. 50 nč., jer za sabiranje riječi nije napose potrošena svota od 50 for., koja je bila uvrštena u proračun, i jer za vezanje IV. dijela Rječnika nije potrošeno onoliko, koliko je bilo preliminirano.

Za štampanje Ljetopisa prekoračen je preliminar za 241 for. 95 nč., jer je uslijed uvrštenih nekrologâ opseg knjige narastao za blizu sedam araka preko prvobitno odredjenog opsega, a za Monumenta potrošeno je za 670 for. 75 nč. više, jer je mjesto prvobitno odredjenih 20 štampano preko 30 araka. Ovo potonje je učinjeno na temelju naknadnog zaključka akademije, po kojem se god. 1898. nisu imali izdati

Stari pisci, već se je svota odredjena za ovu publikaciju morala upotrebiti za Monumenta.

Kod svih ostalih publikacija potrošeno je manje od preliminirane svote, jer su one izašle u nešto manjem opsegu, nego je bilo prvobitno ustanovljeno, te se je uslijed toga prilično izravnao gore navedeni veći potrošak s nastalim pištednjama, tako, da je u cijelosti za publikacije potrošeno manje za 169 for. 96 nč.

Što se tiče ostaloga novca, koji stoji pod neposrednom i isključivom upravom akademije, spomenuti mi je u prvom redu preostatak onoga prihoda, koji je unišao od izvanredne prodaje akademijskih publikacija do konca god. 1894. Na temelju računa zaključenih koncem god. 1897. preostalo je od ovoga prihoda 4063 for. 14 nč., koja je svota prenesena na račun god. 1898. U ime kamata do konca lipnja 1898. unišlo je na račun ovoga prihoda 88 for. 15 nč., tako da je ukupni primitak iznosio 4151 for. 29 nč. Od ove je svote potrošeno na temelju zaključka glavne skupštine od 16. prosinca 1897. za skupljanje i uredjivanje folklorske gradje tečajem godine 1898. na račun dozvoljenih 3000 for. ukupno 1743 for. 55 nč., tako da je 31. prosinca 1898. pod ovim naslovom preostalo još gotova novca 2407 for. 74 nč., koja je svota uložena na uložnicu Prve hrvatske štedionice br. 98.924. Od ove svote može uprava prema zaključku glavne skupštine od 16. prosinca 1897. potrošiti za skupljanje i uredjivanje folkorske gradje na račun dozvoljenih 3000 for. još svotu od 1256 for. 45 nč.

Račun o rasprodaji knjige „Život i djela Račkoga“ iskazuje u primitku svotu od 853 for. 99 nč., a u izdatku iznos od 500 for. Od svote istaknute u primitku preneseno je iz računa zaključenoga god. 1897. ukupno 810 for. 64 nč.; u ime kamata unišlo je 31 for.

95 nč., a od prodaje knjigâ samo 11 for. 40 nč. Izdatak pako od 500 for. potrošen je za isplatu četvrtoga obroka za arkadu pokojnoga Račkoga. Isporedivši primitak sa izdatkom preostala je na ovom računu koncem god. 1898. još svota od 353 for. 99 nč., koja je uložena na uložnicu Prve hrvatske štedionice br. 89.851. S tim u savezu stoji uprava novaca unišlih dobrovoljnim prinosima za arkadu i za spomenik pokojnoga Račkoga. Nakon zaključenih računa koncem godine 1897. prenesen je na godinu 1898. iznos od 1270 for. 03 nč., a k tomu je unišlo u ime kamata djelomice za god. 1898., a djelomice za vrijeme od 9. svibnja 1894. do konca god. 1898. u svemu 217 for. 51 nč. tako, da je ukupni primitak ovoga naslova iznosio koncem god. 1898. ukupnu svotu od 1484 for. 54 nč. Budući da tečajem godine 1898 na ovaj račun nije bilo posebnoga troška, to je koncem godine preostala cijela ova svota, od koje je uloženo na uložnicu hrv. eskomptne banke br. 5189 ukupno 292 for. 85 nč., a na uložnicu istoga zavoda br. 5275 ukupno 1190 for. 69 nč.

Što se napokon tiče zaklade za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, to je ona iznosila koncem godine 1898. ukupnu svotu od 7139 for. 28 nč. Tečajem godine priklopljen je ovoj glavnici u smislu zaključaka skupnih sjednicâ od 2. veljače 1898., od 3. svibnja 1898., i 8. srpnja 1898. temeljni iznos od 400 for. i to od zapisâ kanonika Konrada Šnapa i Marije udove Amruš po 100 for., a od zapisa kanonika Antuna Fetzera jedna akcija hrvatske eskomptne banke u nominalnom iznosu od 200 for.; prema tomu iznos temeljna glavnica ove zaklade svotu od 7539 for. 28 nč. Prihod ove zaklade iznosio je tečajem godine 1898. na račun kamata i prodaje knjigâ svotu od 249 for. 84 nč. Na teret ove zaklade štampala se je prošle godine

„Povjest srednjega vijeka I. svez." od akademika Natka Nodila, za koju je potrošeno 1584 for. 58 nč. Ovaj trošak podmiren je prije svega prinosom akademijskoga proračuna za god. 1898. u iznosu od 250 for., za tim gornjim prihodom same zaklade od 249 for. 84 nč., dočim je ostatak od 1084 for. 74 nč., pokriven predujmom iz same zaklade. Ovaj predujam povratit će se zakladi prema zaključku akademije prihodom, koji će unići iz prodaje Nodilove povjesti i vlastitim kamatima same glavnice. Uslijed toga iznosi temeljna zaklada „za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu" ukupnu svotu od 7539 for. 28 nč., od koje se svote nalazi u uložnim knjižicama Prve hrvatske štedionice br. 96.633, 93.406 i 97.405 svota od 6254 for. 54 nč., a u jednoj akciji Hrvat. eskomptne banke svota od 200 for., dok se ostatak od 1084 for. 74 nč., nalazi na dugu, te se ima povratiti zakladi gore navedenim načinom.

Neka slavna akademija ovaj moj izvještaj izvoli predbježno uzeti do znanja, te izabrati dvojicu od gospode pravih članova, koji će sve gore navedene račune pregledati, te o rezultatu pregledbe slavnu akademiju izvijestiti.

U Zagrebu, 28. veljače 1899.

Tajnik:
Dr. **Fran Vrbanić** v. r.

2. Prijegled.

prihoda i rashoda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti godine 1898.

A. Prihod.

	Proračun za g. 1898. u for.	Faktični primitak u for.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Prijenos od g. 1897. . .		2.506.$_{18}$	+2.506.$_{18}$
2. Četiri petine čistoga prihoda iz akademijske zaklade prema članku 15. pravila	4.000	4.080.$_{49}$	+80.$_{49}$
3. Strossmayerova galerija slika	434	434	—
4. Čisti prihod akad. kuća . .	11.500	10.988.$_{76}$	—511.$_{24}$
5. Čisti prihod od prodaje knjiga	2.000	3.775.$_{86}$	+1.775.$_{86}$
6. Potpora pokrovitelja za Rječnik	1.000	1.000	—
7. Od prodaje knjige „Život i djela Račkoga“ za arkadu	500	500	—
8. Kamate i ini prihodi . .		408.$_{32}$	+408.$_{32}$
Ukupni prihod	19.434	23.693.$_{61}$	+4.259.$_{61}$

Prelazni prihod.

1. Kuće	—	3.145.$_{85}$	—
2. Prihod iz zaklade za opću naobrazbu (djelo Natka Nodila)	—	1.367.$_{58}$	—
3. Prodaja knjige „Život i djela Račkoga“	—	11.$_{40}$	—
4. Od izvanredne prodaje publikacija izašlih do g. 1894.	—	1.743.$_{55}$	—
Svota	—	6.268.$_{38}$	—
Sav ukupni prihod	—	29.961.$_{99}$	—

B. Rashod.

I. Troškovi uprave.

	Proračun za g. 1898. u for.	Faktični izdatak u for.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Uprava (nagrade, troškovi pisarne i otpreme)	2.530	2.466$_{31}$	—63.$_{69}$
2. Akademijska palača . .	874	777.$_{80}$	—96.$_{20}$
3. Knjižnica i arkiv . . .	822	894.$_{27}$	+72.$_{27}$
4. Galerija slika	700	678.$_{66}$	—21$_{34}$
5. Otplata zajma.	634	633.$_{60}$	—.$_{40}$
6. Razni troškovi	600	679	+79
Ukupni trošak uprave	**6.160**	**6.129.$_{64}$**	**—30.$_{36}$**

II. Troškovi za akademijske publikacije.

	Proračun za g. 1898. u for.	Faktični izdatak u for.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Rječnik sv. 18.	2.500	3.294.$_{50}$	+794.$_{50}$
2. Ljetopis sv. XII.	700	941.$_{95}$	+241.$_{95}$
3. Rad knj. 134, 135, 136, 137	4.900	3.884.$_{65}$	—1.015.$_{35}$
4. Monumenta knj. 30 (Acta croat. I.)	1.150	1.820.$_{75}$	+670.$_{75}$
5. Starine sv. 29.	1.000	939.$_{84}$	—60.$_{16}$
6. Stari pisci sv. 21. . . .	600	—	—600
7. Zbornik za narod. život i običaje sv. III.	1.900	1.778.$_{35}$	—121.$_{65}$
8. Skuplj. gradje za Zborn. hrv. novije književnosti	100	20	—80
9. Povratak zakladi za opću naobrazbu za Nodilovu povjest	250	250	—
10. Za istraživanje zemlje .	300	300	—
Svi troškovi za publikacije	13.400	13.230.$_{04}$	—169.$_{96}$
Ukupni rashod . . .	**19.560**	**19.359.$_{68}$**	**—200.$_{32}$**

Prelazni rashodi.

	Proračun za g. 1898. u for.	Faktični izdatak u for	Prema proračunu više (+) ili manje (−).
1. Kuće	—	3.145.$_{85}$	—
2. Za Nodilovu „Povj. sred. vijeka I."	—	1.367.$_{58}$	—
3. Povratak za „Život i djela Račkoga"	—	11.$_{40}$	—
4. Troškovi za sabiranje i uredj. folklor. gradje . .	—	1.743.$_{55}$	—
Ukupni prelazni izdatci	—	6.268.$_{38}$	—
Svega skupa rashod	—	**25.628.$_{06}$**	—

Prema tomu pokazuje se za g. 1898.

A. **Prihod** sa for. **23.693.$_{61}$**
B. **Rashod** sa for. **19.359.$_{68}$**

Ostaje dakle višak od for. **4.333.$_{93}$**

t. j. četiri hiljade tri stotine trideset i tri for. 93 nč.

U Zagrebu, 28. veljače 1899.

Tajnik:
Dr. **Fran Vrbanić** v. r.

Pregledali, s prilozima isporedili i sve u redu pronašli.

U Zagrebu dne 13. ožujka 1899.

Prema čl. 15. izabrani revizionalni odbor:

Dr. **Aug. Musić** v. r. Dr. **Andr. Mohorovičić** v. r.

*

3. Akademijska zaklada

koncem godine 1897. po iskazu kr. računarskog ureda kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade od 4. veljače 1898.

	forinti	nvč.
1. U hrv.-slav. 4% rasteretnicama . . .	91.200	—
2. U ugarskim 4% rasteretnicama . . .	200	—
3. U ugarskoj 4% krunskoj renti . . .	10.950	—
4. U hrv.-slav. zemljišno-rasteretnoj obveznici	1.100	—
5. U zadužnicama sjedinjene papirne rente	74.500	—
6. U zadužnicama austr. srebrne rente .	100	—
7. U obveznicama lutrijskoga zajma od g. 1860.	10.000	—
8. U dionici lutrijskoga zajma od god. 1864.	50	—
9. U ugarskoj 4% zlatnoj renti	11.700	—
10. U dionici austr. vjer. zavoda za obrt i trgovinu	100	—
11. U zadužnici dunav. parobrod. društva	100	—
12. U privatnim obveznicama	9.442	94
13. U dionicama društva „Associazione dalmatica"	20.000	—
14. U srećki brunšvičkog zajma od 1. ožujka 1869.	35	—
15. U srećki lutrijskog zajma „Rudolfs-Stiftung"	10	—
16. U štedioničkim uložnicama	20.482	69
17. Dani predujam akademiji	6.094	34
18. U záložnicama hrv.-slav. hipot. banke	9.900	—
19. Aktivni zaostatak na kamatama . . .	19	43
Ukupno . . .	265.985	40
Odbivši blagajnički manjak koncem god. 1897.	353	06
Ostaje sveukupno . . .	**265.632**	**34**

prema 263.496 for. 96½ nč. g. 1896.

U gornjoj svoti sadržana je zaklada biskupa J. J. Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika sa 10.850 for. i zaklada baruna Gustava Hilleprandа Prandaua sa 12.000 for.

Nepokretni imetak jugoslav. akademije jest slijedeći: palača na Zrinskom trgu br. 11, kuća u Vlaškoj ulici br. 33, kuća na Nadbiskupskom trgu br. 11, kuća u Ilici br. 50, kuća na trgu Franje Josipa br. 6, kuća u Šenoinoj ulici br. 4, kuća na uglu Šenoine ulice br. 6 i Petrinjske ulice br. 46.

Ukupna vrijednost akademijskih nepokretnina računa se prema faktičnomu trošku na **468.975** for.

VII.

Puškin i hrvatska književnost.

Čitao u sjednici hist.-fil. razreda jugoslavenske akademije dne 7. lipnja 1899.

PRAVI ČLAN DR. MILIVOJ ŠREPEL.

I.

Godine 1832. i 1833. preveo je Puškin „Pjesme zapadnih Slavena". Od njih je Puškin uzeo pjesme 1.—9., 13., 16. i 17. iz Mériméejeve knjige „La Guzla, ou choix de poésies illyriques, recueillies dans la Dalmatie, la Bosnie, la Croatie et l' Herzegowine" (u Parizu 1827.); pjesmu 10. i 14. uzeo je Puškin iz Vukove zbirbe (I. knj. u Lipisci 1824.), 15. mu je dala misao za „Rusalku", a uzeta je iz češke narodne pojezije; za 11. i 12. pjesmu veli Annenkov (Materialy dlja biografii A. S. Puškina[2] Spb. 1873.), da im je izvornik nepoznat, no drži, da ih je Puškin sâm spjevao po motivima iz nove srpske povjesti. Annenkov je u napomenutom djelu (p. 367—373) potanko ocijenio sve prijevode, te je pokazao, da je Puškin prevodeći *prozu* Mériméejevu više nego običan prost prevodilac, pa u istinu opažamo, da je pjesnička obradba ovih pjesama dobila veće umjetničko dostojanstvo Vukove je pjesme Puškin preveo mnogo vjernije i bliže izvorniku, kao i pjesmu 17. o „Asan-aginici", tomu biseru hrvatske narodne pojezije. U ostalom je Puškin preveo samo početak pjesme, koju

je u prozi francuskoj priopćio Mérimée u navedenom svojem djelu po talijanskom prijevodu Fortisovu. Ovu je pjesmu prije Puškina preveo na ruski i štampao u „Sjev. Cvijeću“ godine 1827. A. H. Vostokov.

Puškin je svoje „Pjesme zapadnih Slavena“ ponajprije priopćio u „Bibl. dlja Čt.“ godine 1835. u br. 2. i 3., a zatim u 4. knjizi „Stihotvorenjâ“ dodavši im još predgovor i bilješke, kojih nije bilo u časopisu. Ulomak 17. pjesme o „Asan-aginici“ prvi put je objelodanio Annenkov u „Materijalima za biografiju A. S. Puškina“ (Spb. 1855. u 1. knjizi Puškinovih djela).

Mérimée je ljubio mistifikacije. Prva su dva njegova djela patvorena. Bile su mu 22 godine, kad je objelodanio „Théâtre de Clara Gazul“ (1825.) pod pseudonimom: Josip Lestrange. Ove dramice, spjevane na način španjolskih intermezza (entremeses), iznose na vidjelo pikantne i značajne životne slike iz zemlje limunâ; izdavač je tvrdio, da ih je spjevala španjolska opatica, kasnije glumica, a Lestrange da ih je samo preveo. U istinu pak španjolskoga izvornika nije nikada ni bilo, nego ih je spjevao sam Mérimée. Zemljaci su njegovi dugo vremena vjerovali, da je sve živa istina.

Druga mu je mistifikacija napomenuta „Guzla“ (1827.). Bezimeni pisac veli u predgovoru medju ostalim: „Plus qu'un autre, peut-être, je pouvais faire cette traduction. J'ai habité fort jeune les provinces illyriques. Ma mère était une Morlaque de Spalatro, et, pendant plusieurs années, j'ai parlé l'illyrique plus souvent que l'italien. Naturellement grand amateur de voyages, j'ai employé le temps que me laisssaient quelques occupations, assez peu importantes, à bien connaître pays que j'habitais; aussi existe-t-il peu de villages, de montagnes, de vallons depuis Trieste jusq'à Raguse, que je n'aie visités. J'ai

même fait d'assez longues excursions dans la Bosnie et l'Herzegovine, où la langue illyrique est conservée dans toute sa pureté, et j'y ai découvert quelques fragmens assez curieux d'anciennes poésies".

Zatim napominje gusle i guslare, a poimence ističe svoga guslara Hijacinta Maglanovića, čijom je slikom i ukrasio izdanje. „Hyacinthe Maglanovich est le seul joueur de guzla que j'aie vu, qui fût aussi poëte". Rodio se Maglanović u Zvonigradu, ne umije ni čitati ni pisati, oženio se Marijom, kćerkom bogataša Zlarinovića, a kuća mu je „près de Smocovich, sur le bord d'une petite rivière ou d'un torrent qui se jette dans le lac de Vrana". Žena i djeca njegova vazda su doma, dok on neprestano putuje. Pisac ga je prvi put vidio u Zadru godine 1816., a bilo je onda Maglanoviću oko 60 godina. Godine 1817. pohodio je pisac njegovu kuću i ondje probavio dva dana.

U drugom izdanju svoga djela Mérimée je otkrio plašt, te šaljivo pripovijeda pripovijest svoje mistifikacije. Ovdje nam pripovijeda Mérimée, kako je i on godine 1827. bio romantik. Mi smo — veli — tada govorili svojim klasicima: vaši Grci nisu Grci, vaši Rimljani nisu Rimljani. Svojim pjesmama treba da dadete mjesnu boju, bez nje nema spasa pojeziji. Razumijevali smo na ime pod tom riječju ono, što je 17. stoljeće nazivalo „običajima i moralom". Bili smo veoma ponositi poradi svoje nove riječi, pa smo mislili, da smo iznašli ne samo riječ nego i stvar, a što se tiče pojezije, divili smo se samo još pjesmama iz tugjih zemalja i iz davnih vremena, n. pr. škotskim baladama i španjolskim romancama o Cidu. Ove su nam se pjesme pričinjale pravim remecima, i to uvijek poradi mjesne boje. Ginuo sam od čeznuća, da proučim ovu mjesnu boju in loco, gdje jê imade; jer se ona, kako je poznato, ne nalazi svagdje.

Ali jao, za putovanje nije mi ništa nedostajalo, nego tek — novac. No graditi putne osnove — ne stoji ništa, pa se dadem na to sa svojim prijateljima. Nismo htjeli putovati po zemljama, kuda se promeću svi putnici. J. J. Ampère i ja htjeli smo se ukloniti putovima Englezâ. Naumismo samo pripadom pohoditi Firenzu, Rim i Napulj, pa se onda u Mlecima ukrcati put Trsta, da odatle uzduž obalâ Jadranskoga mora lagano dogjemo do Dubrovnika. To bijaše najizvornija, najljepša i najnovija putna osnova, — uvijek još ne obazirući se na novac. Očekujući novac dogje nam na um misao unaprijed opisati svoje putovanje, korisno prodati opis i onda nagradu upotrebiti za to, da kasnije ogledamo, jesu li naši opisi ispravni. Misao bijaše jamačno nova, ali na žalost kasnije jê ostavismo na cjedilu. U svezi s ovom osnovom, koja nas je neko vrijeme zabavljala, zamoli me Ampère, koji je tako rekav sve jezike europske razumio, pored svega moga neznanja (ne znam, zašto upravo mene ignorantissimum), da skupljam ilirske prostonarodne pjesme. Da se pripravim, čitao sam stari „Put po Dalmaciji" Talijana Fortisa i neki sasvim dobar opis nekadašnjih naših ilirskih pokrajina, koji je, koliko se sjećam, sastavio neki savjetnik našega spoljašnjega ministarstva. Uza to sam se naučio 5 ili 6 slavenskih riječi, te sam onda u jedno 14 dana napisao ove balade, koje se nalaze u „Guzli". One budu štampane s nekom tajnošću u Strassburgu, te izagju s bilješkama i slikom autorovom (t. j. Maglanovićevom). Moja je tajna ostala dobro sačuvana, a uspjeh bijaše velik, bar u jednom smjeru. Istina je doduše, od izdanja se prodalo jedva tucet primjeraka, te mi još krvari srce, kad pomislim na jadnoga nakladnika, koji je bio žrtva mistifikacije. Ali ako me nisu čitali u Francuskoj, tugjina i „kompetentni sudije" bijahu mi pravedni. Dva

mjeseca iza toga, što je izišlo djelo „Guzla“, pisao mi Mr. Bowring, pisac slavenske antologije, te me zamoli, da mu pošljem izvornike, koje sam tako izvrsno preveo; zatim mi posla g. Gerhart (zapravo: Gerhard), tajni savjetnik i doktor negdje u Njemačkoj, dva omašna sveska slavenskih pjesama na njemački prevedenih, a megju njima su bile i pjesme iz moje „Guzle“ i to takogjer prevedene u stihu, te mi pisa, da mu je to bilo lako, budući da je iz moje proze razabrao ilirsko mjerilo ili ga otkrio. Nijemci su, kako se znade, koješta otkrili. G. Gerhart me zamoli, da mu priopćim daljne balade, pa da će odatle načiniti treći svezak. Napokon je Puškin neke od mojih pjesama preveo na ruski. To podsjeća prijevoda „Gil Blasa“ na španjolski i prijenosa „Listova portugiske opatice“ na portugiski. U početku mi je moj uspjeh prijetio pogibelju, da mi zavrti glavom. Podupirući se o svjedočanstvo gg. Bowringa, Gerharta i Puškina mogao sam se hvastati, da sam iznio „mjesnu boju“. Ali moj postupak bijaše u tom tako jednostavan i lak, da sam napokon počeo sumnjati o zasluzi „mjesne boje“ i dapače opraštati našemu velikomu Racineu, što je poludivlje ljude Sofoklove i Euripidove malo uljudio.

Tko znade povjest narodne pojezije, razabira, da Mérimée nije upravo sviju pjesama sâm izmislio. Za „Asanaginicu“ je to ujamčeno. Umni je Göthe već godine 1828. istakao, da je Mériméejeva knjiga — falzifikat. Jedino je Göthe pogriješio u tom, što je tvrdio, da se u riječi „Guzla“ krije ime starije mistifikacije „Gazul“ (Nachgelassene Werke VI., 135).

Puškin u predgovoru svoga prijevoda veli, da je većinu pjesama uzeo iz Mériméejeva djela, te veli, da Mickiewicz, oštrouman kritik i znalac slavenske pojezije, nije sumnjao o autentičnosti ovih pjesama, a neki učen

Nijemac da je o njima napisao veliku disertaciju. Puškina je ipak zanimalo znati, na čemu je osnovan obret ovih pjesama, pa je na njegovu molbu S. A. Sobolevski pisao Mériméeju, s kojim se malo prije Sobolevski upoznao, te je primio od Mériméeja odgovor (iz Pariza 18. januara 1835.), koji je takogjer štampan u predgovoru. Ovdje Mérimée pripovijeda od prilike onako, kako i kasnije u 2. izdanju svoga djela, samo veli, da je s prijateljem *došao* u Mletke, ali su im dodijali Englezi i Nijemci, te je htio putovati od Trsta do Dubrovnika, ali nije imao novaca „et cette „douleur nompareille“, comme dit Rabelais, nous arrêtait au milieu de nos plans“. Samu mjesnu boju svojih izmišljenih balada dobio je iz male brošure francuskoga nekoga konzula u Banjaluci; samo se više ne sjeća natpisa, a u djelo je pisac unio i nekoliko slavenskih riječi „pour faire parade de son savoir (il en savait peut-être autant que moi)“. Odavle je Mérimée ove riječi prenio u svoje bilješke. Drugi mu izvor bijaše Fortisov putopis po Dalmaciji, u kojem je našao i „Asan-aginicu“, a ova je pjesma — veli Mérimée — „réellement illyrique“. On se, veli, mnogo trudio oko ovoga prijevoda, pa je u pomoć prizvao i nekoga prijatelja, koji je umio ruski, samo da bi što točnije preveo; prigovara Nodieru, koji je takogjer preveo po Fortisu ovu pjesmu; prvi stih glasi: „Što se bieli u gorje zelenoj“, Fortis ga prevodi: „Che mai biancheggia nel verde bosco“, a ovo „bosco“ prevodi Nodier: „plaine verdoyante“, dok njemu (Mériméeju) vele, da „gorje“ znači: „colline“. To je, veli M., moja povjest, pa pozdravite g. Puškina.

Očito je, da je Puškin godine 1832. i 1833., dok je pjesme prevodio, držao, da su — autentične; istom g. 1835., kad ih je objelodanio, sazna preko Sobolevskoga, što je i kako je. Romantika je pobudila interes za na-

rodnu pojeziju, sva se Europa zanijela za njom, pa nije čudo, da je i Puškin s ponosom gledao na slavu, koju je doživjela na Zapadu narodna naša pojezija. Ona se u početku širila samo pod imenom srpskim, ali ova slava pripada jednako i hrvatskomu imenu. Kad bismo još htjeli i smjeli dopuštati jezični dualizam, kako ga je Miklošić više teoretično nego praktično podržavao, valjalo bi nam upravo pjesmu o „Asan-aginici", koja je već godine 1778. ušla po Herderu u svjetsku književnost, nazvati hrvatskom. (Isp. Murko, Chronik des Wiener Goethe-Vereins 1898. p. 50). Preko Fortisa upoznaše se s ovom pjesmom i Herder i Göthe, ona je otvorila vrata svjetske književnosti našoj narodnoj pojeziji.

Iz Mériméejeva je djela preveo Puškin ove pjesme: „Vigjenje kralja" (Tome II., kralja bosanskoga), „Janko Marnavić" (u Mériméeja: „La flamme de Perrusich"), „Bitka u Velikoj Zenici", „Teodor i Jelena" (u Mériméeja: „La belle Hélène"), „Vlah u Mlecima" (u M.: „Le Morlaque à Venise"), „Hajduk Hrizić" (u M.: „Les braves Heyduques", ovdje se zove junak Christich Mladin), „Pogrebna pjesma" (u M.: „Chant de mort"), „Marko Jakubović" (u M.: „Constantin Yacoubovich"), „Bonapart i Crnogorci" (u M.: „Les Monténégrins"), „Vurdalak" (Vukodlak, u M.: „Jeannot"), „Konj" (u M.: „Le cheval de Thomas II.") i napokon 13 prvih stihova „Asan-aginice" (u Mériméeja: „Triste ballade de la noble épouse d'Assan-aga"). U ovoj se posljednjoj pjesmi Puškin točno drži i izvornoga mjerila i izvornih riječi, te nema sumje, da je imao pred sobom Vuka, koji ju je priopćio već g. 1814. i rekao, da ju je uzeo iz Fortisova putovanja po Dalmaciji. U izdanju god. 1824. Vuk je ovu pjesmu izostavio za sada, „dok ne bi li je gje kako čuo od kakva Krajišnika ili Dalmatinca" (predg. XVI.).

Više od Mériméejevih pjesama zanimaju nas one pjesme, koje su prevedene upravo iz izvornika. To su poimence dvije pjesme „Slavulj“ (u Vuka 1824. I., 192 pod natpisom: „Tri najveće tuge“) i „Sestra i braća“ (u Vuka ib. 305: „Bog nikom dužan ne ostaje“).

Vukova krasna pjesma glasi:

Slavuj ptica mala svakom pokoj dala,
A meni junaku tri tuge zadala:
Prva mi je tuga na srdašcu mome.
Što me nije majka oženila mlada;
Druga mi je tuga na srdašcu mome,
Što moj vranac konjic poda mnom ne igra;
Treća mi je tuga, ah! na srcu mome.
Što se moja draga na me rasrdila.
Kopajte mi raku u polju široku,
Dva koplja široku, četiri dugačku;
Više moje glave ružu usadite,
S niže moji nogu vodu izvedite:
Koje mlado progje, nek se ružom kiti,
Koje l' staro progje, neka žegju gasi.

Kako je ova pjesmica ugodila narodu, vidi se odatle, što Kuhač iz same Dalmacije priopćuje 5 napjeva (Južno-slovjenske narodne popievke, Zagreb 1878., I., br. 41—45). Ovu je pjesmu Puškin krasno preveo u trohejskim osmercima, ali ipak ne sasvim vjerno. Puškin je početak pjesme pretvorio u apostrofu slavulju: „Solovej moj, solovejko! — Ptica malaja lěsnaja! — U tebja lь, u maloj pticy, — Nezaměnnyja tri pěsni; — U menja li, u molodca, — Tri velikija zaboty!“ Kasnije je izostavio stih o širini i dužini rake, a na koncu je „mlado“ preveo „krasny děvki“. Najbitnija je promjena u tom, što je Puškin prvu tugu označio tako, da je majka junaka oženila mlada. Ova promjena upravo kvari smisao pjesme, a bit će nastala iz proste pometnje, jer nam Morozov u svojem izdanju Puškinovih

djela (3, 498) pripovijeda, da se u Puškinovu rukopisu pred ovim prijevodom nahode 4 izvorna stiha, a četvrti je Puškin griješkom prepisao iz Vuka ovako:

Što mene je majka oženila mlada.

Vidi se, da je Puškin ne poznajući sasvim točno našega jezika mjesto: „što m e n i j e“ pročitao u hitrini „što m e n e j e“.

U ostalom se Puškinov prijevod čita glatko, kao da je izvorna njegova pjesma. Vidi se ruka majstora lirskoga!

Sretnom je rukom Puškin odabrao i drugu pjesmu „Bog nikom dužan ne ostaje“, promijenivši joj natpis (Sestra i braća). Ima i Vuk takov natpis (Braća i sestra) za pjesmu, koja se u izdanju g. 1824. nahodi ispred prevedene pjesme. Ova prevedena pjesma pripada megju najbolje i najljepše epsko-lirske pjesme narodne, pa jê i danas nahodimo kao uzornu pjesmu u čitankama i antologijama. Puškin ju je preveo u desetercu, kako ga imade i izvornik, a drži se što više i riječi u izvorniku. Ipak izostavlja, što se umjetnu pjesniku nije pravo svigjalo. Tako odmah u početku ne prevodi stiha: ni megj' njima tankovrha jela. U izvorniku donose braća Jelici nože, a Puškin prevodi: nož. „Bilje od omraze“ prevodi Puškin: takovo bilje (zelija takogo). Kasnije izostavlja Puškin stih: Kad to začu mlada Pavlovica. U izvorniku je: Sestrica se bratu kunijaše, a Puškin prevodi: Sestra bratu sъ plačemъ otvěčaetъ, pa kletvu unosi u odgovor Jeličin. Opet Puškin, kao i prije, izostavlja stih: Kad to vigje mlada Pavlovica, kao i malo niže (po treći put). Puškin svagda nadomješta stih radi toga, da bude kraći, riječju: Votъ. U izvorniku se veli: Njima zakla čedo u kolevci, a Puškin razvezuje: I rebenka svoego zakolola — Vъ ko-

lybelьkě ego zoločenoj. No odmah zatim pokraćuje izraz: Kad u jutru jutro osvanulo, te veli naprosto: Rano utromъ. „Nože od pojasa“ prevodi Puškin: nožъ eja zlačenyj. Skoči Pavle, kan da se pomami — prevodi Puškin blaže: Vskočilъ Pavelъ, kakъ uslyšalъ eto. Opet izostavlja Puškin: Kad to vigje Pavle gospodaru. „Rastrgni me na četiri strane“ Puškin želi jasnije izraziti, te prevodi: Pustь oni [konji] moe běloe tělo — Razorvutъ na četyre časti“. Smilje i kovilje prevodi Puškin: alye cvětočki. „Gje je ona sama sobom pala“ veli Puškin slikovitije: Gdě ostalosь eja běloe tělo. „Oči piju“ prevodi Puškin: Pьetъ ej oči. U izvorniku se govori o zmijama, Puškin ima samo zmiju, a kako je u izvorniku u stihu leoninska rima (oči piju, u travu se kriju), pridržava jê Puškin i u prijevodu, ali se za to udaljuje od smisla (Pьetъ ej oči, samъ uhoditъ kъ noči). Kao i prije izostavlja Puškin palilogijski stih: Kad to čuo Pavle gospodaru. Sad počinje Puškin odstupati od deseterca, te nahodimo po koji 13-ac, 12-rac ili 11-ac u riječima mlade Pavlovice. Ima kasnije i po koji 9-ac. U molbi Pavlovičinoj izostavlja Puškin jaki izraz: Nek me živu konji rastrgaju.

Kako se vidi, Puškin uklanja samo palilogiju, briše po koji oštriji izraz, ali se inače dosta vjerno drži izvornika. U početku se strože držao deseterca, istom pod kraj pjesme kao da je zaželio malo promjene. U sam smisao ne dira; ako što dodaje, čini to po sadržaju same pjesme; tako se n. p. u nas „zlaćena kolevka“ napominje istom na koncu, a Puškin jê navodi već prije. Iz svega se razabira, da prevodi umjetnički pjesnik, komu se ne svigja odviše rastegnuta dikcija narodne pojezije. A da ga je zanijela ljepota naše pjesme, koja se ne pokazuje samo u obradbi nego i u ideji, posvjedočuje nam to, što ju je išao prevoditi.

Još nam je reći koju o onim dvjema pjesmama, za koje Annenkov naslućuje, da ih je sâm Puškin spjevao.

11. je pjesma „Pjesma o Crnom Gjorgju“, a imade 50 stihova, ponajviše deseteraca, samo gdjekad se nagje koji slog više ili manje. U njoj opisuje Puškin, kako se kara otac s Gjorgjem, koji se želi ukloniti od Turaka. Otac hoće da se vrati u Biograd, pa da prijavi sina Turcima. Sin ga zaklinje, da to ne čini; ali badava, napokon se sin razljuti i ubije oca. Kad to začu majka, prokune ga: Budi proklet, crni, što si ubio oca rogjenoga. Od tada se Gjorgje zove Crni.

Odgovarajući materi veli sin, da se otac za objedom opio i zaspao na biogradskoj cesti. Puškin dodaje pod zvjezdicom, da ima druga predaja, koja veli, da je rekao: moj je otac umro, dignite ga s ceste! Kako je ovaj dogagjaj bio suvremen, mogao ga je Puškin saznati iz novinâ, ali da pjesma ipak nije sasvim izvorna, naslućujem odatle, što ju je Puškin stavio megju „Pjesme zapadnih Slavena“. Meni se čini, da je Puškin poznavao Milutinovićevu „Srbijanku“, koja je u 4 knjige izišla u Lipisci 1826. godine. Milutinović opisuje napomenuti dogagjaj u knjizi II., p. 18 d. Očuh Gjorgjev dugo nagovara sina i Srbe, da se vrate, ali utaman. Otac se stane groziti:

„A! . . . nek znate, ja ev' idem Turc'ma,
I to uput iz ovije stopa
U Beograd za vas im kazati,
Pa što bude, kad me ne slušate“.
To izreče i otište ići
Niz jarugu, te upravo drumu.

Ljudi ga mole, da ne ide. Kara-Gjorgje je dugo mučao, napokon progovori:

„Be, stan', otac! Kud si navalio?“

Ali otac ne sluša. Gjorgje će opet:

„Vrat' se, otac, na dušu ti grije!
Vrat' se amo, jer ćeš poginuti!
Poslušaj me prvom i poslednjom!“
On sve nevješt i Gjoko nam smjeri
Još bivšega na dohicu pušci,
Uždi vjerna, te njeg' megju pleća,
Ko da rukom donešeno zrno;
Kad stropošta s', da već ne ustane,
Okrenu se i odhuknu Gjoko:
„Ha! . . . e tako nagj' se, što se traži!
Bolje jedan, neg' ov'liki piljež“.

Istom kad se Gjorgje opet vrati u Srbiju, u drugoj zgodi veli majka sinu, da je „crn“ (na p. 26):

Vrisnu baka: „Ej moj sinko Crni!
Šta učini od majčice svoje? . . .“

A zatim priča pjesnik, da su Gjorgja i Turci nazvali Kara-Gjorgjem (Crnim) „po čudesno sretnu vojevanju, što ih svuda poče razbijati“.

Po svemu se čini, da je Puškin poznavao „Srbijanku“, te svoju pjesmu spjevao ili bolje rekavši prepjevao po njezinim stihovima. I Gerhard, prevodilac narodnih naših pjesama, preveo je neke pjesme iz „Srbijanke“. A vrijedno je napomenuti pripadom, da je i Milutinović u isto vrijeme boravio u Kišenjevu, kad i Puškin. Puškin je ovdje bio od g. 1820. do 1823., a Milutinović nagje svoje roditelje ovdje g. 1818., gdjeno je bilo mnogo srpskih vojvoda prvoga ustanka, te je istom godine 1825. ostavio Besarabiju i pošao u Njemačku. (Vulović u Godišnjici Čupićevoj 1878. p. 294).

12. je pjesma Puškinova „Vojvoda Miloš“, koji je u isto vrijeme vladao Srbijom. Ova je pjesma manja od pregjašnje, imade 21 stih ponajviše deseterac. Pjesnik pjeva od prilike ovako: Smiluj se, Bože, Srbiji, ubijaju nas vuci janjičari, sramote nam žene i djevojke, te nam je dodijao zulum. Guslari nas kore: Zar ćete dugo pod-

nositi? Zar ste cigani, a ne Srbi, starci, a ne junaci? Tko je junak, neka pogje „vъ Velijskoe ušČelьe“, gdjeno skuplja vojsku stari Srbin, vojvoda Miloš, da udari na Turke.

I za ovu pjesmu, kako mislim, našao je Puškin pobudu u „Srbijanci“. U „načelu ustanka Srbâ“ (I., 80) čitamo:

Ježiti se i kostrešit stade
Srpski narod i knezovi toga . . .
Protiv turski gnusni postupaka,
Otimanja ženâ i djevicâ,
Ubijanja kriva i nevina,
Oskvrnenja vjere i hramovâ;
S tog im počnu govorit naočno,
Da su svijest ucveljeli opštu
Darnuv ljudstvu sve u najsvetije
I da j' narod osiromašio,
Neima blaga, neima ni življenja.

Motiv o pobudi slijepacâ (guslarâ) mogao je Puškin naći u „Srbijanci“ (III., p. 74), gdje se pjeva „dika slijepaca“. Tu se priča poznata zgoda, kako je slijepac Filip Višnjić rekao gospodaru Luki, neka mu dade stotinu slijepaca, pa će navaliti na Turke:

Uputi nas pored Turak' vojske,
Pak junake da vide slijepe,
Kako ničem ustupit ne znadu;
Tad za nama, okati, pojur'te!

Na to se Luka okrene vojsci, pa reče:

„Glajte, braćo i družino slavna,
Šta govore i slijepci naši!
Šta l' mi svaki činiti dužni smo? . . .
Prezirat je sve sugroze rata!
A za ono, . . . što i bjednjak fali“.

Milutinović je u svojoj „Srbijanci“ opjevao slavu Miloša, koji ga je podupro, kad je izdavao „Srbijanku“, kupivši 100 primjeraka. „Velijskoe uščelьe“ bit će Va-

jevo, koje je Miloš očistio od Turaka g. 1815. (Milićević, Pomenik p. 478).

Obje ove pjesme nisu upravo prijevodi, nego prepjevi po Srbijanci, pa im je Puškin dao mjesta megju prijevodima. Izbor nam je sasvim jasan, htio je Puškin da istakne glavna dva junaka srpskoga ustanka Gjorgja i Miloša, a ovaj je ustanak ne samo zanimao, nego i zanosio najbolje duhove u Europi! Puškinova je želja bila, da uz starije narodne pjesme uplete i po koji cvijetak iz suvremenih prilika, pa je zato odabrao oba glavna vogja srpskoga ustanka.

15. je pjesma („Janyšъ korolevičъ) uzeta iz češkoga pjesnik veli, da je u izvorniku veoma dugačka i podijeljena na više česti, od kojih je preveo samo prvu, i to ne svu.

II.

Kad je Puškin god. 1837 umro, istom se počeo buditi hrvatski narod. Na Gaja je najviše utjecao Kollár, pa se trag tomu utjecaju vidi i u ilirskoj pojeziji. Byronizam je slabije prijao ilirskomu preporodu, već poradi toga, što je bio odviše subjektivan. Glavni lirik ilirizma Vraz ide stopama Uhlandovim. Ideja rodoljubna zaokuplja sve duhove, težnja za slogom glavna je kajda u skladu ilirske pojezije. To je i uzrok, što su u lirici lična čuvstva više vezana o rodoljublje nego n. pr. u Byrona.

Ilirsko je doba demokratsko, zato nije čudo, što mu se aristokratski smjer Byronov ne svigja odviše. Vedri optimizam i demokratski liberalizam značajke su ilirskoga preporoda. Evo to je i uzrok, zašto će se i Puškinova utjecaja samo malo naći u ilirskoj pojeziji. U ostalom nam ne valja smetnuti s uma, da su ruske knjige teško dolazile u Zagreb; o tom nam jasno svjedoči korespondencija Vrazova.

*

Kao zemlja, koja je dugo vremena počivala, rodi ilirizam velikim nekim talentima, od kojih su neki još i danas nedostignuti u hrvatskoj pojeziji. Tu nahodimo slavne triumvire Mažuranića, Preradovića i Vraza, pa onda dramatika Demetera. Tek u pripovijesti ilirsko je doba stvorilo malo savršenih djela, na tom ih polju kasnije godine natkriliše Dogodilo se ono i u nas, što se opaža po svoj Europi, da se jači talenti ostavljaju stihova i daju na prozu. A istom na ovom polju – na polju pripovijesti u prozi — mnogo kasnije nahodimo jak i blagoslovan ruski utjecaj Turgenjev je hrvatskoj noveli ono, što je Kollár bio ilirskoj poeziji. Boljega vogja hrvatskoj pripovijesti i ne treba.

„Danica" je već god. 1837. donijela kratak, ali zanimljiv članak o velikom Puškinu, koji je nedavno zaglavio u dvoboju. O Mickiewiczu je priopćila članak istom godine 1843. pun zanosnih riječi, te megju ostalim veli pisac članka, da bi već poradi Mickiewiczevih radnja valjalo učiti se poljski. U povjesti hrvatske pojezije u doba njene romantike svakako je utjecaj poljski bio jači nego ruski, ali uza sve to već u ilirsko doba nahodimo nešto tragova i utjecaju Puškinovu.

Od sviju pisaca ilirskih pisaca Vraz je jedini bio pravi literat, pa je zanimljivo, da je on jedini stvorio školu. Kako u drugim područjima, tako je Vraz prvak i u tom, da upoznade Hrvate sa slavenskim pjesnicima. Prevodeći Puškinove pjesme on se dobro upoznao s njegovom pojezijom, te izdajući godine 1841. „Glase iz dubrave žeravinske" (u Zagrebu) na natpisnom listu stavlja 4 stiha Puškinova u izvorniku. I pred svoju baladu „Fredrik i Verunika", u kojoj je po Valvasoru opisao zlu sudbu Veronike Desinićeve, stavio je opet moto iz Puškina, a i sama pjesma podsjeća nas Puškinova „Bahčisarajskoga vodometa". Upleteni monolog

Veronike, koja čami u tamnici, živa ju jeka govora Zaremina. Obje pričaju, kako su se rodile daleko, u mladosti se užile slobode, ali ih odvede tugjinac. I u Puškina i Vraza mijenja se ovdje metar. A imade mjesta, gdje se i izrazi popudaraju.

Najviše byronizma nahodi se megju ilirskim pjesnicima u Demetera, a Puškin je bar u prvoj polovini svoje književne djelatnosti bio odrješit Byronovac. I u Demetera nahodimo nešto traga Puškinovoj pojeziji. U prekrasnom njegovu „Grobničkom polju“ u V. odijeljku pjevaju Tatarkinje, ropkinjice mlade:

Liepo 'e vidjet, na nebesih
Kad se zora rumeni,
Liepo 'e vidjet, kad se resi
Ruža listi crveni.

Liepo 'e vidjet, kad rumeni
Nebokrug večerni plam,
Liepo 'e vidjet, mladoj ženi
Kad bo'adisa lica sram.

Nu Tatarin sablju cieni
Više jošte tri puta,
Sablju, koju krv crveni
Svog dušmana ubita!

Ovaj umetak podsjeća lirske pjesmice, koju mlade robinjice Tatarkinje pjevaju u „Bahčisarajskom vodometu“. I ovdje nahodimo gradaciju u tri strofe, a pjesma glasi u prijevodu I. Trnskoga:

Blago nebo dâ čoeku
Olakšicu mukâ, suzâ:
Blažen fakir, koj' na Meku
U nevolji star dopuza.

Blažen, koji brieg Dunava
Slavno krvcom svom posveti,
S raja djeva ljeposlava
U susret mu milo leti.

Blažen tri put, tko Zaremu
U miran si stan unese,
Tiho s ružom u haremu
Što milinâ užije se.

I nastavak je u Demetera, kao i u Puškina: One poju . . . Tatarkan ne čuje (u P.: Onĕ pojutъ. No gdĕ Zarema? itd.).

A za krepku davoriju „Prosto zrakom ptica leti" (u XI. odjelu) vrijedi isporediti motiv u lirskom umetku Puškinovih „Cigana": „Ptička Božija ne znaetъ . . ."

I glavni pripovjedač za apsolutizma Bogović dobro poznaje Puškina, opisujući požar Moskve u noveli „Slava i ljubav" navodi u izvorniku ponosite riječi Puškinove iz „Onjegina" (Naprasno ždalъ Napoleonъ . . . 7, strofa 37). U ostalom se vidi, da je Bogović pišući svoju novelu poznavao i Puškinova „Dubrovskoga".

III.

Od Puškinovih je djela ponajprije štampan u Hrvatskoj prijevod pripovijesti „Pik-Dame", koji je priopćio u Vrazovu „Kolu" (II, 18 d.) god. 1842. Miloš Popović. Starijega prijevoda Puškinova kojega djela u nas nema. U doba ilirizma najviše je prevodio Puškina Vraz, koji je godine 1845. u „Guslama i tamburi" (p. 58) preveo prekrasnu Puškinovu noćnu pjesmicu „Zimski večer". A iste je godine objelodanio M. D. u „Danici" (br. 45, p. 141) prijevod Puškinove pjesme „Budrisa i njegovih triju sinova", spjevane po Mickiewiczevu izvorniku.

Kupeći ponajljepše cvijeće po svjetskoj pojeziji Vraz je ubrao mnogo pjesama i iz Puškinova cvjetnjaka, te nam je preveo nekoliko njegovih epigrama („Stara novina", „Spoznanje", „Zlato i mač" i „Savjet"), nadalje pjesme „Ptićka", „Crni zavoj", „Borodinsku godovštinu", „Klevetnikom Rusije" i „Česmu Bačisarajsku"

(Děla III., 169 d. i IV., 75 d.). Kako se vidi, Vraza je u izboru pjesamâ vodila ne samo romantika, nego i ponos slavenski. Kako je Vraz bio meke lirske prirode, lako je razumjeti, što su mu bolje pošla za rukom lirska mjesta u „Česmi", nego krepki izraz pjesme „Klevetnikom Rusije". Brojeći samo slogove Vraz je preveo „Česmu" u trohejskom osmercu, a u prilog je ljepoti prijevoda, što je upotrebljavao i sinicezu. Premda je Vraz, kako je poznato, bio još nesiguran u izrazu, ipak se može reći, da je umio u „Česmi" pogoditi ton ruskoga izvornika i sačuvati prijevodu pjesnički čar. Vidi se, da pjesmu prevodi — pravi pjesnik. A razabira se i to, da je Vraz dobro shvaćao izvornik, te nastoji, koliko više može, da ostane vjeran izvorniku. U opće se može reći, da je to jedan od najboljih hrvatskih prijevoda Puškinove pojezije. Pjesmica „Ptićak" uzeta je iz „Ciganâ".

I Demeter je prevodio Puškina, u „Danici" g. 1846. prevede prijevod „Vojvode", a god. 1847. u istom listu „Crnu koprenu". Njegovi prijevodi odaju krepku ruku vrsna dramatika, pa možemo samo žaliti, što nam Demeter nije preveo više Puškinovih balada.

Za apsolutizma skuplja se lijepa književnost hrvatska u „Nevenu" i donekle u „Narodnim novinama". U ovo doba steče najvećih zasluga prevodeći Puškina Ivan Trnski, koji se već u ilirsko doba istakao prevogjenjem. U II. tečaju „Nevena" priopćio je Trnski „Čast Petra I." i „Kavkaskoga zarobljenika", u III. tečaju „Bahčisarajski vodomet", „Zapis", „Gvadalkvivir" i „Angjela", a u V. tečaju prijevod pripovijesti „Gospodična kao seljanka", kojom se u 70. godinama poslužio Tomić za libreto Zajčevoj operi „Lizinci". I „Zarobljenika" i „Vodomet" preveo je Trnski glatko u trohejskom osmercu; poimence u „Vodometu" nastojao je Trnski, da što

bolje sačuva žive boje istočnoga života, koje se nahode u izvorniku. A nije lak posao prevoditi pjesnička djela takova vještaka, kakov je Puškin; njegov stih odaje Bogom nadahnuta pjesnika. Pravo veli Bjelinski, da se akustično bogatstvo, melodija i harmonija ruskoga jezika u svemu blijesku javila prvi put u stihovima Puškinovim. Trnski je nastojao, koliko je mogao, da ostane vjeran plastici i jednostavnosti aristokratske muze Puškinove.

U II. tečaju „Nevena" izašao je krasan prijevod Puškinove pripovijesti „Dubrovskoga", ali mi nije poznato, od koga potječe ovaj dotjerani prijevod.

Umni Medo Pucić priopćio je u „Dubrovniku" (1851.) prijevod pjesme „Klevetnicima Rusije 1831." S ovom pjesmom vrijedno je isporediti Kukuljevićevu pjesmu „Pjesnikovim klevetnikom", koja je izišla u „Danici" 1845. (br. 5).

U doba apsolutizma preveo je više manjih lirskih i epskih pjesama, kao i epigramâ Asan-aga (Asanger) godine 1858. i 1859. u „Narodnim novinama". Vrijedi još istaknuti, da je u to doba Trnski u „Nevenu" (1854. g. u III. teč.) napisao ovelik članak o Puškinovu životu i radu, te je u njemu hrvatske čitatelje potanko upoznao s velikim pjesnikom ruskoga naroda. A da čitatelji mogu isporediti ruski izvornik s prijevodom, priopćio je u izvorniku epigram „Ex ungue leonem" i hrvatski prijevod uporedo.

Na osvitu ustava javlja se treći glavni prevodilac Puškinovih djela Spiro Dimitrović. Godine 1859. izagje ponajprije njegov prijevod „Ruslana i Ljudmile" u „Narodnim novinama", a onda u posebnoj knjižici. Godine 1860. objelodani Dimitrović „Poltavu", „Dva brata razbojnika", „Cigane" i „Eugenija Onjegina".

Dimitrović je bio u 60. godinama i glumišni prevo-

dilac sa stalnom godišnjom plaćom. Rodom iz kraja, gdje se govori čistim narječjem, umio je dobro narodnu frazu, ali ga je to gdjekad zavodilo, da upotrebi frazu, gdje joj i nije bilo mjesta, pa je poradi toga i imao oštru polemiku sa Šenoom. On je prevodio Shakespearea, Schillera, Puškina i kojekakve njemačke komedijice, kako zgodno veli Andrić u „Spomen-knjizi" (Zagreb 1895. p. 46), — par métier. Do svoje smrti (1868. g.) preveo je Dimitrović do 100 drama.

Već se odavle može naslutiti, da je Dimitrović svoj prevodilački posao vršio bez dubljega osjećanja. On je Puškina preveo u narodnom desetercu, ovaj je stih još nekako pristajao prostonarodnoj dikciji „Ruslana i Ljudmile", te je to doista njegov još najbolji prijevod Puškinove pojezije. Nevolja je tek u tom, što Dimitrović nije dosta dobro umio ruski, te što nije imao dovoljne književne spreme. Njegov „Onjegin" pravi je brodolom Puškinove pojezije, te nitko živ ne može iz njegova stiha naslutiti byronovsku genijalnost i salonsku finoću originala, koji je Rusima, što je Nijemcima „Faust". Kako je Dimitrović slabo bio pripravljen za ovako mučan posao, vidi se odatle, što drži, da je „handra" (hipohondrija) nekakva ruska bolest, ili što sa suverenom nebrigom prevodi (u „Onjeginu"): Hvala vami, devet Kamenona! Tek nešto treba pohvaliti. Ratne je prizore umio Dimitrović krepko prevoditi, kako svjedoče neka mjesta u „Poltavi". Glavna je vrlina njegovih prijevoda (izuzevši „Onjegina"), što su bar — razumljivi. To nije sve, ali je ipak nešto, jer je tamnoća na žalost i prečesta pratilica pjesničkih prijevoda. Pravi bi prijevod morao biti pjesnička metamorfoza, ali takovih prijevoda imade malo; u Srbâ je na tom polju upravo savršenih djela podao Zmaj, pa je šteta, što Zmaj nije više prevodio Puškina.

Revni je Trnski već u 50. godinama počeo prevoditi i „Onjegina“, ali je istom u „Glasonoši“ (u II. tečaju g. 1862.) objelodanio prvo pjevanje. Ovaj je prijevod od prilike onakav, kakovi su i stariji njegovi prijevodi Puškinove pojezije, premda se smije reći, da blazirani značaj glavnoga junaka, koji podaje bitnu boju svemu djelu, nije prijao ćudi pjesnikovoj, kako n. pr. „Vodomet“. Sav prijevod izišao je istom godine 1881. u knjizi, koju je objelodanila „Matica hrvatska“, ali je prevodilac sav prijevod preradio prema načelima nove metrike, koju je utvrdio u „Viencu“ godine 1874. Prevodilac je išao za tim, da dobije same čiste troheje, pa je prema tomu mijenjao i više, nego je gdjekad bilo u prilog jasnoći. Dobio je oblik, ali je gdješto stradao sadržaj.

U „Glasonoši“ (1865.) preveo je okretno Jurković „Romansu“, a u „Slavoncu“ i u „Dragoljubu“ izašlo je takogjer nekoliko manjih prijevoda, koje možemo ovdje mukom mimoići.

S osnutkom lista „Vienca“ počinje se u nas nova epoha u lijepoj književnosti. U „Viencu“ prevode Puškina razni književnici. Utješenović je preveo pjesmu „O ribaru i ribi“, Maretić „Nagovještanje smrti“ i „Razum i srce“, Milivoj „Za zimske dokolice“ i „Željkovanje slave“, Brleković „Spomenik“, Trnski „Pjesniku“, Šrepel „Djevojačku pjesmu“ i Radić „Prizor iz Fausta“. Od sviju prijevoda najviše se ističe Maretićev prijevod prekrasne „Kapetanove kćeri“, koji je prevodilac izradio budući još gjak. A Gostiša je preveo „Hitac“. I „Hrvatska lipa“, koja je izlazila godine 1875., donese Brlekovićev prijevod zanimljive epske pjesme Puškinove „Mjednoga konjika“ i to u jambu, kao i prijevod pjesme „Proroka“.

U kasnije doba nahodimo sitnije prijevode još u „Hr-

vatskoj vili“, u „Domu i svietu“, u „Nadi“, pa onda u „Hrvatskoj“ i u „Narodnim novinama“. Kako će u Matičinu izdanju Puškinove antologije, koja će prikazati razvoj hrvatskih prijevoda Puškinove pojezije, izići takogjer potpun popis sviju hrvatskih prijevodâ, držim, da mi ih ovdje ne treba redom napominjati.

Istaknut ću samo još neke prijevode. Tkalčević je preveo „Zlatnu ribu“ u desetercu, a Trnski u „Putnim uspomenama“ priopći prijevod „Rusalke“.

Godine 1896. objelodani Maretić u „Čitanci iz slavenske i madžarske književnosti“ pravilan prijevod „Poltave“ u troheju, a istom će izići Velikanovićev ukusni prijevod „Borisa Godunova“ u jambu u „Matici“. U „Matici“ je g. 1891. izašao i moj članak o Puškinu u knjizi, kojoj je natpis: „Pjesnički prvaci u prvoj polovini XIX. vieka“.

To je kratka povjest hrvatskih prijevoda Puškinove pojezije.

Umjetnička visina Puškinove pojezije pored divnih proizvodâ lične lirike izrazila se poglavito u tom, što je u njoj prvi put bio utvrgjen onaj realizam, koji je ostao do danas glavnom crtom ruske književnosti i izvorom njezina daljnoga uspjeha i suvremenoga njezina značenja po svoj Europi. Puškin sâm nije izvršio sve, što je zamislio, ali je probio put društvenomu i historijskomu romanu, kao i drami. Zgodno veli Pypin (Harakteristiki p. 91.), da je njegovo trijezno shvaćanje realnosti, krotko, humano čuvstvo i klasična forma ostala umjetničkim njegovim zavjetom, koji je živio u pameti njegovih nasljednikâ. To je priznao Gogolj, to su priznali i drugi njegovi nasljedovatelji u društvenom romanu u 40. godinama našega stoljeća, koji su proslavili rusko ime po svemu svijetu. Pravo je rekao Turgenjev god. 1880., kad su Puškinu podizali spomenik u Moskvi,

da je Puškin prvi ruski umjetnik pjesnik i da je on prvi snažnom rukom zasadio znamen pojezije duboko u rusku zemlju.

Ruski narod slaveći danas jubilej Puškinov na način, koji je dostojan i pjesnika i naroda, podaje čast ne samo slavnomu pjesniku, nego i osnivaču svoje umjetne pojezije, odužuje se uspomeni čovjeka, koji mu je ono, što je Nijemcima Göthe.

Puškin je već davno osvojio sjajno mjesto u svjetskoj književnosti, njegova su djela prevedena na bezbrojne jezike tako, da je ruskim bibliografima prava muka sastaviti točan popis sviju prijevoda Puškinove pojezije. Takovi geniji, kakov bješe Puškin, ne žive samo svome narodu, nego svemu svijetu.

Mi Hrvati pridružujemo se slavi ruskoga naroda cijeneći Puškina ne samo kao pjesničkoga prvaka nego i kao velika Slavena, kao jednu od najsjajnijih zvijezda na širokom obzorju slavenskom.

VIII.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1898. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften *(S)*.*

Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe Bd. 137—139.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Classe Abth. I. Bd. 106. H. 4—10., Bd. 107. H. 1—6.

Abth. IIa. Bd. 106. H. 5—10., Bd. 107. H. 1—5.

„ IIb. Bd. 106. H. 7—10., Bd. 107. H. 1—6.

„ III. Bd. 106. H. 6—10., Bd. 107. H. 1—7.

Archiv für österr. Geschichte Bd. 84. 2.; 85. 1. 2.

Denkschriften, mathem.-naturw. Cl. Bd. 64. 66, 1.

— Anthropologische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen XXVIII. Band (1898.) 1—6. Heft.

— K. k. Central-Commission für Erforschung u. Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen XXIV. Bd. (1898.) 1—4. H.

— K. k. Geographische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen, Band XLI. (1898.) Nr. 1—11.

— K. k. geologische Reichsanstalt *(R_1 R_3 L)*.

Verhandlungen 1898.

Abhandlungen XVII, 4.

Jahrbuch XLVII. Bd. (1897.) 3. 4. Heft; XLVIII. Bd. (1898.) 1. 2. Heft.

---

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S = sve publikacije.	*R_1* = Rad 1. i 2. razreda.
S_1 = sve publ. 1. i 2. razr.	*R_3* = Rad 3. razreda.
S_3 = sve publ. 3. razreda.	*Rj* = Rječnik.
L = Ljetopis.	*St* = Starine.
Mh = Monum. spect. hist.	*Stp* = Stari pisci.
Mj = Monum. hist.-jur.	*Zb* = Zbornik za nar. život.

Beč. K. k. Gradmessungs-Bureau *(R_3)*.
Astronomische Arbeiten IX. Band.
Astron.-geodaet. Arbeiten VII. X. XI. XII. Bd.

— K. k. Statistische Central-Commission *(R_1 R_3 L)*.
Oesterreichische Statistik Bd. 46, H. 4b.; 47, H. 1. 2. 4.; 49, H. 1. 2. 3. 4.; 50, H. 3.; 51, H. 1. 2.

Berlin. Verein für Volkskunde *(Zb)*.
Zeitschrift des Ver. f. Volksk. VIII. Jahrg. 1898. (H. 1.)

— Königl. preussische Akademie der Wissenschaften *(R_1 R_3 L)*.
Sitzungsberichte 1897. Nr. 40—53., 1898. Nr. 1—39.

Biograd. Kralj. srpska akademija *(S)*.
Годишњак X. (1897.).
Глас LIII., 2. разр. 35.
Споменик XXXI., 2. разр. 29.
М. Ђ. Милићевић, Манастир Каленић. 1897.
А. Гавриловић, Споменица о преносу праха Вука Стеф. Караџића, Београд 1898.

— Profesorsko društvo *(R_1 R_3 L)*.
Наставник, лист професорскога друштва, IX. књ. (1898.).

— Statističko odjeljenje ministarstva narodne privrede *(R_1 R_3 L)*.
Статистика краљевине Србије књ. 8. 11. 12.
Стат. годишњак II. 1894—5.

Bologna. R. Accademia delle scienze *(S osim Rj)*.
Rendiconto. Nuove serie v. I. (1896—7.).
Memorie, ser. V., t. 5. 6.

Brno. Matice Moravská *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Matice Moravské r. XXII. (1898.) seš. 1—4.
Fr. J. Rypaček, Fr. Palacký. Brno 1898.

— K. k. Mährische Gesellschaft zur Beförderung der Landwirtschaft *(R_1 R_3 L)*.
Centralblatt für die mähr. Landwirte 1897.
Zpráva o činnosti v roce 1897.

Bruxelles. Société royale malacolog. de Belgique *(S_3 L)*.
Annales t. 28—31.
Procès-verbaux des séances t. 25—27.

— Société belge de folklore *(Zb)*.
Bulletin de folklore t. III. (1898.), f. 1.

Budimpešta. Magyar tudományos akadémia *(S)*.
Akadémiai Értesítő 1898., 97—108. füzet.
Mathematikai és természettudományi értesitő, 16. köt., 1—5. füz.
Archaeologiai Közlemények XX. köt.
Archaeologiai Értesitő XVIII. köt. (1898.), 1—5. szám.
Értekezések a történeti tud. köréből. XVII. k., 2—10. sz.
Monumenta Hungariae historica, Diplomataria XXIX.
Irodalomtörténeti közlemények VIII. évf., 1—4. füz.
Athenaeum VII. évf., 1—4. szám.
Nyelvtudományi Közlemények XXVIII. köt., 2—4. füz.
Hadtörténelmi közlemények X. évf. (1897.) 5. füz.
Elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek IX. köt., 5—10.
Értekezések a nyelv-és széptudományok köréből. XVII. köt., 1. sz.
Melich J., A gyöngyösi latin-magyar szótár-töredék. Budapest 1898.
Dezsi L., Szenczi Molnár Albert. Naplója, levelezése és iromanyai. Budapest 1898.
Almanach 1899.
Kazinczy Ferencz Levelezése. 8. köt.

— Magyar kir. földtani intézet *(S_3 L)*.
A magy. földtani intézet évi jelentése 1896.
Földtani közlöny XXVIII. köt. (1898.) 5—12. füz.
Mittheilungen aus dem Jahrbuche XI. Bd. 8. H. (i General-register der Bde. 1—10.).
Jahresbericht für 1895., 1896.
A magy. kir. földtani intézet évkönyve, XII. köt., 2. 3. füz.
Böckh J. és Gesell S., A magy. korona országai területén mivelésben és feltárófelben levö etc. Budapest 1898.
Magyarázatok: Nagybánya vidéke (i karta).
Böckh J. és Szontagh T., A m. k. földtani intézet és ennek kiállitási tárgyai. Budapest 1898.

— Magyar történelmi társulat *(R Mh L)*.
Századok XXXII. (1898.) 1—10. füzet.

Budimpešta. Uredništvo časopisa „Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn" *(R_1)*.
Ethnologische Mittheilungen V. Bd. H. 5—10., VI. B. H. 1.

Budyšin. Maćica Serbska *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Mat. Serb. 1898. l. LI. zeš. 1. 2. (i Registrik wobsaha lětnikow 1—50.).
Pschedżenak 1898.

Bukurešt. Academia Romana *(S)*.
Analele, parte admin. t. 20. (1897—8.)
— memoriile sect. istor. t. 19. (1896—7.)
— memoriile sect. sciintif. t. 19. (1895—6.)
A. Gorovei, Cimiliturile Românilor. Bukurešt 1898.
B. Petriceicu-Hasdeu, Dictionarul limbei istor. si poporane a Românilor t. IV.

Christiania. Kon. Norske Frederiks Universitet *(R_1 R_3 L)*.
Universitets-Program for 1893. 1895. 1896. 1897.

— Videnskabs-selskabet.
Forhandlinger 1897.
Skrifter 1897. (I. Mathem. naturv. Klasse).

Černovice. K. k. Franz-Josephs-Universität *(S osim Rj)*.
Die feierliche Inauguration des Rectors für 1898/9.
Verzeichnis der Vorlesungen im Wintersemester 1898/9; im Sommersemester 1899.
Uebersicht der akad. Behörden 1898/9.

Firenze. R. Accademia della Crusca *(S)*.
Atti 1897/8.
Vocabolario vol. VIII. fasc. 4.

Frankfurt a. O. Naturwiss. Verein *(S_3 L)*.
Helios 15. Bd. (1898.)
Societatum litterae XI. (1897.) Nr. 1—12; XII. (1898.) Nr. 1—4.

Giessen. Oberhessischer Geschichtsverein *(R_1 Mh L)*.
Mittheilungen, neue Folge 7. Bd. (1898.)
(i 58 u godini 1897/8. izišlih akademičkih spisa.)

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften *(St L)*.
Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1898. H. 1—4.; Geschäftliche Mittheilungen 1898. H. 1.

Gradac. Naturwissenschaftl. Verein für Steiermark *(S_3 L)*.
Mittheilungen 1897.

— Historischer Verein für Steiermark *(R Mh L)*.
Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsquellen Jahrg. 28. (1897.)
Mittheilungen H. 45. (1897.)

Guben. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie u. Alterthumskunde *(Zb)*.
Niederlausitzer Mittheilungen V. Bd. 1—7. Heft.

Halle. Kaiserl. Leop.-Carol. Deutsche Akademie der Naturforscher *(S_3 L)*.
Nova acta, Bd. 68., Bd. 69. Nr. 1., Bd. 72. Nr. 1.

Harkov. Общество испытателей природы при имп. харьковскомъ университетѣ *(S_3 L)*.
Труды общества исп. прир. 1897. т. XXXI., 1898. т. XXXII.
Н. Н. Сомовъ, Орнитологическая фауна харьковской губерніи, X. 1897.

Kazan. Физико-математическое общество *(S_3 L)*.
Извѣстія II. сер., т. VII. Но. 1—4., т. VIII. Но. 1.

Kijev. Библіотека императорскаго университета *(R_1 R_3 L)*.
Университетскія Извѣстія 1898. Но. 1—12.

— Кіевское общество естествоиспытателей *(S_3 L)*.
Записки т. XIV. вып. 2., т. XV. вып. 1. 2.

— Uredništvo časopisa Кіевская Старина *(S_1 osim Rj, L)*.
Кіевская Старина т. 60—63. (1898., Но. 1—12.)

Knin. Hrvatsko starinarsko društvo *(R_1 Mh St Rj Zb)*.
Starohrvatska Prosvjeta, god. III. (1897.) br. 3—4.; god. IV. (1898.) br. 1. 2.

Krakov. Akademia umiejętności *(S)*.
Bulletin international 1898.
Sprawozdania, tom III. (1898.)
Rozprawy wydz. filolog. ser. II. t. 11. 12.
Rozprawy wydz. mat.-przyr. ser. II. t. 13.
Biblioteka pisarzów polskich 35.
Rocznik r. 1897/8.

T. Korzon, Dola i niedola Jana Sobieskiego t. 1. 2. 3.
Materyaly antropologiczno-archeolog. t. III.
Sprawozdania komisyi fizyograficznej t. 33.
Collectanea ex arch. colleg. iuridici 5.
Collectanea ex arch. colleg. hist. t. 8.

Kronstadt. Der mit der Herausgabe betraute Ausschuss *(Mh)*.
Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen Bd. I.—III.

Lavov. Towarzystwo historyczne *(R_1 L)*.
Kwartalnik historyczny r. XII. (1898.) zesz. 1—4.

— Towarzystwo ludoznavcze *(Zb)*.
Lud. t. IV. (1898.), zesz. 2—4.

— Науковое товариство імени Шевченка *(R_1 R_2 St Zb L)*.
Записки т. 20—25.
Покавчик до вапнсок т. 1—20.
Збірник секциі мат. природопис.-лікарскоі т. 2.; т. 3. вип. 1.
Етнографічний вбірник т. 3. 4.
Збірник фільольогічноі секциі т. 1.
Збірник істор.-фільософ. секциі т. 1.
Жерела до істориі Украіни Руси т. IV.
Часопись правнича р. VIII.

Leipzig. K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften *(S)*.
Berichte, philol.-hist. Classe 1897. Nr. 2., 1898. Nr. 1—5.
Berichte, mathem.-phys. Classe 1897. Nr. 5. 6.; 1898. Nr. 1—5. + natw. Th.
Abhandlungen, philol.-hist. Classe, XVIII. Nr. 2. 3.
Abhandlungen, mathem.-phys. Classe, XXIV. Nr. 2—6.
Sachregister der Abhandlungen und Berichte, philol.-hist. Cl. 1846—1895.

Liège. Société royale des sciences *(S_3 L)*.
Mémoires, tome 20.

Ljubljana. Matica slovenska *(R_1 R_3 L)*.
Letopis Matice slovenske za leto 1897.
S. Rutar, Trst II. sn.
K. Glaser, Zgodovina slov. slovstva III., 2.

Štrekelj, Slovenske narodne pesmi III.
I. Šubic, Elektrika.
Knezova knjižnica IV. zv.
Zabavna knjižnica 10. zv.

Ljubljana. Muzejsko društvo za Kranjsko *(S osim Rj)*.
Izvestja 1898. (VIII.) seš. 1—6.
Mittheilungen 1898. (XI.) 1—4. Heft.
O. Gratzy, Repertorium der 50-jährigen Geschichtschreibung Krains 1848—98.

Lund. Sveučilište *(R_1 Mh L)*.
Acta universitatis Lundensis t. XXXIII. (1897.)

Moskva. Московское математическое общество *(S_3 L)*.
Математическій Сборникъ т. XX. вып. 1. 2.

— Имп. общество исторіи и древностей россійскихъ *(S_1 osim Rj, L)*.
Чтенія 1898., кн. 1—4.

— Имп. москов. археолог. общество *(R_1 St L)*.
Древности, труды археограф. коммисіи т. I. вып. 1. 2., т. II.

— Имп. москов. университетъ *(R_1 R_3)*.
Ученыя записки, отдѣлъ юрид. вып. 14. (1897.), 16. (1898.); отдѣлъ естественно-истор. вып. 13. (1897.), 14. (1898.).

München. K. bayerische Akademie der Wissenschaften *(S osim Rj)*.
Sitzungsberichte der philos.-philolog. und histor. Classe 1897. Bd. II. H. 1—3., 1898. H. 1—3.
Sitzungsberichte der mathem.-phys. Classe 1897. H. 3., 1898. H. 1—3.

— Uredništvo časopisa „Prähistorische Blätter“ (Dr. Jul. Naue) *(Zb)*.
Prähistorische Blätter X. Jahrg. (1898.) Nr. 1—6.

Napulj. Società Napoletana di storia patria *(Mh St L)*.
Archivio storico per le provincie Napoletane, anno XXIII. (1898.), fasc. 1—4.

Nježin. Истор.-филолог. институтъ кн. Безбородко *(R_1 R_3 St L)*.
Извѣстія т. XVI.

*

Novi sad. Matica srpska *(R_1 R_3 L).*
Летопис књ. 193—196.

Odesa. Имп. новороссійскій университетъ *(R_1 R_3 L).*
Записки т. 72. 73.

— Одесское общество исторіи и древностей *(R_1 St L).*
Записки т. XX.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres *(S).*
Comptes rendus des séances t. XXVI. (1898.) Nr. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Mélusine“ (H. Gaidoz) *(Zb).*
Mélusine, tome IX. No. 1—6.

— Ministère de l'instruction publique *(S po 5 eks.)*
Bulletin du comité des travaux historiques et scientifiques; section des sciences économiques et soc. 1896.
Congrès des sociétés savantes de 1897.
Bulletin historique et philologique 1896. No. 3. 4., 1897. No. 1. 2.
Revue des travaux scientifiques XVI. No. 10. 12., XVII. No. 1—9.
Mission scientifique au Mexique. Recherches zoologiques, 3. part.
Documents inédits sur l'histoire de France: Lettres de Catherine de Medici t. VI.
Correspondance générale de Carnot t. III.

— Société d'anthropologie *(Zb).*
Bulletin de la société d'anthropologie de Paris, tome VIII. (1897.) fasc. 2—6.

Petrograd. Имп. Академія наукъ *(S).*
Извѣстія т. VII. Но. 2—5.; т. VIII. Но. 1—4.
Византійскій Временникъ т. IV. вып. 3. 4., т. V. вып. 1. 2.
Записки, истор.-филол. отдѣл. т. I. Но. 7., т. II. Но. 1. 2., т. III. Но. 1. 2.
Записки, физ.-матем. отдѣл. т. V. Но. 6—13., т. VI. Но. 1—13.
Mémoires t. 42. No. 13.
Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности т. 62. 63.

— Имп. русское археологическое общество *(R_1 St L).*
Записки т. VIII. вып. 1—4.
Записки восточн. отдѣленія т. X. вып. 1—4.

Petrograd. Имп. общество любителей древней письменности *(S_1 osim Rj, L)*.

Лицевой сійскій подлинникъ вып. 4.

Памятники 122—127.

— Имп. русское географическое общество *(S os. Rj)*.

Извѣстія т. 33. (1897.) вып. 4—6., т. 34. (1898.) вып. 1—4.

Записки по общей географіи т. 32. Но. 3., т. 33. Но. 1—3.

Записки по отдѣл. статистики т. 7. вып. 3., т. 8. вып. 1.

Отчетъ за 1897.

Протоколъ собранія троицкосавско-кяхтинскаго отдѣленія приамурскаго отдѣла имп. русскаго географ. общества 1896. Но. 6—8., 1897. Но. 1. 2. 4.

Ю. Талько-Грынцевичъ, Къ антропол. Великороссовъ, Томскъ 1898.

— Геологическій комитетъ *(S_3 L)*.

Извѣстія геолог. комитета 1897. т. 16. Но. 3—9., 1898. т. 17. Но. 1—5.

Русская геолог. библіотека за 1896.

Труды геол. комитета т. XV. Но. 2.; т. XVI. Но. 1.

— Геологическая часть кабинета Его Императорскаго Величества.

Труды т. II. вып. 3., т. III. вып. 1.

Poreč. Società istriana di archeologia e storia patria *(Mh St L)*.

Atti e memorie Vol. XIII. f. 3. e 4., XIV. f. 1. e 2.

Poznanj. Towarzystwo przyjaciół nauk poznańskie *(R_1 R_3 L)*.

Roczniki Towarzystwa p. n. p. t. XXIV. zesz. 3. 4., t. XXV. zesz. 1. 2.

Prag. Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění *(S)*

Almanach r. VIII.

Věstník r. VII. 1898. č. 1—9.

Bulletin international, sciences math. et nat. IV. 2.

Bulletin international, médecine IV.

Sbírka pramenův, sk. II. č. 4.

Rozpravy tř. II., r. VI. č. 17. 22. 33. 34. 36. 37—39.; r. VII. č. 1—4. 7—22. 25. 28.
Rozpravy tř. III., r. VI. č. 3.
Historický archiv č. 11—14.
G. Gruss, Základové theoretické astronomie, díl I.
V. J. Procházka, Repertorium literatury geologické a mineralogické, díl I.

Prag. Matice česká *(S)*.
Časopis musea král. českého 1896. 1—4.; 1897. 1—6.
Novočeská bibliothéka č. 18.
Z. Winter, Život církevní v Čechách sv. 2.
Z. Winter, Děje vysokých škol pražských, V Praze 1896.

— Úřednictvo Kroka (Fr. X. Prusík) *(R_1 R_3 L)*.
Krok r. XII. (1898.) seš. 1—5.

— Úřednictvo časopisa „Český lid" (Dr. Čeněk Zíbrt) *(Zb)*.
Český lid r. VII. č. 3—6.; r. VIII. č. 1—4.

— Úřednictvo časopisa „Věstník slovanských starožitností" (Dr. L. Niederle) *(R_1 Zb L)*.
Věstník slov. starožitností sv. 1.

— Jednota českých mathematiků *(S_3 L)*.
Časopis pro pěstování mathem. a fys., r. XXVII. č. 3—5.
Sborník Jednoty č. math. č. 1.

— Národopisná společnost českoslovanská *(R_1 R_3 Zb L)*.
Národopisný sborník sv. 2. 3.

— Královská Česká společnost nauk *(S)*.
Výroční zpráva za r. 1897.
Věstník, třída filos.-historicko-jazykozpytná 1897.
Věstník, třída mathem.-přírod. 1897., 1. 2.
Spisy poctěné jub. cenou č. 10.

— Jednota českých filologů. *(R_1 L)*.
Listy filologické r. 25. (1898.) seš. 1—3.

Rim. Accademia di conferenze storico-giuridiche *(Mh Mj L)*.
Studi e documenti di storia e diritto, anno XIX. (1898.), fasc. 1—4.

Rim. R. Accademia dei Lincei *(S)*.
Atti, classe di scienze morali etc., vol. IV. parte 1., vol. V. parte 1., vol. VI. parte 2. (1—9.)
Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., vol. VII. fasc. 8—12.

— Specola Vaticana *(S_3 L)*.
Pubblicazioni della Specola Vaticana vol. 5.

Sarajevo. Uredništvo Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini (K. Hörmann) *(S)*.
Glasnik zem. muzeja u B. i H. X. (1898.) 1—4.

— Uredništvo „Nade" (Kosta Hörmann) *(S)*.
Nada 1898.

Sibinj. Verein für siebenbürg. Landeskunde *(R_1 R_3 L)*.
Archiv Bd. 28., H. 1. 2. 3.
Jahresbericht für 1897/8.
Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, 2. Bd. 1342—1390.

Sofija. Българско книжовно дружество *(R_1 R_3 L)*.
Периодическо списание год. 11. кн. 55—57.

Spljet. Uredništvo časopisa „Bullettino di archeologia e storia Dalmata" (Fr. Bulić) *(R_1 Mj Stp L)*.
Bullettino, anno XXI. (1898.) No. 1—12.

Torino. R. Accademia delle scienze di Torino *(S_1 L)*.
Atti vol. XXXIII. (1897/8.) disp. 1—15.
Memorie t. 97.
Osservazioni meteorologiche fatte nell'anno 1897.

Toronto. The Canadian Institute *(S_3 L)*.
Transaction No. 9. 10., vol. 5. part. 1. 2.
Proceedings, new series, No. 4. 5. 6.

Turčianski Sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohl'ady (Jozef Škultéty) *(Zb)*.
Slovenské Pohl'ady r. XVIII. (1898.) soš. 1—12.

— Museálna slovenská spoločnost' *(Zb)*.
Časopis mus. slov. spoločnosti r. I. č. 1—6.
Sborník mus. slov. spoločnosti r. III.
Piesne l'udu slovenského soš. 1.

Upsala. Sveučilišna biblioteka *(S).*
Skrifter utgifna af k. Humanistiska vetenskaps-samfundet Bd. 5.
Bulletin of the geological institution of the univ. of Upsala vol. III. part. 2.
Sveriges offentliga bibliotek, Accessionskatalog 12.; Tioars-Register 1886—95.

— Landsmalsföreningarna i Upsala, Helsingfors ock Lund *(St L).*
Svenska Landsmalen 1897. 58—60.

Varšava. Uredništvo časopisa „Ateneum" (W. Spasowicz) *(R_1 R_3 L).*
Ateneum, r. XXIII., t. 1—4. (No. 1—12.)

— Имп. Варшавскій Университетъ *(R_1 R_3 L).*
Варшавскія унив. извѣстія 1897. 6—9., 1898. 1—5.

— Uredništvo časopisa „Wisła" (M. Arct) *(R_1 R_3 L).*
Wisła t. XI. (1897.) zesz. 4.; t. XII. (1898.) zesz. 1. 2.

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor *(R_1 R_3 L).*
Napredak 1898.
D. Trstenjak, I. Filipović.
Đ. Kuten, Pouka u mjerstvu.
Pedag. enciklopedija I. 3.

— Hrvatsko arheološko društvo *(R_1 Mh Mj St L).*
Vjesnik II. 1896 7.

— Pravničko društvo *(R_1 R).*
Mjesečnik g. XXIV. (1898.) br. 1—12.

— Kr. zem. statistički ured *(R_1 R_3).*
Publikacije kr. zem. statističkog ureda:
XXV. Glavni izvještaji o stanju usjeva itd. g. 6. 1898.

— Uredništvo „Hrvatske Domovine" *(S).*
Hrvatska Domovina 1898.

— Uredništvo „Narodnih Novina" *(S).*
Narodne Novine 1898.

— Uredništvo „Obzora" *(S).*
Obzor 1898.

— Uredništvo „Prosvjete“ (dr. V. Deželić) *(S)*.
Prosvjeta 1898.

— Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt“ *(S)*.
Agramer Tagblatt 1898.

— Uredništvo „Vijenca“ (J. Hranilović) *(S)*.
Vijenac 1898.

— Uredništvo časopisa „Agramer Zeitung“ *(S)*.
Agramer Zeitung 1898.

B) na dar:

Журналъ министерства народнаго просвѣщенія (С. Петербургъ) 1898. (1—12.)

Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju. 1898. kom. 1—14.

Stenografički zapisnici i prilozi sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. 1897—1902. sv. 1. dio 2. (1897.), sv. 2. dio 1. (1898.)

Kronologički i alfabetički našastari k Stenogr. zapisnicima za g. 1887—1892. i za g. 1892—1897.

Бълг. м. гимназия въ Солунъ: годишенъ отчетъ на метеор. ст. за 1897.

Български Прегледъ (izdaje društvo „Общи трудъ“ u Sofiji), год. IV. кн. 10—12., год V. кн. 1—3.

Školski Vjesnik, stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu (urednik Lj. Dlustuš), V. (1898.) 1—12.

Statistická knížka kr. hlavního města Prahy za r. 1894—6., díl 1. (pokl. Statistická kancelař kr. hl. m. Prahy).

Český časopis historický, vydavají J. Goll a J. Pekař, r. IV. (1898.), seš. 1—6.

Българска Сбирка излазя подъ редакцията на Стеф. С. Бобчевъ (Пловдивъ), г. V. (1898.) кн. 1—10.

Bulletin of the Agricultural esperiment station of Nebraska. vol. X. No. 50—54.

Mittheilungen des k. u. k. Militärgeographischen Institutes XVII. Bd. 1897.

Argo, Zeitschrift für krainische Landeskunde (Red. A. Müllner), VI. Jahrg. (1898.) Nr. 1—10.

Sprawozdanie c. kr. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w r. 1896/7., we Lwowie 1897.

Sprawozdanie c. kr. Rady szk. kraj. o stanie szkół państwowych w r. 1896/7., we Lwowie 1897.

Sprawozdanie c. kr. Rady szk. kraj. o stanie szkół średnich w r. 1896/7., we Lwowie 1897.

Jahres-Hauptbericht des galizischen k. k. Landesschulrathes über den Zustand des Volksschulwesens in Galizien 1896/7.

Вѣстникъ Народного дома (Львовъ) год. 16 (1898.) ч. 1—11.

Bollettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diritto di stampa (Biblioteca nazionale centrale di Firenze) 1898. No. 289—312.

Museum Francisceum, Annales 1897. Brunae 1898.

Statistik des auswärtigen Handels des österreichisch-ungarischen Zollgebiets im Jahre 1896. Bd. I^{ab}. III.; im Jahre 1897. Bd. I^{b}. II. (Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium.)

86. Jahresbericht des Landes-Museums Johanneum über 1897. Graz 1898.

Българска центр. метеор. станция (София): мѣсеченъ бюл. 1898.

Govori izrečeni dne 19. listopada 1898. kod instalacije rektora za 1898/9. u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

Hochschul-Nachrichten 1897/8.

Записници Српског геолошког друштва год. VIII. (1898.) бр 1—6.

Zapisnici skupština zastupstva slobodnoga i kralj. glavnoga grada Zagreba u god. 1898.

F(ranjo) M(arković), Tri sonetna vienca. Zagreb 1897.

E. Teza, Il de simplicibus di B. Rinio in cod. Marc. Venezia 1897.

Administrační zpráva obce král. hlavního města Prahy za rok 1893. 94.; 1895.; 1896. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).

Výsledky ščítání obyvatelstva v kr. hl. m. Praze 1896. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).

Archiv český, díl 16. (pokl. Výbor království českého).

Povjestni spomenici grada Zagreba, izd. I. Tkalčić, sv. IV. V.

Лазаревић Р., Прилози за грађу ентомологије краљевине Србије. I. Београд 1897.

M. Murko, Jan Kollár (iz Letopisa Slovenske Matice 1897.),

Archivum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. t. 1—5. (pokl. prof. J. Purić).

M. Krešić, Izvješće o milenijskoj izložbi. Zagreb 1897.

S. Plivelić, Prinos k razvitku pitanja o elektr. rasvjeti u Zemunu. Zemun 1898. (Štamp. J. Karamata).

Т. Флоринскій, Лекціи по слав. языкознанію, часть II.

G. Laube, Die geolog. Verhältnisse von Giesshübl-Sauerbrunn 1898.

M. Breyer, Nešto gradje o staroj hrv. književno-kulturnoj povjesti. Križevac 1898.

Ст. Новаковић, Српски штампари у Румунији. Биоград 1898.

К. П. Побѣдоносцевъ, Московскій Сборникъ. Москва 1896.

Записки имп. Ст.-Петербургскаго минералогическаго общества, часть 35., вып. 1—2.

Th. Albrecht, Bericht über den Stand der Erforschung der Breitenvariation im Decemb. 1897., Berlin 1898. (Centralbureau der internat. Erdmessung).

Јеванђеље кнеза Мирослава (dar Njegova Veličanstva kralja srpskoga Aleksandra).

К. Суботић, Цртице из лепе књижевности, науке и уметности. Земун 1898. (Štamp. J. Karamata).

М. Петровскій, Исторія сербско-хорв. литературы, сочиненіе В. Ягича (древній періодъ), Казань 1871.

— Поученіе Василія Великаго въ память 40 мучениковъ по сербскому списку 15. вѣка (изъ Русс. Филолог. Вѣстника).

— Исторія о славномъ королѣ Брунцвикѣ (Памятники древней письмености 75.) 1888.

— Старинное разсужденіе о буквахъ сирѣчь о словѣхъ (Памятники 73.) 1888.

— Сказаніе о возстановленіи иконопочитанія (по сербской рукописи 15. в.) Казань 1886.

— Сказаніе Конст. патріарха Нектара о Θеодорѣ Тиронѣ (по сербской рукописи 15. в.) Казань 1887.

— Анастасіи Синаитъ: Слово на стоıе. Ха. ба. нашего прѣображеніе (по сербской рукописи 15. в.) Казань 1887.

— Бесѣда на рождество Христово (по сербской рукописи 15. в.) Казань 1889.

Katalog rękopisów biblioteki zakładu nar. im. Ossolińskich. Lwów 1898.

Труды Я. К. Грота I. С.-Петб. 1898.

Die hist. staatsrechtlichen Verhältnisse Kroatiens zu Ungarn bis 1848. — II. Das Verhalten der kroat. Deputirten am ung. Landtag 1848. Wien 1866. (poklonio Stj. Pejaković).

И. Пальмовъ, Памяти высокосвященнѣйшаго Михаила, архіеп. бѣлградскаго и митрополита сербскаго. С.-Петб. 1898.

П. Ледневъ, Кристаллы духа. Москва 1896.

П. П. Ђорђевић, О реду речи у српском језику (из Гласа 53.).

P. A. Hoffer, Zlato i druge rude u travničkom kotaru (iz Glasnika zem. muzeja u Bosni i Herc. IX. 1897.)

— Nalazišta rimskih starina u travničkom kotaru (iz Glasnika zem. muzeja u Bosni i Herc. VII. 1894.)

Ed. Piette et J. De la Porterie, Études d'ethnographie préhistorique. Paris 1897.

Н. Дучић, Књижевни радови, књ. 5.

Ир. Скворцовъ, Солнце, земля и електричество. Харковъ 1898.

Извѣстія русскаго археолог. института въ Константинополѣ. Одесса 1897.

A. Janesich, Le diamant. Paris 1898.

Proceedings of the Royal society, London, No. 382—405. i Yearbook 1897—8. No. 2.

California Academy of sciences, San Francisco: Proceedings vol. VI. (1896.).

— Proceedings, third series: Zoology vol. I. (1897.) No. 1—3., Botany vol. I. (1897.) No. 1., Geology vol. I. (1897.) No. 1.

Smithsonian institution, Washington: Annual report 1894, july.

Minnesota Academy of Natur. sciences, Minneapolis, Bulletin vol. IV. No. 1. p. 1.

Д. Милутиновић, Наука о грађи I. Биоград 1894.

Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien. Bd. 33., H. 1.

Monatsblatt des Altertums-Vereines zu Wien 1898. No. 2—5.

Општи имовински законик за Црну Гору, ново званично издање. На Цетињу 1898.

Dr. I. Zoch, Smrt' Smail-agy Čengijica poslovenčil — V Lipt. Ružomberku 1898.

Dr. I. Zoch, Načela pedagogike po Naegelsbachu prikazao —. 1896.
— Metodička nastava u ljepopisu (iz Školskoga Vjesnika g. III.). Sarajevo 1896.
H. Ружичић, Именик цариградских патриара itd. Београд 1897.
— Архипастирска посланица. Београд 1898
Petnaesto izvješće kr. male realne gimnazije u Petrinji za g. 1897—8.
Izvješće samostanskih škola u Zagrebu za g. 1897—8.
Izvješće kr. realne gimnazije u Zagrebu za g. 1897—8.
Izvješće kr. realne gimnazije u Rakovcu za g. 1897—8.
Izvještaj kr. nautičke škole u Bakru za g. 1897—8.
Извештај српске велике гимназије у Новом Саду за г. 1897—8.
Izvješće kr. muške učiteljske škole u Zagrebu za g. 1897—8.
Izvješće kr. gimnazije na Sušaku za g. 1897—8.
Program c. kr. gimnazije u Dubrovniku za g. 1897—8.
Trinaesti izvještaj vel. gimn. u Sarajevu za g. 1897—8.
Dr. J. Sedláček, Mluvnice arabského jazyka, Prag 1898.
V. Brandl, Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XIII. (pokl. Moravský zemský výbor).
M. Lerch, O počtu tříd kvadratických forem záporného diskriminantu. V Praze 1898. (Rozpravy čes. akad. tř. II., r. VII. č. 4.)
D. H. Müller u. J. v. Schlosser, Die Haggadah von Sarajevo. Wien 1898.
Sprawozdanie 16. kasy pomocy imienia Dra. J. Mianowskiego za r. 1897.
Dr. Đ. Šurmin, Povjest književnosti hrvatske i srpske. Zagreb 1898.
T. M. Достојевски, Беле ноћи. Земун 1898. (Štamparija J. Karamata).
Sprawozdanie c. k. gimnazyum I. w Przemyślu za r. 1898.

Jan Chadt (Prijegled njegova literarnoga rada u 20 god.).
Verzeichnis der Vorlesungen an der k. k. Franz-Josefs-Universität in Czernowitz im Wintersemester 1898—9.
Akademische Behörden an der k. k. Franz-Josefs-Universität in Czernowitz im Jahre 1898—9.
Ordnung der Vorlesungen an der k. k. deutschen Carl-Ferdinands-Universität in Prag im Wintersemester 1898—9.
Fr. conte Viscovich, Storia di Perasto. Trieste 1898.
Schematismus cleri dioecesium Bosnensis seu Diacovensis et Syrmiensis pro 1898.
Album zaslužnih Hrvata 19. stoljeća, sv. 1—8. (izd. Matićev litografički zavod).
Dr. I. Strohal, Miraz za vrieme braka po rimskom pravu. Zagreb 1898.
Архивъ государственнаго совѣта, С.-Птбг., т. IV. ч. 3.
Н. Дучић, Одговор на критику г. епископа Н. Ружичића, Београд 1898.
Budapest székes főváros statiszt. hivatalának közleményei 25, 3; 26; 27; 28.
— Statiszt. Évkönyve I. évf. 1894., II. évf. 1895—6.
J. Kőrösy u. G. Thirring, Die Natalitäts- u. Mortalitäts-Verhältnisse ung. Städte in den Jahren 1878—1895.
P. Polanski, Die Labialisation und Palatalisation im Neuslavischen, Berlin 1898.
Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft in Jurjev 1897.
St. Bełza, Nad brzegami Bosny i Narenty. Warszava 1899.
„Nada“ karlovački koledar za g. 1899. (tisk. D. Hauptfelda).
Т. Д. Флоринскій, Большой праздникъ у самаго малаго славянскаго народа. Кіевъ 1898.
— Критико-библіограф. обзоръ. Кіевъ 1898.
G. I. Kapčev, Macedonija ili glas roba, 2. izd. Zagreb 1898.

Д. Руварац, Животопис Ђорђа Николајевића, Земун 1898. (Štamp. J. Karamata).

A magy. kir. központi statiszt. hivatal nyilvános könyvtárának és térkepgyüjteményének czimjegyzéke, Budap. 1898.

Dr. E. Mucke, Die slav. Ortsnamen der Neumark, Landsberg a. W. 1898.

Шематизам православне српске епархије пакрачке за г. 1898.

П. С. Павловић, Прилог познавању фораминифера из II. медитеранских слојева у Србији (из Гласа српске кр. академије 56.).

Ofeicoff, Ethnographie de la Macedoine 1887. (pokl. G. Kapčev).

Dr. J. Polívka, Nachträge zur Polyphemsage (iz Archiva f. Religionswissenschaft I. Bd., 4. H.).

— Магьосникътъ и неговиятъ ученикъ (iz Сборника за нар. умотворения XV.).

Vladimir Jelovšek, Simfonije 1898.

Murko Math., Miklosichs Jugend- u. Lehrjahre, Weimar 1898.

Р. Брандтъ, Отзывъ о 1. части труда проф. Флоринскаго „Лекціи по славянскому языкознанію", Ст.-Петб. 1898.

— П. J. Шафарикъ какъ изслѣдователь славянскихъ языковъ и писменъ, Москва 1898.

Rozpravy filologické věnované Janu Gebauerovi, V Praze 1898.

Fr. Bulić, Römische Cisterne in Salona.

— Wo lag Stridon, die Heimat des heil. Hieronymus?

A magy. korona országainak földtani viszonyainak rövid vazlata, Budapest 1897. (izd. vis. ugar. ministarstva poljodjelstva).

Časopisi:

Gimnastika 1898.
Gospodarski poučnik u Zadru 1898.
Oestlicher Grenzbote u Zemunu 1898.
Katolički list 1898.
Narodna misao 1898. br. 1—27.
Novo doba u Pragu 1898. br. 1—10.
Позориште (u Novom Sadu) 1898.
Sport 1898.
Svjetlo u Karlovcu 1898.
Tjednik u Bjelovaru 1898.
Vrhbosna u Sarajevu 1898. br. 15—24.

C) Kupljene su ove publikacije:

I Diarii di Marino Sanudo, Venezia 1897. fasc. 216—225.
Ottův Slovník naučný seš 276—306.
Literarisches Centralblatt 1898.
Archeografo Triestino, anno 1897—8. vol. XXII. fasc. 1.
Archiv für slav. Philologie XX. 1—3.

IX.

RAZPRAVE I KNJIGE AKADEMIJSKE

izašle tiekom god. 1898.

---

a) Rad.

Knjiga CXXXIV. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga LXVII.):

Rečenice s konjunkcijama „ako, neka, li" u hrvatskom jeziku. Od *dra. Augusta Musića*. St. 1—79.

Primorski lekcionari XV. vijeka. (Svršit će se.) Od *dra. Milana Rešetara*. Str. 80—160.

O Dositiju Obradoviću. Od *dra. Ivana Scherzera*. Str. 161—189.

Rodoslovje knezova Krbavskih od plemena Gusića. Od *Vj. Klaića*. Str. 190—214.

Knjiga CXXXV. (razreda matematičko-prirodoslovnoga XXV.):

Građa za poznavanje hrvatske faune hidroidpolipâ. Od *K. Babića*. Str. 1—47.

Dokaz jednoga Weierstrassova stavka. Od *dra. V. Varićaka*. Str. 48—50.

Vijor kod Čazme (sa slikom). Od *dra. A. Mohorovičića*. Str. 51—56.

Jedan pogled na prirodu transcendenatâ definovanih diferencijalnim jednačinama prvoga reda sa promjenļivim parametrima Od *M. Petrovića*. Str. 57—108.

Relacije kod pravilnih poligona, krugu upisanih i opisanih. II dio. Od *E. Doležala*. Str. 109—166.

Četrnaesto potresno izvješće: za god. 1896. Od *dra. M. Kišpatića* Str. 167—174.

Petnaesto potresno izvješće: za god. 1897. Od *dra. M. Kišpatića.* Str. 175—198,

Bodorka. Od *M. Medića.* Str. 199—208.

Knjiga CXXXVI. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga L.):

Putovanja po Balkanskom poluotoku XVI. vieka. Od *dra. P. Matkovića.* Str. 1—96.

Primorski lekcionari XV. vijeka. (Konac.) Od *dra. M. Rešetara.* Str. 97—199.

O hercegu Andriji. Od *Vj. Klaića.* Str. 200—222.

Ispravci dubrovačkijeh riječi u Vukovu rječniku. Od *M. Milasa.* Str. 223—248.

Knjiga CXXXVII. (razreda matematičko-prirodoslovnoga XXVI.):

Zrinjsko-dvorska neogenska tercijarna kotlina. (Sa 1 tablom.) Od *S. M. Ćurčića.* Str. 1—33.

O bipolarnim koordinatama. Od *dra. A. Schwartza.* Str. 34—60.

Prilog analitičkoj teoriji brojeva. Od *dra. A. Schwartza.* Str. 61—65.

Primjetba Cantorovoj nauci o skupinama. Od *dra. A. Schwartza.* Str. 66.

Dr. A. Schwartz: I. Sur les coordinaires bipolaires. — II. Contribution à la théorie de nombres. — III. Remarque relative à la théorie des ensembles de Mr. G. Cantor). Str. 67—70.

O čunju kao proizvodu pramenovâ zrâkâ i ravninâ. Od *K. Kavamate.* Str. 71—79.

Šestnaesto potresno izvješće: za godinu 1898. Od *dra. M. Kišpatića.* Str. 80—124.

b) Starine.

Knjiga XXIX.: Arkivi po županiji sriemskoj. Od *E. Laszowskoga.* Str. 1—11.

Izvještaji Ivana Pieroni-a o hrvatskim krajiškim gradovima i mjestima god. 1639. Od *E. Laszowskoga.* Str. 12—32.

gestum litterarum zadarskoga nadbiskupa Mafeja Vallaressa (1449. do 1496. god.). Od prof. *dra. L. Jelića.* Str. 33—94.

ednjobugarsko jevanđelje Srećkovićevo i njegov odnošaj prema ostalim crkveno-slovenskim versijama jevanđelja. Od *Đure Po-ivke.* (Sa dvama fotografijskim snimcima.) Str. 94—256.

*

c) Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Sveska 18., 1. petoga dijela. *(Kipak—Koji)*. Str. 1—160. Obrađuje *Pero Budmani*.

d) Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.

Volumen VI.

Hrvatski Spomenici (Acta Croatica): Sveska 1. (Od god. 1100. do 1499.) Zbirku I. Kukuljevića i R. Lopašića popunio i za tisak priredio *dr. Đuro Šurmin*. Str. V—X. i 1—500.

e) Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.

Svezak III., prva polovina (sa 14 napjeva u notama i sa 27 slika). Uredio *dr. A. Radić*. Str. 1—166.

Rasprave:

Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji. Od *Ljudevita Kube*. Str. 1—16.

Sitniji prilozi. (Žive starine. — Semantika u službi narodoznanstva). Od *dra. A. Radića*. Str. 17—23.

Građa:

Otok: Narodni život i običaji (Smrt). Od *Josipa Lovretića*. Str. 26—54.

Trebarjevo: Narodni život i običaji (Priroda. — Životne potrepštine). Od *Kate Jajnčerove*. Str. 55—139.

Muhamedanska ženitba u Bosni. Od *Muhameda Kulinovića Fejzi bega*. Str. 140—149.

Hrvatstvo u narodnoj uspomeni Hercegovaca. Od *Ivana Zovka*. Str. 150—160.

Vjesnik:

Od uredništva. Str. 161—166.

Svezak III., druga polovina (s napjevi u kajdama. br. 15—42. i sa 5 slika). Uredio *dr. A. Radić*. Str. 167—334.

Rasprave:

Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji. (Nastavak.) Od *Ljudevita Kube*. Str. 167—182.

Sitniji prilozi (Narod. — Narod o sebi). Od *dra. A. Radića*. Str. 183—207.

Građa:

Trebarjevo: Narodni život i običaji (Hrana. — Ogrjev i posvjet). Od *Kate Janjčerove*. Str. 211—251.

Kola (selo u Bosni): Narodni život i običaji (Priroda kraj i mjesta; Vjerovańa: postanak svijeta; kakovu snagu imadu njeki ljudi; sveci). Od *Iva Šajnovića*. Str. 252—264.

Cres: Vjerovańa. Od *Andrije Bortulina*. St. 265—275.

Konavli: Ženidba na Grudi. Od *Nike Balarin*. Str. 276—302.

Vjesnik:

Kńiževne novosti. Od *dra. A. Radića*. Str. 303—334.

f) Ljetopis.

Svezak XII. Za godinu 1897. U njem su nekrolozi akademikâ: *Ljudevita Vukotinovića* od *J. Torbara*, *Šime Ljubića* (sa slikom) od *T. Smičiklasa*, *dra. Ivana Črnčića* od *T. Smičiklasa*, *O. Euzebija Fermendžina* od *T. Smičiklasa*, *Matije Valjavca* od *dra. A. Musića*. *Dodatak:* Izvanredna svečana sjednica o svećeničkoj šestdesetoj godišnjici pokrovitelja preuz. g. biskupa J. J. Strossmayera: pozdravna besjeda od predsjednika *J. Torbara*, Svečani govor od člana *dra. A. Bauera*, Sonetni vienac od književnoga tajnika *dra. Fr. Markovića*. Str. 1—316. i I—XXIX.

X.

PRETPLATNICI

na akademijske publikacije za god. 1898.

Arnold Franjo, kr. javni bilježnik u Zagrebu.
Arsenijević Vladan, profesor u Karlovcu.
Bedeković Vjekoslav, sveuč. slušatelj u Zagrebu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Beču.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Gradcu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Lavovu.
Biblioteka kr. sveučilišna u Zagrebu.
Bojanić Vicko, župnik u Vrsniku na otoku Hvaru.
Bosanac dr. Stjepan, profesor u Zagrebu.
Breyer Mirko, posjednik u Križevcima.
Bučar dr. Franjo, profesor u Zagrebu.
Buratti Vraniczany Clotilda barunica, u Zagrebu.
Canjko Valentin, vjeroučitelj u Varaždinu.
Cepelić Milko, župnik u Djakovu.
Časnička knjižnica 27. domobr. pukovnije, u Sisku.
Čitalačko društvo kr. pl. konvikta u Zagrebu.
Čitaonica narodna u Požegi.
Dojković Karlo, kanonik u Varaždinu.
Dominikanska knjižnica u Dubrovniku.
Duboković vitez Nikola, načelnik u Jelsi na otoku Hvaru.
Eskomptna banka hrv. u Zagrebu.
Forko Josip, župnik u Samoboru.
Fugger pl. Franjo, kr. veterinar u Zemunu.
Gimnazija kr. velika u Gospiću.
Gimnazija kr. velika u Vinkovcima.
Gimnazija kr. velika u Sušaku.
Gimnazija kr. realna u Rakovcu.

Gimnazija kr. velika gornjogradska u Zagrebu.
Gimnazija kr. velika u Požegi.
Gimnazija kr. realna u Zagrebu.
Gimnazija kr. realna u Osijeku.
Gimnazija kr. realna mala u Vukovaru.
Gimnazija c. kr. u Kotoru.
Gimnazija c. kr. niža u Zadru.
Gimnazija kr. velika u Varaždinu.
Gimnazija c. kr. velika u Spljetu.
Gimnazija kr. velika u Osijeku.
Gimnazija c. kr. velika u Dubrovniku.
Gimnazija c. kr. velika u Zadru.
Gimnazija kr. mala realna u Bjelovaru.
Gimnazija kr. mala realna u Petrinji.
Gimnazija kr. mala realna u Senju.
Gimnazija kr. realna velika u Zemunu.
Gimnazija velika srpska u Karlovcima.
Gimnazija franjevačka u Sinju.
Gimnazija velika u Sarajevu.
Gjenero Ivo, učitelj u Slanom kod Gruža.
Grad Dubrovnik.
Grad Karlovac.
Grad Petrovaradin.
Grad Zagreb.
Grad Zemun.
Iveković N., arhitekt u Zadru.
„Javor“, djačko literarno društvo u Osijeku.
Jellačić grof Gjuro podmaršal, u Zagrebu.
Kindlein Dragutin, prebendar u Zagrebu.
Knjižnica sabora kraljevina Hrv. Slav. i Dalmacije u Zagrebu.
Knjižnica metropolitanska u Zagrebu.
Knjižnica kaptolska u Hvaru.
Knjižnica učiteljska za kotar Kopar u Kopru.
Knjižnica učiteljska za kotar Punat u Istri.
Komercijalna banka u Zagrebu.
Konvikt biskupski „Ožegovićianeum“ u Senju.
Kovačić Fr. dr., profesor u Mariboru.
Krašković dr. Ljudevit, odvjetnik u Vukovaru.
Križnik Kašpar, posebnik u Motniku.
Laudenbach dr. Josip, posebnik u Vukovaru.
Liepopili Ante dr., kanonik u Dubrovniku.

Marcelić Josip dr., biskup u Dubrovniku.
Marjanović Luka dr., profesor u Zagrebu.
Maurović Milivoj dr., profesor u Zagrebu.
Mazzura Šime dr., odvjetnik u Zagrebu.
Mikačić Dujam, opć. blagajnik u Splitu.
pl. Miletić Stjepan dr., posebnik u Zagrebu.
Nakić Filip, biskup u Splitu.
Namjesništvo c. kr. u Zadru.
Nautična kr. škola u Bakru.
Neumann dr. Dragutin, odvjetnik u Osijeku.
Nikolić dr. Vladimir Podrinski, veliki župan u Ogulinu.
Novaković Josip, profesor u Zagrebu.
Općina Korčula.
Općina Selci na Braču u Dalmaciji.
Pilar Martin, arhitekt u Zagrebu.
Pliverić dr. Josip, profesor u Zagrebu.
Počina Roko dr., dušobrižnik u Arbanasima.
Posilović Juraj dr., nadbiskup u Zagrebu.
Potočnjak Franko dr., narodni zastupnik u Zagrebu.
Pravničko društvo u Zagrebu.
Preradović pl. Dušan, c. kr. pomorski časnik u Pulju.
Ratković dr. Ivan, odvjetnik na Rijeci.
Realka c. kr. velika u Spljetu.
Rožić Vatroslav, profesor u Zemunu.
Rubetić Cvjetko, kanonik u Zagrebu.
Samostan Franjevaca u Našicama.
Samostan Franjevaca u Puntu na Krku.
Samostan Troredaca u Krku.
Schimpf Franjo u Trstu.
Sjemenište centralno bogoslovno u Zadru.
Suk dr. Feliks, kanonik u Zagrebu.
Škarica Matej, dušobrižnik u Slatinama kod Trogira.
Štambuk Ivan dr., u Jelsi na Hvaru.
Štediona samoborska u Samoboru.
Štediona dionička u Križevcima.
Štrekelj dr. Dragutin, profesor u Gradcu.
Švrljuga Stanko, sveuč. slušatelj u Zagrebu.
Tomašić pl. Nikola dr., profesor u Zagrebu.
Trgovačka obrtna komora u Senju.
Trgovačka obrtna komora u Zagrebu.
Trgovačka viša škola u Osijeku.

Učiteljište c. kr. muško u Arbanasima.
Učiteljište c. kr. žensko u Dubrovniku.
Učiteljska kr. muška škola u Osijeku.
Učiteljska kr. muška škola u Zagrebu.
Učiteljska ženska škola u Zagrebu.
Vidrić Lovro dr., odvjetnik u Zagrebu.
Više učilište u Sofiji u Bugarskoj.
Vitezić Dinko, odvjetnik u Krku.
Vladić O. Jeronim, župnik u Gračacu.
Vojaković Franjo, župnik u Zagrebu.
Vraniczany barun Dragan u Zagrebu.
Vraniczany barun Ljudevit u Zagrebu.
Vulović Srećko, profesor u Kotoru.
Zahar Ivan dr., odvjetnik u Zagrebu.
Zbor duhovne mladeži u Djakovu.
Zbor duhovne mladeži u Zagrebu.
Žerjavić dr. Juraj, župnik u Mariji Bistrici.
Žic Franjo, svećenik u Malom Lošinju.

Sadržaj.

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1899.

ČETRNAESTI SVEZAK.

U ZAGREBU 1900.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE).

Dionička tiskara u Zagrebu.

Pokrovitelj:

Preuzvišeni i prečastni gospodin

JOSIP JURAJ STROSSMAYER,

biskup bosanski i sriemski, rimski grof i biskup uz papinski priestol, odlikovan od sv. Otca pape Leona XIII. nadbiskupskim pallijem, nj. c. i kr. apost. veličanstva pravi tajni državni savjetnik, bogoslovja i mudroslovja doktor, član bogoslovnoga sbora na bečkom i peštanskom sveučilištu, itd. itd.

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik:

Josip Torbar.

Predstojnici razredni:

U filologijsko-historijskom razredu:

Tade Smičiklas.

U filozofijsko-juridičkom razredu:

Milovan Zoričić.

U matematičko-prirodoslovnom razredu:

Dr. Karlo Zahradnik.

Tajnici:

Dr. Fran Vrbanić.
Dr. Franjo Marković.

Knjižničar:

Dr. August Musić.

Arkivar:

Tade Smičiklas.

Ravnatelj galerije slika:

Prof. Nikola Mašić.

Pomoćno osoblje:

Pisar: *Ivan Krnic*.
Podvornik: *Dragutin First*.

ODBORI.

a) Financijalni:

Tade Smičiklas.
Dr. Fran Vrbanić.

b) Za izdavanje historijskih i historijsko-juridičkih spomenika:

Ivan Tkalčić.
Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Vjekoslav Klaić.

c) Za izdavanje starih pisaca:

Pero Budmani.
Dr. Franjo Marković.
Armin Pavić.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. Milivoj Šrepel.

d) Za sabiranje spomenika tradicionalne literature:

Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. August Musić.
Ivan Milčetić.
Sp. Brusina.
Dr. A. Heinz.

e) **Za galeriju slika:**

Dr. Franjo Marković.
Tade Smičiklas.
Dr. Milivoj Šrepel.
Milovan Zoričić.
Sp. Brusina.

f) **Za knjižnicu:**

Predsjednik, i predstojnici razreda.

ČLANOVI.

(Redom izbora.)

Počastni članovi:

1. Aristo Aristović Kunik, c. ruski tajni savjetnik i akademik u Petrogradu. (1870., 24. listop.)
2. Dimitrij Ivanović Mendelejev, sveučilištni profesor u Petrogradu. (1882., 5. pros.)
3. Dr. E. A. Frič, profesor na češkom sveučilištu u Pragu. (1893., 12. pros.)
4. Nikola Tesla, elektrotehničar u Americi. (1896., 17. pros.)
5. Franjo Bulić, umir. ravnatelj gim. u Spljetu. (1898., 15. pros.)
6. Ivan vitez Trnski, umirovljeni c. i kr. pukovnik i kr. veliki župan. (1899., 14. pros.)

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. Dr. Vatroslav Jagić, c. kr. dvorski savjetnik i prof. na sveučilištu u Beču. (1866.)
2. Armin Pavić, predstojnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoga vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Maixner, kr. zemaljski nadzornik za srednje škole, u Zagrebu. (1882., 5. pros.)

4. Pero Budmani, profesor na gimnaziji u Zagrebu (1883., 21. stud.)
5. Ivan Tkalčić, nadarbenik prvostolne crkve u Zagrebu. (1883.)
6. Nadko Nodilo, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1883.)
7. Tadija Smičiklas, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1883.)
8. Dr. Tomo Maretić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1890., 4. pros.)
9. Dr. Milivoj Šrepel, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1893., 12. pros.)
10. Vjekoslav Klaić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. pros.)
11. Dr. August Musić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. pros.)

b) Dopisnici.

1. Dr. Ernest Dümmler, profesor na sveučilištu u Berlinu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Hattala, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
3. Vaclav V. Tomek, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
4. Dr. Louis Leger, profesor na collège-u de France u Parizu. (1870., 24. stud.)
5. Stojan Novaković, kr. srbski poslanik u Carigradu. (1870.)
6. Čedomil Mijatović, kr. srbski poslanik u Londonu. (1873., 24. stud.)
7. Marin Drinov, profesor na sveučilištu u Harkovu. (1879., 21. stud.)

8. Milan Gj. Milićević, predsjednik kr. srbske akademije u Biogradu. (1879.)
9. Luka Zore, profesor u c. kr. gimnaziju u Dubrovniku. (1882., 5. pros.)
10. Dr. A. Leskien, profesor na sveučilišsu u Lipskom. (1883., 21. pros.)
11. Ilarion Ruvarac, arhimandrit u fruškogorskom manastiru Grgetku. (1888., 3. pros.)
12. Dr. Grgur Krek, profesor slavistike na sveučilištu u Gradcu. (1888.)
13. Dr. Konstantin Jirećek, profesor na sveučilištu u Beču. (1889., 27. stud.)
14. Nikifor Dučić, arhimandrit, član kr. srpske akademije u Biogradu. (1890., 4. pros.)
15. F. I. Uspenskij, profesor c. novoruskoga sveučilišta u Odesi. (1890.)
16. T. Florinskij, profesor c. sveučilišta sv. Vladimira u Kijevu. (1890.)
17. J. Jelčić, profesor pomorske škole i upravitelj arkiva u Dubrovniku. (1893., 12. pros.)
18. A. V. Veselovskij, profésor na carskom sveučilištu u Petrogradu. (1893.)
19. Ivan Milčetić, profesor na kr. gimnaziji u Varaždinu. (1893.)
20. Dr. Milan vitez Rešetar, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1896., 17. pros.)
21. Marcel Kušar, gimnaz. profesor u Zadru. (1896.)
22. Dr. E. Muka, gimnazijski profesor u Freibergu u Saskoj. (1896.)
23. Dr. Matija Murko, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1897., 16. pros.)
24. Dr. Stanislav Smolka, sveuč. profesor i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu. (1898., 15. prosinca.)

25. Jan Karlowicz, urednik folklor. časopisa „Wisła“ u Varšavi. (1898.)
26. Dr. Ivan Šišmanov, profesor komparativne književne poviesti u velikoj školi u Sofiji. (1898.)
27. Dr. Josip Brunšmid, kr. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)
28. Makso Pleteršnik, c. kr. gimnazijski profesor u Ljubljani. (1899.)
29. Pero P. Đorđević, kr. državni savjetnik u miru u Biogradu. (1899.)

U razredu filozofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. Baltazar Bogišić, umirovljeni profesor na sveučilištu u Odesi, c. ruski tajni državni savjetnik, umirovljeni crnogorski ministar pravde u Parizu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. Jaromir Hanel, profesor na češkom sveučilištu u Pragu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Marković, profesor na sveučilištu u Zagrebu, drugi tajnik. (1876., 20. stud.)
4. Dr. Fran Vrbanić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, prvi tajnik. (1886., 21. studenoga.)
5. Dr. Kosta knez Vojnović, zagrebački sveučilištni profesor u miru, stanuje u Dubrovniku. (1890., 4. prosinca.)
6. Milovan Zoričić, predstojnik kr. zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu, predstojnik razreda. (1893., 12. pros.)
7. Dr. Gjuro Arnold, kralj. redoviti profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)

8. Dr. Antun Bauer, kr. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)

b) Dopisnici:

1. Matija Ban, umirovljeni činovnik u ministarstvu spoljašnjih djela u Biogradu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. Hermenegild Jireček, umirovljeni savjetnik u ministarstvu za bogoštovje i nastavu u Beču. (1867.)
3. Vaclav Brandl, zemalj. arkivar u Brnu. (1870, 24. listop.)
4. Luka Zima, umir. gimnaz. profesor u Varaždinu. (1882., 5. pros.)
5. Dr. Marijan Derenčin, predstojnik kralj. vladnoga pravosudnoga odjela u miru, i odvjetnik u Zagrebu. (1889., 27. stud.)

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. Josip Torbar, umirovljeni ravnatelj kr. vel. realke u Zagrebu, predsjednik. (1866.)
2. Spiridion Brusina, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Karlo Zahradnik, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1882., 5. pros.)
4. Dr. Gustav Janeček, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1883., 21. stud.)
5. Dr. Vinko Dvořák, sveučilištni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
6. Dr. Mijo Kišpatić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1887.)
7. Dr. Andrija Mohorovičić, profesor na kr. realnoj gimnaziji i sveučilištni docent u Zagrebu. (1898., 15. pros.)

b) Dopisnici:

1. Dr. Šimun Šubic, profesor na sveučilištu u Gradcu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Sekulić, umirovljeni profesor u Zagrebu. (1873., 24. stud.)
3. Dr. Bogoslav pl. Jiruš, sveučilištni profesor u Pragu. (1883, 21. stud.)
4. Dr. Fr. Studnička, sveučilištni profesor u Pragu. (1883.)
5. Dr. Fr. Vejdovski, sveučilištni profesor u Pragu. (1885., 16. pros.)
6. J. M. Žujović, profesor velike škole u Biogradu (1886., 16. pros.)
7. Nikolaj Aleksandrović Menšutkin, profesor na c. sveučilištu u Petrogradu. (1886.)
8. Dimitrija Nešić, profesor velike škole u Biogradu. (1890., 4. pros.)
9. Gjuro Zlatarskij, profesor u velikoj školi u Sofiji. (1890.)
10. Dr. Dragutin Kramberger-Gorjanović, profesor na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu (1891., 7. pros.)
11. Dr. C. Lepaige, profesor na sveučilištu u Liège-u. (1891.)
12. Sima Lozanić, kr. ministar u Biogradu (1894., 12. prosinca.)
13. Dr. Vladimir Varićak, kralj. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1894.)
14. Dr. David Segen, izvanredni profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1894.)
15. Dr. Eduard Weyr, profesor na češkoj politehnici u Pragu. (1895., 16. pros.)

16. Dr Antun Heinz, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1897., 16. pros.)
17. Dr. Mihajlo Petrović, profesor na velikoj školi u Biogradu. (1897.)

Umrli članovi:

Počastni:

1. Dr. *August Schleicher*, profesor na sveučilištu, 17/12. 1869. u Jeni.
2. Dr. *Jan Emanuel Purkyně*, profesor na sveučilištu, 29/7. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, pražki arkivar, 21/10. 1871. u Pragu.
4. Dr. *Franjo Palacky*, češki historiograf, 26/5. 1870. u Pragu.
5. *Mihajlo Petrović Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i profesor na sveučilištu, 20/12. 1876. u Moskvi.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši srbski regent, 10/8. 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator talijanski i profesor sveučilištni, 4/5. 1878. u Padovi.
8. *Ismail Ivanović Sreznevskij*, profesor na sveučilištu, 20/2. 1880. u Petrogradu.
9. Dr. *Ami Boué*, geolog, 2/11. 1881. u Beču.
10. *Aleksander Vaclav Maciejowski*, profesor na sveučilištu, 10/2. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, 1/8. 1889. u Puhakovcu.
12. Dr. *Franjo Miklošić*, umir. sveučilišni profesor, 7/3. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburžki*, umir. c. kr. satnik, 5/2. 1892. u Vinkovcih.
14. *Jakub Karlović Grot*, carski ruski tajni savjetnik i podpredsjednik carske ruske akademije nauka u Petrogradu, 6/6. 1893.
15. Dr *Dionisij Štur*, ravnatelj c. geoložkog zavoda, 9/10. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja u Rimu, 10/9. 1894.

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. *Ivan Brčić*, profesor, 14/4. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 18/6. 1874. u Zadru.
3. *Matija Mesić*, sveučilištni profesor, 5/12. 1878. u Zagrebu.
4. Dr *Gjuro Daničić*, profesor slavenske filologije na velikoj školi u Biogradu, redaktor akademijskog rječnika, 15/11. 1882. u Zagrebu.
5. Dr. *Lavoslav Geitler*, sveučilištni profesor u Zagrebu, 2/6. 1885. kod Beča.
6. Dr. *Franjo Rački*, predstojnik razreda, opat i kanonik prvostolne crkve, 13/2. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 19/10. 1896. u Starom gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, umir. gimnazijski profesor, knjižničar, 15/3. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Petar Matković*, umir. zagreb. sveučilištni profesor, 26/3. 1898. u Beču.

b) Dopisnici:

1. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilištni profesor, 17/9. 1871. u Pragu.
3. *Aleksander F. Gilferding*, drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Novostrujev*, prof. duh. akademije, 1873. u Moskvi.
5. Dr. *Janko Šafařik*, član državnoga savjeta, 20/7. 1876. u u Biogradu.
6. *August Bielowski*, historiograf, 10/11. 1876. u Lavovu.
7. *Sergij Mihajlović Solovjev*, c. ruski tajni savjetnik, profesor na sveučilištu, 16/10. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevskij*, profesor na sveučilištu, 11/30. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanović Kostomarov*, član arheografske komisije, 19/4. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksander Vasiljević Gorskij*, rektor duh. akademije, 23/10. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksijević Lavrovskij*, školski popečitelj, 19/2. 1886. u Petrogradu.

12. *Josip Jireček*, umirovljeni c. kr. austrijski ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik češkoga učenoga družtva u Pragu, 25/11. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, umirovljeni tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 25/4. 1893. u Zagrebu.
14. Dr. *Ivan Broz*, profesor kr. velike gimnazije, 7/12. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinskij*, profesor carskog sveučilišta u Varšavi, 26/8. 1896.
16. Dr. *Ivan Črnčić*, nadpop sv. Jeronima u Rimu, 7/1. 1897. u Rimu.
17. O. *Euzebij Fermendžin*, analista reda o. Franjevaca, 25/6. 1897. u Našicah.

U razredu filosofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. *Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 12/9. 1874. u Mletcih.
2. Dr. *Jovan Subotić*, odvjetnik, 28/1. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kod kr. zemaljske vlade, 20/3. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagr., 6/8. 1889. u Zagrebu.
5. Dr. *Mirko Šuhaj*, prisjednik kr. stola sedmorice, 30/11. 1889. u Budimpešti.
6. Dr. *Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 17/2. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogović*, kr. umir. ministarski savjetnik, 4/5. 1893. u Zagrebu.
8. Dr. *Pavao Muhić*, umirovljeni predstojnik kr. vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, 17/10. 1897. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Miloš Popović*, pisac, 8/8. 1879. u Biogradu.
2. *Medo* knez *Pucić*, vlastelin, 1/7. 1882. u Dubrovniku.
3. Dr. *Romuald Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator, 28/9. (po st.) 1890. u Varšavi.
4. Dr. *Gustav Wenzel*, umirovljeni sveučilištni profesor i član velikaške kuće ugarske, 24/11. 1891. u Budimpešti.

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. *Živko Vukasović*, školski nadzornik kod vlade za hrvatsko-slavonsku Krajinu, 10/8. 1874. u Zagrebu.
2. Dr. *Janez Bleiweiss*, predsjednik Matice slovenske, 22/11. 1881. u Ljubljani.
3. Dr. *Josip Šloser-Klekovski*, odsječni savjetnik kod kr. zem. vlade, 28/4. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umirovljeni veliki župan, 17/3. 1893. u Zagrebu.
5. Dr. *Gjuro Pilar*, profesor u kr. sveučilištu Franje Josipa I., 19/5. 1893. u Zagrebu.
6. Dr. *Bogoslav Šulek*, tajnik akademije, 30/21. 1895. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Franjo Erjavec*, profesor c. kr. velike realke u Gorici, 13/1. 1877.
2. Dr. *J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu, predsjednik kr. srpske akademije nauka, 7/3. 1888. u Biogradu.
3. Dr. *E. Weyr*, sveučilištni profesor u Beču, 4/12. 1893.

II.

RAZREDNE I ODBORSKE SJEDNICE
TIEKOM GOD. 1899.

Sjednice razreda filologijsko-historijskoga.

Dne 19. siečnja 1899.

Predstojnikom razrednim za god. 1899. bude opet izabran *T. Smičiklas.* — Prihvaćajući predlog predstojnikov odlučuje razred, da se g. *Franji Radiću*, učitelju u Korčuli, ponudi odkup njegova priepisa „Lastovskoga statuta“, koji je priepis, učinjen iz rukopisa XV. vieka, bio poslan akademiji jur prije više godina, ali se nije mogao izdati, dok se ne izpravi izporedbom sa starijim rukopisom istoga statuta, potječućim iz XIV. vieka; ako li gosp. Radić ne bi pristao na ovakovu porabu svoga priepisa, to mu se ima povratiti. — Po predlogu predstojnikovu odlučuje razred, da se gosp. *M. Magdiću*, gimn. ravnatelju u Gospiću, dozvoljava priobćiti u novome arkivalnom časopisu g. dra. Bojničića popis onih listina iz senjskoga gradskoga arkiva kojih je priepise bio odavno podao akademiji, a rukopis tih priepisa ima se i nadalje, do zgodne uporabe, zadržati u akademiji. — Razred odobrava, što je predstojnik za svoga boravka u Pragu naručio, da se prepišu za akademijski zbornik „Građa za

povjest književnosti hrvatske" dopisi hrvatskih (i njekojih srbskih) znatnih književnika sa českimi. — Prihvaćajući mnienje *P. Budmana* i dra. *T. Maretića* odlučuje razred, da se u izdanju „Acta croatica" i u sličnih izdanjih akademijskih ima zadržati izvorni pravopis imena osobnih i mjestnih, a da se ne ima rabiti transkripcija u moderni pravopis. — Razred odlučuje, da se rukopis za II. svezku „Acta croatica" ima predati u štampu istom onda, pošto ga svega razgledaju i odobre stručnjaci.

Dne 8. travnja 1899.

Pravi član dr. *August Musić* čita svoju razpravu: „Rečenice s konjukcijom ,da' u hrvatskom jeziku". Razred odlučuje, da se ova razprava ima štampati u „Radu". — S razloga, što izdana I. svezka „Acta croatica" nailazi na prigovor kompetentnih stručnjaka radi mnogih pogrješaka u priredbi teksta, odlučuje razred, da se nastavak djela „Acta croatica" ima odgoditi, dok ne bude zajamčena posve pouzdana stručna redakcija za daljnje svezke toga djela.

Razred odluči, da se priposlana razprava g. Vulića, profesora velike škole u Biogradu, pod naslovom „Izvori Plutarhovu životopisa Caesara" ne primi u akademijske spise, pošto klasična filologija ne spada u njezino područje. — Po predlogu dra. Šrepela razred odluči, da se o stogodišnjici Puškinovoj dne 7. lipnja 1899. ima držati razredna sjednica, u kojoj će dr. Šrepel čitati svoju raspravu o Puškinu, u kojoj će prikazati: kako je Puškin utjecao na hrvatske književnike ilirskoga doba, i kako je prevodjen na hrvatski jezik do g. 1860., a kako je on prevodio, po Merimé-u,

naše narodne pjesme; ova razprava ima se štampati u *Ljetopisu*, što će izaći u prvoj poli ove godine.

Dne 27. travnja 1899.

Pravi član dr. *Milivoj Šrepel* čita svoju raspravu: „Hrvat prvi gramatik talijanskoga jezika“. Razred odlučuje, da se ova razprava ima štampati u „Radu“. — O razpravi, koju je bio poslao gimn. učitelj u Vinkovcih g. *Dragutin Boranić* pod naslovom „O refleksivnim glagolima u hrvatskom jeziku“, a koju veoma povoljno ocjenjuju izvještači dr. Maretić i dr. Musić, odlučuje razred, da se ima primiti u „Rad“, ako ju pisac skrati na propisani obseg od šest štampanih araka, i ako stegne preobilni broj primjera na najobilježnije ter nesumnjivo prikladne primjere. — Predstojnik T. Smičiklas priobći pismo g. dra. Gj. Šurmina glede daljnjega izdavanja djela „Acta croatica“. Poslie potanke razprave razred odluči: nastavak ovoga djela odgadja se za sada, a predstojnik razredni T. Smičiklas revidirati će sav pripravljeni rukopis dra. Šurmina, pak se uslied toga ove godine 1899. ne će štampati II. sv. djela „Acta croatica“. — Po predlogu predstojnika T. Smičiklasa i dra. A. Musića odlučuje razred: jur prihvaćeni rukopis pravoga člana dra. *Koste kneza Vojnovića* ima se izdati u dva puta u zborniku Monumenta historico-juridica, i to prva polovina ove godine 1899., a druga polovina god. 1900., tako, da će se u svezci za ovu godinu štampati razprava o neobrtnih korporacijah dubrovačkih s pripadnimi izpravami, a u svezci za god. 1900. ostala razprava, naime o obrtnih korporacijah s pripadnimi izpravami: odredjuju se i slova štampe i nagrada piscu.

*

Dne 7. lipnja 1899.

Pravi član dr. *Milivoj Šrepel* čita svoju razpravu: „Puškin i hrvatska književnost“. Razred odluči, da se ova razprava ima štampati u Ljetopisu ove godine 1899. Razred povladjuje pogodbu dra. Milivoja Šrepela s gosp. Antunom Kaznačićem, koji za umjerenu odkupninu ustupa akademiji za njezin Zbornik „Građa za povjest hrvatske književnosti“ njeke listove iz ostavine Luke Sorga i Ivana Kaznačića.

Dne 28. lipnja 1899.

Pravi član *Vj. Klaić* čita svoju razpravu: „Hercezi i bani u Hrvatskoj za Karla Roberta i Ljudevita I. (1300—1382)“. Razred odluči, da se ova razprava štampa u „Radu“. — Započeto u ovoj sjednici razpravljanje o novih članovih razrednih nastavilo i dovršilo se u sljednjoj sjednici.

Dne 5. srpnja 1899.

Predstojnik *T. Smičiklas* izviešta, da je g. Franjo Radić iz Korčule sada poslao svoj za štampu sgodno udešen rukopis o Lastovskom statutu, t. j. s potrebitimi variantami teksta; po predlogu predstojnikovu razred odluči, da se Lastovski statut, kako je sada od gosp. Franje Radića priredjen za štampu, izda za godinu 1900. kao poseban svežčić u sborniku „Monumenta historico-juridica“. — Predanu akademiji razpravu gimn. učitelja Ferde Šišića pod naslovom „Zadar i Venecija od god. 1159. do god. 1247.“ povoljno ocieniše izvještači N. Nodilo i T. Smičiklas, ter po njihovu predlogu razred odluči, da se ova razprava ima štampati u „Radu“, ali po predlogu P. Budmana s izpravkom geogra-

fijske obilježbe na prvoj strani piščeva rukopisa. — Poslie potanka razpravljanja razred odluči, da će predložiti ove godine za nove razredne članove dopisnike: gospodu prof. dra. Brunšmida u Zagrebu, prof. Pleteršnika u Ljubljani, i Peru P. Gjorgjevića državnoga savjetnika u Biogradu; o prednjoj dvojici izradit će pismeni predlog dr. Musić, a o trećem dr. Maretić.

Dne 9. studenoga 1899.

Prema predlogu predstojnika *T. Smičiklasa*, a prihvaćajući dodatak dra. T. Maretića, odluči razred, da se u načelu prima ponudjeni g. prof. Bartolom Poparićem „Epistolar Lučićev", ali da ima akademiji poslati na ogled njekoliko listovâ izvornika i svojega priepisa. — Predstojnik *T. Smičiklas* iztiče potrebu, da se stvori odluka o nastavljanju djela „Acta croatica"; poslie duljega razpravljanja razred odluči većinom glasova, da se dru. Gj. Šurminu povjeri priredba daljnjih svezaka djela „Acta croatica", ali tako, da on ima svojom rukom sav materijal prepisati i gotov svoj rukopis akademiji predati na priegled prije štampanja. — Razred se povraća na jur pretresano pitanje o izdanju Lastovskoga statuta ter odlučuje, da se ima pozvati gosp. Franjo Radić, da bi poslao akademiji onaj originalni talijanski rukopis statuta, koji je on upotrebio, te bi P. Budmani mogao izporediti s tim izvornikom Radićev priepis, pak bi se onda „Lastovski statut" izdao g. 1900. kao svezšić historijsko-juridičkih monumenata. — Po predlogu predstojnikovu razred odlučuje, da se za godinu 1899. izda kao VII. svezka monumenata histor.-juridičnih samo 1. dio Vojnovićeva djela t. j. onaj o bratovštinah dubrovačkih, iznoseći $14^1/_2$ štamp. araka,

a 2. dio — onaj o obrtnih korporacijah dubrovačkih — koji je proračunan na 11$^1/_2$ araka, neka se izda za god. 1900. i uza nj još i „Lastovski statut“, priredjen od Fr. Radića. — Po predlogu predstojnikovu imali bi u Starinah na red doći prihvaćeni rukopisi: Fermendžinov „Acta Croatiae ecclesiastica od g. 1239. do g. 1807.“ i dra. Jelića „Dalmatia veneta“, ali. kako su i jedan i drugi preobsežni za Starine, pristali bi samo za Monumenta; razred odlučuje, da se god. 1900. imadu štampati — uz dva „Rada“ prvih dvaju razreda i „Riečnika“ i „Ljetopisa“ — jedna svezka Starina i jedna svezka monumenata. Po predlogu dra. Šrepela razred odluči, da se godine 1901., za četirstogodišnjicu Marulićevu, ima izdati jedno hrvatsko prozno djelo Marulićevo, koje će za štampu prirediti dr. Šrepel. — Po predlogu predstojnikovu odlučuje razred, da se o Božiću ove god. 1899. pošalju u Zadar na prepisivanje za Codex diplomaticus gg. Laszowski i Šuflaj (o akademijinu trošku od 300 for.), a za g. 1900. da se stavi u proračun 600 for. za daljnje prepisivanje za Codex diplomaticus. — Po predlogu dra. M. Šrepela, kao urednika „Građe za povjest hrvatske književnosti“, odluči razred, da se odgodi štampanje Šulekove korespondencije, a da sva III. svezka bude posvećena Vitezoviću. — Pošto je predstojnik potanko izviestio o rukopisnoj ostavini Š. Ljubića, stvori razred ovu odluku: predstojnik T. Smičiklas pribavit će pouzdanim putem obaviest, kani li njeka druga akademija kupiti onu ostavštinu, a uprava akademije zamolit će gosp. Frana Bulića, da bi nastojao skloniti baštinike Ljubićeve, da bi ili njemu ili akademiji — dašto uz reveraz — podali rečenu ostavštinu na priegled i procjenu; prema obaviestim, koje

stignu, predložit će razred skupnoj sjednici što bude trebalo. — Pravi član N. Nodilo nudi akademiji, da bi štampala iz „Zaklade za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu" sada drugu svezku njegove „Povjesti srednjega vijeka". Ova je ponuda bila u pretresu prednje sjednice, no bila se odluci pokazala ta težkoća, što se zakladi onoj imadu još povratiti 724 for. troška, učinjena za prvu svezku Nodilova djela. Poslie ponovnoga duljega razpravljanja razred odluči u ovoj sjednici po predlogu predstojnika T. Smičiklasa ovako: Godine 1900. ima se štampati II. svezka Nodilove „Povijesti srednjega vijeka" prištednjom, koja će se kod „Starina" polučiti tim, što će se njih štampati za deset araka manje, a „Zaklada" će vraćati akademiji trošak prema razprodaji toga Nodilova djela.

Sjednice razreda filosofijsko-juridičkoga.

1. Dne 22. siečnja 1899.

Razrednim predstojnikom za godinu 1899. bude izabran dosadanji predstojnik *Milovan Zoričić.*

2. Dne 5. srpnja 1899.

Razred odluči, da će ove godine predložiti: za počastnoga člana presvietloga gosp. Ivana viteza Trnskoga, a za prave članove dosadanje članove dopisnike dra. Gjuru Arnolda i dra. Antuna Bauera. Pismene predloge ima izraditi dr. Franjo Marković.

3. Dne 25. studenoga 1899.

Član dopisnik dr. *Antun Bauer* čita svoju razpravu. „O Wundtovu metafizičnom sustavu, dio treći".

Razred odluči, da se ova razprava ima štampati u „Radu".

4. Dne 12. prosinca 1899.

Pravi član dr. *Franjo Marković* čita svoju razpravu: „O tragičnom problemu u Bogovićevu Stjepanu, posljednjem kralju bosanskom, i u analognih značajih svjetske dramske literature".

Razred odluči, da se ova razprava ima štampati u „Radu".

Sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga.

1. Dne 17. siečnja 1899.

Zamjenik razrednoga predstojnika *J. Torbar* priobćuje, da je dosadanji predstojnik dr. Karlo Zahradnik u Crikvenici na dopustu do mjeseca veljače. i predlaže, neka se on izabere predstojnikom i za ovu godinu; po tom predlogu bude dr. Karlo Zahradnik izabran razrednim predstojnikom i za godinu 1899.

Razred odlučuje, da se ima u „Radu" štampati „Šestnaesto potresno izvješće, t j. za godinu 1898.", sastavljeno pravim članom dr. M. Kišpatićem.

Povodom tim, što zamjenik predstojnikov priobći molbu gimn. profesora u Gospiću gosp. Dragutina Franića, koji želi zadobiti podporu za iztraživanje špiljâ u Lici, razred odluči počekati, dok ne prispiju još i druge slične molbe stručnjakâ, pak će onda o svih zajedno stvoriti odluku.

2. Dne 11. ožujka 1899.

Po izvještaju i predlogu razrednoga predstojnika dra. *K. Zahradnika* razred odlučuje, da se u „Radu"

ima štampati razprava g. dra. Bogdana Gavrilovića, profesora u velikoj školi biogradskoj, s naslovom: „O ostacima jednogranih funkcija“.

Predstojnik priobćuje, da je član dopisnik dr. D. Segen pročitao i povoljno ocienio razpravu dra. Jurja Majcena: „Prilozi konstruktivnoj teoriji hiperbole“; po predstojnikovu predlogu razred odlučuje, da se ova razprava ima štampati u „Radu“.

Predana razprava asistenta g. Ferde Kocha: „Prilog geoložkome poznavanju moslavačke gore“ daje se na pismenu ocjenu pravome članu dru. M. Kišpatiću; razred odluči, da se ova razprava, bude li povoljno ocienjena od rečenoga referenta, ima štampati u „Radu“, i to, pošto se u njoj izvedu izpravci, ako bi ih referenat zahtievao.

Razred odlučuje, da se ima odmah u „Radu“ štampati razprava, jur prije jednoč čitana u sjednici, pravoga člana dra. Vinka Dvořaka: „O aparatima, koji pokazuju mehaničke učinke zvuka“.

Razred odlučuje. da se nastavak razprave pravoga člana dra. Andrije Mohorovičića s naslovom: „Dnevna periodičnost kiše“ ima odmah štampati u „Radu“.

Jednako odlučuje razred o razpravi pravoga člana dra. M. Kišpatića: „Nastavak bosanske serpentinske zone u Hrvatskoj“.

Stručna nautička bilježka umir. pomorskoga častnika g. Bože Babića predaje se na izvještaj dru. A. Mohorovičiću.

Predstojnik priobćuje izvještaj dra. Lazara Cara o svom znanstvenu putu (s podporom akademije) na Plitvička jezera i okoliš. Po pred-

logu S. Brusine razred odluči, da se ima taj izvještaj priobćiti u „Glasniku naravoslovnoga družtva", a kratka bilježka o njem u novinskom izvještaju ove razredne sjednice.

8. Dne 22. travnja 1899.

Predstojnik javlja, da je o predanoj razpravi: „O embrionu Scutellaria L." od gimn. prof. i docenta u zagrebačkom sveučilištu dra. Stjepana Gjurašina podao povoljnu ocjenu referenat član dopisnik dr. A. Heinz; prama tomu razred odluči, da se ta razprava ima štampati u „Radu".

Predstojnik priobćuje pet molbenica za putne podpore u svrhu znanstvenoga iztraživanja zemlje, naime: a) dra. Lazara Cara, za carcinologiju Velebita; b) prof. N. Damina za proučavanje arachnidâ u Velebitskom podgorju i na obali istarskoj do Raše; c) prof. D. Franića za iztraživanje špilja, pećina i podzemnih voda u Lici i Krbavi; d) prof. dra. St Gjurašina za botaničko iztraživanje Velebita i Like; e) prof. dra. A. Langhoffera za sabiranje entomološko-zoološke gradje u Velebitu. Po predlogu predstojnikovu odluči razred, da se ima skupnoj sjednici predložiti, neka bi se k svoti od 300 forinti, koja je u ovogodišnjem proračunu odredjena za iztraživanje zemlje, doznačilo u tu svrhu još 200 for., tako da bi se podpora od po 100 forinti podala napomenutoj gospodi: dru. Lazaru Caru, prof. N. Daminu, prof. D. Franiću, prof. dru. St. Gjurašinu, i prof. dru. A. Langhofferu, uz uvjet, da svaki od njih poda akademiji izvještaj o uspjehu svoga iztraživanja i da za tim obradi sabranu gradju u razpravi za akademiju.

Predstojnik priobći pismenu ponudu pravoga člana

S. Brusine, prema kojoj razred odluči, da će predložiti skupnoj sjednici, da bi prihvatila ponudu S. Brusine, t. j. neka bi akademija izdala njegovu „Ikonografiju“, kao nastavak njegova akademijom jur izdanoga djela „Gradja za neogensku malakološku faunu i t. d.“, i to u 600 iztisaka, o trošku od 2600 forinti, ter da bi u tu svrhu doznačila 1300 for. za god. 1899., a drugu polovicu od 1300 for. za god. 1900.

Razred nastavlja i dovršuje u ovoj sjednici razpravu, započetu u prednjoj sjednici (od 11. ožujka), o podnesku neakademijskoga odbora prirodoslovacâ, koji se je bio sastavio za izradbu faune hrvatske, a u koji su bili odaslani iz krila ovoga razreda članovi S. Brusina i dr. A. Heinz, pak je (u onoj prednjoj sjednici) S. Brusina bio predao zapisnike toga odbora i podnesak njegov na predsjedničtvo akademije, kojim odboru predlaže, kakov da bude postupak u izradjivanju i izdavanju faune. Poslie potanke razprave stvori razred po predlogu dra. Janečka ovu odluku: „Matematičko-prirodoslovni razred odlučio je, da se ima privremenomu neakademijskome odboru, koji se je sastavio za izdavanje hrvatske faune, priobćiti pripravnost razreda, da po odborovoj želji uzme to izdavanje pod svoje okrilje, i to tako, da će, izjavi li se privremeni odbor s tim sporazuman, imenovati u smislu §§ 18. i 19. akadem. poslovnika stalan odbor koli iz svoje sredine, toli iz stručnjakâ neakademikâ, kojemu će odboru biti onaj zadatak, štono ga napominje privremeni odbor u svojem podnesku od 26. veljače o. g. Uprava akademijska priobćit će privreme-

nome odboru ovu razrednu odluku i pozvati ga na očitovanje, pristaje li na takov postupak".

4. Dne 2. srpnja 1899.

Predstojnik priobćuje molbu gimn. profesora u Rakovcu g. dra. Artura Gavazzija, o kojoj po predlogu predstojnikovu razred odluči ovako: pošto je jur prije stigle ove molbenice razred odredio o ovogodišnjih podpornih svotah za iztraživanje zemlje, to on jednoglasno preporuča skupnoj sjednici, da bi prof. dru. A. Gavazziju doznačila zamoljenu podporu od 60 for. za nabavu desetero t. zv. minimalnih termometara, kojimi bi iztraživao temperaturu u naših kršnih (kraških) jezerih.

Predstojnik priobćuje odgovor, koji je privremeni odbor prirodoslovacâ one 5. svibnja o. g. (br. 120—1899.) podao na dopis akademijske uprave (br. 104—1899.) o odluci razreda matematičko-prirodoslovnoga, stvorenoj u sjednici dne 22. travnja o. g. Poslie potanjega viećanja, u kojem izjavi S. Brusina, da on ne bi mogao ni htio, kao razredni član, sudjelovati u odboru za faunu, odluči razred većinom glasova — pravi član S. Brusina ne pristade — ovako: „Pošto je odgovor privremenoga odbora hrvatskih prirodoslovaca od dne 5. svibnja o. g. na odluku matem.-prirod. razreda od 22. travnja o. g., koja je bila onome odboru priobćena dopisom akademijske uprave od 25. travnja o. g, suglasan s onom razrednom odlukom, to sada razred matem.-prirodoslovni, prema §§ 18. i 19. akadem. poslovnika, izabira u odbor ad hoc za priredbu hrvatske faune pravoga člana dra. M Kišpatića i člana dopisnika dra. Antuna Heinza, a iz broja neakademikâ stručnjake i podpis-

nike: gospodu dra. Lazara Cara, dra. Augusta Langhoffera, i prof. Antuna Korlevića.

5. Dne 11. studenoga 1899.

Član dopisnik dr. *David Segen* čita svoju razpravu: „Prilog novijoj geometriji". Razred odluči, da se ova razprava ima štampati u „Radu".

Prof. dr. *August Langhoffer* čita kao gost svoju razpravu: „Prilog entomoložkoj fauni Hrvatske. Rhyncotae I." Razred odluči, da se ova razprava ima štampati u „Radu".

Predstojnikov zamjenik *J. Torbar* priobćuje izvještaje triju stručnjaka prirodopisaca o znanstvenih iztraživanjih po Hrvatskoj, koja su oni ljetos činili s podporom akademije, i to: a) dr. Lazar Car iztraživao je mikrofaunu na Pagu, u Novigradskom moru, u Zrmanji i u Kvarneru, a podat će akademiji jeseni g. 1900. popis svih onih râkâ u Hrvatskoj, koje je on do sada konstatovao; b) dr. August Langhoffer sabiraše entomoložku gradju po hrvatskom primorju, u Velebitskom kraju i u sjevernoj Dalmaciji, ter će priobćiti rezultat, pošto uredi sabranu gradju; c) prof. Narcis Damin sabiraše pauke po hrvatskih primorskih krajevih, pak će tiekom godine 1900. podati akademiji obradjenu svu gradju hrvatskih Araneâ, koju je u hrvatskom primorju sabrao ove godine i prošastih.

6. Dne 14. studenoga 1899.

Predstojnikov zamjenik *J. Torbar* stavlja na razpravu razredni proračun za god. 1900.. čije su redovite potrebe i za tu godinu: dvie knjige „Rada" i 300 for. za iztraživanje zemlje; a ostale još potrebe treba da razred sada ustanovi.

U pitanju o „Ikonografiji“ S. Brusine, kao nastavku njegove akademijom jur izdane „Gradje etc.“, razred, prihvaćajući predlog dra. G. Janečka s dodatkom S. Brusine, jednoglasno odluči ovako: „Neka se S. Brusini u proračunu za godinu 1900. osigura ostatak potrebitoga za ono djelo troška, koji preostaje preko onih 2000 for., što no je za to djelo bio primio S. Brusina od vis. vlade kao predujam, a koji ostatak, računajući u nj i honorar piscu, iznosi oko 600 for., akademija pako neka onaj iznos od 2000 for, koji je vis. vlada S. Brusini predujmila, odplaćuje vis. vladi, kako će se djelo razprodavati, a taj se postupak ima vladi javiti. pošto bude djelo S. Brusine doštampano“.

Prema tomu odlučuje razred, da će slavnoj skupštini predložiti, neka se stavi za potrebe razreda matematično-prirodoslovnoga u proračun g. 1900 trošak za dvie knjige „Rada“ sadržaja matem.-prirodoslovnoga, i 300 for. za prirodoznanstveno iztraživanje zemlje, i 600 for. za djelo „Ikonografiju“ od S. Brusine.

Sjednica odbora za „hrvatske stare pisce“

dne 7. lipnja 1899.

Po predlogu *P. Budmana* odbor odluči: ima se pozvati gospodin dr. Josip Aranza, profesor realke u Spljetu, da bi poslao akademiji na ogled ono, što je priredio za novo izdanje Kavanjinove pjesni „Bogatstvo i ubožtvo“, pak da onda akademija, prema tome ogledu, povjeri dru. J. Aranzi priredbu Kavanjinova djela za akademijsko izdanje u sborniku „Starih pisaca hrvatskih“.

Sjednice odbora folklorskoga.

1 Dne 2. ožujka 1899.

Urednik folklorskoga Zbornika dr. *Antun Radić* čita izvještaj o svojem djelovanju počam od posljednje sjednice: stigao je 21 novi prinos, — koji bi. prebrani, iznosili do 20 tiskanih araka. — a 8 od tih prinosa potječe od novih sabirača, i to: tri iz Bosne, dva iz Dalmacije, tri iz Hrvatske i Slavonije.

Odbor odluči, prema predlogom urednikovim, o nagradah za njeke priloge, i stvori njekoliko načelnih odluka o pribavi i porabi gradje za Zbornik i to: a) o porabi pučkih pjesama, b) o nagradjivanju folklorskih priloga, c) o jednakom obradjivanju pučke materijalne kulture kao i duševne, d) o potrebi i nabavi ilustracija (fotografijskih) folklorskome tekstu, e) o potrebi, da u svakoj svezci Zbornikovoj bude po arak i pol bibliografije o folklori slavenskoj.

Dne 2. lipnja 1899.

Urednik Zbornikov čita izvještaj o svom djelovanju od posljednje sjednice: primio je 25 novih prinosa (za preko 50 štampanih araka), izmedju ovih je 5 njih od novih sabirača, a tih je jedan iz slovenske Štajerske, ostali su pak iz Hrvatske i Slavonije.

Odbor odluči nagrade za njekoje folklorske prinose kao i za 39 bojadisanih sličicâ o pučkih tipih i nošnjah u Dalmaciji, i upodpuni svoje odluke, koje bješe u prijašnjoj sjednici stvorio, o primanju pučkih pjesama u Zbornik i o postupku kod nagradjivanja folklorskih priloga.

3. Dne 9. studenoga 1899.

Urednik Zbornikov čita izvještaj o svom ljetošnjem putu po Dalmaciji, a navlastito po Bosni i Hercegovini,

koji je činio o trošku akademije radi folklore. Odbor odluči, da se taj izvještaj ima štampati u „Viestniku" Zbornikovu u drugoj polusvezci za g. 1899.

Sjednica odbora za hrvatsku faunu

dne 19. studenoga 1899.

Po §§ 18. i 19. poslovnika akademije izabrani odbor za hrvatsku faunu, sastojeći od članova matematičko-prirodoslovnoga razreda: dra. Mije Kišpatića i dra. Antuna Heinza, ter od neakademika stručnjakâ: dra. Lazara Cara, dra. Augusta Langhoffera i prof. Antuna Korlevića, sastade se u prvu sjednicu i, prema §§ 18. i 19. akadem. poslovnika, izabra dra. M. Kišpatića svojim prvakom, a dra. A. Langhoffera svojim izvjestiteljem.

Pošto je odborski prvak dr. *Kišpatić* razložio, kakov će biti djelokrug odborov, odluči odbor, po predlogu svojih članova stručnjakâ neakademikâ, program posla oko hrvatske faune, koji ima obuhvaćati dvie edicije: a) prodromus faunae croaticae, b) fauna croatica; odbor ustanovi i područje toga posla i jezik nazivlja i postupak za primanje radnja u publikacije akademijske.

Još odluči odbor zamoliti akademiju: da bi počam od g. 1900. (inclusive) svake godine stavljala u proračun po 300 for. za podpore stručnim sabiračem gradje za hrvatsku faunu i po 500 forinti za izdavanje gotovih radnjâ o fauni hrvatskoj.

Prema tomu je uprava akademijska dne 30. studenoga 1899. razaslala na 18 prirodoslovaca po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji pozivno pismo, sastavljeno od odborskoga izvjestitelja dra. A. Langhoffera, da bi sudjelovali kod posla oko hrvatske faune.

Sjednica odbora ad hoc za proslavu 50-godišnjice biskupovanja pokroviteljeva.

U skupnoj sjednici dne 19. studenoga g. 1899. izabrani su u posebni odbor za rečenu proslavu, koja je bila odredjena na dan 8. rujna 1900., pravi članovi: S. Brusina, T. Smičiklas, dr. Marković, dr. Vrbanić, i ravnatelj galerije profesor N. Mašić, a poslie su još izabrani u isti odbor pravi članovi: dr. Gj. Arnold i dr. A. Musić, a kao stručni vještak g. arhitekt Josip pl. Vancaš.

Taj odbor tiekom godine 1899., do glavne skupštine i svečane sjednice akademijske, viećaše u trima sjednicama: dne 25. studenoga, 2. i 10. prosinca. ter je svoje odluke predložio glavnoj skupštini, držanoj dne 14. prosinca. Glavni sadržaj tih odluka bijaše: da akademija izda za proslavu 50-godišnjice biskupovanja pokroviteljeva ilustrovano djelo: „Stolna crkva Djakovačka“, za koje će opisni tekst o arhitekturi sastaviti gosp. arhitekt Josip pl. Vancaš, o slikariji ravnatelj galerije N. Mašić, a ilustracije će biti koje fotografijske koje hromografijske, a koje stručni arhitektonski crteži, o čem svem su troškovnik sastavila gospoda Vancaš i Mašić. Pošto je glavna skupština dne 14. prosinca odobrila program, predloženi joj od odbora, i dozvolila proračunani trošak, odbor je nastavio svoje poslovanje u drugoj polovici prosinca iste godine i tiekom prve polovine g. 1900., te je za to doba viećao u nizu od devet sjednica. O tom će se djelovanju izviestiti u Ljetopisu za g. 1900.

III.

SKUPNE SJEDNICE.

1. Dne 22. siečnja 1899.

Čitaju se i ovjerovljuju se zapisnici: sedme skupne sjednice od 8. prosinca god. 1898., pa glavne skupštine od 15. prosinca g. 1898., i svečane sjednice od 17. prosinca g. 1898.

Prema odluci skupne sjednice od 7. veljače g. 1897. odlučuje se, da imadu preuzvišenome gospodinu pokrovitelju o njegovu rodjendanu 4. veljače 1899. čestitati odaslanici akademije predsjednik Josip Torbar i tajnik dr. Fr. Marković, a ako bi zaprriečen bio predsjednik, to mjesto njega tajnik dr. Fr. Vrbanić.

Primaju se na znanje zahvala gosp. Frana Bulića, ravnatelja muzeja u Spljetu, što je izabran počastnim članom, i zahvala dr. Stanislava Smolke, sveuč. profesora u Krakovu, što je izabran članom dopisnikom.

Primaju se na znanje odluke razreda filologijsko-historijskoga od 19. siečnja, razreda filozofijsko-juridičkoga od 22. siečnja, i razreda matematičko-prirodoslovnoga od 17. siečnja, da su predstojnicima za ovu godinu izabrani u prvom razredu Tade Smičiklas, u drugom Milovan Zoričić, u trećem dr. Karlo Zahradnik.

U odbore akademijske budu izabrani članovi oni i onako, kako su napomenuti u I. poglavju („Uprava") ove svezke Ljetopisa.

Hrvatsko starinarko družtvo „Bihač“ u Spljetu zahvaljuje se za podporu od 200 for.

Kneževsko ministarstvo narodne prosvjete u Sofiji zahvaljuje se akademiji za odluku, po kojoj akademija svoje publikacije, i starije počam od g. 1889., šalje rečenome ministarstvu u zamjenu za bugarski Zbornik za narodna umotvorenja

Imperatorskomu universitetu u Moskvi slati će se, prema njegovoj ponudi, u zamjenu za njegove publikacije „Rad“ svih triju razreda.

Gospodinu prof. dru. A Leskienu, kao ravnatelju slavenskoga odjela u „Institut zur Förderung der sprachwissenschaftlichen Studien“ u Lipskom, davat će se za taj institut sve akademijske publikacije, i prošaste i buduće, koje bude želio, uz popust od 50% knjižarske ciene.

Obćini „Selca“ na otoku Braču daju se, prema njezinoj želji, dosadanje akademijske publikacije uz pogodovnu cienu s popustom.

2. Dne 9. ožujka 1899.

Pismo preuzvišenoga gospodina pokrovitelja, kojim se zahvaljuje akademiji za čestitku prigodom njegova rodjendana, prima se na ugodno znanje s usklikom: živio pokrovitelj!

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje odgovor slavnoga poglavarstva grada Zagreba od 4. veljače 1899. (br. 40.452) na molbu akademije glede izplate za arkadu dra. Račkoga. Akademija prihvaća predlog tajnika dra. Vrbanića u tom pogledu, uz naročiti dodatak, da se uredjenje arkade dra. Račkoga ima provesti u okviru svote, koju je tajnik predložio.

Isti tajnik predlaže račun knjižare „Dioničke tiskare“ o prodanih akademijskih knjigah

tiekom godine 1898. Za pregledbu toga računa izabra akademija prave članove dra. Mohorovičića i dra. Musića.

Isti tajnik podaje izvještaj o završnih računih prihoda i razhoda akademijskoga za godinu 1898. Akademija izabra prave članove dra. Mohorovičića i dra. Musića, da pregledaju i izpitaju predložene račune.

Prema §. 36 poslovnika akademijskoga odlučuje se, da se 50 posebnih otisaka pojedine književne radnje I. i II. razreda ima štampati samo onda, ako to naročito zaželi pisac, a od radnjâ III. razreda, prema uobičajenome postupku kod toga razreda, i onda, ako pisac toga ne zatraži izriekom, a iznimka se ima učiniti samo onda, ako pisac izriekom izjavi, da se nemaju štampati posebni otisci njegove radnje ili da ih se ima štampati manje od 50.

Po želji družtva „Société des Bollandistes“ u Bruxelles-u podat će tomu družtvu u zamjenu za njegove publikacije akademija sve dosadanje svezke „Rada“, Starinâ, Monumenata historijskih i historijsko-juridičkih, kao što i sva posebna djela, koja spadaju u poviest, arheologiju i pravo; a u buduće će akademija slati rečenome družtvu u zamjenu za njegove publikacije sva svoja izdanja, koja spadaju u napomenute struke.

Po želji družtva „česko-moravskih bogoslova“ u Brnu pod imenom „Ruže Sušilova“ davat će se tomu družtvu u zamjenu za njegov „Muzeum“ „Rad“ I. i II. razreda.

Po želji uredničtva časopisa „Die Donauländer“ davat će se u zamjenu za taj časopis po jedan primjerak akademijskih publikacija.

Odboru za spomenik Pelletier-u i Caventou-u, koji se ima podići u Parizu, šalje akademija, uslied odborova poziva, prinos od 50 franaka.

3. Dne 30. ožujka 1899.

Ova sjednica, tičući se samo akademijskoga podvorničtva, odluči, što bijaše potrebno.

4. Dne 7. lipnja 1899.

Čitaju se visoki odpisi preuzvišenoga gospodina bana od 4. travnja 1899. br. 1618/Pr. i od 20. travnja i. g. br. 1907/Pr., kojima se prima do znanja izbor novih članova akademije, pripadnika austro-ugarske monarkije, a potvrdjuje se izbor dra. Šišmanova u Sofiji i Jana Karlowicza u Warszawi za članove dopisnike.

Čita se visoki odpis kr. zem vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 7. travnja 1899. br. 6509, kojim se priobćuje, da se akademiji oprašta, počam od god. 1898., četirpostotni prinos kr. zemaljskome eraru za opravljanje računarsko-kontrolnih i blagajničkih posala. Prima se sa zahvalom na znanje.

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje, da se je uprava akademijska zahvalila visokoj c. i kr. zemaljskoj vladi za Bosnu i Hercegovinu, što je, na molbu akademije, uredniku akademijskoga folklorskoga Zbornika dru. A. Radiću, u svrhu sabiranja folklorske gradje, dozvolila bezplatnu voznu željezničku kartu I. razreda za sve bosansko-hercegovačke pruge, i ujedno dostavila akademiji za dra. A. Radića pismenu preporuku na sve podredjene oblasti.

Čita se dopis slavnoga poglavarstva grada Zagreba od 17. travnja 1899. br. 6545/1, da je gradsko zastupstvo akademiji dozvolilo obročno odplaćivanje preostaloga duga za arkadu pokojnoga dra. Račkoga u godišnjim obrocima po dvie stotine forinti. Prima se zahvalno na znanje.

Prema odluci skupne sjednice od 9. ožujka o. g. predaju izabrani za to članovi dr. A. Mohorovičić i

dr. A. Musić svoj izvještaj, da su pregledali, s prilozi izporedili, i u redu pronašli račune o akademijskoj gospodarskoj upravi za god. 1898., zatim račune o zakladi za izdavanje djelâ za obću naobrazbu, pak račune za arkadu pokojnoga dra. Račkoga, i račune o novcu preostalom od izvanredne prodaje akademijskih publikacija do god. 1894; prema tomu predlažu, da se tajniku dru. Fr. Vrbaniću podieli absolutorij i izreče priznanje ter zahvala za njegov požrtvovni trud oko upravljanja akademijske imovine. Ovaj predlog primi akademija jednoglasno.

Čita se predlog razreda matematičko-prirodoslovnoga, odlučen u njegovoj sjednici od 22. travnja 1899, da se gospodi: dru. L. Caru, prof. N. Daminu, prof. D. Franiću, dr. Stj. Gjurašinu, i dr. A. Langhofferu dozvole podpore za iztraživanje zemlje, svakomu po 100 forinti, pak da s toga skupna sjednica povisi za 200 for proračunsku dotaciju namienjenu toj svrhi, a rečeni stručnjaci da imadu za to podati akademiji izvještaje o uspjesih svoga iztraživanja ter sabranu gradju obraditi za akademiju u posebnih razpravah. Skupna sjednica odluči, da se, uz uvjete iztaknute u odluci razrednoj, zatraženi višak od 200 forinti preko proračunske dotacije ima izplatiti iz prištedka, koji će se, po izjavi predstojnika razreda matematičko-prirodoslovnoga, jamačno pokazati u proračunskom trošku za ovogodišnji „Rad“ toga razreda.

Čita se predlog razreda matematičko-prirodoslovnoga, odlučen u njegovoj sjednici od 22. travnja 1899, neka akademija preuzme u svoju nakladu Ikonografiju S. Brusine, koja je nastavak njegove „Građe“, i to: neka se Ikonografija štampa u 600 otisaka, o trošku od 2600 forinti, od kojih 1600 forinti

zapada risara, 700 for. štampu, a pisca kao nagrada 240 for., pak neka se od toga cjelokupnoga troška plati ove godine 1899. polovica, a druga polovica sliedeće godine 1900. Skupna sjednica odluči u smislu akademijskoga poslovnika, da razred matematično-prirodoslovni može ovaj svoj predlog iznieti na pretres istom u razpravi o proračunu za sliedeću godinu 1900.

Čita se predlog razreda filologijsko-historijskoga, odlučen u razrednoj sjednici dne 27. travnja 1899, ovoga sadržaja: pošto se medju ovogodišnjimi publikacijami ne mogu štampati Acta croatica II. dio, koji je bio odredjen u proračunu ovogodišnjem, to se neka štampa mjesto toga kao posebna svezka Monumenata historijsko-juridičkih prva polovina Vojnovićeva rukopisa „Statuti bratovštinâ i obrtnih korporacija u dubrovačkoj republici“, o kojem je i onako već bilo odlučeno u skupnoj sjednici od 28. listopada g. 1898 da se ima štampati kao posebno djelo, a kao uvod onim statutom neka se štampa Vojnovićeva razprava o tom predmetu, mjesto da bi se štampala napose u „Radu“. Skupna sjednica prihvati taj predlog.

Skupna sjednica povladjuje, što je, prema konferencijnome dogovoru akademikâ, sudjelovala akademija kod proslave osamdesete godišnjice prezaslužnog Nestora hrvatskih pjesnikâ i književnikâ presvietloga gospodina Ivana viteza Trnskoga.

Odlučuje se, da se uredničtvu časopisa „Echos d' Orient“ u Carigradu prema njegovoj želji u zamjenu šalju, počam od g. 1898., „Monumenta“ historijska.

Kr. zemaljskome arkivu u Zagrebu daju se u zamjenu za „Arheološki vijesnik“ sva Monumenta i sve Starine.

Društvu sveučilištnih hrvatskih djaka u Beču „Zvonimiru", i djačkomu družtvu u velikoj školi biogradskoj „Daničiću" daju se željene publikacije uz pogodovnu cienu.

5. Dne 18. lipnja 1899.

Čita se visoki odpis kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 17. svibnja 1899. br. 4212 ex 1898, kojim se javlja, da je kr. računarski ured izpitao priegled prihoda i razhoda akademije za g. 1898. i našao da je u redu.

Čita se vis. odpis kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 8. svibnja g. 1899. br. 5767, kojim se dostavlja računarski priegled o upravi akademijske zaklade za g. 1898., i izvještaj financ. odbora akademije (br. 119 ex 1899) o tom odpisu; iz izvještaja se razabire, da se je zaklada akademijska povisila tiekom posljednje godine za 4373 for 89 novč. Skupna sjednica izjavlja tajniku dru. Fr. Vrbaniću podpuno povjerenje za njegovo uspješno i točno opravljanje akademijskih posala.

Gospodin Jan Karlowicz u Warszawi zahvaljuje se pismom, što je izabran članom dopisnikom.

Skupna sjednica odobrava, što je uprava, kadno je akademiju bila pozvala imperatorska akademija naukâ u Petrogradu k proslavi stogodišnjice slavnoga ruskoga pjesnika Aleksandra Puškina, poslala onamo pismenu čestitku i zamolila petrogradskoga člana ove akademije g. A. N. Veselovskoga, da bi kod one slave zastupao akademiju; jednako odobrava skupna sjednica odluku razreda filologijsko-historijskoga, da se u Ljetopisu, koji je na redu, štampa razprava dra. M. Šrepela, koju je on čitao o Puškinu u razrednoj sjednici dne 7. lipnja 1899. na spomen velikoga ruskoga pjesnika.

Čita se dopis „odbora za proslavu pedesetgodišnjice književnoga rada Zmaja Jovana Jovanovića“, da bi akademija sudjelovala kod te proslave. Skupna sjednica odluči, neka uprava u ime akademije pošalje slavljeniku pismenu čestitku.

Odazivajući se pozivu člana dopisnika profesora dra. Louisa Legera u Parizu, skupna sjednica ovlašćuje upravu, da predplati (troškom od 150 franaka) akademijsku knjižnicu na jedan primjerak novoga izdanja Reimskoga evangjelistara.

6. Dne 1. listopada 1899.

Čita se visoki odpis kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 9. kolovoza 1899. br. 4360, kojim se javlja, da je kr. računarski ured izpitao i u redu našao račune o upravi dohodaka akademijskih za g. 1898.

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje rješitbu kr. upravnoga sudišta u Budimpešti od 24. veljače 1899. br. 9411/1898., kojom se na priziv akademije ona rješava od plaćanja pristojbenoga jednačka, što ga je bilo kr. financijalno ravnateljstvo u Zagrebu ustanovilo na godišnjih 340 for. 58 nč. za budućih 10 godina.

Isti tajnik priobćuje, da je slavna „Prva hrvatska štedionica“ poklonila Strossmayerovoj akadem. galeriji sliku „Japanku“ od g. Vlaha Bukovca, i da se je uprava pismeno zahvalila slav. darovateljici.

Prema § 2. b) akadem. pravila predlažu pojedini razredi nove akademijske članove, i to:

a) razred filologijsko-historijski, odlukom sjedničkom od 5. srpnja 1899., za članove dopisnike: g. dra. Josipa Brunšmida, kr. izvanrednoga profesora u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu; g. Maksu

Pleteršnika, c. kr. gimnazijskoga profesora u Ljubljani; Peru P. Đorđevića, državnoga savjetnika u miru u Biogradu;

b) razred filosofijsko-juridički, odlukom sjedničkom od 5. srpnja 1899,. za počastnoga člana presvietl. gosp. Ivana viteza Trnskoga, c. i kr. pukovnika i velikoga župana u miru; za prave članove dosadanje dopisnike članove: dra. Gjuru Arnolda i dra. Antuna Bauera, profesore u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. Prema akademijskim pravilom prima skupna sjednica ove priedloge do znanja, a razpravljat će se o njih u onoj skupnoj sjednici, koja će biti posljednja prije glavne skupštine.

Po priedlogu predsjednika Josipa Torbara odluči se, neka, pošto je iz Zagreba na novo zvanje otišao predstojnik razreda matematičko-prirodoslovnoga dr. Karlo Zahradnik, poslove predstojnika razrednoga privremeno opravlja najstariji razredni član, dok se, poslie glavne skupštine i svetčane sjednice, ne pristupi k novome izboru.

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje, da je razred matematičko-prirodoslovni u sjednici dne 2. srpnja 1899. izabrao, prema §§ 18. i 19. poslovnika, u posebni odbor za hrvatsku faunu, pravoga člana dra. Miju Kišpatića, člana dopisnika dra. Antuna Heinza, i neakademike stručnjake dra. Lazara Cara, dra. Augusta Langhoffera, i prof. Antuna Korlevića. Skupna sjednica prima tu odluku na znanje s naročitim dodatkom, da se, po § 19. poslovnika, pravimi članovi onoga akademijskoga odbora imadu smatrati akademici dr. Kišpatić i dr. Heinz, a izvanrednimi članovi ostala gospoda stručnjaci, koji nisu ujedno akademici.

Prema odluci razreda matematičko-prirodoslovnoga od 2. srpnja 1899., koji preporuča molbu gimn. prof. dra. Artura Gavazzia, da bi mu se dala podpora od 60 for. za nabavu deseterih minimalnih termometara za mjerenje temperature u Plitvičkih jezerih, skupna sjednica odluči, neka se dr. A. Gavazzi uputi, da bi ponovio svoju zamolbu tako, te bi se o njoj moglo viećati u razpravi o akademijskom proračunu za g. 1900.

Skupna sjednica povladjuje, što je uprava kod svečanoga odkrića spomenika pjesniku Antunu Niemčiću u Križevcih, kojoj proslavi bijaše akademija pozvana od križevačkoga odbora, položila u ime akademije vienac na spomenik a to je učinila po jednoglasnoj pismenoj privoli članova akademije, koji se tada, kao u prazničko doba, nisu mogli pozivati u sjednicu.

7. Dne 19. studenoga 1899.

Tajnik dr. Vrbanić čita pismo preuzv. gosp. pokrovitelja od 9. listopada 1899., s kojim veledušni pokrovitelj šalje akademiji za spomenik pokojnome dru. Franji Račkomu svotu od pet hiljada forinti. Pismo preuzv. g. pokrovitelja glasi:

„Veleštovani prijatelji!

Šaljem Vam pet hiljada (5000) forinti za spomenik pokojnoga kanonika Franje Račkoga. Molim Vas, da i Vi i Vaša braća paze, da taj spomenik odgovara i zaslugam i slavi pokojnika, a i čestitosti i slavi našega dobroga i plemenitoga naroda. Znademo svi, a znam napose ja, što je slavni pokojnik bio našoj akademiji. Zna se dakle

samo po sebi, gdje bi ja želio, da se njegov spomenik postavi.

Sa štovanjem Vaš prijatelj

9. listopada 1899.

Josip Juraj Strossmayer,
biskup".

Skupna sjednica, primajući s najvećom zahvalnostju dar i pismo preuzv. g. pokrovitelja, povladjuje, što je uprava odmah poslala pismenu zahvalu velikomu darovatelju, a novce uložila u I. hrv. štedionici, pak odlučuje, da se akademija s odborom onim, koji sabire prinose za spomenik dru. Račkomu, sporazumije, kako bi se izvršila namisao preuzv. g. pokrovitelja.

Tajnik dr. Vrbanić spominje, da je dne 18. studenoga o. g. bilo pedeset godina tomu, što je preuzv. gosp. pokrovitelj bio imenovan biskupom djakovačkim i sriemskim, pak da je, pošto je proslava te 50-godišnjice odredjena na dan 9. rujna godine 1900., kao na dan ustoličenja njegova, uprava dne 18. studenoga brzojavno čestitala pokrovitelju u ime akademije; podjedno predlaže, da se stvori odluka o načinu, kako će akademija proslaviti 50-godišnjicu biskupovanja pokroviteljeva. Skupna sjednica povladjuje upravi, a radi proslave izabire odbor, koji ima akademiji iznieti prikladne priedloge. U odbor taj budu izabrani: S. Brusina, T. Smičiklas, dr. Fr. Marković, dr. Fr. Vrbanić, i ravnatelj galerije prof. N. Mašić.

Skupna sjednica bilježi u zapisnik zahvalni spomen i kliče „Slava!" pokojnomu župniku u Zemunu Vilimu Korajcu († 19. rujna 1899.), koji je ostavio akademiji kao zapis, s vinkulacijom, dvie akcije pučke štedionice u Zemunu.

Prema čl. 19. pravilâ i prema § 2. poslovnika akademije razpravlja se o razrednih priedlozih glede novih članova, kako su ti priedlozi bili najavljeni u prednjoj skupnoj sjednici dne 1. listopada, pak se odlučuje, prema ustanovam pravilâ i poslovnika, da će se o onih priedlozih glasovati u glavnoj skupštini.

U smislu pravila i poslovnika predlaže tajnik dr. Vrbanić, da ovogodišnja glavna skupština bude dne 14. a svečana sjednica dne 16. prosinca (svaka u 5 ura p. podne); ujedno javlja, da ove godine čitanje razprave u svečanoj sjednici pripada razredu matematičko-prirodoslovnome, te će čitati član dopisnik dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger svoju razpravu: „Ostatci paleolitičkoga čovjeka i njegovih suvremenika iz diluvija u Krapini". Predlozi se prihvaćaju.

O predlogu razreda matematičko-prirodoslovnoga, od 14. studenoga o. g., glede izdanja Ikonografije S. Brusine, odluči skupna sjednica, da se ima u glavnoj skupštini razpravljati kod proračuna za g. 1900. Jednako se odlučuje o ponovnoj molbi dra. A. Gavazzia za nabavu minimalnih termometara.

Skupna sjednica jednoglasno prima obrazloženi predlog tajnika dra. Vrbanića, da se godišnja najamnina akademijine kuće u Ilici br. 50, g. Vjenceslavu Poljaku i Jozefini Poljakovoj, snizi počam od 1. siečnja 1900. na dvie tisuće i četiri sto forinti (t. j. za 293 for. manje).

IV.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 14. prosinca 1899.

*Predsjednik Josip **Torbar***, otvorivši glavnu skupštinu, izjavi, da su po §. 6. akademijskoga poslovnika pozvani bili za vremena u ovu glavnu skupštinu svi pravi članovi, stanovali u Zagrebu ili izvan njega, i ustanovi, da ih je ovdje nazočnih ukupno četrnaest, pak da je tiem zadovoljeno ustanovi §. 11. poslovnika, po kojem treba da bude u glavnoj skupštini nazočna barem polovina pravih članova, a tih ima sada 24.

Nakon toga pročita predsjednik *pismo preuzvišenoga gospodina pokrovitelja*, koji, zapriečen starostju da bi došao k ovoj glavnoj skupštini, šalje akademiji svoj blagoslov. Skupština kliče svome pokrovitelju: Živio biskup Strossmayer!

Tajnik dr. Vrbanić čita *visoki odpis kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade* od 8. prosinca 1899. br. 19.490, kojim se priobćuju propisi glede obvezatnoga računanja u krunskoj vriednosti.

Skupština odluči, da se ima poslati *pismena zahvala akademije gospodinu c. i kr. generalmajoru Marku pl. Czerlienu* u Beču, što je akademiji u znak svoga štovanja *na dar poslao dragocjeno umjetničko djelo „Svjaščenoe koronovanie Gosudarja Imperatora Aleksandra Tretjago“*; dar ovaj stavljen je u akademijsku sbirku umjetničkih publikacija.

Skupština povladjuje, što je uprava danas, o četrdesetoj godišnjici književnoga rada *Ivana Tkalčića*, vele zaslužnoga pravoga člana akademije, poslala svetčaru *u ime akademije adresu*, koju su predali pravi članovi prof. Vj. Klaić i dr. Fr. Marković.

Skupština odluči, da se dr. *Karlu Zahradniku*, koji je otišao iz Zagreba na novo svoje zvanje u Brno, izjavi pismena *zahvala akademije* za njegovo dosadanje zaslužno djelovanje u njezinu krilu, i ujedno želja, da bi on i unapredak svojim radom podupirao njezine znanstvene poslove.

Prema pismenoj izjavi urednika folklorskoga Zbornika, g. dra. *Antuna Radića*, od 12. prosinca o. g., da je voljan pristati na produljenje svoga ugovora s akademijom do konca god 1900., koji je bio sklopljen po odluci glavne skupštine od 15. prosinca g. 1898., glavna skupština odluči, da se ugovor s dr. A. Radićem produljuje, uz očekivanje glede folklorske bibliografije.

Tajnik dr. *Fr. Vrbanić* predlaže na razpravu *proračun* za g. 1900., koji pokazuje prihod od 37.568 kruna a redoviti razhod od 39.900 kruna; taj razhod te po tom i manjak postao bi znatno veći, ako se prihvate posebni izdatci u proračunskom „Dodatku pod D“, što ih zahtievaju odluke pojedinih razreda i skupna sjednica od 9. ožujka o. g. S toga *predlaže* tajnik dr. *Vrbanić:* neka glavna skupština najprije odluči o priedlogu posebnoga akademijskoga odbora za proslavu pedesetgodišnjice biskupovanja pokroviteljeva, da bi akademija godine 1900. ovim povodom izdala djelo „Stolna crkva u Djakovu“ sa slikami i posvetila ga svome pokrovitelju, za koje djelo je proračunan od stručnjakâ arhitekta Josipa pl. Vancaša i ravnatelja galerije prof. N. Mašića trošak od 14.000 kruna; ako glavna skupština prihvati predlog toga odbora, to bi se, za sniženje

manjka, imali izostaviti svi troškovi napomenuti u proračunskom „Dodatku pod D“, a imale bi se učiniti njeke promjene i u ostalom proračunu, da se uzmogne sniziti manjak na što manji iznos. Ako dakle glavna skupština prihvati predlog o izdanju napomenutoga jubilarnoga djela, to *predlaže tajnik dr. Vrbanić glede ostaloga proračuna sliedećih 6 odluka*:

1. da se kod troškova za galeriju slikâ mjesto predloženih 1000 k. za izvanredne popravke i nove nabave uvrsti samo 200 k., to jest manje za 800 k.;

2. da se mjesto 25 araka „Starina“ štampa samo 15 araka te prema tomu mjesto predloženih 3060 k. uvrsti samo 1836 k., t. j. manje za 1224 k.;

3. da se u ime troškova za predradnje za izdavanje „Monumenata“ uvrsti mjesto 1200 k. samo 1000 k. t. j. manje za 200 k.;

4. da se svi izdatci predloženi u „Dodatku D“ izostave;

5. da se prema tomu svota *ukupnoga razhoda* snizi za 2224 krune., ter tako ustanovi na 37.676 kruna, po čem bi manjak iznosio samo 108 kruna;

6. da se ovako ustanovljeni proračun za godinu 1900. ne smije prekoračiti ni u jednoj točki, a svi prištedci, koji će se pokazati nakon zaključnih računa za godinu 1899., i oni, koji će možebit nastati tiekom godine 1900., imadu se upotrebiti na račun izdanja jubilarnoga djela „Stolna crkva u Djakovu“.

Nakon dulje razprave o predloženom proračunu i o stavljenih predlozih *odluči glavna skupština sliedeće:*

a) da prihvaća predlog akademijskoga ad hoc odbora za proslavu pedesetgodišnjice biskupovanja pokroviteljeva, te da se za izdanje jubilarnoga djela *„Stolna crkva u Djakovu“* upravi akademijskoj dozvoljava kredit od 14.000 kruna;

b) da prihvaća sve predloge, koje je stavio tajnik dr. Fr. Vrbanić, izim onoga pod točkom 2om;

c) da se, prema predlogu akademika Tade Smičiklasa, „*Starine*“ ne štampaju godine 1900., pak da se iznos od 1836 kruna, koji je predložio tajnik dr. Vrbanić za „Starine“, u proračun uvrsti kao iznos za štampanje *druge svezke Nodilove „povijesti srednjega vijeka“*, i to neka se ovim iznosom podmire troškovi štampe, a honorar piscu neka se izplati na račun godine 1901, te neka se potrebita u tu svrhu svota uvrsti u proračun za godinu 1901.

Prema ovim odlukam glavne skupštine ustanovljen je **za godinu 1900 proračun ovako: ukupni prihod akademije 37.568 k., ukupni razhod 37.676 k.**, *po tom manjak 108 k.*

Prema ovim odlukam izpravljen je proračun, predloženi za god. 1900, i tako priklopljen zapisniku ove glavne skupštine kao sastavni dio njegov.

Budući da je izteklo vrieme, za koje bijahu u glavnoj skupštini od 17. prosinca g. 1896 izabrani predsjednik akademije i ostali njezini upravnici, i budući da su u glavnoj skupštini od 16. prosinca g. 1897 bili izabrani i knjižničar i ravnatelj galerije samo na dvie godine, to *pristupi akademija k novome izboru tako, da prema akademijskim pravilom izbor predsjednika i ostalih upravnika ima vriediti za buduće tri godine.*

Kod svakoga glasovanja predano je po 14. glasovnica, samo je kod glasovanja za drugoga tajnika predano 13 glasovnica, a izabrani su:

za *predsjednika Josip Torbar;*
za *prvoga tajnika dr. Fran Vrbanić;*
za *drugoga tajnika dr. Franjo Marković;*
za *arkivara Tade Smičiklas;*

za *knjižničara dr. August Musić;*
za *ravnatelja Strossmayerove galerije slikâ prof. Nikola Mašić.*

Prema čl. 9. pravila i §. 2. poslovnika pristupi glavna skupština *izboru novih članova.* Kod svakoga glasovanja predano je po 14 glasovnica, te su *izabrani:*

za *počastnoga* člana g. *Ivan vitez Trnski*, c. i kr. pukovnik i veliki župan u miru;

u razredu filologijsko-historijskom za članove dopisnike:

dr. Josip Brunšmid, kr. sveučilištni profesor u Zagrebu;

Makso Pleteršnik, c. kr. gimnazijski profesor u Ljubljani;

Pera P. Đorđević, umirovljeni državni savjetnik u Biogradu;

u razredu filosofijsko-juridičkom za prave članove dosadanji članovi dopisnici:

dr. Gjuro Arnold, kr. sveučilištni profesor u Zagrebu;

dr. Ante Bauer, kr. sveučilištni profesor u Zagrebu.

V.

SVEČANA SJEDNICA

16. prosinca 1899.

---

1. Svečana besjeda predsjednika

JOSIPA TORBARA.

Gospodo akademici!
Visoko štovani zbore!

Kao zamjenik preuzvišenoga gospodina pokrovitelja, kojega, da nije zapriječen, ide prva riječ kod ovakove zgode, ne mogu bolje pozdraviti ovaj odlični zbor, nego ako ga pozdravim porukom, kojom preuzvišeni pokrovitelj odgovara na poziv, kojim ga je akademija pozvala u svečanu svoju sjednicu. Zahvaljujući se na pozivu, veli: „Ja sam sa slavnom našom akademijom posve zadovoljan. Znanstveni rad akademije služi našemu narodu i samoj našoj kraljevini na čast i poštenje. Znanost kršćanska ima svoj temelj i početak u samom Bogu, vječitom izvoru svake pravde i istine, osobito odkad je vječito slovo božje otajstvom svetoga upùćenja i otajstvom sv. križa i smrti svoje nov temelj položilo svakoj istini, svakoj pravdi i svakoj pravoj prosvjetit Ne može se dakle dosta preporučiti mudrim i učenim ljudima u našem narodu, da se bave knjigom i da učena djela izdaju. Poslie apostolata svećeničkoga, koji sveto djelo vječitoga slova na spas i prosvjetu svieta nastavlja, nema zaslužnijega i slavnijega apostolata do apostolata učenosti, koji knjigom i učenim djelima kršćansku prosvjetu širi i promiče. Takovi su apostoli u svakom narodu najpriznaniji i najslavniji. U tom apostolatu leži

ponajviše zalog slobode prave, prave prosvjete, snage i pobjede, prave slave i bolje budućnosti našega naroda. Opetujem dakle iz svega srca, da sam u tom obziru zadovoljan sa radom naše akademije i da ju vruće svim našim učenjacima preporučujem. Pripravan sam pako da akademiji u njezinu djelovanju po mogućnosti vazda na ruci budem. Još jedanput dakle hvala srdačna na častnom pozivu, kojemu bih se doista rado odazvao, da mi ovo nepovoljno zimno vrieme na putu ne stoji. Bog blagoslovi obilno slavnu našu akademiju i sve častne njezine članove. Preporučam se častnoj uspomeni i pobožnoj molitvi".

Ovim blagoslovom preuzvišenoga pokrovitelja pozdravljam vas, gospodo akademici i visokoštovani zbore, kao njegov zamjenik u ovom svečanom sastanku, gdje smo se sakupili, da se osvrnemo na cijelo stanje naše akademije, na njezin rad i razvitak, da se u narodu čuje, koliko je tečajem godine dana uzradila na doznačenom joj znanstvenom polju i u koliko je tim radom odgovorila potrebama i očekivanju naroda. Sve ćete to razabrati iz razlaganja gg. tajnika. Dakako da se rad ovakovih zavoda ne može ocijeniti po godišnjem razdoblju, tomu se hoće stoljeća, koja će suditi o nama, kao što mi sudimo o našim predšastnicima. Bila bi u opće ne samo zanimljiva nego i poučna slika, koju bismo si stvorili, nacrtav kulturni razvitak u opće, a napose našega naroda već samo ovoga našega jednoga od prijašnjih najznamenitijega stoljeća, koje se evo kraju primiče. Takovu sliku ne dopušta mi vrijeme, nu ipak ne mogu propustiti, da se ovom zgodom ne bih oprostio sa 19. stoljećem osvrtom na općenito, a sa njekoliko opazaka na kulturno stanje našega naroda.

Već su pomišljali njeki, kakovim bi imenom, kakovom li značajnicom okrstili ovaj kao jedan od naj-

znamenitijih vjekova, kojima bi se odlikovao od svojih predšastnika. Mislili su, ne bi li ga označili imenom znamenitih muževa, koji su svojom umnom premoću u sastavu svjetskih država velike i zamašne promjene izveli te će im povijest bez sumnje u svojim ljetopisima odlično mjesto ustupiti. Nu ne mislim, da su osobna imena i najmoćnijih i najuplivnijih muževa dostojna oznaka takovih razdoblja, osobito ako se na um uzmu sredstva, motivi i svrha, kako i zašto su takove velike promjene izvedene, jer im je često svrha bila više promicanje materijalnih probitaka i ojačanje fizičke snage pojedinih naroda, nego li kultura i prosvjeta, intelektualni i moralni napredak čovječanstva. Stoljeća si sama ostaviše trajne značajnice, kojima se u povijesti jedno od drugoga razlikuju, a to su rezultati prave objektivne znanosti: otkrivene istine, izumi i obreti, kojima se kao postajama na nedoglednom polju umnoga, moralnoga i materijalnoga razvitka označuje napredak ljudskoga roda. Promašio bih svrhu, kad bih se upuštao ovdje u potanje razglabanje ovoga svakako zanimljiva predmeta; budi mi ipak dozvoljeno sa njekoliko opazaka osvrnuti se na ovo znamenito stoljeće barem quantitativno, dočim je jedan od naših članova tek nedavno s odlične stolice o njem i njegovu smjeru qualitativno progovorio.

Idući poviješću civilizacije od ono doba, kako nam ju ova magistra vitae počela bilježiti, zapinjemo kod pitanja: kako je, prema prvobitnomu stanju ljudskoga roda, svakako znameniti napredak u kulturi i civilizaciji grčkog i rimskog doba, zapeo, te je u tom pogledu nastala dugotrajna višestoljetna stagnacija? Istina, da je selidbom naroda obustavljena ili barem zapriječena grčkim i rimskim svijetom započeta i do zamjerne visine dotjerana a kršćanstvom još više prosvijetljena kultura; nu kako da si protumačimo činjenicu, da je nakon do-

vršene te selidbe stagnacija trajala do preko polovice 17. stoljeća te je tekar koncem 18. i početkom našega na horizontu umnoga razvitka svitati počelo? Jedan samo veleum bijaše kao most, preko kojega prelažahu tekovine stare grčke i rimske civilizacije u novije vjekove; bijaše to Aristotel. Njegova filosofija i fizika bijaše osnov, na kojem se osnivaše cijeli sustav nastave, a prema tomu kultura i civilizacija. Istina da su načela i zakoni njegove filosofije, jer se osnivaju na suštini racionalne naravi čovjeka, trajna te će ostati uvijek kao nepogrješivi provodiči na polju umno-teoretičkih istraživanja; ali se to ne može reći o njegovoj fizici te u opće o njegovoj metodi u proučavanju prirode i njezinih pojava. Neomjerno velika množina fakata i pojava prirode ne mogu se stegnuti pod onako generalizovane ideje i pojmove, kako to u njega nalazimo. Pojedine pojave valja prema posebnim, njima dolikujućim pojmovima i zakonima tumačiti i prosudjivati. Od toliko pojava budi ovdje samo spomenuto, kako je ovaj umni velikan pogrješno tumačio, a cijeli učeni svijet njegova se tumačenja držao: zašto je slika sunčana svjetla okrugla, prolazile zrake svjetla ma kakovim otvorom, bio on uglast ili okrugao, jer nije poznavao zakone po kojima se svjetle zrake prostorom šire. Ako se još na um uzme, da su skolastici srednjega vijeka Aristotela, a osobito njegovu fiziku pustim riječima, formama i praznom logomachijom još više zamrsili, onda nije čudo da se na osnovu ovakove nauke nije moglo napredovati u opće u znanosti, a najmanje u granama fizikalnih znanosti. Pisci kulturne povijesti srednjega vijeka hvale Arape, kao umne zastupnike, nosioce i širitelje znanosti, nu zasluga njihova sastoji se ponajviše u tome, što su iz grčke i rimske kulture sačuvali i potonjim vjekovima predali ono, što je ondje bilo umna i trajna; ali pro-

duktivnih vrela nije niti u njih bilo. Istina, vrcnula je i ono doba koja lijepa ideja, ali ne imajući naokolo u općenitom svijetu pripravljena tla, ostala je bez daljnjega razvitka samo kao uspomena u povijesti, čekajući bolje doba. Arapinu Alhazenu rabila je već 11. stoljeća optička lećka kao povećalo; pak je ipak ovaj znameniti izum do uspješnijega razvitka morao čekati Galilei-jevo i Kepplerovo doba. Ako dakle izuzmemo one svijetle zrake, n. pr. njeke grane obrta i umjetnosti, osobito architekture, koje su ponješto rasvjetljivale kulturni horizonat srednjega vijeka; ako izuzmemo nadalje crkvu i samostane, gdje su se barem spekulativne znanosti gojile, zaostao je ipak općeniti napredak tako, da se ono doba može nazvati stagnacijom u opće, a osobito obzirom na exaktne znanosti.

Govoreći o znanstvenom napretku 19. stoljeća nameće nam se pitanje, koja je značajnica, čim se razlikuje ovaj od prijašnjih vjekova? Nema sumnje da se odlikuje ponajviše onim granama znanosti, koje se u svojim izvadjanjima uz upotrebu matematičke analize osnivaju na opažanju i pokusima, dakle fizikalno-matematičke i prirodoslovne grane, koje shvaćamo pod pojam exaktnih ili induktivnih znanosti Drugo je pitanje: koji su glavni izvori, koja su to pokretala, kojima se ima zahvaliti toliki napredak ovih znanstvenih struka? Nema sumnje, da se taj napredak uz druga pomagala ima u velike zahvaliti školskoj nastavi. U školama valjano uredjenima, ako su svim slojevima naroda pristupne, sakupljaju i obrazuju se naraštaji cijeloga naroda, te se pruža prilika mladićima ne samo da se priprave i naobraze za potrebe svagdanjega života, već da se potaknu i na samostalni rad, koji je toliko puti izvor zamašnim izumima i obretima, a što je u tom pogledu najvažnije: ovakom općenitom nastavom pripravlja se

tlo, gdje će se novo nikle ideje uhvatiti i dalje razvijati moći, dočim bi bez tako pripravljene podloge bile bez traga i uspjeha isčeznule. Nu da nastavni zavodi tomu zvanju odgovaraju, valja da budu prema tomu osnovani i uredjeni. Listajući po ljetopisima prijašnjih vjekova, naći ćemo da su nastavni zavodi u tom pogledu bili, obzirom na nastavnu osnovu, nedostatni, manjkavi i jednostrani. Izuzevši teologiju i gdjekoji pravoslovni zavod, bijaše u nastavnim zavodima sva nauka stegnuta na tako zvani trivium: latinski i grčki jezik, retoriku i dijalektiku, dočim je quadrivium bio ograničen na aritmetiku, geometriju i astronomiju, tako zvane artes liberales srednjega vijeka, kojima je dodano samo nješto matematike. Ova naučna osnova bijaše jezgra školskoj nastavi do druge polovice 16. vijeka, kadno su jezuite u velikom dijelu Evrope svojim moćnim umnim uplivom preuzeli školsku nastavu te ju razdijelili na studia inferiora i superiora. Nu i po ovoj jezuitima obnovljeno školskoj osnovi bijaše glavni predmet obučavanja, uz nješto malo matematike, grčki i latinski klasicizam. Astronomija, koja je već pod Grcima onako lijepo bila procvala, izjalovila se u bajnu astrologiju, kemija sa svoja četiri elementa pretvorila se u mističnu alkimiju, fizika stoji nepomična na Aristotelovim tezama, a prirodopisne grane bijahu terra incognita. Ovakav sustav nauke ostade glede razredbe, opsega i metode temeljnim osnovom školske nastave do trećega decenija našega vijeka. Sad nastade borba izmedju humanizma i realizma, te zastupnici izključiva klasicizma i humanizma uvidješe zahtjev novijega vijeka i potrebe ljudskoga roda te pripustiše u osnovu školske nastave predmete, koji su izvorom i podlogom onih grana znanosti, što ih exaktnom znanosti zovemo.

Uvedši u školsku nastavu fizikalne, matematičke, kemijske i sve grane prirodopisnih carstva ne samo u srednja učilišta, gimnazije i novouvedne realne škole i proširivši im opseg u višim učevnim zavodima; podignuvši za pojedine struke i posebne samo njima namijenjene zavode; uredivši laboratorije, muzeje, motrilišta, učena društva i udruge; dodavši tomu općenitu naobrazbu i stručno osposobljenje učiteljstva i izdašnu materijalnu potporu od države: pružena je mladeži prilika ne samo da si steče općenitu naobrazbu već da se potakne i na samostalni stručni znanstveni rad. Ovakom reformom naučna sustava otvorena su vrela, iz kojih je potekao rapidnim korakom napredak 19. stoljeća. Ovoj reformi valja dodati još jedan činac, koji je tolikomu napretku pripomogao, koji ne leži u samoj reformi školske nastave izravno, već posredno u individualnosti pojedinca, jer je školskom nastavom samo potaknut na općenitost, dočim u individualnosti leži plodna za ideje posebnost, a to je opažanje. Prijašnji vjekovi proučavahu svekoliko polje ljudskoga znanja i umijenja sa teoretsko-spekulativnoga gledišta generalizajući i obradjujući pojmove sa raznih stanovišta, ne brinući se za same fakte, dočim je noviji vijek svekoliko polje ljudskoga znanja i umijenja, toli nutarnji koli spoljašnji svijet uzeo ispitivati na temelju opažanja, a dobivene na ovakom temelju fakte proučavati i tek iz ovakih realnim savezom izvedenih generalizacija zaključke izvadjati. Ovakom reformom školske nastave procvale su grane exaktnih znanosti tolikim opsegom, da se napredak u ovim granama može smatrati značajnicom 19. stoljeća. Najveći i najzamašniji uspjesi polučeni su na polju fizikalnih, matematičkih i kemijskih istraživanja. Nije ovdje mjesto a niti vrijeme ne dozvoljuje, da se upuštam ma samo u izbrajanje. a kamo li u potanje ocjenji-

vanje velikih rezultata iz tih pojedinih grana; o tom će imati opširno govoriti povijest našega vijeka. U kratko ipak može se reći, da se sav napredak do tolike visine mogao dignuti samo na krilima pare, elektrike, mekanike i mikroskopa. Watt i Stephenson, a još manje Volta, kojemu su tek nedavna zahvalni potomci postavili zasluženi spomenik, ne mogoše slutiti, koliko će njihovi izumi preobraziti svijet, dočim će se čovječja riječ na krilima izuma njihovih u isti trenutak razići cijelim svijetom. Koli neslućeno svjetlo za umni napredak, a kolika blagodat za život čovječji! Dočim elektrika iz najodaljenijih strana svijeta donosi vijesti o prešnim potrebama naroda, nosi para strelovitom brzinom pomoć stradajućemu ljudstvu. Našemu vijeku pripada slava, da čovjek sile prirode, koje su mu otprije slabu i neuku goleme štete činile, na svoju korist obratiti umije. Zar je presmjela pomisao, da će doći vrijeme, kadno će sile naših plitvičkih slapova i naših gorskih rijeka u odaljenim krajevima i hrvatskim gradovima velikim industrijalnim svrhama rabiti, kad no znademo, da niagarski slapovi u velikim dalekim gradovima tjeraju dinamostrojeve i donose narodu milione dohotka? Prijašnjih vjekova stradao je ljudski rod od gladi, pošasti, epidemija, elementarnih nezgoda i katastrofa, jer rastavljeni narodi golemim daljinama jedan od drugoga nijesu znali za medjusobne patnje i nevolje, pak kad bi i doznali za nje, nije mogao jedan drugomu u pomoć priteći. Danas nema daljina, nema nepristupnih mjesta, nema nesvladanih zapreka te ne bi čovjek čovjeku u pomoć priteći mogao. A šta tek da reknemo o Röntgenovim zrakama? Sjećam se, prije 50 od prilike godina donijeli bili dnevnici senzacionalnu vijest, da su izumili spravu, kojom se cijela razporednja nutarnjih organa čovječjega tijela i njihova radnja kao na dlanu vidjeti

i promatrati može. Bijaše to samo neumjestna šala, kojom se njeki nezadovoljnik htio da naruga liječnicima, ako se gdjekoji u dijagnozi prevario. Danas je ovaj tobožnji izum, što ga je neumjestna šala nemogućim držala, postao činom. Istina da se s jedne strane pretjeravaju uspjesi, što su već dosad na polju radiografije pomoćju Röntgenovih zraka polučeni, ali je s druge strane već danas, jedva koju godinu iza izuma, činjenicama dokazano, da u liječničtvu i ranarstvu ne ima gotovo grane, gdje se ne bi ovaj divni obret uspješnim pokazao. U grudištu, kako reče onomadne dr. Moulin u Röntgenovoj udruzi, vidi se svaki kucaj srca, svaki pokret pluća, svakomu organu njegova funkcija, vidi se položaj i ozleda pojedinih kosti, a to se sve može vjerno fotografisati u nutrinji tijela, kao da ti predmeti na dlanu izloženi leže. Sporedimo li sa radiografijom postignute Pasteur-ovim otkrićem rezultate u tajnim dubinama biološkoga svijeta pomoćju mikroskopa, to bi se već samo ovim stečevinama mogao naš vijek kao triumfom ponositi nad ostalim vjekovima.

Uzlazeći iz tajnih dubina zemaljskih pojava u visine nebesne, divimo se rezultatima, što ih je um čovječji u svemirskom prostoru, kamo niti najmoćniji teleskopi ne dosižu, otkrio pomoćju spektralne analize i fotografije. Spustivši se iz neizmjernih visina svemirskoga prostora niže u atmosferu naše planete susretamo se sa aëronautikom, gdje no se čovjek diže visoko nad oblake, da proučava smjer i jakost uzdušnih struja, toplinu i kemijske sastavine, munjevne potencijale, u opće fizikalna svojstva raznih struja atmosfere, i to ne samo u čisto zvanstvene, abstraktne svrhe, već u namjeri da se stečenim u ovom znanstvenom području rezultatima uz intelektualno znanje unaprijedi i materijalna dobrobit čovjeka. Veliki napredak u raznim gospodarstvenim

granama, opsežnost i sigurnost trgovine po nedoglednom oceanu imade se u velike zahvaliti meteorologiji, poduprtoj rezultatima aëronautike.

U zvanju i opredjeljenju čovjeka, u njegovoj umno-moralnoj naravi leži osnov njegova napretka: on mora da bude svestran, t. j. da se sve njegove sile razvijaju harmoničnim skladom, jer tek onda će rezultati njegova rada odgovarati njegovu odredjenju, njegovoj konačnoj svrsi. Iz ovoga harmoničkoga rada svih njegovih sila slijedi, da uspjeh na jednom polju umnoga rada, poput električke indukcije, izazove rad na drugom polju, s ovoga na trećem i tako dalje. Jedna obradjena grana znanosti otvara čovjeku vrata i u drugu granu. Kad je para svijetom vladati počela, nije bilo zapreka, koje čovjek ne bi mogao svladati njenom moćnom silom: utroba zemlje otvorena, stijene slomljene, gore prorovane, oceani potkopani. Tim je otvoreno i prošireno polje geologiji i paleontologiji .— Znatan dio napretka u poznavanju bilinstva i životinjstva ima se u velike zahvaliti učenim geografskim društvima, koja su najzabitnije, do nedavna nepristupne svjetove ne samo znanju nego i prometu ljudskomu otvorila. — Spomenuv geografska, neka mi bude dozvoljeno spomenuti još jedno mnogo starije i raširenije društvo, koje se takodjer oko širenja i unapredjivanja znanosti trudi, mislim crkvu. Misionari katoličke crkve noseći svjetla kršćanstva medju divlje u dalekim zapuštenim krajevima živuće narode Azije, Afrike, Amerike i Australije, primijenjuju vrijeme, što im od apostolskoga zvanja preostane, znanstvenim strukama. Jedni upravljaju astronomskim i meteorološkim observatorijima, drugi sakupljaju po prirodoslovnom polju znanstvenu gradju, dočim ju treći saopćuju učenim evropskim društvima. Tek nedavna izdala je Congregatio

de propaganda fide okružnicu na sve katoličke misije u izvan-evropskim stranama, upućujući ih da upotrebivši zgodu, koju im mjesta njihova zvanja i poslovanja pružaju, sakupljaju gradju iz znanstvenih grana prirodopisa te ju šalju učenim društvima i zavodima. Namjera okružnice, kako se u nutri veli, nije samo to, da se misionari, vrsni prirodoslovci, potaknu na rad na ovom znanstvenom polju, već da se i uobičajeni prigovori odbiju, kao da je crkva neprijateljica znanosti, a najpače biološkoj.

Govoreći o medjusobnom savezu pojedinih grana znanosti, kako su uspjesi jedne uvjetovani uspjehom druge znanstvene struke, dolazim per associationem idearum do jedne grane, ili da bolje reknem, ogranka znanstvene grane, koji danas proučavaoce prirodnih organizama toliko zanima te drže, da je otkriće toga ogranka najsjajnija značajnica 19. stoljeća, mislim evoluciju organičkih bića. Nu koliko i je zamisao ove teorije duhovita, nije još izišla iz ograda hipoteze te će naš vijek već daleko otrag biti prije, nego što ju neosporivi fakti, koji u ovakim pitanjima konačno odlučuju, iz onih ograda prevezu u područje dokazanih teza. U ostalom, značajnica 19. vijeka leži, kako već spomenuh, u svestranom harmoničkom napretku svih znanosti i u primjeni dobivenih ovim napretkom rezultata životu ljudskoga roda. Istina, i prijašnjih stoljeća zasegnula je gdjekoja ideja u praktički život narodâ; ali kriterij našega vijeka je općenita primjena, a ponajviše exaktnih znanosti praktičkomu životu naroda. Parom, mekanikom, elektrikom i mikroskopom preobraženo je lice svijeta; nebrojena plemena raznih naroda približila su se i kao spojila u jednu veliku obitelj, koja se ogrijeva suncem prosvjete 19. vijeka i uživa blagodati njegovih izuma i obreta.

To je svijetla strana našega stoljeća; nu ne ima li možda u samom tom napretku, ili da bolje reknem, u smjeru ove civilizacije i oprjeka? Nema li možda takodjer tamnih strana, koje odviše mrku sjenu bacaju na proslavljenu već prosvjetu, sjenu, koja čovjeka njekim načinom zabrinuta čini za njegovu budućnost?

Prije nego na ovo pitanje odgovorim, budi mi dozvoljeno da se osvrnem sa njekoliko opazaka na osebnu našu domovinu, na vlastiti naš narod, da poglednemo: je li i njemu u dio palo što od općenitoga napretka i prosvjete 19. stoljeća, je li se i on u velikoj obitelji ljudskoga roda koliko naprijed pomaknuo? Ja bih se usudio reći: ako i nije sve onako, kako bismo si željeli i kako je naš narod zaslužio, ipak je i on napredovao. Sporedimo u kratko njegovu sliku od početka našega vijeka sa današnjom.

Školska nastava, koja je, kako rekoh, ne samo osnov općenite kulture, nego i izvor i najmoćnije pokretalo izuma i obreta, bijaše u zemljama krune sv. Stjepana, dakle i kod nas još na nižem stupnju nego u austrijskim i drugim zemljama Evrope. Pučkih škola gotovo nikakovih, a u gimnazijama, jedinim školama, koje odgovarahu današnjim srednjim zavodima, bješe ograničena sva nastava na latinski jezik te nješto računstva i historije; uz gimnazije dva manjkava fakulteta na zagrebačkoj akademiji, odbivši bogoslovni fakultet u katol. sjemeništima. Uzmemo li na um pomanjkanje elementarnih škola, onodobne školske knjige, učitelje bez osposobljenja, a uz to još i okolnost, da je jezgra naroda uz onodobne feudalne odnose bila misera glebae adstricta contribuens plebs te je samo plemstvo polazilo škole: onda si možemo lako pretstaviti kulturno stanje našega naroda. Dočim su se drugi narodi već počeli probudjivati te izlaziti na pozorište javnoga svi-

jeta, spavaše naš duboki san apatije, da ne reknem letargije. Kako da se prene te stupi u red onih, koji pregnuše da si izvojšte dolično mjesto u velikoj obitelji ljudskoga roda?

Narod u intelektualnom i materijalnom, duševnom i tjelesnom razvitku nalikuje na pojedinca čovjeka, samo što je život pojedinca ograničen na decenija, dočim narodi živu stoljeća, dapače uz povoljne okolnosti tisućljeća. Nu kaošto u pojedinca možemo i kod naroda početak, razvitak i napredak, sve mijene njegovoga života u tri momenta. tri glavna razdoblja shvatiti. Prvi momenat: probudjenje naroda k svijesti. Kako no pojedinac, dospjev u svom duševnom i tjelesnom razvitku do napona muževne dobe, počne ne samo osjećati, nego i svjetlom uma uvidjati i spoznavati kao čovjek svoje dostojanstvo, svoj položaj u prirodi i medjusobnom socijalnom životu, svoje uzvišeno zvanje i odredjenje, došao je do prvoga i najvažnijega razdoblja svojega života, koje probudjenjem k svijesti zovemo. To isto vrijedi i za narod: probudiv se k svijesti osjeća i spoznaje svoje dostojanstvo, svijestan si je dužnosti, ali i prava, koja ga idu u velikoj obitelji čovječanstva te pregne i čezne za dostojnim mjestom, koje mu je doznačila providnost, ako si ga kao slobodno, umno-moralno biće u sveopćoj borbi za opstanak vlastitim radom steći i zaslužiti umije. Zora probudjenju svijesti zarudila je našemu narodu početkom četvrtoga decenija 19. stoljeća, koje je u povijesti poznato pod imenom preporod.

U čednom mjestancu ubavoga Zagorja ugleda svjetlo života muž, koji je znao tinjajuću u narodu iskru raspiriti u žar narodne svijesti. Budući čovjekom, nije bio bez mâna, ali će mu nepristrana povijest priznati poznavanje ljudi, njihovih značaja i sposobnosti, jer je

znao okupiti oko sebe drugove, u kojih bijaše znanja, volje, ljubavi i požrtvovnosti za narod te su ga pomogli k sviesti buditi i zamišljenoj ideji put krčiti. Gajeva preporodna generacija izumire doduše. ali baština, koju nam namrješe preporoditelji, ostala je, sjeme što ga usadiše u grudi naroda, urodilo je plodom a rodit će, uzdajemo se u Boga, još obilatije. Probudjeni do svijesti narod poče plemenitim ponosom osjećati, da mu medje domovini nijesu ograničene samo na tri županije, da mu bogati, za sve intelektualne potrebe razviti jezik, siže za tisućljeće natrag; da ima volje i snage, da si izvojšti dostojno mjesto medju ostalim kulturnim narodima. Velim snage; imade li je? Ovo pitanje dovodi me od prvoga na drugi momenat. Nije dosta, da se pojedinac samo k svijesti probudi, već da probudjen osjeća. i kad ustreba činom pokaže, da je u njega ne samo moralne već i fizičke sile, kojom će znati i htjeti braniti ono, čega si je svijestan, da ga po Bogu i prirodi ide u prirodi i javnom socijalnom životu. Isto vrijedi i za narode. Fizička snaga nije odmjerena samo brojnim razmjerom i prostornim opsegom, tuj ima još i drugih kadšto uplivnijih faktora, koji u borbi za opstanak sudjeluju. U povijesti imademo primjera, gdje su brojem i prostorom maleni narodi u širenju prosvjete i kulture veću ulogu igrali, nego brojem i prostorom veliki. Da u našem narodu ima i fizičke snage toliko, koliko mu je treba za očuvanje vlastitoga opstanka, to su pokazali dogadjaji i čini, kojima je drugi povješću ovjekovječeni muž našega naroda prije pó stoljeća moćno zahvatio u tečaj povijesti. braneći pomoću svojega naroda pravdu i zakon i pomažući uspostavljati poredak u socijalnom i u državnom životu. Ovo je druga stečevina 19. vijeka za naš narod. Napon i osjećanje fizičke snage i u slučaju potrebe primjena ove snage obrani vlastitih i po

dužnosti drugih viših opravdanih interesa — to je drugi momenat ili razdoblje u razvitku narodnoga života. Da narod nesustane u svome razvitku te ne zaostane iza ostalih naroda na putu kulture i prosvjete, nije dovoljno da se probudi k svijesti i da pokaže fizičku snagu, njemu uz to treba intelektualne spreme, njeke umne zaklade, iz koje će crpati za budućnost sredstva i pomagala, bez kojih ne ima napretka. Takova vrela, sredstva i pomagala su razne vrsti te se prema vjekovima na razni način pojavljuju i izmjenjuju, glavna ipak jesu: škole, razni znanstveni zavodi, učene zadruge, dobrotvorne i potporne zaklade.

Usporedimo li u tom pogledu sadašnje stanje našega naroda s onim s početka našega vijeka, rado priznajemo, da je uz sve oprjeke i zaprjeke ipak u tom pogledu napredovao. Istina da se ovaj napredak ima u velike zahvaliti općenitomu svjetskom napretku i javnoj državnoj obnovi na polju javne nastave, ali će nepristrani proučavalac našega narodnoga života tečajem našega vijeka, a osobito druge njegove polovice priznati, da su u tom pogledu revno sudjelovale i domaće sile te će buduće generacije sa zahvalnošću u ljetopisima naše kulturne povijesti spominjati vlastite svoje sinove, koji, potaknuti plemenitim čuvstvom ljubavi i požrtvovnosti prema narodu, pritekoše mu u pomoć i govorom i tvorom, pomažući mu dizati škole i druge učevne i obrazovne zavode i udruge te podupirući izdašnim žrtvama vrijedne i za naukom čeznuće naraštaje. To je ona intelektualna sprema, to je zaklada, iz koje će narod vaditi i upotrebljavati sredstva, koja su mu potrebita za daljnji napredak. Govoreći o takovim dobrotvorima naroda, za osobitu dužnost si smatram sjetiti se i ovom zgodom s dubokom zahvalnošću našega Mecene, osnovatelja ovoga zavoda, u čije ime imam čast govoriti, zavoda, koji je

njegovim nastojanjem podignut te uz sveučilište i tolike druge učevne i znanstvene zavode, kao stečevine 19. stoljeća, dopunjuje spomenutu intelektualnu spremu. I ovo je dragocjena stečevina 19. vijeka za naš narod.

Istaknuv povoljne i utješive momente napretka, prosvjete i civilizacije 19. vijeka, hoću da se pod svrhu svratim i odgovorim na stavljeno neriješeno pitanje: nema li u proslavljenom napretku, u prosvjeti i civilizaciji 19. vijeka nepovoljnih momenata i tako tamnih strana, da bi čovjeka zabrinuti mogle za njegovu budućnost? Ne ću se opširnije baviti ovim pitanjem, jer je, kako već spomenuh, vrijedan naš drug tek nedavna u svojem nastupnom govoru na nj odgovorio tako, da bi meni bilo suvišno o tom dalje raspravljati. Rečeno je ondje, da je znatan dio civilizacije našega vijeka udario smjerom, koji se ne slaže s uzvišenim zvanjem čovjeka, jer se na uštrb idejala ide odviše za materijalnim svrhama. Kultura, s kojom nije skopčana vjera u bitak idejala, ne odgovara zvanju čovjeka. Napredak ljudskoga roda u znanosti i umjetnosti valja dakako da i materijalnim, tjelesnim potrebama čovjeka služi; ali ovo je tek drugotna svrha znanosti i umjetnosti; bitna svrha mora da im bude plemenitiji dio čovjeka. Ide li se uporabom znanja i umijenja samo za materijalnim probitcima, ne brineći se za glavnu i bitnu svrhu znanosti i umjetnosti, za istinu i moralno dobro, postradat će čovjek od ovake kulture i na materijalnom dobru. Zar ne može čovjek, nadaren umnim sposobnostima te upućen u svim granama znanja i umijenja, nu po nesreći ili vlastitom ili tudjom krivnjom lišen svake moralne podloge, kojemu je konačna svrha kulture samo udovoljenje pohotama animalnoga života, zar ne može takov čovjek divne izume i obrete znanosti obratiti na veliku nevolju i nesreću ljudskoga roda, ne brineći se

za tudje jade i nevolje, samo ako to njemu u prilog ide? Dočim jedan čovjek, svijestan si svojega uzvišenoga zvanja i prema njemu svojega položaja u prirodi, namijenjuje rezultate znanosti sveopćemu intelektualnomu i moralnom napretku, može ih njegov drug, nepriznavajući izmedju čovjeka i neumne životinje druge razlike do spoljašnje ugladjenosti, obratiti na užas, stravu i propast čovjeka. To nam potvrdjuju žalosne činjenice, koje toliko krat u javnim listovima sada čitamo.* Ako liječnik, trudeći se o tom, kako bi tjelesne patnje svojemu iskrnjemu uklonio ili barem ublažio, plemenitim zanosom pozdravlja svaki izum i obret znanosti, koji njegovoj čovjekoljubnoj svrsi služi, smije se s druge strane i zlorado pozdravlja takove rezultate znanosti intelektualno izbrušeni ali moralno zanemareni čovjek, jer ih može upotrebiti na propast ljudskoga društva. Ovakim elementima, a djelomice i taštim ambicijama i pohlepama za materijalnim probitcima čitavih naroda ima se pripisati žalosna činjenica, da je svijet pretvoren u goleme vojarne i oružane, napunjene napretkom 19 vijeka izumljenim i usavršenim materijalom, kojim se za minute tisuće života uništiti i tisućgodišnje sagradnje kulture i civilizacije u pepeo i ruševine pretvoriti mogu. Takove su mrlje na horizontu napretka i svake civilizacije, koja pustiv s uma idejale i osnovano na njima zvanje ljudskoga roda ide samo za materijalnim probitcima, koji samo animalnim pohlepama udovoljuju.

Nu uza sve ove tamne strane, uza sve opreke, nedostatke, nevolje i patnje, na koje se narodi tuže, ima 19. stoljeće toli u intelektualnom, znanstvenom razvitku, koli upotrebom znanstvenih rezultata na oplemenjenje srca i promicanje moralna dobra, kao što i na poboljšanje materijalne dobrobiti neosporivu prednost

prema prijašnjim vjekovima. Promatra li čovjek povijest kulture, činit će mu se u prvi mah, da ona ne napreduje izravnim pravcem, već crtom krivuljom, zavojnicom; nu sakupiv rezultate svih vjekova ujedno, priznat će, da je ta krivulja samo prividna, jer njezine amplitude, koje nam pretstavljaju s jedne strane umne zablude od istine, a s druge od pravde i moralnoga dobra, jesu samo neznatni zakretaji od neosporivo ispravna pravca, kojim ljudski rod k svojemu konačnomu odredjenju napreduje; jer konačno istina pobijedi neistinu, a zlo mora da ustupi mjesto moralnomu dobru. Ove nejednakosti kao oprečni izljevi slobode ljudske dovode kad što u velikoj obitelji ljudskoga roda do trvenja i sukoba na znanstvenom polju, a u javnom životu do katastrofa i kataklizma, koje čovjeku pokazuju ponor zabluda te ga sile, da se na pravi put svrati, koji ga k odredjenom konačnom cilju vodi. „Sudbina, veli na jednom mjestu veliki franceski pjesnik i filosof Lamartine, sudbina dade čovječanstvu na stoljeće po jednu uru, da se preporodi, to je ura preokreta, ali ju ljudi ne znadu upotrijebiti, oni tu uru, koju im Bog dade da ju upotrijebe za preporod, obrate na medjusobni zator“.

Neka Svemogući svojim duhom rasvijetli pojedince i narode, da preuzevši od 19. stoljeća svijetle strane, istinu, pravdu i dobro, zadahnuti kršćanskom ljubavi nastave dalje put prave intelektualne prosvjete i moralnoga oplemenjenja. A da i ovaj naš skromni zavod s ostalim svjetskim zavodima k toj uzvišenoj svrsi sudjelovati te nam narod na tom putu kulture i prosvjete voditi pripomogne, u to ime Bog pomogao!

2. Izvještaj tajnika.

DRA. FR. VRBANIĆA

o gospodarskim prilikama akademije g. 1899.

Veleštovana gospodo!

Kad sam prije pet godina imao čast prvi put izvješćivati o gospodarskim prilikama naše akademije, Vi ste, veleštovana gospodo, ujedno s menom brižnim srcem ostavili ovaj naš sveti hram znanosti bojeći se, da zbog pomanjkanja materijalnih sredstava ne sustanemo u nastojanju oko onoga uzvišenoga zadatka, što ga je našemu zavodu opredijelio naš preuzvišeni utemeljitelj i jasno označio članak 1. naših pravila. Nu hvala milosti Svevišnjega te naklonosti prijatelja i dobrotvora naše akademije ovih je briga danas nestalo. Pak ako se i nisu ispunile sve naše nade: ako i danas s pouzdanjem očekujemo onaj čas, kad će nas visoka zemalj. vlada usrećiti povoljnim odgovorom na tri naše predstavke za stalnu godišnju potporu, kojom se u toli obilnoj mjeri ponose sve naše družice u prostranoj ovoj monarkiji: mi smo ipak do danas uredili naše gospodaske prilike tako, da uz čedna naša sredstva ne ćemo barem morati stegnuti onaj okvir našega znanstvenoga rada, u kojem se danas krećemo. Hoćemo li i kada ćemo taj okvir proširiti, ne zavisi od akademije, ona je na to spremna svaki čas, te će zahvalno kao svoga dobrotvora pozdraviti svakoga, tko joj u tom bude u pomoć.

U nizu dobrotvora ove akademije dužnost mi je poput prijašnjih godina i ovaj put u prvom mjestu spomenuti našega dobročinitelja i pokrovitelja preuzv. g. biskupa djakovačkoga Josipa Jurja Strossmayera, koji je i ove godine akademiji ne samo darovao svotu od

jedne hiljade forinti kao stalnu godišnju podporu za izdavanje velikoga akademijskoga „Rječnika“, nego je je još povrh toga posebnim pismom od 9. listopada o. g. priposlao joj znameniti iznos od pet hiljada forinti za spomenik nezaboravnomu našemu Račkomu uz naročitu želju, da taj spomenik odgovarao bude i zaslugama i slavi pokojnika, te čestitosti i slavi našega dobroga i plemenitoga naroda. Akademija je ovaj dar predbježno uložila u novčani zavod, dok se u sporazumku s odborom, koji se je sastao za skupljanje prinosa, ne spremi sve, što je potrebito. kako bi se u prijestolnici Hrvatske što prije podigao spomenik, dostojan neumrloga Račkoga i hrvatskoga naroda, komu je Rački bio vjernim sinom. Preuzvišeni naš pokrovitelj, ako i jest ovim darom dao živ primjer hrvatskomu narodu, kako ne smije zaboraviti svojih velikih pokojnika, koji su mu za života posvetili sve svoje sile, te prosvjetljenim svojim umom i zlatnim svojim perom priveli ga u kolo kulturnih naroda, — zadužio je napose ovu akademiju, jer je Rački bio njezin prvi i mnogogodišnji predsjednik, jer uz Strossmayera njemu ima akademija da zahvali ne samo svoj postanak i razvitak, nego i dostojno mjesto, što ga danas zauzimlje u kolu ostalih svojih družica. Ne dvojim stoga, da ću biti tumačem svih Vas, gospodo akademici, ako ovom svečanom zgodom našemu preuzvišenomu pokrovitelju na ovom velikodušnom daru izjavim najtopliju hvalu akademije i uvjerenje, da će akademija sve sile uložiti, kako će spomenik Račkov odgovarati njegovoj patriotičnoj i plemenitoj namisli.

Stalni godišnji prinos pokroviteljev za veliki akademijski „Rječnik“ uvrstila je akademija u svoje redovite primitke, da njim podmiri trošak za 19. svezak, koji će izaći u nizu druge serije ovogodišnjih publikacija. Ali ni ovaj veledušni prinos pokroviteljev ne bi

bio sam pripomogao akademiji kod izdavanja njezinoga „Rječnika", da i ove godine urednik njegov, akademik i profesor Budmani, dozvolom visoke vlade nije uživao trajan dopust. Akademija vrši s toga samo svoju dužnost, ako ovom svečanom zgodom visokoj vladi izjavi najtopliju hvalu na ovoj blagonaklonosti, kojoj se je ove godine pridružila i odluka visoke vlade od 7. travnja, kojom se akademija ne samo za godinu 1898. nego i u napredak oprašta od četiri-postotnoga prinosa zemaljskomu eraru za obavljanje računarsko-kontrolnih i blagajničkih posala. Akademija hvali visokoj vladi najtoplije i na ovoj odluci, jer je njom riješena godišnjega troška od preko 300 for., dok je akademijskoj zakladi time povišen prinos godimice za blizu 100 for. Kako se je ovom odlukom ispunila stalna nada akademije, da će ju visoka vlada riješiti težkoga tereta, tako se srećom nije ispunila ni njezina bojazan, koju sam naglasio u prošlogodišnjem svom izvješću obzirom na tako zvani pristojbeni jednačak.

Osudom kr. upravnoga sudišta u Budimpešti od 24. veljače 1899. br. 9411. uvažen je naš priziv proti odlukama nižih financijalnih oblasti, te je akademija riješena isplate toga poreza, koji je prvobitno bio odmjeren godimice na 401 for. 97 novč. a po kr. zemalj. financijalnom ravnateljstvu snižen na 321 for. 58 novč. Tim je akademija ne samo za godinu 1898. i 1899. nego i u napredak poštedjena od velikoga tereta; ona će ovo nekoliko stotina, za koje se je bojala, da će ih morati plaćati za spomenuti prinos i za pristojbeni jednačak, moći mirne duše ulagati u svoj književni rad. O tom radu izvijestiti će Vas, gospodo, moj poštovani drug akademik dr. Franjo Marković; meni je spomenuti, da je akademija za prvu seriju svojih publikacija, u kojoj je izdala pet knjiga, i to: „Ljetopis" svesku XIII., „Rad"

knjigu 138. i 139., „Stare pisce“ knjigu XXI., te dio I. četvrte sveske „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“, — potrošila preko 4100 for. bez obzira na trošak, što ga je potrošila na urednika i na gradju „Zbornika“. Za drugu seriju, koja će biti doštampana mjeseca veljače buduće godine, te u kojoj će akademija javnosti predati: „Rječnik“ svesku 19., „Rad“ knjigu 140. i 141., II. dio četvrte sveske „Zbornika za narodni život i običaje“, „Zbornik za noviju književnost“ sv. II., te „Monumenta historico-juridica“ svezka VII. dio I. —, potrošiti će akademija do 8000 for. tako, da će njezine ovogodišnje publikacije stajati u svemu preko 12000 forinti.

Uz ovaj trošak, namijenjen neposredno akademijskim publikacijama, akademija je žrtvovala prema svojim sredstvima razmjerno dosta znatnu svotu i za sabiranje razne gradje te za podporu nekih znanstvenih podhvata, samo žali, da ova potpora nije mogla biti obilnijom. Tako je akademija i ove godine nastavila sabiranje i uredjivanje folklorske gradje te je u tu svrhu potrošila preko 1400 for.; ona je napose za proučavanje folklore poslala urednika „Zbornika“ dra. A. Radića u Bosnu i Hercegovinu, komu je zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu na molbu akademije ne samo spremno na ruku bila te mu na sve oblasti predala preporučno pismo, već mu je blagohotno za sve željezničke pruge priposlala bezplatnu voznu kartu I. razreda. Na ovoj susretljivosti i blagohotnosti visoke bosanske vlade budi joj ovom zgodom izrečena najtoplija hvala.

I za sabiranje gradje za noviju hrv. književnost opredijelila je akademija ove godine 100 for. a za predradnje oko izdavanja „Monumenata“ 300 for. Ova svota ne bi bila dosegnula ni za najnužnije radnje, da se arkivar, akademik Tade Smičiklas, i ove godine nije odrekao

svake nagrade za svoj trud, te da ona svota, koja je po proračunu bila odredjena za nagradu arkivara, nije upotrebljena za navedene predradnje. Našemu revnomu drugu budi ovom prilikom u ime akademije rečena osobita hvala na njegovoj požrtvovnosti, jer je samo time akademija mogla za prepisivanje potrebitih listina potrošiti priličnu svotu od 600 for.

Po želji razreda matematičko-prirodoslovnoga uvrstila je akademija u proračun svotu od 300 for. za istraživanje zemlje; nu kako se je prijavio veći broj stručnjaka, koji su uz pripomoć akademije bili voljni svoje umne sile posvetiti ovomu po naše prilike važnomu poslu, akademija je ovu pripomoć povisila na 500 for. te je petorici gospode podijelila pripomoć svakomu po 100 for.

Akademija je držala, da će raditi u duhu svojih pravila i svoga zadatka, ako u pomoć priteče novčanom potporom hrvatskomu društvu „Bihač“ u Spljetu za istraživanje domaće povjesti, da uzmogne nastaviti započeta istraživanja hrvatskih spomenika na solinskom polju. Ona je rečenomu društvu priposlala svotu od 200 for. želeći, da se istraživanja započeta kod samostana Sv. Marije od Otoka nastave i na drugim mjestima solinskoga polja.

Napokon je akademija zaključila, na poziv odbora, koji je skupljao dobrovoljne prinose za podignuće spomenika Pelletier-u i Caventou-u, koji su obreli kinin, da će se i ona pridružiti sa svotom od 50 franaka prinosnicima za ovaj spomenik, što će se prigodom velikoga medjunarodnoga kongresa god. 1900. u Parizu podići ovim dobrotvorima čovječanstva.

Uzevši u obzir sve ove izdatke akademija je ove godine u znanstvene svrhe priložila znamenitu svotu od preko 14.500 for. ne računajući trošak za svoje posebne

zavode, kojima upravljaju njihovi revni predstojnici, te za koje je akademija uvrstila bila u ovogodišnji proračun znamenitu svotu od preko 2000 for.

Točan iskaz o svim troškovima u ovoj godini moći će akademija složiti istom onda, kad zaključi račune; nu već danas mogu uztvrditi, da je akademija za svoj znanstveni rad i za svoje zavode, koji su pomagalom tomu radu, potrošila preko 16.500 forinti, ne računajući troškove za upravu, za uzdržavanje akademijske palače, za otplatu potresnoga zajma i arkade pokojnomu Račkomu. Svi ovi troškovi uglavljeni su po proračunu za ovu godinu na 20.530 for., dok je faktični prihod ustanovljen bio samo u iznosu od 19.093 for., tako, da je akademija stajala za ovu godinu pred deficitom od preko 1400 forinti. Ove svoje potrebe podmirila je akademija u prvom redu iz prihoda akademijske zaklade, a zatim iz dohodka svojih kuća.

Po izkazu računarskoga ureda kr. zemaljske vlade iznosila je faktična imovina akademijske zaklade koncem godine 1898. ukupni iznos od 269.986 for. 80 novč., u kojoj je svoti sadržana ne samo posebna zaklada biskupa Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika u iznosu od 10.850 for., nego i zaklada baruna Gustava Hillepranda-Prandau-a u nominalnoj svoti od 12.200 for. Napram stanju akademijske zaklade koncem godine 1897. umnožila se je ona tečajem godine 1898. u ukupnom iznosu od 4373 for. 89 novč., te je na temelju proračuna računarskoga ureda kr. zem. vlade u ime kamata za tekuću godinu proračunan njezin prihod u ukupnom iznosu od 9.706 forinti 90 novč., ne uračunavši iznos od 434 forinta iz zaklade biskupa Strossmayera, što ga akademija diže neposredno kod kr. državne blagajne. Od gornjega prihoda kamatâ u iznosu od 9706 for. 90 nč. stavljena je akademiji za godinu

1899. na dispoziciju samo svota od 4689 for. 20 novč., dok je ostatak od 5017 for. 70 nč. pridržan kod kr. zemaljske blagajne ponajviše za to, da se glavnici priklopi u smislu akademijskih pravila jedna petina akademijskoga glavničnoga prihoda, dakle i onoga od akademijskih kuća.

Ovaj prihod akademijske glavnice povisio je dohodak nekretne imovine, u koju je uložen jedan dio akademijskih novčanih kapitala.

Akademijske kuće, koje, kako već spomenuh u izvješću od prošle godine, prikazuju, bez akademijske palače, vrijednost od 209.000 for., odbacile su i ove godine okruglu svotu od 11.000 for. tako, da je akademija od svojih glavnica tečajem god. 1899. dobila koristi 15.689 for. 20 nč. Uz to primila je akademija, kako već spomenuh, od svoga pokrovitelja 1000 for. stalne godišnje potpore, a od prodaje svojih knjiga oko 2600 for., tako, da će njezin ukupni prihod, uračunavši neke manje dohodke, kao što su kamati od razpoloživih novaca, iznositi okruglu svotu od 19.400 for. Da je rasprodaja akademijskih publikacija i ove godine bila onako povoljna, kao što prošle, mogao bi se bio prihod akademije povećati za koju stotinu forinti, i akademija bi laglje bila mogla snositi onaj deficit, koji se pokazuje, kako gore spomenuh, u njezinu proračunu.

Ovaj deficit pokriti će akademija u jednu ruku svotom od 300 for., koja je za god. 1898. bila akademiji ustegnuta za obavljanje računarsko-kontrolnih i blagajničkih posala, a koju joj je povratila kr. zemaljska blagajna na temelju spomenute blagohotnosti visoke kr. zemaljske vlade, a u drugu ruku prenosom gotovine iz blag. dnevnika od g. 1898. u iznosu od 4333 for. 93 novč., koji je nastao iz prištednja prošlih godina.

Što se tiče zaklade „za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu“, kojom akademija u smislu stvorenoga statuta sama napose upravlja, spomenuti mi je, da se stanje njezino kako je postojalo koncem prošle godine 1898. nije povisilo niti za jedan novčić, te s toga ova zaklada i danas iznosi ukupnu svotu od 7572 for. 28 novč., od koje je svote korisno uložen iznos od 6815 for. 24 novč., dok je ostatak od 757 for. 64 novč. predujmljen za izdavanje prvoga svezka historije srednjega vijeka, što ju je napisao akademik pravi član Nadko Nodilo. Dok se zakladi ne povrati ovaj predujam i iz njezinoga vlastitoga prihoda ne sabere dovoljno raspoloživa novca, ne može akademija troškom ove zaklade nastaviti svojih publikacija, što nam je tim žalije, jer je naš vrijedni drug drugi svezak svoga vrloga djela za štampu potpuno spremio, te je šteta da ona zbog nedostatka materijalnih prilika ne može izaći na javu. Kad bi hrvatsko općinstvo akademiji više u susret išlo kupovanjem barem takovih knjiga, kao što su publikacije što ih izdaje troškom ove zaklade, ona bi doskora mogla nastaviti svoj u tom pravcu započeti rad. Velika bi bila šteta po našu knjigu, kad bi morala proći još koja godina, dok akademija nastavi provadjati namisao, koja je vodila osnivače kad su ovu zakladu zasnovali; da to ne bude, ona je u svojoj glavnoj skupštini od 14. prosinca o. g. zaključila, da se buduće godine na račun akademijskoga proračuna mjesto posebnoga sveska „Starina“ štampa drugi svezak Nodilove povjesti srednjega vijeka.

Broj pretplatnika na akademijske publikacije nije se ni ove godine pomaknuo, a moje tužbe, izrečene prošle godine na ovom mjestu glede općeg nemara za hrvatsku knjigu, nijesu našle nikakova odziva.

Ukupna zaliha knjiga, što ih akademija ima na svom spremištu, bila je po inventaru sastaljenom koncem

mjeseca rujna o. g. 79.650 komada, a vrijednost njihova prema potpunoj knjižarskoj cijeni u okrugloj svoti od 196.848 for. te je dakle prema stanju od 30. rujna 1898. broj knjiga porasao za 3.384 komada a vrijednost njihova za 4323 for.

Ja sam, gospodo, ovako u kratkim crtama prikazao, kako su se u ovoj godini razvijale gospodarske prilike naše akademije. Ova Vam slika jasno pokazuje, da akademija sa svojim čednim sredstvima vrši svoj kulturni zadatak kako najbolje može: o njoj se može punim pravom reći, da u tom pogledu ne zaostaje ni za jednom od svojih družica, jer ako i jest rad njihov u mnogom obziru i opsežniji i intenzivniji, nijedna od njih sa razmjerno tako malo sredstava ne radi toliko koliko naša akademija. To nam priznavaju i naši prijatelji i naši protivnici. Akademija će nastojati, da uz pomoć Svevišnjega uz revno nastojanje svojih članova, i uz potporu svega naroda to priznanje u punoj mjeri zavrijedi.

Ne mogu napokon zaključiti svoga izvješća a da ne spomenem, da se je ove godine na smrtnoj postelji sjetio naše akademije vrijedni patriota i vrli hrvatski književnik zemunski župnik Stjepan Korajac, koji je u svojoj oporuci zapisao akademiji dvije dionice pučke štedionice u Zemunu. Vrijednomu pokojniku, koji je umro 19. septembra ove godine, „Slava"! Ugledali se u njega i drugi.

Budući da je minulo vrijeme, za koje bijahu izabrani predsjednik i ostali funkcijonari akademije, izabrala je akademija prema čl. 6. svojih pravila u glavnoj skupštini, obdržavanoj dne 14. prosinca o. g. na dalnje tri godine: predsjednikom Josipa Torbara, prvim tajnikom dra. Frana Vrbanića, drugim tajnikom

dra. Franju Markovića, arkivarom Tadu Smičiklasa knjižničarom dra. Augusta Musića, a ravnateljem Strossmayerove galerije slika Nikolu Mašića.

3. Izvještaj tajnika.

DRA. FRANA MARKOVIĆA

o književnom radu akademije g. 1899.

Veleštovana gospodo!

Od posljednje svetčane sjednice, koja bijaše 17. prosinca prošle godine (1898.), a u kojoj je čitao član dopisnik filosofijsko-juridičkoga razreda dr. Gjuro Arnold svoju razpravu „O psihologiji bez duše", razvijaše se književni rad akademije ovim načinom.

Redovito se u razrednih sjednicah čitahu i za akademijske spise prihvaćahu tiekom godine ove razprave te ini književni prilozi:

U razredu *filologijsko-historijskom:* Od pravih članova:

Dne 8. travnja dra. Augusta Musića „Rečenice s konjunkcijom ‚da' u hrvatskom jeziku";

Dne 27. travnja dra. Milivoja Šrepela „Hrvat prvi gramatik talijanskoga jezika";

Dne 7. lipnja, u slavu stogodišnjice Puškinova rodjenja, dra. Milivoja Šrepela „Puškin i hrvatska književnost";

Dne 23. lipnja Vjekoslava Klaića „Hercez i bani u Hrvatskoj za Karla Roberta i Ljudevita I. (g. 1300—1382)";

Od nečlanova:

Dne 27. travnja gimn. prof. Dragutina Boranića „O reflexivnim glagolima u hrvatskom jeziku";

Dne 5. srpnja učitelja u Korčuli Franje Radića „Lastovski statut" (za Monumenta histor. jurid.);

Istoga dne 5. srpnja gimn. prof. Ferde Šišića „Zadar i Venecija od god. 1159. do god. 1247."

U razredu *filosofijsko-juridičkom:*

Dne 25. studenoga člana dopisnika dr. Ante Bauera „O Wundtovu metafizičkom sustavu, dio treći".

Dne 12. prosinca pravoga člana dra. Franje Markovića „O tragičnom problemu u Bogovićevu „Stjepanu, posljednjem kralju bosanskom' i u analognih značajih svjetske dramske literature".

U razredu *matematičko-prirodoslovnom:*

Od pravih članova:

Dne 17. siečnja dra. Mije Kišpatića: „Šestnaesto potresno izvješće. t. j. za god. 1898".;

Dne 11. ožujka dra. Vinka Dvořáka: „O aparatima, koji pokazuju mehaničke učinke zvuka";

Istoga dne 11. ožujka dra. Mije Kišpatića: „Nastavak bosanske serpentinske zone u Hrvatskoj";

Istoga dne 11. ožujka dra. Andrije Mohorovičića: „Dnevna periodičnost kiše".

Od člana dopisnika dra. Davida Segena dne 11. studenoga: „Prilog novijoj geometriji";

Od nečlanova:

Dne 11. ožujka prof. u biogradskoj velikoj školi 'r. Bogdana Gavrilovića: „O ostacima jednoranih funkcija";

Istoga dne 11. ožujka real. prof. dra. Jurja Majcena „Prilozi konstruktivnoj teoriji hiperbole";

Istoga dne 11. ožujka asistenta kod prof. dr. Kišpatića Ferde Kocha „Prilog geološkome poznavanju Moslavačke gore";

Dne 22. travnja gimn. prof. i docenta dra. Stjepana Gjurašina „O embrionu roda Scutellaria Linn."

Dne 11. studenoga gimn. prof. i docenta dr. Augusta Langhoffera: „Prilog entomološkoj fauni Hrvatske. Rhyncotae I."

Sve ove razprave i radnje štampat će se u akademijskih publikacijah, prema kronologijskome redu njihova čitanja po razrednih sjednicah, a njeke su, najpače one iz područja matematično-prirodoslovnoga, jur štampane ove godine ili se upravo dovršuje njihovo štampanje.

Od „Rada" izašle su u prvoj polovici ove godine: knjiga 138. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i razreda filosofijsko-juridičkoga) i knjiga 139. (s razpravami razreda matematičko-prirodoslovnoga).

U istoj prvoj polovici ove godine izašao je XIII. svezak akademijskoga „Ljetopisa", u kojem je prikazano djelovanje akademije tiekom godine 1898., priobćen popis knjigâ, kojimi se je tiekom godine 1898. umnožala knjižnica akademijska bilo zamjenom bilo darom bilo kupom, i imenik predplatnika na akademijske publikacije tiekom god. 1898. U tom Ljetopisu štampana je i razprava: „Puškin i hrvatska književnost", koju je na dan stogodišnjice Puškinove, 7. lipnja ove godine 1899.. čitao u sjednici razreda filologijsko-historijskoga pravi član dr. Milivoj Šrepel.

Nadalje su u prvoj polovici ove godine izašla kao XXI. knjiga „Starih pisaca hrvatskih" „Djela

Dominka Zlatarića", priredio za štampu pravi član Pero Budmani, koji je za uvod napisao stručnjačku razpravu „Život i djela Dominka Zlatarića" (str. VII do XLIV). Zlatarićeva djela, sabrana u toj knjizi, jesu: „Elektra, trağedija" s pjesnikovom posvetom Đurđu knezu Zrinskomu; zatim „Ļubmir, pripovijes pastijerska"; onda „I ļubav i smrt Pirama i Tizbe, iz veće tuđijeh jezika u hrvacki izložene"; zatim „Pjesni u smrt od razlicijeh", i „Pjesni razlike", pa napokon, kao dodatak: „Aminta Torkvata Tassa: „Ljubmir, u jezik slovinski prinesen".

Još je u prvoj polovici ove godine izašla 1. polovina IV. svezka „Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena" pod urednikom dr. Antunom Radićem. Tu su rasprave: od Ljudevita Kube „Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji" (nastavak, uz poviše glasbenih notâ), i od urednika „Narodni izvor Lucićevoj Robinji". Građe ima: od Josipa Lovretića nastavak Otoka (pravo, zabava), od Vladimira Ardalića: Bukovica (kraj, mjesto, narod), od Kulinovića Muhameda Fejzi bega: Muhamedanska ženidba u Bosni, i od Ivana Zovka: Vjerovanja iz Herceg-Bosne (gatke, uvjerice). U Vjesniku su književne novosti od urednika (i to: Šišmanov: pjesma o mrtvom bratu, Franko: priča o jednorogoj). Slikâ ima: 8 fotografskih snimaka od urednika, i 7 sličica u bojah, koje prikazuju narodne nošnje i tipove iz sjeverne Dalmacije.

Za drugu polovicu ove godine dovršen je tisak:

„Rada" knjige 140. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga);

Monumenta historico-juridica, knj. VII., svezka I., od pravoga člana dr. Koste kneza Vojnovića, ovoga sadržaja: „O bratovštinam u Dubrovačkoj republici od XIII. do konca XVIII. vijeka“, i „Statuti dubrovačkih bratovština“ iz onih vjekova. Sliedeće godine izaći će istoga djela svezka 2., tičući se obrtnih korporacija u dubrovačkoj republici iz istih onih vjekova.

Tisak ostalih publikacija za drugu polovinu ove godine primiče se kraju, i dovršit će se za mjesec dana, i to:

„Rada“ knjiga 141. (s razpravami razreda matematično-prirodoslovnoga);

Zbornik „Građa za povjest književnosti hrvatske“, knjiga II., pod urednikom drom. Milivojem Šrepelom;

„Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena“, svezka IV., 2. polovica, pod urednikom dr. Antunom Radićem;

Akademijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sveska 19., obradjena pravim članom Perom Budmanom.

Razred filologijsko-historijski odlučio je u sjednici dne 9. studenoga po predlogu pravoga člana dr. Milivoja Šrepela, da se za god. 1901. kao za četiristogodišnjicu najstarijega hrvatskoga umjetnoga pjesnika Marka Marulića izda jedno Marulićevo prozno djelo hrvatsko, a priredit će rukopis za štampu dr. Milivoj Šrepel.

Razred matematičko-prirodoslovni izabrao je u sjednici dne 2. srpnja prema §§ 18. i 19. akademičkoga poslovnika u posebni odbor za izdavanje hrvatske Faune prav. člana dr. Miju Kišpatića, člana dopisnika dr. Antuna Heinza, a kao stručne

vještake nečlanove gospodu dr. Lazara Cara, dr. Augusta Langhoffera i prof. Antuna Korlevića. Taj odbor je u prvoj svojoj sjednici dne 19. studenoga izabrao prema § 19. poslovnika za svoga prvaka dra. Miju Kišpatića a za izvjestitelja dra. Aug. Langhoffera, ter je ustanovio program svojega rada, koji sastavlja dvoje: a) Prodromus faunae croaticae, koji će obuhvaćati Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju, a sadržavat će imena i nalazišta naših životinja uz popis literature pripadnoga razreda; b) Fauna croatica: pojedini razredi monografijski izradjeni, obzirom na našu faunu. Odbor je ustanovio način izdavanja, postupak glede nazivâ, i potrebe za taj posao počam od god. 1900., uz primjetbu, da konačne odluke idu prema § 19. poslovnika razredu matematičko-prirodoslovnome i skupnoj sjednici. Odborski izvjestitelj dr. A. Langhoffer razaslao je preko akademije dne 30. studenoga prvu seriju pozivnih pisama na stručnjake našega područja, da bi sudjelovali u tom poslu.

Za prirodopisno iztraživanje naše domovine predložio je matematičko-prirodoslovni razred u sjednici 22. travnja a prihvatila skupna sjednica 7. svibnja podpore po 100 forinti ovoj gospodi stručnjakom: dru. Lazaru Caru, prof. Naumu Daminu u Bakru, prof. Dragutinu Franiću u Gospiću, prof. dru. Stjepanu Gjurašinu u Gospiću, i prof. dru. Augustu Langhofferu, uz uvjet, da svaki poda akademiji izvještaj o uspjehu svoga naučnoga putovanja i da zatim obradi sabranu gradju u razpravi za akademiju. U sjednici matemačko-prirodoslovnoga razreda dne 11. studenoga čitani su izvještaji gospode: dra. Lazara Cara, koji je iztraživao mikrofaunu na otoku Pagu, zatim u Novigradskom moru, nadalje u Zrmanji do Obrovca, i napokon u Kvarneru; dr. Augusta Langhoffera, koji

je sabirao entomoložku gradju primorjem od Bakra do Karlobaga, pak po Gospićkom kraju, i u Dalmaciji kod Staroga grada i Zadra: prof. N. Damina, koji je araneoložki iztražio podvelebitsko pogorje i okolicu izmedju Crikvenice i Senja.

Za akademijski zbornik „Gradja za povjest hrvatske književnosti“ nabavila je akademija po predlogu zbornikova urednika dra. Milivoja Šrepela od g. Antuna Kaznačića zbirku listovâ iz ostavine Luke Sorga i Ivana Kaznačića; ovi će se listovi priobćiti u napomenutom zborniku. Po predlogu urednikovu odlučio je filologijsko-historijski razred u sjednici dne 9. studenoga, da se sva tri svezka ovoga zbornika posvete slavnomu Vitezoviću.

Akademijski odbor za folkloru viećaše o poslovih svoga područja tiekom ove godine u trima sjednicama, u kojima je urednik „Zbornika za narodni život i običaje“ g. dr. Antun Radić čitao svoje izvještaje o svojem poslovanju. Iz tih izvještaja razabire se, da je ove godine polučen ovaj uspjeh: poslalo je gradje za „Zbornik“ 16 novih prinosnika, svih prinosa je prispjelo (ove godine) 64, a svi ovogodišnji prinosi iznosili bi preko 100 tiskanih araka; po tom je od osnutka „Zbornika“ do sada poslalo za „Zbornik“ gradje 96 prinosnika, svih prinosa ima 266, sva ta gradja iznosila bi oko 350 štampanih araka. Gotovo za svu ovu gradju akademija je već izplatila nagrade prema urednikovim ter odborovim predlogom. Urednik je u 3. sjednici odborskoj, dne 9. studenoga, čitao svoje izvješće o svom ljetošnjem putovanju, koje je činio s podporom akademije od 20. srpnja do 21. kolovoza po Bosni i Hercegovini za obću informaciju u folkorskom obziru i za pravljenje fotografskih snimaka za Zbornik; izvještaj njegov i snimci izaći će u Zborniku do skora, u drugoj

seriji ovogodišnjih publikacija. Iz niza odborskih odluka napominjem, da je od g. Miroslava Alačevića kupljeno 39 komada bojadisanih sličica o tipih i nošnjah po Dalmaciji; da je glede pučkih pjesama odlučeno, da se za „Zbornik" imadu primati i nagradjivati lirske pučke pjesme, koje osvjetljuju pučke običaje, pak i epske pjesme one, koje se pjevaju u svatovih kao sastavni dio svatbenoga običaja pučkoga; napokon, da je sbirku pučkih rieči, koju je bio „Zborniku" poslao iz Crnegore g. Jovičević, izručio urednik g. Peru Budmanu za upotrebu kod akademijskoga rječnika.

Područni zavodi akademije, naime knjižnica, arkiv, i Strossmayerova galerija slika, razvijahu se ove godine, kako podatci njihovih poglavara kazuju, na ovaj način.

Knjižnica narasla je ove godine za preko 1000 svezaka, i to opet, kako gotovo svake godine, ponajviše zamjenom za publikacije naše akademije. A i poraba knjižnice raste sveudilj. Evidencija periodičnih publikacija, što ih akademija prima, prošle je godine svršena, a sada radi knjižničar dr. August Musić na reviziji drugoga diela kataloga, koji će posao i buduće godine nastaviti.

U arkivu je pod rukovodjenjem arkivara Tadije Smičiklasa počelo ove godine prepisivanje listinâ XIII. i XIV. vieka za Codex diplomaticus; što ima zalihe u akademijskom arkivu, to je malne dovršeno, a dopunjuje se iz drugih arkiva u Zagrebu (zemaljskoga i kaptolskoga), te su se počele prepisivati one listine, koje su iz zemaljskoga arkiva bile odposlane u Budimpeštu. To će se nastaviti sliedeće godine.

Akademijska Strossmayerova galerija slika, po izvještaju njezina ravnatelja g. prof. Nikole Mašića, pomnožala se je ove godine: 1) darom „Družtva umjetnosti u Zagrebu" dvima slikama,

i to slikom „Oplakivanje Isusa“ od g. Bele Csikosa, i slikom „Na kordunu“ od g. Otona Ivekovića; 2) darom „I. hrvatske štedionice u Zagrebu“ slikom „Japanka“ od g. Vlaha Bukovca; 3) darom gospodina c. i kr. generalmajora Marka pl. Czerliena dragocjenom umjetničkom publikacijom ruskom, ukrašenom mnogimi chromolithografijami, kojoj je naslov: „Svjaščennoe koronovanie Gosudarja Imperatora Aleksandra Tretjago“.

Svim veledušnim darovateljem izriče akademija i ovom prigodom najusrdniju hvalu.

Spomenute tri slike smještene su u galeriju slika, u odjel za moderno slikarstvo, a umjetnička knjiga u „sbirku umjetničkih publikacija“. Za slike „Oplakivanje Isusa“ i „Japanka“ nabavljeni su novi okviri, a okvir slike „Na kordunu“ uresom je nadopunjen.

Asistenat u bečkih umjetničko-historijskih sbirkah Njegova Veličanstva, g. dr. Jul. Hermann, zamolio je akademiju, da bi dala na trošak redakcije godišnjaka umjetničko-historijskih sbiraka previšnjega carskoga doma („Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses“) fotografski snimiti minijature XV. vieka, koje se nalaze u dvorani VI. akademijske galerije pod br. 349 i 350 (slova A, B, C, D, F, G, H i I), pošto rečeni g. asistenat želi u napomenutom godišnjaku reproducirati one snimke. Akademija je udovoljila njegovoj zamolbi, a dobit će od njega jedan primjerak publikacije. — Sliku u galeriji, pod br. 243, od Cime da Conegliano „Dva svetca“ (diptychon) restaurovao je g. profesor slikar Josip Bauer. — Mramorno poprsje dobrotvora akademije Antuna Jakića, djelo našega kipara g. Ivana Rendića, koje je do sada bilo postavljeno u arkadah I. sprata, preneseno je u II.

sprat (u arkade galerijske) i uvršteno u skupinu kiparskih umjetnina galerije. — U prostorijah galerije izvedeni su njeki potrebiti popravci i nabavljeno je nešto nova uresna nareda. — U sbirci umjetničkih publikacija obavljeno je ove godine vezanje knjigâ. Sbirka je pomnožena, kako je već napomenuto, darovanom ruskom umjetničkom publikacijom i još drugom umjetničkom publikacijom, koju je akademija iz Beča nabavila, a prikazuje Votivnu crkvu u Beču.

Ove godine zatražiše od naše akademije zamjenu publikacijâ ter se je akademija pozivu rado odazvala: carko sveučilište u Moskvi daje svoje „Učenыja zapiski") u dva odjela: juridički i prirodoslovni sa historijskim) u zamjenu za „Rad" svih triju razreda; kneževsko ministarstvo narodne prosvjete u Sofiji daje svoj „Sbornik za narodni umotvorenija" za sve akademijske publikacije (takodjer naknadno počam od g. 1889); „Société des Bollandistes" u Bruxelles-u daje „Analecta Bollandiana" (i prošasta) za akademijski „Rad", „Starine", „Monumenta" i sva posebna djela, koja se tiču poviesti, arheologije i prava; Družtvo česko-moravskih bogoslovaca u Brnu svoj „Muzeum" za „Rad" I. i II. razreda; parizka uprava časopisa u Carigradu „Echos d' Orient" svoj časopis za „Monumenta" historijska; budimpeštanska redakcija časopisa u Beču „Die Donauländer" svoj časopis za sve akademijske publikacije; kralj. zemajski arkiv u Zagrebu daje svoj „Vjesnik kr. zemaljskog arkiva" za „Starine" i za sva „Monumenta".

Preuzvišenomu gospodinu pokrovitelju prigodom njegova 85. rodjendana dne 5. veljače čestitala je akademija adresom i takodjer odaslanstvom obaju tajnika u Djakovo. Bog uzdržao velikoga pokrovitelja na-

šega još nebrojene godine onako krepka i zdrava, kakova smo imali sreću gledati kod ljetošnje slave njegova rodjendana.

Kod proslave 80-godišnjice slavnoga hrvatskoga Nestora pjesnika, presvietloga gospodina c. i kr. pukovnika Ivana viteza Trnskoga dne 1. svibnja, koju je proslavu udesilo družtvo hrv. književnika i umjetnika, sudjelovala je akademija svojim odaslanstvom tako u proslavnoj adresi kako kod osobnoga čestitanja i ostalih čina proslave.

Carska akademija naukâ u Petrogradu pozvala je akademiju k proslavi 100-godišnjice Puškinove: naša akademija je poslala carskoj akademiji petrogradskoj pismenu čestitku i zamolila svoga petrogradskoga člana prof. A. N. Veselovskoga da ju kod svetčanosti zastupa; a u svojem krilu je akademija proslavila Puškinovu 100-godišnjicu, dne 7. lipnja, tim, da je pravi član dr. Milivoj Šrepel u sjednici razreda filologijsko-historijskoga čitao razpravu svoju: „O Aleksandru Puškinu, navlastito o njegovom utjecaju na hrvatske pjesnike ilirskoga doba, i o hrvatskim prievodima njegovih umotvora“, koja je razprava jur izišla u ljetošnjem „Ljetopisu“.

Odbor za proslavu 50-godišnjega književnoga rada slavnoga srbskoga pjesnika Zmaja Jovana Jovanovića dne 25. lipnja pozvao je pismom akademiju, a ona je svetčaru poslala pismenu čestitku s najusrdnijimi željami, da slavni pjesnik još mnoge i mnoge godine radi na polju narodne prosvjete.

Odbor za spomenik slavnome hrvatskome pjesniku Antunu Nemčiću u Križevcih pozvao je akademiju k odkrivanju spomenika, koji je načinio naš kipar g. Valdec, dne 15. listopada; akademija je k svetčanosti poslala vienac pjesniku i odaslanike pravoga člana dr.

Milivoja Šrepla i književnoga tajnika dr. Franju Markovića.

O pedesetoj godišnjici mladomisničtva našega visoko cienjenoga i ljubljenoga predsjednika gosp. Josipa Torbara dne 24. listopada akademija je skromnim načinom čestitala velečastnomu gospodinu svetčaru svetčanom adresom. Bog ga poživio još nebrojene godine na čelu naše akademije, kojoj je od njezina početka dika i ponos, i od više godina visoko cienjena i ljubljena glava.

Dne 14. o. mj. čestitala je akademija svome velezaslužnome pravomu članu Ivanu Tkalčiću prigodom četrdesete godišnjice njegova književnoga i napose znanstvenoga povjestničarskoga rada, predajući mu svetčanu adresu po odaslanicima Vjekoslavu Klaiću i književnome tajniku. Bog ga poživio još nebrojene godine!

Pošto je predstojnik matematičko-prirodoslovnoga razreda dr. Karlo Zahradnik uslied vokacije otišao pod jesen za profesora na novo otvorenu česku politehniku u Brnu, to mu je akademija iz glavne skupštine dne 14. prosinca o. g. za njegovo pomno rukovodjenje matematičko-prirodoslovnoga razreda i za brojne stručne razprave, kojimi je nasporivao „Rad“ toga razreda za svega svoga službovanja u Zagrebu, izjavila svoju najusrdniju hvalu i želju, da bi i na dalje što češće resio „Rad“ svojimi umnimi plodovi.

U ovogodišnjoj glavnoj skupštini svojoj dne 14. prosinca izabrala je akademija:

Za počastnoga člana presvietloga gospodina c. i kr. pukovnika u m. Ivana viteza Trnskoga, i time uresila knjigu svojih počastnih članova zlatnim imenom Nestora hrvatske knjige, koji si gotovo od početka „Ilirske Danice“ stječe neumrle zasluge ne samo za liepu knjigu hrvatsku, nego i za stručni goj hrvatskoga je-

zika i za hrvatsku nauku poetike i metrike. Bog ga nebrojene godine čuvao krepka i zdrava u našoj sredini!

U razredu *filologijsko-historijskom:* za članove dopisnike: sveuč. prof. i ravnatelja arheologijskoga muzeja dra. Josipa Brunšmida, zatim gimn. prof. u Ljubljani Maksa Pleteršnika, i državnoga savjetnika u Biogradu Peru P. Gjorgjevića.

U razredu *filosofijsko-juridičkom:* za prave članove dosadanje članove dopisnike: sveuč. prof. i ovogodišnjeg rektora dra. Gjuru Arnolda, i sveuč. prof. dra. Antuna Bauera.

---

4. Čitanje člana dopisnika prof. dra. Dragutina Gorjanović-Krambergera:

Paleolitički ostatci čovjeka i njegovih suvremenika iz diluvija u Krapini.

Hrvatska slovi zemljom bogatom raznim predhistorijskim predmetima; poučava nas o tom naš dobro snabdjeveni arheologijki muzej, pa i njegov Glasnik. Imade tuj medju inim predmetima lijepih neolitičkih artefakata, to orudja, to nakita, to posudja.

Paleolitičkih ostataka čovjeka i njegova rada nije doselе poznato bilo iz Hrvatske.

Neznatan prostor, na kom su netom ti ostatci nadjeni, uz način, kojim su oni došli pod zemaljski pokrov, imenice pak suvremenici čovjeka, naime, djelomice već izginule životinje, pak onda ostatci čovjeka samoga, okolnosti su, koje čine Krapinu ne samo prvim ležištem, već — mogu reći, i najklasičnijim danas poznatim ležištem u obće. — Izumrli životinjski oblici, kao: Rhinoceros tichorhinus, Ursus spelaeus, te Bos primigenius zajamčuju nam starost toga ležišta kao diluvi-

jalnu; artefakta pako: primitivno obradjeno kameno orudje, bez ikakvog dalnjeg, od inog materijala (kosti) načinjenog alata, jesu činjenice, po kojima nam je odrediti onom diluvijalnom čovjeku u eri paleolitičkoj jedan od dubljih, dotično starijih nivoa. Prema Mortillet-ovu razdijeljenju diluvija spadali bi Krapinski ostatci drugomu odsjeku, naime Moustérien-u, koji je odsjek značajan time, što čovjek živi uz Rhinoceros tichorchinus i Ursus spelaeus. To pako doba pada po mišljenju Mortillet-ovu u ledeno doba (on bo ne priznaje dva oledjenja). — Osim ležišta samoga jesu preostatci čovječje okostnice, imenice pak ustrojstvo čeljusti sa zubima takovi, da im za sada ne ima premca. I u istinu malo je poznato nesumnjivo diluvijalnih ostataka čovječjega kostura, pa i ovi su ili nedostatno konservirani ili pako potječu od anormalna individua. Tako je primjerice fragmenat bezzube doljnje čeljusti od La Naulette-a, koja bje nadjena 1865. po Dupont-u u špilji na lijevoj obali Lesse zajedno sa kostima od mamuta, rhinocerosa i soba. vrlo značajna radi toga, što je brada zaostala kao primjerice u Crnaca. Takova je i naša čeljust, samo što ima na njoj još 5 zuba. Nadalje spominjem još fragmenat doljnje čeljusti sa 6 zuba iz Šipčanske špilje kod Stramberga u Moravskoj, koju je našao Maška 1·4 m duboko u nedirnutom diluvijalnom sloju pepela Za otu čeljust mislilo se je, da pripada izumrloj orijaškoj generaciji, jer, premda je čeljust velika kao u odrasla čovjeka, bili su osim 3 incisiva ostali zubi (kanin u 2 premolara) nepodpuno razviti kao u normalna čavjeka medju 8. i 10. godinom u vremenu mijene zuba. Potanka istraživanja Virchovljeva pokazala su medjutim, da Šipčanska čeljust potječe od odrasla čovjeka, koji je trpio na retenciji zuba. — I tako se osvjedočih, da su od poznatih — sigurno diluvijalnih čeljusti — evo naši eksemplari, iz

Krapinskog diluvija ne samo najpodpuniji, već potječu od posve normalna individua, pak nose na sebi neke biljege, koje ne nahadjamo na recentnom čovjeku.

Krapinsko diluvijalno ležište nije dugo poznato. Prije kojih 4—5 godina dobio sam prve ostatke od životinja Rhinaceros tichorhinus te Bos primigenius. Pošto uz to nije ništa drugo nadjeno, zabilježena bi Krapina kao novo hrvatsko ležište diluvijalnih sisara. Tekar 1899., mjeseca augusta (23), kad sam ponovno pregledao to ležište, vidio sam, da su iz njega već znatniju količinu pijeska odvezli (u gradjevne svrhe), pak time i razkrili cijelo ležište u svoj njegovoj debljini. Pale su mi namah u oči prilično paralelno tekuće mrke pruge. Potanje proučavanje njihovo poučilo me je, da imadem posla sa starim nastaništem čovjeka, jer su one pruge bile t. zv. „kulturni slojevi“ sa drvenim ugljem, pepelom, spržením pijeskom, krhotinjem kremenja, kojega inače u onoj stijeni morskog pješčenjaka ne ima, barem ne u onoj veličini i obliku. Osim toga motrio sam i slojeve sa kostima, a, što je najvažnije, našao sam tom prilikom u 4. zoni i jedan krasan čovječji molar. Dne 2. rujna uputio sam se sa asistentom g. Stjepanom Ostermanom u Krapinu, da načinim nacrt, prema kojemu će se započeti iskapanjem tih diluvijalnih ostataka. Cijeli nasloj razdijelio sam od ozdol prema gore u 9 zona sa poviše slojeva. Odkapanje započelo je devetim slojem, a iza njega odkapasmo terasu, t. j. zonu 1., da ju ne zasipamo ruševnim materijalom gornjih vrsta. Nakon što je eksploatirana 1. zona, prihvatismo se zone 8., onda 7., i tako redom do 1. Svi su predmeti bili po zonama iskapani i providjeni odnosnim brojkama. Činio sam to zato, da se uzmognu odrediti eventualne mijene, bilo faunističke, bilo da se pronadje ma kaki napredak u inteligenciji, dotično kulturi onoga čovjeka.

Sve su kosti osim zubâ i sitnijih, imenice karpalnih koštica bile veoma prhke, i to tako, da ih nismo smjeli ma ni kistom čistiti, a da ne bismo zajedno sa pijeskom i koštanu substanciju uklonili. Za to su veće kosti veoma rijedke, gotovo nemoguće stvari. Ovako vlažne kosti morale su ostati na sunčanom, suhom mjestu dva tri dana, a tek onda se je moglo poći na prepariranje njihovo, t. j. na uklanjanje pijeska i impregniranje šelakom i želatinom.

Resultati iskapanja bili su veoma izdašni. Nadjeno je oko 1000 razno sačuvanih kosti, koja stotina kamenog krhotinja sa nešto orudja.

Iskapanje obavljaše se sa 3—6 radnika, a posao taj rukovodio je pod mojim nadzorom i po mojem naputku revni naš asistent g. Stjepan Osterman, koji je s pohvalnom požrtvovnošću taj posao kroz 33 dana zdušno obavljao i dokrajčio.

Trgovište Krapinu sa njegovim načelnikom, gosp. V. Slugom, pak s kotar. predstojnikom, g. E. Šmidom, ide svaka hvala, što su u ime iskapanja tih diluvijalnih ostataka votirali znatan iznos od 50 for., a uz to i na svaki mogući način to znanstveno poduzeće podpomagali. Osim toga ide hvala gosp. mjerniku Kosu, koji je s najvećom pripravnošću izmjerio visinske odnošaje ležišta, gosp. inž. Kiepachu i J. Stöcklu za fotografijske snimke istoga. Gospoda pako, ravnatelj štedionice Vl. pl. Simić, Stj. Kiepach, otac Dominik Antolković, gvardijan, pa onda učitelj Wasserbauer, i bilježnik M. Lorko darovali su fosilnih kosti i tako naš narodni geologijski muzej u velike zadužili. Gosp. Jaromiru Slaviku, ljekarniku, reći mi je usrdnu hvalu, što je dragovoljno ustupio svoje prostorije i nuždne preparate za impregnaciju iskopanih kosti, a i sam učestvovao kod tog mučnog posla.

O geologijskim prilikama okolice Krapinske ne trebam da mnogo govorim.

O trias Strahinšćice naslanjaju se s južne strane ugljonosne, valovito savijene akvitanske naslage, na ovima pako leže dosta visoko (preko 400 m.) se uzpinjući, od mediteranskih obalnih taložina sastojeći Šušeljbrijeg. Sastavljaju ga konglomerati, pješčenjaci i vapnenci, pak je gledom na naš tema najvažnije geologijsko udo; imenice to vrijedi za konglomerate, dotično krupne pješčenjake tijesne doline u mjestu Krapini. Na ove morske taložine naslanjaju se brakične, t. zv. sarmatske, a onda vrlo debelo naslojene pontičke tvorine.

Prije spomenuti morski konglomerat brazdi od zapada na istok i pada na jug pod kutom od 22°, a krije u sebi špilje (kod staroga grada) i ine veće i manje erodirane šupljine.

To sam spomenuo za to, jer i naše diluvijalno ležište Krapinsko zaprema takovu, erozijom podpranu, krupno pješčanu stijenu, na dno koje je svojedobno potok Krapinica, dok je tekao 25 metara višje, nasložio najprije svoj krupni nanos u podobi velikog, više manje zaobljenog valuća a kasnije, kad se je potočna struja odklonila od spomenute stijene, taložio je samo mulj i pijesak. Pošto si je potok tako udubio korito, da nisu više poplave njegove dosegle stijene, taložile su se na onaj, pretežno potokom naneseni sloj, strošine nadvisećih pješčina, koje su tijekom vremena stvorile tuj više metara visoki nasloj. Ova pako, strošenjem nadvisećeg morskog pješčenjaka nastala tvorevina — eluvijum — krije u sebi 9 zona sastojećih od tamnih pruga, a ove opet od drvnog uglja, pepela, spržbenog pijeska, razbitih, djelomice spečenih kosti, te krhotinâ kremenja i kamenog orudja. Nije sumnje, da je tuj bilo nastanište čovjeka.

Uz ove jasne tragove čovječje djelatnosti, našlo se je i ostataka njegova skeleta.

Kroz cijeli nasloj, počevši od doljnjeg, potokom nanesenog, pa do najgornjeg, strošenjem nastalog, vidimo ostatke sada izumrlih životinja: Rhinoceros tichorhinus, Ursus spelaeus i Bos primigenius, a uz ove osobito u prvom sloju česte otatke dabra-castor fiber.

Najvažniji su svakako ostatci samoga čovjeka. Tih je nadjeno imenice u 4. zoni, ali na žalost sve fragmentarno. Najbolje konservirani komadi su ipak:

1. komad lijeve doljnje čeljusti sa 5 zuba počam od simphyse pak do iza 1. molara. U njoj je 2. incisiv, kanin, 2 premolara i molar, svi u neprekidnom redu. Ta se čeljust odlikuje svojom jakošću i natrag skrenutom bradom; na njenoj nutarnjoj strani motrimo do pod sredinu 2. premolara veoma izrazit „sulcus", koji topografički odgovara „sulcus mylo-hyoideus-u, no neprispodobivo je jači nego na čeljusti recentna čovjeka. Još ističem „foramen mentale", koji leži kod našeg diluvijalnoga komada izpod 1. molara, a kod recentnog čovjeka ispod 1. i 2. premolara.

2. komad lieve gornje čeljusti sa 6 zuba, i to: 1. incisiv još od desne čeljusti sa neprekidnim nizom zuba lijeve čeljusti do 1. molara. Ta se čeljust odlikuje znamenitom visinom od ruba zubâ do nazalne kriste, koja iznaša 33·7 m/m. (Ta visina mjeri primjerice na skeletu odrasla čovjeka zoo1ožkog muzeja samo 23·3 m/m). Osim toga vidimo nad incisivima sa svake strane kriste vrlo jak sulkus, kakvog nema na skeletu recentnog čovjeka.

3. Komad lijeve gornje čeljusti sa neprekidnim redom od 4 zuba, i to 1. i 2. premolar, te 1. i 2. molar.

Već sam u uvodu natuknuo, da se naša doljnja

čeljust podudara sa onima od La Naulette-a i Šipčanske špilje,[1] samo što naša nedvoumno potječe od normalno razvita individua, dočim ona iz Šipčanske špilje od čovjeka, koji je bolovao na retenciji zubâ, a na čeljusti od La Naulette-a ni nema žaliboże zuba. Nu zanimiva je svakako ta okolnost, što takodjer obje ove čeljusti potječu iz diluvijalnih naslaga, i što se slažu gledom na jakost i prognathan si typus sa našom. Novo je pak to, što se je diluvijalni čovjek odlikovao nekim osteološkim karakterima, kojih, koliko znadem, ne vidjamo na okostnici recentnog čovjeka, a ti su: na doljnjoj čeljusti unutra širok i dubok „sulcus mylo-hyoideus", a izvana na istoj čeljusti „foramen mentale", koji je kod modernog čovjeka udaljen od protuberantia mentalis 2·5, a kod krapinskog 3·54 cm. Taj foramen naime leži kod recentnog čovjeka ispod i izmedju obaju premolara, kod Krapinskoga pako dalje natrag, t. j. pod 1. molarom.

Na gornjoj čeljusti istaknuti nam je uz njenu znatnu visinu i ona dva velika sulcusa sa obiju strana spina nasalis, koju ću odsele označivati: „sulcus juxtaspinam".

Nema dvojbe, da su ovi napomenuti sulcusi bili sjedištem primjerno jakih mišica, kojih sadašnji čovjek više ne treba — barem ne u onoj mjeri, u kojoj diluvijalni čovjek. Prema tomu su recentnomu čovjeku mišice zahirile, a odnosni žlijebovi izčeznuli, ili se pako na minimum reducirali. Sa vlastitostima čeljusti stoji u svezi i adapcija nekih česti Os temporale-a, naime: jači Os tympanicum i Proc. zygomaticus, a slabiji te dalje straga stojeći Proc. mastoideus. — Slično motrio sam i na 8 neolitičkih lubanja iz Vuče-

[1] lubanje od Olmo-a i Egisheima ne uzimljem u obzir, jer im starost nije baš absolutno sigurna.

dola kod Vukovara u Slavoniji, koje se nalaze u arkeologičkom muzeju u Zagrebu.

Sve ove osteološke osebine na čeljustima diluvijalnog čovjeka očito su preostatci prvobitnog prilagodjenja na prirodne životne okolnosti. Jakim mišicama providjene čeljusti imale su obavljati sve one radove, koje danas živući čovjek kuhanjem, rezanjem, kosanjem, bilo nožem ili inim pomagalima vrši. Izčezavanje onih žlijebova, dotično mišica, stoji dakle očito u svezi sa znatno reduciranom radnjom onih mišica, uporabom umjetnih pomagala.

Od inih skeletnih česti napomenuti bih imao; 2. prst 1-vi metacarp. lijeve ruke; par komada os temporale sa proc. mastoideus, i druge manje važne odlomke, od kojih ipak napominjem oveći broj fragmenata frontalnih i parietalnih kosti, koje se odlikuju uz znatnu debljinu i tim, što su mnoge opaljene.

Uz ostatke čovječjega kostura nadjeno je i ostataka čovječeg rada. Kroz svih 9 zona nabrano bi krhotinja kremena, jaspisa, opala i bjelutka uz nekoliko komada krupno obradjenog orudja: nožića, strugala i sulica (?) Sva ta orudja veoma su primitivna, jer su ili nožići, t. j. jednostavne dugoljaste, oštrosrhe krhotine, ili strugala, t. j. obično nešto veći, jači, na jednom ili dvama srhovima prikvrcani komadi, kojim je obično jedan srh (i to prikvrcani) zaokružen. Najveće kameno orudje mjeri u duljini 90·5 $^m/_m$. — Sva su orudja samo s jedne strane obradjena, kako se to u opće može motriti na orudju iz paleolitičke ere, imenice starijih odjela. To orudje načinio si je čovjek od potočnog valuća, koje je Krapinica donašala iz susjednog Strahinja, jer imade tamo eruptivnog stijenja, te jaspisa i opala. Kako je tada bio čovjek goloruk, nije ni mogao rabiti ino kamenje no ono, što mu ga je voda nanašala, a tuj si je

mogao po volji birati valutke i po veličini, tvrdini, a i po lomu, koji je bio jedno od najvažnijih svojstava (imenice ljušturasti lom) kami za produkciju orudja.

Diluvijalni čovjek u Krapinskom predjelu bio je sigurno vrlo mišičast, dakle jak, a po dalje straga stojećem Proc. mastoideus-a te izbočitijem lûku Proc. zygomaticus-a sudeći, brachyprosopon-dolychocephalus t. j. dugoglavac široka lica, a inače sasma normalno gradjen čovjek bez kakih „pithecoidnih“ obilježja. Po tom pako opravdano je misliti, da je čovjek već i za terciara živio. Za cijelog se je života borio za svoju eksistenciju, bilo da si lovom pribavi nuždnu hranu, ili da se obrani od divlje zvjeradi: medvjeda i vuka, a prilikom i od suvremenog čovjeka — susjeda. Špiljicu kod Krapine redovito je posjećivao, tuj ložio vatru, grijao se i pripravljao svoju primitivnu hranu i orudje. On bi i na dulje vrijeme izbivao od svog redovitog nastaništa, u koje su zalazile i životinje, imenice medvjed. Medvjedu se je čovjek valjda ugibao, jer nisam motrio ni jedan ne rabljen zub, već do korjena oglodane zube starih eksemplara. Sa susjednim stanovnicima živio je očito u neslozi, jer čini se, da je naš diluvijalni čovjek bio antropofag, što nam svjedoče spaljene kosti lubanja i ekstremiteta razno starih individua, nadjenih u ognjištu.

Primitivno, lih od kamena, obradjena orudja, koja u jednakoj kakvoći motrimo u svih 9 zonâ onog do 8 m debelog pješčanog nasloja, koji je za svoj postanak iziskivao nesumljivo dugačak niz godina, jasno nam predočuje: u jednu ruku trajanje onog starijeg odjela paleolitičke ere, koju je Mortillet nazvao, „Moustérien“-om, a u drugu ruku opet, kako tadanji čovjek, kroz ono znatno vremeno razdoblje nije gledom na kulturu ma ni najmanje napredovao.

VI.

ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1899.

---

1. Izvještaj tajnika

DRA. FRANA VRBANIĆA

o prihodima i rashodima za god. 1899.

Slavna akademijo!

Čim su bile gotove knjige druge serije akademijskih publikacija za god. 1899. i za nje isplaćen posljednji račun, a to je bilo 20. ožujka o. g., zaključeni su i računi za g. 1899., te mi je čast o njima izvijestiti slavnoj akademiji slijedeće:

Odbivši prelazne primitke i izdatke, kako su oni navedeni u priloženom prijegledu, imala je akademija godine 1899. ukupni prihod 25.912 for. 39 nč.. a potrošila je ukupni iznos od 18.053 for. 51 novč. tako, da je koncem godine preostao ukupni višak od 7.858 for. 88 nvč., koji će se prenijeti kao prihod na tekuću godinu 1900. sa svotom od 15.717 K. 76 fil. Ovaj povoljni posljedak u gospodarstvu akademije nastao je tako, da je u jednu ruku mnogo više unišlo, nego li se je moglo očekivati kod sastavka proračuna za g. 1899., dok u drugu ruku nisu izdatci bili onoliki, kako ih je akademija preliminirala za g. 1899.

Najodlučnije za ovaj povoljni rezultat bilo je, da je na temelju računskoga zaključka za g. 1898. na račun

*

god. 1899. prenesen preostali višak od g. 1898. u znamenitom iznosu od 4333 for. 93 nvč. Uz ovaj prijenos bilo je više stavaka, kod kojih je mnogo više unišlo, nego li se je prema proračunu očekivalo.

Tako je u ime četiriju petina čistoga prihoda iz akademijske zaklade, što ih akademija dobiva prema čl. 15. pravila, unišlo više 789 for. 94 nč. i to poglavito zato, jer je vis. vlada akademiji povratila iznos od 300 for. 74 nč., što ga je bila za g. 1898. ustegnula u ime prinosa za obavljanje računarsko-kontrolnih i blagajničkih posala, te jer ni za god. 1899. od dotacije pripadajuće akademiji iz njezine zaklade u to ime nije ništa ustegnuto, akoprem se je kod sastavka proračuna za g. 1899. na to morao uzeti obzir.

U svom izvješću o gospodarskim prilikama za god. 1899. spomenuo sam, da je ovaj oprost ne samo za spomenute dvije godine, nego i za u napredak podijelila visoka vlada svojom naredbom od 7. travnja 1899. br. 6509—1898

Pokraj navedenoga većega prihoda primila je akademija u ime pretplatnine za svoje publikacije i na račun prodanih knjiga više, nego li je preliminirala u svom proračunu, 772 for. 94 nvč., a u ime kamata od raspoloživoga novca, koji je prolazno bio uložen, 280 for. 75 nč. Uz to je od prodaje knjige „Život i djela Račkoga“ primljeno za 36 for. 75 nč. više i to s razloga, jer je sav raspoloživ novac od ove prodaje upotrebljen u odredjenu svrhu, a posebni obračun od ove knjige sasvim je zaključen tako, da će se eventualni prihod ove vrsti, iskazivati u napredak kumulirano s prihodom ostalih knjiga. Ovo je učinjeno zato, jer je prodaja ove knjige sasvim prestala, te god. 1899. nije prodan niti jedan primjerak. Napokon je čisti prihod akademijskih kuća bio veći za 605 for. 8 novč. od preliminara, budući da su

troškovi uzdržavanja bili nešto manji, a uz to su cijele godine bili svi stanovi popunjeni.

Obzirom na rashod spomenuti mi je u prvom redu, da je kod općenitih troškova napram preliminiranoj svoti potrošeno manje za 108 for. 36 nvč. uza sve to, što je kod stavke za knjižnicu i arkiv prekoračen preliminar za 102 for. 1 novč., te što je kod raznih troškova bio veći izdatak za 57 for. 21 novč.

Veći trošak za knjižnicu i arkiv nastao je u jednu ruku zato, jer je po zaključku akademije nabavljen Rheimski evangjelistar s troškom od 72 for. 20 novč., od koje je svote medjutim povraćen i pod stavkom 8. akadem. prihoda zaračunan iznos od 24 for. 3 novč., buduć da je sjajniji primjerak bio raspačan, te je akademiji poslan primjerak jeftiniji. U drugu ruku nastao je taj veći trošak zato, jer se je za vezanje knjiga moralo radi prešne potrebe trošiti više. Kod raznih troškova potrošena je prema preliminaru veća svota od 57 for. 21 nč. zbog potrebitih izdataka nastalih tim, što je akademija sudjelovala kod odkrića Nemčićevog spomenika u Križevcima, te što je za dvojicu svojih članova prigodom njihovoga jubileja prirediti dala posebne adrese. Da je uza sav ovaj veći trošak kod općenitih troškova potrošeno za 108 for. 36 nč. manje, nego li je u proračunu opredijeljeno, razlogom su manji izdatci kod ostalih stavaka, a napose kod galerije slika, za koju je potrošeno 246 fr. 36 nč. manje, jer izvanredni popravci i nove nabave nisu bili izvedeni u potpunom opsegu, kako je bilo zasnovano.

Kod drugoga dijela izdataka, naime onih, koji su odredjeni bili za akademijske publikacije, potrošeno je manje, nego li je proračunano, za 2368 for. 13 nč.

Ovaj manji trošak nastao je za to, jer neke od oglašenih publikacija nisu izašle u onom opsegu, kako se

je isprvice mislilo. Tako je prištedjeno kod „Rječnika“ 489 for. 50 novč., jer je u svesku 19. štampano osam mjesto deset araka; kod „Rada“ potrošeno je za sve četiri knjige manje 1374 for. 18 nč., a kod „Monumenata“, za koje je isprvice bilo odlučeno, da će izaći u opsegu od 27 araka, potrošeno je manje u okrugloj svoti 734 for., jer su „Monumenta“ u svemu dosegnula opseg od samo 14 araka. Kod ostalih publikacija nisu prištednje dosegnule ni svote od 100 for., dok je za neke potrošeno više, nego li je bilo preliminirano. Tako je za „Stare pisce“ potrošeno više za 82 for. 10 nvč., za „Zbornik“ novije književnosti 100 for. 72 nč., a za istraživanje zemlje izdano je na temelju posebnoga zaključka akademije za 200 for. više.

U prelaznom prihodu i kod prelaznih izdataka navedene su sve svote, što ih je akademija primila u svoju redovitu blagajnu samo prolazno, ili od svojih kuća, ili od svojih posebnih novčanih zaliha. Oni prvi iznosi potrošeni su za uzdržavanje kuća i za podmirbu onih tereta, koji počivaju na tim kućama, kao što je n. pr. godišnja renta od 600 for. za udovu Doželinčićku; naproti su ostali iznosi ili uloženi u zakladu za opću naobrazbu, kao što je učinjeno sa svotom od 101 forinte 20 nč., ili su potrošeni u naročito opredijeljenu svrhu, kako je to učinjeno s iznosom od 935 for. 46 nvč. za sabiranje folklorske gradje.

Uz ovaj novac, što je unilazio u akadem. blagajnu, te koji se je trošio prema ustanovljenom proračunu, upravlja akademija i drugim novcem. Ponajprije mi je spomenuti preostatak onoga prihoda, koji je unišao od izvanredne prodaje akadem. publikacija do konca god. 1894.

Na temelju zaključnih računa od g. 1898. preostalo je od ovoga prihoda 2407 for. 77 novč., koja je svota

prenesena na račun g. 1899.; na račun kamata unišlo je tečajem godine 144 for. 18 nč., te je ukupni primitak ovoga računa iznosio 2551 for. 92 novč. Od ove svote bila je uprava ovlaštena na temelju zaključka glavne skupštine od 16. prosinca 1897. potrošiti za skupljanje i uredjivanje folklorske gradje još svotu od 1256 for. 45 novč., buduć da je od dozvoljenih u toj skupštini 3000 for. tečajem god. 1898. potrošeno ukupno samo 1743 for. 55 nč. Tečajem godine 1899. potrošeno je u to ime dalnjih 935 for. 46 nč., te je prema navedenom prihodu od 2551 for. 92 novč. odbivši ovaj izdatak preostalo od ove izvanredne prodaje na dalnju razpoložbu još u svemu 1616 for. 46 novč. ili 3232 K. 92 f., koja je svota uložena na uložnicu prve hrvatske štedionice br. 98.924.

Od ove svote ovlaštena je uprava u gornju svrhu potrošiti još iznos od 320 for. 99 novč. t. j. 641 K. 98 filira.

Račun o rasprodaji knjige „Život i djela Račkoga" zaključen je posvema, te se u napredak neće napose ni izkazivati dohodak od prodaje ove knjige, već će se kumulirati zajedno s prihodom ostalih knjiga, a to stoga, jer je rasprodaja ove knjige posvema prestala. Prošle godine uplaćeno je od zaostale kupovnine u svemu samo 10 for. 29 novč., u ime kamata unišlo je 14 for. 87 novč., a iz zaključnoga računa od g. 1898. preneseno je na novi račun 353 for. 99 novč.

Uslijed toga je na ovom kontu unišlo g. 1899. ukupno 379 for. 75 novč., koja je svota prenesena u prihod redovitoga proračuna, kako je spomenuto u početku ovoga izvješća, te je prema tome na ovom računu prihod s izdatkom posve izjednačen.

Od ove svote je pod naslovom raznih troškova uplaćen dalnji obrok za arkadu pokojnoga dr. Račkoga u iznosu

od 200 for., a ostatak od 179 for. 75 novč., komu je iz ostalog prihoda akademiji pridodana dalnja svota od 120 for. 25 novč, dakle ukupno 300 for., uvršten je na temelju zaključka skupne sjednice od 9. ožujka 1899. kao primitak u dnevnik za arkadu dr. Račkoga. Osim ove svote prenesena je na ovaj račun na temelju računskoga zaključka od g. 1898. svota od 1484 for. 54 novč., dok je u ime kamata unišlo 61 for. 92 nvč.

Buduć da tečajem godine 1899. na ovaj račun nije bilo nikakovog izdatka, to ukupni čisti primitak na ovom računu za arkadu Račkoga iznosi 1846 for. 46 nč. ili 4692 K. 92 filira.

Ova svota, koja je prenesena na račun g. 1900., uložena je koristno i to:

604 K. na uložnicu I. hrv. šted. br. 107. 708., 2479 K. 62 fil. na uložnicu hrvatske eskomptne banke br. 5275., i napokon 609 K. 30 filira na uložnicu iste banke br. 5189.

Uz ovaj račun otvoren je ove godine i poseban račun za spomenik dr. Račkoga, i to povodom veledušnoga dara preuz. g. pokrovitelja od 5000 for. K ovoj svoti pridošli su još kamati do 31. prosinca 1899. u iznosu od 41 for. 66 novč. tako, da je na ovom računu bio ukupni prihod od 5041 for. 66 novč. t. j. 10.083 K. 32 fil., koja je svota prenesena na račun g. 1900. i uložena u uložnicu I. hrv. štedionice br. 107.590.

Zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu iznosila je na koncu god. 1899. svotu od 7539 for. 28 nč., od ove je svote bilo u gotovini 6454 for. 54 nč. a ostatak od 1084 for. 74 novč. ostao je kao predujam za izdanje prvoga svezka Nodilove povjesti srednjega vijeka, koji se predujam ima podmiriti iz kamatnoga prihoda ove zaklade i iz prodaje odnosne knjige.

Budući da je kamatni prihod dijelom za g. 1898. a dijelom za god. 1899. iznosio 540 for. 59 novč., a utržak od prodaje knjige 86 for. 20 novč., to je ukupno unišlo na ovaj račun 626 for. 79 novč., te se je time navedeni predujam smanjio na 457 for. 95 novč. a novčano stanje zaklade povisilo na 7081 for. 33 novč.

Budući da tečajem god. 1899. nije napose za ovu zakladu ništa darovano, to ona i danas iznosi kao i prošle godine ukupnu svotu od 7539 for. 28 novč., ili 15.078 K. 56 fil.

Od ovoga je iznosa na dugu za Nodilovu knjigu te se ima vratiti zakladi gornja svota od 457 for. 95 nč. ili 915 K. 90 fil., stoga preostaje u gotovom iznos od 14.162 K. 66 fil.

Ova je svota koristno uložena ovako:

a) uložnica I. hrv. štedionice br. 97.846 — 789 K. 84 f.

b) uložnica I. hrv. štedionice br. 93.406 — 2138 K. 84 fil.;

c) uložnica I. hrv. štedionice br. 96.633. — 10.824 K. 98 fil. i

d) akcija hrv. eskomptne banke br. 3040 — 400 K.

Budući da su prema čl. 15. pravila ove račune pregledala i u redu pronašla gg. akademici dr. A. Musić i dr. A. Mohorovičić, koje je u tu svrhu izabrala skupna sjednica od 15. ožujka 1900., molim slavnu akademiju, da ovaj moj izvještaj izvoli uzeti do znanja i meni podijeliti apsolutorij.

U Zagrebu, 29. ožujka 1900.

Dr. Fran Vrbanić v. r.

2. Prijegled

prihoda i rashoda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1899.

A. Prihod.

	Proračun za g. 1899. u for. a. vr.	Primitak god. 1899. u for. a. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Prijenos od god. 1898. .		4.333.93	+4.333.93
2. Četiri petine čistoga prihoda iz akademijske zaklade prema članku 15. pravila	4.200	4.989.94	+789.94
3. Strossmayerova galerija slika	434	434	—
4. Čisti prihod akad. kuća	11.116	11.721.08	+605.08
5. Čisti prihod od prodaje knjiga i pretplate . . .	2.000	2.772.94	+772.94
6. Potpora pokrovitelja za „Rječnik"	1.000	1.000	—
7. Od prodaje knjige „Život i djela Račkoga" za arkadu	343	379.75	+36.75
8. Kamate i ini prihodi . .	—	280.75	+280.75
Svota	**19.093**	**25.912.39**	**+6.819.39**

Prelazni prihod.

1. Kuće	—	2.838.20	—
2. Prihod iz zaklade za opću naobrazbu	—	101.20	—
3. Od izvanredne prodaje publikacija izašlih do konca godine 1894 za folklor. građu	—	935.46	—
Svota	—	3.874.86	—
Svega skupa prihod	—	**29.787.25**	—

B. Rashod.

I. Troškovi općeniti.

	Proračun za g. 1899. u for. a. vr.	Izdatak god. 1899. u for. a. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Uprava	2.530	$2.522._{94}$	$—7._{06}$
2. Akademijska palača . .	874	$860._{24}$	$13._{76}$
3. Knjižnica i arkiv . . .	822	$924._{01}$	$+102._{01}$
4. Galerija slika	1.200	$953._{64}$	$—246._{36}$
5. Otplata zajma	634	$633._{60}$	$—._{40}$
7. Razni troškovi	600	$657._{21}$	$+57._{21}$
Ukupni troškovi uprave	**6.660**	**$6.551._{64}$**	**$—108._{36}$**

II. Troškovi za akademijske publikacije.

1. „Rječnik“ svezak 19. .	2.200	$1.719._{50}$	$—480._{50}$
2. „Ljetopis“ svezak XIII.	520	$496._{28}$	$—23._{77}$
3. „Rad“ knjiga 138. 139. 140. i 141.	4.900	$3.525._{82}$	$—1.374._{18}$
4. „Monumenta“ histor.-juridička sv. VII./1.	1.500	$766._{10}$	$—733._{90}$
5. „Stari pisci“ svez 21.	1.000	$1.082._{10}$	$+82._{10}$
6. „Zbornik za narodni život i običaje“ sv. IV.	1.900	$1.825._{02}$	$—74._{98}$
7. „Zborn. za noviju književnost“, knjiga II. . .	950	$1.050._{70}$	$+100._{70}$
8. Skuplj. građe za „Zbornik novije književnosti“	100	$36._{40}$	$—63._{60}$
9. Potpora društvu Bihać u Spljetu	200	200	—
10. Predradnje za izdavanje „Monumenata“	300	300	—
11. Za istraživanje zemlje	300	500	+200
Troškovi za publikacije	13.870	$11.501._{87}$	$—2.368._{13}$
Ukupni rashod . . .	**20.530**	**$18.053._{51}$**	**$—2.476._{49}$**

Prelazni rashod.

	Proračun za g. 1899. u for. a. vr.	Izdatak god. 1899. u for. a. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (−).
1. Kuće	—	2.838.$_{20}$	—
2. Povratak u zakladu za opću naobrazbu	—	101.$_{20}$	—
3. Troškovi za folk. građu	—	935.$_{46}$	—
Ukupni prelazni izdatci	—	3.874.$_{86}$	—
Svega skupa rashod	—	**21.928.$_{37}$**	—

Prema tomu pokazuje se za godinu 1899.

A. **Prihod** sa for. **29.787.$_{25}$**
B. **Rashod** sa for. **21.928.$_{37}$**

Ostaje dakle višak 7.858.$_{88}$

t. j. sedam hiljada osam stotina petdeset i osam forinti 88 novč., ili petnaest hiljada sedam stotina sedamnaest kruna 75 filira (15.717 K. 76 F.)

U Zagrebu, 20. ožujka 1900.

Tajnik:
Dr. **Fran Vrbanić** v. r.

Pregledali, s prilozima isporedili i sve u redu pronašli

U Zagrebu, dne 29. ožujka 1900.

Prema čl. 15. pravila izabrani revizionalni odbor:

Dr. **Aug. Musić** v. r. Dr. **Andr. Mohorovičić** v. r.

3. Akademijska zaklada

koncem godine 1898. po iskazu kr. računarskoga ureda kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade od 5. travnja 1899.

	forinti	nvč.
1. U hrv. slav. 4% rasteretnicama . . .	91.200	—
2. U ugarskim 4% rasteretnicama . . .	200	—
3. U ugarskoj 4% krunskoj renti . . .	10.950	—
4. U hrvat.-slav. zemljišno-odkupnoj obveznici	1.100	—
5. U zadužnicama sjedinjene papirne rente	74.500	—
6. U zadužnicama austr. srebrne rente .	100	—
7. U obveznicama lutrijskoga zajma od g. 1860.	10.000	—
8. U dionici lutrijskoga zajma od godine 1864.	50	—
9. U ugarskoj 4% zlatnoj renti	11.700	—
10. U dionici austr. vjer. zavoda za obrt i trgovinu	100	—
11. U privatnim obveznicama	4.200	—
12. U dionicama društva „Associazione dalmatica"	20.000	—
13. U srećki brunšvičkog zajma od 1. ožujka 1869.	35	—
14. U srećki lutrijskog zajma Rudolfs-Stiftung	10	—
15. U štedioničkim uložnicama	36.277	91
16. U založnicama hrv.-slav. hipot. banke	9.990	—
Ukupno . . .	270.322	91
Odbivši blagajnički manjak koncem god. 1898.	336	11
Ostaje sveukupno	**269.986**	**80**

prema 265.632 for. 34 novč. g. 1897.

U gornjoj svoti sadržana je zaklada biskupa J. J. Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika sa 10.850 for. i zaklada baruna Gustava Hilleprandа Prandau-a sa 12.000 for.

Nepokretni imetak jugoslav. akademije jest slijedeći: palača na Zrinjskom trgu br. 11, kuća u Vlaškoj ulici br. 33, kuća na Nadbiskupskom trgu br. 11, kuća u Ilici br. 50, kuća na trgu Franje Josipa br. 6, kuća u Šenoinoj ulici br. 4, kuća na uglu Šenoine ulice br. 6 i Petrinjske ulice br. 46.

Ukupna vrijednost akademijskih nepokretnina računa se prema faktičnomu trošku na 468.975 for.

Dr Petar. Matković

Dr. Petar Matković.

Nekrolog.

Napisao Tade Smičiklas.

Sjetimo se staroga druga i prijatelja, koji je skoro dva decenija sjedio u upravi akademije, od poroda njezina bio pravi član, i mnogim umnim radnjama okitio njezine publikacije. Sjetimo se dra. Petra Matkovića.

Rodio se Petar dne 18. juna 1830. u Senju, od siromašnih roditelja. Svršiv gimnaziju u svom rodnom mjestu predje u licej senjske biskupije, da se pripravi za svećenika. Jadne li su prilike bile tada u Senju! Biskup Ožegović osnovao gimnaziju, na kojoj su podučavali njegovi mladji darovitiji svećenici. Nije koji put niti tih bilo. Matković je na primjer kao bogoslov četvrte godine cijelu godinu dana od novembra 1851./2. do novem. 1852./3. predavao povjest i geografiju. Tada bude zaredjen za svećenika i poslan za kapelana u Rakovicu u tadanjoj vojnoj krajini. Ovdje ostane sve do aprila g. 1854., dakle preko godinu dana, nesretan i prenesretan. Okusio je bio slasti učiteljske, željan je nauke hrlio svom dušom u svijet, a evo ovdje u zabiti da se utuče. Molio je i molio, dok se nije namolio kod dobroga svoga biskupa, da ga preporuči ministarstvu za stipendij. Pred uskrs g. 1854. stiže mu radostan glas, da mu ministarstvo daje stipendij a biskup dozvolu, da prodje na sveučilište.

Ovaj momenat u životu obično je najsladji i najmiliji te se čuva u uspomeni kroz cijeli život. Otac i majka, braća i sestre svi slatko slute lijepu budućnost nadobudnoga sveučilištara. Ovo spominjem zato, jer je Matkovića pratio porugljivi posmjeh njegovih vršnjaka, koji su mu u brk kazivali, kako će se u skoro bez uspjeha vraćati domu i svom svećeničkom zvanju. Nemilo mu je onda to bilo. S razlogom se morao ogledati na slabu svoju opću obrazovnu pripravu na gimnaziji i u liceju senjskom. Tim jačom i neodoljivijom energijom prihvati se nauka najprije na bečkom sveučilištu jedan semestar, a onda slijedeća dva semestra na sveučilištu u Pragu. Iza svršena tri semestra podvrgne se ispitu za gimnazijalno učiteljstvo. S odličnim uspjehom učini ispit. Čovjek skoro ne bi smio vjerovati svojim očima, kada ne bi znao, da su ono bili tek početci novoga sustava u Austriji.

Nije Matković samo onako odlično zadovoljio tadanjim dosta malim zahtjevima, već je pobudio nadu kod svojih profesora, da bi se od njega dao iskresati i profesor geografije za koje sveučilište. U ono doba cvao je u Berlinu slavni osnivač geografijske nauke novoga smjera, Karlo Ritter. Bečko ministarstvo nastave dade Matkoviću stipendij, da sluša toga velikana. Na jesen g. 1855. prodje Matković u Berlin. Ovdje sjedi do koljena slavnom mužu, velikom učitelju i za brzo očinskom prijatelju. Ritter je svojim svjetskim glasom morao buditi udivljenje svojih slušalaca. Svojom brižnom učiteljskom ljubavlju trudio se, da stvara školu svoju, i stvorio ju je tako brzo, da je zapuštena nauka geografije skoro stala rastiskati svoje drugarice naučne, da medju njima zauzme jedno od prvih mjesta kao naravna spajalica izmed socijalnih i prirodnih nauka.

Matković se je cijeli svoj život ponosio, da je bio odličan djak K. Rittera. Može se reći, da je upravo na

svom nosio preporučna pisma Rittera, jer ih je sačuvao uza svoje najdragocjenije dokumente. Već prije svršetka prvoga semestra u Berlinu trebao Matković svjedočbu, da mu ministarstvo i nadalje podaje stipendij. Ritter ga preporuča najtoplije i veli izmed ostalih o svome štićeniku: „Mit seiner classischen Vorbildung verbindet derselbe den frischen Eifer, die nothwendige Empfänglichkeit und das tiefergehende ernste Bestreben, sich in dem ganzen Umfange seiner grossen Aufgabe heimisch und für sein Vaterland tüchtig zu machen Er hat dazu den richtigen Weg gewählt des grössten Fleisses in Besuch und Ausarbeitung der wissenschaftlichen Vorträge, der umfassenden Bekanntschaft und Erkenntniss der reichen Literatur seines Faches in den Bibliotheken, und durch den Umgang mit den Erfahrensten auf diesem Gebiete, um ihren Rath und Beistand sich zu erwerben, was auch bei seiner Bescheidenheit ihm vollkommen gelungen erscheint. Unterzeichneter konnte nicht umhin, demselben sein volles Vertrauen zu spenden, ihm jeden Zugang zu seinen Mitteln zu gestatten, wie jeden Beistand, der ihm möglich war, zu leihen, und seinen Collegen zu empfehlen".

I u ovom pismu (od 26. januara 1856.) i u slijedećem (od 22. januara 1856.) umno razlaže Ritter, što sve treba da uči geograf, da dostigne pravo stručno obrazovanje. Tri semestra ostane Matković u Berlinu, da sluša velikoga učitelja. Onda sam Ritter poželi, da ode još na jedan semestar u Göttingen. I opet ga za to preporuča ministarstvu (pismom od 4. februara 1857.): „Die höhere wissenschaftliche Ausbildung für das Fach der geographischen Disciplin in der Person des Lehramts-Candidaten Herrn Matcowitsch, meines mir in jeder Hinsicht sehr lieb und theuer gewordenen jüngeren Freundes und Studiengenossen, der voll Eifer, Fleiss,

8

Umsicht und eindringenden Scharfblickes in das dahin gehörige umfassende Gebiet, sich in frischer Kraft und ernster Begeisterung zu einer einst fruchtbaren Wirksamkeit so ganz vorbereitet und sich dazu eingelebt hat, wie es in kurzer Zeit von drei Semestern vielleicht nur wenigen anderen gelungen sein mag . . ."; za to ga preporuča najtoplije . . . . . Na ovu sjajnu preporuku dobije Matković dopust i proboravi jedan semestar u Göttingenu.

Obasjan gloriolom krasna učenika velikoga Rittera, vrati se kući Matković, dosta pun znanja, a još više pouzdanja u sama sebe i oduševljen za svoju nauku. Kada rekoh kući, nisam mislio njegovu domovinu Hrvatsku, već u opće Austriju, koja je u ono doba imala biti skupna i prava domovina svih naroda ove monarkije. Germanizatorna Austrija imala je da pozoblje sve narode u monarkiji. Njemačke su onda bile gimnazije i u Hrvatskoj i u Ugarskoj. Nije se pazilo na to, da sinovi naroda dodju kući prosvjetljivati djecu svoga naroda. Matković je bio svakako predestiniran, da sjedne jednom na koje sveučilište kao profesor geografije. Ministarstvo ga namjesti na jesen 1857. na odličnu akademijsku gimnaziju u Gradcu, t. j. na gimnaziju prvoga reda. Nije se ipak ovdje medju samim Nijemcima mogao održati više od godine dana. Vele, da je prestrogo klasificirao njekoliko prokšene djece nadute njemačke visoke gospode. Baciše ga na gimnaziju trećega reda, ali u domovinu, u Varaždin. Ovdje ostane kroz dvije godine, dok 1860. mjeseca oktobra ne dospije na zagrebačku realku, na kojoj je ostao kroz dvadeset i tri godine, dok na jesen 1883. ne dospije za profesora geografije na sveučilište hrvatsko u Zagrebu.

Matković, kao duševno dijete iz ere germanizacije, započe svoj rad na njemačkom jeziku. Već prvih svo-

jih školskih praznika god. 1858. otputi se u Veneciju, da proučava tamošnje arkive i biblioteke. Sreća mu posluži, te nadje kartu slavnoga fra Maura, koju priopći slijedeće godine pod naslovom: „Topographische Karte des Gebietes S. Michel di Lemmo in Istrien, gezeichnet von fra. Mauro, dem berühmtesten Cosmographen des XV. Jahrhunderts". Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. Wien 1859, III. Jhg. I. Thl.

Iste godine (1859.) napisa u programu varaždinske gimnazije geografijsku raspravu: „Das Reich des Priesters Johannes. Ein Beitrag zur Geschichte der geographischen Entdeckungen im Mittelalter". Ovu je raspravu čitao bio već godine 1856. u češkom učenom društvu, dok je još tamo bio na naukama. Iste godine (1859.) prodje preko praznika u Beč, da u carskoj dvorskoj biblioteci proučava stariju kartografiju do XVI. vijeka. Rezultat svoga rada priopći opet u programu varaždinske gimnazije slijedeće god. 1860. pod naslovom: „Alte handschriftliche Schifferkarten in der kais. Hofbibliothek in Wien mit zwei dem Portolano des Gr. Benincasa 1480 entnommenen Karten von der Westküste Afrika's".

Iste godine (1860.), još kao profesor varaždinske gimnazije, ode u Veneciju, da po tamošnjim knjižnicama proučava stariju kartografiju. Plod toga puta i rada priopći u c. k. geografskom društvu u Beču pod naslovom: „Alte handschriftliche Schifferkarten in den Bibliotheken zu Venedig", 1863.

Evo za četiri godine iza dovršenih nauka svake godine dade Matković ploda. Dade ga obilno i zabačen na gimnaziju varaždinsku. Sve radnje pokazuju jedan smjer: doprinesti historiji geografijske nauke. Wappäus

(Göttinger gelehrter Anzeiger 1879, 842–3) iza dva decenija, ogledajući se na ove radnje, pripominje, da je Matković prvi od učenika Ritterovih počeo obradjivati ovaj zapušteni dio geografske nauke. O tim radnjama govore pohvalno i upotrebljuju ih Steinhauser, Vivien de St. Martin, Desimoni, Peschel, Paulitschke i drugi. Matković učini još i doktorat filozofije (1860) u Gradcu, a radnjama svojim stiče priznanja u učenom svijetu. Kako da ne bude ponosan, kako da ga ne mori misao, da se uspne na univerzitetsku katedru geografije na kojem sveučilištu? Sve se to prevrnulo, kada god. 1860. oktobarskom diplomom pade apsolutizam, pade germanizacija, Hrvatska dobije svoj narodni jezik u uredu i školi. Matković u taj čas najvećega narodnoga zanosa prispije za profesora u Zagreb, narodni ga duh ogrijava, i on prestade pisati njemački, prestade nositi vodu u njemačko more.

Čim je Matkovića zagrlio i obljubio duh hrvatski, morade on da živi i radi prema potrebama našega naroda. Na jesen g. 1860 budu od njemačkih srednjih škola hrvatske. Najpreča je bila potreba, da naše škole što prije dobiju dobre hrvatske školske knjige. Svi bolji školski ljudi morali su se tomu trudu podvrći. Za njeke struke trebalo istom osnovati jedinstvenu i sustavnu determinaciju. Vlada je dala skupljati gradivo za veliki terminologijski rječnik. I za geografiju trebalo je mnogo oznaka stvoriti. Matković je sudjelovao kod toga posla. I u njegove knjige udje nova terminologija.

On napisa: 1. Statistika austrijske carevine za viša učilišta, Zagreb 1866 2. Opis carevine austrijske, u Beču 1867. 3. Geografsko-statistički nacrt austrougarske monarkije, Zagreb 1874. 4. Sasvim preradjeno u „Zemljopis austrougarske monarkije“, Zagreb 1882. 5. Zemljopis za

niže razrede — treće izdanje — Zagreb 1883. 6. Globus, s hrvatskim tekstom, njekoliko karata za porabu škola i atlas za pučke škole. Glavne potrebe struke geografske za srednje škole eto namiri Matković.

Lijepe si zasluge steče za početke hrvatske statistike. Godine 1864. sastavi naša zemlja prvu hrvatsku izložbu. Matković bude pozvan, da napiše za opći dio iliti uvod u izložbeni katalog: Statistički nacrt trojedne kraljevine, 1864. Ova je radnja prva svoje vrsti, zato i nije čudo, da su ju strani statističari redovito upotrebljavali, dok nije opet došla druga radnja Matkovićeva. Opet je trebalo za svjetsku izložbu u Beču god. 1873. napisati slično djelo. Matković ga napisa pod naslovom: Hrvatska i Slavonija u svojih fizičnih i duševnih odnošajih, Zagreb 1873. Ova je radnja izašla u tri jezika. Zato i nije čudo, da su se na nju kritički veoma povoljno obazreli stručnici raznih naroda.

Statistika je mlada znanost, a može se reći, da je ona i osebujna znanost moderne države. Ona raskriva prirodne i moralne prilike i podaje upravnicima države sigurni ključ, kako će se okoristiti i fizičkom i duševnom snagom naroda u državne svrhe. Ovo je vodilo Matkovića, kada je napisao (u Radu III. 207—225) raspravu: O potrebi statističkoga odbora. „Po tom sudim“ — završuje svoj članak — „da bi uz akademiju imao takav odbor obstojati; pod okriljem i rukovodstvom akademije imao bi odbor, sastojeći iz vještaka, nastojati oko sabiranja sve one gradje, bez koje ne imade dokaza ni o životu naroda ni o snagi zemlje“. Ovo se nije ispunilo, ali je upravo Matkovićeva najveća zasluga, da je u nas osnovan statistički ured, danas ponos naše zemlje.

Ovdje je na mjestu spomenuti, da je u dvije

zgode posjetio Rusiju. Prvi put g. 1867. O tom napisa svoje prvo čitanje u akademiji: Moskovska etnografska izložba u svibnju 1867. Rad I. 189—214; i k tomu: „Dodatak": Napredak u geografičkoj nauci u Rusiji, str. 214—228. Franceski Revue critique donio je o toj radnji veoma povoljnu obznanu. (Paris, 1868, br. 8). Ovdje govori takodjer o statističkim radnjama. Drugi put podje u Rusiju na VIII. statistički kongres u Petrogradu mjeseca kolovoza 1872. (Rad XXII. 205 do 232). Ovdje dodajemo: „Službena statistika u Srbiji", Rad, XI. 239—260. i „Narodnost predmet statističkoga popisa" (Rad XVI. 216—230). Sve su ove radnje budile misli o potrebi statističkoga ureda. Vlada hrvatska, na čelu joj umni i patriotični ban Ivan Mažuranić, povjeri Matkoviću, da prema zahtjevima nauke uredi taj institut (1874). On ga je uveo u život i njeko vrijeme rukovodio.

Znamo, da je nezaboravni Franjo Rački osnovao „Književnik", da u njem sabere one radnike, koji bi imali poslije kao budući članovi akademije nastaviti radnje. I Matković pristupi u ovo kolo. Napisa u „Književnik" ove rasprave:

Statistički odlomci a) Broj stanovnika u hrvatko-slavonskoj krajini na početku god. 1863. b) Montanistički proizvodi u Hrvatskoj, Slavoniji i dotičnoj krajini g. 1862. Književnik I., 98—108.

Orografska obilježja balkanskoga poluotoka, II. 388—414.

Marko Polo, znameniti putnik srednjega vieka, II. 547—566.

Najnovija kartografija o jugoslavenskih zemljah, III. 75—86.

K statistici moralnosti u Hrvatskoj i Slavoniji, III, 264—286.

Osim ovih rasprava napisa i njekoliko kritičkih obznana.

Sada dolazimo napokon do radnja Matkovićevih u našoj akademiji. To je skupina radnja njegovih najznamenitija. Najprije valja spomenuti, da je Matković od prvoga početka akademije njezin pravi član, da je sretan tom počasti u kolu svojih odličnih prijatelja. On si stavlja zadaću, da zastupa nauku geografsku po vrhovnim načelima svoga velikoga učitelja. „Geografička je nauka — reče M-ć u prvom svojem čitanju u akademiji (Rad, I. str. 189) — u svoj svojoj cjelini, u smislu njezina osnovatelja prof. Karla Rittera, ona znanstvena struka, koju mi je dužnost u ovom učenom zboru zastupati". Sasvim je naravno i pravo je uradio, da si je ovaj preširoki program kroz dvadeset i pet godina svoga odličnoga akademijskoga rada znamenito suzio. Stavio se geografijsko-istorijski ispitivati balkanski poluotok, dospio do krasnih rezultata, stekao si izvan domovine u učenom svijetu puno priznanja i ostao vjeran ovom zadatku upravo do groba. Jedna mu je radnja toga smjera tekar poslije smrti doštampana.

Najprije da vidimo čisto geografske radnje o jugoslavenskim zemljama. Orografska razredba južnohrvatske visočine (Rad XX. 1—38). Ova radnja stekla si je veoma povoljnu obznanu najprije u „Deutsche Zeitung" (Januar 1873) a donosi o njoj vrijedan spomen i „L'année geographique" (12. année p. 407). U dobrom izvodu prevedena je i u Petermannovim: „Geographische Mittheilungen" (1873 p. 169—175), a tekst donosi i časopis „Ausland" 1873 (Maiheft).

Manje samostalnosti pokazao je u radnji: Bosanska stupnjevina. (Rad XXIII. 43—74).

Razgloba i hipsometrija slavonskoga gorja. Rad XXXII. 151—174., znatno je bolja. I o njoj imade veoma povoljna ocjena u časopisu: Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft in Wien (Aprilheft 1876. p. 270—276).

Prateći svaki korak nauke geografijske o balkanskom poluotoku, napisa i njekoliko povećih obznana o najznatnijim geografskim publikacijama. Tako je ocijenio u III. knjizi Rada: Rośkiewicz, Studien über Bosnien, i Thömmel: Bosnien, Hercegovina und Rascien. U VI. knjizi Rada ocijeni dvije radnje F. Kanitza: „Serbien" i „Reise in Süd-Serbien". Napokon u XIV. knj. Rada donese obznanu: Najnovije geografske publikacije o evropskoj Turskoj (133—156.) Ovamo pridajemo i obznanu atlasa Andrije Bianco: facsimile dell' atlante di André Bianco, Venezia 1436. Venezia 1869. Rad XI. 228—239.

Predjimo napokon najglavnijoj skupini geografsko-historijskoj o balkanskom poluotoku Još prije osnutka akademije započme taj rad ispitivanjem trgovačko-političkih prilika Dubrovnika. Koje su ga misli vodile pri početku toga rada, o tom neka sam govori: „Učeć historiju sredovječne kartografije — veli on — i geografskih obreta valjalo mi je poseći u trgovačku i brodarsku historiju talijanskih trgovačkih republika, a osobito u historiju mletačke trgovine i brodarstva, u koju svrhu provodih jesenske praznike g. 1858. i 1860. u Mletcih a god. 1859. u Beču. Prigodom ovih studija razabrah, da je poput talijanskih trgovačkih republika bio na slovinskom jugu i Dubrovnik trgovačka država, kano što Novgorod na slovinskom sjeveru. Povrativ se u domovinu budi mi najpreči posao medj ostalim proučiti pristupnu historičku literaturu o Dubrovniku, ne bi li mi za rukom pošlo, u dubrovničkom brodarenju

i trgoviniući u trag podobnomu nastojanju o geografiji i kartografiji, kano što se u brodarsko-trgovačkom životu republikâ talijanskih prikazuje. Geografsko-kartografska studija dakle potaknuše me na svestrano ispitivanje brodarsko-trgovačkoga života republike dubrovačke.“ (Rad XII. 222). Po dva puta odlazio je u Dubrovnik, g. 1862. i 1868. Prvoga puta posjeti i zadarski arkiv i priopći odanle: Trgovački ugovor republike mletačke sklopljen sa knezovi senjskimi god. 1408. i 1455. Arkiv za pov. jugosl. VII. 149—166. Iza drugoga puta rodiše se dvije zanimive i pune krasnoga gradiva rasprave.

Prilozi k trgovačko-političkoj historiji republike dubrovačke, Rad VII. 180—266. Raspravlja o prilikama republike od god. 1358—1526. sa naslovom: „Dubrovačka republika pod ugarsko-hrvatskom zaštitom“. Ova radnja postaje dragocjena time, što je Matković priopćio i izvore do onda naštampane:

Spomenici za dubrovačku povjest u vrieme ugarsko-hrvatske zaštite. Starine I. 141—210.

Trgovinski odnošaji izmedju Dubrovnika i srednje Italije. Rad XV. 1—69.

Ove dvije radnje Matkovićeve imadu odlično mjesto medju radnjama o gradu Dubrovniku. Osnovane su skrupulozno na izvorima. Imade dobrih dubrovačkih pisaca, koje možemo za onu dobu upotrebiti gotovo kao izvor. Resti na primjer imade suvremene izvore za petnaesti vijek, a tako i Razzi i Luccari. Matković ih upotrebljuje veoma malo ili gotovo ni malo. On svoje ove dvije radnje upravo navezuje na izvore, koje je pronašao i uz rasprave objelodanio, kao da se boji, da se ne bi od istine udaljio. U historijskoj obradi vidjaš početnika, koji se puno trudio.

Matkovića zapada u visokim i dalekim ciljevima naše akademije, da pripravlja za buduću geografsku sliku svega balkanskoga poluotoka. Vrijedno je to znati i za to, da se prosudi i sam postanak naše „jugoslavenske“ akademije. Kada je odmah pri porodu akademije uz Hrvata Račkoga tajnik Daničić stao djelovati, nadjoše se prvi put umni radnici hrvatski i srpski oko jednoga ognjišta. Historički i pravni spomenici za poznavanje zemlje i naroda hrvatskih, srpskih i bugarskih javljali se kao jedna sjajna zora bolje budućnosti. Kada se danas ogledamo na one godine, kadno se natječu srpski radnici s hrvatskima da urese i obogate publikacije naše akademije, onda moramo reći, da je naša zajednička narodna misao nazadovala. Znam, da su zajednički zamišljali i geografiju balkanskoga poluotoka. Tomu su imale služiti listine, koje bi akademija izdavala.

Matković je kroz desetak i više godina potraživao po bibliotekama evropskim putopise po balkanskom poluotoku, da iz njih iskreše što više gradiva za geografsko i topografsko poznavanje naših jugoslavenskih zemalja. Kroz sedamnaest godina svoga života opsipao je akademiju s tima putopisima, skoro svake godine po jedan izlazi na svijet. Vrijedno je vidjeti, kako te radnje uvodi u akademiju. „Da su stariji putopisi izvori prve ruke“ — veli on — „za geografska i topografska iztraživanja, to je znanost davno priznala. Često li je na primjer pisac političke historije prisiljen potražiti pouzdane specialne opise mjestnih odnošaja. Ovakova iztraživanja osobito su potrebna onoj historijskoj gradji, koja se odnosi na ratnu historiju, a nisu manje važna za teritorijalno- i lokalno-historijske svrhe kao i za etnografske odnošaje. Tim su stariji putopisi ne samo u geografskom nego i u kulturno-historijskom pogledu veoma znameniti . . . Iztražujuć godine 1870. u mle-

tačkih knjižnicah starije u rukopisih sačuvane putopise, naidjoh u knjižnici sv. Marka i muzeja „Correr“ medju ostalimi i na nekoliko starijih (16. vieka) dosta znamenitih putopisa po europskoj Turskoj, koje sam u izvodu naštampao, a vrstaci jih u svojih znanstvenih iztraživanjih ne samo koristno upotrebljavaju, već se nedavno izjavila želja, da bi se ti putopisi u cjelini izdali . . . Budući da ova grana geografske literature pogledom na zemlje balkanskoga poluotoka nije jošte sustavno iztražena, pa što je gradja toli bogata i sadržinom dosta znatna, odlučih se na potraživanje starijih putopisa po balkanskom poluotoku. Pošto mi nije dopala ruku nikakva sustavna radnja te vrsti, valjalo je pabirčiti po ljetopisih i kronikah i tragove tražiti tim putopisom u geografskih i historijskih izvorih po starijoj i novijoj literaturi geografskoj i historijskoj. Tim putem pošlo mi je za rukom za XVI. i XVII. stoljeće pobilježiti do 130 takovih putopisa, ponajviše latinskih, njemačkih, talijanskih i francezkih . . .“

„Potražujući ovakove putopise i u starijoj dobi razabrah, da ih razmjerno dosta ima takodjer u srednjem vieku. S toga je valjalo pogledom na naravni razvitak same stvari osobito glede forme i sadržine iztražiti putovanja (peregrinationes) i putopise po balkanskom poluotoku iz srednjega vieka, prije nego predjem na putovanja i putopise šestnaestoga vieka. Putovanja dakle po balkanskom poluotoku za srednjega vieka neka nam budu ujedno poput uvoda, na što mislimo navezati dalja iztraživanja o putopisih šestnaestoga vieka“.

Prva i uvodna rasprava ima naslov:

„Putovanja po balkanskom poluotoku za srednjega vieka“. Rad XLII. 56—184.

Najprije raspravlja: „Putovanja prije križarskih vojna“, a onda redom obidje sve križarske vojne, koje su pro-

lazile kroz Balkan na istok. Križarske vojne nose prevrat svega svijeta, gdje se iza vjekova sastaju Azija i Evropa, po kulturi majka i kći. Morali su ti prevratni svjetski pokreti djelovati na sve narode, morali su ih uznemiriti i dizati s njihovih ognjišta. Morali su djelovati na državni i kulturni razvitak. Ove ideje nisu vodile Matkovića niti sada niti kod slijedećih njegovih radnja. On traži podatke geografske. hidro- i orografske, topo- i etnografske. Ne zaboravlja niti historijske i kulturne, ako se našega naroda dotiču, ali to mu je svakako tek u drugom redu. Još se u pohvalu ove radnje može kazati, da je stekla odlučno priznanje u stranom svijetu. Prevedena je na njemački jezik u časopisu: Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. Jhg. 1880

Puno se je pisalo u velikom svijetu o križarskim ratovima, puno o izvorima. Pisalo se i o putevima križara puno. samo veoma malo ili gotovo ništa o putovanjima njihovim po balkanskom poluotoku. Trebalo je da dodje sa naučnom spremom Slaven ili bolje Hrvat, koji znade i jezik, a i punim srcem traži porijekla mnogih, od stranaca do zla boga iskvarenih imena rijeka, gora, mjesta i ljudi. Zato je ova Matkovićeva radnja postala geografskoj nauci dragocjena. Tko promotri ogromni materijal izvora i dobri izbor još ogromnije literature u svim jezicima, naći će, da je ova radnja pravi dostojni temeljni kamen za mnogobrojne radnje, nastavljane o putovanjima u šestnaestom vijeku.

Prelazeći na putovanja u 16. vijeku, nije mogao zgodnije započeti nego li tim, što je za osnovu svim putopisima ovoga vijeka postavio:

I. Felix Petančić i njegov opis putova u Tursku, Rad XLIX. str. 106—164. („De itineribus in Turciam libellus Felice Petancio cancellario Segniae").

Djelo je umni Hrvat posvetio kralju Vladislavu. Matkoviću je bila zadaća, da ispita, tko je bio taj umnik, da je imao znatnije misije od kralja Vladislava, da je bio Hrvat, da mu je djelo imalo upliva na državnike i na vojskovodje, da je njime djelovao i na putopisce poslije sebe, jer je bilo štampano već 1522. Napokon obadje sve puteve i ceste i označi sva mjesta, koja je uz te ceste Petančić zabilježio. Kraj Biograda unilazi se u tursko carstvo na slavnu staru svjetsku rimsku cestu, koja je u rimsko doba spajala Pariz s Carigradom. Druga ide na staru Dardaniju. Treća ide kraj Drine, četvrta kroz Erdelj na Traciju, peta iz Vrbosne ili Sarajeva na Krbavu i Hrvatsku, šesta iz Ključa na Unu u Hrvatsku i u Njemačku, sedma, egnatijska cesta, od Drača preko Ematije u Traciju i u Carigrad.

II. Putovanje B. Kuripešića, L. Nogarola i B. Ramberta. Rad, LVI. 141—232. Uvijek će ostati znamenit putopis našega Kuripešića, koji prati u Carigrad našega Jurišića. Idu onim putem prema Sarajevu, kojim su po sto puta srtale vojske turske i hrvatske po krvavom putu povjesti hrvatske. Kuripešić, općeći s narodom u Bosni, iskresao je iz duše narodne njeke misli i osjećanja, koja nisu bili kadri istući niti zabilježiti svih stotinu putopisaca stranih naroda XVI. i XVII. vijeka. Matković nam to vjerno donosi. Naravno ispituje sva mjesta i poslije Nogarolina poslanstva, koje ide istim putem. Ispituje zatim Rambertovo poslanstvo i njegov put, kojim je od Dubrovnika do Niša redovito prolazila dubrovačka trgovina.

III. Putovanje Kornelija Duplicia Šepera g. 1533. Rad, LXII. str. 45—66. Šeper kanio bio proći na Dubrovnik, ali radi kuge u tom gradu morade od Gabele na Neretvi do Niša i dalje poznatim carskim putem u Carigrad.

IV. Putovanje Jeana Chesneau-a g. 1547. Ibid. str. 67. Ide iz Pariza preko Mletaka i Dubrovnika običnom dubrovačkom trgovačkom cestom u Carigrad.

V. Putovanje Katarina Zena god 1550. Ibid. 87—126. Iz Mletaka do Spljeta po moru, a dalje po kopnu u Carigrad, tamo i natrag istim putem. Zenov putopis štampao je Matković pod naslovom: Descrizione del viazo de Constantinopoli 1550 de ser Catharin Zen, ambassador straordinario a sultan Soliman e suo ritorno. Starine X. S. 203—247.

U raspravu o Zenu dodaje i ocjenu:

Bartula Gjurgjevića i Ljudevita Bassana. Ibidem 126—133. Obadva Hrvata ne napisaše putopisa, ali su za to njihovi prinosi o životu i običajima u Turaka predragocjeni. Matković ih u kratko po sadržaju ocjenjuje.

VI. Putovanje Antuna Vrančića god. 1553. Rad, LXXXI. str. 1—60. Putuje velikom državnom cestom preko Biograda na Carigrad ovaj znameniti Hrvat. koji je svojim materinskim jezikom i u Srbiji i u Bugarskoj mogao pronicati u srce samoga naroda. Njegova imena mjesta, rijeka i gora nisu bila zamotana u kakve tudjinske krpe. Šteta, što ovakov divni putnik putuje najpoznatijim putem.

VII. Putovanje Melchiora Seydlitza g. 1556. do 1559. Rad, LXXXIV. str. 45—58. Putuje običnom velikom cestom do Niša, a odavle trgovačkim putem u Dubrovnik.

VIII. Bezimeni opis puta kopnom u Carigrad 1559—1560. Ibid. str. 58. Taj putopis štampao je Matković pod naslovom:

Descrizione del viaggio per terra di Constantinopoli e delle cose principali del paese

Starine X. 247—256. Putuje bezimeni putnik preko Dulčinja na Albaniju. Kod Tatarpazardžika stupa na veliku cestu do Carigrada.

IX. Itinerari carskoga kurira Jakoba Betzeka g. 1564.—1573. Rad, LXXXIV. 80—99. Putuje velikom cestom od Biograda do Carigrada.

X. Putopis Marka Antuna Pigafette ili drugo putovanje Antuna Vrančića u Carigrad 1567 godine. Rad C., 65—168. Putuje preko Biograda velikom cestom do Carigrada Pigafettin putopis bio je štampan u Londonu g. 1585. Ali je postao prerijedak. „Putujući po Italiji g. 1878—81. — pripovijeda M-ć. — pretraživah knjižnice i propitivah za Pigafettin putopis u Mletcih, Milanu, Bologni, Fiorenci, Genovi i u Napulju, a u Rimu su mi prijatelji pretražili mnoge knjižnice (Vatikanu, Angeliku, Casanelesu, Aleksandrinu, Vitorio Emanuelu, Vacellanu, i Svetoapolinarsku) ali sav moj trud bijaše bezuspješan. Uz to se tražilo i propitkivalo kod čuvenih antikvara u Lipskom, Frankfurtu, Monakovu i Rimu, ali odgovori su obično glasili da je Pigafettin putopis danas velika bibliografijska riedkost, koja se ni za veliki novac ne može kupiti. Na to se obratih u London. Napokon nadje se eksemplar. Na to zamolih, da se na moj trošak dade cio rukopis prepisati. Na to ne dobih nikakva odgovora. Podje mi srećom za rukom željenomu putopisu ući u trag u Monakovu“. Napokon Matković spremi doslovni prepis londonskog izdanja i priopći ga pod naslovom:

Itinerario di Marc' Antonio Pigafetta. Starine XXII. S 70—194. Dopunio je Pigafettin putopis dnevnikom Vrančićevim.

XI. Dva putopisa poljskih poslanstva u Carigrad: E. Otvinovskoga od g. 1557. i Andrije Taranovskoga komornika od g. 1569. Rad,

CV. 142—201. 1) Otvinovski ide „s Belza“ do Dunava, a od Dunava kroz Bugarsku i Traciju preko Jedrene na Carigrad. Natrag pošlo poslanstvo istim putem. 2) Taranovski ide preko Bukovine, Moldavske i Vlaške. Kod Kilije na Dunavu predje na balkanski poluotok i dalje prema Carigradu. Ovdje je imao Matković prilike, da objasni geografski Bugarsku.

XII. Opis putovanja dvaju carskih poslanstva u Carigrad: K. Ryma god. 1571. i D. Ungnada g. 1572. Rad. CXII. 154—243. Rym putuje od Bruselja u Carigrad preko Praga i Beča, Požuna, Budima i Biograda poznatom cestom. D. Ungnad putuje iz Beča u Carigrad istom cestom.

XIII. Putopisi Stj. Gerlacha i Sal. Schweigera, ili opisi putovanja carskih poslanstva u Carigrad, naime Davida Ungnada od god 1573—1578. i Joach. Sinzendorfa od g. 1577. Rad, CXVI. 1—112. Stj. Gerlach prati D. Ungnada iz Beča u Carigrad poznatom cestom. Schweiger pratio opet carskoga poslanika J. Sinzendorfa istom cestom.

XIV. Dnevnici o putovanju mletačkih poslanstva u Carigrad, osobito Jakoba Soranze od g. 1575 i 1581. i Pavla Kontarina od g. 1580. Rad CXXIV. 1—102.

1. raspravlja putopis A. Badoara i K. Garzona od g. 1573. Ibidem str. 1.—5. Ide putem trgovačkim dubrovačkim. 2. Putni dnevnik Fr. Butrišića i Ivana Divnića o putovanju od Šibenika u Hlievno g. 1574. Ibidem str. 5—10. 3. Dnevnik o putovanju mletačkoga poslanika J. Soranze od Mletaka u Carigrad g. 1575. str. 10—52. Ide uz cijelu obalu jadranskoga mora, slika obilnu sliku o Dubrovniku, spusti se do ušća Drima u Albaniji, odanle prodje na Skoplje i Tatarpazardžik i dalje običnom velikom cestom

u Carigrad. 4. Dnevnik o trećem putovanju Soranze u Carigrad g. 1581. Ibidem 53—59. Većinom po moru, tekar od Buru-Kale idu kopnom. 5. Dnevnik o putovanju mletačkoga baila M. Pavla Kontarina od Mletaka u Carigrad g. 1580 Str. 59—102. Od Mletaka do Gruža po moru a dalje po kopnu putem dubrovačkim, a od Niša velikom poznatom cestom.

XV. Putopisi Hen. Porša od g. 1579., A. Wolfa i Lev. Ryma od g. 1583., i Mel. Besolta od g. 1584. Rad CXXIX 1—89. 1. Putopis Henrika Porša o putovanju c. poslanika V. Eitzinga u Carigrad g. 1579. Str. 2—22. Ide na Biograd i dalje običnom cestom. 2. Putopisi Andrije Wolfa i Levina Ryma o putovanju carskoga poslanika Pavla Eitzinga u Carigrad 1583. Str. 12—47. Na Biograd i dalje običnim putem. 3. Putopis Melhiora Bezolta o putovanju c. poslanika H. Lichtensteina u Carigrad g. 1584. Str. 47—89. Ide na Biograd i dalje običnim putem.

XVI. Putni dnevnici Jakova Bongarsa od g. 1585 i Vratislava s Mitrovica g. 1591. Rad CXXX. 86—181. 1. Putni dnevnik Jakova Bongarsa od Beča u Carigrad g. 1585. 86—112. Bongars, znameniti sabirač izvora za ugarsku historiju, poduzme mučno putovanje preko Ugarske, Erdelja i Vlaške u Carigrad. 2. Putnički dnevnik V. Vratislava s Mitrovica ili putovanje c. poslanika Frd. Krekvica u Carigrad uz putopis Ad. Wennerna od g. 1616. 112—181. Ide običnim putem na Biograd i dalje do Carigrada

XVII. Putopisi Jos. Rosaccia i M. Quada, put u Carigrad L. Bernarda, Tr. Korobejnikova i Gj. Douse. Rad CXXXVI. Str. 1—96. 1. Puto-

pisi Josipa Rosaccia (g. 1574—1606) i Matije Quada g. 1600. Str. 1—15. Rosacci putuje od Mletaka po moru do Dubrovnika, a dalje običnim putem u Carigrad. Nijemac Matija Quad napisao je putnu knjižicu, u kojoj je opisan put s Biograda i put iz Dubrovnika u Carigrad. 2. Putopis o putovanju mletačkoga poslanika Lovre Bernarda u Carigrad od god. 1591. Str. 15—67. Ide po moru do ušća Drima a dalje Albanijom do Elbasana, od Elbasana do Soluna od Soluna do Carigrada. 3. Drugo putovanje Trifona Korobejnikova od g. 1693. str. 67—75. Od Moskve na Dunav i do Carigrada. 4. Pismo Gjure Douse o svom putu u Carigrad g. 1597. Str. 75—90. Ide preko Nürnberga, Karlovih Vari, Praga na Krakov i Lavov i spušta se do Ismajla na Dunavu, dalje prema Drinopolju i Carigradu. Napokon dodaje: Spomenica Pavla Gjorgjića od 1595. godine. (Str 90—95), gdje Gjorgjić slika prilike u Bugarskoj kao očevidac.

Matković završuje sve ove svoje radnje ovako: „Tim smo se primakli s našimi putopisi ka kraju XVI. vieka. Što smo u starijih bibliografijskih sbornicih, u historijah osmanskoga carstva, u starijih geografičkih i sličnih djelih o Turskoj našli pobilježenih putopisa, odnosećih se na XVI. viek Balkanskoga poluotoka, to smo ne samo u izvodu priobćili, nego i ocienili. Vrh toga ima medju našimi razpravljanji pet putopisa, koji su neposredno crpljeni iz izvora, od kojih tri putopisa nisu još štampana. Baveći se punih dvadeset godina ovim poslom, nismo žalili ni vremena ni troška, da pobilježene putopise našega pravca dobijemo, a za to vrieme ne samo da nismo s nijedne strane od stručnjaka upozoreni, da bi koji putopis bili mimoišli, dapače stručnjaci bili su iznenadjeni, što ih toliko ima i što smo i do

onih došli, koji spadaju medju velike bibliografijske riedkosti, kao i do nekojih onih, koji su se sačuvali u rukopisih".

Matković je dugotrajnim radom spremao gradivo za historijsku geografiju balkanskoga poluotoka. Izpod kape tudjinske, tudjega sasvim pokvarenoga izgovora i pisanja otkrio je on mnogo milo nama narodno ime. Prošao je sve ceste od Jadranskoga do Crnoga mora i izmed Egejskoga mora i Dunava i Save. Zabilježio imena, kojih prije 16. vijeka nikada nitk zabilježio nije. Pokazao nam je sve etnografijske izvore od početka križarskih vojna do konca 16. vijeka. On je uzeo oblik referiranja. Redom pripovijeda tok pripovijedanja putopisca, da nam je suvišno ogledati sam original. Tim se načinom na njekim putevima, osobito na staroj velikoj cesti biogradsko-carigradskoj mnoge stvari ponavljaju. I što dalje objelodanjuje putopise, sve nam manje prikazuje svoga rada. Sve jedno hvala mu za njegov trud. Sada preostaje mladjima, da udare na listine, koliko ih ima, i da po njima raskriju geografijsku sliku balkanskoga poluotoka.

Matković je obradio još jednoga putnika u sv. zemlju samo zato, jer je bio Hrvat: Gjuro Hus, Hrvat iz Rasinje, glasovit putnik XVI. vieka. Rad, LV. 116—184. Descriptio peregrinationis Georgii Huszthii (Codex biblioth. Vaticanae). Starine XIII. 1—38.

Prije Matkovića upozorio bio na ovoga Hrvata Fr. Rački, a Matković si onda dao truda, da mu rukopis proući. U to ime sam je u Rimu boravio. Hust (valjda bolje) bio zarobljen iza opsade Kiseka 1532. u Rasinji. Bude preveden u Carigrad. Svoje robovanje opisuje najprije u Carigradu. Onda dobije od sultana slobodu. Kao slobodan predje u službu u Egipat, zadje u indijski rat.

*

Na povratku posjeti svetu zemlju. Napokon vrati se u „presladku svoju domovinu Hrvatsku“.

Jošte objavi Matković: Vicko Dimitrija Volčić Dubrovčanin, kartograf XVI. vieka. Rad, LXXX. 182—188.

Matković je službovao na zagrebačkoj realci sve do mjeseca oktobra 1883. Odlikovao se strogošću prema sebi i prema svojim učenicima. U dvadeset i šestoj godine službe bude imenovan (3. okt. 1883.) profesorom geografije na našem sveučilištu. Bude umirovljen na vlastitu molbu 29. aprila 1893. Bio je tajnik u našoj akademiji od 1874.—1892., dakle punih osamnaest godina. Iza svoga umirovljenja ostavi zlovoljan domovinu i preseli se u Beč. Ondje umre dne 25. marta 1898.

Matković sprovede sav svoj život posvećen jednoj misli, da privrijedi nauci što više može. U tom pogledu bila je njegova ambicija velika. Proputovao je što po izložbama, što po kongresima, što tražeći gradivo za svoje omiljele radnje, veliki dio Europe. Rado se je ponosio svojim poznanstvima u učenom svijetu. Njega je u opće pratio ponos učenjački, kakav je bivao sveopći u Njemačkoj tamo pedesetih godina, kada su on i mnogi drugovi njegovi s udivljenjem slušali proslavljene i od mladeži obožavane učenjake. Zato su ga u velike veselila odlikovanja naučna. Petrogradska akademija, srpsko učeno društvo, a poslije i akademija srpska, carsko geografičko društvo u Moskvi, carsko-njemački arkeolog. zavod u Berlinu, Rimu i Ateni učiniše ga svojim članom. Car ruski odlikova ga viteškim krstom sv. Ane III. stepena. Nije se politikom nikada exoffo bavio, ali se nije nikada iznevjerio smjeru najplemenitijem naše narodne politike. Nije si znao sticati intimnih prijatelja. Jednoga si izvanredna stekao i služio mu vjerno do groba. To

je bio Gjuro Daničić. Njemu je bio zadnje dane i brat i sestra i otac i majka. Njegovim se prijateljstvom pred cijelim narodom punim pravom ponosio. Matković je bio krepke i korenom jake konstitucije čovjek. Nije ga lomila duga bolest, već nagli udarac slomi njegovo snažno tijelo. Sav rad svoje najsnažnije i najzrelije dobe posvetio je našoj akademiji, koja mu na moja usta kliče: Slava!

VIII.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1899. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften *(S)*.*

Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe Bd. 140.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Classe Abth. I. Bd. 107. H. 7—10., Bd. 108. H. 1—5.

Abth. IIa. Bd. 107. H. 6—10., Bd. 108. H. 1—7.

„ IIb. Bd. 107. H. 7—10., Bd. 108. H. 1—7.

„ III. Bd. 107. H. 8—10., Bd. 108. H. 1—7.

Archiv für österr. Geschichte Bd. 86., 1. 2.; 87., 1. 2.

Denkschriften, mathem.-naturw. Cl. Bd. 66., 2; 67.

Fontes rerum Austriacarum II. Abth. Bd. 50.

— Anthropologische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen XXIX. Band (1899.) 1—6. Heft.

— K. k. Central-Commission für Erforschung u. Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen XXV. Bd. (1899.) 1—4. H.

— K. k. Geographische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen, Band XLII. (1899.) 1—4. H.

Abhandlungen Bd. I. H. 1—5.

Verzeichniss der Bücher in der Bibliothek der k. k. Geographischen Gesellschaft. Wien 1899.

---

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S = sve publikacije.	*R_1* = Rad 1. i 2. razreda.
S_1 = sve publ. 1. i 2. razr.	*R_3* = Rad 3. razreda.
S_3 = sve publ. 3. razreda.	*Rj* = Rječnik.
L = Ljetopis.	*St* = Starine.
Mh = Monum. spect. hist.	*Stp* = Stari pisci.
Mj = Monum. hist.-jur.	*Zb* = Zbornik za nar. život.

Beč. K. k. geologische Reichsanstalt *(R_1 R_3 L)*.
Verhandlungen 1899.
Jahrbuch XLVIII. Bd. (1898.) 3. 4. Heft; XLIX. Bd. (1899.) 1. 2. 3. Heft.

— K. k. Gradmessungs-Bureau *(R_3)*.
Astronomische Arbeiten X. Band.
Astron.-geodaet. Arbeiten XIII—XVI. Bd.
Verhandlungen der österreichischen Gradmessungs-Commission, Protokoll über die am 28. Juni 1898. abgehaltene Sitzung.

— K. k. Statistische Central-Commission *(R_1 R_3 L)*.
Oesterreichische Statistik Bd. 50, H. 1. 2. 4. 5.; 51, H. 3. 4.; 52, H. 1. 2. 3.; 53, H. 5.

— Naklada časopisa „Die Donauländer“ *(S)*.
Die Donauländer I. (1899.) H. 1—5.

Berlin. Verein für Volkskunde *(Zb)*.
Zeitschrift des Ver. f. Volksk. VIII. Jahrg. (1898.) H. 2—4.; IX. J. (1899.) H. 1—4.

— Königl. preussische Akademie der Wissenschaften *(R_1 R_3 L)*.
Sitzungsberichte 1898. Nr. 40—54., 1899. Nr. 1—38.

Biograd. Kralj. srpska akademija *(S)*.
Годишњак XI. (1898.).
Глас LV. (2. р. 36), LVI. (1. разр. 20).
Споменик XXXIII. (2. разр. 30).
Лујо кн. Војновић, Дубровник и османско царство. 1. књига. Београд 1898.
Д. Руварац, Автобиографија Кирила Цвјетковића. Београд 1898.

— Profesorsko društvo *(R_1 R_3 L)*.
Наставник, лист професорскога друштва, X. књига (1899.), св. 1—6.

— Statističko odjeljenje ministarstva narodne privrede *(R_1 R_3 L)*.
Статистика краљевине Србије књ. 10. 13.
Прилози за статистику Србије св. 3. 1899.

Brno. Matice Moravská *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Matice Moravské r. XXIII. (1899.) seš. 1—4.

Brno. K. k. Mährische Gesellschaft zur Beförderung der Landwirtschaft *(R_1 R_3 L)*.
Centralblatt für die mähr. Landwirte 1898.

— Bogoslovci češkomoravski *(R_1)*.
Museum, časopis bohoslovců česko-moravských r. 33. (1898/9.) seš. 1—5.

Bruxelles. Société royale malacolog. de Belgique *(S_3 L)*.
Annales t. 32—33.

— Société des Bollandistes *(R_1 R_3 St Mh Mj)*.
Analecta Bollandiana t. 1—18. (1882—9.)
Catalogus codicum hagiograph. lat. bibliothecae nat. Paris. t. 1—3. 1889—93.
Catalogus codicum hagiograph. graec. bibliothecae nat. Paris. 1896.
Bibliotheca hagiographica graeca. 1895.
Anecdota ex codicibus hagiographicis Johannis Gielemans. 1895.

Budimpešta. Magyar tudományos akadémia *(S)*.
Akadémiai Értesitő 1898, 109—120. füzet.
Mathematikai és természettudományi értesitő, 17. köt. 1—5. füz.
Archaeologiai Értesitő XIX. köt. (1899.). 1—5. szám.
Értekezések a történeti tud. köréből. XVIII. k., 1—9. sz.
Monumenta Hungariae historica, Diplomataria XXX.
Irodalomtörténeti közlemények IX. évf., 1—4. füz.
Athenaeum VIII. évf., 1—3. szám.
Nyelvtudományi Közlemények XXIX. köt., 1—4. füz.
Elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek IX. köt., 11—12.; X. köt., 1—5.
Értekezések a nyelv-és széptudományok köréből. XVII. köt., 2—4. sz.
Almanach 1900.
Kazinczy Ferencz Levelezése. 9. köt.
Értekezések a társadalmi tudományok köréből. XII. köt. 3. 4. sz.
Monumenta comitialia regni Transylvaniae 21. köt.
Fraknói Vilmos, Oklevéltár a magy kir. kegyuri jog történetéhez. Budapest 1899.
Ferdinandy Gejza, Az Arany bulla. Budapest 1899.
Hajnik Imre, A magy. birósági szervezet és perjog az Árpád-és a vegyes-házi királyok alatt. Budapest 1899.

Fináczy Ernő, A magyarországi közoktatás története Maria Terézia korában. Budapest 1899.

Békefi Remig, A Debreczeni ev. ref. főiskola 17. és 18. századi törvényei. 1899.

Budimpešta. Magyar kir. földtani intézet *(S_8 L)*.

A magy. földtani intézet évi jelentése 1897.

Jahresbericht für 1897.

A magy. kir. földtani intézet évkönyve, XII. köt., 4. 5. füz. XIII. k., 1. 2. f.

Böckh J. és Gesell S., A magy. korona országai területén mivelésben és feltárófélben levö etc. (karta).

Budapest és Tétény vidéke.

J. Böckh u. A. Gesell, Lagerstätten von Edelmetalen auf dem Teritorium d. ung. Krone.

— Magyar történelmi társulat *(R Mh L)*.

Századok XXXIII. (1899.) 1—10. füzet.

Budyšin. Maćica Serbska *(R_1 R_3 L)*.

Časopis Mat. Serb. 1899. l. LII. zeš. 1. 2.

Pschedźenak 1899.

Bukurešt. Academia Romana *(S)*.

Analele, parte admin. t. 21.

— memoriile sect. istor. t. 20.

— memoriile sect. sciintif. t. 20.

— memoriile sect. lit. 20.

Sim. Fl. Marian, Serbatorile la Români voll. I. II. Bucuresci 1898—9.

Zamfir C. Arbure, Basarabia in sec. 19. Bucuresci 1899.

D. Brandza — S. Stefanescu, Flora Dobrogei. Bucuresci 1898.

Publicatiunile fondului Vasilie Adamachi. No. 1—4. 1898—99.

Christiania. Videnskabs-selskabet *(R_1 R_3 L)*

Forhandlinger 1898. No. 6.; 1899. No. 1.

Skrifter 1898. No. 11. 12.; 1899. No. 2—4. 6—7. (I. Mathem. naturv. Klasse).

Černovice. K. k. Franz-Josephs-Universität *(S osim Rj)*.

Verzeichnis der Vorlesungen im Wintersemester 1899/900.; im Sommersemester 1899/900.

Uebersicht der akad. Behörden 1899/900.

Firenze. R. Accademia della Crusca *(S)*.
Atti 1898 9.
Vocabolario vol. VIII. fasc. 5.

Frankfurt a. O. Naturwiss. Verein *(S_3 L)*.
Helios 16. Bd. (1899.)
Societatum litterae XII. (1898.) Nr. 5—12.

Giessen. Universitäts-Bibliothek *(R_1 Mh L)*.
Mittheilungen des Oberhess. Geschichtsvereins, neue Folge 8. Bd. (1899.) (i 57 u godini 1898/9. izašlih akademičkih spisa.)
Bericht der Oberhessischen Gesellschaft für Natur — u. Heilkunde. 32. (1897—99.)

Göteborg. Stadsbibliotek *(R_1)*.
Göteborgs Högskolas Arsskrift. Bd. IV. (1898.)

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften *(St L)*.
Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1899. H. 1—4.; Geschäftliche Mittheilungen 1899. H. 1.

Gradac. Naturwissenschaftl. Verein für Steiermark *(S_3 L)*.
Mittheilungen 1898.

— Historischer Verein für Steiermark *(R_1 Mh L)*.
Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsquellen Jahrg. 29. (1898.)
Mittheilungen H. 46. (1898.)

Guben. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie u. Alterthumskunde *(Zb)*.
Niederlausitzer Mittheilungen V. Bd. 8. H., VI. Bd. 1. H.

Halle. Kaiserl. Leop.-Carol. Deutsche Akademie der Naturforscher *(S_3 L)*.
Nova acta, Bd. 70. Nr. 2. 4. 5., Bd. 74. Nr. 1.

Harkov. Имп. Харьковскій Университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Записки 1898.—1899.
В. А. Стекловъ, О движеніи твердаго тѣла въ жидкости. 1893.
А. П. Грузинцевъ, Электромагнитная теорія свѣта. 1893.
А. Н. Красновъ, Основы землевѣдѣнія. вып. 2. 1895.
М. Тихомандрицкій, Теорія эллипт. интеграловъ. 1895.
М. А. Поповъ, Проф. Душанъ Ѳ. Ламбль. 1896.
Г. А. Масловъ, Къ ученію о центральныхъ тѣльцахъ. 1899.
В. Н. Палладинъ, Анатомія растеній. 1895.
П. Ю. Куль, Провинціальныя собранія у Римлянъ. 1898.

М. Тихомандрицкій, Курсъ теоріи вѣроятностей. 1898.
П. Лащенко, Практ. занятія по неорган. химіи. 1898.

Harkov. Общество испытателей природы при имп. харьковскомъ университетѣ *(S_8 L)*.
Труды общества исп. прир. т. XXXIII. (1898/9.)
А. Кожниковъ, Къ вопросу о строеніи головнаго мозга и его оболочекъ 1899.
А. Н. Красновъ, Географія растеній. 1899.

— Харьковское историко-филолог. общество *(R_1 R_3 L)*.
Сборникъ т. 11. (1899.)

Kassel. Verein für Naturkunde *(S_8 L)*.
Abhandlungen u. Bericht. 42–44.

Kazan. Физико-математическое общество *(S_8 L)*.
Извѣстія II. сер., т. VIII. Но. 2—4., т. IX. Но. 1. 2.

Kijev. Библіотека императорскаго университета *(R_1 R_3 L)*.
Университетскія Извѣстія 1899. Но. 1—12.

— Uredništvo časopisa Кіевская Старина *(S_1 osim Rj. L)*.
Кіевская Старина 1899. Но. 1—12.

Knin. Hrvatsko starinarsko družtvo *(R_1 Mh St Rj Zb)*.
Starohrvatska Prosvjeta, god. IV. (1899.) br. 3. 4.

Krakov. Akademia umiejętności *(S)*.
Bulletin international 1899.
Sprawozdania, tom IV. (1899.)
Rozprawy wydz. hist.-filoz. t. 12.
Rozprawy wydz. filolog. t. 14.
Rozprawy wydz. mat.-przyr. t. 14—16.
Biblioteka pisarzów polskich 36.
Rocznik r. 1898/9.
Sprawozdania komisyi do badania historyi sztuki w Polsce. t. VI. zesz. 4.
Scriptores rerum polonicarum t. 17.
Atlas geologiczny Galicyi zesz. 9., 10. część 1. 2.; tekst zesz. 10. część 1. 2.
St. Ramult, Statystyka ludności kaszubskiej. 1899.

Lavov. Towarzystwo historyczne *(R_1 L)*.
Kwartalnik historyczny r. XIII. (1899.) zesz. 1—4.

Lavov. Towarzystwo ludoznavcze *(Zb)*.

Lud. t. V. (1899.) zesz. 1—4.

— Науковое товариство імени Шевченка *(R_1 R_3 St Zb L)*.

Записки т. 26—32.

Збірник секциї мат. природопис.-лікарскої т. IV, вип. 1. 2.

Етнографічний збірник т. 5—7.

Збірник фільольогічної секциї т. 2.

Збірник істор.-фільософ. секциї т. 2.

Часопись правнича р. IX.

Материяли українсько-руської етнольогії т. I. II.

Памятки українсько-руської мови і літератури. т. II.

Руська истор. бібліотека. т. 7.

Leipzig. K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften *(S)*.

Berichte, philol.-hist. Classe 1899. Nr. 1—5.

Berichte, mathem.-phys. Classe 1899. Nr. 1—6. + allgem. Th. + naturw. Th.

Abhandlungen, philol.-hist. Classe, XVIII. Nr. 4. 5.

Abhandlungen, mathem.-phys. Classe, XXV. Nr. 1—7.

Liège. Société royale des sciences *(S_3 L)*.

Mémoires, III. série t. 1.

Ljubljana. Matica slovenska *(R_1 R_3 L)*.

Ljetopis Matice slovenske za leto 1898.

K. Glaser, Zgodovina slov. slovstva IV.

Štrekelj, Slovenske narodne pesmi IV.

I. Šubic, Elektrika (konac).

Knezova knjižnica V. sv.

Zabavna knjižnica 11. zv.

— Muzejsko društvo za Kranjsko *(S osim Rj)*.

Izvestja 1899. (IX.) seš. 1—6.

Mittheilungen 1899. (XII.) 1—6. Heft.

Lund. Sveučilište *(R_1 Mh L)*.

Acta universitatis Lundensis t. XXXIV. (1898.)

Moskva. Московское математическое общество *(S_3 L)*.

Математическій Сборникъ т. XX. вып. 3. 4.

— Имп. общество исторіи и древностей россійскихъ *(S_1 osim Rj, L)*.

Чтенія 1899. кн. 1—3.

Moskva. Имп. москов. археолог. общество *(R_1 St L)*:
Древности, труды археограф. коммисiи т. I. вып. 3.
XI. археолог. съѣздъ въ Кiевѣ 1—20. августа 1899. Москва 1897.

München. K. bayerische Akademie der Wissenschaften *(S osim Rj)*.
Sitzungsberichte der philos.-philolog. und histor. Classe 1898. Bd. II., H. 1—3; 1899. H. 1—3., Bd. II., H. 1—2.
Sitzungsberichte der mathem--phys. Classe 1898. H. 4.; 1899. H. 1—3.

— Uredništvo časopisa „Prähistorische Blätter" (Dr. Jul. Naue) *(Zb)*.
Prähistorische Blätter XI. Jahrg, (1899.) Nr. 1—6.

Napulj. Società Napoletana di storia patria *(Mh St L)*.
Archivio storico per le provincie Napoletane, anno XXIV. (1899.). fasc. 1—4.

New York. The American Museum of natural history *(S_3 L)*.
Bulletin 10., 11. p. 1. 2.
Annual report for the year 1898.

Nježin. Истор.-филолог. институтъ кн. Безбородко *(R_1 R_3 St L)*.
Сборникъ т. II.

Novi sad. Matica srpska *(R_1 R_3 L)*.
Летопис књ. 197—200.
Ђ. Михајловић, Кратке белешке из воћарства. т. II.
Рад и именик Матице Српске г. 1898.
Списак књига и рукописа у библиотеци Матице Српске. 1899.

Odesa. Имп. новороссiйскiй университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Записки т. 74—76.

— Одесское общество исторiи и древностей *(R_1 St L)*.
Записки т. XXI.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres *(S)*.
Comptes rendus des séances t. XXVII. (1899.) Nr. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Mélusine" (H. Gaidoz) *(Zb)*.
Mélusine, tome IX. No. 7—12.

Paris. Ministère de l' instruction publique *(S po 5 eks.)*.

Bulletin du comité des travaux historiques et scientifiques; section des sciences économiques et soc. 1897.

Congrès des sociétés savantes de 1898.

Comptes rendus du congrès des sociétés savantes, section des sciences. Paris 1898.

Bulletin archéologique a. 1896. No. 2. 3., a. 1897. No. 1—3., a. 1898. No. 1.

Bulletin historique et philologique 1897. No. 3. 4., 1898. No. 1. 2.

Revue des travaux scientifiques t. XVII. No. 10—11., t. XVIII. No. 1—9.

Recueil des actes du comité de salut public t. 11. (1897.)

Oeuvres d' Augustin Cauchy. I. sér. t. 11.

— Société d' anthropologie *(Zb)*.

Bulletin de la société d'anthropologie de Paris, tome IX. (1898.) fasc. 1—5.

Mémoires de la société d'anthropologie de Paris. t. 2. (3. sér.), 2. fasc.

— Administracija časopisa „Echos d' Orient" *(Mh)*

Echos d' Orient a. 1897/8. No. 1—12., a 1898/9. No. 1—8.

Petrograd. Имп. Академія наукъ *(S)*.

Извѣстія т. VIII. Но. 5.; т. IX. Но. 1—5.; т. X. Но. 1—3.

Византійскій Временникъ т. V. вып. 3. 4., т. VI. вып. 1. 2.

Записки, истор.-филол. отдѣл. III. Но. 3—5.

Записки, физ.-матем. отдѣл. т. VII. Но. 1—4.; т. VIII. Но. 1—5.

— Имп. русское археологическое общество *(R_1 St L)*.

Записки т. IX. вып. 1. и 2.; т. X. вып. 1. и 2.

Труды восточн. отдѣленія т. 22.

— Имп. общество любителей древней письмености *(S_1 osim Rj, L)*.

Изданія 113.

Памятники 128.

— Имп. русское географическое общество *(S os. Rj)*.

Извѣстія т. 34. (1898.) вып. 5. 6., т. 35. (1899.) вып. 1—6.

Отчетъ за 1898.

Труды троицкосавско-кяхтинскаго отдѣленія приамурскаго отдѣла имп. русскаго географ. общества. т. II, вып. 3.

Живая Старина г. 3—9. (1893—99.)
А. Позднѣевъ, Монголія и Монголы. т. II. 1898.
Т. Е. Грумъ-Гржимайло, Описаніе путешествія въ западный Китай. т. II. 1899.
Ѳ. М. Истоминъ и С. М. Ляпуховъ, Пѣсни русс. народа въ губерніяхъ Вологодской, Вятской и Костромской въ 1893. г. С. П. 1899.

Petrograd. Геологическій комитетъ *(S_3 L)*.
Извѣстія геолог. комитета 1898. т. 17. Но. 6—10.; 1899. т. 18. Но. 1. 2.
Труды геол. комитета т. VIII. Но. 4.; т. XII. Но. 8.

Poreč. Società istriana di archeologia e storia patria *(Mh St L)*.
Atti e memorie Vol. IV. f. 3. e 4., XV. f. 1. e 2.

Poznanj. Towarzystwo przyjaciół nauk poznańskie *(R_1 R_3 L)*.
Roczniki Towarzystwa p. n. p. t. XXV. zesz. 3. 4.

Prag. Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění *(S)*.
Almanach r. IX.
Věstník r. VIII. 1899. č. 1—9.
Bulletin international, sciences math. et nat. V.
Bulletin international, médecine V.
Sbírka pramenův, sk. I. řada 1. č. 2.
Rozpravy tř. I. r. VII. č. 1. 2.
Rozpravy tř. II. r. VIII. č. 1—43.
Rozpravy tř. III. r. VII. č. 1.
Historický archiv č. 15. 16.
Sborník světové poesie sv. 51—66.
Fr. Nušl, Prokop Diviš. 1899.
J. Perner, Studie o českých graptolitech č. III. oddíl B.
Spisy J. A. Komenského č. 1. sv. 2.
Památník na oslavu 50-letího panovnického jubilea Jeho Veličenstva Františka Josefa I. 1898.
E. Ott, Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního, díl II. odd. 1. 1898.

— Matice česká *(S)*.
Časopis musea král. českého 1898. 1—6., 1899. 1.
Zpráva jednatelská Musea král. českého v r. 1898.

Prag. Uredništvo Kroka (Fr. X. Prusík) *(R_1 R_3 L)*.
Krok r. XIII. (1899.) seš. 1—5.

— Uredništvo časopisa „Český lid" (Dr. Čeněk Zíbrt) *(Zb)*
Český lid. r. VIII. č. 5. 6.; r. IX. č. 1—4.

— Uredništvo časopisa „Věstník slovanských starožitností" (Dr. L. Niederle) *(R_1 Zb L)*.
Věstník slov. starožitností sv. 2. 3.

— Jednota českých mathematiků *(S_3 L)*.
Časopis pro pěstování mathem. a fys., r. XXVIII. č. 1—5.

— Královská Česká společnost nauk *(S)*.
Výroční zpráva za r. 1898.
Věstník, třída filos.-historicko-jazykozpytná 1898.
Věstník, třída mathem.-přírod. 1898.
M. Klimesch, Norbert Hermanns Rosenbergsche Chronik. 1898.

— Jednota českých filologů *(R_1 L)*.
Listy filologické r. 26. (1899.) seš. 5.

Rim. Accademia di conferenze storico-giuridiche *(Mh Mj L)*.
Studi e documenti di storia e diritto, anno XX. (1899.), fasc. 1—2.

— R. Accademia dei Lincei *(S)*.
Atti, classe di scienze morali etc. vol. VI. parte 1., vol. VII. parte 2. (1—10.)
Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., vol. VIII., 1. sem. fasc. 1—12., 2. sem. fasc. 1—12.
Annuario 1899.
Rendiconto dell'adunanza solenne del 4. VI. 1899.

Sarajevo. Uredništvo Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini (K. Hörmann) *(S)*.
Glasnik zem. muzeja u B. i H. XI. (1899.) 1—4.

— Uredništvo „Nade" (Kosta Hörmann) *(S)*.
Nada 1899.

Sibinj. Verein für siebenbürg. Landeskunde *(R_1 R_3 L)*.
Archiv Bd. 29., H. 1. 2.

Sofija. Българско книжовно дружество *(R_1 R_3 L)*
Периодическо списание год. 11. кн. 58—60.

Sofija. Българско министерство на нар. просвѣщение *(S)*.
Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина. кн. 15.

Spljet. Uredništvo časopisa „Bullettino di archeologia e storia Dalmata" (Fr. Bulić) *(R_1 Mj Stp L)*.
Bullettino, anno XXII. (1899.) No. 1—12.

Torino. R. Accademia delle scienze di Torino *(S_1 L)*.
Atti vol. XXXIV. (1898/9.) disp. 1—15.
Memorie t. 48.
Osservazioni meteorologiche fatte nell'anno 1898.

Toronto. The Canadian Institute *(S_3 L)*.
Proceedings, new series No. 7. 8.

Turčianski Sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohl'ady" (Jozef Škultéty) *(Zb)*.
Slovenské Pohl'ady r. XIX. (1899.) soš. 1—12.

— Museálna slovenská spoločnost' *(Zb)*.
Časopis mus. slov. spoločnosti r. II. č. 1—6.
Sborník mus. slov. spoločnosti r. IV., sv. 1. 2.

Upsala. Sveučilišna biblioteka *(S)*.
Bulletin of the geological institution of the univ. of. Upsala vol. IV. part. 1.
Sveriges offentliga bibliotek, Accessionskatalog 13. 1898.
Arsskrift 1897. (i 49 dokt. disertacija), 1898. (i 31 sveuč. spis).
Föreläsningar och öfningar vid kongl. Universitet i Upsala 1897/8.
J. M. Hulth, Öfversikt of fauniskt och biologiskt litteratur rörande Nordens Faglar. Stockholm 1899.

Varšava. Uredništvo časopisa „Ateneum" (W. Spasowicz) *(R_1 R_3 L)*.
Ateneum, r. XXIV. t. 1—4. (No. 1 12.)

— Имп. Варшавскій Университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Варшавскія унив. извѣстія 1898. 6—9.

— Uredništvo časopisa „Wisła" (M. Arct) *(R_1 R_3 L)*.
Wisła t. XII. (1898.) zesz. 3. 4.; t. XIII. (1899.) zesz. 1—12.

Varšava Uredništvo časopisa Русскій филологическій Вѣстникъ (А. И. Смирновъ) *(R_1 St L)*.
Русскій филолог. Вѣстникъ 1898. Но. 1—4.; 1899. Но. 1—4.

Venecija. R. Istituto Veneto *(S)*.
Atti t. 55. disp. 3—10., t. 56. disp. 1—7.

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor *(R_1 R_3 L)*.
Napredak 1899.
Đ. Turić, Rukovod za prirod. obuku sv. 3.
J. Kempf, Od Save do Adrije.
Pedag. enciklopedija I. 4.

— Hrvatsko arheološko društvo *(R_1 Mh Mj St L)*.
Vjesnik III. 1898.

— Pravničko društvo *(R_1 R_3)*.
Mjesečnik g. XXV. (1899.) br. 1—12.

— Kr. zem. statistički ured *(R_1 R_3)*.
Publikacije kr. zem. statističkog ureda:
XXVI. Mjesečni statist. izvještaji g. I. (1899.) sv. 1—12.
XXVII. Glavni izvještaji o stanju usjeva itd. g. 7. 1899.

— Uredništvo Vjesnika kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva *(Mh Mj St)*.
Vjesnik kr. zem. arkiva g. 1. (1899.) sv. 1—4.

— Uredništvo „Hrvatske Domovine" *(S)*.
Hrvatska Domovina 1899.

— Uredništvo „Narodnih Novina" *(S)*.
Narodne Novine 1899.

— Uredništvo „Obzora" *(S)*.
Obzor 1899.

— Uredništvo „Prosvjete" (dr. V. Deželić) *(S)*.
Prosvjeta 1899.

— Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt" *(S)*.
Agramer Tagblatt 1899.

— Uredništvo „Vijenca" (J. Hranilović) *(S)*.
Vijenac 1899.

— Uredništvo časopisa „Agramer Zeitung" *(S)*.
Agramer Zeitung 1899.

B) na dar:

Журналъ министерства народнаго просвѣщенія (С. Петербургъ) 1899. (1—12.)

Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju. 1899. kom. 1—19.

Stenografički zapisnici sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. 1897—1902. sv. 3. dio 1. (1899); prilozi sv. 2. dio 2. (1898.).

Kronolog. i alfabet. našastari k saborskim zapisnicima za g. 1861.

Бълг. м. гимназия въ Солунъ: годишенъ отчетъ на метеор. ст. за 1898.

Български Прегледъ (izdaje društvo „Общи трудъ" u Sofiji), год. V. кн. 4—10.

Školski Vjesnik, stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu (urednik Lj. Dlustuš), VI. (1899.) 1—12.

Český časopis historický, vydavají J. Goll a J. Pekař, r. V. (1899.), seš. 1—6.

Българска Сбирка излазя подъ редакцията на Стеф. С. Бобчевъ (София), г. VI. (1899.) кн. 1—20.

Bulletin of the Agricultural esperiment station of Nebraska No. 55—58; Press-Bulletin No. 11.

Mittheilungen des k. u. k. Militärgeographischen Institutes XVIII. Bd. 1898.

Argo, Zeitschrift für krainische Landeskunde (Red. A. Müllner), VII. Jahrg. (1899.) Nr. 1—12.

Sprawozdanie c. kr. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w r. 1897./8., we Lwowie 1898.

Sprawozdanie c. kr. Rady szk. kraj. o stanie szkół przemysłowych w r. 1897./8., we Lwowie 1898.

Sprawozdanie c. kr. Rady szk. kraj. o stanie szkół średnich w r. 1897./8., we Lwowie 1898.

*

Jahres-Hauptbericht des galizischen k. k. Landesschulrathes über den Zustand des Volksschulwesens in Galizien 1897./8.

Вѣстникъ Народного дома (Львовъ) год. 17. (1899.) ч. 1—12.

Bollettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diritto di stampa (Biblioteca nazionale centrale di Firenze) 1899. No. 313—336.

Museum Francisceum, Annales 1898. Brunae 1899.

Statistik des auswärtigen Handels des österreichisch-ungarischen Zollgebiets im Jahre 1896. Bd. II.; im Jahre 1897. Bd. Ia. III.; im Jahre 1898. Bd. III. (Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium).

Ergebnisse der in Oesterreich vorgenommenen Gewerbezählung nach dem Stande von 1. VI. 1897. (Statist. Departement im k. k. Handelsministerium).

Die Arbeitseinstellungen u. Aussperrungen während des Jahres 1897. (Statist. Departement im k. k. Handelsministerium).

Protokolle der Sitzungen des Arbeitsbeirathes im k. k. arbeitsstatistischen Amte. 1. Sitzg. 25. IX. 1898., 2. Sitzg. 14. u. 15. XI. 1898. (Statist. Departement im k. k. Handelsmin).

87. Jahresbericht des Landes-Museums Johanneum über 1898. Graz 1899.

Българска центр. метеор. станция (София); мѣсеченъ бюл. 1899. — Годишенъ отчетъ за 1898.

Govori izrečeni dne 19. listopada 1899. kod instalacije rektora za g. 1899./900. u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

Hochschul-Nachrichten 1898./9.

Записници Српског геолошког друштва год. VIII. (1898.) бр. 7. 8.; год. IX. (1899.) бр. 1—4.

Zapisnici skupština zastupstva slobodnoga i kralj. glavnoga grada Zagreba u god. 1899.
Administrační zpráva obce král. hlavního města Prahy za rok 1897. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).
Statistická knížka kr. hl. m. Prahy za r. 1893., 1894.—96. díl II. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).
Katalog knihovny městské statist. kanceláře. V Praze 1898. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).
Archiv český, díl 17. (pokl. Výbor království českého).
Записки имп. Ст.-Петербургскаго минералогическаго общества, часть 36., вып. 1—2.
Матеріалы для геологіи Россіи т. 19.
Th. Albrecht, Bericht über den Stand der Erforschung der Breitenvariation am Schlusse d. J. 1898., Berlin 1899. (Centralbureau der internat. Erdmessung).
H. Battermann, Resultate aus den Polhöhenbestimmungen in Berlin ausgefürt in den J. 1891. u. 1892. Berlin 1899. (Centralbureau der internat. Erdmessung).
Труды Я. К. Грота II. С.-Петб. 1899.
Н. Дучић, Књижевни радови, књ. 6.
Proceedings of the Royal society, London, No. 406—421.
Šestnaesto izvješće kr. male realne gimnazije u Petrinji za g. 1898—9.
Izvješće kr. realne gimnazije u Zagrebu za g. 1898—9.
Izvještaj kr. nautičke škole u Bakru za g. 1898—9.
Извештај српске велике гимназије у Новом Саду за г. 1898—99.
Izvješće kr. muške učiteljske škole u Zagrebu za godinu 1898—9.
Izvještaj vel. realke u Banjoj luci za g. 1895/6., 1896/7., 1897/8., 1898/9.
Izvješće kr. muške učit. škole u Petrinji za g. 1898—9.
Izvještaj kr. vel. gimn. u Požegi za g. 1898—9.

Izvješće kr. donjogradske vel. gimn. u Zagrebu za godinu 1898—9.

Izvješće kr. gosp. i šum. učilišta u Križevcih za g. 1897—8. i 1898—9.

Personalstand der k. k. deutschen Carl-Ferdinands-Universität in Prag zu Anfang des Schuljahres 1899—900.

Ordnung der Vorlesungen an der k. k. deutschen Carl-Ferdinands-Universität in Prag im Sommersemester 1899.; im Wintersemester 1899—900.

Album zaslužnih Hrvata 19. stoljeća, sv. 9—18. (izd. Matićev litografički zavod).

Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft in Jurjev 19. Bd. (1898.); 20. Bd. (1899.) I. H.

J. Sitzka, Archaeolog. Karte von Liv-, Est- und Kurland. Jurjev 1896.

Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft in Jurjev 1898.

„Nada“ karlovački koledar za g. 1900. (tisk. D. Hauptfelda).

T. Д. Флоринскій, Критико-библіограф. обзоръ. II. III. Кіевъ 1898—9.

И. Руварац, Montenegrina. Карловци 1898.

Ив. Шишмановъ, Пѣсеньта за мъртвия братъ, часть II. III. София 1898.

Bulletin of the American Museum of natural history vol. 8—11. i Annual report of the President for the year 1897. 1898.

M. Merchich, Utrum in dialectica Aristotelea recte distinguantur figurae modique syllogismi. Fribourg 1898.

Das fünfzehnjährige Regime des Banus Grafen Karl Khuen-Hédervàry (tiskara J. Pfeiffera u Osijeku).

J. N. Woldřich, Přehled fauny obratlovců z českého Massivu. Prag 1897.

— Rundschau über das Erdinnere betreffende Ansichten. Prag 1898.

J. N. Woldřich, Fossile Steppenfauna in der Bulovka von Košiř bei Prag. Prag 1897.

— Fossilní fauna stepní z košířske Bulovky u Prahy. Prag 1897.

P. Girolamo Golubovich. Serie chronologica dei superiori di Terra Santa. Gerusalemme 1898.

Anatole Loquin, Le marque de fer et le livre de M. Frantz Funck-Brentano. Paris 1899.

Relative Schwerebestimmungen II. H. (Hydrograph. Amt der k. u. k. Kriegsmarine in Pola).

Vj. Klaić, Historički zemljovid Hrvatske.

Караџић, лист за српски народни живот, обичаје и предање, издаје и уређује Тих. Р. Ђорђевић. Алексинац 1899. Јануар—Новембар.

Годичный актъ Имп. С.-Петербургскаго университета 8. февр. 1899.

I. Milčetić, O hrvatskim naseobinama u Moravskoj, Donjoj Austriji i Zapadnoj Ugarskoj. Zagreb 1899.

Carte géologique internationale de l' Europe. l. III.

O. Hovorka v. Zderas u. E. Ehlers, Malde Meleda (osobiti otisak iz Archiva für Dermatologie u. Syphilis 40. Bd. 2. u 3. H.)

O. Hovorka v. Zderas, Beiträge zur Anatomie der äusseren Nase (Wiener Mediz. Presse 1893. N. 36.)

— O važnosti i značenju dalmatinskih gomila. Zagreb 1898. (iz Vjesnika arheol. družtva g. III.)

— Nekroza tetive uslied ujeda zmije. Zagreb 1898. (iz Liečničkog Vjesnika 1898. br. 2.)

— Verzierungen der Nase. Wien 1895. (Mittheilungen der anthropolog. Gesellschaft. Bd. XXV.)

— Die Steinhügel (Gomilen) von Janjina. — Die weibliche Tracht von Meleda (Mittheilungen der anthropolog. Gesellschaft. Bd. XXVIII. N. 1. 1898.)

— Gomilen von Janjina (Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft. Bd. XXVIII. N. 3.)

Fr. Bulić, Nadgrobni napis hrvatske kraljice Helene u Solinu. Zagreb 1898. (Iz Vjesnika arheolog. društva III.)

Izvještaj 4. skupštine društva „Bihać". Zagreb 1898. (Iz Vjesnika arheolog. dr. III.)

M. Milas, Pravi akcenti i fiziologija njihova u hrvatskom ili srpskom jeziku (iz Školskoga Vjesnika 1898.)

M. Mažić, Sušak. Historičke viesti (iz Hrv. Sloge). Sušak 1899.

Ch. Mijatovich, Estado social y moral del imperio griego à la Toma de Constantinopla por los Turcos, version española de M. Walls y Merino. Madrid 1898.

Ив. Шишмановъ, Владика Іосифъ Щросмайеръ. София 1899.

Charles Janet 9 brošura prirodopisnoga sadržaja.

Журналъ Русскаго физико-химическаго общества, С.-Петербургъ 1899. т. 31, вып. 1—9.

Протоколы засѣданій отдѣленія химіи Русс. физ.-хим. общества, С.-Петербургъ 1899. Но. 3—9.

E. Piette et J. De Laporterie, Études d' ethnographie préhistorique V. Paris.

David Starr Jordan, Lest we forget, Palo Alto 1898.

E. Bogusławski, Historya Słowian t. II. Kraków 1899.

Catalogus bibliothecae c. r. Musei arhaeolog. Spalati. Spalati 1898.

И. Руварац, Montenegrina 2. изд.

O. Vicko Tomašić, Poviest Jevrejskoga, Julijeva i Grgureva koledara. Zadar 1898.

Устав црквене и школске самоуправе српско-православнога народа у Босни и Херцеговини, саставлѣен епископом Гаврилом, приказан Д Руварцем. Земун 1899.

M. Krešić, Izvješće o talijanskoj izložbi g. 1898.

16. Annual report of the Public Museum. Milwaukee. 1898.

Отчетъ Имп. археологической коммиссіи за г. 1895. Матеріалы по археологіи Россіи. Но. 21. С.-Петербургъ 1897.

T. Maretić, Gramatika i stilistika hrv. ili srp. književnog jezika. Zagreb 1899.

J. Peisker, Slovo o zadruze. Prag 1899.

— Východisko Meitzenova líčení agrárních dějin germ. a slov. Prag 1898.

K. Jireček, die Bedeutung von Ragusa in der Handelsgeschichte des Mittelalters. Wien 1899.

Фр. Хофман, Божји су путеви чудновати (српски пријевод). Земун 1899.

Feierl. Instalation des Rectors der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag für 1898—9.

Пл. Кулаковскій, Стихотворенія А. С. Пушкина въ славянскихъ переводахъ. Варшава 1899.

K. Gorjanović — Kramberger, Die Fauna der unterpont. Bildungen um Londjica in Slavonien (Jahrbuch der k. k. geolog. Reichsanstalt 1899. H. 1.)

— Das Tertiär des Agramer Gebirges (ib. 1897. H. 4.)

— Die Fauna der oberpont. Bildungen von Podgradje und Vižanovci in Kroatien (ib. 1899. H. 2.)

St. Bełza, Na Lagunach, wyd. 2. Warszawa 1899.

Б. Јоксимовић и В. Ђорђевић, Питања за прикупљање музичких обичаја у Срба. Алексинац 1899.

Въ память столетней годовщины рожденія А. С. Пушкина. Для учащихъ младшаго возраста. Варшава 1899. — Для учениковъ и ученицъ старшаго возраста. Варш. 1899.

Ҳ. Руварац, Говор говорен 21. нов. при освећењу обновљене Св. Тројичне цркве у Земуну. Земун 1899.

Actes de l' Académie de Bordeaux a. 56. (1894.), 57. (1895.)

J. A. Brutails, Cartulaire de l' église collégiale Saint-Seurin de Bordeaux. Bordeaux 1897.

Poslovno izvješće Croatie za g. 1898.

P. Fr. Clapshe, Synopsis catechetica, tu je sbrani nauk karshanski. U Lublani 1757.

R. E. Petermann, Führer durch Dalmatien. Wien 1899.

J. D. rev. Božić, Misao i rad Muhamedanaca u Bosni-Hercegovini. Pittsburg, Pa. 1896.

— Ujedinjenje i samostalnost Velike Hrvatske. Allegheny City, Pa. 1897.

— Prva rimokatolička hrvatska crkva Sv. Nikole u Allegheny, Pa. u Americi. Allegheny City, Pa. 1897.

— Svakomu svoje. Allegheny, Pa. 1898.

N. Jorga, Notes et extraits pour servir à l' histoire des Croisades, II. série. Paris 1899.

J. v. Kőrösy, Zur internat. Nomenclatur der Todesursachen. Berlin 1899.

A. Kolossovsky, Vie physique de notre planète devant les lumières de la sciences contemporaine. Odessa. 1899.

М. Крушельницький, Українсько - руський Унїверзитет. У Львові 1899.

Мисли К. П. Побједоносцева, превео Н. Дучић. Биоград 1899.

Обозрѣніе преподаванія наукъ въ Имп. Ст.-Петербургскомъ Университетѣ на осеннее и весеннее полугодія 1899—900.

Č. Zahálka, Bericht über die Resultate der stratigraphischen Arbeiten in der westböhmischen Kreideformation (Jahrbuch der k. k. Geolog. Reichsanstalt 1899. Bd. 49.) Wien 1899.

А. Степовичъ, Очерки исторіи сербо-хорватской литературы. Кіевъ 1899.

Verhandlungen der 12. allgemeinen Conferenz der permanenten Commission der internationalen Erdmessung

in Stuttgart vom 3. bis 12. Oktober 1898. — Rapport sur les triangulations.

M. E. Wadsworth, president of the Michigan Mining School, 20 brošura.

F. Bulić, Salvia in Dalmatia.

П. Кулаковскій, Славянскіе мотивы въ творчествѣ Пушкина. Варшава 1899.

A. Vuković, Erdbeben u. Magnetnadel. Wien 1899.

Časopisi:

Glas (Глас) u Beču g. I. 1899.—1900. br. 1—5.
Gospodarski poučnik u Zadru 1899.
Oestlicher Grenzbote (Orientpost) u Zemunu 1899.
Karlovački Glasnik 1899.
Katolički list 1899.
Osvit u Mostaru 1899.
Позориште (u Novom Sadu) 1899.
Svjetlo u Karlovcu 1899.
Tjednik u Bjelovaru 1899.
Vrhbosna u Sarajevu 1899. br. 1—24.

C) Kupljene su ove publikacije:

I Diarii di Marino Sanudo. Venezia 1897. fasc. 226 232.

Ottův Slovník naučný seš. 307—337.

Literarisches Centralblatt 1899.

Archeografo Triestino, anno 1897—8. vol. XXII. fasc. 2.

Archiv für slav. Philologie XX, 4; XXI, 1. 2.

Tabulae codicum manu scriptorum in Bibliotheca palatina Vindobonensi asservatorum, vol. X.

L. Leger, L' Évangéliaire slavon de Reims. Reims-Prague 1899.

IX.

RAZPRAVE I KNJIGE AKADEMIJSKE
izašle tiekom god. 1899.

---

a) Rad.

Knjiga CXXXVIII. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga LI):

Knjiga CXXXIX. (razreda matematičko-prirodoslovnoga XXVII):

Knjiga CXL. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga LII.):

Hrvat prvi gramatik talijanskoga jezika. Od *dra. M. Šrepela*. St. 1—16.

Jedno stoljeće u razvoju broja žiteljstva Hrvatske i Slavonije. Od *dra. Fr. Vrbanića*. Str. 17—58.

Rečenice s participom pret. akt. II. u hrvatskom jeziku. Od *dra. A. Musića*. Str. 59—130.

O refleksivnim glagolima u hrvatskom jeziku. Od *prof. Drag. Boranića*. Str. 131—244.

Knjiga CXLI. (razreda matematičko-prirodoslovnoga XXVIII.):

Prilog novijoj geometriji. Od *dra. D. Segena*. St. 1—10.

Prilozi entomološkoj fauni Hrvatske. (Rhyncota I.) Od *dra. A. Langhoffera*. St. 11—26.

Ima li bakterijski organizam obilježja prave stanice? Od *dra. A. Heinza*. St. 27—42.

O normalama istostrane hiperbole. Od *dra. J. Majcena*. (Sa 1 tablom). St. 43—49.

Prilozi entomološkoj fauni Hrvatske. (Coleoptera I.) Od *dra. A. Langhoffera*. St. 50—81.

Sedamnaesto potresno izvješće: za godinu 1899., uz dodatak za godinu 1898. Od *dra. M. Kišpatića*. St. 82—115.

b) Stari pisci hrvatski.

Knjiga XXI. Djela Dominka Zlatarića. Priredio za štampu *P. Budmani*.

Život i djela Dominka Zlatarića. *P. Budmani*. Str. VII.—XLIV.

Elektra. Str. 1—68.

Ļubmir. Str. 69—139.

Ļubav Pirama i Tizbe. Str. 141—149.

Pjesni u smrt od razlicijeh. Str. 150—164.

Pjesni razlike. Str. 165—248.

Dodatak. Aminta (Ļubmir). Str. 249—300.

c) Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.

Volumen VII.

Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Statuta confraternitatum et corpora-

tionum ragusinarum ab aevo XIII.—XVIII. Svezka 1. Bratovštine dubrovačke. Uvodnu raspravu napisao (str. I.—XXXIII). i statute bratovštinske priložio (str. 1—190.) *dr. Kosta knez Vojnović.*

d) Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Sveska 19., 2. petoga dijela. *(Koji—Kohokradica).* Str. 161. do 288. Obrađuje *Pero Budmani.*

e) Građa za povjest književnosti hrvatske.

Knjiga 2., skupio i uredio *dr. Milivoj Šrepel.*

Pripomenak. Str. III. i IV.
Jurja Šižgorića spis „De situ Illyriae et civitate Sibenici a 1487". Str. 1—12.
Marulićeve latinske pjesme. Str. 13—42.
O Kašićevu prijevodu sv. pisma. Str. 43—57.
Velikovečnik, kajkavska drama. Str. 58—110.
Hrvatska pjesma Bernarda Zamanje. Str. 111—115.
Jakošićev spis: Scriptores Interamniae. Str. 116—153.
Pavičićevo „Naslidovanje". Str. 154—186.
Kajkavska pjesmarica iz XVIII. stoljeća. Str. 187—212.
Iz ostavine Antuna Vakanovića. Str. 213—233.
Biskup Ivan Antunović. St. 234—244.
Kurelčev Agrikola. St. 245—269.
Preradovićevi njemački prijevodi vlastitih pjesama. St. 270—273.
Šulekovi listovi Gaju. St. 274—288.

f) Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena.

Svezak IV., prva polovina (sa 15 slika i s napjevima u notama br. 43—79). Uredio *dr. Ant. Radić.* Str. 1—160.

Rasprave:

Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji. (Nastavak). Od *Ljudevita Kube.* Str. 1—33.

Narodni izvor Lucićevoj Robiňi. Od *dra. Ant. Radića* Str. 34—44.

Građa:

Otok: Narodni život i običaji. Od *Josipa Lovretića* i Bartola Jurića). Str. 45—112.

Bukovica (Kraj—Mjesta—Narod). Od *Vladimira Ardalića.* Str. 113—126.
Muhamedanska ženidba u Bosni. (Svršetak). Od *Muhameda Fejzi-bega Kulinovića.* Str. 127—131.
Vjerovańa iz Herceg-Bosne. Od *Ivana Zovka.* Str. 132—150.

Vjesnik:

Kńiževne novosti. (Šišmanov: Pjesma o mrtvom bratu. Franko: priča o jednorogoj). Od *dra. Ant. Radića.* Str. 151—160.

Svezak IV., druga polovina (s 10 slika). Uredio *dr. Ant. Radić.* Str. 161—324.

Rasprave:

Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji. (Svršetak.) Od *Ljudevita Kube.* Str. 161—183.

Sitniji prilozi:

Ćudańe. Od *dra. Stanislava Ciszewskoga.* Str. 184—189.
Kape u Herceg-Bosni. Od *Ivana Zovka* Str. 190—195.

Građa:

Bukovica (Život u zadruzi). Od *Vladimira Ardalića.* Str. 196—220.
Vrbnik na otoku Krku (Kraj i mjesta, Gore i vode, Zemļe, Zrak i vrijeme, Tlo). Od *Ivana Žica.* Str. 221—243.
Duvno (Županac). Narodni život i običaji. Od *Stojana Rubića* i *o. fra. Anđela Nuića.* Str. 244—291.

Vjesnik: Izvješće urednika akademijskoga „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena" o putovańu njegovu po Bosni i Hercegovini od 20. srpńa do 21. kolovoza 1899. Str. 292—324.

g) Ljetopis.

Svezak XIII. Za godinu 1898. Str. 1—169. U njemu je i rasprava: „*Puškin i hrvatska književnost.* Na dan stogodišnjice Puškinove, 7. lipnja 1899., čitao u razrednoj sjednici pravi član *dr. Milivoj Šrepel*".

X.

PRETPLATNICI

na akademijske publikacije za god. 1899.

Arnold Franjo, kr. javni bilježnik u Zagrebu.
Arsenijević Vladan, profesor u Karlovcu.
Bosanac Stjepan dr., gimnazijski profesor u Zagrebu.
Bučar Franjo dr., gimn. profesor u Zagrebu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Beču.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Lavovu.
Biblioteka kr. sveučilišna u Zagrebu.
Buratti-Vraniczany grofica u Zagrebu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Štajer. Gracu.
Breyer Mirko, posjednik u Križevcima.
Canjko Valentin, vjeroučitelj na liceju u Varaždinu.
Cepelić Milko, župnik u Djakovu.
Čitaonica narodna u Požegi.
Čitaonica u Županju.
Duboković vitez Nikola, načelnik u Jelsi na Hvaru.
Eskomptna banka hrvatska u Zagrebu.
Fugger pl. Franjo, kr. veterinar u Zemunu.
Gjurić Aleksandar dr. u Čazmi.
Gjenero Ivo, učitelj u Slanome kod Gruža.
Jelačić Gjuro grof u Zagrebu.
„Javor" djačko literarno društvo u Osijeku.
Kindlein Dragutin, prebendar u Zagrebu.
Korenić Stjepan, prebendar u Zagrebu.
Komora trgovačko-obrtnička u Senju.
Komora trgovačko-obrtnička u Zagrebu.
Krašković Ljudevit dr., odvjetnik u Vukovaru.
Knjižara Lav. Hartmana u Zagrebu.
Knjižnica kotarska u Metkoviću u Dalmaciji.
Knjižara sveučilišna Auerova u Zagrebu.

Knjižnica dominikanska u Dubrovniku.
Knjižnica učiteljska kotarska u Puntu (Krk, Istra).
Knjižnica kaptolska u Hvaru.
Knjižnica metropolitanske crkve u Zagrebu.
Knjižnica časnička 27. domobr. pukovnije u Sisku.
Komercijalna banka hrvatska u Zagrebu.
Knjižnica kotarska učiteljska u Kopru.
Knjižnica kr. plemić. konvikta u Zagrebu.
Landenbach Josip dr., odvjetnik u Vukovaru.
Maurović Milivoj dr., sveučilišni profesor u Zagrebu.
Marcelić Josip dr., biskup u Dubrovniku.
Marjanović Luka dr., sveučilišni profesor u Zagrebu.
Mikačić Dujam, općinski blagajnik u Splitu.
Mazzura Šime dr., odvjetnik i narodni zastupnik u Zagrebu.
Miletić pl. Stjepan dr. u Zagrebu.
Nakić Filip, biskup u Spljetu.
Novaković Josip, profesor nadb. liceja u Zagrebu.
Nautička kr. škola u Bakru.
Nikolić pl. Vladimir dr., veliki župan u Ogulinu.
Neumann Dragutin dr., odvjetnik u Osijeku.
Općina Selca na Braču.
Ožegovićianum biskupski konvikt u Senju.
Počina Roko dr., dušobrižnik bolnice u Arbanasima kod Zadra.
Pliverić Josip dr., sveučilišni profesor u Zagrebu.
Posilović Juraj dr., nadbiskup u Zagrebu.
Potočnjak Franko dr., narodni zastupnik u Zagrebu.
Preradović pl. Dušan, c. i kr. pomorski časnik u Pulju.
Pravničko društvo u Zagrebu.
Predsjedništvo c. kr. namjesništva u Zadru.
Poglavarstvo grada Petrovaradina.
Poglavarstvo kr. i slobodnoga grada Zemuna.
Poglavarstvo grada Dubrovnika.
Poglavarstvo grada Karlovca.
Poglavarstvo trgovišta Vukovara.
Poglavarstvo kr. i slobodnoga glavnoga grada Zagreba.
Ratković Ivan dr., odvjetnik na Rijeci.
Rožić Vatroslav, profesor u Zemunu.
Rubetić Cvjetko, kanonik u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. gospodarsko-šumarskog učilišta u Križevcima.
Ravnateljstvo privatne franjevačke gimnazije u Sinju.

Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Kotoru.
Ravnateljstvo c. kr. muškog učiteljišta u Arbanasima.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Rakovcu.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Gospiću.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije n Petrinji.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Bjelovaru.
Ravnateljstvo c. kr. velike realke u Spljetu.
Ravnateljstvo c. kr. ženskog učiteljišta u Dubrovniku.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Zadru.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije gornjogradske u Zagrebu.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Spljetu.
Ravnateljstvo kr. više trgovačke škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zemunu.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Vinkovcima.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Dubrovniku.
Ravnateljstvo velike gimnazije u Sarajevu.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Zadru.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Požegi.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo srpske velike gimnazije u Srijem. Karlovcima.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Senju.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije n Varaždinu.
Ravnateljstvo kr. muške učiteljske škole u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. muške učiteljske škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Sušaku.
Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.
Samostan franjevački u Fojnici.
Samostan franjevački u Livnu.
Samostan franjevački u Našicah.
Samostan franjevački u Košljunu kod Krka.
Samostan troredaca u Krku.
Sjemenište centralno bogoslovno u Zadru.
Sjemenište franjevačko Guća-Gora Travnik.
Suk Felix dr., kanonik u Zagrebu.
Stambuk Ivan dr., liječnik u Jelsi na Hvaru.
Škarica Matej, sveštenik u Slatini kod Trogira.
Štedionica u Samoboru.
Štedionica dionička u Križevcima.

Štrekelj Karlo dr., sveučilišni profesor u Štajer. Gracu.
Tomašić pl. Nikola dr., sveuč. prof. i narodni zastupnik u Zagrebu.
Učilište više u Sofiji.
Upraviteljstvo općine Korčula.
Vitezić Dinko dr., odvjetnik u Krku.
Vojaković Franjo, župnik u Zagrebu.
Vraniczany barun Dragan, vlastelin u Zagrebu.
Vraniczany barun Ljudevit, vlastelin u Zagrebu.
Zahar Ivan dr., odvjetnik i narodni zastupnik u Zagrebu.
Zbor duhovne mladeži u Djakovu.
Zbor duhovne mladeži u Zagrebu.
Žic Franjo, svećenik u Malom Lošinju.
Žerjavić Juraj dr., župnik i narodni zastupnik u Zagrebu.
Ženska učiteljska škola milosrdnih sestara u Zagrebu.

Sadržaj:

Sadržaj:

35

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1900.

PETNAESTI SVEZAK.

U ZAGREBU 1901.
KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE).

Dionička tiskara u Zagrebu.

Pokrovitelj:

Preuzvišeni i prečastni gospodin

JOSIP JURAJ STROSSMAYER,

biskup bosanski i sriemski, rimski grof i biskup uz papinski priestol, odlikovan od sv. Otca pape Leona XIII. nadbiskupskim pallijem, nj. c. i kr. apost. veličanstva pravi tajni državni savjetnik, bogoslovja i mudroslovja doktor, član bogoslovnoga sbora na bečkom i peštanskom sveučilištu, itd. itd.

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik:

Josip Torbar (do † dne 26. srpnja 1900).

Zamjenik predsjednikov:

Pero Budmani (od 26. srpnja 1900).

Predstojnici razredni:

U filologijsko-historijskom razredu:

Tade Smičiklas (do 21. siečnja 1900).
Pero Budmani (od 21. siečnja 1900).

U filozofijsko-juridičkom razredu:

Milovan Zoričić.

U matematičko-prirodoslovnom razredu:

Dr. Mijo Kišpatić.

Tajnici:

Dr. Fran Vrbanić.
Dr. Franjo Marković.

Knjižničar:

Dr. August Musić.

Arkivar:

Tade Smičiklas.

Ravnatelj galerije slika:

Prof. Nikola Mašić.

Pomoćno osoblje:

Pisar: *Franjo Korbar.*
Podvornik: *Dragutin First.*

ODBORI.

a) Financijalni:

Milovan Zoričić.
Dr. Fran Vrbanić.

b) Za izdavanje historijskih i historijsko-juridičkih spomenika:

Ivan Tkalčić.
Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Vjekoslav Klaić.

c) Za izdavanje starih pisaca:

Pero Budmani.
Dr. Franjo Marković.
Armin Pavić.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. Milivoj Šrepel.

d) Za sabiranje spomenika tradicionalne literature:

Tade Smičiklas.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. August Musić.
Sp. Brusina.

Dr. A. Heinz.
Dr. Fr. Marković.
Dr. Gj. Arnold.
Ivan Milčetić.

e) Za galeriju slika:

Dr. Franjo Marković.
Tade Smičiklas.
Dr. Milivoj Šrepel.
Milovan Zoričić.
Sp. Brusina.

f) Za knjižnicu:

Predsjednik i predstojnici razreda.

ČLANOVI.

(Redom izbora.)

Počastni članovi:

1. Aristo Aristović Kunik, c. ruski tajni savjetnik i akademik u Petrogradu. (1870., 24. listop.)
2. Dimitrij Ivanović Mendelejev, sveučilištni profesor u Petrogradu. (1882., 5. pros.)
3. Dr. E. A. Frič, profesor na českom sveučilištu u Pragu. (1893., 12. pros.)
4. Nikola Tesla, elektrotehničar u Americi. (1896., 17. pros.)
5. Franjo Bulić, umir. ravnatelj gim. u Spljetu. (1898., 15. pros.)
6. Ivan vitez Trnski, umirovljeni c. i kr. pukovnik i kr. veliki župan. (1899., 14. pros.)

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. Dr. Vatroslav Jagić, c. kr. dvorski savjetnik i prof. na sveučilištu u Beču. (1866.)

2. Armin Pavić, predstojnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoga vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Maixner, kr. zemaljski nadzornik za srednje škole, u Zagrebu. (1882., 5. pros.)
4. Pero Budmani, profesor na gimnaziji u Zagrebu, predstojnik razredni (1883., 21. stud.)
5. Ivan Tkalčić, nadarbenik prvostolne crkve u Zagrebu. (1883.)
6. Nadko Nodilo, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1883.)
7. Tadija Smičiklas, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda i arkivar. (1883.)
8. Dr. Tomo Maretić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1890., 4. pros.)
9. Dr. Milivoj Šrepel, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1893., 12. pros.)
10. Vjekoslav Klaić, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. pros.)
11. Dr. August Musić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, knjižničar. (1896., 17. pros.)

b) Dopisnici.

1. Dr. Ernest Dümmler, profesor na sveučilištu u Berlinu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Hattala, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
3. Vaclav V. Tomek, profesor na češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
4. Dr. Louis Leger, profesor na collège-u de France u Parizu. (1870., 24. stud.)
5. Stojan Novaković, kr. srbski poslanik u Carigradu. (1870.)

6. Čedomil Mijatović, kr. srbski poslanik u Londonu. (1873., 24. stud.)
7. Marin Drinov, profesor na sveučilištu u Harkovu, (1879., 21. stud.)
8. Milan Gj. Milićević, predsjednik kr. srbske akademije u Biogradu. (1879.)
9. Luka Zore, profesor u c. kr. gimnaziji u Dubrovniku. (1882., 5. pros.)
10. Dr. A. Leskien, profesor na sveučilištu u Lipskom. (1883., 21. pros.)
11. Ilarion Ruvarac, arhimandrit u fruškogorskom manastiru Grgetku. (1888., 3. pros.)
12. Dr. Grgur Krek, profesor slavistike na sveučilištu u Gradcu. (1888.)
13. Dr. Konstantin Jireček, profesor na sveučilištu u Beču. (1889., 27. stud.)
14. F. I. Uspenskij, profesor c. novoruskoga sveučilišta u Odesi. (1890.)
15. T. Florinskij, profesor c. sveučilišta sv. Vladimira u Kijevu. (1890.)
16. J. Jelčić, profesor pomorske škole i upravljatelj arkiva u Dubrovniku. (1893., 12. pros.)
17. A. V. Veselovskij, profesor na carskom sveučilištu u Petrogradu. (1893.)
18. Ivan Milčetić, profesor na kr. gimnaziji u Varaždinu. (1893.)
19. Dr. Milan vitez Rešetar, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1896., 17. pros.)
20. Marcel Kušar, gimnaz. profesor u Zadru. (1896.)
. Dr. E. Muka, gimnazijski profesor u Freibergu u Saskoj. (1896.)
. Dr. Matija Murko, docent slavenske filologije na sveučilištu u Beču. (1897.. 16. pros.)

23. Dr. Stanislav Smolka, sveuč. profesor i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu. (1898., 15. prosinca.)
24. Jan Karłowicz, urednik folklor. časopisa „Wisła" u Varšavi. (1898.)
25. Dr. Ivan Šišmanov, profesor komparativne književne poviesti u velikoj školi u Sofiji. (1898.)
26. Dr. Josip Brunšmid, kr. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)
27. Makso Pleteršnik, c. kr. gimnazijski profesor u Ljubljani. (1899).
28. Pero P. Đorđević, kr. državni savjetnik u miru u Biogradu. (1899.)
29. Dr. Ljubomir Miletić, prof. slavenske filologije u velikoj školi u Sofiji. (1900. 14. prosinca.)

U razredu filozofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. Baltazar Bogišić, umirovljeni profesor na sveučilištu u Odesi, c. ruski tajni državni savjetnik, umirovljeni crnogorski ministar pravde, u Parizu. (1867., 25. srp.).
2. Dr. Jaromir Hanel, profesor na češkom sveučilištu u Pragu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Marković, profesor na sveučilištu u Zagrebu, drugi tajnik. (1876., 20. stud.)
4. Dr. Fran Vrbanić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, prvi tajnik. (1886., 21. studenoga.)
5. Dr. Kosta knez Vojnović, zagrebački sveučilištni profesor u miru, stanuje u Dubrovniku. (1890., 4. prosinca.)
6. Milovan Zoričić, predstojnik kr. zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu, predstojnik razreda. (1893., 12. pros.)

7. Dr. Gjuro Arnold, kralj. redoviti profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)
8. Dr. Antun Bauer, kr. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)

b) Dopisnici:

1. Matija Ban, umirovljeni činovnik u ministarstvu spoljašnjih djela u Biogradu, (1867., 25. srp.)
2. Dr. Hermenegild Jireček, umirovljeni savjetnik u ministarstvu za bogoštovje i nastavu u Beču. (1867.)
3. Vaclav Brandl, zemalj. arkivar u Brnu. (1870., 24. listop.)
4. Luka Zima, umir. gimnaz. profesor u Varaždinu. (1882., 5. pros.)
5. Dr. Marijan Derenčin, predstojnik kralj. vladnoga pravosudnoga odjela u miru, i odvjetnik u Zagrebu. (1889., 27. stud.)

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. Josip Torbar, umirovljeni ravnatelj kr. vel. realke u Zagrebu, predsjednik. (1866.)
2. Spiridion Brusina, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Karlo Zahradnik, profesor na českoj tehnici u Brnu. (1882., 5. pros.)
4. Dr. Gustav Janeček, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
5. Dr. Vinko Dvořák, sveučilištni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
6. Dr. Mijo Kišpatić, profesor na sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1887.)

7. Dr. Andrija Mohorovičić, profesor na kr. realnoj gimnaziji i sveučilištni docent u Zagrebu. (1898., 15. pros.)

b) Dopisnici:

1. Dr. Šimun Šubic, profesor na sveučilištu u Gradcu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Sekulić, umirovljeni profesor u Zagrebu. (1873., 24. stud.)
3. Dr. Bogoslav pl. Jiruš, sveučilištni profesor u Pragu. (1883., 21. stud.)
4. Dr. Fr. Studnička, sveučilištni profesor u Pragu. (1883.)
5. Dr. Fr. Vejdovski, sveučilištni profesor u Pragu. (1885., 16. pros.)
6. J. M. Žujović, profesor velike škole u Biogradu. (1886., 16. pros.)
7. Nikolaj Aleksandrović Menšutkin, profesor na c. sveučilištu u Petrogradu. (1886.)
8. Dimitrija Nešić, profesor velike škole u Biogradu. (1890., 4. pros.)
9. Gjuro Zlatarskij, profesor u velikoj školi u Sofiji. (1890.)
10. Dr. Dragutin Kramberger-Gorjanović, profesor na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1891., 7. pros.)
11. Dr. C. Lepaige, profesor na sveučilištu u Liège-u. (1891.)
12. Sima Lozanić, kr. ministar u Biogradu. (1894., 12. prosinca.)
13. Dr. Vladimir Varićak, kralj. izvanredni profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1894.)
14. Dr. David Segen, izvanredni profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1894.)

15. Dr. EDUARD WEYR, profesor na češkoj politehnici u Pragu. (1895., 16. pros.)
16. Dr. ANTUN HEINZ, profesor na sveučilištu u Zagrebu. (1897., 16. pros.)
17. Dr. MIHAJLO PETROVIĆ, profesor na velikoj školi u Biogradu. (1897.)

Umrli članovi:

Počastni:

1. Dr. *August Schleicher*, profesor na sveučilištu, 17/12. 1869. u Jeni.
2. Dr. *Jan Emanuel Purkině*, profesor na sveučilištu, 29/7. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, pražki arkivar, 21/10. 1871. u Pragu.
4. Dr. *Franjo Palacky*, češki historiograf, 26/5. 1870. u Pragu.
5. *Mihajlo Petrović Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i profesor na sveučilištu, 20/12. 1876. u Moskvi.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši srbski regent, 10/8, 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator talijanski i profesor sveučilištni, 4/5. 1878. u Padovi.
8. *Ismail Ivanović Sreznevskij*, profesor na sveučilištu, 20/2. 1880. u Petrogradu.
9. Dr. *Ami Boué*, geolog, 2/11. 1881. u Beču.
10. *Aleksander Vaclav Maciejowski*, profesor na sveučilištu, 10/2. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, 1/8. 1899. u Puhakovcu.
12. Dr. *Franjo Miklošić*, umir. sveučilištni profesor, 7/3. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburžki*, umir. c. kr. satnik, 5/2. 1892. u Vinkovcih.
14. *Jakub Karlović Grot*, carski ruski tajni savjetnik i podpredsjednik carske ruske akademije nauka, 6/6. 1893. u Petrogradu.

Dr. *Dionizij Štur*, ravnatelj c. geoložkoga zavoda, 9/10. 1893. u Beču.

Ivan K. Rossi, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 10/9. 1894. u Rimu.

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. *Ivan Brčić*, profesor, 14/4. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 18/6. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić*, sveučilištni profesor, 5/12. 1878. u Zagrebu.
4. Dr. *Gjuro Daničić*, profesor slavenske filologije na velikoj školi u Biogradu, redaktor akademijskog rječnika, 15/11. 1882. u Zagrebu.
5. Dr. *Lavoslav Geitler*, sveučilištni profesor u Zagrebu, 2/6. 1885. kod Beča.
6. Dr. *Frano Rački*, predstojnik razreda, opat i kanonik prvostolne crkve, 13/2. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 19/10. 1896. u Starom gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, umir. gimnazijski profesor, knjižničar, 15/3. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Petar Matković*, umir. zagreb. sveučilištni profesor, 26/3. 1898. u Beču.

b) Dopisnici:

1. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilištni profesor, 17/9. 1871. u Pragu.
3. *Aleksander F. Gilferding*, drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Novostrujev*, prof. duh. akademije, 1873. u Moskvi.
5. Dr. *Janko Šafařik*, član državnoga savjeta, 20/7. 1876. u Biogradu.
6. *August Bielowski*, historiograf, 10/11. 1876. u Lavovu.
7. *Sergij Mihajlović Solovjev*, c. ruski tajni savjetnik, profesor na sveučilištu, 16/10. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevskij*, profesor na sveučilištu, 11/30. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanović Kostomarov*, član arheografske komisije, 19/4. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksander Vasiljević Gorskij*, rektor duh. akademije, 23/10. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksijević Lavrovskij*, školski popečitelj, 19/2. 1886. u Petrogradu.

12. *Josip Jireček*, umirovljeni c. kr. austrijski ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik českoga učenoga družtva u Pragu, 25/11. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, umirovljeni tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 25/4. 1893. u Zagrebu.
14. Dr. *Ivan Broz*, profesor kr. velike gimnazije, 7/12. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinskij*, profesor carskog sveučilišta u Varšavi, 26/8. 1896.
16. Dr. *Ivan Črnčić*, nadpop sv. Jeronima u Rimu, 7/1. 1897. u Rimu.
17. O. *Euzebij Fermendžin*, analista reda o. Franjevaca, 25/6. 1897. u Našicah.
18. *Nikifor Dučić*, arhimandrit, član kr. srpske akademije, 6/3. 1900. u Biogradu.

U razredu filozofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. *Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 12/9. 1874. u Mletcih.
2. Dr. *Jovan Subotić*, odvjetnik, 28/1. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kod kr. zemaljske vlade, 20/3. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagr., 6/8. 1889. u Zagrebu.
5. Dr. *Mirko Šuhaj*, prisjednik kr. stola sedmorice, 30/11. 1889. u Budimpešti.
6. Dr. *Blaž Lorković*, sveučilištni profesor, 17/2. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogović*, kr. umir. ministarski savjetnik, 4/5. 1893. u Zagrebu.
8. Dr. *Pavao Muhić*, umirovljeni predstojnik kr. vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, 17/10. 1897. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Miloš Popović*, pisac, 8/8. 1879. u Biogradu.
2. *Medo* knez *Pucić*, vlastelin, 1/7. 1882. u Dubrovniku.
3. Dr. *Romuald Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator, 28/9. (po st.) 1890. u Varšavi.
4. Dr. *Gustav Wenzel*, umirovljeni sveučilištni profesor i član velikaške kuće ugarske, 24/11. 1891. u Budimpešti.

U razredu matematično-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. *Živko Vukasović*, školski nadzornik kod vlade za hrvatsko-slavonsku Krajinu, 10/8. 1874. u Zagrebu.
2. Dr. *Janez Bleiweiss*, predsjednik Matice slovenske, 22/11. 1881. u Ljubljani.
3. Dr. *Josip Šloser-Klekovski*, odsječni savjetnik kod kr. zem. vlade, 28/4. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umirovljeni veliki župan, 17/3. 1893. u Zagrebu.
5. Dr. *Gjuro Pilar*, profesor u kr. sveučilištu Franje Josipa I., 19/5. 1893. u Zagrebu.
6. Dr. *Bogoslav Šulek*, tajnik akademije, 30/11. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, predsjednik akademije, 26/7. 1900. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Franjo Erjavec*, profesor c. kr. velike realke u Gorici, 13/1. 1877.
2. Dr. *J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu, predsjednik kr. srpske akademije nauka, 7/3. 1888. u Biogradu.
3. Dr. *E. Weyr*, sveučilištni profesor u Beču, 4/12. 1893.

II.

RAZREDNE I ODBORSKE SJEDNICE

TIEKOM GOD. 1900.

Sjednice razreda filologijsko-historijskoga.

Dne 18. siečnja 1900.

Predstojnikom razrednim za godinu 1900. bude opet izabran *T. Smičiklas*. — Po predlogu dr. M. Šrepela odluči razred, da se iz dotacije za „Gradju za hrvatsku književnost“ kupi od g. *Kaznačića* genealogijski kodeks dubrovačkih obitelji.

Dne 21. siečnja 1900.

Pošto se *T. Smičiklas* radi boležljivosti zahvalio na predstojničtvu, bude *Pero Budmani* izabran razrednim predstojnikom za god. 1900.

Dne 26. svibnja 1900.

Sveučilištni profesor dr. *Stjepan Tropsch* čita svoju razpravu: „Uzori Kućniku Stjepana Reljkovića“. Prema predlogu pravoga člana dra. T. Maretića, oji je razpravu bio ocienio, odluči razred, da se na tiska u „Radu“.

Pravi član *T. Smičiklas* predaje nekrolog, koji je ı napisao o dru. *Petru Matkoviću;* razred odluči, da taj nekrolog tiska u Ljetopisu, koji ima izaći za

prvu polovicu godine 1900., sa svjetlopisnom slikom i s autografom dra. Matkovića.

Razredni predstojnik *Pero Budmani* priobćuje molbu g. kanonika dra. *Franje Ivekovića*, da bi mu akademija dozvolila upotrebiti za hrvatski rječnik, koji on obradjuje, akademijsku Bogdanovićevu sbirku rieči iz Like. Molbu zagovaraju predstojnik P. Budmani i pravi članovi dr. Musić i dr. Šrepel, napominjući, da je dr. Iveković za svoj rječnik upotrebio takodjer posebnu novu gradju iz Banske krajine, zatim obilnu „Matičinu" sbirku hrvatskih pjesama iz Dalmacije i Bosne, pak će tako Ivekovićev rječnik akademijskome rječniku podati nove pribrane gradje. Razred odluči, da se molba dra. Ivekovića preporuči na prihvat skupnoj sjednici.

Po predlogu predstojnikovu odluči razred, da se g. *Radojević* u Erceg-Novom ima pozvati, neka pošalje na ogled svoju sbirku narodnih poslovica i zagonetaka, koju je bio akademiji ponudio na prodaju.

Razred upodpuni svoju odluku od 18. siečnja o. g. o rukopisu dubrovačke genealogije, prihvaćajući uslužnu ponudu predstojnikovu, da će on onaj rukopis, koji je g. *Kaznačić* podao akademiji za neznatnu odštetu od 10 forinti, popuniti iz poznate mu druge genealogije dubrovačke.

Razred potaknu pitanje o priredbi „Dubrovačkoga statuta" za tisak; o tom je jur davno bio zapodjeo dopisivanje pokojni dr. Rački s pravim članom drom. Bogišićem, pak se sada ima to pitanje privesti kraju.

Prema predlogu dra. *Šrepela* i izjavi dra. *Musića* razred odluči, da akademija ima proslaviti stogodišnjicu slavnoga slovenskoga pjesnika

Preširna tim, da dne 3. prosinca o. g. u razrednoj sjednici čita pravi član dr. *Musić* estetičnu razpravu o Preširnu.

Dne 7. srpnja 1900.

Po pismenom predlogu dra. *M. Šrepela* razred odluči, da će ove godine za nova člana dopisnika predložiti akademiji dra. *Ljubomira Miletića*, profesora slavenske filologije u višem učilištu u Sofiji.

Prihvaća se pismeni izvještaj dra. *Josipa Brunšmida* i *T. Smičiklasa* o priposlanoj hagiografijsko-poviestnoj razpravi prof. dra. *Luke Jelića* s naslovom: „Moći sv. Šimuna bogoprimaoca u Zadru."

Glede pismenoga upita prof. dra. *Gjure Šurmina*, hoće li se godine 1900. ili 1901. početi tiskanje II. knjige „Hrvatskih spomenika", za koju je on dovršio rukopis, prihvaća razred ponudu dra. *T. Maretića*, da će on za velikih praznika razgledati onaj rukopis.

Dr. Šrepel javlja ponudu člana dopisnika dra. *Milana pl. Rešetara*, da je voljan priobćiti u akademijskih spisih kao primjer dubrovačke proze iz XVI. vieka knjižicu pod naslovom: „Nacin koise ima obsluscit u govoreniu od misse. Iztomacen iz ulasckoga u jezik dubrovacki. Rim, 1592". Razred prihvaćajući ponudu, odluči zamoliti dra. Rešetara, da bi za publikaciju one knjižice napisao predgovor, a taj se ima s tekstom tiskati u akademijskom zborniku „Građa za povjest književnosti hrvatske".

Dne 6. listopada 1900.

Po izvještaju i predlogu dra. *T. Maretića* odluči razred način, kako da se postupa s nastavljanjem Hrvatskih spomenika (Acta croatica).

*

Po predlogu dra. *A. Musića* i dra. *T. Maretića* prima se razprava *Mihajla Vukčevića* s naslovom „Jezik u Kerečkom“ za „Rad“, pod uvjetom, da pisac prije izvede njeke izpravke po uputi dra. A. Musića.

Dne 27. listopada 1900.

Prof. i docent dr. *Gjuro Körbler* čita svoju razpravu „Humanista Matija Grbić (Garbitius)“. Razred odluči, da se razprava tiska u „Radu“.

Po predlogu dra. *M. Šrepela* prima se u zbornik „Građa za povjest hrvatske književnosti“ prilog g. *Ferdinanda Menčika*, kustosa u c. kr. dvorskoj knjižnici bečkoj, naime priepis hrvatskoga prievoda „Rat miša i žaba“ od *Jurja Kačića Bartulovića*, s predgovorom prinosnikovim.

Razred odluči zamoliti pravoga člana dra. *V. Bogišića*, da bi Dubrovački statut priredio za tisak u akademijskom zborniku „Monumenta histor. juridica“.

Kako ima ove godine u svetčanoj sjednici čitati razpravu član ovoga razreda, odlučuje se, da će čitati svoju razpravu dr. *M. Šrepel.*

T. Smičiklas, izviestiv o svojem sabiranju gradje za hrvatski codex diplomaticus, predloži a razred prema tomu odluči, kojim da se hrvatskim občinam ili korporacijam pošalje zahvala za dozvolu, da se iz arkivâ njihovih prepišu njeke listine za akademiju.

Dne 8. studenoga 1900.

Prof. dr. *Nikola Andrić* kao gost čitaše u javnoj sjednici svoju razpravu „Izvori starih kajkavskih drama“. Razred odluči, da se ta razprava tiska u „Radu“.

Dne 13. studenoga 1900.

Odluka šeste razredne sjednice o prilogu g. *Ferdinanda Menčika* upodpunjuje se time, da će se taj prilog tiskati tiekom godine 1901. u III-oj svezci zbornika „Građa za povjest književnosti hrvatske“.

Odluka iste one šeste razredne sjednice glede izdanja „Dubrovačkoga statuta“ dopunjuje se time, da se ima zamoliti pravi član g. dr. Valtazar Bogišić u Parizu, da bi svoj gotovi „Dubrovački statut od g. 1272“ podao akademiji za tisak tiekom god. 1901. u zborniku „Monumenta historica-juridica“, a da mu se ima uz to javiti pripravnost člana dopisnika prof. u Beču g. dra. K. Jirečka na sudjelovanje u korekturi i u sastavljanju indeksa.

Pravi član dr. *M. Šrepel* najavlja, da će u ovogodišnjoj svetčanoj sjednici čitati svoju razpravu o tom, kako je tiekom minulih 400 godina obradjivan u hrvatskoj književnosti sigetski junak Nikola Zrinski, a da će o Maruliću za proslavu njegove četiristote godišnjice čitati svoju razpravu u mjesecu travnju god. 1901.

Glede razrednoga proračuna za god. 1901. izkazuje tajnik dr. Vrbanić, da ne bi bilo troška ni za jednu svezku Monumenata, kad bi se sada sav honorar izplatio (iz posebne zaklade) N. Nodilu za njegovu II. svezku „Poviesti srednjega vieka“, pošto je ona za 11 araka veća izašla no što je bilo proračunano. S toga predlaže dr. Vrbanić, suglasno s izjavom N. Nodila u sjednici razrednoj dne 9. studenoga 1899., da se honorar N. Nodilu za spomenutu II. svezku njegova djela izplaćuje iz one zaklade tiekom četiriju godina počimajući danom 1. siečnja 1901. Razred odluči, da se taj način izplate ima pismom javiti N. Nodilu.

Prema tome odluči razred, da se u proračun

za god. 1901. ima staviti trošak za jednu svezku „Monumenta“ u obsegu oko 24 tiskana arka, i to u prvom redu za „Dubrovački statut“, i trošak za onoliku III. svezku zbornika „Građa za povjest književnosti hrvatske“, kolika bijaše II. svezka.

T. Smičiklas napominje, da bi se poslie „Dubrovačkoga statuta“ imala izdati Lopašićeva „Monumenta ecclesiae orientalis“ (u Hrvatskoj, XVI. do XVIII. vieka) oko 40 tiskanih araka, pak prof. Julija Jankovića „Cehovi varaždinski“ oko 14 araka, za tim Fermendžinova „Acta Croatiae ecclesiastica“ (od XIII. do XVIII. vieka) oko 25 araka, nadalje veoma znatna gradja dra. L. Jelića „Dalmatia descritta“, a za Codex diplomaticus“ da je gradja već spremljena za 12 svezaka, koja bi se, po živoj želji pravničkih stručnjaka, imala početi izdavati već god. 1902; ali da bi, pošto su do sada izdavani samo stariji monumenti, sada najprikladniji bili prije svega (osim „Dubrovačkoga statuta“) noviji monumenti, t. j. za poviest 18. i 19. vieka, naime u prvom redu Krčelićeva „Annua“, vrlo znatna za hrvatsku prosvjetnu, književnu i političku poviest 18. vieka, i onda (za zbornik „Starine“) znatni diarij Vrhovčev iz početka 19. vieka. Po predlogu T. Smičiklasa odluči razred, da se poslie Dubrovačkoga statuta najprije izdadu Krčelićeva „Annua“, ter se ima za dobe pribaviti za tisak prepis onoga rukopisa „Annua“, koji je u kr. sveučilištnoj knjižnici.

Spomenuv pravi član *Vj. Klaić*, kako je u Gorskom kotaru u župničkih „Libri memorabilium“ naišao na znatnu gradju za 17. i 18. viek (poimence o doseljivanju Kranjaca i Čeha), a dodavši T. Smičiklas, da i po Slavoniji ima krasne poviestne gradje u župnih i samostanskih „Libri memora-

bilium", odluči razred, da T. Smičiklas sastavi cirkular na župnike i samostane s molbom i naputkom, kako bi za akademiju napravili izvadke iz svojih „Libri memorabilium".

Pošto spomenu Vj. Klaić potrebu što podpunije zbirke prigodnih tiskanica i brošura iz dobe oko početka 19. vieka i ilirskoga doba, i pošto dodade dr. M. Šrepel, da ima ovdje u g. Šandora Rakovca krasna zbirka tê vrsti, a T. Smičiklas, da ima slična u g. Stjepana Pejakovića u Petrinji, odluči razred, da se ima u tom pogledu pismo upraviti na spomenutoga umir. c. kr. ministerijs. tajnika g. S. Pejakovića.

Po predlogu T. Smičiklasa odluči razred, da se ima — prema starijoj razrednoj odluci — i opet zaprositi prof. Bare Poparić, da bi priredio Lučićev epistolar za akademijske „Starine", što je sada, poslie Brunellijeve publikacije u „Rivista dalmatica", još potrebnije, nego što bijaše prije.

Razred odluči, da se ima za pohranu folklorske gradje nabaviti poseban ormar, koji bi se smjestio u prostorijah uprave akademijske, a da se gradja za akademijski rječnik ima prikladnije smjestiti, nego što je sada smještena.

Dne 3. prosinca 1900.

U slavu stogodišnjice rodjenja slovenskoga pjesnika Franceta Preširna čitaše u javnoj sjednici, kojoj pribivaše uz velik broj domaćega obćinstva takodjer izaslanik iz Ljubljane, ugledni slovenski pjesnik Aškrc, svoju razpravu „Preširnov Krst pri Savici" pravi član dr. August Musić. Razred odluči, da se ova razprava ima tiskati u Ljetopisu, koji će izaći u prvoj polovici god. 1901.

Sjednice razreda filozofijsko-juridičkoga.

Dne 21. siečnja 1900.

Razrednim predstojnikom za god. 1900. bude opet izabran dosadanji predstojnik *Milovan Zoričić*.

Dne 7. lipnja 1900.

Pravi član dr. *Fran Vrbanić* čita u javnoj sjednici svoju razpravu „Prilozi gospodarskomu razvoju u području negdanje hrv.-slav. Krajine u 19. vieku". Razred odluči, da se ova razprava tiska u „Radu".

Sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga.

Dne 20. prosinca 1899.

Prof. i docent dr. *August Langhoffer* čita svoju razpravu: „Prilozi entomoložkoj fauni Hrvatske, II.: Kornjaši Hrvatske, I. (god. 1886—1897.)".

Poslie toga izviesti član dopisnik dr. David Segen o razpravi dra. Jurja Majcena: „O normalama istostrane hiperbole".

Razred odluči, da se obje one razprave imadu tiskati u „Radu".

Dne 17. siečnja 1900.

Predstojnikom razrednim za god. 1900. bude izabran pravi član dr. Mijo Kišpatić, koji prihvaća izbor.

Pravi član dr. Mijo Kišpatić predaje svoje 17. potresno izvješće t. j. za godinu 1899. Razred odluči, da se to izvješće ima odmah tiskati u „Radu".

Glede poziva, koji je bio podavno stigao iz Englezke akademiji, da bi ona za izdanje medjunarodnoga kataloga prirodoznanstvenih publikacija, izašlih tiekom 19.

vieka, — koje je počelo izlaziti početkom ove godine —, priposlala popis hrvatskih radnja tê vrsti, odluči razred po predlogu pravoga člana dra. Gustava Janečka, da se ima skupnoj sjednici predložiti, neka bi akademija, za izradbu kataloga o hrvatskih prirodoznanstvenih publikacijah za 19. vieka, zatražila sudjelovanje ovdješnjega kr. sveučilišta, ter bi se u toj zajednici zamolila troškovna podpora od visoke vlade.

Kako su dosad stigle razredu samo dvie molbenice za podporu iz „razredne dotacije za iztraživanje zemlje", odgodi razred odluku o tom, dok se ne pribere više takovih molbenica.

Dne 7. travnja 1900.

Pravi član dr. V. Dvořak priobćuje, za očuvanje autorskoga prvenstva, svoj novi pokus o akustičkom kolu reakcije.

Isti pravi član dr. *V. Dvořak* čita svoj izvještaj o razpravi dra. Otona Kučere „Marina Getaldića Promotus Archimedes". Razred prihvati izvještaj i predlog.

Pravi član *S. Brusina* čita svoj izvještaj o dvima razpravama dr. L. Cara (— „Prodromus Faunae croaticae" i „Prilog za faunu crustaceâ" —). Razred prihvaća izvještaj i predlog S. Brusine, ter će se prepis njegova izvještaja priobćiti dru. L. Caru.

Predstojnik dr. M. Kišpatić čita dopis člana dopisnika dra. V. Varićaka o razpravi člana dopisnika dra. D. Segena, priobćenoj u 141. knjizi „Rada". Razred odluči, da se prepis toga dopisa priobći dru. D. Segenu i zatraži odgovor od njega.

Predstojnik predaje izvještaj D. Franića, gimn. pro-

fesora u Gospiću, o njegovom iztraživanju, koje je s podporom akademije činio god. 1899.

Predstojnik priobćuje pet molbenica, koje su stigle tražeći podporu iz ovogodišnje razredne dotacije za iztraživanje zemlje. Takove molbe poslaše: gimn. prof. u Gospiću Drag. Franić, sveuč. prof. u Zagrebu dr. A. Heinz, prirodopisac u Zagrebu Drag. Hirc, sveuč. docent u Zagrebu dr. A. Langhoffer, i ravn. učitelj u Gospiću Jamičić. Glede uporabe ovogodišnje razredne dotacije za iztraživanje zemlje, u cjelokupnom iznosu od 300 forinti, predlaže pravi član dr. And. Mohorovičić, da se iz te dotacije sada potroši 150 forinti za nabavu seismografa, koji bi se, kao svojina akademije, namjestio poslie u Kašini kod učitelja. — Razred odluči, da se iz ovogodišnje (1900.) razredne dotacije za iztraživanje zemlje, u cjelokupnom iznosu od 300 forinti, ima 150 forinti potrošiti za nabavu akademijskoga seismografa, koji će se smjestiti u Kašini, a kao podpora za iztraživanje zemlje ima se podati sveuč. profesoru dru. A. Heinzu i sveuč. docentu dru. A. Langhofferu po sto forinti, a ono pedeset forinti, što još treba, ima se zatražiti od skupne sjednice.

Dne 16. lipnja 1900.

Predstojnik dr. *M. Kišpatić* priobćuje, da je priposlanu razpravu N. Damina, profesora u Bakru, ocienio pravi član S. Brusina ter predložio, da se ona tiska u „Radu“. Prema tomu odluči razred, da se u „Radu“ tiska razprava N. Damina: „O preobrazbi i dužini življenja naših pauka u obće a Filistate napose“.

Predstojnik čita odgovor člana dopisnika dra. D. Segena na razredni dopis, koji je bio odlučen u sjednici dne 7. travnja, i obširan izvještaj člana dopisnika dra. V. Varićaka o onom odgovoru; predstojnik dodaje, da je pravi član dr. Drag. Zahradnik, nedavno boraveći u Zagrebu, posve odobrio ono mnienje, koje je izjavljeno u izvještaju dra. Varićaka. Razred u tom pitanju jednoglasno prihvati predlog pravoga člana dra. G. Janečka koji predlog se kao razredna odluka ima skupnoj sjednici priobćiti na prihvat.

Predstojnik čita dopis dra. Langhoffera, dra. Lazara Cara i Ant. Korlevića, koji se dopis tiče rukopisa dra. L. Cara „Prodromus Faunae croaticae“ i predlaže način, kako da se u buduće ocjenjuju razprave predane novome „akademijskome odboru za izdavanje hrvatske faune“. Pošto su pravi članovi J. Torbar, dr. G. Janeček i predstojnik razredni iztaknuli one ustanove u pravilih i u poslovniku akademije, po kojih nijedan odbor pa ni taj novi za faunu ne može konačno i samostalno odlučivati, nego to pripada razrednoj ili skupnoj sjednici, niti mogu članovi odborovi zahtievati, koji pravi član da izviešta u razredu o razpravah predanih odboru; pošto je pravi član S. Brusina objasnio svoj izvještajni postupak i svoj položaj u odboru za faunu ter izjavio, da unapredak nije voljan biti u razredu referentom o radnjah predanih odboru za faunu, stvori razred po predlogu dra. G. Janečka ovu jednoglasnu odluku: razredni predstojnik dr. M. Kišpatić priobćit će naustice u sjednici akademijskoga odbora za hrvatsku faunu, da g. S. Brusina nije unapredak voljan biti u razredu referentom o radnjah za „Prodromus“ i „Faunu“, a odbor taj ima načelno razpravljati o „Prodromus-u“.

Dne 7. listopada 1900.

Predstojnik javlja, da je, izvršujući odluku prijašnje razredne sjednice, naustice priobćio u sjednici akademijskoga odbora za hrvatsku faunu sadržaj one razredne odluke, ali da su neakademici članovi toga odbora pismenim podneskom zahtievali, neka se odboru pismeno priobći ona razredna odluka. Razred povladjuje predstojniku postupak i izjavlja, da posve zadostaje ter namjeri razreda odgovara puka ustmena priobćitba odboru, pak s toga ne će odbor dobiti pismene odluke.

Predstojnik priobćuje, da je priposlanu razpravu N. Damina „Pauci Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, i Istre" ocienio pravi član S. Brusina i preporučio za „Rad". Prema tomu razred odluči, da se ona razprava N. Damina ima odmah tiskati u „Radu".

Predstojnik priobćuje, da je priposlanu radnju dra. Jurja Majcena „O posrednim proizvodima perspektivnih nizovâ točakâ" predao na ocjenu članu dopisniku dru. V. Varićaku. Razred odluči, da čim dr. V. Varićak ocieni i odobri onu radnju dra. Jurja Majcena, ima se ona odmah predati u tisak za „Rad".

Glede izbora novih članova razrednih odluči razred, da ove godine ne će nikoga predložiti.

Dne 7. prosinca 1900.

Predstojnik čita dopis dra. Aug. Langhoffera i prof. Ant. Korlevića od 25. listopada g. 1900. (br. 211—1900), kojim oni obrazlažu svoj izstup iz akademijskoga odbora za hrvatsku faunu, i dodaje, da je već prije njih najavio svoj iztup iz toga odbora i treći član neakademik

dr. L. Car. — Predstojnik obrazloži neosnovanost prigovorâ, koji se u onom dopisu tiču postupka razrednoga, ter priobći takodjer pismo N. Damina, u kojem je bila naročito kazana želja, da bi se u „Radu“ a ne u „Fauni“ tiskale njegove dvie ljetos poslane razprave; u svezi s tim pročita predstojnik izjavu S. Brusine (br. 243—1900), a S. Brusina pročita i preda prepis (br. 242—1900) svoga dopisa, koji je on bio dne 9./XI. g. 1881. upravio na predstojničtvo razreda matematičko-prirodoslovnoga.

Predstojnik izjavlja, a razred prima na znanje, da je onim izstupom trojice neakademika člana prestao obstojati posebni odbor akademijski za hrvatsku faunu; to će se javiti u skupnoj sjednici.

Predstojnik predaje ove prispjele razprave:

a) dra. Milana Šenoe „Pontsko-jadranska razvodnica i jadransko joj područje u Hrvatskoj“ (uz dvie kartice i jednu kartu); rukopis je ocienio ter ga predlaže za „Rad“ predstojnik;

b) dra. Jurja Majcena „O osobitoj ravnoertnoj plohi trećega razreda u linearnom kompleksu“; rukopis je ocienio ter ga predlaže za „Rad“ član dopisnik dr. V. Varićak;

c) i d) člana dopisnika, prof. velike škole u Biogradu, Mihajla Petrovića „Jedno pitanje iz teorije funkcijâ sa dvjema nezavisno promjenljivim količinama“ i „Transcendentne transformacije algebarskih jednačina“;

e) i f) dra. B. Gavrilovića, prof. velike škole u Biogradu, „O redovima jednogranih funkcija“ „O pfafijanima“; rukopise je ocienio, ter ih predlaže za „Rad“ član dopisnik dr. V. Varićak.

Razred odluči, da se sve napomenute razprave imadu tiskati u „Radu“.

Predstojnik predaje 3 svezke, koje je akademiji na dar poslao napomenuti prof. biogradski dr. B. Gavrilović od svojih djela, i to „Analitičku geometriju“ (I. i II. sv.) i „Teoriju determinanata“. Knjige će se predati akademijskoj biblioteci, koja će se piscu darovatelju zahvaliti.

Predstojnik čita i predaje izvještaj (br. 244—1900.) dra. Aug. Langhoffera o znanstvenom putovanju, koje on s podporom akademije činio ljeti g. 1900.

Sjednice folklorskoga odbora.

Dne 26. svibnja 1900.

Urednik folklorskoga Zbornika dr. *Antun Radić* čita svoj izvještaj o svojem radu i poslovanju za taj Zbornik u razdobju od odborske sjednice, koja bijaše mjeseca lipnja 1899., do sada; u izvještaju predlaže i nagrade prinosnikom folklorske gradje.

Izvještaj kaže, da je urednik u napomenutom razdobju napisao 80 dopisa, a primio 36 novih prinosa od 19 prinosnika, od kojih je 6 iz Hrvatske, 5 iz Slavonije, 2 su iz Dalmacije, 2 iz Bosne-Hercegovine, 3 iz Istre, a jedan iz Poljske (Ciszewski); medju njimi novih je prinosnika 5. Svi ovi prinosi iznieli bi, prebrani, jake dvie svezke „Zbornika“.

Od starih prinosnika poslali su nastavke ili dopunke ovi: 1. Josip Tomec iz Virja. 2. Iv. Andrija Bortulin, bivši bogoslov u Gorici primorskoj. 3. Kata Janječerova, seljakinja iz Trebarjeva. 4. Juraj Božićević, rač. vježbenik u Ogulinu. 5. Vladimir Ardalić, iz Gjevrsakâ u Dalmaciji. 6. Šime Varnica, seljak u Gradištu (u Slavoniji). 7. Vladimir Mrakovčić iz Punta na otoku Krku. 8. Ivan Filakovac, učitelj u Prkovcima (Ivankovo). 9. Stojan Rubić, učitelj u Trav-

niku, a gradja sabrana iz Županjca (Duvna). 10. Ivan Žic, učitelj u Polju kraj Dobrinja u Istri. 11. Grgo Petković, seljak iz Budaka kod Stankovaca (Dalmacija). 12. Šimo Šimić, seljak iz Kločevca (Našice). 13. Mijo Špiljak, slušatelj filozofije. 14. Vatroslav Rožić, prof. u Zemunu.

Novi su prinosnici: 15. Alija Čatić, učitelj u Sarajevu. 16. Stanislav Ciszewski. 17. Luka Lukić, učitelj u Brezini (Lipik), a gradja je iz mjesta Varoša kod Broda. 18. Juraj Čolić, prof. u Požegi, a gradja je iz Varoša kod Broda. 19. B. Krčmarić, iz Smiljana u Lici.

Odbor odluči nagrade prinosnikom, kojim i koliko predlaže urednik, a istim načinom i Jovićeviću (iz Crnegore).

Dne 22. listopada 1900.

Pročita se i pretrese pismeni podnesak urednika dra. *A. Radića* o izplati nagradâ prinosnikom gradje za Zbornik, ter odbor, poslie potanke razprave, stvori odluke glede njekih nagrada.

Poslie dulje razprave odluči odbor, da se zadovolji dopisu visoke osobe na urednika Zbornika ter joj se pošalje pod željenom adresom (u Trst) na kratak ogled ono 19 šarnih sličica o dalmatinskih pučkih tipih i nošnjah, što je akademija bila kupila od g. M. Alačevića.

Sjednice posebnoga odbora u proslavu pedesetogodišnjice biskupovanja pokroviteljeva.

Dne 25. studenoga 1899.

T. Smičiklas, po želji odborničkoj primivši predsjedništvo, obilježi zadatak ovoga odbora, izabrana skupnom sjednicom dne 15. studenoga t. g., a dr. Fr. Mar-

ković napomenu dvie odluke posebna „odbora za izvedbu IVª razreda akademijina", stvorene dne 25. veljače t. g., naime: 1. da bi se za proslavu pokroviteljeve biskupske pedesetogodišnjice imalo započeti po narodu sabiranje posebne glavnice za potrebe IVª razreda, za koji ne može ništa trošiti redovita dotacija akademijska; 2. da akademija za napomenutu proslavu izdade ilustrovano djelo o Djakovačkoj stolnoj crkvi, koju je pokrovitelj biskup podigao.

Odbor odluči, da ravnatelj galerije N. Mašić sastavi program za izdanje ilustrovana djela o djakovačkoj stolnoj crkvi, koje bi akademija posvetila svome pokrovitelju za proslavu njegove biskupske pedesetogodišnjice.

Dne 2. prosinca 1899.

Pošto je ravnatelj galerije *N. Mašić* izjavio, da bi arhitekt imao rukovoditi posao oko izdavanja naumljenoga djela, zamoljen je da dodje u odborsku sjednicu g. arhitekt Josip pl. Vancaš, ter su uz njegovo sudjelovanje stvorene ove odluke. 1. Glede ilustracijâ za proslavno djelo „Stolna crkva u Djakovu" sastavit će program J. pl. Vancaš i N. Mašić, ter će oni u tu svrhu poći i u Djakovo. 2. Glede teksta (hrvatski izvornik i franceski prievod) zamolit će se pokrovitelj biskup, da dozvoli arhitektu J. pl. Vancašu upotrebu svoga djelca „Opis stolne crkve u Djakovu". 3. Glede troška za djelo sastavit će odboru predlog J. pl. Vancaš i N. Mašić na temelju cjenikâ, koji stignu od glasovitih artističkih zavoda u Beču i Pragu.

Dne 10. prosinca 1899.

N. Mašić predaje cjenik bečkoga zavoda „Angerer et Göschel" i naručeno djelo „Votivkirche in

Wien", pak zajedno s J. pl. Vancašem predlaže potanki program i troškovnik naumljenoga djela.

Poslie potanka viećanja odbor odluči: 1. Da se sastavljeni program i troškovnik preporuči na prihvat ovogodišnjoj glavnoj skupštini; trošak bi za 600 otisaka proslavbenoga djela iznosio oko 8000 for., a očekuje se prodajom djela pokriće od bar 3000 for. 2. Podloga tekstu ima biti biskupov „Opis", a stručne arhitekturne podatke pridati će J. Vancaš. 3. Za crteže arhitekturne predložit će J. Vancaš vještaka, a njegove izradke sam će nadzirati. 4. Poslie povoljne odluke glavne skupštine zamolit će pismom T. Smičiklas preuzvišenoga pokrovitelja, da bi akademiji poslao na porabu za djelo sve nacrte, fotografije i kartone o svojoj kadedrali, koje on ima. 5. U Djakovo će poći J. pl. Vancaš i N. Mašić, da odrede, koje li se nove fotografije imadu napraviti za djelo.

Dne 20., 22. i 23. prosinca 1899.

U sjednici dne 20. prosinca pokazuje se g. arhitektu *Pospišilu,* kojega je za crtežni posao odlučno preporučio J. pl. Vancaš, program njegova crtarskoga zadatka.

U sjednici dne 22. prosinca, gdje takodjer pribivahu prizvana gospoda I. Kostrenčić i graditelj Carnelutti a sasluša se i poručeno mnienje naslov. gradjev. savjetnika g. K. Weidmanna, potanko se viećaše o pribavi ilustracijâ za djelo, a najpače o crtežih, ter odbor odluči sačiniti ugovor s g. Pospišilom po sastavku J. pl. Vancaša, čijemu mnienju o veličini nagrade za crteže i o vještini crtara povladjuju upitani stručnjaci, a za francezki prievod hrvatskoga teksta odluči odbor zamoliti g. prof. Julija Adamovića.

Prema odluci odborskoj stvorenoj dne 23. pros., a na temelju koncepta J. pl. Vancaša sastavi tajnik dr. *Fr.*

Vrbanić zaključni (ugovorni) list medju akademijom i g. Pospišilom, ter bude taj list s obiju strana podpisan dne 27. prosinca.

Dne 8. i 10. siečnja 1900.

G. *Pospišil* označi, što se može za djelo upotriebiti od onih crteža i fotografija, koje je pokrovitelj biskup akademiji poslao; J. pl. Vancaš ovlasti se, da dopuni ugovor sklopljeni s Pospišilom glede njekih potrebnih crtežnih dodataka a njekih izostavaka. Prihvati se sastavljeno N. Mašićem pismo, kojim se za njeke Schmidtove crteže o Djakovačkoj katedrali moli sin slavnoga graditelja, barun Schmidt, profesor politehnički u Monakovu. Glede pribave novih fotografija upitat će pismom N. Mašić zavod Angerera i Göschela. Tekst o arhitekturi udesit će J. pl. Vancaš, a opis slika sastavit će N. Mašić; glede udesbe opisnoga teksta o arhitekturi zamolit će ustmenu odluku pokroviteljevu prigodom rodjendana njegova (4. veljače) čestitalac mu akademik s N. Mašićem i J. pl. Vancašem.

Dne 14. veljače 1900.

Čita se potanki djelu program, koji su u Djakovu dne 8. i 9. veljače konačno ustanovili Vancaš, Mašić i tajnik dr. Marković. Odbor prihvaća taj program i predloge Vancaševe te Mašićeve, koje da se djakovačke slike (slavnih umjetnika Maximilijana Seitza i sina mu Ludovika) priobće hromografskim načinom — u tu svrhu će se zamoliti za izvorne kolorirane kartone gosp. Lodovico Seitz u Rimu —, a koje fotografskim načinom ter se imadu nove fotografije na licu mjesta napraviti. Odbor odluči rokove, kada ima koji sastavni

dio djela biti priredjen gotov, da se uzmogne za vremena poslati u tisak, a zatražit će se troškovnik od zavoda Angerera i Göschela.

Dne 3. ožujka 1900.

Tajnik dr. *Vrbanić* javlja, da je na njegov pismeni upit odgovorio pravi član jugoslav. akademije u Pragu prof. dr. Hanel, da je čuveni pražki umjetnički zavod „Česká grafická společnost Unie“ pripravan s akademijinom podporom od 3000 forinti izdati kao nakladnik sjajno opremljeno jubilarno djelo, ter iz one podpore namiriti takodjer arhitektonskoga crtara i potrebne nove fotografije, a akademiji podati 200 otisaka za njezine članove i jedan sjajni otisak za pokrovitelja. Zahtjev, koji za isti posao stavlja „Dionička tiskara“ u Zagrebu, veći je od zahtjeva pražkoga zavoda, a ovaj bi bez sumnje bolje izveo posao. Bečki umjetnički zavod Schroll-ov izjavio je tajniku dru. Vrbaniću, da ne bi u nakladu uzeo akademijina djela.

Odbor odluči, da se u načelu prihvati ponuda pražkoga zavoda „Česká grafická společnost Unie“, i da se, čim od bečkoga zavoda Angerera i Göschela prispiju naručene fotografije, imade taj posao izplatiti i sa zavodom razriešiti daljnja sveza.

Odbor ponovno ustanovljuje dielove opisnoga teksta i povjerava njegovu konačnu redakciju tajniku dru. Markoviću, a odredjuje nagrade pl. Vancašu i Mašiću i francezkome prevodiocu, svakome po 40 forinti za jedan tiskani arak onolika obsega, kolik je jednome arku „Rada“.

Dne 15. ožujka 1900.

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje pismenu ponudu pražkoga zavoda „Česká grafická společnost

Unie" — suglasnu s onim, što je rečeno u prednjoj sjednici — i zahtjev njegov, da mu se pošalju svi crteži i sve fotografije, a teksta da bude (hrvatskoga i francezkoga) ukupno do 48 strana velika formata, koji je odredjen za djelo; zavodu se pak javio zahtjev, da bude na djelu označena akademija kao izdavateljica i podpornica. Odbor povladjuje tajniku dopisivanje sa pražkim zavodom i ovlaštuje ga na daljnje pregovore.

Glede 32 prispjela komada Angerer- i Göschel-ovih fotografija o djakovačkoj katedrali odbor odlučuje po predlogu N. Mašića, da se u djelu ne upotrebi sedam njih (pod Angererovimi brojevi 12, 15, 16, 17, 18, 29 i 30).

Dne 18. ožujka 1900.

Glede priposlanoga računa od bečkoga zavoda „Angerer i Göschel" za 32 komada fotografija (prema pogodbi 1026 K) odluči odbor po predlogu N. Mašića, da se od zavoda pismom zatraži odbitak za dvie nenaručene fotografije (komad 12. i 30.) i za dvie zlo retuširane (komad 17. i 29.).

Po predlogu dra. Vrbanića odbor odluči ponuditi pražkome zavodu „Česká grafická společnost Unie" 100 for. putnoga troška i dnevnicâ za njegova stručnjaka, koji bi u Zagreb došao i s akademijom potanko utanačio glede jubilarnoga djela.

Dne 25. ožujka 1900.

Odbor viećaše u nazočnosti arhitekta g. J. pl. Vancaša i g. Urbanka, izaslanika pražkoga zavoda „Česká grafická společnost Unie". Pošto se je prvi put otvorila škrinja fotografskih cliché-a, prispjela od Angerera i Göschela, ustanovi se sadržaj i opet se škrinja zatvori za odpremu u Prag.

Sjednica potankim viećanjem odredi, koje će sve ilustracije i kakovom reprodukcijom ući u jubilarno djelo, a za tim ustanovi sliedeće ugovorne odredbe, koje će trebati da prihvati to pražki zavod to akademija:

1. Akademija će podati pražkome zavodu podporu od tri tisuće forinti.

2. Pražki zavod dati će akademiji dvie sto vezanih otisaka (neprodajnih) za njezine članove, a jedan sjajno vezan za njezina pokrovitelja.

3. Pražki zavod platit će honorar za tekst hrvatski i prievod francezki, oboje ukupno 48 strana formata velika 21 × 33 cm. (što iznosi sedam araka „Radą"), i to po 40 forinti za obseg jednoga arka „Rada".

Pražkome zavodu ima akademija poslati sav tekst (hrvatski i francezki) do sredine svibnja; za korekture i revizije brinut će se akademija.

Svaki otisak imat će tekst polom hrvatski polom francezki, ili mjesto hrvatske polovine, prema potrebi pražkoga zavoda, bud česku bud poljsku.

4. Fotografske će snimke pražki zavod što prije poslati akademiji za uporabu kod sastavljanja teksta.

5. Od troška za crteže Pospišilove i za fotografije — računajući za Pospišila najviše 950 for., a za fotografije 513 for., ukupno 1463 forinti — ima pražki zavod platiti osam sto forinti; taj akademijin zahtjev predložit će g. Urbanek pražkome zavodu.

6. Pražki zavod vlastan je izdati u prvom izdanju toliko hoće otisaka, i to napose českih, koliko hoće, ali ima akademiji javiti broj otisaka.

Pražki zavod postat će vlastnikom svih clichéâ i reprodukcijâ i teksta u toliko, da je on vlastan pojedine

komade rečene gradje (ali ne sve ukupno) prodavati drugim, kao n. pr. ilustrovanim časopisom.

7. Ali to vriedi samo za prvo izdanje. Ako bi došlo do drugoga izdanja djela, to je pražki zavod dužan učiniti s akademijom pogodbu glede drugoga izdanja, prije nego pristupi k njemu.

Dne 6. travnja 1900.

Čita se povoljni odgovor g. Lodovica cav. Seitza iz Rima (br. 72—1900.) na akademijinu zamolbu, i ustavljuje se očevidom, da je, s priloženim popisom i oznakom, poslao dvanaest koje kartona koje inih komada za reprodukciju, i to jedanaest komada u bojah a jedan u fotografiji, sve u dobrom stanju osim njekih neznatnih ošteta, koje se ustavljuju i bilježe.

Uslied ove znatne pošiljke na privremenu porabu akademijinu odbor odluči:

1. da prestaje potreba, da bi se u Djakovo slali domaći mladi slikari na pravljenje koloriranih podložaka za reprodukciju u jubilarnom djelu, a tim će se prištediti nakanjeni trošak od kojih 400 forinti;

2. da se ugovor s pražkim zavodom glede komadâ, koji se imadu reproducirati u djelu, i glede načina reprodukcije promieni u njekih točkah, ter se sve tê točke potanko ustanovljuju; a pražkome zavodu poslat će se iz pošiljke g. Lod. cav. Seitza oni komadi, koji su odredjeni za reprodukciju.

Dne 7. lipnja 1900.

Odbor odluči: a) Pošto je g. prof. dr. Julije Adamović na francezki preveo slikarski opis a izjavio, da ne dospieva prevesti i arhitektonski opis, to se ovaj dio

prievoda povjerava g. prof. Sarazinu, koji se je izjavio voljan da to učini. b) U opisu imadu biti kratki vjekopisni podatci o glavnih umjetnicih, koji su radili kod djakovačke stolne crkve. c) Zamolit će se predsjednik J. Torbar, da sastavi posvetni list pokrovitelju, a i taj će se prevesti na francezki. d) I arhitektonski i slikarski opis ima, prije nego se preda u tisak, revidirati književni tajnik.

Daljnju brigu oko zadataka ovoga odbora vodiše to skupske sjednice to uprava akademijska.

III.

SKUPNE SJEDNICE.

Dne 21. siečnja 1900.

Predsjednik *J. Torbar* pozdravlja nove prave članove dra. Gj. Arnolda i dra. A. Bauera, kojih se zahvalna pisma primaju do znanja.

Tajnik dr. *Vrbanić* čita zapisnike posljednje skupne sjednice; zapisnici se ovjerovljuju. Isti tajnik priobćuje posljednje razredne odluke o razpravah primljenih za „Rad“ i o izabranih predstojnicih za g. 1900.; prima se do znanja.

Odlučuje se zatražena zamjena publikacijâ, i to: a) uredničtvu „Obščestvo ljubitelej izučenija Kubanskoj oblasti“ u Jekaterinodaru (u Kavkazu) „Rad“ svih razreda, „Starine“ i „Ljetopis“; b) uredničtvu „Blgarska Zbirka“ u Sofiji „Rad“ svih razreda i „Ljetopis“, a iste publikacije takodjer c) uredničtvu „Bulletin of the New-York Public Library“; d) „Družtvu hrvatskih umjetnika i književnika u Zagrebu“ (za časopis „Život“) „Rad“ svih razreda.

C. i kr. posadnoj bolnici u Zagrebu poklanjaju se, uslied zamolbe, sve dosad izašle svezke „Zbornika za narodni život i običaje j. S.“, Nodilova „Povjest srednjega vijeka“ I. svez., djelo „U proslavu pedesetgodišnjice hrvatske književnosti“, i Kurelčev prievod „Stope Hristove“. Slovenskoj knjižnici ljubljanskih bogoslovaca, uslied zamolbe za sniženu cienu,

dozvoljava se popust od 50% za sve publikacije izašle do konca god. 1898., dok je za potlanje običajna godišnja predplatnina 20 K.

Odlučuje se, pod kojimi se uvjeti može dozvoliti družtvu „Umělecká Beseda“ u Pragu reprodukcija Čermákove slike „Ranjeni Crnogorac“.

Kako (prema odluci skupne sjednice od 7. veljače 1897.) ima i ove godine akademija odaslati dva čestitaoca pokrovitelju povodom njegova rodjendana dne 4. veljače, odašiljaju se tajnik dr. Marković i ravnatelj galerije N. Mašić, koji će tom prigodom zamoliti savjet pokroviteljev glede djela „Stolna crkva u Djakovu“.

Dne 18. veljače 1900.

Čita se visoki odpis preuzvišenoga gospodina bana, da je Njegov. c. i kr. apostolsko Veličanstvo previšnjom odlukom od 18. siečnja 1900. blagoizvoljelo potvrditi izbor Josipa Torbara za predsjednika akademije.

Čita se preuzvišenoga gospodina pokrovitelja pismo, kojim se akademiji zahvaljuje za čestitku k svome rodjendanu.

Novi počastni član Ivan vitez Trnski pismom se zahvaljuje za izbor.

Uslied odgovora družtva „Umělecká Beseda“ u Pragu glede reprodukcije Čermákove slike „Ranjeni Crnogorac“ iznova se odlučuje o uvjetih za dozvolu reprodukcije.

Odlučuje se u zamjenu davati „Rad“ svih razreda Ljetopis družtvu „Moravská musejní společnost“ Brnu, i uredničtvu filosofijskoga časopisa u Pragu Česká Mysl“, a uredničtvu „Života“ u Zagrebu jesto mat. prirod. „Rada“ folklorski „Zbornik“.

Dne 15. ožujka 1900.

Čita se visoki odpis preuzvišenoga gospodina bana od 27. veljače 1900. (br. 894/Pr.), kojim se potvrdjuje izbor P. P. Gjorgjevića u Biogradu za člana dopisnika.

Opravi se izbor članova za akademijske odbore onako, kako je sastav tih odbora prikazan na str. 6 i 7 ovoga Ljetopisa.

Za priegledbu računâ o gospodarskoj akademijskoj upravi za god. 1899., i računâ akademijske knjižare o knjigah prodanih god. 1899., budu izabrani pravi članovi dr. A. Mohorovičić i dr. A. Musić.

Tajnik *dr. Vrbanić* predlaže, da se odbor ad hoc, koji priredjuje djelo „Stolna crkva u Djakovu“ za proslavu 50-godišnjice pokroviteljeva biskupovanja, ovlasti na sklapanje nakladne pogodbe s umjetničkim zavodom „Česká grafická společnost Unie“ u Pragu, i da se onaj odbor još popuni kojim članom. Predlog se prihvaća uz dodatak, da ima odbor konačnu pogodbu sa pražkim zavodom do znanja staviti skupnoj sjednici, a u odbor se biraju još članovi dr. Gj. Arnold i dr. A. Musić.

Odobrava se postupak akademijske uprave, što je uslied pismena poziva k proslavi 25-godišnjice „Pravničkoga družtva u Zagrebu“ dne 3. ožujka o. g. tome družtvu pismom čestitala a predsjednik akademiju zastupao kod svečane družtvene sjednice.

Uprava se je pismom zahvalila „Hrvatskome družtvu umjetnosti“, što je akademiji poklonilo sliku pape Pia IX.; slika je po uputi ravnatelja galerije N. Mašića postavljena u tajničkoj sobi.

Povodom smrti akademijina člana dopisnika arhim. Nikifora Dučića u Biogradu (dne

6. ožujka o. g.) uprava je kr. srpskoj akademiji, koja je onu tužnu viest amo brzojavila, odvratila sažalnom brzojavkom, pak je u znak žalosti dala izvjesiti crnu zastavu na akademijskoj palači. Skupna sjednica bilježi u zapisnik častan spomen odličnome članu pokojniku i kliče mu „Slava".

Dne 29. travnja 1900.

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje zahvalu preuzvišenoga gospodina pokrovitelja za akademijinu čestitku k njegovu imendanu.

Visoka kr. hrv. slav. dalm. zemaljska vlada, odio za bogoštovje i nastavu, odpisom od 6. travnja 1900. br. 2083 dostavlja obrazložen izvještaj kr. državnoga nadodvjetničtva od 3. veljače 1900. u pogledu ostavine gdje. Vilhelmine Šimatović, koja je akademiji ostavila zapis od 3000 for. U savezu je s tim pismena molba akademiji od gdje. Oktavije pl. Adamović, rodj. pl. Mihalović, da bi se imovina pokojne V. Šimatović, oporučno zapisana akademiji, razdielila na jednake dielove medju akademijom i njom. Tajnik dr. *Vrbanić,* razloživši na temelju spisâ stanje stvari, predloži a skupna sjednica većinom glasova — dočim je manjina pristajala uz drugačiji predlog pravoga člana dra. G. Janečka — prihvati i stvori ovu odluku: Gospodji Oktaviji pl. Adamović, rodj. pl. Mihalović, ima se izplatiti dvadeset postotaka onoga čistoga iznosa, što ga bude akademija u obće primila iz ostavine pokojne Vilhelmine Šimatović, no ipak pod taj uvjet, da Oktavija pl. Adamović izda pravovaljanu izjavu, kojom se unapredak bezuvjetno odriče svih bud kojih zahtjeva proti ostavini iza pokojne Vilhelmine Ši-

matović, odnosno, pod tim naslovom, proti zakladi Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti".

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje, da je vis. kr. zem. vlada priposlala račune o upravi akademijske zaklade za god. 1899., a financijalni odbor da je ove račune pregledao i podnio akademiji poseban izvještaj, iz kojega se razabire, da je koncem god. 1899. imovina akademijske zaklade iznosila 274.524 for. 64 novč. napram stanju zaklade koncem god. 1898. od 269.986 for. 80 novč., te da se je prema tome povećala tečajem god. 1899. za 4537 for. 84 novč., odnosno, odbivši naknadnu doznaku kr. zemaljske vlade za god. 1899. u iznosu od 168 for. 32 nč., za 4369 for. 52 nč. Financijalni odbor, pregledavši ove račune, našao ih je u redu. Skupna sjednica primi izvještaj do znanja.

Tajnik dr. *Vrbanić* izvještuje (br. 68—1900. uručb. zapisnika) o zaključnih računih prihoda i razhoda blagajničke uprave akademijske za g. 1899., te o upravi posebnoga novca, kojim upravlja akademija. Iz tajnikova izvještaja vidi se, da je ukupni prihod akademijin g. 1899., odbivši prolazne izdatke i primitke, iznosio 25.912 for. 39 novč., a ukupni izdatak 18.053 for. 51 novč., te da je prema tomu koncem god. 1899. preostao ukupni višak od 7858 for. 88 novč. iliti 15.717 K 76 f. O tih računih predaju svoj izvještaj i predlog (br. 93—1900.) pravi članovi dr. A. Musić i dr. A. Mohorovičić, bivši za tu pregledbu, prema čl. 15. pravilâ, izabrani u skupnoj sjednici dne 15. ožujka o. g.; a skupna sjednica, jednoglasno prihvaćajući njihov izvještaj i predlog, ne samo podieli tajniku dru. Vrbaniću absolutorij za g. 1899., nego mu izreče i podpuno priznanje ter zahvalu za

njegov požrtvovni trud, s kojim je akademijske račune vodio u god. 1899.

Tajnik dr. *Vrbanić* izvještuje, da je knjižara „Dioničke tiskare" predložila račune o akademijskih knjigah prodanih tečajem god. 1899. Po tom izkazu ima akademija dobiti za knjige prodane god. 1899. čist iznos od 1767 K 36 f., što je za 390 K 40 f. manje nego što je bilo god. 1898. Prema odluci skupne sjednice od 15. ožujka o. g. pregledali su ove račune i zalihu knjiga akademijskih, što ih ima na skladištu ona knjižara, pravi članovi dr. A. Musić i dr. A. Mohorovičić. Prema njihovu izvještaju i po predlogu tajnikovu skupna sjednica odobrava račune knjižare o akademijskih knjigah za god. 1899.

Prihvaća se predlog matem.-prirod. razreda, iz sjednice toga razreda od 7. travnja o. g., da se iz ovogodišnje dotacije za iztraživanje zemlje kupi seismograf za 300 K, i da se po 200 K podpore za iztraživanje zemlje poda članu dopisniku dru. A. Heinzu i dru. A. Langhofferu; u te svrhe nedostajuća u dotaciji svota od 100 K ima se nadopuniti iz pristedaka za god. 1900.

Odobrava se nakladna pogodba, koju je odbor za proslavu pedesetogodišnjice pokroviteljeva biskupovanja sklopio s družtvom „Česká grafická společnost Unie" u Pragu za izdavanje djela „Stolna crkva u Djakovu". Po toj pogodbi ima akademija ažkome družtvu dati za izdanje onoga djela podporu 1 2200 forinti, za tim sve fotografije i slike, ›trebite za reprodukciju, a družtvo se obvezuje dati :ademiji jedan svetčani primjerak djela za ·kupa pokrovitelja, i sto primjeraka vezanih a

sto nevezanih. Honorar za opisni tekst ima platiti družtvo.

Dne 3. srpnja 1900.

Glede proslave biskupske pedesetogodišnjice preuzvišenoga gospodina pokrovitelja odlučuje se:

1. Akademija ima po svojim izaslanicima dru. A. Baueru i tajniku dru. Vrbaniću zamoliti preuzvišenoga gospodina nadbiskupa dra. J. Posilovića, da bi na proslavni dan 8. rujna o. g. odredio svetčanu službu Božju u zagrebačkoj stolnoj crkvi.

2. Da svetčani otisak djela „Stolna crkva u Djakovu" odnese preuzvišenomu g. pokrovitelju i čestita njemu posebno akademijsko odaslanstvo, u kojem imadu biti oba tajnika i još koji akademici, kako proslavni odbor odredi.

3. Da se od otisaka djela „Stolna crkva u Djakovu", što bude akademija primila od pražkoga nakladnoga družtva „Unie", ima predati po jedan primjerak: a) preuzvišenome gospodinu banu; b) visokome kr. zemaljskome vladnome odjelu za bogoštovje i nastavu; c) knjižnicama kr. sveučilišta u Zagrebu i Jugoslavenske akademije; d) počastnim i pravim članovom i onim dobrotvorom akademije, koji dobivaju njezine publikacije; e) onim akademijam i književnim družtvom, štono u zamjenu dobivaju sve akademijine publikacije; f) gospodi Lodoviku cav. Seitzu u Rimu, prof. bar. Schmidtu u Monakovu, pak arhitektu Josipu pl. Vancašu, ravn. galerije N. Mašiću, i profesorima dr. J. Adamoviću i Sarazinu. Glede onih dnevnika i beletrističkih časopisa, kojim akademija šalje svoje publikacije, ima se upozoriti pražka nakladnica „Unie", da bi im ona podala po jedan primjerak.

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje razredne sjedničke odluke (od 26. svibnja, 7. lipnja i 16. lipnja o. g.) o razpravah, koje se prihvatiše za akademijske publikacije; k jednu i sjedničku odluku razreda filologijsko-historijskoga od 26. svibnja o. g., da se dne 3. prosinca o. g. ima jubilej Preširnov proslaviti tim, da pravi član dr. A. Musić čita svoju razpravu o Preširnovu epu „Krst pri Savici".

Odobrava se, što je uprava brzojavno čestitala staroslavnome Krakovskome sveučilištu k proslavi petstogodišnjice.

U znak zahvalnosti kliče se „Slava" i bilježi se u zapisnik uspomena rodoljubnoga pokojnika, prečast. g. Jakova Cerovskoga, opata, kanonika i umir. župnika Bistranskoga, koji je akademiji oporučno ostavio zapis od dvie sto Kruna, a ova svota, jur predana akademiji, priklapa se akademijskoj „zakladi za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu".

Prihvaća se priedlog razreda filologijsko-historijskoga od 26. svibnja o. g., da se preč. g. kanoniku dru. Franji Ivekoviću dozvoli za njegov „Rječnik hrvatskoga jezika" poraba akademijske sbirke Bogdanovićeve.

Po pismenoj preporuci pokroviteljevoj poklanjaju se „Zboru duhovne mladeži vrhbosanske" sve akademijine publikacije izašle do konca g. 1899., u koliko ih još ima na skladištu, a kasnije publikacije može rečeni zbor dobivati uz običnu godišnju predplatninu.

Častnome Franjevačkome samostanu u Kotoru daju se sve do konca god. 1899. izašle publikacije akademijske uz popust od 50% knjižarske ciene, a kasnije uz običnu godišnju predplatninu.

Odobrava se sjednička odluka razreda matem.-prirodoslovnoga od dne 16. lipnja o. g. glede medjusobice toga razreda prama „Odboru za hrvatsku faunu“.

Dne 26. srpnja 1900.

Zamjenik predsjednikov *Pero Budmani* javlja pretužnu viest, da je **predsjednik akademije Josip Torbar jutros (26. srpnja) u 3 i $^3/_4$ sata preminuo.** Spomenuvši predsjednikov zamjenik vrline i krieposti neprežaljenoga pokojnika a napose njegove velike zasluge za akademiju, izkazuje skupna sjednica svoju žalost za nezaboravnim predsjednikom.

Stronućem saslušа se brzojavna sažalnica pokroviteljeva: **„Izjavljujem oviem slavnoj našoj akademiji najdublje osjećano svoje sažaljenje nad gubitkom vele dostojnoga i uzornoga svećenika, neumornoga te podpunoga učenjaka i vele zaslužnoga njenoga predsjednika Josipa Torbara. Strossmayer, pokrovitelj akademije“.**

O sudjelovanju akademije kod pogreba pokojnikova stvori skupna sjednica ove odluke:

1. Na palači akademijskoj razvit će se crna zastava. 2. Akademija će izdati osmrtnicu hrvatskim i latinskim jezikom, a razaslat će ju vanjskim svojim članovom i svim akademijam ter inim književnim družtvom, s kojimi stoji u svezi. 3. Brzojavno će se doglasiti smrt predsjednikova: kr. srbskoj akademiji u Biogradu, Matici slovenskoj u Ljubljani, Matici dalmatinskoj u Zadru, Matici srbskoj u Novom Sadu, i najstarijemu drugu pokojnikovu ter pravomu članu prof. dru. Jagiću u Beču. 4. Akademija će položiti žalobni vienac na odar pokoj-

nikov. 5. Akademija će za pogrebne troškove dati tisuću i sto kruna. 6. Članovi akademije pribivat će sprovodu korporativno. 7. Nadgrobno slovo govorit će pravi član matem.-prirodoslov. razreda prof. Spiro Brusina.

Dne 7. listopada 1900.

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje, da su akademiji povodom smrti njezina neprežaljenoga predsjednika Josipa Torbara stigle mnoge sažalnice, koje su pohranjene medju spisi pod br. 147, 154, 159 i 164, a akademija se je svim pismeno zahvalila za izjavljenu sućut; da je akademija ustmenim načinom izjavila svoju zahvalnost svima trima predstojnicima kr. zemaljskih vladnih odjela i načelniku grada Zagreba, koji su bili na predsjednikovu sprovodu; da se je akademija u novinah zahvalila svim, koji su njezinu predsjedniku izkazali posljednju počast.

Zamjenik predsjednikov Pero Budmani sa tajnikom drom. Vrbanićem i knjižničarom drom. Musićem zastupahu akademiju kod proslave **biskupske pedesetogodišnjice pokroviteljeve** u Djakovu, čestitahu pokrovitelju i predadoše mu akademijsko spomen-djelo **„Stolna crkva u Djakovu“. Preuzvišeni gospodin pokrovitelj** poručuje akademiji po tom izaslanstvu svoju najtopliju hvalu.

Zahvalno se prima u akademijsku knjižnicu primjerak nova izdanja Rheimskoga evangjelistara, poklonjen akademiji od preuzvišenoga gospodina pokrovitelja.

Tajnik dr. *Vrbanić* priobćuje izvještaj (pod br. 184 akad. spisa) o proslavnom djelu „Stolna crkva

u Djakovu". Izvještaj pokazuje, da je za djelo akademija potrošila 9.430 K 31 f.; da su otisci, koje je primila akademija od nakladnice „Unie", razdieljeni prema odluci skupne sjednice od 3. srpnja o. g.; da je na temelju računa, obredjena ravnateljem galerijskim N. Mašićem, izplaćeno nakladnici „Unie" 5262 K 33 f. Po predlogu tajnika dra. Vrbanića jednoglasno se prima izvještaj do znanja, i izjavlja se pražkome zavodu „Česká grafická společnost Unie" pismeno priznanje, što je kod izvedbe djela „Stolna crkva u Djakovu" bio prama akademiji osobito susretljiv, i što je svu pomnju i sav trud uložio u što sjajniju opremu i u što ljepšu izvedbu toga djela. A po predlogu pravoga člana dra. G. Janečka izjavlja skupna sjednica odboru za proslavu biskupske pedesetogodišnjice pokroviteljeve zahvalnost i priznanje za trud i nastojanje, po kojem je djelo tako liepo i dostojno izvedeno.

Primaju se do ugodnoga znanja zahvale „Matice slovenske" i prof. bar. Schmidta (u Monakovu) za poslate im primjerke djela „Stolna crkva u Djakovu", o kojem prof. bar. Schmidt, sin slavnoga gotičara, u svojem zahvalnom pismu kaže ove rieči (preveđši ih mi u hrvatski): „Tekst i ilustracije djela takme se uzvisujući to djelo medju najbolje novije publikacije, ter će ono biti akademiji na trajnu diku".

Priobćuje se sjednička odluka razreda filologijsko-historijskoga od 16. srpnja o. g. o prihvatu razprave za „Rad".

Odobrava se, što je uprava dne 5. kolovoza o. g. uslied pismena poziva, stigla akademiji iz Ponikve od odbora za proslavu stogodišnjice velikoga sloven-

skoga pisca i rodoljuba biskupa A. M. Slomšeka, poslala odboru brzojavnu čestitku. Jednako se odobrava, što se je uprava pismenom čestitkom odazvala pozivu k 25-godišnjici hrvatskoga pjevačkoga družtva „Vile“ u Varaždinu.

Odlučuje se, da se ruskome arheologijskome institutu u Carigradu uslied njegova poziva imade u zamjenu za njegove publikacije davati od sada „Rad“ I. i II. razreda, „Starine“ i „Ljetopis“, a starije akademijske publikacije mogu mu se dati uz 50% popusta.

Hrvatskome djačkome pripomoćnome družtvu u Pazinu poklanjaju se uslied njegove zamolbe sve dosadanje i sve buduće publikacije akademijske.

Uslied visokoga odpisa kr. zemalj. vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu od 25. srpnja 1900. br. 7460, kojim se akademija poziva, da iz nova uzme u pretres molbu Oktavije pl. Adamović glede izručbe ostavine pokojne Vilhelmine Šimatović, stavlja tajnik dr. Vrbanić predlog, obrazložen na temelju novo saznanih aktnih činjenica, i to predlog, kojim se donjekle preinačuje odluka skupne sjednice od 29. travnja o. g. Akademija prihvaća predlog tajnika dra. Vrbanića, koliku svotu i uz koje uvjete da akademija izplati gdji. Oktaviji pl. Adamović, rodj. pl. Mihalović.

Prema stavci b) § 2. akadem. pravila prima skupna sjednica do znanja predlog razreda filolog.-histor., iz razredne sjednice od 6. listopada o. g., da se izabere za člana dopisnika dr. Ljubomir Miletić, profesor u Sofiji; a razpravljat će se o tom predlogu u onoj skupnoj sjednici, koja će biti tik prednja glavnoj skupštini.

Dne 11. studenoga 1900.

Odlučuje se pismena čestitka c. kr. sveučilištu u Černovicah k njegovoj 25-godišnjici, ka kojoj je akademija bila pozvana.

Prima se do znanja zahvala Muzeja kraljevine Češke za poslano njemu djelo „Stolna crkva u Djakovu".

Prima se do znanja sjednička odluka razreda filologijsko-histor. od 27. listopada o. g. o dvjema razpravama, koje se primiše u „Rad".

Pošto u razpravi — koja se ima u ovoj sjednici povesti prema čl. 19. pravila i § 2. poslovnika — o predlogu razreda filolog.-histor., da se imenuje članom dopisnikom dr. Ljubomir Miletić, prof. u Sofiji, nitko ne traži da govori, to izjavi zamjenik predsjednikov *Pero Budmani*, da će se o tom predlogu glasati u glavnoj skupštini.

Tajnik dr. *Vrbanić* predlaže prema ustanovam pravila i poslovnika, da ovogodišnja glavna skupština bude dne 13. prosinca, a svetčana sjednica dne 15. prosinca. Predlog se prima s dodatkom, da će u svetčanoj sjednici čitati razpravu član razreda filolog.-histor. dr. M. Šrepel.

IV.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 18. prosinca 1900.

Zamjenik predsjednikov *Pero Budmani,* otvorivši glavnu skupštinu, izjavi, da su po §. 6. akadem. poslovnika pozvani bili za vremena u ovu glavnu skupštinu svi pravi članovi, stanovali u Zagrebu ili izvan njega, i ustanovi, da ih je ovdje nazočnih ukupno petnaest, pak da je tim zadovoljeno ustanovi §. 11. poslovnika, po kojoj treba da bude u glavnoj skupštini nazočna barem polovina pravih članova, a tih ima sada 26.

Nakon toga pročita zamjenik predsjednikov pismo preuzvišenoga gospodina pokrovitelja, koji pozdravlja i blagosivlje akademiju, te joj želi nova predsjednika prema prijašnjim predsjednikom, štono su Jugoslavensku akademiju proslavili u stranom svietu. Skupština kliče svome pokrovitelju: Živio biskup Strossmayer!

Tajnik dr. *Fr. Vrbanić* predlaže na razpravu proračun za godinu 1901. U svojoj obrazložbi toga proračuna iztiče tajnik dr. Vrbanić napose, da bi se prema dluci glavne skupštine od 14. prosinca 1899. imala u proačun za g. 1901. uvrstiti i nagrada akademiku N. odilu za njegovu „Povjest srednjega vijeka“, rugu svezku; ali kako je obseg toga djela bio pročunan na 20 tiskanih araka, a doista iznosi $31^1/_4$ arka, je tim znatno previšen proračun za sam tisak toga

djela, pak se nije mogla nagrada piscu u iznosu od 2500 K uvrstiti u proračun za god. 1901. a da ne bi radi toga moralo izostati izdavanje druge koje knjige, jur odredjene za tisak tiekom god. 1901. Da pak radi izplate one nagrade N. Nodilu ne zapne redovito izdavanje akademijskih publikacija, predlaže tajnik dr. Vrbanić, neka se ona nagrada N. Nodilu izplaćuje postupice iz dohodaka „Zaklade za izdavanje znanstvenih djela za obću naobrazbu“, i to počimljući godinom 1900. tako, da će se svakogodišnji prihod kamatâ i prihod iz prodaje knjigâ, tiskanih o trošku one zaklade, upotrebiti za izplatu nagrade N. Nodilu, a dotle, dok se tim načinom ne izplati ona nagrada, neka se obustavi povraćanje dužnih još onoj zakladi 916 K, što no su predujmljeni bili za prvu svezku Nodilove „Povjesti“ prema odluci skupne sjednice od 4. lipnja 1897.

Glavna skupština jednoglasno prihvati taj predlog, pošto je akademik N. Nodilo izjavio, da on ostavlja na volju akademiji način izplate njegove nagrade.

I sav proračun za god. 1901., kako ga predlaže akademijska uprava, prihvaća glavna skupština uz dodatak, da će o želji knjižničara dra. A. Musića, da bi se dozvolio potrebiti trošak za popisivanje brošura, koje se nalaze u knjižnici, odlučiti onda, kada budu predloženi završni računi za god. 1900.

Prema tim odlukam glavne skupštine ustanovljen je **za godinu 1901. proračun akademije ovako: ukupni prihod 39.068 K, a ukupni razhod 39.066 K,** po tom višak od 2 K.

Ovako uglavljeni proračun za god. 1901. priložen je zapisniku ove glavne skupštine kao njegov sastavni dio.

Prema članku 6. akademijskih pravila pristupa se k izboru nova predsjednika na tri godine. Kod propisanoga tajnoga glasovanja predano je ukupno petnaest glasovnica, od kojih je trinaest zapalo pravoga člana Tadiju Smičiklasa, a dvie pravoga člana i zamjenika predsjednikova, Pera Budmana. Nakon tako obavljena glasanja ustanovi i objavi zamjenik predsjednika Pero Budmani, da je predsjednikom akademije, prema čl. 6. pravila, na tri godine izabran pravi član *Tadija Smičiklas*. Izabranik izjavi, da prihvaća izbor, i zahvali se za častno povjerenje, koje mu je tim izborom izkazala akademija.

Prema čl. 9. pravila i § 2. posl. pristupa glavna skupština ka glasanju o predlogu nova člana. Predano bude 15 glasovnica, ter je jednoglasno izabran članom dopisnikom razreda filologijsko-historijskoga gospodin dr. *Ljubomir Miletić*, redoviti profesor slavenske filologije u visokoj školi u Sofiji.

V.

SVEČANA SJEDNICA

16. prosinca 1900.

---

1. Svečana besjeda predsjedničkoga zamjenika

Prof. Pera Budmana.

Slavna i vele štovana gospodo!

Žalosne su prve riječi, s kojima stupam na ovo visoko mjesto. Teški je udes ove godine snašao našu akademiju i domovinu. Smrt nam je 26. srpńa pokosila vrijednoga predsjednika, Josipa Torbara. U svome je predsjedniku akademija izgubila jednoga od naj starijih i naj vrednijih svojijeh članova, domovina jednoga od naj poštenijih i naj štovanijih građana. Rođen 1. travńa 1824, od seļačkoga staleža podigao se Josip Tor̍bar samo svojom darovitošću i marļivošću do ravnateļstva sredńe škole i do predsjedništva jednoga od dva naj viša učena zavoda u ovoj zemļi. Matematik i prirodoslovac po struci, neumornijem se radom bavio oko prirodopisa, fizike, astronomije, meteorologije, fizične geografije, prirodoslovne istorije, te nam je obogatio znanstvenu kńiževnost mnogijem vrijednijem radńama. Toga bi još više bilo, ali je Torbar bio ne samo prirodoslovac, nego i svećenik i učiteļ i ravnateļ, za ńeko vrijeme urednik Katoličkoga i Gospodarskoga Lista, tri puta narodni zastupnik u saboru, a sve je raznovrsne dužnosti, što su

mu otuda postajale, savjesno i rvno vršio. Uz to ga je još ometalo slabo zdravļe i druge neprilike, jer još mlad 1867. god. bi svrgnut s ravnateļstva realke i umirovļen, opet nakom 6 godina bi na ono mjesto povraćen, na kojemu ostade 18 godina, dok se radi slaboga zdravļa definitivno na ńemu zahvali. Pošto je 5 godina uređivao s Račkijem i s Jagićem „Kńiževnik", bi imenovan među naj prvijem članovima ove akademije, na kojoj bješe tajnik poslije Daničića, a od godine 1891. bi izabran tri puta predsjednikom.

Na ovom bi mjestu dosta bilo govoriti o učeńaku, ali mi se na ino ne može da ne rečem koju o Torbaru kao čovjeku. Ko god ga je poznao, mogao je ocijeniti u ńemu pošteńe i dobrotu što su ga resile, i ko god je općio s ńime, osjećao je silu, kojom ga je privlačila ļubaznost i ńeki mirni jumor i veselost u ńegovu razgovoru, a osobito ńegova rijetka skromnost. Ali dosta veće! ja nijesam u snazi da mu napišem biografiju. Ne ostaje mi drugo, nego vas zamoliti, slavna i veleštovana gospodo, da uspomeni poštenoga i dobroga čovjeka, neporočnoga i rvnoga građanina i svećenika, marļivoga i ļubaznoga učiteļa, vrijednoga i skromnoga učeńaka, pokojnoga predsjednika ove akademije, Josipa Torbara, sa mnom svečano rečete: Slava!

Slavna i vele štovana gospodo!

Do malo se dana svršava XIX vijek, koji Istorija već sada biļeži u redu vjekova kao jedan od naj znamenitijih u svakom pogledu. Lako bi moglo kome pasti um, da bi u godišńem svečanom govoru trebalo iszati veće ili mańe potanko istoriju i razvitak znanosti ovoj znamenitoj perijodi vremena. Ali je očito, da sjeda ograničena na kratko vrijeme samo bi mogla jeti kod ovolikoga obiļa materijala suhoparne po-

vorke imena i stvari i datuma, te bi se mogla samo shvatiti kao beskorisno kušańe na ustrpļenstvo slušalaca. A s druge strane kad je obujam ńekijeh znanosti toliko narastao, da ga već jedan čovjek teško ili nikako ne može svega osvojiti, koliko će se ļudi među naj učenijima naći, koji bi ovaki silni materijal shvatili i razlòžili bez druge i treće ruke? Ja takovi nijesam i zgražam se, da ovako rečem, pred samom tom misli. Ali ću ipak pokušati, i to u kratko, ńešto kazati o infinitezimalnom dijelu ogromnoga ovoga poduzeća, polazivši samo s ńekijeh obzira.

U XIX su vijeku postale nove znanosti, za koje u prošlijem vjekovima jedva se gdjegdje počeci zameta javļaju; drugijem, kojima su se prije i naj mudriji ļudi klańali (spomińem samo astrologiju i alhimiju) nestalo je gotovo traga. Po poznatome ekonomičkom načelu dijeļeńa radńe i u znanosti postali su u velikom broju učeni zavodi; učevne kńige i predavańa nijesu dovoļne za rasprostrańivańe znanosti, te je perijodična štampa na se primila javļańe potankòstî kod pojedinijeh znanstvenijeh istraživańa, možebiti i na štetu nauke, jer se ovakovijem šireńem ujedno i raspršava. Ovo su ńeke harakteristike razvitka znanosti u našem vijeku, ali ih mnogo drugijeh ima, koje pokazuju, kako je ova radńa mogla postati ovako ujedno ekstensivna i intensivna. Na jednoj ću se zaustaviti da ńešto o ńoj kažem, i to je trijezni kritični duh i zdrava skepsa, koja za sve, što je novo, dokaze traži. I o ńoj se može reći, da je ovoga vijeka nadvladala više kod znanosti, nego igda prije. Da nije mogla posve nadvladati, razumije se po sebi, jer je ona samo negativni faktor, koji ili uništuje ili između više stvari izabire boļu, ali za napredak u znanosti ne mańe nego u umjetnosti pozitivni je faktor fantazija, bez koje nema ni stvoreńa ni iznašašća. U

borbi između ova dva faktora imali bismo ideal znanosti, kad ni jedan ni drugi ne bi prekoračio svojijeh granica. ali se ove i ne mogu i neće nigda moći tačno opredijeliti.

Razumije se, da skepsa vrijedi samo za znanosti ali ne za nauke osnovane na auktoritetu, ili na tradiciji, premda i kod ovijeh često kritika pretresuje same izvore.

Hoteći govoriti o znanostima, treba ih kakogod sistematički porediti, te ih dijelim u četiri skupine: u prvu pripadaju one, koje na neoborivijem i svakomu razumļivijem istinama kao na temeļima podižu građu (matematičke znanosti); u drugu one, kojima su temeļ pojedini faktori, do kojijeh čovjek dolazi osjećańem, i takovi su, da se mogu iznova i od pojedinijeh priglédati (prirodne znanosti); u trećoj su one, što su osnovane na faktima, za koje se treba zadovoļiti tuđijem svjedočanstvom (istorične znanosti); u četvrtoj je skupini filozofija, koja kao da lebdi nada svijem ostalijem znanostima, može iz svake od ńih uzimati materijal i prerađivati po višijem obzirima, ili, u užem smislu, proučuje ļudski um i razum i razgleda unutrńu narav svega, što je u čovjeku i izvan ńega. Ova sistematička dioba kao većina sistema ne može se dotjerati do skrajnosti. Mehanici n. p. i astronomiji, pa i velikome dijelu fizike toliko je potrebna matematika, da se gdjegdje broje među matematičke znanosti. Pripada li psihologija empirička u drugu ili u četvrtu grupu? čista logika u prvu ili četvrtu? Jeli lingvistika istorička ili psihologička ili prirodna znanost? Teorija prava jeli osnovana na etici ili na istoriji? Takovijeh pitańa ima još mnogo. Ne bavimo se o ńima, nego prijeđimo na stvar.

Matematika po svojoj naravi sama je sebi kritika u koliko se mogu različiti puti izabrati da se dođe do rezultata, a ovaj je rezultat svagda identičan; pa i u slučaju kad su sami temeļi (kao što je u elementarnoj geometriji kod teorije od paralela, u visokoj analizi kod infinitezimalnoga računa) takovi da im vjerujemo i ako im ne možemo naći formalnijeh dokaza, jer se tako slažu s istinama do kojijeh se drugijem putem došlo, da ne možemo o ńihovoj istinosti ni sumńati. Ali se zato baš u ovoj znanosti dogodilo ńešto protivno onome što smo kazali o zdravoj skepsi u ovom vijeku. S jedne strane kritika o starijim metodama dotjerala je u čemu, može se reći, do iperkritike; s druge je fantazija zavedena od ńekijeh čudnovatijeh, gotovo mističnijeh, matematičkijeh čińenica, htjela iznaći ńešto u ovoj znanosti što možebiti nije istinito. O iperkritici neću govoriti, jer bi nas to predaleko odvelo; o drugome ću samo spomenuti četvrtu dimensiju u geometriji, jer se o ńoj često u naše doba govori, a i potvrđuje se auktoritetom ńekijeh stručńaka. Poznato je da u geometriji u jednom pravcu ima samo jedna dimensija, duļina; uzmimo za osobiti slučaj duļinu od 10 metara. Ako načinimo četvorinu s ovolikom stranicom, imaće dvije dimensije, duļinu i širinu, a sadržavaće 100 kvadratnijeh metara. Na istoj četvorini ako načinimo kocku, biće velika 1000 kubičnijeh metara, i imaće tri dimensije, duļinu i širinu i visinu. A u aritmetici ako pomnožimo broj 10 jedan put sam sobom, dobićemo drugu potenciju (ili uzmnož) 100, a pomnoživši dva puta, treću 1000. Isporedivši brojeve s jedne i s druge strane i način kako se do ńih došlo, postalo je u mnogijeh uvjereńe da su aritmetičke potencije isto što mjereńe po geometričnijem dimensijama i da u ovome obje grane matematike stoje ńekako paralelno jedna prema drugoj.

Otale bi slijedilo da pošto se u aritmetici potencije ne ograničuju na tri (prvu, drugu i treću) nego ima i četvrta, peta itd. pa i neizmjerna potencija, tako bi i u geometriji bila četvrta, pa i neizmjerna dimensija. I doista ńeki matematici upotrebļavaju u geometrijskom računu četvrtu dimensiju, ali to samo kao ńeku fikciju, kao što i u algebri imaju algebarska tijela. Ali opet ima i matematičara koji tvrde da uprav ima i prostor s četiri dimensije.

Ufam da nije izvan mjesta javiti ńeke razloge s kojijeh mislim da nema onoga paralelizma među aritmetičkijem potencijama i geometričkijem dimensijama. Množiti u aritmetici znači uzeti jedan broj ili uopće apstraktni, kao 10, ili konkretni, kao 10 kilograma, 10 kruna, 10 dana onoliko puta koliko kaže drugi broj koji može biti samo apstraktan, te množiti 10 po 10 znači uzeti n. p. 10 kilograma 10 puta itd., ali bi nesmisao bio kazati uzeti 10 kilograma po 10 kilograma, pa i 10 kruna po 10 dana itd. nego se samo shvaća po 10 puta. Jedinica u aritmetici, na koju god se potenciju uzdigne (samo da nije neizmjerno velika) ostaje jedna te ista, n. p. jedna kruna ako se i 100 . puta pomnoži po 1, ostaje 1 kruna. Drukčije je u geometriji: kad se gradi kvadrat s deset metara stranice, nije dosta uzeti 10 metara 10 puta, nego treba da sama jedinica promijeni svoju narav, i ne bude već linearni metar nego kvadratni, a kod kocke kubični; drukčije ne bismo dobili ni kvadrat ni kocku, nego duļinu od 100 ili od 1000 metara. Može se ńekoliko drugijeh čińenica nabrojiti kao dokaze da ...ma onoga paralelizma; spomenuću da su u algebarskoj ...alizi poznati ńeki rekurentni redovi pod imenom poli...malnijeh, od kojijeh red 1, 3, 6, 10, 15 itd. zove se ...okutni, jer od 3 ili 6 ili 10 itd. pravilnijeh tijela, ... pr. topovskijeh zrna) može se načiniti pravilni

trokut; red 1, 4, 9, 16 itd. zove se kvadratni, jer se od 4 ili 9 ili 16 itd. može načiniti četvorina ili kvadrat, ali za ńim dolazi peterokutni red 1, 5, 12, 22 itd. šesterokutni 1, 6, 15, 28 itd., kod kojijeh je očito da se od pet zrna može načiniti pravilni peterokut, a od šest šesterokut, ali za ostale bi brojeve bila zaludna muka tražiti ikakva ovakovoga rezultata.

U duļe sam govorio o ovoj stvari i zato jer se u naše doba spiritizam prihvatio četvrte dimensije u prostoru, tvrdeći da duhovi u ovakome prostoru stoje, odakle nas gdjegdje pohode u našemu s tri dimensije. I o ovome ću još jednu kazati. Ńeki poznati psihofizik ńemački, ujedno i jumorist govori, da čovuļak kakova ga svjetlost iz kamere opskure projicira na hartiju, po kojoj on naokolo trči, kad bismo promislili da živi, osjeća, misli, ovaj bi mogao znati samo za dvije dimensije a o trećoj ne bi imao ni pojma, te tako mi koji u tri dimensije živimo ne možemo isto toliko imati pojma o četvrtoj. Ne obazirući se sad na zakļučke koje on vadi iz ove ipoteze što je uprav više šala nego dokaz, može se ovdje do ńečega drugoga doći. Doista kad bi bilo stvorénâ koja bi živjela u dvije dimensije, ne bi mogla imati tijela, tako da ih mi ne bismo osjećali pipańem već jedino vidom. U tri dimensije nahode se materijalna tjelesa kao što su i naša. Ako ima prostor s četiri dimensije i u ńemu žive ńekakva stvoreńa, ta ne mogu biti samo duhovne naravi nego ńekakova tjelesa koja su toliko materijalnija od nas koliko smo mi materijalniji od slike na hartiji ili od sjene na zidu. O duhovima dakle nije govora.

Prelazeći na drugu skupinu, na prirodne ili eksperimentalne znanosti, nalazimo se pred osobitom pojavom, pred ogromnijem razvitkom kojijem možemo slobodno reći ovaj vijek sve ostale nadmašuje. Nije već mali posao

ni nabrajati pojedine grane u znanostima i nove znanosti koje potaknute kritičnijem istražiteļnijem duhom razvile su se tako kao što se nazad 100 godina ni promisliti nije dalo. Na kraju su se prošloga vijeka izdavale kńige o elektricitetu u kojima se pisalo o znańu ove prirodne sile kao o gotovu i savršenu poslu, niti je kome padalo na um da su od 2000 godina istom stupili na prag, a da će slučajem, pomoću ńekijeh žaba, istom ovoga vijeka uļesti u dvor. U optici fotografijom možemo se (dopustite mi riječ) rukopipateļno uvjeriti o kretańu planeta i kometa; spektralna se analiza pojavila kao naj boļa pomoćnica hemije, te po ńoj znademo hemičko sastojańe za naj daļe nebuloze onako cjelovito kao za komad rude što držimo u ruci; nenadana su pojava već na koncu vijeka Röntgenove zrake. Od mineralogije i od alhimije rodila se hemija i u malo više od sto godina do ogromne veličine uzrasla. U organičkoj hemiji čovjek ne samo istražuje nego i stvara. Geologiju, paleontologiju, etnografiju, antropologiju itd. što ću spomińati? Čuli ste s ovoga istoga mjesta stručńaka govoriti o prirodnijem znanostima mnogo drukčije nego bih ja igda umio. Samo ima lingvistika o kojoj bih što htio reći. Zašto je ovdje pomińem, a ne među istoričkijem znanostima, nije mjesto ni vrijeme, da razlažem. Kazaću samo kako mislim, da je lingvistika istorička znanost samo u onom smislu u kome bi takova bila i paleontologija.

Mnogi ļudi ne mogu da razdvoje u svojoj pameti ovu znanost od učeńa na izust latinskijeh deklinacija i konjugacija u školi kojijeh se rado ne sjećaju ili od očajanoga etimologisańa prošlijeh vjekova (žalibog gdjegdje i ovoga vijeka) što počińe od Platona, pa m samo ime ove znanosti pobuđuje u pameti ńeku deju o pedantičnosti i dosadi ili o smiješnosti. To je

od prilike isto kao misliti da je znańe isto Molièrovijeh liječnika i današńijeh, ili ispoređivati astrologiju i proricańa u koledarima s astronomijom i s meteorologijom. Ali lingvistika počińe istom ovoga vijeka, a osnovalac joj je Bopp. Tragovi ovoga što se prije ńega u gramatici moglo zvati znanošću, nalaze se samo u gramatičkijem radńama Indijanaca, za kojima su daleko u ovome zaostali Grci. Komparativna lingvistika uči genealogiju jezika, i na ńoj osniva naravnu ńihovu klasifikaciju, kao što su radili Cuvier za životińe i Jussieu za biljke. Po komparativnoj lingvistici pročitala su se tri tajna alfabeta u Egiptu, za koje nije mogla tradicija pomoći, jer se starinski egipatski jezik nije poznavao, a Grci nijesu imali pojma ni o jeziku ni o značeńu jeroglifa i drugijeh alfabeta. Mańe je glasovito, ali ne mańe hvale vrijedno pročitavańe tako zvanoga klinastoga pisma, tumačeńem kojega dobila su se doslije dva prije nepoznata jezika: staropersijski i staroasirski. Znamenito je što je ovo tumačeńe počeo 1802 godine Grotefend a za ńim su zrno po zrno prinosili učeńaci ńemački, francuski, skandinavski, naj veće po prijepisima natpisa, dok se gotovo savršilo god. 1836 radńama Lassena i Burnoufa, a god. 1835 engleski major Rawlinson ne znajući za onaj cijeli rad, dođe do istijeh rezultata. Ovijem se svijem došlo do čitańa starinskijeh spomenika i rastvorila su se vrata istoriji mnogo daļe od naj starijih poznatijeh istoričkijeh događaja. Ali je naj glavnije da mi Slaveni budemo zahvalni lingvistici, jer je ona dokazala da smo mi dio naj obdarenijega i naj slavnijega svjetskoga plemena koji je poprimivši stare kulture kao što su bile egipatska, asirska i što je još kineska, uveo u ńih elemenat neprestanoga napretka bez kojega i uspjela kultura prvo se okameni pak na zaduje. Istina prirodoslovci uopće neće da priznadu

preteżnost lingvistike u etnografijskijem pitańima i u prvom se redu obziru na fizičke haraktere. I doista imaju potpuno pravo dok su ti harakteri onako jasni kao što su oni koji dijele ļude u glavne rase: u bijelu, crnu, žutu itd., ali kod samijeh Evropejaca i zapadnijeh Azijata razlike u boji kože, oči, kosa kao da nemaju velike vrijednosti, i antropolozi sad hoće da nađu glavni harakter u obliku lubine, premda ne znam jeli dokazana i u ovoga postojanost i baštinstvo: a da se drukčije istražuje, može biti da bi se našla (govorim samo za naše doba) dolihocefalija kao harakter građana, a brahicefalija seļaka. S druge se strane može iznijeti protiva lingvistike poznata čińenica da je često jedan narod primio jezik drugoga. Ali tu ostaje još pitańe koje uopće nije dosta riješeno, kako ga je primio: u onijem razlikama koje mu je nametnuo treba tražiti harakter, i često će se naći, da, kakò svaki čovjek, osim lica, ima i drugo što spoļašńe čim se razlikuje od ostalijeh, n. p. pismo, tako i narod primivši tuđi jezik daje mu svoje obiļežje. Spomenuću jedan primjer, jer stoji nad svakom sumńom. Kelti, primivši latinski jezik, malo po malo su iz ńega načinili današńi francuski. Lako je vidjeti da naj glavnija promjena što je latinski jezik u ovome pretrpio (ako ne pazimo na mańe glavne kao što su vokali *ü* i *ö*) sastoji se u okrńivańu riječi na kraju sve do ńaglašenoga sloga, tako da je u svakoj francuskoj riječi sad akcenat na naj zadńem slogu. To vrijedi za sjevernu Francusku, a ne za južnu, gdje su živjeli Iberi i Liguri ili sami, ili pomiješani s Keltima. Opet u sjevernoj Italiji, u kojoj su se namjestili Kelti i koja se zato prozvala G a l l i a c i s a l p i n a, nalazimo okrńene latinske riječi bez vokala na kraju, samo ne u Liguriji i u Veneciji, jer su ondje ostali Liguri i Veneti. Još ńešto: ono se okrńivańe pruža na istočnoj ta-

lijanskoj obali do rječice Fiume Esino, kojoj je na sjeveru Sinigaļa, ńegdašńa Sena Gallica, dakle keltički grad, a na jugu Jakin, Ancona, picenski dakle italijski grad.

Od lingvistike je jedan korak na treću skupinu, na istoričke znanosti. Politička istorija, dok je samo pripovijedańe događaja, ne bi se mogla ni zvati znanost, da nema u ńoj višijeh obzira, kao što je pragmatizam, ili istraživańe uzroka. Ovaj ne počińe našijem vijekom, jer su već i Grci za ń znali. Veća je zasluga našega vijeka u istoričkoj kritici, kojoj se može shvatiti kao osnovalac Niebuhr, jer grčki i rimski evemerizam uprav je samo embrionalni pokušaj. Osobito treba istaknuti, da sad istoricima tradicijonalna istoriografija nije dosta, nego se traže suvremeni spomenici, kod čega je, kao što smo kazali, pomogla lingvistika. Ali osim istorije u naše se doba osobito razvijaju političke i socijalne znanosti, ako im početak i ne spada u ovaj vijek. Preko sve ove raspravice nijesam se htio obazreti na praktičnu stranu znanòstî, ali, u ovo doba socijalne krize, javiću svoje mnijeńe, da nema riješeńa dok većina viče: ‚Ôte-toi, que je m'y mette', a mańina odgovara: ‚J'y suis, j'y reste'. Znanost može biti da će pomoći riješeńu, kad se ne ograniči na doktrinarne, apstraktne spekulacije, nego kad ozbiļno prouči istorijski razvitak.

Još ostaje metafizika. Ali tu bi trebala cijela kńiga a ne raspravica kao što je ova za razlagańe sistema počevši od učenika Kantovijeh do Nietzsche-a, a boļe je da ništa ne rečem, nego da iznesem golu povorku imena.

Prije nego završim odgovoriću malo riječi na ńeku tvrdńu jednoga Francuza što se često pomińe od nazad ńekoliko godina, to je da je znanost propala: ‚la science a fait banqueroute'. Ako ko misli da sama

znanost, i to prirodoslovna, može čovjeka ispeti na naj veću moralnu visinu i učiniti ga blaženijem, taj se vara. Po znanosti, po etici, može čovjek znati što je moralno; auktoritet, makar koji, može ga siliti da radi moralno, ali tu još nema dobrote, jer je čovjek dobar, kad hoće ono što je dobro, a nije dosta da zna i da čini. Srećnijem i blaženijem čovjeka neće učiniti znanost sama, jer on treba da ima u samome sebi blaženstvo kao i dobrotu, te zaludu, da samo rečem jedan primjer, mnoge filosofičke sisteme preporučuju mirnoću takovome čovjeku, za kojega je micańe i borba sve. Ali ipak pesimistički talijanski pjesnik, Leopardi, rekavši da je čovjek, koji zna mnogo, nesrećniji od neznalice, postavļa pitańe, bi li se prvi odrekao svojega znańa, da dođe do blaženstva drugoga, i odgovara ne. Pa pitam svakoga učeńaka, koji ļubi znanost kao znanost, a ne radi ńezine praktične koristi, ima li većega blaženstva do istraživańa istine (osim duševne mirnoće dobra i poštena čovjeka).

Mislim dakle da je ovako: znanost sama može ne biti dosta za moralu i sreću ļudsku; ali je ona jedan od naj jačijeh faktora za napredak, a s napretkom se razvija opće, ako ne individualno, moralno osjećańe, i postavļaju se temeļi za opću, ako ne za individualnu, blaženost. Netom nestaje napretka, društvo nazaduje, morala propada.

Slavna i vele štovana gospodo!

Počeo sam žalosnom vijesti, svršiću radosnom. Ove je godine 8-ga rujna slavio naš presvijetli pokroviteļ, biskup Štrosmajer, dosta rijetku svečanost u crkvenoj istoriji, pedesetogodišńicu svoga biskupovańa. Među neizbrojnijem glasovima, što su odjeknuli sa svijeh strana, ne samo iz domovine nego iz drugijeh krajeva, da če-

stitaju ovome velikom čovjeku, nije bila naj zadńa ni naša akademija, da prinese tom prigodom darak svome pokrovitelju dapače osnovaocu. Kod ovoga dara naravno se nije mislilo, hoće li odgovarati svečarevijem zaslugama, nego hoće li akademija ńim moći pokazati svoju zahvalnost ugodivši srcu visokoga svečara, te se našlo naj shodnije izdati kńigu za ilustraciju Đakovačke crkve, drugoga čeda biskupova, u kojemu se opet pojavila ńegova iskrena pobožnost, finoća umjetničkoga ukusa, obilata podatlivost, prosvijetleno rodolubje. Na dan svečanosti imali smo čast predati ovaj dar na ruke presvijetloga pokrovitela i ujedno srdačnu čestitku u ime akademije gospodin akademički tajnik dr. Vrbanić i pravi član gosp. dr. Musić i ja. Presjajna je bila svečanost, dostojna ne samo crkovnoga velikana, nego čovjeka čije je ime već upisano zlatnijem slovima u istoriji naše domovine i crkve. Ali nije izvanredni vański sjaj na gledaoca djelovao koliko srdačna lubav i duboko štovańe, kojijem se kupio ne samo narod k svome pastiru u toj radosnoj prigodi, nego mnoštvo stranijeh ludi iz svijeh krajeva, koji su došli i da usmeno izreku svoje čestitke i da se nagledaju i naslušaju onoga velikoga i, što je više, dobroga čovjeka. I naj veći je sjaj bio on, jaki kao mladac, veseo kao čovjek mirne savjesti, neumoran kao otac u krugu svoje porodice. Riječi su mu tekle iz usta i kod crkovne službe i kod primańa čestitaka i kod svečane gozbe, kaonoti glasovitome govorniku u kojega je jednako puno srce i puna glava. Pisama i brzojava bile su pune novine, i ne treba o ńima govoriti, ali je značajno da su se u ńima svi staleži ozvali, od sirote koja sa suzama na očima čestita svome dobročincu, do člana naj više kuće, koji mu izjavluje svoje štovańe i prijatelstvo. Ali uprav nemam ništa novo da kažem ni o svečanosti ni o svečaru. Ko

ne zna za hrvatskoga mecenu, za osnovateļa akademije, sveučilišta, crkve đakovačke, galerije slika? Mnogo je još toga što se zna, a koliko će biti još onoga što se ne zna? Zahvalimo Bogu da je u našoj potrebi i nevoļi udijelio moć i bogastvo čovjeku onako plemenita srca, onako visoke pameti, onako prostrane naobrazbe, te zajedno uskliknimo našemu presvijetlome pokroviteļu: Živio Štrosmajer!

---

2. Izvještaj tajnika.

dra. Fr. Vrbanića
o gospodarskim prilikama akademije g. 1900.

Veleštovana gospodo!

U glavnoj skupštini, držanoj mjeseca prosinca prošle godine, prihvatila je akademija proračun za svoje gospodarsko poslovanje u god. 1900., te je svoj rashod prema prihodu prilično izravnala; nu nijedne godine nije se ona od svoga proračuna tako odalečila, kao što ove, jer su troškovi u nekim stavkama daleko nadmašili onu svotu, koja je za nje bila opredijeljena u proračunu, dok je u drugu ruku akademija imala i takovih izdataka, na koje se u svom proračunu nije ni osvrnula. Za ovaj postupak moći će međutim jedva tko akademiju prikoriti, jer se je velik dio tih izvanrednih troškova morao podmiriti s obzira dužne zahvalnosti i dužnoga pieteta, a zatim radi potreba, što ih traže znanstveni rad i gospodarska briga akademije za njezinu imovinu.

Akademija je prije svega u proslavu pedesetgodišnjice biskupovanja svoga pokrovitelja dobrotvora izdala sjajnu spomenicu pod naslovom:

„Stolna crkva u Djakovu“, za koju je potrošila oko 9500 kruna. Da akademiji nije bilo pošlo za rukom za ovu spomenicu naći posebnoga nakladnika kod „Češke graficke společnosti“ u Pragu, ona bi za stalno bila za ovu spomenicu potrošila daleko veću svotu; a sva je prilika, da i samo djelo vanjskom svojom opremom ne bilo onako sjajno, kakovim se prikazuje. „Česká grafická společnost“ obećala je bila akademiji, da će iz poštovanja prema hrvatskomu velikomu meceni uložiti svu svoju brigu u što sjajniju opremu ove spomenice, — ona je svoju riječ održala; pak zato neka joj bude i danas izrečena osobita hvala akademije. Akademija bi drage volje u ovu svrhu, da je bilo potrebno, žrtvovala bila i još veću svotu od ove, koja je gore navedena, jer su dobročinstva našega slavnoga pokrovitelja prema akademiji tolika, da se ona za nje nikada dosta harnom pokazati ne može; s toga se ona raduje, da je mogla ovo sjajno djelo spremiti bez ičije potpore, a da nije morala radi toga ni stegnuti svoj drugi književni rad.

Drugi veći trošak, oko 1200 kruna, što ga je ove godine imala akademija preko proračuna, nastao je radi smrti našega vrlo vrijednoga i zaslužnoga predsjednika Josipa Torbara. Da i nije bilo drugih razloga, akademija je morala ovaj trošak preuzeti već pogledom na dužno štovanje i na onu ljubav, kojom smo svi bez razlike susretali našega nezaboravnoga i miloga pokojnika.

I u svom književnom radu imala je akademija u ovoj godini takovih izdataka, za koje se barem nije predmnijevalo, da će ih trebati u tolikom iznosu. Tako se je u prošlogodišnjoj glavnoj skupštini držalo, da će ove godine za predradnje i za sabiranje građe za „Codex diplomaticus“ dosegnuti svota od jedne

hiljade kruna, nu kako svi oni, koji poznavaju važnost ove publikacije, živo žele, da akademija što prije uzmogne izdavati ovaj „Codex“, naš je arkivar, pravi član Tadija Smičiklas, ne žaleći ni truda ni vlastitih svojih materijalnih sredstava, sa svoja tri pomagača putovao po domovini, da pribere što više potrebite građe. U tu je svrhu akademija ove godine potrošila, osim u proračun uvrštenih 1000 kruna, još preko jedne hiljade uza sve to, što je naš arkivar ne samo svu svoju nagradu, koja mu kao takovomu pripada, poput prošlih godina upotrebio za nagrađivanje onih, koji su tu građu prepisivali, nego je i povrh toga o svom vlastitom trošku u istom poslu putovao po domovini. Našemu vrijednomu drugu na ovoj znamenitoj žrtvi i na velikom njegovom trudu neka prigodom ove svečane zgode bude izrečena u ime akademije najtoplija hvala.

Kod ostaloga književnoga rada daleko su nadmašili troškovi proračunani iznos kod druge sveske povjesti, što je napisao naš vrijedni drug Natko Nodilo. Akademija držeći, da će ta druga sveska opsizati samo 20 štampanih araka, uvrstila je bila u svoj proračun u tu svrhu, ne računajući nagradu za samoga pisca, samo 1836 kruna, nu kako će djelo dosegnuti preko 30 štampanih araka, morati će se veći trošak od blizu jedne hiljade kruna podmiriti, a da za nj ne ima u proračunu pokrića.

Napokon su i u samoj gospodarskoj upravi nastale tečajem ove godine prilike, koje su akademiju prinukale na troškove, na koje se kod sastavljanja proračuna za ovu godinu nije mislilo. Tako su u našoj palači kod ulaza u prvi sprat, radi sigurnosti same zgrade, načinjena nova željezna vrata, a kad se je regulirao akademijski trg, postavljen je pločnik okolo cijele palače s troškom od preko 2000 kruna; ova svota

isplatiti će se doduše gradskomu poglavarstvu u pet godina, nu već ove godine uplatismo u to ime preko 400 kruna. Jedno s drugim morala je akademija kod svoje gospodarske uprave u ovoj godini izdati oko 900 kruna za troškove, o kojima nije bilo spomena u proračunu.

Svi ovi troškovi, što ih do sada imadoh čast spomenuti, iznose oko 13.600 kruna; za nje nije bilo poskrbljeno u proračunu za g. 1900., oni se nijesu mogli ni podmiriti iz redovitih akademijskih prihoda. Da si iz prijašnjih godina akademija nije po malo nabrala prištednju od preko 15.717 kruna, ona bi radi toga bila spala u ne malu nepriliku. Uz pripomoć ove prištednje akademija će moći ne samo isplatiti ovaj veći trošak, već će si moći pričuvati još koju svotu za ovakove izvanredne slučajeve. Nu akademija ne bi mogla bila toga učiniti, da ju njezin pokrovitelj i dobrotvor ne podupire stalnom godišnjom potporom od 2000 kruna za izdavanje velikoga akademijskoga „Rječnika". Ovoliku potporu namijenio je veliki naš dobročinitelj akademiji i za ovu godinu, te mu akademija na tom daru i ovaj put izriče svoju najtopliju hvalu.

U nizu svojih dobrotvora dužna je akademija i ove godine spomenuti visoku kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljsku vladu, jer je njezinom dozvolom naš drug profesor Pero Budmani i g. 1900 uživao trajan dopust, da uzmogne svoj trud posvetiti našemu velikomu „Rječniku", a zatim opata Jakova Cerovskoga, podarhidjakona i župnika bistranskoga, preminuloga 8. lipnja o. g.. koji je u svojoj oporuci ostavio akademiji zapis od 200 kruna. Visokoj vladi neka bude ovom svečanom zgodom na njezinoj blagonaklonosti izrečena najtoplija hvala, a pokojnomu opatu Cerovskomu neka u analima akademije ostane trajan i zahvalan spomen.

Ugledali se u njegovu rodoljubnu naklonost prema našemu zavodu i drugi!

Prema svojim pravilima akademija je svoje prihode trošila poglavito u svoj književni rad, a donekle i za uzdržavanje svojih posebnih zavoda. Što se tiče književnoga rada akademije u ovoj godini, o tom će vas potanje izvijestiti moj vrlo poštovani drug akademik dr. Franjo Marković; ja ću samo pripomenuti, da je akademija za prvu ovogodišnju seriju svojih publikacija, u kojoj su izašle četiri knjige: „Ljetopis“ sveska 14, „Rad“ knjiga 142, „Monumenta historico-juridica“ sveska VII/2 i „Zbornik za život i običaje južnih Slavena“ V/1, potrošila u svemu oko 6000 kruna bez obzira na trošak, što ga je akademija izdala za folklorsku građu. U drugoj seriji ovogodišnjih publikacija odlučila je akademija prikazati šest knjiga, i to: „Rječnik“ sves. 20, drugi dio pete sveske „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“, „Rad“ knj. 143 i 144, „Monumenta historico-juridica“ svesku VIII., i drugu svesku Nodilove povjesti srednjega vijeka. Sve ove publikacije stajati će akademiju oko 15.500 kruna. Prema tomu potrošiti će akademija ove godine za svoje redovite publikacije oko 21.500 kr., a uračunavši trošak za „Stolnu crkvu u Djakovu“, 31.000 kruna.

Nu i ovo još nije sve, što akademija prema svojim čednim sredstvima čini za razvoj znanosti i hrvatske knjige. Ona je, kako već spomenuh, za predradnje oko izdavanja „Monumenta“, uračunavši i nagradu, opredieljenu inače za arkivara, izdala ove godine preko 600 kruna, a uz to je i ove godine nastavila sabiranje i uređivanje folklorske građe, te je u tu svrhu potrošila d novaca, preostalih još od velike rasprodaje akademijskih publikacija, oko 700 kruna, po želji pako razreda matematičko - prirodoslovnoga ne samo da je

dozvolila i ove godine u pripomoć stručnjacima za istraživanje zemlje 400 kruna, nego je opredijelila i za nabavu jednog seismografa 300 kr., a za nabavu minimalnih termometara pripomoć profesoru Gavazziu od 120 K. Uzevši u obzir sve ove izdatke, akademija je ove godine u znanstvene svrhe pridonijela znamenitu svotu od blizu 35.000 kruna, uza sve to, što njezini redoviti prihodi ne iznose godimice više nego li oko 37.000 kruna, te što je povrh toga žrtvovala koju tisuću kruna i za svoje znanstvene i umjetničke zavode, kao što su Strossmayerova galerija slika, knjižnica i arkiv.

Razumijeva se po sebi, da je akademija ne samo ove svoje potrebe nego i one, koje su nužne za upravu i za uzdržavanje njezine palače, podmirila u prvom redu od prihoda akademijske zaklade, a zatim od dohodka svojih kuća. Po iskazu računarskoga ureda kr. zemalj vlade od 6. siečnja 1900. iznosio je faktični imutak akademijske zaklade koncem godine 1899. ukupnu svotu od 274·524 for. 64 nč. ili **519.049·28 K.**, u kojoj se svoti nalazi i posebna zaklada biskupa Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika u iznosu od 21.700 K, i zaklada baruna Gustava Hilleprand a-Prandau-a u nominalnom iznosu od 24.400 K. Budući da je akademijska zaklada iznosila koncem g. 1898. ukupnu svotu od 269.986 for. 80 novč. ili 539.973·6 K., povisila se je ona tečajem g. 1899. za 4.537 for. 84 novč. ili **9.075·68 K.**

Po proračunu računarskoga ureda kr. zemaljske vlade proračunan je prihod ove glavnice za tekuću godinu u sveukupnom iznosu od 19.803·16 K. ne uračunavši iznos od 868 K. iz zaklade biskupa Strossmayera, što ga akademija diže neposredno kod kr. državne blagajne.

Od ovoga prihoda kamata doznačeno je akademiji ove godine u svemu samo 9658·34 K., dok je ostatak od 10.144·82 K. pridržan ponajviše s toga, da se prema akademijskim pravilima jedna petina akademijskoga glavničkoga prihoda, dakle i onoga od akademijskih kuća, priklopi glavnici.

Uz ovaj prihod akademijske glavnice, uložene u vrijednostne papire, imala je akademija dohodak i od nekretne svoje imovine, t. j. od akademijskih kuća, koje prikazuju vrijednost od najmanje **418.000 K.** Ove kuće nose akademiji čistoga prihoda okruglo oko **22.000 K.** Prema tome imala je akademija ove godine od cjelokupne svoje glavnice ukupni dohodak od 31.658 K. a priračunavši simo spomenuti stalni godišnji pokroviteljev prinos od 2000 K., i prihod od rasprodaje akademijskih publikacija u okruglom iznosu od 5000 K., primila je akademija tečajem ove godine u svemu okruglu svotu od **39.000 K.** S ovim prihodom mogla bi bila akademija g. 1900. pokriti sve svoje u proračunu ustanovljene potrebe, pa ako toga učinila nije, te ako je posegnuti morala za svojom rezervom od prošlih godina, razlogom su prije navedeni izvanredni izdatci od 13.600 kruna.

Pokraj do sada navedene gospodarske uprave, još je prema stvorenomu statutu na brizi akademije i zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu. Stanje ove zaklade povisilo se je tečajem ove godine samo za 200 kruna, što ih je akademiji ostavio pokojni opat i župnik Cerovski. skupnoj sjednici od 3. srpnja o. g. zaključila je aka'mija, da se ovaj iznos priklopi ovoj zakladi, koja ema tomu iznosi u svemu kruna **15.278·56.** Od e svote korisno je uloženo kruna 14.362·66 a ostatak kruna 915·9 još se ima od prihoda godišnjih ka-

mata povratiti na račun predujma, izdanoga iz zaklade za prvu svesku historije srednjega vijeka, što ju je napisao pravi član Natko Nodilo.

Potanki izvještaj o cijelom novčanom poslovanju za ovu godinu priopćiti će akademija, kad budu zaključeni računi za god. 1900; samo žalim, da se tom prilikom ne ćemo moći pohvaliti, kako se je pridignuo broj pretplatnika za akademijske publikacije, jer on ni ove godine nije veći od 130.

Ako još spomenem ukupnu zalihu akademijskih publikacija, koje se nalaze na spremištu, u ukupnom broju od **81.387 komada** a u vrijednosti po knjižarskoj cijeni od 387.516 kruna, istakao sam sve, što je važnijega o gospodarskim prilikama akademije za ovu godinu.

Ako se prema ovom izvješću akademija i ne mora tužiti na svoje gospodarske prilike, biva to samo zato, jer se je stegnula u okvir onoga rada, što joj ga dopušta njezin prihod. Nu jer akademija živo želi i ozbiljno nastoji, da taj svoj rad proširi prema potrebama nauke, to ona još sveudilj željno očekuje ono vrijeme, kad će joj stići povoljan odgovor od visoke vlade na tri njezine predstavke za stalnu godišnju potporu. Dao Bog, bilo to na skoro.

Da se popune praznine, nastale u zboru članova jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, izabrala je glavna skupština držana dne 14. prosinca o. g.:

za predsjednika akademije svoga pravoga člana i kr. redovitoga profesora na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu Tadiju Smičiklasa;

za člana dopisnika u razredu filologijsko-

historijskom dra. Ljubomira Miletića, redovitoga profesora slavenske filologije na višem učilištu u Sofiji.

---

3. Izvještaj tajnika.

dra. Franje Markovića o književnom radu akademije g. 1900.

Veleštovana gospodo!

Od prošlogodišnje svetčane sjednice, u kojoj je član dopisnik matematičko-prirodoslovnoga razreda, gosp. prof. dr. *Dragutin Gorjanović-Kramberger*, čitao svoju razpravu: „Paleolitički ostatci čovjeka i njegovih suvremenika iz diluvija u Krapini", razvijaše se književno djelovanje akademijino ovim načinom.

Odličan dio ovogodišnjega književnoga posla akademijina bijaše posvećen izvanrednoj svetčanoj dužnosti, naime priredbi i izdanju akademijskoga djela „Stolna crkva u Djakovu" u slavu biskupske pedesetogodišnjice akademijina utemeljitelja i pokrovitelja, preuzvišenoga gospodina biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Posebni odbor akademijski, koji je jur prema koncu prošle godine bio počeo svoj rad, viećaše u nizu mnogih sjednica o izvršbi svoga častnoga i dragoga zadatka, uz pomoć i potvrdu skupnih sjednica akademijskih, a uz odlične stručne savjete gosp. Josipa pl. Vancaša, arhitekta u Sarajevu, i gosp. ravnatelja akademijske galerije profesora Nikole Mašića. Oni su i napisali opisni tekst za svetčano djelo, naime gosp. J. pl. Vancaš stručni opis arhitekture i kiparije, a gosp. N. Mašić stručni opis slikarije u stolnoj crkvi djakovačkoj. Oni su takodjer rukovodili odabiranje i pribav-

ljanje potrebnih svetčanome djelu ilustracijâ, za koje je arhitektonske crteže pravio g. arhitekt Josip Pospišil. Akademija je mnogo zahvalna samome preuzvišenome gospodinu pokrovitelju, što je za upotrebu u svetčanom djelu poslao akademiji sbirku izvornih gradjevnih crteža stolne crkve djakovačke, i što je, za pravljenje novih, reprodukciji namienjenih arhitektonskih crteža, podavao kroz njekoliko mjeseca gostoljubje svojih dvora g. arhitektu Josipu Pospišilu. Za mnoge izvorne kartone, kao podlogu ilustracijam u djelu, duguje akademija zahvalnost čuvenome slikaru djakovačke crkve, gosp. Lodoviku commendatore Seitzu, sada ravnatelju vatikanskih umjetničkih sbiraka u Rimu, a gosp. profesoru monakovske politehnike barunu Henriku Schmidtu za njeke crteže njegova ovjekovječenoga otca, graditelja djakovačke stolne crkve baruna Fridrika Schmidta. Za francezki prievod izvornoga hrvatskoga teksta hvali akademija gospodi profesorima u Zagrebu Ferdinandu Sarazinu i dru. Juliju Adamoviću. Obilje novih fotografija za ilustraciju djela vješto je izveo umjetnički zavod Angerera i Göschela u Beču. Tisak djela uzornim je načinom izvela, uz podporu akademijinu, u svojoj nakladi čuvena „Česká grafická společnost“ u Pragu, za što joj i ovom prilikom izričemo srdačnu hvalu. Svetčano akademijino djelo izručili su u Djakovu preuzv. gospodinu pokrovitelju kod proslave njegove biskupske pedesetogodišnjice dne 8. rujna o. g. posebni odaslanici akademijini: predsjednikov zamjenik gosp. Pero Budmani, prvi tajnik gosp. dr. Fran Vrbanić, i knjižničar g. dr. August Musić. Preuzvišeni gospodin pokrovitelj izjavio je i tada i poslie svoju veliku hvalu i odlično zadovoljstvo svoje poradi toga svetčanoga spomen-djela. Najveću pohvalu o njem izjavili su akademiji u svoji

pismih gospoda ravnatelj Lodovico com. Seitz i profesor bar. Henrik Schmidt, pak je i inače obći glas kako u inom tako u domaćem svietu, da je akademija djelom „Stolna crkva u Djakovu" dolično sudjelovala kod zahvalne proslave onoga preznamenitoga dana u životu velikoga narodnoga dobrotvora, svoga uzvišenoga osnovatelja i pokrovitelja.

Redovito se u razrednih sjednicah čitahu i za akazemijske spise primahu tiekom godine ove razprave ter ini književni prilozi:

U razredu filologijsko-historijskom:

Od pravih članova:

Dne 26. svibnja od *Tadije Smičiklasa* nekrolog o dru. Petru Matkoviću (za Ljetopis za g. 1899);

Dne 16. srpnja od *Vjekoslava Klaića* razprava „Hrvatska u XIII. i XIV. stoljeću";

Dne 3. prosinca, u slavu stogodišnjice rodjenja slovenskoga pjesnika Franceta Preširna, od dra. *Augusta Musića* razprava: Preširnov „Krst pri Savici" (za Ljetopis za g. 1900.) ovoga sadržaja:

Pošto je akademik Preširnovoj pjesmi kazao sadržaj i spomenuo, da joj je predmet pjesnik sam izmislio, prešao je na potanku analizu i ocjenu njezinu. Čitava se pjesma bez „Uvoda" može podijeliti na 3 dijela: u 1. je dijelu, koji obuhvaća 20 strofa, ekspozicija; u 2. dijelu, koji zauzima 30 strofa, dolaze glavna lica pjesme Črtomir i Bogomila u dvostruki konflikt; peripetiju označuje prizor, u kojem Bogomilu obasjava dúga; u 3. dijelu, koji ima 3 strofe, dolazi katastrofa: u krštenju Črtomir neznabožac propada, a ustaje Črtomir kršćanin. Na to se akademik osvrnuo na neke prigovore, npr. da je pjesma suviše lirska (što on ne priznaje), da je u njoj premalo radnje (ali ako je malo izvanje radnje, a ono je mnogo unutrašnje, psihološke radnje). Za tim

je isporedio Preširnovu pjesmu sa Samhaberovom preradbom, koja daleko zaostaje za njom, ako i ima u njoj više izvanje radnje nego li u Preširnovoj pjesmi. Napokon se osvrnuo na sonet, u kojem pjesnik svoju pjesmu posvećuje uspomeni svoga prijatelja M. Čopa, te je kao pjesničku svrhu pjesme označio to, da je pjesnik htio da prikaže okret, koji je nastao u samoj njegovoj duši: on se uvjerio, da ono, za čim čezne, ne može naći na ovom svijetu, pa je svoj pogled upravio na život poslije smrti.

Od nečlanova:

Dne 26. svibnja od sveučil. prof. g. dra. *Stjepana Tropscha* razprava: „Uzori Kućniku Stjepana Relkovića“ (za Rad).

U tome, do sada neobradjenome pitanju dolazi pisac do ovih resultata. Disposicija cijeloga „Kućnika“, a po prilici jedna trećina sadržaja njegova osniva se na Stoljetnom koledaru Nijemca Moriza Knauera. I „Satir“ M. A. Reljkovića utjecao je na cijeloga „Kućnika“, dok su druga neka djela upotrebljena tek za pojedine dijelove ove pjesme. — Tako se S. Reljković pišući o svilcu ugledao u dvije hrvatske knjižice, što su ih o tome predmetu napisali nadzornici svilana Solenghi i Romani, a pišući o ovcama, valjada u „Ovčarnicu“ oca svoga; osim toga poveo se Reljković u tumačenju narodnih imena nekih mjeseca za Kanižlićevom „Sv. Rožalijom“. No nije on sa svima onima knjigama postupao jednako. Najtočnije se on drži Knauera, zatim Solenghija i Romanija; ostala su djela utjecala na ǹj većinom samo svojim sadržajem, a ne ujedno oblikom, u kojem je izražen taj sadržaj. — S obzirom na način, kako Reljković upotrebljava svoje uzore, navadja pisac na tipnim primjerima cijelu skalu, i to od skoro točnoga prijevoda do najfinijega, možda i besvjesnoga nasljedovanja tudjega

umotvora. Ropski se on povadja za svojim uzorom rijetko, i to očito ondje, gdje mu je ili predmet manje poznat ili mu je versifikatorska snaga smalaksala; no u pretežnoj većini slučajeva postupa on slobodno sa originalom, popunjujući ili mijenjajući ga prema svome iskustvu ili prema prilikama svojih čitalaca. Sva mjesta, koja stoje više ili manje pod utjecajem spomenutih djela, sačinjavaju po prilici polovicu cijeloga „Kućnika". dok je druga polovica — sudeći po nekim izvjesnim znacima — očito samostalna.

Dne 7. srpnja od gosp. prof. dra. *Luke Jelića* razprava: „Moći sv. Šimuna bogoprimaoca u Zadru, hagiografijsko-poviestna studija" (za Rad);

Dne 6. listopada od gosp. *Vukčevića* razprava: „Jezik u Kerečkom" (za Rad);

Dne 27. listopada od g. prof. i docenta dra. *Gjure Körblera* razprava: „Humanista Matija Grbić (Mathias Garbitius Illyricus)". — U raspravi su pribrane i uredjene mnoge rastepene i pobrkane vijesti o životu uglednoga našeg zemljaka iz 16. vijeka i ocijenjen njegov književni rad. Grbić se je rodio u Istri (valja da u Labinu) oko god. 1508. kao dijete siromašna crevljara. Sudbina ga oko god. 1520. nanese u Nürnberg, gdje su neki njegovi zemljaci živjeli već otprije kao trgovci. Kako je bio dječak bistre glave, u kratko je vrijeme naučio njemački jezik, a god. 1526. dodje u kuću poznatoga humaniste Joakima Kamerarija, koji se upravo tada nastanio u Nürnbergu, da upravlja ovom tamošnjom latinskom školom. Uz Kamerarijev nadzor i pripomoć Grbić je temeljito naučio grčki i latinski, te se god. 1533. upisao u heidelberško, a druge godine u wittenberško sveučilište. U Wittenbergu je bio djak učenoga Melanchthona, koji se brzo uvjerio o

temeljitom njegovu poznavanju klasičnih jezika, napose grčkoga, te ga je još iste godine promovirao na magistra. Grbić ostade u Wittenbergu tri godine tumačeći u sveučilištu odabrane grčke pisce uz veliko zadovoljstvo svoga učitelja, s kojim je, kao i s Lutherom, mnogo drugovao. Na toplu Melanchthonovu preporuku bude god. 1537. pozvan u Tübingen, da u damošnjem pedagogiju obučava u starim jezicima, i ovdje je nekoliko godina ugodno proveo zajedno s prvim svojim učiteljem Kamerarijem, koji je od god. 1535. bio učitelj klasičnih jezika u sveučilištu. Nakon Kamerarijeva odlaska u Leipzig (god. 1541.) Grbić postade profesor grčkoga jezika, a god. 1544. i moralne filozofije u sveučilištu, te je do smrti (umr'o 1. svibnja 1559.) učiteljovao u Tübingenu nastojeći svagda, da ulije u mladež što više znanja i da joj uza to poda izobila korisnih uputa za život. Kao vrstan učitelj i iskren drug Grbić je bio ugledan medju drugovima, koji su ga tri puta (godine 1545./6. 1551./2. i 1556./7.) izabrali za dekana artističkoga fakulteta. Grbić je bio dva puta oženjen i nakon smrti je ostavio petero djece iz drugoga braka. — Grbić je bio u svoje vrijeme na glasu kao pjesnik grčkih i latinskih prigodnih pjesama, od kojih je najzanimljivija i najduža ona, što ju je napisao na grčkom jeziku prigodom udaje Melanchthonove kćeri Ane za latinistu i naučnjaka Gjuru Sabina: pjesma broji 82 elegijska distiha, a zahvalni učenik ne može da prikupi dovoljno riječi, kojima bi dostojno proslavio velikoga svoga učitelja. Mnogo su se cijenili njegovi kraći nadgrobni epigrami. Danas se ne može ustvrditi, da je Grbić bio pjesnik, no njegove pjesme jasno dokazuju, da je on temeljito poznavao sve osobine i grčkoga i latinskoga jezika i da nije zaostao za bezbrojnim drugim pjesnicima svoga vremena, koji su svi u školi naučili vješto gra-

diti pjesme. Od Grbića se sačuvalo i šest štampanih latinskih govora, u kojima on ili kao učitelj moralne filozofije ili kao dekan artističkoga fakulteta potiče mladež na krepostan život podajući joj i iz starine i iz svoga vremena izobila primjera o njegovoj probitačnosti. I ovi govori dokazuju, da je Grbić bio zadojen duhom klasične starine. Najznatnije dvije Grbićeve radnje padaju u posljednju godinu njegova života: izdanja Hesiodove pjesme „Djela i dani“ i Eshilove tragedije „Okovani Prometej“, oba s okretnim latinskim prijevodom u prozi i s obilatim tumačem. Oba su se ova izdanja veoma cijenila sve do 19. vijeka. Dvije godine nakon Grbićeve smrti (godine 1561) štampan je u Sichardovu izdanju njegov latinski prijevod Aristejina pisma „O postanju prijevoda Septuaginte.“ — Grbić je mnogo doprinio k zanimljivoj pojavi, da je tübinško sveučilište postalo središtem jugoslavenske mladeži u 16. vijeku (god. 1541. boravio je u njegovoj kući Matija Flacije). Grbić je do smrti ostao dobar katolik, ali unatoč toga je uvijek prijateljski općio s inovjercima Kamerarijem i svojim zemljacima Truberom, Vergerijem i Konsulom, koji su ga visoko cijenili, a vjerojatno je nagađanje, da je upravo on pomagao Truberu kod izdavanja prvih slavenskih knjiga u Tübingenu (godine 1550.). Kako je Grbić medju tim sve svoje sile posvetio mirnomu učiteljskom zvanju ne miješajući se u mnoge vjerske prepirke svoga vijeka, zaborav je brzo prekrio njegovo ime. (Za Rad).

Istoga dne 27. listopada o. g. od g. *Ferdinanda Menčíka,* kustosa u c. kr. dvorskoj knjižnici bečkoj: „Hrvatski prievod Batrachomyomachije od Jurja Kačića Bartulovića s uvodom“ (za „Građu za povjest književnosti hrvatske“);

Dne 8. studenoga od g. prof. dra. *Nikole Andrića* razprava: „Izvori starih kajkavskih drama“ (za Rad).

*

Iza uvoda, koji govori o Isusovačkim i duhovnim dramama 18. vieka, prešao je pisac na ono dvadesetak drama, što ih Šafařik u svojoj historiji samo po imenu napominje, te ih je stao razglabati s estetske i s komparativne strane, tražeći im tragove i izvore u bližim istodobnim djelima stranih literatura. Većina je ovih kajkavskih drama do danas ostala u rukopisima sveučilištne i sjemeništne zagrebačke knjižnice, a pisac je ove rukopise opisao i osvietlio ih novim rezultatima. I tako je sada kajkavska dramska književnost ispod konca osamnaestog vieka i iz početka devetnaestog razjašnjena i tragovi joj poiznalaženi u stranim književnostima. — Klerici biskupskog sjemeništa običavali su o pokladnim danima svake godine davati u dvorani svoga zavoda po dvie ili po tri dramatske predstave radi zabave i radi vježbe u hrvatskom i u njemačkom jeziku. Za ove predstave morali su ili oni sami ili njihovi profesori prevoditi i preradjivati strana djela u hrvatski jezik. Ova se djela obično nisu štampala, a na rukopisima, koji su nam dočuvani, gdjegdje se kaže a gdjegdje i ne kaže ime izvornoga pisca. Neka su djela bila sasvim prenesena na hrvatsko tlo, tako, da nismo bili u sigurnosti, imamo li posla s izvornim ili s prevedenim djelima. Takova su djela bila: „Vitezović i njegov sin Rittmeister“, „Barun Tamburlanović“, „Poslenović i njegovi sini“, „Velikovećnik“, „Vranović“, „Kukolj med pšenicom“ itd. Glavna je karakteristika ovih drama bila, da nisu imale ženskih uloga. Kako naši klerici nisu imali ženskih članova u svom ensemblu, morali su sav ženski elemenat obraćati u mužki, i u tom je sastojao glavni posao i jedina originalnost sjemeništnih preradjivača. U tom se je razlikovao njihov rad od Isusovačkog rada, koji su u svojim preradama oko polovice 18. vieka zadržavali ženske uloge, te su ih glumili njihovi pitomci preobučeni

u ženske. — Od 20 drama, što ih je pisac obširno razložio, uzeto je devetnaest iz njemačke književnosti, a samo jedna iz talijanske. Od njemačkih dramatičara prevodjeni su: Eckartshausen, Kotzebue, Iffland, grof Brühl, Heinrich Spiess, Karl Meisl, Stephanie i jedan anonimni pisac. A od talijanskih jedini Goldoni. — Eckartshausenova su djela: „Pravdenić i Poštenčić" (Lieberecht und Hörwald), „Kukolj med pšenicom" (Unkraut unter dem Weitzen) i „Predsud zvrhu stališa i roda" (Das Vorurtheil über den Stand und Geburt). — Kotzebue-ova: „Papiga" (Papagei), „Ljudo-merzenje i detinska pokora" (Menschenhass und Reue), „Bratjo Nazlob" (Die Versöhnung), „Gluhonemi" (Der Taubstumme, zapravo francusko djelo de Bouilly-a), „Vsaki ima svoje čuti (Ueble Laune), „Plaća istine" (Lohn der Wahrheit), „Rodbinstvo" (Die Verwandschaften) i „Stari mladoženja i košarice" (Der Hagestolz und die Körbe). — Od Ifflanda: „Dužnost službe" (Dienstpflicht), „Kaj je preveć, nî z-kruhom dobro" (Allzuscharf macht schartig) i „Poslenović i njegovi sini" (Die Advokaten). — Od Meisla: „Hrvati vu Zadru" (Die Kroaten in Zara). — Od Stephanie-a: „Splaćena zvedljivost" (Die bestrafte Neugierde). — Od grofa Brühla: „Velikovećnik" (Der Bürgermeister). — Od Spiessa: „General Vitezović i njegov sin Rittmeister" (General Schleuzheim und seine Familie). — Od anonimnog pisca: „Redki procesuš" (Der seltene Process). — Od talijanskoga komediografa Goldoni-ja: „Ljubomirović ili prijatelj pravi" (Il vero amico).

U razredu filosofijsko-juridičkom:

Dne 7. lipnja od pravoga člana dra. *Frana Vrbanića* razprava: „Prilozi gospodarskomu razvoju u području negdanje hrvatsko-slavonske Kraine u XIX. vieku" (za Rad).

U njoj se nastoji prikazati, kako su se zadnjih stotinu godina na zemljištu bivše hrv.-slav. Krajine razvili neki gospodarski pojavi, a napose ratarstvo i štočarstvo. Akademik želio je kod nastupa u 20. viek prikazati ukupnu sliku u razvoju gospodarskih prilika u Hrvatskoj i Slavoniji tečajem 19. vieka, nu nije mogao naći potrebitih sustavnih podataka ni o ratarstvu, ni o stočarstvu, a kamo li o drugim gospodarskim pojavima na koncu 18. vieka, da s njima izporedi današnji razvitak na tom području. Samo za teritorij bivše Krajine mogao je sabrati u tom obziru neke podatke, koji se dadu prispodobiti s današnjima; to i jest jedini razlog, radi kojega je svoje promatranje stegnuo na tako uzko područje.

Nakon što je pisac u prvom dielu iztaknuo velike potežkoće, koje je imao svladati, da za konac 19. vieka sakupi potrebite podatke upravo obzirom na onaj teritorij, što ga je početkom 19. vieka obsizala bivša hrv. slav. Krajina, te da si tako stvori podlogu za dalnju prispodobu — razvija u kratko sve one javne terete, što su ih prije 100 godina imali nositi negdanji Krajišnici, a zatim nastoji označiti obću sliku ratarskih prilika, kako su one ondje postojale u početku 19. vieka. Na toj slici vidi on mnoge crne točke, kojih nije mogla izgladiti niti velika ljubav za fiziokratski sustav, što ju je u ono doba pokazivala tadanja uprava. Vlada onoga vremena, prožeta duhom fiziokratske škole, pokazivala se je doduše osobito brižnom za prilike ratarske, a časnici kantonalni imali su strogo bditi nad tim, da graničari svoja zemljišta marljivo obradjuju; nu upravo uspjesi ove brige i ovoga nastojanja najboljim su znakom po nazoru pisca, kako nijedna uprava, a najmanje ona, koja je osnovana na sustavu policajnomu, ne može uspjeti u svom radu bez prave ljubavi za narod povjeren nje-

zinoj skrbi i brizi, bez točnoga poznavanja njegove ćudi i njegovih sposobnosti, njegovih vrlina i mana. Ocrtavši ovu sliku tvrdi pisac, da je Hietzinger o tadanjim gospodarskim prilikama mogao punim pravom reći: „so herrscht denn im Soldatenlande wenig Ueberfluss, häufig Armuth und selbst da, wo Wohlhabenheit bemerklich wird, ein einfaches, manchen Genuss entbehrendes Leben".

Prelazeći iza toga na potanje razmatranje prilika ratarskih, zaustavlja se pisac ponajprije kod razdiobe zemljišta na pojedine vrsti kultura, te dolazi do zakjučka, da produktivno tlo danas obsiže za 336.871 ral veći prostor nego prije 100 godina; nu pisac ne nalazi razlog ovomu pojavu toliko u napredku ratarskih prilika, koliko u postupku samoga zemljarinskoga katastra. Akademik razlaže potanje ovu svoju tvrdnju, te razmatra: kako se je napose u svakom pojedinom kraju i kod svake pojedine vrsti kulture površina promienila, te po kojem su omjeru pojedine vrsti kulture u pojedinim krajevima razdieljene bile u početku 19. vieka, a po kojem se one diele danas. U ovom potonjem obziru dokazuje pisac posebnim podatcima, kako se je razmjer pojedinih vrsti kultura doduše znatno promienio tečajem jednoga vieka, ali kako uza sve to glavna karakteristika pojedinih dielova bivše Krajine u tom obziru ostaje i danas ista kao što u početku vieka. Uzme li se u obzir samo ono tlo, koje služi neposredno produkciji, t. j. oranice, livade, voćnjaci, vrtovi i vinogradi, tada ne ima dvojbe, da se je i ovo tlo tečajem jednoga vieka povećalo, ali je ta povišica vrlo slaba; jer dok je prije 100 godina bilo takovoga zemljišta napram cjelokupnom tlu 34·06%, ne zaprema ono danas napram cieloj površini niti pune ²/₅ (39·76%). Ovaj slabi napredak iztiče se napose onda, kad se izmjere površine pojedinih vrsti

kultura sa žiteljstvom, koje se je u ovom razdoblju povećalo u daleko većem iznosu. U posebnoj skrižaljci razlaže pisac ovaj pojav.

Ovi podatci pokazuju, da je još prije 100 godina bilo na zemljištu negdanje Krajine na 1000 žitelja malo ne 2519 rali obradjenoga tla, t. j. onoga, koje služi neposredno produkciji, dok je danas taj prostor spao na 1649 rali, te se je prema tome umanjio za 870 rali na 1000 žitelja. Ovaj manjak opaža se diljem ciele Krajine, a najviše u negdanjoj varaždinskoj Krajini, gdje je omjer obradjenoga tla napram 1000 žitelja danas manji za 1505 rali nego li u početku 19. vieka. Pisac priznaje, da ove razlike u razdiobi pojedinih vrsti tla izmedju nekada i sada same po sebi nisu kadre pružiti prave slike o gospodarskom razvitku tečajem 19. vieka, jer su zemljišta koja se rabe za ratarsku produkciju i razne kakvoće i razne plodnosti, te jer se gospodarstvenost žiteljstva i način obradjivanja u pojedinim krajevima razlikuju.

Da ipak pisac ove razlike donekle prikaže, priobćuje rezultate ratarske produkcije u bivšoj Krajini od danas i od početka 19. vieka. Iz ovih rezultata se vidi golema razlika u godišnjem prirodu, što ga ima bivša Krajina na svom teritoriju danas i što ga je imala prije 100 godina. Kod svih vrsti plodina, izuzevši jedino vino, pokazuje se tolik prirast, da bi se u prvi mah svatko čuditi morao ovomu napredku. Tako je u početku 19. vieka urodilo n. pr. žitarica svih vrsti okruglo 2,063.400 hektl., a prirod livada nije davao podpuno ni 1,758.400 mtrc. siena, dok danas i u srednjim godinama na istom teritoriju iznosi žetva preko 5,240.000 hektl. žita i 5,150.000 mrtc. siena. Ovaj je prirast tim važniji, što prirast produktivnoga tla u obće, a oranica i livada napose, nije ni iz daleka bio tolik,

kolik je bio prirast plodina. Iz odnosne skrižaljke razabire se napose, da je popriečni godišnji prirod iznosio u cieloj Krajini:

	u početku 19. vieka	na kraju 19. vieka
pšenice	182.696 hktl.	978.497 hktl.
pira	31.117 „	48.090 „
raži	158.636 „	375.634 „
ječma	234.329 „	392.571 „
napolice	355.084 „	430.360 „
zobi	274.025 „	565.902 „
kukuruza	605.640 „	2,118.735 „
proje i heljde	222 002 „	318.075 „
vina	178.639 „	60.022 „
koruna	147.116 mtrc.	1,230.648 mtrc.
lana i konoplje	36.742 „	49.600 „

Pisac bi želio razložiti unutarnju važnost ovoga pojava, nu obzirom na nedostatne podatke spominje samo, kako mu se čini, da je jedan od najvažnijih razloga ovomu prirastu okolnost ona, što su se znatno smanjile oranice, koje leže na ugaru. Ukupna površina ugara na zemljištu bivše Krajine ne iznosi danas više od 164.000 jutara (14·01% svih oranica), dok je površina ugara u početku ovoga vieka iznašala okruglo preko 466.000 jutara (44·7% svih oranica). Već s ovoga razloga morala je produkcija žita ponarasti za preko 2 mil. hektl. Uz to netreba zaboraviti, da je tečajem jednoga vieka porasla i površina za preko 156.000 jutara, te da je napokon na pravac ratarske produkcije utjecala dioba seljačkih zadruga, a s njom cjepkanje osjeda i stvaranje većega broja kućanstva, te nastojanje. da se na manjem posjedu, koji je zapao pojedino ućanstvo, producira toliko naravnih produkata, koliko eba, da se dotična obitelj može prehraniti. Pisac razže potanko prirast svih vrsti plodina za cielu bivšu

Krajinu i za svaki pojedini kraj napose, te prikazuje razmjer, u kojem su pojedini krajevi sudjelovali kod cjelokupne produkcije žita prije 100 godina i u kojem sudjeluju danas, pak prelazi zatim na omjer produkcije žita napram žiteljstvu.

Ovaj mu se omjer čini od velike važnosti upravo obzirom na Krajinu, gdje se ni iz daleka ne pokazuje toliko brige i skrbi za druge grane privrede kao što za ratarstvo. Da se prispodoba produkcije žitarica napram žiteljstvu što valjanije provede, pisac je tu prispodobu izveo ne samo pogledom na svaku vrst žita napose, nego je i sve žito reducirao na jednu vriednost, na vriednost raži.

U početku 19. vieka bilo je prosjekom u cieloj Krajini na glavu žiteljstva svih vrsti žitarica 3·624 hktl., a danas ih ima 5·163 hektl., odnosno kod redukcije na vriednost raži 3·399 hektl. u početku a 5·170 hektl. na kraju 19. vieka. Ako se uvaži, da prosjekom na glavu žiteljstva treba najmanje 5 hektolitara svih vrsti žita na godinu, to je produkcija tečajem jednoga vieka u cjelosti dosegnula onu količinu, koja se smatra prieko nuždnom, da se njome podmire potrebe naroda. Nu uzmu li se u obzir pojedini krajevi i pojedine vrsti žita, tada se po nazoru pisca uza sve to, što se je u velike podigla produkcija žitarica, 19. viek ne može pohvaliti, da je znatno popravio gospodarske prilike hrvatskoga naroda. Ako se iz računa izostave zob i sirak, koji redovito ne služe za hranu žiteljstva, tada jedva dolazi na glavu žiteljstva 4·6 hektolitara, a uzme li se u obzir, da se i kod ostaloga žita velik dio, imenito kukuruza i proje rabi za prehranjivanje stoke, i da znatan dio treba za sjeme, tada jedva 3 hektl. ostaje za hranu naroda. Ova poprečna količina mogla bi se možebiti barem donekle smatrati dostatnom, kad bi vriedila i za

pojedine krajeve, te kad $^{9}/_{10}$ žiteljstva ne bi živilo upravo od produkcije ratarske. Po nazoru pisca jedina je slavonska Krajina već u početku 19. vieka producirala onoliko žitarica, koliko ih je trebala za potrebu naroda; ostali dielovi niti su u početku vieka producirali a niti danas produciraju onoliko, koliko im treba. — Razmjer se je doduše nešto popravio, ali taj popravak, osim slavonske Krajine, nije tolik, da bi se njim 19. viek mogao ponositi. Nakon što je pisac razmotrio ovaj pojav i obzirom na svaki pojedini dio Krajine i na svaku vrst ratarskih produkata, prelazi na razmatranje o stočarstvu.

I kod stočarstva promatra pisac pojedine priedjele bivše Krajine za svaku vrst stoke napose, te dolazi do zaključka, da je ukupni broj razne stoke na negdanjem krajiškom teritoriju iznosio početkom stoljeća 1,070.300 komada, a danas da broji stoka u svemu 1,432.951 komad. Kod ovoga prirasta sudjeluju sve vrsti stoke osim koza; taj prirast iznosi u svemu 362.651 komad, ili 33·13%. Po nazoru pisca ovaj je prirast u tako velikom razdoblju kao što je jedno stoljeće po sebi prilično neznatan, osobito kad se ne zaboravi, da se broj stoke ne razvija prema prilikama, koje kao što kod žiteljstva počivaju na unutarnjim ili naravskim razlozima, nego jedino na onima, koji se osnivaju na gospodarskom napredku pojedinoga naroda.

Nu ako prirast stoke tečajem jednoga vieka u cielosti nije znatan, ipak se u pojedinim vrstima i pojedinim krajevima pokazuje dosta velika razlika. Uzevši u obzir absolutni broj stoke u cieloj bivšoj Krajini, najviše je porasao broj goveda (za 183.479 komada), zatim redomice konja (92.327 komada), ovaca (69.355 komada) i krmadi (64.978 komada), dok se je snizio broj koza (za 47.488 komada) i košnica (za 22.793 ko-

mada); nu u relativnom obziru bio je najveći prirast konja (125·47%), zatim goveda (64·87%), a prirast ovaca i krmadi bio je malo ne posve jednak (20·08%), dok je broj koza spao za preko 80%, a broj košnica za više od 30%. U dalnjem razlaganju stavlja si pisac pitanje: u koliko je broj stoke prije stotinu godina na bivšem krajiškom teritoriju bio kadar zadovoljiti potrebama narodnoga gospodarstva, te u koliko su se u tom obziru prilike promienile na bolje ili gore? Akademik priznaje, da odgovor na ovo pitanje nije lak, osobito kad ne ima za nj dostatne podloge; on s toga u odgovoru na to pitanje stavlja u kombinaciju samo stoku sa žiteljstvom i površinom.

Što se tiče odnošaja stoke napram žiteljstvu, to je napose taj odnošaj kod goveda danas nepovoljniji nego prije 100 godina za 36 komada; danas ima naime na 1000 žitelja u cieloj Krajini 458 goveda, dok ih je u početku vieka bilo 494. Srećom se ovaj nazadak pokazuje samo u bivšoj slavonskoj Krajini, gdje je ipak bio tako znatan, da je utjecao na razmjer ciele Krajine. Tečajem jednoga vieka spao je u slavonskoj Krajini ovaj razmjer na svakih 1000 žitelja za 165 glava, dok se je u drugim krajevima doduše povećao, ali u vrlo neznatnom broju (u banskoj Krajini za 56, u karlovačkoj za 26, a u varaždinskoj za 6 komada).

Iz svega se vidi, da promjene u broju goveda i u broju žiteljstva ne idu uzpored, te da je u cielosti razlika u prirastu žiteljstva tečajem jednoga vieka napram prirastu goveda bila povoljnija u prilog prirastu žiteljstva za 13·38%.

Sasvim druge prilike nastaju kod konja; obzirom na pojedine krajeve kod ove vrsti stoke bio je prirast, izuzevši Krajinu karlovačku, daleko veći i intenzivniji, nego li prirast žiteljstva; u cielosti se je na 1000 žitelja razmjer povisio od 129 na 136 komada.

Osobito nepovoljne prilike u omjeru prema broju žiteljstva nastale su kod sve vrsti sitne stoke, ne samo ondje, gdje se je broj stoke umanjio, nego i ondje, gdje je u absolutnom iznosu poskočio. Tako je na 1000 žitelja bilo u početku ovoga vieka ovaca 585, koza 104, krmadi 568, košnica 132, danas pako ima ovaca 396, koza 11, krmadi 382 a košnica 51. Ne samo u cielosti, nego i u svakom pojedinom kraju, svagdje je prirast ovih vrsti stoke znatno zaostajao za žiteljstvom. Da se ovaj pojav što zgodnije prikaže, reducirao je akademik sve vrsti stoke (ne uračunavši košnice) na jednu vriednost, na vriednost goveda, pak dolazi do rezultata, da na 1000 žitelja ima svih vrsti stoke:

u Krajini	na početku stoljeća	danas
karlovačkoj	557	534
banskoj	586	630
varaždinskoj	780	727
slavonskoj	1109	904
Ukupno	789	703

Povoljnije prilike nastaju u odnošaju stoke napram površini produktivnoj i cjelokupnoj. Kod svih vrsti stoke osim kod koza popravile su se ove prilike u veliko, i to ne samo u cielosti nego i u pojedinim krajevima. Tako je bilo stoke, u redukciji na vriednost goveda, u cieloj Krajini početkom vieka na 10 km.² ciele površine 18·5 k., a na 100 hektara produktivne površine 22·8 k., dok danas taj broj iznosi 29·4 odnosno 33·1 komada. Akademik promatra potanko ove prilike i pogledom na pojedine vrsti stoke i pogledom a pojedine krajeve, a zatim razmatra prirast produkije livada sa prirastom stoke. Napokon zaključuje pisac, a se uza sav prirast ratarske produkcije i broja stoke re prilike tečajem jednoga vieka nisu razvile onako, 'ko to zahtievaju današnje potrebe naroda. I danas,

kao što i u početku ovoga vieka, i ratarstvo i stočarstvo, premda su najvažniji faktori u narodno-ekonomskoj privredi negdanje Krajine, pokrivaju u obće, a u nekim krajevima jedva i to, samo vlastitu konsumciju žiteljstva. Znamenitijega razvitka ne ima ni u jednoj ni u drugoj grani. Još i danas, nakon što je projurilo čitavo jedno stoljeće, dižu se na ratarske prilike naše domovine malo ne iste tužbe, što su ih predji naši slušali u početku ovoga vieka. Pisac navodi u tom pogledu doslovce primjer iz izvješća gospodarskih izvjestitelja naveden u XIV. publikaciji statističkoga ureda.

Razvitak u najodlučnijim granama narodne privrede ne ide uzporedo sa sve to većim potrebama naroda. Dokazuju to napose javni tereti i državni i občinski. U početku 19. vieka dolazilo je od svih izravnih poreza u bivšoj Krajini na glavu žiteljstva 2 K. 48 F., a na četvornu milju 3421 K., dok je već g. 1886., dakle prije nego li su u bivšoj Krajini uvedeni svi porezi, koji su postojali u bivšem gradjanskom području, od svih izravnih poreza došlo na glavu žiteljstva u današnjoj vriednosti 4 K. 12 F., a na svaku četvornu milju 8995 K. 59 F.

„Ja se ne usudjujem", veli pisac na koncu svoje razprave, „na temelju ovih podataka uztvrditi, niti da je hrvatski narod u negdanjoj Krajini tečajem netom minuloga vieka postao bogatijim, niti da je postao siromašnijim; ima ih, koji su dublje i neposredno zavirili u život naroda, te koji tvrde ili jedno ili drugo; svakomu patrioti bilo bi najugodnije, kad bi se svi slagali u tom, da je narod danas sretniji, nego li je bio prije stotinu godina".

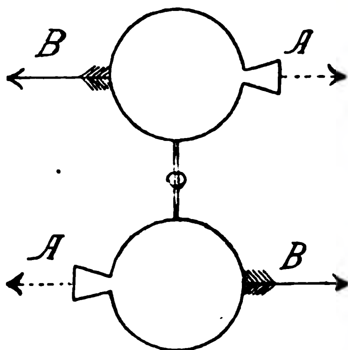
U razredu matematičko-prirodoslovnom:

Od pravih članova:

Dne 17. siečnja od g. prof. dra. *Mije Kišpatića*: „17. potresno izvješće, t. j. za godinu 1899" (za Rad);

Dne 7. travnja od g. prof. dra. *Vinka Dvořaka* razprava: „Nov akustički pokus, tičući se rotiranja akustičkoga kola reakcije“ (za Rad).

Akademik priopćuje, da može akustičko kolo reakcije za stanovit oblik nastavka na resonatorima rotirati i u smjeru *A*, dok ne prekorači jakost zvuka stanovitu vrijednost, gdje onda rotira u smjeru *B*.

Svaki resonator ima samo jedan otvor.

Od člana dopisnika g. *Mihaila Petrovića*, profesora u Velikoj školi u Biogradu, dne 7. prosinca razprava: „Jedno pitanje iz teorije funkcijâ sa dvjema nezavisno promjenljivim količinama“, i razprava: „Transcendentne transformacije algebarskih jednačina“.

Iz prve je rasprave ovaj piščev izvod. Neka je data funkcija $F(x, y, z, \ldots)$ i neka je x_0, y_0, z_0 jedna grupa vrijednosti promjenljivih $x, y, z, \ldots$, za koju funkcija F ima kakvu vrijednost različnu od nule. Tada je mogućno oko tačaka $x_0, y_0, z_0 \ldots$ u njihovim ravnima opisati krugove $A, B, C, \ldots$ konačnih ili beskrajnih, ali od nule uvijek većih polupreċnika, sa centrima u tim tačkama, a koji će biti takvi, da dok se x kreće u unutrašnjosti kruga A, y u unutrašnjosti kruga B, z u unutrašnjosti kruga C i t. d., funkcija F nikako ne postaje ravna nuli, ma kakav položaj imale tačke $x, y, z, \ldots$ u tim krugovima. — U izvjesnim proble-

mima, kao n. pr. pri integraciji diferencijalnih jednačina prvoga reda pomoću beskrajnih redova, od važnosti je umjeti odrediti takve krugove A, B, C opisane sa što je moguéno većim polupréčnicima. Pisac navodi za ovo određivanje jednu prostu metodu, koja u velikome broju slučajeva rješava zadatak na lak i prost način. — U drugoj raspravi pisac pokazuje, da je moguéno sa kakvom datom algebarskom jednačinom izvršiti izvjesne transcendentne transformacije, a da, među tim, transformovana jednačina ipak ostane algebarska. Tako iz date jednačine $f(x) = o$ može se izvesti nova algebarska jednačina $\varphi(y) = o$, koja će imati tu osobinu, da između korena α_i prve i korena β_i druge jednačine postoji kakva u napred data relacija oblika

$$\beta_i = R\ (e^{r\alpha_i},\ e^{r\alpha_j},\ \ldots\ldots)$$

ili

$$\beta_i = R\ (\sin r\alpha_i,\ \sin r\alpha_j,\ \ldots\ldots)$$

ili

$$\beta_i = R\ (\cos r\alpha_i,\ \cos r\alpha_j,\ \ldots\ldots)$$

ili u opće

$$\beta_i = R\ (u_i,\ u_j,\ \ldots\ldots)$$

gdje je u_k ma kakva trigonometrijska funkcija korena α_k a R označuje kakvu algebarsku, racionalnu i simetričnu funkciju onih izraza, što se u njoj javljaju. — Problemi ovakve vrste mogu se elementarnim putem svesti na jedan mnogo prostiji problem, koji se sastoji u ovome: izvesti iz date algebarske jednačine $f(x) = o$ novu također algebarsku jednačinu $\varphi(y) = o$, koja će biti takva, da su koreni prve razmjerni logaritmima korena druge jednačine, sa datim unapred koeficijentom

propocionalnosti. Jer kad bi ovaj problem bio riješen gornji bi se složeniji problemi sveli na to, da se obrazuje jednačina, čiji bi koreni bili izvjesne u napred date racionalne i simetrične funkcije korena date jednačine, a ovo se rješava poznatim elementarnim putem. — Pisac pokazuje kako se sačinioci nove jednačine $\varphi(y) = o$ mogu izračunavati ili u obliku određenih integrala, ili u obliku beskrajnih redova. Određeni integrali, na koje se pri tome poslu nailazi, mogu se pomoću jedne naročite metode približno izračunati sa kolikom se hoće aproksimacijom. — Na posljetku dokazuje se za tako transformovanu jednačinu jedna teorema, pomoću koje se, kad je ova jednačina već obrazovana, može na veoma prost način odrediti broj korena prvobitne jednačine, što se u brojnoj ravni nalaze između dviju među sobom paralelnih pravih linija ili sa lijeve ili desne strane takve jedne oblasti. Ta teorema daje naročitu znatnost ovakvoj vrsti transcendentnih transformacija.

Od nečlanova:

Dne 20. prosinca god. 1899. od prof. i docenta g. dra. *Augusta Langhoffera* razprava: „Prilozi entomoložkoj fauni Hrvatske II. Kornjaši Hrvatske I. (1886—1897)“ (za Rad).

Istoga dana od gosp. prof. dra. *Jurja Majcena* razprava: „O normalama istostrane hiperbole“ (za Rad). Tuj se pokazuje konstrukcija normalâ za istostranu hiperbolu za različite položaje tačke *P* u ravnini i opredjeljuje se broj mogućih rezultata. Konstrukcija je osnovana na polarnoj recipročnosti, uz upotrebu neke krivulje *(x)* četvrtoga stupnja, koja je polarno recipročna krivulja hiperboline evolvente, i koja je određena tačkama i tangentama. Pošto je razložen dokaz konstrukcije za opći položaj zadane tačke *P*, prelazi se na konstrukcije normalâ iz nekih stanovitih položaja te tačke,

koje slijede iz općenitog dijela, i koje su u posljednjim slučajevima znatno jednostavnije. Ujedno se pokazuje neko novo svojstvo normale za istostranu hiperbolu.

Dne 16. lipnja o. g. od g. prof. *N. Damina* razprava: „O preobrazbi i dužini življenja naših pauka u obće a Filistate napose“ (za Rad);

Dne 7. listopada od gosp. prof. *N. Damina* razprava: „Pauci Hrvatske, Slavonije, Dalmacije i Istre“ (za Rad); istoga dana od g. prof. dra. *Jurja Majcena* razprava: „O posrednim proizvodima perspektivnih nizovâ točakâ“ (za Rad).

Dne 7. prosinca ove razprave:

Od prof. i docenta g. dra. *Milana Šenoe* „Pontsko-jadranska razvodnica: jadransko područje u Hrvatskoj“ (za Rad);

Od prof. i docenta gosp. dra. *Jurja Majcena* „O osobitoj ravnocrtnoj plohi trećega razreda u linearnom kompleksu“ (za Rad);

Od prof. u Velikoj školi biogradskoj g. dra. *Bogdana Gavrilovića* razprava: „O redovima jednogranih funkcija“, i razprava: „O Pfafijanima“ (za Rad).

Sve ove razprave i radnje tiskat će se u akademijskih publikacijah, prema vremenome sliedu njihova primanja u razrednih sjednicah, a njeke su, poglavito one iz područja razreda matematičko-prirodoslovnoga, jur tiskane ove godine, ili se nalaze u tisku.

Od „Rada“ izašla je za prvu polovicu ove godine samo knjiga 142. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga).

Za istu prvu polovicu ove godine izašao je XIV. svezak „Ljetopisa“. U njem je tiskano ono u početku spomenuto čitanje člana dopisnika g. dra. *Dragutina Gorjanovića-Krambergera* pod naslovom: „Pa-

leolitički ostatci čovjeka i njegovih suvremenika iz diluvija u Krapini"; zatim sastavljeni *Tadijom Smičiklasom* vjekopis dra. Petra Matkovića (sa slikom i autografom). Ostali, redoviti, sadržaj prikazuje djelovanje akademijino tiekom g. 1899., onda popis knjigâ, kojimi se je tiekom iste godine umnožala knjižnica akademijska bilo zamjenom, bilo darom, bilo kupom, i imenik predplatnikâ na akademijske publikacije tiekom iste godine.

Nadalje je za istu prvu polovinu ove godine izašla od sbornika „Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium" druga svezka VII. knjige, a sadržaj joj, sastavljen pravim članom g. drom. *Kostom knezom Vojnovićem*, jesu obrtne korporacije u dubrovačkoj republici od XIII. do konca XVIII. vieka.

Četvrto je djelo za prvu polovinu ove godine bila 1. svezka V. knjige „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena", pod urednikom drom. *Antunom Radićem*.

Djela akademijska za drugu polovicu ove godine dovršavaju se u tisku a to je ovih šest:

„Rada" knjiga 143. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga);

„Rada" knjiga 144. (s razpravami razreda matematičko-prirodoslovnoga);

U zborniku „Monumenta historico-juridica", knjiga VIII., i to „Lastovski statut" od učitelja u Korčuli g. Frana Radića;

Akademijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sveska 20., obradjena *Perom Budmanom*;

Zbornik za narodni život i običaje

*

južnih Slavena, 2. svezka V. knjige, pod urednikom drom. *Antunom Radićem;*

U zborniku „znanstvenih djela za obću naobrazbu“ II. svezka „Historije srednjega vijeka“ od *Nadka Nodila*, a sadržaj joj je: „Bizantija i germanski zapad do smrti cara Justinijana (476—565)“.

Za zbornik „Građa za povjest književnosti hrvatske“ primila je akademija na poklon od g. Dušana pl. Preradovića oveću sbirku pisama iz ostavine slavnoga njegova otca, te mu od svega srca zahvaljuje za ponovni dokaz njegove susretljivosti. Za isti zbornik ter iz njegove dotacije nabavljen je od g. A. Kaznačića rukopisni kodeks: Tiburtinijeva genealogija dubrovačkih obitelji. Za publikaciju u istom zborniku namienio je filologijsko-historijski razred, kao primjer dubrovačke proze iz XVI. vieka, malu knjižicu, koju je zamoljen a izjavio se pripravan da priredi uza svoj predgovor član dopisnik g. dr. Milan pl. *Rešetar;* knjižici je naslov: „Nacin koise ima obsluscit u govoreniu od misse. Iztomacen iz ulasckoga u jesik dubrovacki. Rim 1592“. Zborniku tomu namienjeni su i prinosi gospodina člana dopisnika dr. Matije Murka u Beču, i gosp. pisca Mirka Breyera u Križevcih. U njekolikih sjednicah brinuo se isti razred o načinu, kako bi se moglo s uspjehom nastaviti štampanje djela „Acta croatica“. Isti razred bavio se u njekolikih sjednicah pitanjem, kako bi se moglo već sliedeće godine pristupiti izdanju Dubrovačkoga statuta za zbornik „Monumenta historico-juridica“, pak je pravi član presvj. gospodin dr. Baltazar Bogišić na molbu razreda izjavio svoju načelnu privolu, da za akademiju priredi izdanje Dubrovačkoga statuta, a član dopisnik prof. Konstantin Jireček u Beču po-

nudio je svoju pripomoć glede nadzora tiska i sastavbe kazala. Isti je razred povjerio prof. u Bakarskoj nautičkoj školi g. Baru Popariću, da priredi Lucićev epistolar za izdanje u „Starinah".

Odbor za izdavanje starih pisaca hrvatskih povjerio je gospodinu prof. dru. Josipu Aranzi u Spljetu, da priredi akademijsko izdanje Kavanjinove pjesni „Bogatstvo i ubožtvo".

Za prirodoslovno iztraživanje zemlje podala je ljetos akademija, po predlogu razreda matematičko-prirodoslovnoga, podpore po 100 forinti gospodi: profesoru sveuč. dru. Antunu Heinzu, i prof. i docentu dru. Augustu Langhofferu, a odlučila je nabavu seismografa svotom od 150 forinti. Izvještaje o prirodoslovnom iztraživanju zemlje, učinjenom uz podporu akademije, podnieše gosp. Dragutin Franić, prof. gimnazije u Gospiću (o putovanju g. 1899. kojemu bijaše svrha upoznavanje oro-, hydro- i antropogeografskih prilikâ Velebita i njegove okoline), i g. prof. i docent dr. August Langhoffer (o entomoložkom putovanju god 1900., koje se ticalo to gorskoga kotara i Rieke to podravinskih kraja, a uspjeh mu bijaše sbirka od 1337 komada.)

Akademijski odbor za folkloru razpravljaše svoje poslove u njekolikih sjednicah, a izvieštaše o pribiranju gradje Zbornikov urednik g. dr. Antun Radić. Po tom je od 19. prosinca prošle do 14. prosinca ove godine prispjelo akademiji od 17 prinosnika — medju kojimi je osam novih — ukupno 26 folklorskih prinosa, ...ji bi iznosili do 70 tiskanih araka, t. j. najmanje tri ...ezke Zbornikove. Od onih 8 novih prinosnika 4 su iz ...rvatske-Slavonije, 2 iz Dalmacije, jedan iz Štajerske, a ...lan iz Crne Gore. Napose treba iztaknuti znatnu ...dju iz njekadanje Poljičke obćine, koja se sabire pod

pazkom g. don Frana Ivaniševića, župnika u poljičkih Jesenicah.

Područni zavodi akademije, naime knjižnica, arkiv, i Strossmayerova galerija slika, razvijahu se ove godine, kako podatci njihovih poglavara kazuju, na ovaj način:

Knjižnica umnožila se i ove godine za preko 1000 svezaka, ponajviše zamjenom za publikacije naše akademije i darom. Poimence je preuzvišeni gospodin pokrovitelj poklonio jedan sjajni primjerak Legerova izdanja Rheimskoga evangjelistara. Poraba knjižnice porasla je znatno i u njoj i izvan nje. U ostalom je knjižničar, koliko mu je vremena ostajalo, započetu još prošle godine reviziju drugoga diela kataloga nastavio i ove godine.

Arkiv akademije povećao se je ove godine spisi zaostalimi iza pokojnoga našega člana o. Euzebija Fermendžina. Poklonila ih je akademiji provincija hrvatska sv. Ćirila i Metoda. Za taj dar akademija se je već zahvalila, pak to i sada najusrdnije čini. — Osobito je ove godine napredovao rad oko velikoga djela „Codex diplomaticus". Arkivar T. Smičiklas sa svojim pomoćnicima iscrpoše 1) sve zagrebačke arkive, štogod je u njih bilo spomenika za 13. i 14. viek. 2) sve povelje arkiva u Budimpešti, što su prije petnaest godina bile onamo odnesene iz našega zemaljskoga arkiva. 3.) Povelje naših gradova Varaždina, Križevaca, Koprivnice, pa trgovištâ Jastrebarskoga i Sa-mobora, nadalje plemenite obćine Turopoljske, i preč. kaptola čazmanskoga. Uz arkivara po gradovima prošao i radio je g. Emil Laszowski. Svim se je akademija zahvalila, i opet sada se najljepše zahvaljuje. 4.) Preobilni novi izvori otvoriše se u Dalmaciji, gdje su ove godine ra-

dili pod nadzorom arkivara Smičiklasa i to proljetos mjeseca ožujka i travnja kandidat g. Milan Šuflaj a jesenas ovaj i gimn. namjestni učitelj g. Bogoljub Krnic, obojica o trošku akademije, i to u Zadru, Trogiru i Spljetu. U Zadru a) u arkivu namjesništva prepisano je i za štampu priredjeno njekoliko stotina listina od bivših samostana sv. Krševana, sv. Nikole, sv. Kuzme i Damjana, sv. Dominika, obitelji Ponte i Lantana; b) u arkivu koludrica sv. Marije; c) u notarskom arkivu 13. vieka. Akademija je dužna javno se zahvaliti visokome namjesništvu dalmatinskom za dozvolu sasvim slobodne porabe gubernijalnoga arkiva, zatim biblioteci Paravia, vikarijatu nadbiskupije zadarske, i sudbenomu stolu zadarskom. Isto tako s velikom pripravnosti dozvoli nam na porabu svoja arhivalija u Trogiru a) prečasni kaptol, b) slavna obitelj kneza Fanfogne. U Spljetu otvori im svoj krasni arhiv kaptol spljetski. Svim budi u ime akademije oviem izrečena najsrdačnija zahvalnost. Zahvaljujemo i vele časnoj redodržavi sv. Ćirila i Metoda, što nam je dobrostivo uručila znatne listine trsatske, koje su već prepisane. Napokon je za 13. i 14. viek prepisan i zbornik Bartoliev u samostanu sv. Franje u gradu Krku, znamenit za poviest frankopansku.

U akademijskoj Strossmayerovoj galeriji nije se tečajem godine 1900. stanje galerijskih umjetnina promienilo, ali su njezinoj sbirci umjetničkih knjiga pridošle ove:

a) Kupnjom: 1. Joseph Denais „Monographie de la Cathédrale d' Angers". 3. Commendatore P. D' Amelio, „Nuovi scavi di Pompei, Casa dei Vettii".

b) Darom vrhovnoga komorničtva Njeg. c. i kr. apošt. Veličanstva knjiga: Dr. Herm. Julius Hermann

„Zur Geschichte der Miniatur-Malerei am Hofe der Este in Ferrara“.

c) Preuzimanjem jednog eksemplara akademijske svetčane publikacije. „Stolna crkva u Djakovu“.

Posjet galerije bio je jednak prošlogodišnjemu. Broj posjetnikâ može se cieniti na preko 4000, a svoja imena upisalo je u knjigu za posjetnike 2500 osoba. Spomenuti nam je, da je galeriju posjetio bivši franceski ministar g. Lockroy te s velikim zanimanjem galeriju razgledao i vrlo laskavo se o njoj izjavio.

Na dar poslao je akademiji svoju sliku, kao dobrotvor njezin, presvj. gospodin grof Julijo Janković; ona je smještena ovdje u dvorani za svetčane sjednice. Akademija se odličnome dobrotvoru svome i ovom prigodom najljepše zahvaljuje.

Dar hrvatskoga družtva umjetnosti, slika sv. otca pape Pia IX., smještena je u dvoranah uprave akademijske, a slavnomu je družtvu bila pismom izrečena, pak se i ovom prilikom opet izriče najljepša hvala.

Ove godine zatražiše od naše akademije zamjenu publikacijâ, ter se je akademija pozivu rado odazvala: a) Obščestvo ljubitelej izučeni Kubanskoj oblasti — za Rad svih razreda i Starine ter Ljetopis: b) Ruski arheoložki institut u Carigradu — za Rad I. i II. razreda, Starine i Ljetopis. c) Moravská musejní společnost u Brnu — za Rad svih razreda i Ljetopis; d) Česká mysl, časopis filosofijski — za Rad svih razreda i Ljetopis; e) Uredničtvo bugarskoga časopisa „Blgarska Zbirka“ — za Rad svih razreda i Ljetopis; f) Uredničtvo sjeverno-američkoga časopisa „Bulletin of the New-York Public Library“ — za Rad svih razreda i Ljetopis; g) Družtvo hrvatskih

umjetnika u Zagrebu — daje časopis „Život“ za Rad I. i II. razreda, Ljetopis, i Zbornik folklorski. Nadalje je ove godine na zamolbu dala akademija na dar sve svoje publikacije do konca god. 1899. „Zboru duhovne mladeži vrhbosanske“ u Sarajevu, i „Djačkomu pripomoćnomu družtvu za hrvatski gimnazij u Pazinu„, a c. i kr. posadnoj bolnici u Zagrebu Zbornik folklorski i njeke još svoje knjige; za pol ciene pako sve svoje publikacije do konca god. 1898, ili 1899. „Slovenskoj knjižnici Ljubljanskih bogoslova“, i „Franjevačkome samostanu u Kotoru“.

Akademija je i ove godine čestitala preuzvišenome gospodinu pokrovitelju prigodom njegova rodjendana i njegova imendana.

Akademija je, primivši pozive, čestitala „Pravničkomu družtvu u Zagrebu“ prigodom njegove 25-te godišnjice dne 3. ožujka o. g. pismom a predsjednik zastupaše akademiju kod svetčane sjednice družtvene; brzojavno je čestitala staroslavnome Krakovskome sveučilištu prigodom njegove petstogodišnjice; na jednaki način čestitala je (dne 5. kolovoza) odboru u Ponikvi za proslavu stogodišnjega rodjenja velikoga slovenskoga pisca i rodoljuba biskupa Antuna M. Slomšeka, a pismom je čestitala hrvatskome pjevačkome družtvu „Vili“ u Varaždinu prigodom njegove 25-te godišnjice (8. rujna o. g.), napokon 12. studenoga c. kr. sveučilištu u Černovici povodom 25-te godišnjice njegova osnutka.

U slavu stogodišnjice neumrloga slovenskoga pjes-ka Franceta Preširna udesila je akademija javnu ednicu razreda filologijsko-historijskoga dne 3. pro-nca, u kojoj je, u nazočnosti mnogobrojna domaćega ćinstva i navlastitoga u tu svrhu odaslanika iz Ljub-

ljane, čuvenoga slovenskoga pjesnika Aškerca, čitao pravi član dr. August Musić svoju jur spomenutu razpravu „Preširnov Krst pri Savici“.

Dne 6. ožujka primila je akademija tužnu viest iz Biograda da je preminuo njezin od godine 1890. ugledni član, arhimandrit Nikifor Dučić. Naša akademija poslala je kr. srpskoj akademiji brzojavnu sažalnicu, a u svojem krilu izkazala vele zaslužnome za poviestnu nauku pokojniku sve žalobne počasti. Arhimandrit Nikifor Dučić, rodom Hercegovac, proslavio se je i kao narodni vojvoda i kao pisac; podao je vrstnih prinosa za poviest crkvenu i prosvjetnu u Hercegovini i u Crnoj Gori. Nastojeći o razvijanju prijatnih prilika izmedju Srba i Hrvata, stekao je i medju Hrvati odličnih prijatelja. Slava mu!

Težku tugu zadade akademiji i svemu hrvatskome narodu dne 26. srpnja smrt našega nezaboravnoga predsjednika Josipa Torbara. Na pretužnu viest odmah je preuzvišeni gospodin pokrovitelj akademiji poslao brzojavnu sažalnicu, u kojoj veli: „Izjavljujem akademiji najdublje osjećano svoje sažaljenje nad gubitkom vele dostojnoga i uzornoga svećenika, neumornoga i podpunoga učenjaka te velezaslužnoga njezina predsjednika Josipa Torbara“. — Akademija je udesila svome ljubljenome poglavaru dostojne pogrebne počasti. Kod sprovoda pribivahu uz ucvieljene rodjake pokojnikove i članove akademije odličnici oblastni i mnogobrojni štovaoci pokojnikovi, napose grofinje obitelji, pokojniku vazda naklone, gjenerala Gjure grofa Jelačića. Na grobu izreče oprostno slovo u ime akademije Spiro Brusina. Iz raznih krajeva domovine, pak iz više strana to slavenskoga to inorodnoga svieta stigoše akademiji sažalnice, koje davahu veliku počast pokojniku kao uzoru svećenika, učenjaka,

i rodoljuba. Nam akademikom, koji smo u njem visoko častili i odano ljubili svoga umnoga i ljubaznoga glavara; koji smo prije nedavna — dne 12. studenoga prošle godine — skromno ali odano slavili s njim 50-tu godišnjicu njegova svećeničtva; koji smo posljednju njegovu bolest pratili sad s nadom, sad sa strahom: nam bijaše njegov odlazak težka bol, ali njegovi zadnji dani bijahu slika mudraca i krjepostnika kršćanskoga, a njegov sav život ostaje nam za primjer, utjehu i nauku. Poriekło njegovo iz vriedne seljačke kuće u Krašićih — gdje se rodi 1. travnja 1824. — ; gimnazijske nauke, vrstne najpače u matematičkoj i prirodoslovnoj struci, od god. 1837. do 1843. u Karlovcu, tada stjecištu najumnijih hrvatskih rodoljuba; zatim do god. 1849. filosofijske i bogoslovske nauke u Zagrebu, gdje je u sjemeništu, pod dojmom ilirskih umnika, mladoga Krašićanina grijao tada žarki rodoljubni duh te se on naučio razumjeti i knjizi českoj, poljskoj i ruskoj: sve to odredi pravac srcu i umu Torbarovu. Od god. 1849., koje bi redjen, bijaše suradnik „Katoličkomu Listu", a u ljetnom poljeću g. 1851. uz to i namjestnim učiteljem za fiziku i računstvo u zagrebačkom gimnaziju, dok jeseni te godine ne ode u Beč na filosofijski fakultet. Položiv tuj već koncem listopada 1852. kandidatski izpit iz fizike i matematike, dodje opet za učitelja tih struka na zagrebački gimnazij. Ali pošto su ga htjeli koncem školske godine 1853. iz Hrvatske ukloniti na tudjinski gimnazij, on odstupi i uredjivaše „Katolički List" do konca god. 1855, no uz to od jeseni godine 1854. zadobi, brigom dra. Stjepana Ilijaševića, učiteljstvo u postanuloj maloj realci zagrebačkoj. God. 1858. postade tomu zavodu ravnateljem, i ostade razširenu god. 1860. u veliku realku. koja izlažaše na sve to ljepši glas sa sklada svojega učiteljskoga sbora i napredka

svoje mladeži, čemu je obojemu duša bio Torbar. Ali 30. rujna 1867. bude odpušten Bio je naime zastupnikom u hrvatskom saboru god. 1861. i 1865—1867., pak se je u potonjem rozdobju iztaknuo kao branitelj hrvatskoga seljaka predlažući dokid desetine: to bijaše uzrok, a rodoljubni govor njegov u Ljubljani g. 1867, prigodom posjeta s „Kolom", kojemu je on bio podpredsjednikom, bijaše povod njegovu odpustu. Sedam mjeseci poslie toga zadobiv malu mirovinu, i višim utjecajem tri puta zapriečen da bi zadobio župničtvo, uredjivaše „Gospodarski List" od god. 1868. do 1872, uživajući pogodnosti u plemenitome domu gjenerala Gjure grofa Jelačića. S dolazkom Mažuranićevim na banstvo god. 1873 povraćen bi opet ravnateljstvu zagrebačke realke, ter i opet stade cvjetati sklad i napredak u zavodu. U tom zvanju ostade Torbar do svoga konačnoga umirovljenja u rujnu g. 1891. Torbar napisa god. 1851/2, za gimnazije hrvatsku fiziku po českoj Smetaninoj, god. 1863. „Životinjarstvo" za srednje škole, i poslie još i „Prirodopis". U „Književniku" god. 1864—1867., koji bijaše priprava akademiji, uz Račkoga i Jagića, kao urednike svojih struka, uredjivaše Torbar prirodoslovnu struku i napisa više razprava. Nizom godina pisaše za pouku u „Nevenu" i „Viencu", a raznih članaka u „Pozoru" i „Obzoru". Kao pravi član akademijin od postanka njezina napisa za njezina djela do tridesetak razprava iz područja prirodnih znanosti, medju inim ocieni rad Rugjera Boškovića, Markantuna de Dominisa, i Živka Vukasovića. Kao predsjednik resijaše godišnje svetčane sjednice akademijske svojimi plemenitimi i umnimi besjedami. Svoju autobiografiju, pisanu god. 1895, završuje ovimi krasnimi riečmi, koje glase kao njegov vlastoručni epitafij, kao posmrtne njegove predsjedničke rieči: „Uzdam

se u Boga i narod, da će mi iskrenu dobru volju za dobro uzeti“. Uspomena će Josipu Torbaru vjekovati u ovoj akademiji i u hrvatskom narodu. Vječna mu slava!

IV.

Na koncu svečane sjednice čitao je akademik dr. *Milivoj Šrepel* svoju razpravu: „Sigetski junak u povjesti hrvatskoga pjesničtva“. Kako akademija namjerava u travnju buduće godine u posebnoj sjednici podati čast otcu hrvatske umjetne pojezije Marku Maruliću, prikazao je predavač u ovoj razpravi, kako je hrvatsko pjesničtvo opjevalo sigetski boj. Nema drugoga historijskog dogadjaja, koji bi se mogao tako zgodno pratiti diljem četiriju stoljeća hrvatskoga pjesničtva, te se na taj način podaje prilika, da se ujedno iztaknu glavni momenti u razvoju naše pojezije. Sigetsko junačtvo Nikole Zrinjskoga trepti kao zviezda nad hrvatskim umjetnim pjesničtvom; ovaj izbor nije slučajan, nego je izazvan samim prilikama hrvatskoga naroda. Odkako se javlja umjetna pojezija naša, Hrvati vojuju s Turcima, te se i narodu i pjesnicima Nikola Zrinjski činio najizrazitijim reprezentantom onoga herojizma, koji je četiri stoljeća izcrpljivao snagu hrvatskoga naroda. Prosti je narod našao svoj idejal u liku Kraljevića Marka, a umjetna ga je naša pojezija tražila u osobi sigetskoga junaka. I Jelačić u mladenačkoj svojoj pjesmi klanja se sjeni sigetskoga Leonide. „Junak duh“, kako bi rekao Preradović, vodi našu umjetnu epiku. Prostonarodna pjesma ima već svoga Kraljevića Marka, pa zato i nije dala Zrinjskomu onoliko mjesta, koliko bi zaslužio. Obradbu sigetskoga boja nahodimo u staroj bugarštici, koja nam odaje svu naivnost prostonarodnoga stvaranja.

Malo godina iza samoga boja prikazuje nam sigetsku katastrofu već u XVI. stoljeću Zadranin Karnarutić; njegovo je djelo prvi hrvatski ep s narodnom gradjom i ujedno najstariji štampani izvor za sam boj. Predavač ocjenjuje Karnarutićevo djelo, te pokazuje, koliko je na nj utjecala Marulićeva „Judita". U samom djelu Karnarutićevu nahodimo još stil renaissance, te bi se moglo reći, da je „Vazetje" oplemenjena kronika. Vriedno je iztaknuti, da se već u Karnarutića javlja tendencija protiv protestantizma, koji je podupirao sâm Juraj Zrinjski.

U XVII. stoljeću razbujao se u Italiji marinizam, koji pod drugim imenima nahodimo i u ostalim zapadnim zemljama Europe; to je pravi barok pojezije. Klice ovomu bombastu vidimo već i u Tassa, koji je bio uglednikom pjesniku „Sirene" i Minčetiću. Pored Zrinjskoga i Minčetića opjevao je sigetskoga junaka na koncu istoga stoljeća i Vitezović u „Odiljenju", koje je sasvim ugrezlo u marinizam, u idilsku sentimentalnost. Ocjenjujući „Zrinijadu", predavač ponajprije iztiče Tassovu nauku o načinu, kako valja u epskoj pjesmi miešati historiju i prekoprirodnu mašineriju, a onda prikazuje, kako je postupao Nikola Zrinjski, madžarski pjesnik, i hrvatski prevodilac, njegov brat Petar. Pokazujući resultate Ivekovićeve i Jagićeve o tom pitanju, govori pisac o Smoljaniću, koji je po svoj prilici i ponukao Petra, da izprvični svoj prievod preradi, a onda iznosi na vidjelo, koliko se traga nalazi Karnarutićevu utjecaju (n. pr. u opisu turske vojske, sultanova konja i njega samoga, u pojedinim metaforama i dr.) I „Zrinijada" navaljuje na protestantizam, te joj je upravo osnovna misao, da je sigetska katastrofa kazan Božja. Iza toga predavač iztiče zasluge Zrinjskih za književnost hrvatsku, poimence je Petar

Zrinjski pokazivao težnju, da bude ne samo junak i pjesnik, nego i mecenat književnosti. Prema tomu ga i shvaća Minčetić u „Trublji slovinskoj", koja je napisana na način Tassovih canzona vrveći concettima po tadašnjoj modi. I Tasso rado prikazuje genejalogije svojih slavljenika. Minčetić je iztakao od Petrovih predja samo Nikolu sigetskoga. Dok se Gundulić nadao, da će poljska ruka predobiti Carigrad, Minčetić je uvjeren, da bi samo Petar mogao protjerati Turke. Dok Karnarutić i Petar Zrinjski pjevaju Marulićevim dvanaestercem, Minčetić se drži osmerca, koji je u ono doba u Dubrovniku već uhvatio čvrst korien.

I Zrinijada i „Trublja" odišu vitežkim, aristokratskim duhom, te su namienjene inteligentnim ljudima. Vitezović bi želio sigetsku gradju popularizirati, ali nije odabrao pravoga puta; u „Odiljenju" se nahode i očiti tragovi narodne pjesme, ali je Vitezović volio poći strujom, koja je bila u modi. Vitezovićevo „Odiljenje" imade u I. i II. dielu same govore i listove, u III. je dielu idilski razgovor izmedju putnika i jeke, a u IV. su dielu same nagrobnice. Kako se Vitezović u prva tri pjevanja drži stiha, koji nahodimo i u Zrinijadi, tako je u njoj našao pobudu i za to, da u obliku govorâ i pisama sentimentalnim idilskim tonom obradi sigetski boj. Ima u „Zrinijadi" nekoliko sličnih govora i listova, al osim Zrinijade našao je Vitezović u „Sireni" i lirske pjesme, koje su pune marinizma, a i — nagrobnice. Predavač pokazuje potanko sve sveze izmedju Vitezovića i „Sirene", ocjenjuje kompoziciju samoga Vitezovićeva djela i sve nevolje, u koje je pjesnik poradi svoje koncepcije zapao; IV. dio upravo i nema druge svrhe, nego da pjesnik o pojedinim junacima kaže, što nikako nije mogao strpati u predjašnje govore i listove;

ali se tako dogodi, da se mnoge nagrobnice ne mogu razumjeti bez — „Sirene“ (n. p. nagrobnica o Alderanu).

Nova, nacionalna struja ulazi u hrvatsku pojeziju s Kačićem; dok su predjašnji pjesnici pretežito pokrajinski, Kačiću se otvara srce svega naroda. U Dubrovniku poslije potresa, koji mu je polomio krila, utjecajem Isusovacâ javlja se snažan latinizam, te dubrovačkoj latinskoj školi u XVIII. stoljeću nema gotovo premice u suvremenoj Europi. Dok je ovaj utjecaj n. p. u Češkoj zatomljivao tri stoljeća narodnu rieč u književnosti, u nas na sreću pjesničtvo živi bez prekida kao i u Poljskoj Pa i sami latinisti u gaju svoje pojezije traže i nalaze „ilirske Muze“. Upravo u času prieloma javlja se Kačić, te daje i obradbi sigetskoga boja novu signaturu. S njim se počinje upravo drugi period poslije Karnarutićeva. Akademik ocjenjuje Kačićevu pjesmu o Sigetu i izporedjuje jê s bugaršticom.

U XIX. stoljeću preporadja se hrvatski narod pod utjecajem romantičkih ideja, te predavač pokazuje, kako se romantika grli s narodnom pjesmom i kako se mienja od ilirizma do 80. godina. Poslije toga javlja se realizam, koji takodjer nije prost od romantičkih elemenata. Kako su njemački romantici držeći se gesla „Patriotizam i srednji viek!“ iznosili staronjemačke pjesme pored prostonarodnih, tako su se Ilirci hvatali i stare dubrovačke i dalmatinske pojezije, to im je bio — srednji viek. Ali se do skora morao zamietiti nesklad, te je već Vraz stao odvraćati od starih „klasika“. Samo genijalni Mažuranić umio je u „Čengić-agu“ unieti i elemente stare pojezije bez štete po samo djelo. Što Ilirci nijesu obradili sigetskoga boja, valja odbiti na to, što je već 1836 Moyzes objelodanio „Odiljenje“ P. Vitezovića i što je Marjanović 1840 priopćio prievod Körnerove tragedije. Predavač ocjenjuje Marjanovićev prievod i ističe,

kako je ovaj slabi prievod mogao zanieti Ilirce s pozornice. Ovaj se prievod prikazivao i za jubileja (1866) s liepim epilogom Dim. Demetera. Za jubileja razbujala se literatura o Zrinjskom: Mesić je štampao svoju monografiju, a Jagić i Iveković svoje studije o Zrinijadi; na pjesničkom polju javlja se sva sila pjesnikâ, te predavač ocjenjuje glavna djela Pjesma I. Trnskoga patriotična je kronika u narodnom stihu, a Vežić se povodi za „Čengić-agom" i u kompoziciji i u pojedinostima (poimence u 3., 4. i 5. pjevanju), te predavač pokazuje, kakove je promjene učinio Vežić u II. izdanju i zašto je mienjao prema svojoj glavnoj tendenciji, da se pokaže dobra posljedica valjana uzgoja materinskoga i da se opravda potreba sloge izmedju Hrvatâ i Srbâ. Iza toga napominje predavač pojedine manje pjesme o Zrinjskom, pa osobito iztiče Preradovićevu odu kao biser medju njima.

Skoro iza jubileja, g. 1869. javlja se Dežmanov „Zrinjski", koji ima 24 pjesme. Dežman je htio hrvatskomu narodu podati slike iz života idejalnoga junaka na način, kako čini narodna pojezija, koja takodjer ne poznaje organske epske cjeline, nego iznosi samo pojedine momente u samostalnim pjesmama. Dežman upravo želi, da Hrvatima podade nova Kraljevića Marka. Predavač pokazuje, kako je Dežman idejalistično postupao u svojemu poslu i kako se nastojao ukloniti monotoniji, te iznosi u pojedinim primjerima, kako je pjesnik gotove motive narodne pjesme prenio u svoje djelo.

Tri decenija poslije jubileja obradjuje sigetski boj Talija, te predavač ocjenjuje Badalićeve rieči za Zajčevu operu, Banovu tragediju i Dragošićev „Siget", u kojemu je pisac znajući, da je sigetski boj epske prirode, a sâm Zrinjski bez tragične krivnje, htio samu sigetsku katastrofu prikazati u refleksu.

Dok su sve dojakošnje obradbe odisale nepomirljivošću izmedju sigetskih junaka i turske vojske, Štafić u svoj ep „Vjerne sluge“ (1898) unosi novu tendenciju, koja se javlja u našoj literaturi poslije okupacije Bosne. Ocjenjujući „Vjerne sluge“ predavač pokazuje, kako je pjesnik Sokoloviću povjerio zadatak, da bude zastupnik ove tendencije, te izvodi paralelu s Mickiewiczevim „Konradom Wallenrodom“.

Na koncu predavač ističe, da uporedo s umjetnom pojezijom, i to poimence epikom traje četiri stoljeća i težka borba hrvatskoga naroda za život, te da je upravo poradi toga Nikola Šubić Zrinjski umjetnoj pojeziji epskoj postao i ostao personifikacijom narodnoga junačtva.

VI.

ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1900.

---

1. Izvještaj tajnika

DRA. FRANA VRBANIĆA

o prihodima i rashodima za god. 1900.

Slavna akademijo!

Da je druga serija akademijskih publikacija prije bila doštampana, potpisani ne bi bio zakasnio s računima za godinu 1900.; ovako morao je ovu svoju dužnost odgoditi dok su knjige bile gotove i računi isplaćeni. — Iz priloženoga prijegleda računa razabrati će slavna akademija, da se zaključni račun kod prihoda i kod rashoda prilično odmiče od proračuna, kako ga je glavna skupština akademije prihvatila bila za godinu 1900.

Što se prije svega tiče rashoda naglasiti mi je, da se ovaj pojav pokazuje i kod troškova općenitih i kod onih za akademijske publikacije. Kod onih prvih potrošeno je uzevši u obzir pojedine stavke u svemu za $1972\cdot_{82}$ K više nego li je bilo preliminirano, a kod potonjih iznosio je veći trošak preko preliminara $11.203\cdot_{36}$ K, dakle ukupno za $13.176\cdot_{18}$ K. — Potpisani se nada, da će slavna akademija ovaj veći trošak naknadno odobriti čim dozna, da se ona ovim troškovima nije mogla ugnuti.

U prvom redu potrošeno je za uzdržavanje akademijske palače preko preliminara $846\cdot_{82}$ K s razloga, jer je prigodom reguliranja akademijskoga trga bilo potrebno

oko palače izvesti asfaltni pločnik s troškom od preko 2000 K; ovaj će se trošak doduše platiti u pet godina, ali je već prošle godine akademija morala gradskomu poglavarstvu isplatiti dva obroka u iznosu od preko 424 K; u drugu opet ruku morao se je stakleni krov u palači ponovno izmazati i oličiti, u koju je svrhu trebalo preko 427 K; uz to je uprava zbog sigurnosti u samoj palači morala dati učiniti željezna ulazna vrata, zatim iznova popraviti krov i provesti druge neke manje popravke. Za sve ove, kako se vidi, nužne troškove, nije mogla dosegnuti u proračunu prelimirana svota od 800 K, već je trebalo još jedanput toliko.

Drugi veći izdatci nastali su kod stavke: „razni troškovi“ u iznosu od 1126 K povodom smrti preminuloga našega predsjednika Josipa Torbara. Slavna akademija zaključila je, da se za pogrebne troškove neprežaljenoga našega predsjednika isplati pokojnikovoj rodbini paušalna svota od 1100 K, a tim povodom nastadoše uz to još i drugi manji troškovi tako, da je radi toga gore navedeni veći trošak posve opravdan.

Ovaj veći izdatak kod općenitih troškova smanjio se je medjutim za blizu 590 K radi prištednja, koje su se u drugu ruku u ovom iznosu pokazale kod uprave i kod galerije slika, te se je tako kod općenitih troškova moglo cjelokupno prekoračenje stegnuti na ukupni iznos od 1383.$_7$ K

Daleko veće razlike pokazuju se kod zaključka računa obzirom na troškove za akademijske publikacije. Tako je prije svega kod pojedinih stavaka u svemu preliminar prekoračen za 11.203.$_{36}$ K. Glavni iznos ove svote dolazi na djelo „Stolna crkva u Djakovu“, i to svota od 9.430.$_{31}$ K, na koje djelo, kako je poznato, nije u proračunu bio uvršten niti jedan filir.

Slavna akademija odobrila je u jednoj od skupnih

sjednica prošle godine potanki račun položen za štampanje ovoga djela.

Nadalje su za predradnje oko izdavanja „Monumenata“ potrošene preko preliminara 1022 K, jer je predsjednik akademije boraveći u Dalmaciji u poslu sabiranja listina za codex diplomaticus našao toliko gradje, da bi s jednim pomagačem bio mogao jedva malen dio nadjene gradje urediti. Napokon je prekoračen proračun za preko 650 K kod Nodilove povjesti srednjega vijeka, a za 100 K kod troškova za istraživanje zemlje. Ovo potonje učinjeno je na temelju posebnoga zaključka skupne sjednice, a ono prvo radi toga, jer je djelo opsegom ispalo daleko veće nego li je to bilo ustanovljeno kod sastavka proračuna.

Napram ovomu prekoračenju proračuna potrošeno je u drugu ruku za pojedine publikacije manje u svemu $6589._{95}$ K, jer odnosne publikacije ili nisu štampane opsegom kako se je prvobitno držalo, ili jer je honorar za pojedine sastavke već prije isplaćen, ili napokon zato, jer odnosna publikacija nije u opće izašla, kao što se dogodilo kod VIII. svezke „Monumenata hist. jur.“, od koje su jedva bila koncem ožujka štampana tri arka, te se nije s ekspedicijom publikacija moglo čekati dok dotična knjiga bude posve dovršena.

Ako se napram ovim prištednjama isporedi gore navedeni veći trošak od $11.203._{36}$ K, to je kod troškova za akademijske publikacije potrošeno u svemu preko proračuna samo $4.613._{41}$ K, a uzevši u obsir gore navedeno prekoračenje kod općenitih troškova, pokazuje se, da je kod sveukupnih izdataka tečajem godine 1900. akademija u svem potrošila više nego li je bila ustanovila u svom proračunu za $5.997._{11}$ K.

Da nisu u isto vrijeme i prihodi akademije nadmašili eliminirane svote, akademija bi radi toga bila ili morala

mnoge od navedenih publikacija izostaviti ili pronaći drugi, po nju svakako daleko nepovoljniji način, kako da ne zaostane u izvršbi svojih zadataka. Nu srećom je prije svega akademiji u prilog došla blagajnička zaliha u iznosu od 15.717.$_{76}$ K, koja je na temelju zaključenih i po akademiji odobrenih računa za godinu 1899. prenesena u primitak za god. 1900.; nadalje je čisti prihod od pretplate i prodaje knjiga bio veći za 1544 K, a čisti prihod akademijskih kuća za blizu 1094 K. Napokon je od prihoda akademijske zaklade radi povoljnijega rezultata kod zaključnih računa doznačeno akademiji tečajem godine 1900. blizu 795 K više, nego li se je moglo očekivati, a od kamata i inih prihoda, za koje nije ništa bilo preliminirano, unišlo je 675.$_{75}$ K; ova potonja svota potječe ponajviše od kamata za razpoložive i medjutim korisno uložene novce, i od iznosa od 70 K, što ga je financijalni erar povratio akademiji od uplaćenoga jednačka, od isplate kojeg je, kako je poznato, kr. vrhovno sudište akademiju posve oprostilo.

Uzevši u jedno sve ove veće prihode primila je akademija tečajem godine 1900. u svemu za 19.825.$_{96}$ K više, nego li je bilo u proračunu preliminirano. Ako se s ovim većim prihodom isporedi i gore navedini veći trošak, to je nakon zaključenih računa za god. 1900. preostala u gotovu svotu od 13.720$_{85}$ K, koja je prenesena kao primitak za godinu 1901.

Glede ove svote dužnost mi je naročito istaći, da će se jedan njezin dio potrošiti morati tečajem ove godine za književne radnje, koje su već započete na račun god. 1900., ali koje nisu za vremena bile dovršene, te se nisu mogle uzeti u račun za god. 1900. Tako se mora pričuvati za „Monumenta histor.-jur.“ svez. VIII. svota od 1.216 K, a za folklorski zbornik iznos od

1117 K, dakle ukupno 2.333 K. Prema tomu ostaje u svem okrugli iznos od 11.388 K, za koji se može reći, da se u istinu prikazuje kao prištednja.

Potpisani drži, da bi bilo za akademiju najprobitačnije kad ona s ovim iznosom predbježno ne bi disponirala, jer kao što prijašnjih godina, tako će se i u napredak za stalno dogoditi, da će akademija imati neodgodivih troškova, za koje neće imati pokrića u proračunu, te za koji će joj u dobri čas doći ovakove blagajničke zalihe, koje se prikupljaju od godine do godine. Tako će ove godine prema zaključku akademije od 1. ožujka 1901. trebati veći iznos za neke adaptacije u akademij. palači i za uredjenje predsjedničke sobe. Svi ovi troškovi moći će se pokriti samo iz ove blagajničke zalihe, jer u samom proračunu za nje ne ima posebna pokrića.

Obzirom na prelazni prihod i prelazni rashod, spomenuti mi je, da su ovamo uvrštene one svote, koje nisu spadale u okvir akademijskoga proračuna, već su samo zbog blagajničke manipulacije došle u zaključni račun. To su u prvom redu iznosi opredijeljeni za uzdržavanje kuća i onih tereta, koji počivaju na tim kućama; zatim spadaju ovamo svote potrošene za sabiranje folklorske gradje odnosno za Nodilovu povjest srednjega vijeka. Potanji iskaz ob ovim primitcima i izdatcima naći će gospoda akademici u posebnom, ovomu izvješću priloženom prijegledu.

Što se tiče uprave onoga novca, kojim akademija napose upravlja, te o kojem ne ima spomena u proračunu, prije svega mi je navesti preostatak onoga prihoda, koji je unišao od izvanredne prodaje akademijskih publikacija do konca 1894. Prema zaključku računa koncem god. 1899. preostalo je od ovoga prihoda u svemu 3.232.92 K, koja je svota prenesena kao primitak na godinu 1900.; uz to je unišlo tečajem godine 1900. u ime kamata

119.06 K tako, da je ukupni primitak ovoga računa iznosio tečajem god. 1900. svotu od 3351.98 K. Na temelju zaključka glavne skupštine od 16. prosinca 1897. bila je uprava vlasna od ove svote potrošiti za skupljanje i uredjivanje folklorske gradje još svotu od 640.98 K, jer je tečajem god. 1898. i 1899. u tu svrhu potrošeno od dozvoljenih 6.000 K ukupno 5.359.02 K; faktično je medjutim na ovaj račun potrošeno 680 K, dakle za 39.02 K više.

Ako se od ukupnoga primitka na ovom računu odbije ovaj potrošak, to preostaje još od izvanredne prodaje knjiga za dalnju razpoložbu svota od 2.671.98 K, koja je uložena na uložnu knjižicu I. hrv. štedionice br. 98.924. Prema tomu potrošeno je od novca unišlih na ovaj račun do sada u svemu za sabiranje i uredjivanje folklorske gradje 6.039.02 K, te je tim sasvim izcrpljena dotacija, što ju je u to ime dozvolila slav. akademija.

Od novaca odredjenih za uredjenje arkade pokojnoga predsjednika dr. Franje Račkoga preostalo je na koncu godine 1899. u svemu 3.692.92 K, koja je svota prenesena u primitak računa za god. 1900. Uz to je u svemu unišlo na račun kamata 149.16 K, te je prema tomu ukupni primitak na ovom računu iznosio 3.842.08 K; pak budué da na ovaj račun nije tečajem god. 1900. bilo posebnoga izdatka, to je sva ova svota korisno uložena i to: u I. hrv. štedionu 628.4 K na knjigu broj 107.708.; a u hrv. eskomptnu banku na knjižicu broj 5189. svota od 633.9 K, i na knjižicu br. 5275. iznos od 2579.78 K.

U dnevniku za spomenik Račkoga preneseno je po zaključku računa od god. 1899. na račun god. 1900. 10.083.32 K; pak budué je tečajem god. 1900. unišlo u ime kamata 407.34 K, a nije ništa potrošeno, to iznosi ukupni primitak ovoga računa svotu od 10.490.6 K,

koja je svota uložena u I. hrv. štedionicu na knjižicu br. 107.590.

Zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu iznosila je koncem godine 1900. ukupnu svotu od 15.294.52 K; od ove svote bilo je u gotovom 14.378.62 K, dok je ostatak od 915.9 K ostao kao predujam za izdanje prvoga svezka Nodilove povjesti srednjega vijeka, koji bi se predujam imao podmiriti iz kamatnoga prihoda ove zaklade i iz prodaje dotične knjige. Buduć je medjutim glavna skupština akademije od 13. prosinca 1900. zaključila, da se iz prihoda ove zaklade ima akademiku Nodilu isplatiti honorar za njegov drugi svezak povjesti, i to počevši već od god. 1900., a dotle dok taj honorar ne bude isplaćen, da se ima obustaviti povratak gore navedenih i zakladi dužnih 915.9 K, to je od ukupnoga dohodka ove zaklade u godini 1900. pripisana glavnici samo svota od 215.96 K, t. j. zapis pokojnoga opata Cerovskoga, dok je ostali dio, t. j. iznos od 574.35 K, izplaćen akademiku Nodilu na račun honorara za drugi svezak njegove povjesti. Prema tomu narasla je ova zaklada, koja je koncem g. 1899. u gotovom iznosila 14.125.66 K —, za 215.96 K, dakle na već navedeni iznos od 14.378.62 K. Ova je svota uložena korisno u I. hrv. štedionu i to: a) 2.138.84 K na uložnici br. 93.406; b) 10.824.98 K na uložnici br. 96.633; c) 1.014.80 K na uložnici br. 97.846. Ostatak od 400 K uložen je u akciji hrv. eskomptne banke br. 3040. Ove račune pregledali su prema čl. 15. pravila u skupnoj sjednici od 1. ožujka o. g. izabrani pravi članovi gg. dr. August Musić i dr. Andrija Mohorovičić, te ih u podpunom redu prošli. Radi toga molim slavnu akademiju, da ovaj moj izvještaj izvoli uzeti do znanja, te mi za godinu 1900. podijeliti apsolutorij.

U Zagrebu 12. travnja 1900.

Dr. Fran Vrbanić v. r.

2. Prijegled

prihoda i razhoda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1900.

A. Prihod.

	Proračun za g. 1900. u krun. vr.	Primitak god. 1900. u krun. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Prijenos od god. 1899.	—	15.717.76	+15.717.76
2. Četiri petine čistoga prihoda iz akademijske zaklade prema članku 15. pravila	9.200	9.994.98	+794.98
3. Strossmayerova galerija slika	868	868	—
4. Čisti prihod akad. kuća	21.500	22.593.48	+1.093.48
5. Čisti prihod od prodaje knjiga i pretplate . . .	4.000	5.544.10	+1.544.10
6. Potpora pokroviteljeva za „Rječnik“	2.000	2.000	—
7. Kamate i ini prihodi .	—	675.64	+675.64
Svota	**37.568**	**57.393.96**	**+19.825.96**

Prelazni prihod.

1. Kuće	—	5.811.80	—
2. Prihod iz zaklade za opću naobrazbu	—	774.35	—
3. Od izvanredne prodaje publikacija izašlih do konca god. 1894. za folklor. gradju	—	680	—
Svota	—	7.266.15	—
Svega skupa prihod	—	**64.660.11**	—

B. Rashod.

Troškovi općeniti.

	Proračun za g. 1900. u krun. vr.	Izdatak god. 1900. u krun. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Uprava	5.060	4 810.55	—249.45
2. Akademijska palača .	1.648	2.494.82	+846.82
3. Knjižnica i arkiv . . .	1.644	1.633.43	—10.57
4. Galerija slika	1.600	1.271.70	—328.30
5. Otplata zajma	1.268	1.267.20	— 0.80
6. Razni troškovi	700	1.826	+1.126
Ukupni troškovi uprave	**11.920**	**13.303·70**	**+1.383·70**

II. Troškovi za akademijske publikacije.

1. „Rječnik" svezak 20.	4.400	4.289	—111
2. „Ljetopis" svezak 14.	1.040	714.24	—325.76
3. „Rad" knj. 142., 143. i 144.	9.800	6.159.73	—3.640.27
4. „Monumenta" histor.-jurid. svez. VII./2. i VIII.	2.560	1.344.28	—1.215.72
5. „Zbornik za narodni život i običaje" sv. V.	4.200	3.082.80	—1.117.20
6. „Stolna crkva djakovačka"	—	9.430.31	+9.430.31
7. Skupljanje gradje za noviju književnost . .	200	20	—180
8. Nodilo: „Povjest srednjega vijeka" sv. 2.	1.836	2.487.05	+651.05
9. Predradnje za izdavanje „Monumenata"	1.000	2.022	+1.022
10. Potpora za istraživanje zemlje	600	700	+100
11. Za nabavu minimal. termometara	120	120	—
Troškovi za akadem. publikacije	**25.756**	**30.369.41**	**+4.613·41**
Ukupni rashod . . .	**37.676**	**43.673.11**	**+5.997.11**

Prelazni izdatci.

	Proračun za g. 1900. u krun. vr.	Izdatak god. 1900. u krun. vr.	Prema proračunu više (+) ili manje (—).
1. Kuće	—	5.811.80	—
2. Povratak u zakladu za opću naobrazbu	—	774.35	—
3. Troškovi za folklor. gradju	—	680	—
Ukupni prelazni izdatci	—	7.266.15	—
Svega skupa rashod	—	**50.939.26**	—

Prema tomu pokazuje se za godinu 1900.

A. **Prihod** sa kruna **64.660.11**

B. **Rashod** sa kruna **50.939.26**

Ostaje dakle višak od kruna **13.720.85**

t. j. trinaest hiljada sedam stotina dvadeset kruna i osamdeset pet filira.

U Zagrebu, 2. travnja 1901.

Tajnik:

Dr. **Fran Vrbanić** v. r.

Pregledali, s prilozima isporedili i u redu pronašli

U Zagrebu, 11. travnja 1901.

Prema čl. 15. pravila izabrani revizionalni odbor:

Dr. **A. Musić** v. r. Dr. **A. Mohorovičić** v. r.

3. Akademijska zaklada

koncem godine 1899. po izkazu kr. računarskoga ureda kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade od 6. siječnja 1900.

	forinti	nvč.
1. U hrv.-slav. 4% rasteretnicama . . .	91.200	—
2. U ugarskim 4% rasteretnicama . . .	200	—
3. U ugarskoj 4% krunskoj renti . . .	10.950	—
4. U hrvat.-slav. zemljišno-odkupnoj obveznici	1.100	—
5. U zadužnicama sjedinjene papirne rente	74.500	—
6. U zadužnicama austr. srebrne rente .	100	—
7. U obveznicama lutrijskoga zajma od g. 1860.	7.500	—
8. U dionici lutrijskoga zajma od g. 1864.	50	—
9. U ugarskoj 4% zlatnoj renti	11.700	—
10. U srećki austr. vjer. zavoda za obrt i trgovinu	100	—
11. U privatnim obveznicama	4.100	—
12. U dionicama društva „Associazione dalmatica"	20.000	—
13. U srećki brunšvičkog zajma od 1. ožujka 1869.	35	—
14. U srećki lutrijskog zajma Rudolfs-Stiftung	10	—
15. U štedioničkim uložnicama	38.844	11
16. U založnicama hrv.-slav. hipot. banke	12.700	—
Ukupno . . .	273.089	11
K tomu blagajnički ostatak od dne 13. prosinca 1899. od	1.435	53
Iznosi ukupni faktični imetak koncem god. 1899.	**274.524**	**64**

prema 269.986 for. 80 novč. god. 1898.

U gornjoj svoti sadržana je zaklada biskupa J. J. Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika sa 10.850 for. i zaklada baruna Gustava Hilleprandа Prandau-a sa 12.000 for.

Nepokretni imetak jugoslav. akademije jest slijedeći: palača na Zrinjskom trgu br. 11, kuća u Vlaškoj ulici br. 33, kuća na Nadbiskupskom trgu br. 11, kuća u Ilici br. 50, kuća na trgu Franje Josipa br. 6, kuća u Šenoinoj ulici br. 4, kuća na uglu Šenoine ulice br. 6 i Petrinjske ulice br. 46.

Ukupna vrijednost akademijskih nepokretnina računa se prema faktičnom trošku na 468.975 for. a. vr. ili 937.950 kruna.

Josip Torbar

VII.

Život i djela Josipa Torbara.

1.

Autobiografija.

Ja sam se rodio u Krašićima, selu jastrebarskoga kotara, dne 1. travnja 1824., od roditelja seljačkoga staleža, Josipa i Katarine, rodjene Penić. Osim poljskoga gospodarstva bavio se moj otac vinskom trgovinom te općeći puno s vanjskim svijetom stekao si mnogo iskustva, pak budući i od naravi bistra uma, bijaše cijenjen ne samo kod domaćih nego i kod vanjskih ljudi. Otac bio me je odlučio za domaće gospodarstvo pripravljati, ali ga nagovori sinovac Janko Torbar, kapelan na Mrežnici iza Karlovca a kašnje župnik kod sv. Nikole pod Žumberkom, da me dade na nauk u školu. Na 31. listopada 1835., budući mi 11 godina i 6 mjeseci, rastadoh se sa očinskom kućom i stupih na Mrežnici u c. kr. krajišku trivijalnu školu, gdje mi učitelj bijaše Perak, kateheta spomenuti bratić mi Janko Torbar. Danas, kad isporedim početak svojih školskih nauka s načelima pedagogije i didaktike, čini mi se ona metoda čudnovatom. Ne znajući niti jedne riječi njemački, počeo sam najprije njemački alfabet učiti te njemačka pismena u njemačke riječi slagati, a da od svega nijesam ništa razumio; nu budući već u godinama svladao sam ovu neprirodnu metodu za kratko vrijeme tako, da sam za pô godine počeo učiti već „Sprachlehre“. Dakako da je to bilo mekaničko papigovanje te je još puno vremena

trebalo, dok sam mogao razumjeti, što sam učio. Unišav jednom u tu krajiško-njemačku metodu, bijah medju boljim učenicima te sam propisani tečaj trivijalne krajiške škole za dvije godine s vrlo dobrim uspjehom svršio. Sad već nije bilo govora o povratku kući, kako je moj dobri otac mislio. već mi je po Jankovoj odluci valjalo ići u gimnaziju. Ali za gimnaziju trebaše barem potpuna trorazredna pučka škola, a ja sam imao tek dvorazrednu trivijalku. Nu ono vrijeme mogao je učenik, dakako nješto otvorenije glave, jedan razred za dan ili dva kao učenik privatnik svršiti, osobito ako su roditelji pomagali. Hvala takovoj sistemi, ja sam umah nakon svršenoga drugoga razreda u Mrežnici kao privatnik u Rakovcu s vrlo dobrim uspjehom položio ispit za treći razred pučke škole i na osnovu dobljene tim putem svjedočbe 1. listopada 1837. stupio u Karlovcu u gimnaziju, kojom su Franjevci upravljali. Karlovac i njegova gimnazija dadoše za budućnost pravac mojemu intelektualnomu razvitku, političkomu i narodnomu radu. Ova gimnazija bijaše na dobru glasu, a taj glas imala je zahvaliti naučnomu sustavu i valjanosti učiteljâ. Prije znamenite razdobne godine 1848. bijahu u Hrvatskoj i Slavoniji po naučnoj osnovi dva sustava gimnazija: kao što u cijelom političko-upravnom i sudstvenom području bijahu kraljevine Hrvatska i Slavonija odvisne od magjarske hegemonije; gimnazije bijahu po magjarskom kalupu uredjene, izuzevši Krajinu, kamo nije magjarska vlast dopirala. U Vinkovcima dakle i u Karlovcu bijahu gimnazije po austrijskom sustavu uredjene. U gimnazijama gradjanske Hrvatske i Slavonije bijaše nastavni jezik hrvatski, i to u Hrvatskoj kajkavski, a u Slavoniji ikavsko-štokavski, dakako samo u niža tri razreda, dočim je u gornjim razredima, 4., 5. i 6., bio nastavni jezik latinski. U karlovačkoj i vinkovačkoj gimnaziji zamije-

njen je hrvatski njemačkim kao nastavnim jezikom ne samo u nižim nego djelomice i u višim razredima. Osim opsega i rasporednje učevnih predmeta po razredima i osim nastavnoga jezika bijaše glavna razlika izmedju austrijskoga i magjarskoga sustava i u tom, što je u austrijskim, dakle i hrvatskim krajiškim gimnazijama bio grčki jezik počam od trećega razreda obligatnim predmetom, dočim je po magjarskim i ostalim hrvatskim gimnazijama bio ispušten te su ga na njekojima učili samo kao neobligatan predmet. Učevni predmeti bijahu u nižim razredima: nauk vjere, latinski (u krajiškim gimnazijama i grčki) jezik, geografija i historija, računstvo i magjarski jezik. Iz gimnazijâ austrijskoga sustava izilazili bi mladići u opće sa opsežnijem znanjem, osobito matematičke struke, te su ih učenici magjarskoga sustava nadkriljivali samo znanjem latinskoga jezika, kojega bi se, u ostalom, Cicero bio stidio.

Karlovačkom gimnazijom upravljahu Franjevci te je bila u njihovu samostanu i smještena. Stoga bijaše opravdan prigovor proti ovoj gimnaziji, da nije imala dovoljno prostora; ali obzirom na didaktiku nijesu bili osnovani prigovori, koje su gdjekoji dizali proti ovomu zavodu. Za vrijeme mojega polazka od 1837.—1843. bijahu na ovom zavodu: ravnatelj Emanuel Podvinski; učitelji: Večerina, Kacin, Bauer, Lehpamer, koji bi svakoj gimnaziji bili na čast. Budući Slovenci ili Hrvati, uživahu ugled i štovanje kod općinstva ne samo kao vrsni učitelji i pedagozi nego i kao prijatelji narodnoga ilirskoga pokreta, koji je ono doba najbujnije cvao, a Karlovac mu davao, osim Zagreba, najuzdanije i najprokušanije sile, kao što bijahu: grof Janko Drašković (na Rječici kraj Karlovca), Albert grof Nugent u Bosiljevu, Ambroz i Nikola Vranicani, Pavlešić dubovački župnik; od gradskoga poglavarstva: Bernardić, Piškorac,

Smendrovac, Mažuranić Ivan, Milčić, Mačečević, Nikola Vakanović, a uz ove prednjake stajaše pod ilirskom zastavom ostalo gradjanstvo s jednakim oduševljenjem i tim većom požrtvovnosti, što je Karlovac ono doba, gdje je sva trgovina s istoka k jadranskom moru prolazila Kupom, bio trgovinom jedan od najznamenitijih gradova u Hrvatskoj te mu s toga gradjanstvo bilo inteligentno, napredno, imućno i patriotično. Buditelji svijesti narodne mogahu u svakoj zgodi i narodnoj potrebi tim većim pouzdanjem na takovo gradjanstvo računati, što su se onda, ne budući još srpstva u Hrvatskoj, svi gradjani pod ilirskom zastavom sakupljali. Jedna od čednijih ali najvatrenijih ilirskih gradjanskih kuća bijaše Šplajtova u ladvarskoj ulici (prije „židovski varoš"). Tuj proživljeh lijepih pet godina. Uz onako vrsne učitelje, srijed čeličnih značaja, oduševljenih i požrtvovnih patriota, u pučanstvu priprosta života, ali lijepih, čistih, nehinjenih hrvatskih običaja, zdrave ali neraskalašene ćudi, odgajaše se u karlovačkoj gimnaziji hrvatska mladež čistim hrvatskim duhom; medju njom zauzimah i ja čedno mjestance šest godina. Šest godina prosjedih na školskim klupama u časnom karlovačkom samostanu, slušajući pomnjivo svoje čedne mentore sura habita, ne bih li, usvojiv si njihove nauke, jednom svojemu narodu i drugim dobrim ljudima koristiti mogao. Bijaše u to doba u školi i izvan škole toliko sjetnih i neveselih, ali i veselih i jogunastih, više nevinih ili barem ispričljivih mladenačkih doživljaja, koji će ostati sa mnom pokopani; jednu ću ipak zgodu, ili, da bolje reknem, nezgodu spomenuti, a to je sukob, što vam ga imao in prima humanitatis t. j. u petom razredu sa profesorom magjarskoga jezika Miškom Bányi-em. Sukobu bijaše kriva više mladenačka jogunost nego zloba. Diktujući naime on zadaću iz magjarskoga jezika, odgovorih mu ja

na riječ „egyszersmind“ sa: „messerschmid“. Profesor obustaviv za časak diktovanje stane me mjeriti krupnim očima, pak će onda: „Ti opako dijete! Do ovo njekoliko vremena bijaše dobar i uzoran kao angjeo; ali od njeko doba unidje u te sotona. Nu ako se i deset hvati duboko u utrobu crne zemlje sakriješ, mojemu gnjevu nećeš izbjeći.“ I on je ostao kod svoje prijetnje te je učiteljska sjednica imala izmedju njega i mene suditi. Naravski, da je pravorijek areopaga imao po mene zlo ispasti. To je sve bivalo malo pred semestralnom klasifikacijom. Ja stajah iz svih predmeta na odlici, a on zahtijeva, da mi se dade niska nota iz ćudorednosti. Napokon ga umiriše ravnatelj i razredni profesor Lehpamer, ali ja sam morao svoju dužnost učiniti. Kašnje bijasmo dobri prijatelji, premda on profesor magjarskoga jezika, a ja vatren ilir. — Srpnjem 1843. svrših s odlikom šesti razred karlovačke gimnazije, a početkom listopada stupih u alumnat biskupijskoga (jer je zagrebska biskupija tek g. 1853. postala nadbiskupijom) sjemeništa u Zagrebu, u kojem proživljeh 6 godina, polazeći dvije godine na filozofijska predavanja u kr. akademiji, a 4 godine slušajući bogoslovje u samom sjemeništu. Vrijeme od 1843. pak do god. 1848. pada u najznamenitije razdoblje zagrebskoga sjemeništa, u razdoblje, kad no je ilirski pokret, kojim je narod hrvatski probudjen iz letargije tromosti i nehajstva te potaknut na borbu za obranu svojega političkoga i narodnoga opstanka proti prepotenciji magjarskih nasilja, kad no je, velim, ilirski pokret stajao na vrhuncu svojega sjaja. Tuj su se mladići, uz redovito obučavanje i uzgajanje za vinograd gospodnji, koje vlastitim nazorom koje poticanjem patriotskih drugova pripravljali i uzgajali i za hrvatske domoljube, da budu puku ne samo vijestnici vječnih istina kršćanstva nego i buditelji njegove na-

rodne svijesti te bude umio uz svetinju vjere braniti takodjer svoja narodna i politička prava. U ovom smjeru i za obradjivanje političko-narodnoga polja nije trebalo inicijative niti pomoći sjemeništnoga poglavarstva; potrebita tomu hrana dolazila je s polja, ona ležaše u narodno-političkoj atmosferi. Nu nješto više oprezne i pomnjive kontrole sa strane duhovnoga poglavarstva dobro bi bilo došlo mladim ljudima, kontrole, kojom bi se vatra i žestina patriotizma ublaživala pokazivanjem na buduće svećeničko zvanje te bi se tako ne samo ublažile nego u sklad dovele opreke izmedju požrtvovnoga rada za narod te domovinu i onoga u vinogradu gospodnjem. Šest godina, što sam ih ono doba proživio u sjemeništu zagrebskom, spada medju najugodnije uspomene mojega života. Tuj smo, kao članovi velike obitelji, sklapali prijateljstva, poticali se medjusobno na rad, učili slavenske jezike: češki, poljski, ruski: bijaše to u plemenitom smislu panslavističko učilište. Već iz same naravi, ustroja i uredbe zavoda slijedi, da je tuj kroz 6 godina bilo svakojakih zgoda i epizoda, koje su čovjeku u kašnjem životu bile predmetom ugodna, a kadšto i neugodna spominjanja. Da spomenem samo dvije takove zgode. Prva bijaše umah na početku mojega sjemenišnoga života, i to: juriš na magjarone dne 9. prosinca 1843. Taj dan naime izletih i ja medju ono osamdesetak klerika na Markov trg, da „spasimo“ domovinu od Turopoljaca. Ja sam ob ovom jurišu pisao mjeseca prosinca 1894. u „Obzoru“ uspomenu: „Poslije 50 godina“ opširnije, s toga o tom ovdje neću da više govorim. Druga zgoda bijaše burna godina 1848., kadno je mnogo klerika, medju njima i ja, radi političkoga pokreta bilo otpušteno. Od ovih povratiše se njekoji, medju njima i ja, opet u sjemenište, dočim su drugi kašnje kao svjetovnjaci, jedni više, drugi manje, dičnu

zadaću u narodu vršili. Ja sam, još udilj burne, godine 1849. na 24. listopada zaredjen za svećenika. Moja najvruća želja bijaše, da umah, kako budem zaredjen, budem poslan na ladanje medju narod te ondje započmem i nastavim religiozno i prosvjetno djelovanje. Promisao božji drugčije odluči.

Kad no je razvratni duh g. 1848. bio počeo udarati i na katoličku vjeru i crkvu, zamisliše misaoni svećenici u Zagrebu osnovati na obranu vjere samostalan crkveni list. Ova zamisao postade činom na 6. siječnja 1849., kadno ugleda svijet prvi broj ovoga lista pod naslovom: Katolički list zagrebački. Upraviteljem bijaše mu kanonik (a kašnje banjsko-bistrički biskup u Slovačkoj) dr. Stjepan Mojses, a urednikom profesor vjeronauka na ondašnjoj još akademiji u Zagrebu, Stjepan Muzler. Kad se list osnivao, našlo se, dakako obećanjem, suradnika, da si mislio: toliko gradje neće se moći niti štampati; ali za kratko vrijeme: spala knjiga na dva slova. Tako budem i ja pritegnut, da sam morao još kao klerik raditi za „Katolički list". Budući zaredjen, ne pustilo me već, koliko sam se i otimao, od lista. Rekoše mi, da ostanem ma samo do nove godine 1850., a onda ću dobiti kapelaniju, koju zatražim. Ostadoh do nove godine; ali u to vrijeme promijeniše se i moji nazori o ladanjskom i gradskom životu te dodjoh do uvjerenja, da čovjek može svuda za crkvu i svoj narod raditi, ako mu je namjera iskrena da radi. Ja sam se sa svojim položajem kao suradnik „Katoličkoga lista" tim lakše sprijateljio, što je od nove godine 1850. uredništvo lista preuzeo prof. Nikola Horvat, čovjek rijetke susretljivosti i prijateljske privlačivosti, uz kojega se ne samo moglo ugodno raditi, nego i mnogo naučiti. Tako ostadoh suradnikom lista do pod konac rujna 1851., kadno zakrenuh drugim pravcem.

God. 1850. porušiše stari školski sustav te počeše uvoditi austrijski, kojim su ukinute akademije, te pretvorene u gimnazije od 8 mjesto starih 6 razreda, a prednost pred starim sustavom zaslužuje osobito sa tri razloga: što je nastavnim primljen narodni jezik, što je u srednje škole uveden stručni sustav te su učitelji prema strukama nakon stručnoga osposobljenja namještani. Pošto je za ovako preustrojene srednje škole trebalo mnogo stručno osposobljenih učitelja s hrvatskim narodnim jezikom, a nije ih bilo, uteklo se u ono prijelazno doba i takovim učiteljima, koji nijesu bili stručno osposobljeni, ali su bili, ako i na formalno, a ono ipak materijalno sposobni, da medjutim podučavaju hrvatsku mladež, dok se potrebama ne doskoči stručno naobraženim i osposobljenim učiteljima. Prema tim načelima budem i ja početkom drugoga polugodišta 1851. pozvan na kr. gimnaziju u Zagrebu, da kao namjestni učitelj predajem u njekojim razredima računstvo i fiziku, ostajući uz to dakako suradnikom „Katoličkoga lista“. Koncem pako mjeseca rujna iste god. 1851. otidjem u Beč, da se ondje o zemaljskim troškovima na sveučilištu pripravljam i izpite položim za učiteljstvo na srednjim školama. Slušavši predavanja iz matematike i fizike te srodnih predmeta od listopada 1851. do konca školske god. 1852., budem koncem listopada 1852. pred znanstvenim povjerenstvom u Beču osposobljen za učitelja na gimnazijama iz fizike i matematike sa hrvatskim i njemačkim jezikom. Nakon položenih ispita htio sam da još barem jedno polugodište ostanem na sveučilištu i slušam predavanja iz kemije i astronomije; nu ravnatelj zagrebske gimnazije Josip Premru, kada sam ispite bio položio, napastovaše me pozivom za pozivom, da dodjem na gimnaziju u Zagreb, gdje me silno trebaju. Pa kad mi i prijatelji javiše, da neću u Hrvatskoj mjesta dobiti moći, ako se skoro ne vratim,

dodjoh u Zagreb i započeh predavanja početkom mjeseca prosinca 1852. te ih nastavih do konca mjeseca srpnja 1853. Nije mi bilo sudjeno, da budem, što sam si želio i za što sam se pripravio, učiteljem na zagr. gimnaziji. Imajući osposobljenje i propisano pokusno vrijeme, zamolih koncem školske god. 1853., da budem imenovan pravim profesorom na zagr. gimnaziji. To se nije slagalo sa centralistično-germanizatorskom bečkom politikom, koja je Hrvate tjerala van, a Nijemce u Hrvatsku namiještala. U Zagrebu niti u Hrvatskoj ne mogu biti namješten, ali mi se daje na izbor: Černovice u Bukovini ili Gorica (Görz). Kad reknem ravnatelju Premru-u, da ne idjem na nijedno od onih mjesta, zapita me začudjen: „da šta mislite učiniti?“ „Odreći se učiteljstva“, odgovorim. „Vi nijeste pametan; ostaviti gotov kruh!“. A ja, uhvativ se za svoju reverendu, odvratih mu: „evo, gospodine ravnatelju, gotova kruha“. I mi se rastadosmo. Razišav se sa gimnazijom predstavio sam se biskupu Hauliku, da sa mnom raspolaže. Premda je on, uza svu oskudicu, svećenstvo svoje ipak rado otpuštao za učitelje srednjih škola, želeći tim odgoju mladeži osjegurati religiozni pravac, bješe mu ipak drago, što je sa mnom raspolagati mogao. jer je upravo tražio urednika „Katoličkomu listu“, koji je već od godine dana prestao bio izlaziti. Kanonik Ledinski bio napisao dosta zubat članak proti josefinizmu, kojim je austrijska vlada katoličku crkvu počela stezati u njezinu pravu. Ali Ledinski je zaboravio bio, da je ustavnu slobodu u Hrvatskoj, koja dopuštaše iste kraljevske otpise cum reverentia doduše slušati, ali ipak ad acta metnuti, zamijenio austrijski absolutizam, koji je slobodu crkve i njezinih organa malo drugačije definirao. „Katolički list“ bude zaplijenjen, a kanonik Ledinski i urednik Horvat budu stavljeni pod optužbu. Kako je državno odvjetničtvo u inkriminiranom

članku, ako se još dobro sjećam, našlo uvredu člana vladajuće kuće, bili bi pisac članka i urednik lista zlo prošli, da se ne bude po njihovu sreću car god. 1852. ženio, kojom zgodom se uslijed općenite amnestije odustalo i od podignute proti njima optužbe. Videći uz ovakovu tiskovnu slobodu mač državnoga odvjetnika svaki dan nad svojom glavom visedi, položio je Horvat uredništvo „Katoličkoga lista", a drugi se ga nije htio prihvatiti. I tako bude izdavanje lista obustavljeno. Predstaviv se ja biskupu koncem srpnja 1853., reče mi: „Pravo si učinio, a ja Ti povjeravam uredničtvo „„Katoličkoga lista"", koji želim da od nove godine opet počme izlaziti." Ja sam bio umah smješten u sjemeništu i opskrbljen te sam se počeo pripravljati, sakupljajući gradju za list, koji je 1. siječnja 1854. pod mojim uredjivanjem počeo izlaziti. Uredjivah ga do konca prosinca godine 1855., dakle dvije godine. A onda ipak odoh opet medju učitelje, ali ne na gimnaziju nego na zagrebsku realku. Premda sam imao pomagača te je sav posao pisanja i uredjivanja na meni ležao, osim jedinoga Račkoga, koji me je svojim člancima marljivo podupirao, nije mi list zadavao mnogo truda, izdavajući svaki tjedan po jedan broj. Malo mučnije bijaše mi uredjivati list u duhu i prema volji njegova vlasnika, sad već nadbiskupa, Haulika. Gdje su se imali braniti ugled i interesi crkve, tuj smo bili jednoga mnijenja, jer koliko on i bijaše dvorski čovjek te odan svjetskoj državi i njezinim zakonima, nije ipak poznavao nikakovih obzira niti popuštanja, gdje je civilna vlast u crkveno područje ulijetala. Ali kod takovih političkih akcija, kojima se neposredno nijesu vrijedjali interesi crkve, ali su bili na uštrb našemu narodnomu razvitku, tuj ne samo da se ne bi protivio, već bi išao bečkoj politici na ruku. Ovdje se s njim nije slagalo uredništvo „Katoličkoga lista",

već je, u koliko se slagalo s duhom crkvenoga lista, u protivnom smjeru pisalo. Dvije su zgode, koje su mi za vrijeme dvogodišnjega uredjivanja pokvarile dobar glas, što sam ga imao, i pomutile milost, što sam ju uživao kao urednik kod nadbiskupa. Kad no se g. 1855. za vrijeme krimskoga rata cijela kršćanska Evropa, pa i sama Austrija, združila s nekršćanskom Turskom proti Rusiji, onda sam ja u „Katoličkom listu“ osudio ovako nekršćansko ortaštvo proti kršćanskoj državi. Nadbiskup mi je to zamjerio, jer je on onu stranku branio, uz koju stajaše Austrija. Još u veću nemilost sam pao kod druge zgode. Nijemci, našavši u Hrvatskoj dobro zaklonište, a u zakloništu i udobno zabavište, udariše u vanjskim novinama na naše svećenstvo, da diše više racionalističnim nego pravim crkvenim duhom. Na ovake klevete nije mogao „Katolički list“ šutjeti, već je oglasio u svojim stupcima od kanonika Milašinovića duhovit, oštar, ali objektivan sastavak, koji je bačene na naše svećenstvo klevete temeljito suzbio. Na ovaj sastavak morao sam primiti protuodgovor, kojim se stvar nije dovršila, već je ljuta borba nastavljena, dok nije obadvjema strankama od vlasnika lista silentium naložen. Ja sam prijateljstvo i milost zaigrao. To se naskoro pokazalo.

God. 1854. na 20. studenoga otvoren je prvi razred zagrebske male realke. Ono doba bijahu male realke spojene pod jednim ravnateljstvom sa pučkim školama, u Zagrebu i sa preparandijom, te su stajale pod upravom duhovnoga stola tako, da je vlada svoje naredbe za ove škole izdavala preko duhovnoga stola, a i ravnateljstvo a vladom preko ove duhovne oblasti dopisivalo. Za gimnaziju i velike samostalne realke bijaše kod zemaljske vlade poseban, a za preparandije, pučke škole i spojene s njima male realke opet poseban nadzornik iliti školski savjetnik. Za ove bijaše dr. Stj. Ilijašević, kojemu se

ima osim tolikih pučkih škola i podignuće zagrebske male realke zahvaliti. Imajući ja učiteljsko osposobljenje za realne predmete, pozove me on za privremena učitelja na realku, kojemu pozivu se ja odazvah drage volje, ostajući dakako i nadalje urednikom „Katol. lista". Pozvavši me Ilijašević na realku imao je namjeru, da budem ravnateljem zavodu, kad se još za dva razreda popuni, jer dotle je njim privremeno upravljao ravnatelj zagr. gimnazije, Premru. Buduć da se početkom školske god. 1855./6. otvorio i drugi razred, imao se već stalni ravnatelj imenovati. Za takova predloži Ilijašević preko duhovnoga stola zemaljskoj vladi mene. U duhovnom stolu bude predlog za mene nepovoljno preinačen te zemaljskoj vladi podastrt uz opaske: da u mene ne ima iskustva, a niti pravoga crkvenoga duha, dakle niti sposobnosti, da budem ravnateljem zavodu. Uslijed ovake ocjene mojih sposobnosti, imenovan je ravnateljem realke svećenik senjske biskupije Fran Sladović. Mene je onakov nadbiskupov sud o meni zabolio te sam mu pismeno očitovanje podastro, da koncem god. 1855. polažem uredništvo i odilazim za učitelja na c. kr. malu realku u Zagrebu. Tako i bude. Ja sam prestupio sasvim na zagrebsku realku te od mjeseca studenoga 1854. pak do konca mjeseca rujna 1891., odbiv 6 godina privremenoga umirovljenja, preko 30 godina posvećivao svoje sile ravnanju i unapredjivanju ovoga zavoda. Pošto sam tuj proživio najveći dio svoje zrele muževne dobe te iskusio mnogo za moj život odlučujućih zgoda i nezgoda, ne mogu na ino, a da o njima opširnije ne progovorim.

Samo sam dvije godine učiteljevao pod ravnateljem Sladovićem. Bijaše to dobar i čestit čovjek, ali nješto odviše odan austrijskoj germanizatorskoj politici, s toga sam se osobito ja, budući kao svećenik samostalniji, s njim u

sjednicama višekrat sukobio. Premda je Thunov ustrojni nacrt za srednje škole izrikom dopuštao utrakvistično podučavanje, t. j. uporabu hrvatskoga uz njemački jezik, htjede on da se podučava samo njemački, čemu sam se ja opirao videći, da učenici nijesu toliko njemačkomu jeziku vješti, da bi bili mogli podučavanje razumjeti. Uz potporu drugova sam i uspio; ali kod vlade nijesam bio dobro opisan. Za dvije godine, mjeseca naime veljače 1858. imenovan sam po ministarstvu ravnateljem iste realke. Nadzornik za pučke škole i spojene s njima male realke Ilijašević bijaše odviše hrvatskim duhom zadahnut, nego da bi ga bili Nijemci — a ovi su odlučivali — trpjeti mogli. On je morao varaždinski kanonikat primiti, a njegovo mjesto zauzme Sladović kod c. kr. namjestništva. Mene je pako Sladović, preko svake moje nade, preporučio za svojega nasljednika. Budući ja od njega preporučen, pristade napokon i (sad već) stožernik Haulik na prijedlog, te tako budem riješenjem ministarstva nastave od 6. veljače 1858. imenovan ravnateljem male realke, glavne pučke škole i preparandije. Sad je na meni ležala odgovornost za napredak i dobar glas zavoda. Ja sam svoje čedne sile upotrijebio, da povjerenu mi zadaću riješim na korist hrvatske mladeži i, u koliko je u ono doba moguće bilo, na zadovoljstvo visokih školskih oblasti. Bijaše to mučan posao: obrazovati hrvatsku mladež te ako ne buditi a ono barem sačuvati u njoj hrvatsku svijest, a da ne padneš u sumnju kod ljudi, kojima je najnedužniji znak hrvatskoga osjećanja bio opasan po carevinu separatizam. Ipak sam se sa povjerenim mi učiteljstvom zavodom mimo opasnih hridi absolutistične bečke vlade sretno provukao, dok me nije ustavna hrvatska vlada otjerala.

God. 1860. povišena je mala na samostalnu veliku

realku sa 6 razreda te tako, otpadši pučke škole sa preparandijom, ostanem ravnateljem samo velike realke.

Iza god. 1860. počela je pucati na puzljivom temelju centralizma i germanizma podignuta zgrada državne uprave. Listopadskom diplomom povraćaše se zemljama autonomija. U školama morao je njemački jezik da uzmiče pred narodnim, kod nas hrvatskim. Prijelaz bješe dosta mučan. Trebalo njemačke hrvatskim knjigama zamijeniti, valjalo namaknuti učiteljâ hrvatskomu jeziku vještih i to za 6 razreda. Pošto kod nas nije bilo učitelja, valjaše ih izvan Hrvatske tražiti. Raspitavajući i dopisivajući na sve strane, doznao sam privatnim putem za učitelje, koji su kašnje bili vrijedni obrazovatelji naše mladeži. Revnomu radu ovih vještih učitelja i kolegijalnoj harmoniji, koja kao u jednoj obitelji vladaše u učiteljskom zboru, imalo se zahvaliti, da je zagrebska realka do god. 1867. bila na tako dobru glasu, koli moralnim vladanjem toli napretkom učenika, da su ovi u više tehničke zavode rado bili primani. Ovaj složni rad poremećen je one godine političkim preokretom u našoj zemlji. Mjeseca naime lipnja postade barun Levin Rauch kao banski namjestnik glavar zemlje. Da provede svoj politički program, prema kojemu se Hrvatska, uslijed razdijeljene monarkije na dvije pole, čim tjesnije s Ugarskom spojiti imala, trebalo mu je, da Magjarima poćudan sabor sastavi. To se nije dalo redovitim i pravednim putem provesti, jer uslijed faktičnoga prekinuća svake sveze s Ugarskom god. 1848., koje prekinuće je i 42. člankom od g. 1861. potvrdjeno, nije u narodu bilo volje, da s Ugarskom u tjesniji državopravni savez stupi. Bez vanrednih i silovitih sredstava nije barun Rauch mogao sakupiti sabor, koji bi od 42. članka otstupio. On se takovih sredstava i latio. Valjalo je zastrašiti narod, a osobito činovnicima, koji

svojim glasom i službenim položajem svuda velik upliv imaju na sastavljanje i djelovanje sabora, pokazati, što ih čeka, ako se njegovoj volji i njegovim namjerama ne pokore. Samo ovako zamišljenom osnovom banskoga namjestnika može se protumačiti, da je njekoliko mjeseci prije, nego su se izbori za sabor imali raspisati, u Hrvatskoj i Slavoniji otpušteno, bez svake istrage i saslušanja, 18 profesora i učitelja, najviše srednjih, a samo njekoliko pučkih učiona, pod izlikom da su politički agitatori. Medju njima bijah i ja.

Za mene je imala Rauchova vlada dvije glavne krivnje na rovašu: moje ponašanje u znamenitom saboru g. 1865., 1866. i 1867., i moje putovanje u Ljubljanu ljeti g. 1867. U onom naime saboru imali su se urbarski odnošaji izmedju njekadašnjega vlastelinstva i njihova podaničtva riješiti. Medju ovim urbarskim pitanjima bijaše najvažnije ono o desetini, za koju su gospoštije otštetu tražile. Ja sam se u ovom pitanju, kako pokazuje govor, što sam govorio u saboru god. 1866., najviše istaknuo, a to za to, što su njekadašnji podanici počam od Okića pak do Metlike, koje sam ja većim dijelom u saboru zastupao, od ove desetine, po mojem uvjerenju, nepravednim načinom stradali. Ja sam naime u svojem govoru, proučiv veći dio urbara Hrvatske, dokazao, da ona desetina, za koju gospoštije ozaljska i druge s onkraj Save, otštetu traže, nije gospoštijska, t. j. terragialna, nego crkvena desetina, koju su gospoštije od crkve samo u zakupu imale, dakle jim ne pripada nikakova otšteta, pošto je crkvena desetina g. 1848. bez svake otštete ukinuta bila. Ja sam branio stanovište: gdje su gospoštije do g. 1848. pobirale od jednoga te istoga vinograda gornicu i desetinu, ondje desetina otpada bez svake otštete, budući desetina crkvena, jer se po zakonu od jednoga te istoga vinograda nijesu mogle

dvoje daće pobirati. Ovo stanovište bješe po saboru i prihvaćeno te prema tomu i zakonski prijedlog kruni podastrt; ali nije bio sankcioniran. Ovo moje revnovanje za ukinuće desetine nije mi mogao barun Rauch zaboraviti. Ali se ovim razlogom moj otpust ne bi bio mogao motivirati; taj se uzeo iz mojega putovanja u Ljubljanu. Slovenci iz Kranjske posjetiše prigodom tisućgodišnjice Cirila i Metoda svečanim načinom Zagreb. Pjevačko društvo „Kolo" odluči prigodom duhovskih blagdana g. 1867. Slovencima posjet odvratiti. Bivši predsjednik „Kola" boleśću zapriječen, vodio sam ja kao podpredsjednik društvo. Kod svečanoga dolaska i odlaska, kao što i kod banketa i drugih zgoda bijaše mi dužnost da govorim, a govori su dakako više ili manje vjerno i u javne listove došli. Budući državnim činovnikom i predstojnikom naučno-odgojna zavoda, znao sam, što smijem govoriti. Ali je sloboda govora veoma relativna, jer visi o političkoj struji. Tako se i meni zamjerilo, što sam govorio o bratinstvu izmedju hrvatskoga i slovenskoga naroda te o uzajamnosti i medjusobnoj potpori svih Slavena u monarkiji. Ne ima dvojbe, da je ljubljanskim mojim putovanjem prekipljela čaša, koja je meni bila namijenjena. Dobio sam na 30. rujna 1867. dekret, kojim mi se kaže, da sam previšnjim riješenjem dignut sa ravnateljstva, a kr. namjestničko vijeće da me podjedno diže sa učiteljstva kr. zagr. realke. Što sad?

Bile su mi onda 43 godine; u najgorem slučaju na kapelaniju; kao svećenik dakle bio sam opskrbljen. Čekajući ipak, ne bi li se natmureno nebo razbistrilo, otišao sam na dva mjeseca k prijatelju i saučeniku Ronešu, župniku na Plješivici. U to vrijeme isprazni se župa u povelj. trgovištu Jastrebarskom, te odlučih, ne svojom inicijativom već nagovorom prijatelja, da zamolim župu od zastupstva trgovišta, kao patrona župe. U sjednici

od 30. prosinca 1867. budem u istinu župnikom izabran. Predstaviv se s izbornim pismom uzor. stožerniku Hauliku, zamolih ga da mi podijeli kanoničku investituru. Prekoriv me oštro radi mojega držanja u saboru, što sam se upuštao u urbarske poslove te nijesam uvijek s njime glasovao, okrene vrijedni starina na očinsku te mi rekne: da mu je drago, što je mene ta župa zapala, ali da me želi zaprisedi poslije sjednice duhovnoga stola u petak. U zao čas po mene ta odgoda. Pučanstvo je kotara jastrebarskoga po svojoj inteligenciji i svojem imetku odviše važan faktor u političkoj narodnoj borbi, nego da bih ja u središtu toga kotara mogao župnikom biti. Čuvši dakle barun Rauch, da ja nijesam još zaprisegnut, napisa na stožernika oštar prosvjed, da bi čovjek tako pogibeljnih načela bio župnikom u Jastrebarskom. Stožernik, želeći, u svojoj visokoj dobi, ukloniti se svakomu sukobu s vladom, odgovori riješenjem od 5. siječnja 1868. poglavarstvu povelj. trgovišta: da preuzv. gospodin kr. namjesnik banske časti, doznavši za moj izbor, dopisom od 4. siječnja br. 97./pres. od strane visoke vlade upravo prosvjeduje proti meni kao izabranom u Jastrebarskom župniku, kao čovjeku, „koji je na političkih agitacijah, upravljenih proti namjeram vladinim, ne pazeći ni malo na svoje svećeničko zvanje i na kr. službu, koju je obnašao sve do najnovijega doba, osobno te na toliko udioničtvovao, da ga je, kao pogibeljna, visoka vlada, od službe ravnatelja na kr. višoj zagrebačkoj realki morala dignuti“; s toga da mi „pored najbolje svoje volje ne može podijeliti crkvene investiture i župničke jurisdikcije“. Zato pozivlje poglavarstvo da izabere takova župnika, kojemu će on i pogledom na političko vladanje podijeliti moći investituru. Da bude bilo poglavarstvo trgovišta svoja prava znalo braniti, ja bih bio župnikom; jer da

budem i po drugi put izabran, ili bi me bio nadbiskup potvrdio, ili bi bila stvar išla pred najviše crkveno sudište, sv. stolici, gdje se župnici potvrdjuju bez obzira na političko mnijenje, samo prema svećeničkim sposobnostima. Tomu ima ne samo iz starih vremena, nego i iz novijega doba dosta primjera. Ali ono isto poglavarstvo, koje je 30. prosinca mene izabralo, izabralo je za 14 dana drugoga. — Još je učinjen jedan pokus, da dobijem zaklonište, gdje bih bio mogao boljih dana čekati. Ja sam bio od više godina prije, nego sam otpušten sa realke, odbornikom gospodarskoga društva, što sam bez prekinuća još do danas ostao. Profesor na realci Petar Zoričić bijaše takodjer odbornikom i podjędno urednikom gospodarskoga lista uz priličnu nagradu. Iz prijateljstva napram meni položi uredništvo i predloži odboru mene za urednika. što odbor i prihvati. Ja se stadoh pripravljati i gradju sakupljati za list: kad imadoh službu nastupiti, poruči barun Rauch predsjedništvu gospodarskoga društva, da ja ne smijem uredjivati lista. Nu ovdje se njegova zabrana mogla mimoići, kao što se sa znanjem predsjednika, kanonika Jandrića, koji inače bijaše pristaša Rauchove vlade, i mimoišla. Zoričić je po imenu ostao urednik lista, a ja sam ga uredjivao i za nj pisao, a nagradu sam dobivao na Zoričićevu namiru. Tako sam za vrijeme našao posla i opskrbu.

Uredjujući list nagovoriše me prijatelji opet na korak, na koji sam se, htijući svakako da u Zagrebu ostanem, teško odlučio. Prijelazom župnika Königa u Sisak, ispražnjena bješe župa pod patronatom prečasnoga zagrebskoga kaptola. Davši se nagovoriti obidjoh 20 kanonika, moleći ih za glas. Dvojica od njih bjehu iskreni te požališe, što sam prekasno došao, jer su drugomu riječ zavjerili; dočim mi je ostalih 18 ne samo svoj glas obećalo, nego su se sretnima smatrali da dobiju

priliku te mogu nješto učiniti za ublaženje tolike mi nanesene krivice. Kod izbora dobio sam 4 glasa. Kako se vidi, ja sam bio takove sreće, da bi se ljudi, kad bih se bio klobučarije izučio, bez glave rodili bili. U ostalom, ja nijesam računao na sreću, već sam se uzdao u Boga i njegov promisao. Radeći oko gospodarskoga lista, našao sam, nastojanjem plemenitih ljudi, dovoljno uzdržavanje za svoje čedne potrebe. K ovomu uzdržavanju došla mi je još pripomoć, koju mi i silovita Rauchova vlada nije mogla uskratiti. Ja sam naime imao na zagr. realci toliko godina definitivne službe, da me je mirovina po zakonu išla. Čekao sam, istina, podnesav svoje isprave, sedam mjeseci, nu napokon dopita mi kr. hrv. dvorska kancelarija riješenjem od 26. travnja god. 1868. godišnje mirovine 473 for. 33½ nč., „dok ne budem, kako dekret veli, inako primjereno obskrbljen“ — a namjestničko vijeće prosvjedovalo proti svakoj opskrbi, koja mi se nudjala. Uz zaslužbu kod gospodarskoga lista, mirovinu i pogodnosti, koje sam našao u plemenitoj obitelji grofa Gjure Jelačića, bijaše mi materijalno slanje povoljnije, nego ono dok bijah u aktivnoj službi. Tako mogah čekati, dok nam narodu vedriji dani svanu. Nijesam mislio, da ćemo tako dugo čekati. Napokon nakon 6 godina nasmiješi nam se političko sunce, kad no god. 1873. zasjedne na bansku stolicu i preuze, prema nagodi od 1868. preustrojenu hrv. slav. dalmatinsku vladu Ivan Mažuranić. Iza kako se na kr. zagr. realci njekoliko ravnateljstva izmijenilo, postade zadnji ravnatelj, dr. Martin Matunac, još pod Vakanovićevom vladom zagrebačkim kanonikom. Ravnateljstvo dakle bude opet ispražnjeno i čekaše gotovo godinu dana novoga ravnatelja. Dočuo sam tek kašnje, da se sa visokih magjaronskih krugova na pred-

stojnika bogoštovlja i nastave, Muhića, presija činila, da se mjesto popuni. Nu on, nadajući se doskoro povoljnijim prilikama, zatezaše s popunjenjem. Povoljnije prilike dogjoše sa Mažuranićem te ja budem po njegovu, Muhićem izradjenu prijedlogu, opet imenovan ravnateljem kr. zagrebske velike realke previšnjim riješenjem Nj. Veličanstva od 22. studenoga 1873. Izručajući mi upravu zavoda veli mi ban Mažuranić u dekretu: „očekujem pouzdano da ćete, prikazujuć ponajprije sam sobom uzor dobra kršćanina, iskrena domoljuba, znanstvenoga pregaoca, povjereni Vam zavod napram učiteljem i učenikom . . . ravnati . . ." Teška li položaja činovnicima u zemlji, gdje se vlade često mijenjaju; jer ne znajući čega se držati, moraju se i oni ili mijenjati ili seliti. Pozivati se na zakone, kojima je i činovniku sloboda zajamčena, pusta je utjeha, jer: lex in codice, favor in judice. Ne ima zakona, kojega ne bi zloba i samovolja obići znala. Mažuranićeva vlada preporuča mi iskreno domoljubje, a Rauchova me je radi njega otpustila, samo što ga je političkom agitacijom zvala.

Evo me dakle nakon 6 godina i 3 mjeseca opet na realci. Za to vrijeme našao sam zavod znatno promijenjen. Njekoji od vrsnih profesora, videć nesjegurnost u Hrvatskoj, otišli drugamo: Kozak u Bečko Novo-Mjesto, izvrsni profesori Slovenci: Tušek u Ljubljanu, a Erjavec u Goricu. Na zavodu se u to vrijeme izmijenili dva krat ravnatelji, toliko krat poslovodje. I to bijaše, uz neprijatni politički sustav, razlog, da je u učiteljskom zboru nestalo kolegijalnoga pouzdanja i za napredak zavoda toliko nužne harmonije. Došav na zavod bijah veselo pozdravljen, u nadi, da će se tradicionalna sloga i društvenost u učiteljskom zboru opet udomiti. To se i zbilo; nu nije to bila moja zasluga, već više bana Mažuranića, velikoga i iskrenoga Hrvata,

koji je, budući čovjekom zakona i slobode, probudio u narodu i činovničtvu otvorenost i pouzdanje. Zemlja je oživljela, narod je odahnuo, u uredima i školama se s oduševljenjem radilo. Žalibože, da su i njemu nagodom ruke bile vezane, što se nije s naše strane nikad dosta uvažilo. U tijesnom okviru nagode on je mnogo dobra u narodu učinio, a škole su upravo lijepo cvale. Žalibože, da je njegova vlada samo 7 godina potrajala. Mažuranićevu vladu izmijenila je druga, koja, stojeći pod uplivom tudje sile, nije se mnogo obazirala na pravedne zahtjeve naroda. Počam od one vlade pretvorene su srednje škole u vladine urede: nestalo je zavodima slobode, bez koje im ne ima napretka ni razvitka. Pod njemačkim absolutizmom su učevni zavodi više slobode mali, nego pod ustavnom vladavinom poslije Mažuranićeve vlade. Ono prvo doba su ravnateljstva namjestne učitelje namieštala te su samo vladi namještenje saopćivala. Kad je bilo učiteljsko mjesto ispražnjeno, poslala je vlada sve onamo prispjele molbenice ravnateljstvu zavoda, a ovo je, saslušav i mnijenje učiteljskoga zbora, prema potrebi zavoda kandidate ocijenilo i prema tomu prijedlog vladi učinilo. Prema takovim prijedlozima su vladom učitelji imenovani. Uz takov na didaktičnoj, metodičnoj i upravnoj naravi osnovani postupak mogla su ravnateljstva odgovarati za napredak zavoda, na kojem su radili po ravnateljstvu izabrani i predloženi učitelji, dočim ne mogu biti odgovorna, ako im se šalju na zavode učitelji bez njihova znanja. U vrijeme absolutizma, kao što i za Mažuranićeve vlade bijahu učitelji stalno za iste zavode imenovani i namješteni, tako da su samo na osnovu pravedno provedene disciplinarne istrage mogli na drugi zavod premješteni biti; dočim kasnije iza Mažuranićeve vlade razbacivaju učitelje kao

upravne činovnike, prema svojim osnovama, simo tamo — što no rieč iz službenih obzira; ali se pod ovim riječima kriju sasvim drugi razlozi. Služivši pod absolutizmom 6, pod Mažuranićevom dvorskom kancelarijom 6, pod njegovim banstvom 7, a kašnje pod drugim vladama preko 11 godina, imao sam dosta prilike, osvjedočiti se o slobodi, koja vladaše na srednjim učilištima kroz 30 i toliko godina. Učitelji, počevši od srednjih učilišta gore, uživahu od pradavnih vremena više slobode i više pogodnosti, nego drugi državni činovnici i neučevni zavodi. Razlozi tomu su poznati. U novije vrijeme isporedjuju se učevni zavodi s političkim uredima. Boli čovjeka, a ni kod zrele mladeži ne ima mentorskoga ugleda, kad ga kod izbora tjeraju, da glasuje proti svojemu uvjerenju. Dakako da se veli: tuj se ne dira u ničiju slobodu, jer: patet exitus. Ja sam jedared u svojem životu, sa suzama u očima, ipak išao proti svojemu uvjerenju glasovati. Jest, meni je na volju bilo stavljeno: glasovati, ili, nakon 25 godina bezprikorna službovanja, sa službe dignutim biti. Ostarjev u službi, bio sam dužan brinuti se za ostatak godina. Odlučio sam se za glasovanje s čvrstom odlukom, da je to prvo, ali i zadnje glasovanje aktivne moje službe. Da mi ne bude bio Rauch uzeo 6 godina, što sam bio pod silu privremeno umirovljen, ne bih bio niti ovoga glasovanja u službi dočekao; ali sam ovako do 30 godina imao još 6 godina služiti. Sa ovih 6 godina dopunih propisano vrijeme upravo za godinu dana prije, nego su raspisani novi izbori za sabor, i budem na vlastitu molbu koncem rujna 1891. umirovljen, služivši od 24. studenoga 1854., dakle 36 god. 10 mjes., manje 6 god. 4 mjes., što sam bio privremeno umirovljen.

Za cijelo ovo vrijeme svojega dosta dugoga službovanja nastojah da upotrijebim svoje slabe sile na pod-

učavanje i obrazovanje hrvatske mladeži u namjeri, da jednom budu dobri kršćani i Hrvati. U složnom radu sa podčinjenim mi drugovima polučismo željenu svrhu; o tom ima mnogo primjera u narodu. Da nijesmo mogli više postići, ležaše u vanjskim, a najviše u političkim okolnostima. Ne ima dvojbe, da će onaj učitelj u svojem zvanju mnogo više i ljepših resultata polučiti, koji u potpunoj sjegurnosti za svoju opskrbu i budućnost s veseljem i oduševljenjem radi, nego onaj, koji svaki čas strepi, da radi njegova uvjerenja, jer se ne slaže sa promjenljivom politikom vladajućih krugova, na nj Damoklesov mač ne spadne. A takovih mačeva visjelo je mnogo od g. 1848. pak do mojega umirovljenja. a visjet će valjda i unaprijed nad svakim činovnikom i učiteljem, koji ne može u večer s jednim uvjerenjem leći, a u jutro s drugim ustati.

Da toliko promjena sustava i vlada, što sam ih počam od početka svojega službovanja pak do umirovljenja doživio, nije za mene ostalo bez nepovoljnih posljedica, tomu sam već prije naveo dokazâ. Da se ne budem bio miješao u politiku, tih posljedica ne bi bilo; nu videći opasnu po naš narod struju, koja je njegovoj slobodi i samostalnosti, njegovu životu zaprijetila, smatrah si za patriotsku dužnost, da se toj struji, prema svojim čednim silama, oprem, ili da ju barem pomognem oslabiti, te bi čim manje narodu štete nanijeti mogla. Ovakim motivima potaknut primih mandat za znameniti trogodišnji sabor 1865.—1867., dočim sam za sabor g. 1861. bio izabran, iza kako je Rački svoj mandat položio, a za sabor 1874. pod Mažuranićem tek onda, pošto je nezakoniti izbor mojega protukandidata Vilima Haca bio ukinut, to je učinjeno tek poslije više od godine dana, jer vladnoj (danas neodvisnoj) stranci, imajući većinu u saboru, nije bilo da se žuri za još jedan glas.

Moj književni rad: 1. za škole. God. 1851. i 1852., pripravljajući se na sveučilištu u Beču za učiteljstvo, pozvan sam kratkim putem od c. kr. ministarstva za bogoštovje i nastavu, da preradim na hrvatski iz češkoga jezika fiziku od Jos. Smetane. Ova pohrvaćena fizika služaše duže vrijeme kao školska naučna knjiga u nižim gimnazijama.

Od god. 1858.—1860., bivši podjedno ravnateljem preparandije i zagr. gradskih škola, priredio sam za štampu hrvatsku čitanku za III. razred, i napisao „Napametno računstvo“ za iste škole.

God. 1862. natiskana je po Močniku od mene prema novcu austrijske vrednote preradjena: „Uporavna računica s kratkim nacrtom jednostavnoga trgovačkoga i obrtničkoga knjigovodstva za niže realne učione“.

Godine 1863. izišlo je od mene: „Životinjstvo, t. j. nauk o životinjah“, za više gimnazije i realke.

Za vrijeme mojega privremenoga umirovljenja napisao sam za pouku i zabavu mladeži kratak „Prirodopis.“

Ove knjige su danas već zastarjele, ali su onda bile dobro došle našim školama, tim većma, što prelazeći iz njemačkoga školskoga sustava na hrvatski nijesu one imale hrvatskih knjiga. Pisci onodobnih znanstvenih knjiga imali su puno poteškoća sa znanstvenim nazivljem, koje se imalo ili po narodu sakupljati ili prema analogiji i duhu jezika s nova sastavljati ili od srodne braće Slavena: Čeha, Poljaka, Rusa i dr. uzimati. Ovdje mi valja spomenuti, da su se pisci, koji su se dali ono doba na pisanje knjiga, rado posavjetovali sa Šulekom, koji bijaše sretne ruke u sakupljanju i sastavljanju znanstvenoga nazivlja.

2. Akademičke književne radnje. God. 1882. izišla je od mene napisana knjiga: Izvješće o zagrebačkom potresu 9. studenoga 1880., izdana troškom jugoslavenske akademije, sa zemljovidom, 6 fotografija, 9 u tekst utisnutih slika i 7 tablica.

U *Radu* jugosl. akademije izišle su od mene radnje: 1. Boškovićevi elementi materije (Rad 6.); 2. Roger Bošković i njegov rad na polju astronomije i meteorologije (87, 88, 90); 3. Kopernik prema svojemu životu (23); 4. O anemometriji (38); 5. O meteorih u obće i napose o slavetićkom (8); 6. O povratku studeni mjeseca svibnja (78); 7. O selitbi i obsegu putovanja selica ptica (1); 8. Ob optici Markantuna de Dominis (43); 9. Sunčane pjege prema meteorol. pojavama (53); 10. Sunčane pjege prema barometrovu stanju (72); 11. Novije publikacije o Koperniku (30); 12. Vrsti životinja već u historičko doba izumrlih i uzroci (12); 13. Živko Vukasović. Nekrolog (31); 14. Sjeverna zora (17); 15. Nevid njekojih boja (107); 16. Prilog našim klim. odnošajima (111); 17. Prognoza vremena (113); 18. O početnom meridijanu, sveopćem satu i jedinstvenom kolendaru ($117/_1$); 19. O instinktu ($117/_2$); 20. O zaštitnim bojama i oponosu u životinjstvu.

U znanstvenom časopisu „Književniku“, što sam ga za prirodoslovni dio uredjivao sa Račkim i Jagićem, a izlažaše g. 1864.—1867., napisah njekoliko sastavaka prirodoslovnoga sadržaja.

Osim članaka bogoslovnih i crkvenih, što ih napisah za dvije godine 1854. i 1855. kao urednik u „Katol. listu“, i osim sastavaka narodno- i ratarsko-gospodarskih, što ih napisah u „Gospodarskom listu“ kao urednik od g. 1868.—1872. incl., napisah (anonimno) više političkih članaka u „Pozoru“, „Zatočniku“ i „Obzoru“, te napo-

kon u „Nevenu“ i „Vijencu“ njekoliko zabavnih i poučnih sastavaka. — Bijaše volje, da i više uradim, ali mi puno vremena oduzeše učiteljski i ravnateljski poslovi na povjerenim mi zavodima; nu uzdam se u Boga i narod, da će mi iskrenu i dobru volju za dobro uzeti.

Zagreb, 25. lipnja 1895.

Josip Torbar,
predsjednik jugosl. akademije znanosti i umjetnosti i umirovljeni ravnatelj kr. zagr. realke.

2.

Književni rad Josipa Torbara.

SASTAVIO DR. A. MOHOROVIČIĆ.

Proučavajuć skoro 50-godišnji rad pokojnog Torbara, treba da se obaziremo na vrijeme i vanjske okolnosti, koje su imale upliv na taj rad, te da ga prema tomu i ocijenimo.

Ne računajuć ono malo vremena, što je pok. Torbar uredjivao Katolički list i kasnije Gospodarski list, posvetio je on čitavi svoj vijek školi. Početak, razvoj. a možemo reći i konac zagrebačke realke usko je skopčan sa Torbarovim imenom. On je od slabih početaka umio podići realku do onoga glasa, što ga je u svijetu uživala, a iza kako je on otišao u mir, prestala je i realka kao takova te je pretvorena u realnu gimnaziju. Bio je vrstan učitelj, vrstan ravnatelj, otac mladeži, a stariji brat sviju učitelja zavoda, tako da se ga sa zahvalnošću i počitanjem spominje svaki bivši učenik i učitelj zagrebačke realke.

Iza kako je Torbar svršio svoje nauke, probavio je čitavi muževni vijek u školi, a pošto u ono doba nije

u Zagrebu ni govora bilo o kakovim znanstvenim zavodima (osim narodnoġ muzeja), očevidno je, da nije imao ni vremena ni prilike, da se posveti kojoj posebnoj grani znanosti. Njegovao je sve prirodne znanosti, u koliko mu je dopuštalo vrijeme, a nastojao je da svoje, čitanjem strane i domaće literature stečeno, znanje korisno upotrebi za napredak povjerene si mladeži. A da je svoju dokolicu dobro upotrebio, vidi se od tud, što je u prirodnim znanostima poznavao sve najnovije tečevine literature. Pošto je znao glavne evropejske jezike, mogao se je koristovati i originalnim tudjim djelima. Osobito je dobro poznavao strukovnu literaturu francusku i englesku.

Kako je pokojnik u prvom redu bio pedagog, proviruje pedagogija iz svih njegovih radnja. Malo ih ima, u kojima ne bi bilo štošta, što na radnju strogo ne spada Svaki je pojam, svaku je teoriju tumačio, odaljujuć se često daleko od same stvari. koju je raspravljao. Kako se čini, zaboravljao je često za koga piše, te mu se činilo, da piše za svoje učenike. A ne smijemo to ni zamjeriti čovjeku, koji je svoj vijek u školi proveo.

Torbarov rad možemo razdijeliti u tri periode:

I. u periodu strogo didaktičnu do god. 1867;

II. u periodu radnja izdanih u Književniku i u Radu jugoslavenske akademije do god. 1891;

III. u periodu besjeda izrečenih u svečanim sjednicama akademije od god. 1892. do god. 1899.

Još kao slušatelj na bečkom sveučilištu god. 1851. preveo je „Fiziku za niže gimnazije od Smetane“. Godine 1858—1860. izradio je „Čitanku za III. razred pučkih škola i napametno računstvo“. God. 1862. napisao je, prema istoimenoj knjizi od Močnika, „Uporavnu računicu s kratkim nacrtom jednostavnoga trgovačkoga

i obrtničkoga knjigovodstva, za niže razrede realne učione".

God. 1863. napisao je „Životinjarstvo t. j. nauk o životinjah, za više gimnazije i realke".

Za vrijeme svojega privremenog umirovljenja napisao je „Prirodopis".

O tim knjigama piše pok. Torbar u svom životopisu:

„Ove knjige su danas već zastarjele, ali su onda bile dobro došle našim školama tim većma, što prelazeć iz njemačkog školskog sustava na hrvatski, nijesu imale hrvatskih knjiga. Pisci onodobnih znanstvenih knjiga imali su puno poteškoća sa znanstvenim nazivljem, koje se imalo ili po narodu sakupljati ili prema analogiji i duhu jezika s nova sastavljati ili od srodne braće Čeha, Poljaka, Rusa i dr. uzimati".

U Književniku god. 1864. napisao je „Geologičke crtice s obzirom na predhistoričnost čovjeka". U tim crticama skicira Torbar u kratko lijepo geologiju prema tadašnjem stanju znanosti, s osobitim obzirom na predhistoričnost čovjeka. Pitanje o predhistoričnosti čovjeka ostavlja dakako neriješeno, ali naginje mnijenju, da najstariji ostatci čovjeka spadaju u aluvijalno doba.

U Književniku god. 1865. napisao je razpravu „Žestoke zime". U toj je razpravi prije svega u kratko htio ocrtati općenitu cirkulaciju atmosfere. Sjeverna i južna komponenta gibanja zraka imaju svoj izvor u toplini, a istočna i zapadna u okretanju naše zemlje okolo svoje osi. Tumačenje općenite cirkulacije bilo je u ono doba na slabim nogama, čitava se Evropa držala Doveove teorije, akoprem je već god. 1857. Ferrel korektno protumačio u glavnim crtama općenitu cirkulaciju. Tog tumačenja pok. Torbar dakako poznavao nije. Nadalje tumači morske struje i njihov upliv na temperaturu.

Strogu zimu južne Evrope od god. 1866. nastoji tumačiti tako, da misli, da je koja hladna struja ušla u sredozemno more i ohladila obale.

U istom godišnjaku Književnika ima još dvije rasprave: „O digitalinu“ i „O uzlazu na planine“. U ovoj potonjoj raspravi opisuje svoj put na Klek i Plešivicu. Na tom je putu imao sobom i barometar, te je odredio dosta točno visine obiju glavica, koje visine do onda još nisu bile poznate.

U Radu jugoslavenske akademije izašlo je njegovih 19 rasprava, od kojih su četiri zoološke.

O selitbi i obsegu putovanja selica ptica — Rad, knjiga 1.

O vrstih životinja već u historijsko doba izumrlih i uzroci. — Rad, knj. 12.

O zaštitnim bojama i oponosu u životinjstvu. — Rad, knj. 123.

O instinktu — Rad, knj. 117/II.

U prvoj od ovih rasprava crta skicu seobe ptica onako, kako ih je sam motrio; šteta samo, što ne navadja točnije ubilježeno vrijeme, kada je vidio seobu u pojedinim godinama, i kojim su smjerom ptice letile. Da je bilježaka o tom morao imati, vidi se iz same rasprave.

U drugoj raspravi, iza ekskurzije u geologiju i paleontologiju, bavi se pitanjem o dobi, kada se je čovjek prvi put pokazao na zemlji, te prelazi napokon na nabrajanje životinja izumrlih u historičko doba i navadja uzroke, s kojih su poginule.

U najopsežnijoj svojoj raspravi iz životinjstva raspravlja „o zaštitnim bojama i oponosu u životinjstvu“. (Rad, knj. 123). U uvodu raspravlja, kako je po Darwinu tomu izvor u borbi za život. U prvom dijelu raspravlja o upozornim bojama, koje neprijatelja upozore, da to nije zalogaj za njih. To tumači na velikom mnoštvu

primjera. Zatim o bojama koje individuum čine sličnim okolini, da ga neprijatelj ne zapazi.

U drugom dijelu raspravlja o mimikriji, t. j. kako jedna životinja oponaša drugu, da se tako zaštiti od neprijatelja a to razjašnjuje na mnogo primjera.

Kao vrsnom promatraocu prirode nije Torbaru mogao izbjeći osobiti pojav u životinjstvu t. zv. instinkt, o kojem u poduljoj raspravi (Rad, 117) raspravlja.

On definira instinkt kao neku nutarnju silu, koja sili životinju, da izvede neke čine, koji su za održavanje individua ili roda nužni ili korisni, premda ona o toj nuždi ili koristi ništa ne zna. Navadja mnogo primjera i iz vlastitog opažanja i iz raznih autora. Kod tumačenja instinkta dokazuje slabost Lamarkove hipoteze o instinktu i circulus vitiosus u Darwinovoj, te zaključuje, da instinkt nije stečen „niti iskustvom niti nasljedstvom, već je individuu prirodjen onako, kako su mu prirodjene sve životne funkcije, koje za postignuće označene mu svrhe obavlja".

Ostale u Radu objelodanjene rasprave zasijecaju u fiziku, astronomiju i meteorologiju.

Čuditi se moramo doista, kako se je mogao pok. Torbar baviti tolikim disciplinama i uvijek poznavati najnoviju literaturu, uza svoj zvanični posao. Tim više, što se u njegovim raspravama pokazuje, da pristaje uvijek uz najnovije ideje.

God. 1868. (Rad, knj. 6) raspravlja „Boškovićeve elemente materije naprama današnjoj atomistici".

Rasprava je ta razdijeljena na tri odsjeka. U prvom crta u kratko Boškovićev život, u drugom raspravlja teoriju atoma držeći se u glavnom Redtenbacherovih dinamida. Silu smatra Torbar kao borbu za povratak poremećenog ravnotežja, t. j. kao posljedicu vanjskog djelovanja. Dok pako ne dopušta silu medju dvama

atomima kao nešto atomima imanentna, dopušta takovu silu med tjelesnim i eternim atomima i med eternim atomima medju sobom.

U trećem odsjeku raspravlja o Boškovićevoj atomistici, te ju usporedjuje sa svojom. Dok je Bošković držao atome svijuh tjelesa za istorodne, misli Torbar, da su raznorodni. A mogao je lako doći i do protivna zaključka, dok je dopustio, da se „ipak isti atomi mogu stanovitim vanjskim impulzom, pogledom na svoj vanjski položaj, tako promijeniti, da istu stvar u sasvim drugom licu predstavljaju".

U knj. 87., 88. i 89. Rada raspravlja o Boškovićevu radu na polju astronomije i meteorologije.

U toj raspravi, koja je uz ostale namijenjena bila prosvjeti stogodišnjice Boškovićeve smrti, crta veoma obširno rad Boškovićev, u koliko zasijeca u astronomiju i meteorologiju, te nam daje jasnu sliku B. kao astronoma, prispodabljajuć ga sa ostalim astronomima one dobe. Ovo je jedna od najboljih Torbarovih radnja.

Dne 19. veljače 1873. slavila je akademija 400-godišnjicu rodjenja Kopernikova, te je tom prilikom Torbar čitao u sjednici opširnu raspravu: „Kopernik prema svojemu životu i nauku" (Rad, knj. 23).

U toj raspravi dokazuje najprije, da je Kopernik slavenskog porijetla i to Poljak, polemizujući sa kojekakim izvadjanjem imena Kopernih od njemačkih osnova. Opisuje točno njegov život po originalnim vrelima i navadja njegova djela i njihov sadržaj. U drugom dijelu rasprave tumači popularnim načinom razliku izmedju Kopernikova i Ptolomejeva sistema. U kratko spominje nastavljače Kopernikova rada na polju astronomije. Na svršetku rasprave ističe, kako je Kopernik stvorio filosofisko-kosmološki sustav šireg i važnijeg opsega, nego što je sama astronomija, i prokrčio put filozofiji prirode.

Godinu dana iza ove rasprave napisa (Rad, knj. 30) medju književnim obznanama, kao dopunjak svojoj raspravi o Koperniku, izvadke iz dviju novih publikacija o slavnom astronomu, i to od Veinberga: „Nikolai Kopernikъ i ego učenije“, što je u Petrogradu izašlo, i od Poljaka Polkowskog: „Život Nikole Kopernika“. Na temelju tih rasprava polemizuje s onima, koji su ustvrdili, da je Kopernik svoj nauk uzeo od Pitagorovaca.

Godine 1893. dobila je naša akademija poziv od bolonjske akademije, da izjavi svoje mnijenje o početnom internacijonalnom meridijanu, o jedinstvenoj mjeri za vrijeme i jedinstvenom kalendaru. Referada o tom pitanju povjerena bi dr. Pilaru, no prije nego li je dospio da to izradi zateče ga smrt. Tada je preuzeo, da o stanju tih pitanja akademiju izvijesti Torbar.

Iztičući važnost tih pitanja po znanost, raspravio ih je svestrano i objektivno sa historičke i sa astronomske strane. On zastupa mnijenje bolonjske akademije, da bi se imao odabrati jeruzalemski meridijan kao početni, a po njem odrediti internacionalno vrijeme. Za internacionalni kalendar da se uzme popravljeni gregorijanski.

U red astronomskih rasprava spada i ona „O meteorih u opće i napose o slavetićkom“, Rad, 8.

U toj su raspravi sva acta, što ih je mogao sakupiti o padu meteora u Slavetiću od 22. svibnja 1868. Osim ovoga meteora spominje Hrašćinski meteor od god. 1751., te navadja i originalni opis pada tog meteora. U toj su raspravi lijepo predstavljene sve tadanje teorije o meteorima, a specijalno, odakle dolazi zvuk i toplina kod pada meteora, te od kud dolaze sami meteori.

Strogo u fiziku zasijecaju dvije Torbarove rasprave i to: Ob optici Markantuna de Dominis (Rad, knj. 43.) i Nevid nekojih boja (Rad, knj. 107.).

U maloj raspravici „Nevid nekojih boja“, u Radu 107., razlaže Young-Helmholtzovu teoriju boja, te Helmholtzovu teoriju oka, da na njihovom temelju protumači t. zv. dihromatizam, t. j. bolest oka, da jednu od triju osnovnih boja ne vidi. Kako nikad nije Torbar uvažavao teorije, nego uvijek više pazio na sama fakta, tako je i tu pravio sam pokuse o tom, kako često se ta botest pojavlja. Na realci nije medju 100 djaka našao nijedan slučaj dihromatizma, ali je inače našao nekoliko slučajeva, koje je istražio po raznim metodama, koje navadja. Interesantan je završetak raspravice, gdje navadja Gladstone-Poleovo mnijenje, da je Homer bio „nevid nekojih boja“ t. j. dihromat, no ne pristaje uz njihovo mnijenje, nego navadja iz vlastitog opažanja primjere, da će nekojim krivim oznakama bojâ biti uzrokom u opće slabo poznavanje bojâ.

Pok. se je Torbar najvećim veseljem bavio meteorologijom. Već god. 1861. molio je bečku meteorološku centralu, da mu dade instrumente potrebite za opažanje. Tako je nastala meteorološka postaja zagrebačka, koja se je malo po malo upotpunila ponajviše njegovim nastojanjem do potpuna observatorija. Sam nije opažao, jer mu nije za to dostajalo vremena, nego je našao sebi valjana pomoćnika i druga, a on je od zgode do zgode sabrana opažanja upotrebio za svoje znanstvene rasprave.

Već u Književniku god. 1865. napisao je prije spomenutu raspravu „Žestoke zime“, a u Radu su od njega izašle slijedeće rasprave iz područja meteorologije.

Sjeverna zora (Rad, Knj. 17);

O anemometriji (Rad, Knj. 38);

Sunčane pjege prama meteorologijskim pojavima (Rad, Knj. 53);

Sunčane pjege prama barometrovom stanju (Rad, Knj. 72);

O povratku studeni mjeseca svibnja (Rad, Knj. 78); Prilog našim klimatskim odnošajima (Rad, Knj. 111); Prognoza vremena (Rad, Knj. 113).

U opsežnoj raspravi o sjevernoj zori, kojoj je raspravi povod dala krasna sjeverna zora, što se je vidjela u Zagrebu 24. i 25. listopada god. 1870., razlaže različita tada mnijenja o tom pojavu, te potanko opisuje De la Rive-ovu i Olmstedovu teoriju, ističuć pod konac, kako pristaje uz ovu potonju.

U raspravi „Ob anemometriji" razlaže Doveovu teoriju obćenite cirkulacije atmosfere. Razlažuć klimatičke prilike Zagreba ističe, kako je Zagreb prama sjevernim vjetrovima u zavjetrini. Na temelju podataka o množini vjetrova za čitavu godinu i četiri godišnje dobe za Zagreb, na osnovu 5 godina, zatim za Bjelovar, Karlovac, Senj i Rijeku, dolazi do zaključka, da su u Zagrebu glavni i najčešći vjetrovi NE i SW. NE, dolazeći preko Sljemena i spustiv se na Zagreb, ugrije se poput Föhna, te digne temperaturu Zagreba nad temperaturu okolice. Držim, da ovo tumačenje ne valja, jer Sljeme nije na sjeveroistoku od Zagreba, te vjetar, što prelazi Sljeme, rijetko dolazi u Zagreb, a N i NNW su u Zagrebu veoma rijetki vjetrovi. Sljeme je s druge strane prenisko, a da bi se zrak ugrijao nad temperaturu okolice, jer Föhn samo onda povisuje temperaturu mjesta, predpostavljajuć, da je temperatura s jedne i druge strane brda jednaka, kada s one strane brda, s koje vjetar dolazi, nastane kondensacija, koja umanji mjeru promjene temperature visinom.

Visoka temperatura, što je ubilježena na zagrebačkom observatoriju, ima svoj izvor najprije u lošem položaju termometara, usljed kojeg je poprečna temperatura observatorija za 0·8° viša od temperature na Josipovcu u istoj absolutnoj visini. S druge je opet strane Zagreb

na južnom vrhu brežuljaka, koji okružuju Sljeme, a poznata je stvar, da je južna strana uvijek toplija od sjeverne i od susjedne ravnice.

U istoj raspravi tumači važne za nas pojave bure i juga (scirocco). Jug je posvema krivo protumačio, a udarce bure bio bi možda dobro rastumačio, da je o tom malo dublje razmišljao. Po njem nastaju udarci od periodičnog padanja gornjeg zraka u razrijedjeni zrak u zavjetrini. Da se u zavjetrini zaista razrijedi zrak i da se time gornji zrak, koji se počima spuštati u nizinu, počne okretati oko horizontalne osi u podobi vijora, jasno može biti svakomu, koji je dulje vremena promatrao buru. Pošto se tako nastali vijor spušta u nizinu, nastane iza njega drugi, a iza ovoga treći i t. d. te se zrak počne valovito gibati, t. j. svaka čestica zraka opisuje cikloidnu krivulju, slično kao što biva kod morskih valova.

U raspravama „Sunčane pjege prema zemaljskim meteorologijskim pojavom“ i „Sunčane pjege prema barometrovu stanju“ tumači sunčane pjege i njihovu 11-godišnju periodu, te periodično gibanje magnetske igle. Glavna mu je nakana, da odgovori na pitanje: imadu li sunčane pjege toliko upliva na meteorologijske pojave naše zemlje, da bi se pojedini pojavi mogli smatrati funkcijama množine pjegâ na suncu.

O tom je pitanju do sada toliko napisano, da bi o tom štampane radnje zapremale priličnu knjižnicu. I pok. se je Torbar dao na istraživanje toga pitanja, ali broj godina opažanja zagrebačke postaje bio je u tu svrhu premalen, a i metoda nedostatna, tako da je za temperaturu zraka došao prividno do pozitivna zaključka, ali za tlak zraka nije mogao doći do nikakva.

I na drugo pitanje, t. j. o povratku studeni mjeseca svibnja, koje je još takodjer neriješeno, dao se je pok.

Torbar. U svojoj raspravi nabraja glavne teorije o tom pojavu, te nastoji dokazati, da i zagrebačka opažanja pokazuju istu anomaliju, koju i ostala opažanja srednje Evrope. I za to je pitanje imao premalo data pri ruci, jer je novijim istraživanjem dokazano, da su „ledni svetci" pojav, koji se stanoviti broj godina opetuje, a prije ga mnoge godine nije bilo.

Rasprava „Prilog našim klimatskim odnošajima" je nastavak radnje „Žestoke zime" od god. 1865. U tablicama priloženim ovoj radnji ima razlike od normalnog tlaka zraka, temperatura i oborine za periodu od 1870—1891. i pojedinih vrijednosti za svaku godinu na po se. Tu tablicu nastoji dovesti u sklad sa različitim hipotezama o periodičnosti jakih zima.

U opsežnijoj radnji „Prognoza vremena" raspravlja o proricanju vremena, i to najprije o pučkom, onda o znanstvenom.

Pučka prognoza, koja je po mnijenju Torbarovu našla svoj izvor u agrikulturnim narodima i mornarima, temelji se samo na dvama meteorološkim elementima, na vlagi i vjetru. Kao indikatori za promjenu vremena služe narodu pojedini individui iz svih carstva prirode. Tako služi mnogo bilja za indikator. Navadja primjer, što ga je sam motrio na kravljaku (carlina acaulis), kod kojeg se listići cvijeta za suha vremena raširu, te je cvijet otvoren, a za vlažnog se vremena stisnu.

Da životinje unapred ćute promjenu vremena, toga ne će nitko poricati. Učenjaka sa barometrom prevariti će oluja, ali ne će ptice plivačice. Čudno je, ali poznato, da ljudi često ćute u odrezanim udovima promjenu vremena. Poznato je proricanje po kukurijekanju pijetla ili po lijetu lastavica. I kukci imadu svojih „Falba". Tako su pauci, krstaš i pokućar, kadri osjećati pred-

stojeću promjenu, što se može po njihovom vladanju raspoznati.

Iz neorganskog carstva služe razne više ili manje higroskopične soli kao indikatori, tako obična kuhinjska sol.

U narodu je jako utvrdjeno mnijenje, da mjesec ima upliv na promjene vremena, no novija stručna istraživanja došla su do negativnog rezultata.

Razpravljajući o znanstvenoj prognozi posvećuje glavnu pažnju oblacima i njihovom gibanju, te navadja mnogo vlastitih opažanja. Prelazeći na uredjenje prognoze osobito u Americi, gdje se služe brzojavom, zove ovo uredjenje „brzojavnom meteorologijom“.

Na završetku rasprave prikazuje, kako je kod nas u tom pogledu sada, i kako se to razvilo. Prvi je počeo Kreil u Pragu više privatno izdavati prognoze po brzojavnim vijestima, što ih je iz pojedinih gradova dobivao. Od god. 1877. izdaje bečki centralni observatorij sinoptičke karte sa izobarama. Kod te prilike tumači, kako se na temelju toga dade lijepo prognoza staviti. Na koncu spominje uredjenje u drugim evropskim zemljama.

Iza kako je pok. Torbar postao predsjednikom akademije, napisao je samo prve godine svog predsjednikovanja raspravu „Nevid nekojih boja“. Iza toga imamo od njega samo svečane besjede, što je govorio svake godine kod svečane sjednice akademije.

U tim je govorima znao Torbar svake godine obraditi po jedan obće zanimivi tema, koji zasijeca u prirodne znanosti, te ih veže sa filozofijom. Temata pojedinih besjeda bila su:

god. 1891. „o teleologiji u prirodnim znanostima“;

god. 1892. prigodom proslave 25-godišnjice akademije govorio je Torbar krasno slovo „o civilizaciji“;

god. 1893. „o metodi“ s osobitim obzirom na eksaktne znanosti;

god. 1894. „o istini u znanosti“;

god. 1895. raspravlja pitanje „Da li i u koliko istraživanje i proučavanje prirode, njezinih pojava, sila i zakona, pospješuje napredak čovječanstva, promatrajuć ga sa intelektualnoga, moralnoga i materijalnoga stanovišta“;

god. 1896. „o staroj i novoj školi“;

god. 1897. „o možebitnoj degeneraciji roda ljudskoga“;

god. 1898. „o znanosti““;

god. 1899. „o općenitom, a napose o kulturnom stanju našega naroda u 19. vijeku“.

U svim se tim besjedama pokazuje Torbar kao oštrouman promatrač prirode, kao vrstan poznavatelj svih prirodnih znanosti, a osobito kao dobar pedagog i svećenik.

Premda nije bio pok. Torbar specialista, obogatio je ipak našu knjigu lijepim plodovima svoga uma, a u analima naše akademije ostati će mu trajna uspomena, kao čovjeku, koji je mnogo doprinesao, da su se i drugi kod nas počeli intenzivnije baviti prirodnim znanostima.

VIII.

Prešernov „Krst pri Savici“.

Čitao u sjednici hist.-filol. razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u slavu stogodišnjice rođenja Fr. Prešerna dne 3. prosinca 1900.

Pravi član Dr. August Musić.

Danas se navršilo sto godina, što je slovenski narod primio od Boga jedan od najvećih darova, što ih je u opće primio: rodio mu se sin, kojemu se spustila iz nebeskih visina vila pjesnikinja te ga je poljubila i metnula mu u kolijevku liru, uz koju je poslije izvodio divne pjesme, koje su budile njegov narod i krijepile ga nadom u bolju budućnost — rodio se France Prešeren[1]. Danas slave Slovenci stogodišnjicu rođenja najvećega svoga pjesnika. A Jugoslavenska akademija, koja sa saučešćem prati znatne kulturne zgode čitavoga slavenstva, s tim je više držala za svoju dužnost, da učestvuje u ovoj slavi, što je to slava Hrvatima najbliže braće, što i slovenski narod pripada u područje njezina djelovanja i što su Prešernove pjesme jednako poznate u hrvatskoj, kao i u slovenskoj kući. Ja sam pak sretan, što me je počastila zadaćom, da u današnjoj sjednici čitam o Prešernu. Za predmet svoga čitanja izabrao sam najveću njegovu pjesmu „Krst pri Savici“ s dva razloga, jedno s toga, što mi je ova pjesma još od mladih dana osobito mila, a drugo s toga, što je (koliko ja znam) još nitko nije napose proučio, kako bi trebalo.

---

[1] Sloge radi pišem i ja „Prešeren“, ali sam uvjeren, da bi valjalo pisati „Preširen“.

Izvanja je historija njezina kratka. Prešeren ju je najprije izdao u osobitoj knjižici „Kerst per Savici. Povést v verzih. Zložil Dr. Prešérin. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik. 1836.“ (knjižica se prodavala po 20 nč.). Onda ju je preštampao bez promjene J. Bleiweis u svojim Novicama od g. 1844. br. 29—35. Napokon ju je s nekim promjenama[1] (od kojih je najveća ta,

[1] Najznatnije razlike između izd. g. 1836. (a) i 1847. (b).

„Uvod“ st. 72. a) Ki jím je stáršov vera bla tak drága.
b) Ki jìm bilà je véra čèz vse drága.

„Krst“ strofa 4. a) Ne blà bi pričujóče úre téže
Prenêsla v pôznih létih gláva síva —
b) Pernêsla pričujóče úre téže
Bi ne bilà lét pôznih gláva síva —

str. 9. a) O blagor Čertomír! o blagor têbi!
Ker vnéta je od tvôjiga pogléda,
Prevzéta déklica je sáma sêbi,
Kak gléda v tlà, kak tráse se beséda!
Ko zárja, ki pót zjútraj déla Fêbi,
Spremínja se zdaj njé podóba bléda —
b) O blagòr, blagòr Čertomír! ti vnéta
Je déklica od tvôjiga pogléda,
Kak od zamaknjénja je vsà prevzéta,
Kak gléda v tlà, kak tráse se beséda!
Ko zárija, ki jásen dán obéta,
Zarumení podóba njéna bléda —

str. 15. a) Bla Bogomíla je podóba tvôja,
Ki včéraj ga speljála je iz bôja.
b) Bilà je lépa, Bogomíla! tvôja
Podóba, ki speljála ga je 'z bôja.

str. 27. a) V nevárnosti je bló življênje tvôje,
Zapèrte so blé vse do têbe póti —
b) V nevárnosti življênje védit' tvôje,
Zapèrte vsè do tèbe vídit' póti —

str. 34. a) Kolkkràt od tód klečála sim v samôti,
Kolkkràt sim klícala pomóč Maríje —
b) Kolikokrátov sìm od tód v samôti
Klečála, klícala pomóč Maríje —

str. 36. a) Doklèr kerví bo žíva zádnja srága —
b) Doklèr kerví ne vtêče zádnja srága —

strofe 42. u izdanju od g. 1836. nema.

str. 43. a) Kdaj bi blà vgásnila v malíke véra,
In vdóva bi ne blà žen marsiktéra!
b) Kdaj vgásnila bilà bi kríva véra,
Bi vdóva ne bilà žen marsiktéra!

da je iznova dodana strofa „Bogu sem večno čistost obljubila in Jezusu in materi Mariji“ itd.) sam pjesnik iznova izdao u zbirci svojih pjesama „Poezije Dóktorja Francéta Prešérna. V Ljubljani 1847.“ U ovom posljednjem obliku prešla je u novija izdanja Prešernovih pjesama. Od prijevodâ znam za hrvatski od Đure Stj. Deželića, koji ga je najprije štampao u časopisu „Dragoljubu“ od g. 1868. br. 36—38., a onda izdao u osobitoj knjižici (Krst na Savici, epos Dra. Franje Prešérna, hrvatski od Đure Stj. Deželića. U Zagrebu 1868.), i za njemački od Heinr. Penna (Die Taufe an der Savica. Epos aus dem Slov. des France Prešeren, najprije u podlistku „Triglava“ br. 12, 29, 32, 33, 36, 37., a onda u osobitoj knjižici u nakladi O. Wagnera u Ljubljani 1866.), pa za njemačku preradbu od Samhabera (o kojoj ću poslije napose govoriti).[1]

Predmet je pjesmi uzet iz historije slovenske, i to iz onoga vremena, kad su se po slovenskim zemljama bili ljuti bojevi između već pokrštene i još neznabožačke

---

str. 45. a) Ki védno blà je, bó sovrážna mêni —
b) Ki védno je in bó sovražna mêni —
str. 52. a) Ki blà službnica je vére kríve,
Je opravljála vėžo bóg'nje Žíve.
b) Ki je bilà podpóra vére kríve,
Je opravljála slúžbo bóg'nje Žive.

Ostale posve neznatne razlike dolaze (kao i mnoge spomenute) ponajviše otuda, što je pjesnik mjesto „blà, blí, blé“ 1. izdanja u 2. izdanju pisao „bilà, bilí, bilé“.

Još spominjem, da svagdje mjesto „Oglej“ 2. izdanja u 1. izdanju stoji „Aglar“.

[1] Za proslavu stogodišnjice Prešernove izišli su još prijevodi: srpski (Прешернова стогодишњица. Крштење на Савици. Спев Фр. Прешерна. Препев Ник. Марјановића. С предговором проф. Андр. Гавриловића. Београд 1900.) i ruski (Стихотворенія Франца Прешерна. Со словенскаго и нѣмецкаго подлинниковъ перевелъ Ф. Коршъ. Москва 1901.) Iz „Prešernova Albuma“ doznajem, da sprema prijevod svih pjesama Prešernovih na češki jezik J. Borecký (str. 873.), da „Krst“ prevodi na talijanski jezik Fr. Pirman (str. 849.) i da je prvih 6 strofa „Krsta“ na švedski jezik preveo A. Jensen (str. 845.).

braće. U „Uvodu“ se pripovijeda, kako je kranjsko-koruški vojvoda Valjhun u borbi za kršćanstvo porazio i poubijao već sve znatne protivnike kršćanstva. Samo Črtomir, najmlađi od junakâ, brani se još s malom četom. Napokon stane Valjhun s velikom vojskom podsjedati i njega u tvrđavi Ajdovskom gracu u Bohinju, u Bistričkoj dolini. Šest mjeseci brane se neznabošci junački, ali napokon im je ponestalo hrane. S toga se Črtomir odlučio na posljednji smjeli korak. Neke tamne burne noći sazvao je svoje drugove te ih pozvao, da provale, jer kako je noć tamna i burna, može im poći za rukom, da se protuku do šume. A onda:

Najvèč svetá otrôkom sliši Slave,
 Tje bómo uášli pot, kjer nje sinovi
 Si prósti vol'jo vero in postave.
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
 Manj strášna noč je v črne zêmlje krili,
 Ko so pod svetlim solncem sužni dnovi.[1]

Drugovi ga poslušaju, prihvate oružje te otvore vrata, ali tu ih dočeka čitava vojska Valjhunova, koja je također htjela da se posluži tminom noćnom i nevremenom, da juriši na tvrđavu. I nastane strašan boj, „ne bòj, mesarsko klanje“. Kad je napokon svanulo jutro, ležali su mrtvaci, kao snoplje po polju. I kršćana je palo više od polovice. Ali među neznabošcima Valjhun uzalud traži mlado lice Črtomirovo.

Prava pjesma, koja u 1. izdanju od g. 1836. nije imala osobitoga natpisa, a u 2. izdanju od g. 1847. dao joj je pjesnik natpis „Krst“, počinje se s prizorom, kako u jutru iza one strašne noći, kad „svètla zarja zlatí z rumên'mi žarki glavo trojno snežníkov kranjskih siv'ga poglavarja“, Črtomir stoji kod Bohinjskoga jezera. Kao

[1] Citiram po izdanju L. Pintara (Ljubljana 1900.).

što je jezero nakon bure izvana mirno, ali u dubini još jednako uzburkano, tako se i za Črtomira izvanji boj svršio, ali srce mu se s narodne nesreće nije umirilo. S toga hoće da očaja, ali ga ipak nešto još veže na život. To je njegova ljubav k Bogomili, kćeri Starosavljevoj, svećenici božice Žive, koje hram stoji na Bledskom otoku. Tu pjesnik krasno opisuje taj divni predjel, svoj rodni kraj:

V dnu zad stojé snežníkov velikani,
Poljá, ki spréd se spróstí, lepotije
Ti kaže Blejski grad na levi strani,
Na desni griček se za gričem skrije.
Dežéla kranjska nima lepš'ga kraja,
Ko je z okolšč'no tá, podoba raja.

Črtomir se zaljubio u Bogomilu, kad je jednom došao žrtvovati božici, a ona mu je ljubav vraćala. Godinu dana cvala im je sreća. Ali kad se stao približavati Valjhun sa svojom vojskom, valjalo se Črtomiru rastati s ljubljenom djevojkom pa poći u boj za vjeru njegovih otaca, premda se pobjedi nije mogao nadati. Pošto nam je tako pjesnik u obliku epizode krasno prikazao ljubav, sreću i rastanak Črtomirov i Bogomilin, vodi nas opet k Bohinjskomu jezeru, gdje smo ostavili Črtomira u očajavanju. Samo misao na Bogomilu ne da mu, da sâm sebi uzme život. Jedan put još želi vidjeti mili lik njezin i pozdraviti mjesto pređašnjega veselja; dok ne sazna, što je s njom, ne može se rastati sa svijetom. U to dovesla k njemu poznat ribar, koji mu pripovijeda, kako ga kršćani svuda traže; i na njegov savjet preveze se Črtomir na onu stranu jezera, gdje bistra Savica u nj šumi. Onda mu naloži potražiti Bogomilu i njezina oca pa donijeti mu od njih k slapu Savice četvrtinu blaga, što ga njemu čuvaju. Drugo jutro stoji Črtomir kod slapa te motri njegovu silu, od koje se gora trese. U

tom nalazi on sliku mladića, koji se najprije zaleti, a poslije zaustavi. Iz toga razmatranja probudi ga govor ljudî, koji mu s ribarem od Staroslava nose blago; s njima dolazi i kršćanski svećenik; Črtomir hoće da trgne mač, ali u taj čas opazi Bogomilu te poleti k njoj pozdravljajući je zanosno:

O, sèm na srce môje, Bogomila!
Skrbí je kônec, žalosti, nesreče,
Se trese od vesêlja vsaka žila,
Kar gledam spet v obličje ti cveteče;
Naj brije zdaj okrog viharjev sila,
Naj se nebo z oblaki preobleče,
Ni mêni mar, kar se godi na sveti,
Ak smejo srečne te roké objeti.

Ali Bogomila mu se polako izmakne iz ruku te sjedne na kamen pa odlučnim, ali ipak milim glasom očituje, da nije došao čas njihovu združenju, nego rastanku, jer su se ona i otac njezin pokrstili; čitav se kraj njihov predao Mariji pa Živu bacio u jezero; a onda mu pripovijeda, kako je do toga došlo; otkad je na ime Črtomir pošao u boj, ona od brige za nj nije našla mira; jedan je put išla pitati za uspjeh rata pa je čula, kako je svećenik, što je sada s njom, razlagao ljudma istine kršćanske vjere i govorio im, da je zemlja samo mjesto kušanja, a pravi je naš dom na nebu, gdje one, koji se ovdje ljube, čeka vječno združenje; za tim je taj svećenik, koji je i sam od Druida postao kršćanin, došao i u njezinu kuću te nju i oca njezina poučavao u kršćanskoj vjeri, a napokon njih oboje krstio; samo jedna ju je briga mučila, da je na ime Črtomir neznabožac, pa ako pogine, ne će doći u nebo; svećenik joj je preporučio, neka se za nj Bogu moli; i ona je tako i radila, pa doista se spasao one noći, kad su svi drugovi njegovi izginuli; napokon ga Bogomila moli, neka se i on pokrsti:

Da sklenete se ênkrat naj'ni poti,
Ljubezen brez ločitve da zazóri
Po smrti nama tàm v nebeškem dvori.

Črtomir joj zahvaljuje na svoj brizi, što ju je imala za nj; njoj ne može odbiti nikakve želje, ali neka promisli, koliko je krvi Valjhun prolio, pa neka kaže, je li kršćanski Bog bog ljubavi! Na to prihvaća riječ svećenik pa kaže, da kršćanska vjera uči, da smo svi sinovi jednoga oca te treba da se ljubimo; Valjhun radi po svojoj slijepoj glavi, a ne po božjoj volji. Sada izjavljuje Črtomir odlučnije nego prije, da se ne brani Bogomiline vjere ljubavi, mira i sloge, ali pita Bogomilu, ako ga s njom združi krst, kada će ga združiti brak? A Bogomila mu odgovara, da je zabrinuta za njegov spas Bogu zavjetovala vječnu čistoću, ako se on sretno iz boja vrati; pa kako joj je Bog molitvu uslišio, to ona ne može postati njegova žena. Na to ga svećenik upućuje, neka pođe u Oglaj, da ga patrijarh učini svećenikom, a onda neka šireći kršćanstvo okajava dojakošnja svoja djela. Bogomilina izjava bacila je Črtomira u najveće očajanje. Videći, da za nj nema sreće na svijetu, kaže gorko, da je njegova nada bijeg, a njegov dom šumà. I Bogomila ga poziva, neka ide širiti kršćanstvo, ali ga ujedno tješi, da će mu ljubav i vjeru čuvati i preko groba:

Kar dni odločenih mi bo na sveti,
Bogú in têbi bom ostala zvesta,
V nebesih čákala bom pri očeti
Čez majhen čas deviška te nevesta.

Na to zasja sunce između oblakâ, a blijedu Bogomilu basja dúga. Nakon toga prizora Črtomir ne oklijeva še ispuniti želju Bogomilinu. Pošto je uzeo toliko blaga, liko je mislio da će mu za nuždu biti dosta i dao

dar ribaru i onima, koji su blago nosili, oprašta se ganutljivo s Bogomilom. Ali ona ga moli, da joj prije rastanka ispuni još jednu želju, da joj srce ne muče brige; neka se na ime pred njom krsti, jer voda je blizu, a svećenik također. Mučeći pristaje Črtomir i na to, i svećenik ga krsti pri slapu Savice. A na to polazi u Oglaj, gdje je postao svećenik, pa do smrti propovijedao kršćansku vjeru među Slovencima i dalje od njih.

Za historičke događaje, što se u pjesmi spominju, navodi sam pjesnik (u „Opombama“ na kraju pjesme) kao izvor Valvazorovo poznato djelo „Die Ehre des Herzogthums Krain“, knj. VII, gl. 2. Tu pripovijeda pisac, kad je iza Chetimara (Chitomara), koji je vladao u 2. polovici 8. vijeka, došao na vojvodsko prijestolje u Koruškoj i Kranjskoj njegov mladi sin Valdung (Walchun), neznabožački su velikaši slovenski, kojima je vojvoda kršćanin bio zazoran, mladost njegovu držali za zgodan momenat, da izvedu, što su odavna snovali. Oni protjeraju Valdunga te stanu progoniti i mučiti svoju kršćansku braću. Ali Valdung zaište pomoć u svoga zaštitnika, bavarskoga vojvode Thessela (Thassila), koji provali s vojskom u Korušku i Kranjsku pa Valdunga opet posadi na vojvodsko prijestolje. No naskoro se iznova digne buna na Valdunga. Na čelu su joj sada bili Herman Aurelije i Droch (Drochus). Ali Valdungu je pošlo za rukom, te je pobio najprije Aurelija kod Siska, a za tim Drocha kod Metlike. Onda je nastao mir, a Valdung je sada mogao s većim uspjehom svoje neznabožačke podložnike obraćati na kršćanstvo, pri čemu ga je podupirao osobito salzburški biskup sv. Vergilije. — Otuda se vidi, da je u Prešernovoj pjesmi historičko samo ono, što je rečeno u prva četiri stiha „Uvoda“:

Valjhun, sin Kajtimara, bòj krvavi
Že dolgo bije za krščansko vero,
Z Avréljem Droh se vèč mu v bran ne stavi;
Končano njijno je in marsiktero
Življênje —

Sve je drugo dakle pjesnik sam izmislio. Sam je izmislio i imena licima: Črtomir, Bogomila, Staroslav; očito ih je načinio prema onomu, što o tima licima pripovijeda: Črtomir je neznabožac, koji vjeruje u „Črte“ (zle bogove narodne vjere slavenske; isp. „Bojuje se najmlajši med junaki za vero staršev, lepo bog'njo Živo, za Črte, za bogove nad oblaki“), Bogomila je Bogu mila, Staroslav je star. — Ajdovski je gradac brežuljak kod Bohinjske Bistrice, ali traga gradu nema na njemu nikakva (isp. J. Mencingera u Zvonu 1883. str. 17. i d.).

Pošto smo ogledali Prešernovu pjesmu izvana, red je, da je ogledamo i iznutra, da joj promotrimo kompoziciju, da joj ocijenimo poetičku vrijednost.

Pjesnik je pred pravu pjesmu (pred „Krst“) metnuo „Uvod“. Píta se, za što nije ono, što u „Uvodu“ pripovijeda, metnuo u samu pjesmu, recimo na početak, nego je išao od toga graditi kao osobitu pjesmu, i po obliku različnu od „Krsta“ (jer je „Uvod“ spjevan u terzinama, a „Krst“ u stanzama), pa metati je kao „Uvòd“ pred „Krst“. Ja bih rekao, da je pjesnik to učinio za to, što se bojao, da pjesma ne bi imala pravoga sklada, kàd bi u jednoj pjesmi bilo i ono, što se pripovijeda u „Uvodu“, i ono, što je sadržaj „Krstu“, jer se u „Uvodu“ i u „Krstu“ ističu ne samo različne strane u karakteru glavnoga junaka (u „Uvodu“ [illegible]vno junaštvo, a u „Krstu“ bujna čuvstvenost), nego i sam sadržaj „Uvoda“ i „Krsta“ veoma je različan (u [illegible]vodu“ se bije krvav boj, a u „Krstu“ se čista, ple-

menita srca odriču prolazne sreće na zemlji, da bi stekla vječno blaženstvo na nebu). Po tom pjesnik nije mogao uraditi drugo nego svoju pjesmu razdijeliti na dvoje, na „Uvod" i na „Krst". A što je svakomu dijelu podao drugi metrički oblik, to je učinio jamačno za to, što je mislio, da za ono, što se pripovijeda u „Uvodu", bolje pristaju terzine, a za ono, što se pripovijeda u „Krstu", stanze. U ostalom pak „Uvod" sam za se ima veliku poetičku vrijednost, te pripada po svom čisto epskom karakteru, po živim opisima, po sjajnim poredbama, po snažnoj i jedroj dikciji — među najbolje pjesme Prešernove, koji je u njemu najsjajnije pokazao, ako i jest upravo lirik, da ipak umije spjevati i savršenu epsku pjesmu, i da je suviše čednosti u njegovim stihovima:

Preslabe peti bôje vam sloveče,
Pojo Kranjic lepôto môje strune
In tvôjo čast, nevsmiljena devica!

(Sonet: „Očetov naših imenitna dela" etc.).

U njemu nam se k tomu pjesnik pokazuje na visini ne samo slovenskoga, nego i slavenskoga rodoljublja, jer meće Črtomiru u usta ponosite riječi „Najvèč svetá otrôkom sliši Slave" (koje su u izdanju od g. 1847. i štampom istaknute). „Uvod" bi se mogao posve odijeliti od „Krsta" i biti samostalna pjesma. Ali posljednje riječi njegove jasno pokazuju na pjesmu, kojoj je uvod. To su riječi:

Med njimi, ki so padli za malike,
Valjhún zastonj tam išče mlado lice
Njegà, ki kriv moritve je velike.

Na pitanje, koje čitalac nehotice sebi stavlja: „A što je bilo s Črtomirom?" odgovara sama pjesma „Krst".

Što je pjesnik boj u Ajdovskom gracu prikazao r

„Uvodu“, tim je postigao i to, da je u samoj pjesmi, u „Krstu“, mogao odmah zaći in medias res t. j. početi odmah pripovijedati, kako je došlo do Črtomirova krštenja. Samo nečega mu je još nedostajalo, i to spomena o ljubavi Črtomirovoj i Bogomilinoj. To je pak umetnuo u samu pjesmu, kao epizodu. Nakon katastrofe u Ajdovskom gracu stoji Črtomir na obali Bohinjskoga jezera. S nesreće i svoje i svoga naroda hoće da očaja, hoće da sam sebi uzme život. Ali ga ipak još nešto na život veže. To je nešto ljubav njegova k Bogomili. Sasvim je prirodno, da se u tom momentu, kad hoće da ga satre golema nesreća, sjeća sreće, koju je uživao u ljubavi s Bogomilom, da mu osobito živo dolazi pred oči, kako je bilo, kad su se njih dvoje prvi put vidjeli i zaljubili jedno u drugo, ali i to, kako je bilo, kad su se vidjeli posljednji put. Pjesnik je dakle vrlo zgodno učinio, što je pripovijedanje o ljubavi Črtomirovoj i Bogomilinoj umetnuo u svoju pjesmu kao epizodu, i to upravo u momentu, kad Črtomir sam misli na ono, što pjesnik pripovijeda, tako da se čini, da to ne pripovijeda pjesnik, nego dolazi na pamet Črtomiru.

Što se tiče Črtomirova krštenja, moglo bi se pomisliti, da nije vjerojatno, da će čovjek, koji se danas onako, kao Črtomir, bori protiv kršćana, prekosjutra sam prihvatiti kršćanstvo. U „Uvodu“ se, istina, kaže, da se „bojuje najmlajši med junaki za vero staršev, lepo bog'njo Živo, za Črte, za bogove nad oblaki“, ali u onom, što Črtomir drugovima govori, nema ni riječi protiv kršćanstva, a mnogo toga protiv ropstva, n. pr.

Kdor hoče se podati, mu ne branim;
Kdor hoče vas dočakat' tèmne zóre,
Neprósteh dni živét' v nočém enake,
Ne branim mu —

S sebój povabim druge vas junake,
Vas, kterih rama se vkloniti noče — —
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
Manj stráŝna noč je v črne zêmlje krili,
Ko so pod svetlim solncem sužni dnovi.

S tim valja isporediti ono, što pjesnik sâm, ali očito kao mišljenje Črtomirovo, kaže na početku „Krsta“ (u 3. strofi):

Na tlèh ležé slovenstva stèbri stari,
V domačih šègah vtrjene postave;
V dežéli parski Tèsel gospodari,
Ječé pod tèžkim jarmom sini Slave,
Le tujcem sreče svit se v Kranji žári,
Ošabno nos'jo tí po kônci glave.

Otuda se vidi, da se Črtomir ne opire toliko kršćanstvu kao kršćanstvu, nego ropstvu, tuđinskoj (njemačkoj) vlasti, koju kršćanstvo sa sobom donosi. — Onda valja na um uzeti, da Črtomir prihvaća kršćanstvo, pošto je pobijeđen, pošto su mu svi drugovi izginuli, pošto je morao izgubiti svaku nadu, da bi opiranje kršćanstvu moglo uspjeti. I onako je on sa svojom malom četom bio posljednji, koji se branio protiv Valjhuna, i onako je „šèl boj boj'vàt brez upa zmage“. A kako misli sada nakon potpunoga poraza, jasno se razbira otuda, kako nam ga pjesnik prikazuje, kad pri slapu Savice čeka ribara.

Junàk premišlja, kàk bolj spodaj lena
Vodà razgraja, kàk bregove stresa,
In kàk pred njo se gôre ziblje stena,
Kak skale podkopuje in drevesa,
Kak do nebes leti nje jeze pena. —
„Tak se zažêne, se pozneje vstavi
Mladenič“, Črtomir pri sèbi pravi.

Mlad čovjek, kojemu gledajući slap pada na um, da se onako, kao slap, i mladić najprije zaleti, a onda zau-

stavi, očito je već sam na putu, da se zaustavi. — Vrlo je važan momenat za prosuđivanje pokrštenja Črtomirova to, što se i Bogomila, koja ga jedina još na život veže, pokrstila. Tako je po mom sudu pjesnik istaknuo dovoljno momenata, koji doista mogu ublažiti prigovor, da se Črtomir prebrzo odriče vjere svojih otaca.

Najzanimljivija je partija pjesme ona, u kojoj se pripovijeda sastanak Črtomirov i Bogomilin. Zgodno je pjesnik udesio već to, da Črtomir još prije nego Bogomilu opaža kršćanskoga svećenika među ljudima, koji mu se približavaju. To je kao prvo navještenje, da se ona, otkad se nijesu vidjeli, pokrstila. Črtomir hoće da na svećenika trgne mač — to je posljednji titraj mržnje na kršćane u njegovoj duši, — ali u to se pojavila Bogomila. Črtomir je od radosti sav izvan sebe. Strastveno je privija k sebi. Ali ona mu se polako otima te izjavljuje, da se pokrstila. Pita se, kako djeluje na junačkoga, ali nesretnoga borca za vjeru otaca ta izjava djevojke, koja mu je sada sve na svijetu. Čovjek bi mislio, da će ga ta njezina izjava uništiti. Ali nije tako. On mirno sluša njezino dosta dugo pripovijedanje, kako je došlo do toga, da se pokrstila, a na njezin poziv, da se i on pokrsti, odgovara:

> Doklèr krví ne vtêče zadnja sraga,
> In grôba tèmna noč me ne objame,
> Ti snžno môje bo življênje célo,
> Ti gospoduj čez vero, misli, delo.

Dakle Črtomir indirektno izjavljuje, da je sklon ispuniti Bogomilinu želju i pokrstiti se. Ali je sasvim prirodno, da mu kod toga padaju na um nedjela, što ih počinja Valjhun šireći kršćanstvo. S toga nastavlja:

> Al zmisli ran, ki jih Valjhuna mêči
> So stórili, in p'šic njegovih strela,
> Kaj videli krví smo v Kranji têči,

Kristjanov tvôjih vsa prevdari dela,
In mi povej, al ni Črt najbolj jezni
Njih Bog, ki kličeš ga Bogá ljubezni?

Istom pošto mu je svećenik rasrpšao i tu sumnju riječima: „Valjhun ravná po svôji slepi glavi, po bôžji volji ne“, izjavljuje on odlučno:

Ljubezni vere in miru in sprave,
Ne branim se je vere Bogomile,
Vem, da malike in njih službo glave
Služabnikov njih so na svet rodile,
V njih le spošt'val očetov sem postave,
Al zdàj ovrgle so jih vôjske sile.

Očito je, da je Črtomiru sada Bogomila više i od same vjere. Njoj za volju odriče se on vjere svojih otaca te je spreman prihvatiti kršćanstvo, koje (vrlo značajno) zove „vjerom Bogomile[1]“. Sva njegova težnja ide samo za njom, koja ga jedina još na život veže. To jasno pokazuje njegovo pitanje:

Ak sklene me s teboj krst, Bogomila,
Kdaj bo zakona zveza me sklenila?

Ali ono, što Črtomir na ovo pitanje čuje, najljući je udarac za nj. Mjesto odgovora Bogomila očituje, da je Bogu učinila zavjet, ako Črtomir sretno izide iz boja, da se ne će nigda udati:

Da bi od smrti rešil te nesrečne
In tamkaj mili Bog v nebeškem raji
Z menoj te, dragi, sklênil čase večne,
Pustila v némar sem željé najslaji,
Pustila v némar dni na svetu srečne,
Sem odpovedala se zvezi naji; —
Je vslišana bilà molitev môja, —
Ne smem postati jaz nevesta tvôja.

Doista zanimljiv slučaj! Zavjet je Bogomilin potekao iz njezine vruće želje, da spase ljubljenoga Črtomira, pa

[1] Riječ „Bogomile“ istaknuo je štampom sam pjesnik u izdanju od g. 1836. i u onom od god. 1847.

upravo taj ga zavjet gotovo uništuje. Jer s njim je on izgubio ono, što mu je jedino još ostalo na svijetu, što ga je jedino još vezalo na život, izgubio je samu Bogomilu. S tim očitovanjem njezinim došla je napetost na vrhunac. Pita se, što će Črtomir sada učiniti? Sasvim je prirodno mišljenje, da se on sada, kad vidi, da je izgubio i Bogomilu, pita, čemu da ostaje dalje u životu. Na ovo (do duše ne izrečeno) pitanje odgovara svećenik, koji najprije spominje, da tko je počinjao takova djela, kao njih dvojica, ne može uživati bračne sreće: on je kao Druid varao svoje zemljake, a Črtomir je branio krivu vjeru. Pa kao što je on postao svećenik, te šireći kršćanstvo nastoji da okaje svoje grijehe, tako upućuje i Črtomira, neka pođe u Oglaj, da i njega patrijarh učini svećenikom, a onda neka braću, koju je dosad pogubljao, spasava. Ali Črtomir je neutješljiv. On vidi, da za nj nema sreće. Na um mu pada, kako mu je otac poginuo u izgubljenoj bitki, kako mu je mati jedva utekla tamnici, kako je i on, tek što mu je kod Bogomile svanula sreća, morao otići u boj, koji se svršio tako, da su mu svi drugovi izginuli.

Beg je moj up, gôzd je moj dom prič'joči.
Nespametna bilà bi z mano zveza,
Ki me preganja vedno sreče jeza.

Črtomira je dakle iznova uhvatilo potpuno očajanje. Sada prihvaća opet riječ Bogomila. I ona ga nastoji odvratiti od očajanja tim, da ga upućuje na nov cilj života, koji je već svećenik spomenuo. A osim toga uvjerava ga, da ona nije za nj za uvijek izgubljena, jer ako i on svoj život posveti Bogu, kao što je ona posvetila svoj, naći će se njih dvoje poslije smrti opet u nebeskom raju, gdje će im svanuti ljubav bez rastanka. Sada se Črtomirovim očima ukazao divan prizor:

*

Izmèd oblakov solnce zdaj zasije,
In mavrica na bledo Bogomilo
Lepôte svôje čisti svit izlije,
Nebeški zór obdá obličje milo;
Jok, ki v oči mu sili, komaj skrije,
Da ni nebo nad njim se odklenilo,
Da je na svetu, komaj si verjame,
Tak Črtomira ta pogled prevzame.

Njemu je moralo biti, kao da gleda Bogomilu preobraženu u nebeskom raju, onakovu, s kakvom će se on ondje sastati, da živi s njom na vijeke. A ganuće je Bogomilino istaknuto tim, što pjesnik kaže, da je bila blijeda. Ovaj je prizor pjesnik izvanredno vješto udesio, s tim više, što ga nije izmislio, nego je za nj upotrebio prirodnu pojavu, koja se viđa kod slapa Savice (isp. J. Mencingera u Zvonu 1883. str. 24.)

Što su svećenik i Bogomila Črtomiru pokazali nov cilj života, koji će ga dovesti do vječnoga združenja s Bogomilom onakovom, kakvu je sada vidio, to ga je opet povratilo životu. On je odlučio učiniti po Bogomilinoj želji i poći u Oglaj, da postane svećenik. Pošto je nešto blaga uzeo, a za ostalo kazao Bogomili, neka dade sirotama, rastaje se s njom. Pjesnik nam taj rastanak crta s očitim ganućem u kratkim asindetičkim rečenicama:

„Kar Staroslàv zlatá še hrani za me,
Daj ga sirotam“, rèče Bogomili,
Se bliža ji, presrčno jo objame,
Molčé podá desnico ji k slovesu,
Solzé stojijo v vsakem mu očesu.

Ali Bogomila mu ne da još otići, nego ga moli, da se odmah sada dade krstiti. „Molčé v to prôšnjo Črtomir dovoli“, i svećenik ga krsti pri slapu Savice.

So na kolenih, kar jih je okoli,
Se od vesèlja svet' obràz device,
Ki je bilà podpora vere krive,
Je opravljála službo bog'nje Žive.

Ovaj prizor ne donosi nikakva nova konflikta. Pošto je Črtomir odlučio ne samo pokrstiti se, nego i postati svećenik, krštenje je njegovo samo prirodni posljedak te odluke. Ni do mjesta krštenja nije ništa stalo, ali je pjesnik zgodno učinio, da se Črtomir kršćava na mjestu, gdje je došao do odluke, da se pokrsti, pred onom, koja ga je i sklonila na tu odluku. Ujedno se s krštenjem ljepše završuje pjesma, nego li bi se završila bez njega, jer istom krštenje Črtomirovo zapečaćuje potpuni okret u njegovoj duši, a k jednu je zalog, da će se ispuniti ona nada, koja sada ispunjava čitavu dušu i Črtomirovu i Bogomilinu.

Iza krštenja odlazi Črtomir u Oglaj, a Bogomila k ocu. Pjesnik ih očito duboko ganut ispraćuje ovim stihovima, u kojima nam u kratkim asindetičkim rečenicama, koje još i konac stihova presijeca, spominje buduću sudbinu svoga junaka.

Razlagajo, ko pride v Akvilêjo,
Mu sveta pisma prosta zmote vsake,
Postane mašnik, v prsih umrjêjo
Nekdanji upi, med svôje rojake
Slovence gre, in dalje čez njh mêjo,
Do smrti tam preganja zmot oblake. —
Domu je Bogomila šla k očetu,
Nič vèč se nista videla na svetu. —

A čitaocu je na kraju pjesme, kao da gleda za milim licima, koja se gube u daljini. Obuzima ga bolno čuvstvo, ali to čuvstvo ublažuje i uzdiže uvjerenje, da ta plemenita lica, što se gube u daljini, za žrtvu, što je prinose na ovom svijetu, čeka vječna nagrada na onom svijetu.

Pošto smo potanko razmotrili čitavu pjesmu, valja da se još osvrnemo na nju kao cjelinu. U njoj se mogu razlikovati tri dijela (bez „Uvoda"). Prvi dio ide do sastanka Črtomirova s Bogomilom (do strofe: „Slap

drugo jutro mu grmi v ušesa“ — excl.), te obuhvaća 20 strofa. Taj je dio kao ekspozicija čitave pjesme. U njemu čujemo osnovne akorde glazbe, koju ćemo slušati u drugom dijelu, pokazuju nam se glavni faktori, koji će utjecati na razvoj radnje u drugom dijelu. Ti su glavni faktori: porazom u Ajdovskom gracu umekšano srce Črtomirovo i ljubav njegova k Bogomili, koja ga jedina još na život veže. Drugi dio ide od sastanka Črtomirova s Bogomilom do njegova oprosta s njom (do strofe: „Ko je minul, kar misli da bo v sili“ — incl.), te obuhvaća 30 strofa. U njemu dolazi između Črtomira i Bogomile do dvostrukoga konflikta: do prvoga, kad ona izjavljuje, da je kršćanka, do drugoga, kad očituje, da je Bogu zavjetovala vječnu čistoću. Drugi je konflikat teži od prvoga. S njim radnja pjesme dolazi na vrhunac. Prizor, u kojem Bogomilu obasjava duga, označuje peripetiju. U trećem dijelu, koji obuhvaća posljednje tri strofe (krštenje Črtomirovo), imamo katastrofu: Črtomir neznabožac, onaj, koji je u drugom dijelu došao u konflikat s Bogomilom, propada, a trijumfira Bogomila (kojoj „se od vesêlja sveti obràz“, dok je prije, kad ju je obasjala duga, bila blijeda).

Što se karaktera pojedinih lica tiče, to se o Črtomiru već dosta govorilo sprijed; samo jedno pitanje još ostaje: Je li Črtomirov karakter jedinstven? U pravoj pjesmi (u „Krstu“) mislim da o tom ne može biti sumnje. Radi se dakle samo o tom, ostaje li Črtomirov karakter jedinstven i onda, ako se kod toga gleda i na „Uvod“. Nije li onaj Črtomir, koji se junački bije s kršćanima u Ajdovskom gracu, posve drugi čovjek nego li onaj, koji se poslije Bogomili za volju odriče vjere svojih otaca? Ja bih rekao, da nije, nego da su to dvije strane istoga karaktera. Črtomir pripada među ljude, kojima kad nešto zaokupi dušu, zaokupi im je čitavu. U „Uvodu“

je Črtomiru čitavu dušu zaokupila mržnja na tuđince, koji s novom vjerom narodu njegovu donose ropstvo; pa s toga se junački bori protiv njih. U „Krstu" mu je tako isto čitavu dušu zaokupila ljubav k Bogomili, koja ga jedina još na život veže; pa s toga se njoj za volju odriče vjere svoje i svih slasti života. Istina je, da je tako došao u suprotivštinu s onim, što je negda sam zastupao, ali kod toga neka se uzme na um ono, što je već sprijed istaknuto: 1. da Črtomir i kao neznabožac više mrzi na ropstvo nego li na kršćanstvo, 2. da je pobijeđen, a k tomu još 3. da ne prihvaća kršćanstva, a još manje pristaje na to, da postane svećenik, bez unutrašnje borbe. U opće bih rekao, da je pjesnik u Črtomiru dobro pogodio značajne crte narodnoga karaktera slovenskoga. Slovenac kad uza što prione, prione s cijelom dušom, ali njegovo meko srce, njegov bujni čuvstveni život lako ga zavodi s puta ustrajnosti. U tom je njegova jakost i njegova slabost. — Bogomila je žena i ona ljubi. Prije nego li se zaljubila u Črtomira, opisuje nam je pjesnik ovakovu:

Hči Bogomila, lepa ko devica
Sloveča Hêro je bilà v Abídi,
Nedolžnost vnema ji oči in lica,
Lepôte svôje sáma le ne vidi, —
Spolníla komaj je šestnajsto leto;
Srcé mladó ni za nobên'ga vneto.

Krasno je prikazan momenat, kad se zaljubila:

O blagor, blagor Črtomir! ti vneta
Je déklica od tvôjega pogleda,
Kak od zamáknjenja je vsà prevzeta,
Kak gleda v tlà, kak trese se beseda!
Ko zárija, ki jasen dan obeta,
Zarumení podoba njena bleda,
In v tvôji rôki rôka nje ostane
Zadržana ji od močí neznane.

Da je u prilikama, u kojima se nalazila, prihvatila kršćanstvo, koje joj je podavalo utjehu u teškoj nevolji, lako se razumije. A isto se tako lako razumije, kad joj je kršćanstvo naznačilo sredstvo, kojim može svoga ljubljenoga Črtomira spasti, da je ona to sredstvo i prihvatila t. j. Bogu zavjetovala vječnu čistoću. Bogomila je dobar pendant Črtomiru. I u njezinu karakteru držim da su pogođene značajne crte Slovenke. — Treće je lice svećenik. Pjesniku je svećenik bio potreban za krštenje Črtomirovo. Zgodno je udesio, da isti svećenik, koji je krstio Bogomilu, kršćava i Črtomira. Ali ga nije htio da ostavi kao nijemo lice, nego mu je dao riječ u srednjem dijelu, da bi prizor bio dramatičniji. U ostalom on prihvaća riječ samo dva puta: prvi put razbija sumnje Črtomirove o tom, da bi kršćanstvo bilo prava vjera, svojom autoritativnom izjavom, da „Valjhun ravná po svôji slepi glavi, po bôžji volji ne“. A drugi put upućuje Črtomira u Oglaj, da postane svećenik, kao što je i on od Druida postao svećenik. U jednom i u drugom slučaju radi on kao pravi svećenik zastupajući nauku i interese svoje vjere. I on je živo lice.

Prešernovoj se pjesmi prigovorilo, da je u njoj odviše lirike. Ali to ne će vrijediti toliko za izvedbu, koliko za koncepciju čitave pjesme. Ja mislim, da i oni, koji pjesmi za to prigovaraju, ne bi lako mogli pokazati, gdje je u izvedbi toliko lirike. U ostalom valja na tom uzeti: 1. da je to romantičan ep, za koji se upravo ište primjesa lirskoga elementa epskomu; 2. da se u našoj pjesmi dira u najnježnije žice ljudskoga srca; dakle bez lirskoga elementa ne može ni biti; 3. da ne valja svako mjesto, na kojem iz riječi pjesnikovih probija saučešće njegovo za koje lice (kao na pr. na kraju pjesme), odmah držati za lirsko. Sam je pjesnik svoju pjesmu (u izdanju od g. 1836.) nazvao „povést v verzih“.

Prije bih dopustio prigovor, da u pjesmi ima premalo radnje. Istina je, da izvanje radnje nije mnogo, ali je s tim više unutrašnje, psihološke radnje. Koliko vrijedi i ovakova radnja, kad je obradi pravi pjesnik, može se najbolje vidjeti, ako se Prešernova pjesma isporedi sa Samhaberovom preradbom. Edward je Samhaber u svojoj knjižici „Preširenklänge“ (Laibach 1880.) uz životopis pjesnikov više njegovih pjesama dosta dobro na njemački preveo. Ali „Krsta pri Savici“ nije preveo, nego ga je preradio u pjesmi, koju on zove „Čertomir“. Iz same se preradbe vidi, da mu je poglavito bilo stalo do toga, da bude u pjesmi više (izvanje) radnje. Ispoređujući tu preradbu s Prešernovim originalom valja osobito istaknuti ova tri momenta: 1. Boj u Ajdovskom gracu metnuo je Samhaber u samu pjesmu, i to dakako na početak. U tom se dijelu svoje pjesme najviše držao Prešerna. 2. Znatnu je promjenu učinio u tom, što je ljubav Črtomirovu i Bogomilinu metnuo iza boja u Ajdovskom gracu. Črtomir ide drugi dan iza boja na Bledski otok, te nalazi Bogomilu, gdje je baš svršila molitvu božici Živi, a na to se predala žalosti, što nema koga ljubiti. Tek što su se njih dvoje vidjeli, već su se i zaljubili, a tek što su se zaljubili, već ih je i otac Bogomilin Staroslav blagoslovio. Ali na to se stala približavati Valjhunova vojska, i Črtomir je morao pobjeći. 3. Samhaber ne prikazuje krštenja Črtomirova, nego Bogomilino. Črtomir se kod njega i ne kršćava. Došavši na ime Valjhunovi vojnici na otok porušili su Živin hram i Staroslava ubili, a Bogomilu je star svećenik kršćanski, koji je bio s njima, stao nagovarati, da se pokrsti. Ona se napokon privoljela, ali je zaželjela, da se krsti kod slapa Savice. Tako se i dogodilo. Kod slapa odriče se ona ljubavi k Črtomiru, a onda je svećenik kršćava. A sve to sluša i gleda Črtomir sakrit,

koji nakon Bogomilina krštenja proklinje svoje bogove te se strovaljuje u ponor. — Nema sumnje, Samhaber hoće, da njegov Črtomir bude dosljedniji od Prešernova, a u istinu je jednostran; Samhaber hoće, da bude u njegovoj pjesmi više radnje nego li u Prešernovoj, i doista je ima više, ali tko će držati za vjerojatno, da se Črtomir odmah nakon poraza išao zaljubiti i zaručiti i da je sve to teklo tako brzo? Napokon prizor Bogomilina krštenja i Črtomirove smrti čini mi se gotovo strašan. Kad se Bogomila kršćava, čuje se s visine divlji krik (Črtomirov) i vatra dviju očiju (Črtomirovih) pogađa kao munja Bogomilu. Kako je sve drukčije kod Prešerna, kad se kršćava Črtomir!

So na kolenih, kar jih je okoli,
Se od vesêlja svet' obràz device.

Sam pjesnik kaže, da mu je građa Prešernove pjesme veoma nesimpatična (mir höchst unsympathischer Stoff, str. 87.). Uzrok je tomu jamačno u tom, što on ne poznajući kao Nijemac dobro slovenske duše nije imao pravoga smisla za one sukobe najdubljih čuvstava, što ih Prešeren tako divno prikazuje. Ni to kao Nijemac nije razumio, da Črtomir nije toliko protivnik kršćanstvu, koliko ropstvu njemačkomu. Kako u Prešernovoj pjesmi nema mnogo izvanje radnje, ona mu se činila prazna, pa je htio tu prazninu da ispuni. Ali po mom sudu te praznine nema, jer ju je već sam Prešeren ispunio tim, što nam je, kao što je rečeno, upravo dramatski prikazao sukobe najdubljih čuvstava slovenske duše. U Samhaberovoj se pjesmi svagdje vidi, da pjesnik radi po refleksiji, dok je Prešeren pjevao onako, kako mu je kazivala Muza, ona Muza, kojoj je bio ljubimac, koja je znala, da je on Slovenac i da pjeva o Slovencima za Slovence. Ali s tim ne ću da kažem, da u

Samhaberovoj pjesmi nema nikakvih ljepota. Navlastito ističem kao lijep prizor, u kojem se Bogomila moli Živi, a onda žali, što nema koga ljubiti. Ali u opće mislim, da bi Samhaber bio bolje učinio, da je i „Krst pri Savici“ preveo, kao što je preveo, i to dosta dobro preveo, toliko drugih pjesama Prešernovih.[1]

O svrsi svoje pjesme kaže Prešeren u njemački pisanom listu Čelakovskomu od 22. kolovoza 1836.: „Najnoviji moj produkat „Krst pri Savici“, koji je oko konca ožujka izišao, molim da se prosuđuje kao metrička zadaća, s koje je riješenjem bila u savezu svrha da stečem sklonost svećenstva. — Duhovna su gospoda ovaj put bila sa mnom zadovoljna, te hoće da mi oproste i pređašnje grijehe.“ Ali to je mogla biti samo sporedna svrha. Glavnu svrhu odaje nam sonet, koji je Prešeren već u 1. izdanju metnuo pred svoju pjesmu, a isto je učinio i u drugom izdanju. Taj sonet, u kojem pjesnik svoju pjesmu posvećuje Manima svoga nedavno umrloga prijatelja Matije Čopa, ima natpis „Matiju Čópu“, a glasi ovako:

Vam izročim, prijatla dragi mani,
Ki spi v prezgodnjem grobu, pesem milo;
Ločitvi od njegà mi je hladilo,
Bilà je lek ljubezni stari rani.

Minljivost sladkih zvez na svet' oznani:
Kak kratko je veselih dni števílo,
Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo
Up sreče unstran grôba v prsih hrani.

Pokôpal misli visokoleteče,
Željá nespolnjenih sem bolečine,
Ko Črtomir ves up na zêmlji sreče;

[1] Naknadno doznajem iz „Prešernova Albuma“ str. 837., da Samhaber sprema novo izdanje svojih „Preširenklänge“, ali će iz njih izostaviti „die total misslungene Umgestaltung der Taufe an der Savica“ (kao što sam kaže u listu Dru. Fr. Vidicu).

Dan jasni, dan oblačni v nôči mine,
Srcé veselo in bolnó, trpeče
Vpokoj'le bodo grôba globočine.

Da bi se ono, što pjesnik u ovoj posveti kaže, i s tim prava svrha njegova „Krsta pri Savici" razumjela, valja nam se u kratko obazreti na njegovu pjesničku individualnost u opće. Tko Prešernove pjesme čita, opazi odmah, da je pjesnik nesretan i nezadovoljan. Takav se ćutio već za mladih dana, kao što se vidi iz njegove pjesme „Slovo od mladosti":

Dni môjih lepši polovica kmalo,
Mladosti leta, kmalo ste minule!
Rodile ve ste mêni cvetja malo,
Še tega rož'ce so se kòj osule,
Le redko upa solnce je sijalo,
Viharjev jeze so pogosto rjule —

Tako je bilo i kasnije, tako da u krasnom sonetu „O Vrba! srečna draga vas domača" žali, da je u opće ostavio svoj zavičaj pa pošao na nauke:

O Vrba! srečna, draga vas domača,
Kjer hiša môjega stoji očeta;
Da b' uka žeja me iz tvôj'ga svéta
Speljala ne bilà, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
Vse, kar srce si sladkega obeta;
Mi ne bilà bi vera v sêbe vzeta,
Ne bil viharjev notranjih b' igrača.

Tomu su nezadovoljstvu, kao što se iz samih pjesama vidi, poglavito tri uzroka: 1. je uzrok materijalizam, koji okružuje idealističnoga pjesnika. Najbolje se to vidi iz već pomenute pjesme „Slovo od mladosti", gdje kaže:

Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje!
Vesêlja dókaj strup njegov je vmoril:
Sem zvedel, da vest čisto, dôbro d'janje
Svet zaničʼvati se je zagovoril,

Ljubezen zvesto najti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazoril,
Modrost, pravičnost, učenost, device
Brez dot žal'vati videl sem samice.

Sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
Komùr sovražna je, zastonj obrača,
Kak veter nje nasproti temu vleče,
Kogàr v zibeli vid'la je berača,
Da le petica dá ime sloveče,
Da člôvek toliko velja, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
Kar um slepi z golj'fijami, ležami!

Iste se misli vraćaju i u pjesmi „V spomin Andreja Smoleta“:

Videl povsòd si, kak iščejo d'narje,
Kàk se le vklanjajo zlat'mu bogú;
Kjé bratoljubja si videl oltarje?
S srcem obupnim si prišel domú.

2. Drugi je uzrok pjesnikovu nezadovoljstvu nedostatak narodne svijesti i rodoljublja u slovenskom narodu. Najjasnije i najljepše pokazuje to ovaj sonet, koji pripada „Sonetnomu vijencu“:

Izdihljaji, solzé so jih redile
S Parnása môj'ga rožice prič'joče:
Solzé 'z ljubezni so do têbe vroče,
Iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mile
Ne ljubi matere vanj upajoče,
Da têbe za me vneti ni mogoče,
Z britkóstjo so srcé mi napolnile.

Željé rodile so prehrepeneče,
Da s tvôjim môje bi ime slovelo,
Domače pesmi milo se glaseče;

Željé, da zbudil bi slovenšč'no celo,
Da bi vrníli k nàm se časi sreče,
Jim moč so dale rasti neveselo.

3. Treći je napokon uzrok Prešernovoj nesreći i nezadovoljstvu njegova nesretna ljubav. Da pjesnik nesretno ljubi, vidi se gotovo iz svake njegove pjesme, počevši od prve „Strunam", koja se počinje ovako:

Strune, milo se glasite,
Milo, pesmica, žaluj;
Srca bolečine skrite
Trdosrčni oznanuj —

pa do posljednje, do „Krsta pri Savici", jer i u nju je pjesnik umetnuo spomen o svojoj nesretnoj ljubavi, i to ondje, gdje govori o sretnoj ljubavi Črtomirovoj; tu za nj kaže:

Ki ni ko mêni mu vesêlje tuje,
Ki srečna ga ljubezen v prsih vnema.

Moglo bi se pače reći, da je nesretna ljubav kod njega općeni oblik duševnoga nezadovoljstva. Pjesnik traži svuda mir i zadovoljstvo, traži svoj ideal, ali ga nigdje ne može naći. S toga kadšto gotovo očajava te želi sebi smrt, npr.:

Življênje ječa, čas v nji rabelj hudi,
Skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
Trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
In kès čuváj, ki se nikdár ne vtrudi.

Prijazna smrt, predolgo se me múdi:
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
Ki pelje nas iz bolečine mesta
Tje, kjèr trohljivost vse verige zgrudi; itd.

Ali na taj pesimizam pada divna zraka božje svjetlosti upravo iz pjesme „Krst pri Savici". U onom sonetu, u kojem pjesnik svoju pjesmu posvećuje Manima Matije Čopa, kaže, da je „pokôpal misli visokoleteče, željá nespolnjenih bolečine, ko Črtomir ves up na zemlji sreče", a to zato, što se uvjerio, da „srečen je le ta,

kdor z Bogomilo upsreče unstran grôba v prsih hrani“. Tako on sam sebe dovodi u savez s glavnim licima svoje pjesme, koja je ocrtao s tolikom ljubavlju. Kao što su se Črtomir i Bogomila odrekli zemaljske sreće za to, da steku pravu sreću na onom svijetu, tako se i Prešeren nakon svih patnja duševnih uvjerio, da uzalud traži na zemlji sreću i zadovoljstvo, te je pokopao sve „visoko leteće“ misli, sve boli neispunjenih želja, svu nadu o sreći na zemlji, pa se stao pravoj sreći nadati s one strane groba; stao se nadati, da će ideal, koji uzalud traži na zemlji, naći u carstvu idejâ. Tako se može kazati, da je Črtomir u neku ruku sam Prešeren. U katarsi, koju proživljava Črtomir, prikazao je pjesnik katarsu, koju je proživio sam. I to je prava, viša, pjesnička svrha njegovoj pjesmi. Dúga, koja je obasjala blijedu Bogomilu, navješćuje novo, ljepše shvaćanje života samoga Prešerna. Na žalost to shvaćanje nije ostalo trajno.

U jednoj kratkoj, ali krasnoj pjesmi („Pevcu“) govori Prešeren o pjesnikovu zvanju ovako:

Kdo zna
Noč tèmno razjasnit', ki tare duha!
Kdo ve
Kregulja odgnati, ki kljuje srce
Od zóra do mraka, od mraka do dne!
Kdo uči
Izbrisat' 'z spomina nekdanje dni,
Brezup prihodnjih odvzet' spred oči,
Praznôti vbežati, ki zdanje mori!
Kako
Bit' hočeš poet, in ti pretežko
Je v prsih nosít' al pekèl, al nebo!
Stanu
Se svôjega spomni, trpì brez miru! —

Upravo takav je pjesnik bio sam Prešeren. Trpio je bez mira, nosio je u prsima pakao i nebo. Pakao su bile muke, što ih je ćutio tražeći ideal, a ne nalazeći ga, a nebo mu je bila sama težnja za idealom. Svoje je muke izlio u slavujske pjesme zadahnute živom, postojanom, ničim ne smućenom težnjom za idealom, pa ih je ostavio svomu narodu, da ga krijepe u borbi za njegove ideale. A to su one i činile do današnjega dana, i činit će, dok bude slovenskoga naroda. Pa s toga: Slava Prešernu!

IX.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1900. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften *(S)*.*

Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe Bd. 141.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Classe Abth. I. Bd. 108. H. 6—10., Bd. 109. H. 1—7.

Abth. IIa. Bd. 108. H. 8—10., Bd. 109. H. 1—9.

" IIb. Bd. 108. H. 8—10., Bd. 109. H. 1—10.

" III. Bd. 108. H. 8—10., Bd. 109. H 1—7.

Archiv für österr. Geschichte Bd. 88, 1. 2.; 89, 1.

Denkschriften, philos.-hist. Cl. Bd. 46.

Denkschriften, mathem.-naturw. Cl. Bd. 66, 3.; 68.

Fontes rerum Austriacarum II. Abth. Bd. 51.

— Anthropologische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen 30. Band (1900.) 1—6. Heft.

— K. k. Central-Commission für Erforschung u. Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen XXVI. Bd. (1900.) 1—4. H.

— K. k. Geographische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen, Band XLIII. (1900.) 1—12. H.

Abhandlungen Bd. II. H. 1—7.

---

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S = sve publikacije.
S_1 = sve publ. 1. i 2. razr.
S_3 = sve publ. 3. razreda.
L = Ljetopis.
Mh = Monum. spect. hist.
Mj = Monum. hist.-jur.
R_1 = Rad 1. i 2. razreda.
R_3 = Rad 3. razreda.
Rj = Rječnik.
St = Starine.
Stp = Stari pisci.
Zb = Zbornik za nar. život.

Beč. K. k. geologische Reichsanstalt *(R_1 R_3 L)*.
Abhandlungen Bd. 16. H. 1.
Verhandlungen 1900.
Jahrbuch XLIX. Bd. (1899.) 4. Heft; L. Bd. (1900.) 1. 2. 3. Heft.

— K. k. Gradmessungsbureau *(R_3)*.
Astronomische Arbeiten XI. Band.
Verhandlungen der österreichischen Gradmessungs-Commission, Protokoll über die am 7. Juli 1899. abgehaltene Sitzung.

— K. k. Statistische Central-Commission *(R_1 R_3 L)*.
Oesterreichische Statistik Bd. 53, H. 1—4.; 54, H. 1. 2. 3a; 55, H. 1. 2.; 56, H. 2.

Berlin. Verein für Volkskunde *(Zb)*.
Zeitschrift des Ver. f. Volksk. X. Jahrg. (1900.) H. 1-4.

— Königl. preussische Akademie der Wissenschaften *(R_1 R_3 L)*.
Sitzungsberichte 1900. Nr. 1—53.

Biograd. Kralj. srpska akademija *(S)*.
Годишњак 12. (1898.).
Глас LVII. (1. разр. 21), LVIII. (2. разр. 37).
Споменик XXXIV. XXXVI. XXXVII. (2. разр. 31. 32. 33.).
О. Д. пл. Пирх, Путовање по Србији у год. 1829. Српски превод од Д. Т. Мијушковића 1899.
Л. Арсенијевић-Баталака, Историја Српскога устанка. Део 1. 2. 1898—99.
Н. С. Петровић, Оглед француске библиографије о Србима и Хрватима 1544—1900. Б. 1900.

— Profesorsko društvo *(R_1 R_3 L)*.
Наставник, лист професорскога друштва, XI. књига (1900.) св. 1-4.

— Statističko odjeljenje ministarstva narodne privrede *(R_1 R_3 L)*.
Статистика краљевине Србије књ. 14.
Статист. годишњак краљевине Србије III. књ. (1896—7.).

Bordeaux. Académie de Bordeaux *(R_1 R_3 L)*.
Actes de l'Académie de Bordeaux 3. sér. 58. année 1896.

Brno. Matice Moravská (R_1 R_3 *L*).
Časopis Matice Moravské r. XXIV. (1900.) seš. 1—4.
— Bogoslovci českomoravski (R_1).
Museum, časopis bohoslovců česko-moravských r. 34. (1899.) seš. 1—5.; r. 35 (1900.) seš. 1—3.

Bruxelles. Société royale malacolog. de Belgique (S_3 *L*).
Annales t. 34.
— Société de Bollandistes (R_1 R_3 *St Mh Mj*).
Analecta Bollandiana t. 19. f. 1—4.
— Société belge de folklore (*Zb*).
Bulletin de folklore t. III. (1898.) f. 2.

Budimpešta. Magyar tudományos akadémia (*S*).
Akadémiai Értesitő 1900., 121—132. füzet.
Mathematikai és természettudományi értesitő, 18. köt. 1—5. füz.
Archaeologiai Értesitő XX. köt. (1900.) 1—5. szám.
Értekezések a történeti tud. köréből. XVIII. k., 10. sz.; XIX. k., 1—4. sz
Irodalomtörténeti közlemények X. évf., 1—4. füz.
Athenaeum IX. évf., 1 - 4. szám.
Nyelvtudományi Közlemények XXX. köt., 1—4. füz.
Elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek X. köt., 6—9.
Értekezések a nyelv-és széptudományok köréből. XVII. köt., 5—7. sz
Almanach 1901.
Kazinczy Ferencz Levelezése. 10. köt.
Értekezések a bölcseleti tud. köréből III. k. 4. sz.
Mathemat. u naturwiss. Berichte aus Ungarn XV. Bd. (1897.), XVI. Bd. (1898.)
Margalits Ede, Horvát történelmi repertorium. 1. köt. Budap. 1900.
A magy. honfoglalás kútfői. Budap 1900.
Karácsonyi János, A magy. nemzetségek a 14. század közepeig. 1. köt. Budap. 1900.
— Magyar kir. földtani intézet (S_3 *L*).
A magy. földtani intézet évi jelentése 1898.
Pálfy Mór, Mutató a magy. kir földtani intézet évi jelentése 1882—1891.
Jahresbericht für 1898.

*

M. v. Palfy, Generalregister des Jahresberichts 1882—1891.
A magy. kir. földtani intézet évkönyve, XIII. köt., 3—4. füz.
Földtani Közlöny XXIX. köt. (1899.) 1. 8—12. f.; XXX. köt. (1900.) 1—9. f.
Mittheilungen aus dem Jahrbuche XIII. Bd. 2—5. H.
Böckh János és Szontagh Tamás, A magy. kir. földtani intézet. Budap. 1900. (— — Die k. ung. geologische Anstalt. Budap. 1900.)
A. Koch, Die Tertiärbildungen des Beckens der Siebenbürgischen Landestheile. II. Neogene Abtheilung. Budap. 1900.

— Magyar történelmi társulat (*R Mh L*).
Századok XXXIV. (1900.) 1—10. füzet.

Budyšin. Maćica Serbska (*R_1 R_3 L*).
Časopis Mat. Serb. 1900. l. LIII. zeš. 1. 2.
Pschedźenak 1900.

Bukurešt. Academia Romana (*S*).
Analele, parte admin. t. 22.
— memoriile sect. istor. t. 21.
Analele 1889—98. Indice alfabeticŭ voll. XI—XX. din seria II. Bucuresci 1900.
Discursuri de receptiune XXI—XXII. Buc. 1900.
Publicatiunile fondului Vasilie Adamachi. No. 5. 1900.
Documente privitore la Istoria Românilor. vol. IX. pt. 2., vol. XI., suppl. II. vol. III f. 1.
Fragmente din Istoria Românilor de Eudoxiu bar. de Hurmuzaki t. II. III. traducere făcută de Ioan Slavici. Buc. 1900.
N. Jorga, Acte si fragmente cu privire la Istoria Românilor. I. Buc. 1895.
N. Jorga. Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades. II. sér. Paris 1899.
N. Jorga, Studii istorice asupra Chiliei și Cetătii-Albe. Buc. 1900.

Carigrad. Русскій археологическій институтъ (*R_1 St L*).
Извѣстія III. IV, вып. 1—3. V.

Christiania. Videnskabs-selskabet (*R_1 R_3 L*).
Forhandlinger 1899. No. 3—4.

Skrifter 1899. No. 1. 5. 8. 9.; 1900. No. 1—4. (I. Mathem.-naturv Klasse).
A. Chr. Bang, Dokumenter og studier vedrørende den lutherske katekismus' historie i Nordens kirker. I. II. Chr. 1899.
La Norvège. Krist. 1900.

Černovice. K. k. Franz Josephs-Universität *(S osim Rj)*.
Verzeichnis der Vorlesungen im Wintersemester 1900/901; im Sommersemester 1900/901.
Uebersicht der akad. Behörden 1900/901.
Feierliche Inauguration des Rektors für 1899/900.

Firenze. R. Accademia della Crusca *(S)*.
Atti 1899/900.

Frankfurt a. O. Naturwiss. Verein *(S_1 L)*.
Helios 17. Bd.
Societatum litterae XIII. (1899.) Nr. 1—12.

Giessen. Universitäts-Bibliothek *(R_1 Mh L)*.
Mittheilungen des Oberhess. Geschichtsvereins, neue Folge 9. (i 64 u godini 1899/900. izašlih akademičkih spisa).

Göteborg. Stadsbibliotek *(R_1)*.
Göteborgs Högskolas Arsskrift. Bd. V. (1899.)

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften *(St L)*.
Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1900. H. 1—3.; Geschäftliche Mittheilungen 1900. H. 1.

Gradac. Naturwissenschaftl. Verein für Steiermark *(S_3 L)*.
Mittheilungen 1899.

— Historischer Verein für Steiermark *(R_1 Mh L)*.
Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsquellen Jrg. 30. (1899.)
Mittheilungen H. 47. (1899.)

Guben. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie u. Alterthumskunde *(Zb)*.
Niederlausitzer Mittheilungen VI. Bd. 1—5. H.

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung *(S_3 L)*.
Verhandlungen X. Bd. (1896—8.)

Harkov. Имп. Харьковскій Университетъ *(R_1 R_3 L).*
Записки 1900. кн. 1—4.
Харьковскій университетскій сборникъ въ память А. С. Пушкина 1900.

— Общество испытателей природы при имп. харьковскомъ университетѣ *(S_3 L).*
Труды общества исп. прир. т. XXXIV. (1899/900.).

— Харьковское историко-филол. общество *(R_1 R_3 L).*
Сборникъ т. 12.

Kassel. Verein für Naturkunde *(S_3 L).*
Abhandlungen u. Bericht 45. (1899/900.)

Kazan. Физико-математическое общество *(S_3 L).*
Извѣстія II. сер. т. X. Но. 1. 3. 4.
М. Казанокій, Значеніе бактеріологическаго способа распознаванія азіатской холеры (листы съ 53. по 76-ой.) Каз. 1900.

Kijev. Библіотека императорскаго университета *(R_1 R_3 L).*
Университетскія Извѣстія 1900. Но. 1—12.

— Историческое общество Нестора лѣтописца *(R_2 Mh L).*
Чтенія кн. 10—14.; Приложеніе къ 12. кн.
П. Я. Армашевскій и В. Б. Антоновичъ, Публичныя лекціи по геологіи и исторіи Кіева. 1897.

— Кіевское общество естествоиспытателей *(S_3 L).*
Записки т. XVI. вып. 1.

— Uredništvo časopisa Кіевская Старина *(S osim Rj, L).*
Кіевская Старина 1900. Но. 1—12.

Knin. Hrvatsko starinarsko društvo *(R_1 Mh St Rj Zb).*
Starohrvatska Prosvjeta, god. V. (1900.) br. 1—4.

Krakov. Akademia umiejętności *(S).*
Bulletin international 1900.
Sprawozdania, t. V. (1900.)
Rozprawy wydz. hist.-filoz. t. 13. 14.
Rozprawy wydz. filolog. t. 13. 15. 16.
Rozprawy wydz. mat.-przyr. t. 17.
Biblioteka pisarzów polskich 37. 38.

Rocznik r. 1899/900.
Atlas geologiczny Galicyi zesz. 8. 12.
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej, t. 34. (1899.)
Materyały antropol.-archeologiczne i etnograficzne, t. IV.
Collectanea ex archivio collegii iuridici, t. VII. 1900.
Ks. Jan Fijałek, Mistrz Jakób z Paradyża i universytet krak. w okresie soboru bazylejskiego, t. I. II. 1900.
B. Kruczkiewicz, Petri Royzii Maurei Carmina I. II. 1900.
L. A. Birkenmajer, Mikołaj Kopernik, część I. 1900.
A. Juszkiewicz, Melodje ludowe litewskie, cz. 1. 1900.
J. Karłowicz, Słownik gwar polskich, t. I. A—E. 1900.
L. Finkel, Bibliografia historyi polskiej, cz. I., II. zesz. 2. 3. 1900.
Materyały do historyi języka i dyalektologii polskiej, t. I. 1900.

Lavov. Towarzystwo historyczne *(R_1 L)*.

Kwartalnik historyczny r. 14. (1900.) zesz. 1—4.

— Towarzystwo ludoznavcze *(Zb)*.

Lud. t. VI. (1900.) zesz. 1—4.

— Науковое товариство імени Шевченка *(R_1 R_2 St Zb L)*.

Записки т. 33—38.
Збірник секциї мат.-природопис.-лікарскої т. 5—6.
Етноґрафічний збірник т. 8—9.
Збірник фільольоґічної секциі т. 3.
Збірник істор.-фільософ. секциі т. 3.
Часопись правнича р. X.
Материяли українсько-руської етнольоґії т. 3.
Руська истор. бібліотека т. 8.
Жерела до історнї України-Руси т. 3.
Хроніка 1900. ч. 1. 2. 3.

Leipzig. K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften *(S)*.

Berichte, philol.-hist. Classe 1900. Nr. 1—9.
Berichte, mathem.-phys. Classe 1900. Nr. 1—7.
Abhandlungen, philol.-hist. Classe, XIX. Nr. 1—2., XX. Nr. 1—3.
Abhandlungen, mathem.-phys. Classe, XXVI. Nr. 1—4.

Liège. Société royale des sciences *(S_2 L)*.

Mémoires, III. série t. 2.

Ljubljana. Matica slovenska *(R_1 R_3 L)*.
Letopis Matice slovenske za leto 1899.
Zbornik I.
K. Glaser, Zgodovina slov. slovstva IV, 2.
Knezova knjižnica VI. sv.
M. Valjavec, Poezije, uredil Fr. Levec.
S. Rutar, Beneška Slovenija (Slovenska zemlja III. del).

— Muzejsko društvo za Kranjsko *(S osim Rj)*.
Izvestja 1900. (X.) seš. 1–6.
Mittheilungen 1900. (XIII.) 1–5. Heft.

Lund. Sveučilište *(R_1 Mh L)*.
Acta universitatis Lundensis t. XXXV. (1899.)

Moskva. Московское математическое общество *(S_3 L)*.
Математическій Сборникъ т. XXI. вып. 1–4.

— Имп. общество исторіи и древностей россійскихъ *(S_1 osim Rj, L)*.
Чтенія 1900. кн. 1–4.

— Имп. москов. археолог. общество *(R_1 St L)*.
Древности, труды археограф. коммисіи т. II. вып. 1.

München. K. bayerische Akademie der Wissenschaften *(S osim Rj)*.
Sitzungsberichte der philos.-philolog. und histor. Classe 1899. Bd. II., H. 3–4.; 1900. H. 1–5.
Sitzungsberichte der mathem.-phys. Classe 1900. H. 1–3.

— Uredništvo časopisa „Prähistorische Blätter" (Dr. Jul. Naue) *(Zb)*.
Prähistorische Blätter XII. Jahrg. (1900.) Nr. 1–6.

Napulj. Società Napoletana di storia patria *(Mh St L)*.
Archivio storico per le province Napoletane, anno XXV. (1900.) fasc. 1–4.

New York. The American Museum of natural history *(S_3 L)*.
Bulletin 11. p. 3., 12.
Annual report for the year 1899.

— New York Public library *(R_1 R_3 L)*.
Bulletin of the New York Public library vol. IV. (1900) No. 1–12.

Nježin. Истор.-филолог. институтъ кн. Безбородко *(R_1 R_3 St L).*
Извѣстія т. XVII. XVIII.

Novi sad. Matica srpska *(R_1 R_3 L).*
Летопис књ. 201—204.
Живот и рад д-ра. Јована Хаџића Светића. 1899.

Odesa. Имп. новороссійскій университетъ *(R_1 R_3 L).*
Записки т. 79. 80.

— Одесское общество исторіи и древностей *(R_1 St L).*
Записки т. XXII.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres *(S).*
Comptes rendus des séances t. XXVIII. (1900.) Nr. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Mélusine" (H. Gaidoz) *(Zb).*
Mélusine, tome X. No. 1—7.

— Ministère de l' instruction publique *(S po 5 eks.).*
Bulletin du comité des travaux historiques et scientifiques; section des sciences économiques et soc. 1898.
Congrès des sociétés savantes de 1899.
Comptes rendus du congrès des sociétés savantes, section des sciences. Paris 1899.
Bulletin archéologique a. 1898. No. 2. 3., a. 1899. No. 1—3.
Bulletin historique et philologique 1898. No. 3. 4., 1899. No. 1. 2.
Revue des travaux scientifiques t. XVIII. No. 10—12.
Recueil des actes du comité de salut public t. 12 (1899)
Oeuvres d'Augustin Cauchy. II. sér. t. 4. 6—10.
J. Flammermont, Remontrances du Parlement de Paris au 18. siècle. t III. (1768—1788.) Paris 1898.
Bibliographie générale des travaux historiques et archéologiques publiés par les sociétés savantes de la France. t. III. livr. 2. Paris 1899.
Baguenault de Puchesse, Lettres de Catherine de Medicis. t. VII.
J. Viard, Les journaux du trésor de Philippe VI. de Valois. Paris 1899.
A de Foville, Enquête sur les conditions de l'habitation eu France. Les maisons-types t. II. Paris 1899.

Paris. Société d' anthropologie *(Zb).*

Bulletin de la société d'anthropologie de Paris, t. IX. (1898.) fasc. 6., t. X. (1899.) fasc. 1—6.

Bulletins et mémoires de la société d'anthropologie de Paris, t. 1. (5. ser.), 1. fasc.

— Administracija časopisa „Echos d'Orient" *(Mh).*

Echos d'Orient a. 1899/900. No. 1—6.

Petrograd. Имп. Академія наукъ *(S).*

Извѣстія т. XI. Но. 1—5.; т. XII. Но. 1—5.

Византійскій Временникъ т. VI. вып. 3. 4.; т. VII. вып. 1—3.

Записки, истор.-филол. отдѣл. III. Но. 6.; IV. Но. 1—8.

Записки, физ.-матем. отдѣл. т. VIII. Но. 6—10., т. IX. X.

Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности т. 61, вып. 1.; 64; 65.

Извѣстія отдѣленія русскаго языка и словесности 1899. т. IV. кн. 4., 1900. т. V. кн. 1—3.

Сочиненія П. Л. Чебышева I. 1899.

— Имп. общество любителей древней письмености *(S_1 osim Rj, L).*

Изданія 114—116.

Памятники 129—134.

— Имп. русское географическое общество *(S os. Rj).*

Извѣстія т. 36. (1900.) вып. 1—5.

Отчетъ за 1899.

Живая Старина г. 10. (1900.) вып. 1—3.

Записки по общей географіи т. 32, Но. 2.; 34, Но. 1.

Записки по отдѣленію этнографіи т. 18. (Сборникъ нар. юрид. обычаевъ II.)

Записки по отдѣл. статистики т. 8, вып. 1. 2.

Труды экспедиціи имп. русс. геогр. общества по центральной Азіи 1893—1895. Часть III.

И. В. Мушкетовъ, Матеріалы для изученія землетресеній Россіи. II.

В. А. Обручевъ, Центральная Азія, Сѣверный Китай и Нань-Шань т. I.

Л. К. Артамоновъ, Некрологъ Алексѣя Андреевича Тилло. 1900.

— Археографическая коммиссія *(S_1 osim Rj, L).*

Указатель къ первымъ 8 томамъ полнаго собранія русс. лѣтописей. Отд. I. Указатель лицъ т. II. 1898.

Русская истор. библіотека т. 17. 18.
Памятники славяно-русской письменности I. Великія минеи четіи, ноябрь, дни 13—15. 1899.

Petrograd. Геологическій комитетъ *(S_1 L)*.
Извѣстія геолог. комитета 1899. т. 18. Но. 8—10.; 1900. т. 19. Но. 1—6.
Труды геолог. комитета т. VII. Но. 3. 4.; т. IX. Но. 5.; т. XV. Но. 3.

Poreč. Società istriana di archeologia e storia patria *(Mh St L)*.
Atti e memorie vol. XVI. f. 1—4.

Poznanj. Towarzystwo przyjaciół nauk poznańskie *(R_1 R_3 L)*.
Roczniki Towarzystwa p. n. p. t. 26, 2—4.; 27, 1—2.
K. Koehler, Album zabytków przedhistorycznych wielkiego księstwa poznańskiego. P. 1900.

Prag. Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění *(S)*.
Almanach r. X. (1900.)
Věstník r. 9. (1900.) č. 1—9.
Sbírka pramenův, sk. III. č. 3.
Rozpravy tř. I. r. VIII. (1900.) č. 1. 2.
Rozpravy tř. II. r. VIII. č. 44—45., r. IX. (1900.) č. 1—40.
Rozpravy tř. III. r. VIII. č. 1.
Historický archiv č. 17. 18.
Fr. Bartoš, Národní písně Moravské, seš. 1.
Č. Zíbrt, Bibliografie české historie, díl I., 1. 2.
G. Gruss, Základové theoret. astronomie, díl II.

— Museum král. českého *(S)*.
Časopis musea král. českého 1899. 2—6., 1900. 1—6.
Památník na oslavu stých narozenin Fr. Palackého. 1898.
Z. Winter, O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje, 1899.
J. L. Píč, Čechy prědhistorické sv. 1. (Starožitnosti země české, díl I.) 1899.

— Uredništvo časopisa „Český lid" (Dr. Čeněk Zíbrt) *(Zb)*.
Český lid r. IX. č. 5—6.; r. X. č. 1—4.

Prag. Uredništvo časopisa „Věstník slovanských starožitností“ (Dr. L. Niederle) *(R_1 Zb L)*.
Věstník slov. starožitností sv. 4.

— Jednota českých mathematiků *(S_8 L)*.
Časopis pro pěstování math. a fys., r. XXIX. (1900.) č. 1—5.
Sborník č. 2. 3.

— Královská Česká společnost nauk *(S)*.
Výroční zpráva za r. 1899. (Jahresbericht für d. J. 1899.)
Věstník, třída filos.-historicko-jazykozpytná 1899.
Věstník, třída mathem.-přírod. 1899.
Spisův poctěných jubilejní cenou č. 11.

— Národopisná společnost českoslovanská a národopisné museum českoslovanské *(R_1 R_2 Zb L)*.
Národopisný sborník sv. IV. V. VI, 1—2.

— Jednota českých filologů *(R_1 L)*.
Listy filologické r. 27. (1900.) seš. 1—6.

Rim. Accademia di conferenze storico-giuridiche *(Mh Mj L)*.
Studi e documenti di storia e diritto, anno XXI. (1900.), fasc. 1-4.

— R. Accademia dei Lincei *(S)*.
Atti, classe di scienze morali etc. vol. VII. parte 2. (11—12.); vol. VIII. parte 2. (1—12)
Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., vol. 9., 1. sem. fasc. 1—12., 2. sem. fasc. 1—12.
Annuario 1900.
Rendiconto dell'adunanza solenne del 10. VI. 1900.

Rio de Janeiro. Museu Nacional *(S_8 L)*.
Archivos do Museu Nacional IX. (1896.), X. (1897—9).

Sarajevo. Uredništvo Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini (K. Hörmann) *(S)*.
Glasnik zem. muzeja u B. i H. XII. (1900.) 1—4.

— Uredništvo „Nade“ (K. Hörmann) *(S)*.
Nada 1900.

Sibinj. Verein für siebenbürg. Landeskunde *(R_1 R_3 L)*.
Archiv Bd. 29., H. 3.

Jahresbericht für 1898/9.
H. Müller, Die Repser Burg. 1900.

Sofija. Българско книжовно дружество (*R_1 R_2 L*).
Периодическо списание 61, 1—10.
Сборниче за юбилея на професора М. С. Дриновъ 1869—1899.
В. Кѫнчовъ, Македония, етнография и статистика. 1900.

— Българско министерство на нар. просвѣщение (*S*).
Сборникъ за нар. умотворения, наука и книжнина, кн. 16. 17.

— Uredništvo časopisa „Българска Сбирка" (С. С. Бобчевъ) (*R_1 R_3 L*).
Българска Сбирка г. 7. (1900.) кн. 1—10.

Spljet. Uredništvo časopisa „Bullettino di archeologia e storia Dalmata" (Fr. Bulić) (*R_1 Mj Stp L*).
Bullettino, anno XXIII. (1900.) No. 1—12.

Torino. R. Accademia delle scienze di Torino (*S_1 L*).
Atti vol. XXXV. (1899/900.) disp. 1—15.
Memorie t. 49.
Osservazioni meteorologiche fatte nell'anno 1899.

Toronto. The Canadian Institute (*S_3 L*).
Proceedings, new series No. 9. 10.
Transactions of the Canadian institute No. 11. 12. (vol. VI. p. 1. 2.)

Turčanski Sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohľady" (Jozef Škultéty) (*Zb*).
Slovenské Pohľady r. XX. (1900.) soš. 1—12.

— Museálna slovenská spoločnosť (*Zb*).
Časopis mus. slov. spoločnosti r. III. č. 1—6.
Sborník mus. slov. spoločnosti r. V. sv. 1. 2.

Upsala. Sveučilišna biblioteka (*S*).
Bullettin of the geological institution of the univ. of. Upsala vol. IV. part. 2. (1899.)
Arsskrift 1899. (i 28 sveuč. spisa).
Skrifter utgifna af k. Humanistiska vetenskaps-samfundet Bd. 3. 6.
Stockholms Stads Privilegiebref 1423—1700. 1. Hft. Stockholm.

Upsala. Landsmalsföreningarna i Upsala, Helsingfors ock Lund *(St L)*.
Nyare bidrag de Svenska Landsmalen. 1899. A. B. C.

Varšava. Uredništvo časopisa „Ateneum" (Ign. Chrzanowski) *(R_1 R_3 L)*.
Ateneum, r. XXV. t. 1—4. (No. 1—12.)

— Имп. Варшавскій Университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Варшавскія унив. извѣстія 1899. 1—5.

— Uredništvo časopisa „Wisła" (E. Majewski) *(R_1 R_3 L)*.
Wisła t. 14. (1900.) zesz. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Русскій филологическій Вѣстникъ (А. И. Смирновъ) *(R_1 St L)*.
Русскій филолог. Вѣстникъ 1900. Но. 1—4.
Указатель статей за г. 1879—98.

Venecija. R. Istituto Veneto *(S)*.
Atti t. 56. disp. 8—10., t. 57., t. 58. disp. 1—5, t. 59. disp. 1. 2.

Voronež. Uredništvo časopisa „Филологическія Записки" *(R_1 L)*.
Филологическія Записки 1900. вып. 1—6.
Указатель статей за 13-лѣтній періодъ.

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor *(R_1 R_3 L)*.
Napredak 1900.
Pedagogijska enciklopedija I, 5.
Stj. Basariček, Rukovod za početnu stvarnu ili zornu obuku.
S. Končar, Rukovod za geom. obuku.
J. Belović-Bernadzikowska, Poljsko cvijeće.

— Hrvatsko arheološko društvo *(R_1 Mh Mj St L)*.
Vjesnik IV. 1899.

— Pravničko društvo *(R_1 R_3)*.
Mjesečnik g. XXVI. (1900.) br. 1—12.
Stvarno kazalo za Mjesečnik g. 1—25.
Izvješće pravničkoga društva za g. 1899.
J. Šilović, Spomen-knjiga na proslavu 25-godišnjice opstanka pravničkoga društva. Zagreb 1900.

Zagreb. Kr. zem. statistički ured *(R_1 R_3)*.

Publikacije kr. zem. statističkog ureda:

XXVI. Mjesečni statistički izvještaji g. II (1900.) sv. 1—12.

XXVII. Glavni izvještaji o stanju usjeva itd. g. 8. (1900.) sv. 1—14.

Vjesnik kr. zem. statist. ureda knj. II. Zagreb 1900.

— Društvo hrv. umjetnika i književnika *(R_1 Zb L)*.

Život (knj. I. i II.).

— Uredništvo „Vjesnika kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva" (dr. I. pl. Bojničić-Kninski) *(Mh Mj St)*.

Vjesnik kr. zem. arkiva g. 2. (1900.) sv. 1—4.

— Uredništvo „Narodnih Novina" *(S)*.

Narodne Novine 1900.

— Uredništvo „Obzora" *(S)*.

Obzor 1900.

— Uredništvo „Prosvjete" (dr. V. Deželić i E. Laszowski) *(S)*.

Prosvjeta 1900.

— Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt" *(S)*.

Agramer Tagblatt 1900.

— Uredništvo „Vijenca" (J. Hranilović i dr. Đ. Arnold) *(S)*.

Vijenac 1900.

— Uredništvo časopisa „Agramer Zeitung" *(S)*.

Agramer Zeitung 1900.

B) na dar:

Administrační zpráva obce král. hlavního města Prahy za rok 1898. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. města Prahy).

Albrecht Th., Bericht über den Stand der Erforschung der Breitenvariation am Schlusse 1899. Berlin 1900. (Centralbureau der internat. Erdmessung, Berlin).

Album zaslužnih Hrvata 19. stoljeća, sv. 19—30. (izd. Matićev litografički zavod u Zagrebu).

13. Annual report of the U. S. Agricultural Experiment Station of Nebraska. Presented to the Governor January 2. 1900.

Arbeitseinstellungen und Aussperrungen in Oesterreich während des Jahres 1898. Wien 1899. (Arbeitsstat. Amt im k. k. Handelsministerium).

Archiv český, díl 18. (pokl. Zemský výbor království Českého).

Argo, Zeitschrift für krainische Landeskunde (Red. A. Müllner), VIII. Jahrg. 1900. No. 1—12.

Baldacci A., Ricerche sulla struttura della foglia e del caule della Forsythia Europaea Degen et Baldacci. Bologna 1900.

— Osservazioni sulla struttura anatomica dell' asse simpodioforo e principalmente del cono vegetativo arrestato del Symphytum Orientale L. Bologna 1900.

— Itinerari Albanesi. Roma 1900.

— La popolazione dell' Epiro. Roma 1900.

Belamarić Š. S., Trsna pliesan ili pepeo. Koprivnica 1900.

Belza St., Listy z Sycylii. Warszawa 1900.

Библиографически Бюлетинъ за книгитѣ, списанията и вѣстницитѣ, конто сѫ постѫпили въ Софийската народна библиотека. Год. II. кн. 1—4. 1898—99. Год. III. кн. 1—4. 1900.

Бобчевъ С. С., Единъ сръбски законописецъ (Период. Списание 1900. 4.).

Boletín del Instituto geológico de Mexico, Num. 12. (1899.), 13. (1899.), 14. (1900.).

Bollettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diritto di stampa (Biblioteca nazionale centrale di Firenze) 1900. N. 337—360.

Brani storici sulla campagna 1690—1691. dell' armata Cesarea contro i Turchi in Ungheria. Padova 1900.

Brunšmid J., Nekoliko našašća novaca na skupu u Hrv. i Slav. III. (iz Vjesnika hrv. arh. društva IV.).
— Colonia Aelia Mursa (iz Vjesnika hrv. arh. dr. IV.).
— Arh. bilješke iz Dalmacije i Panonije III. (iz Vjesnika hrv. arh. dr. IV.).
— Naselbina bronsanoga doba kod Novoga grada na Savi (iz Vjesnika hrv. arh. dr. IV.).
— Prethistorijski predmeti željeznoga doba iz Šarengrada u srijemskoj županiji (iz Vjesnika hrv. arh. dr. IV.).
Bulletin of the U. S. Agricultural Experiment Station of Nebraska (Vol. XII. Article 1. 5. = Bulletin No. 60. 64.).
Cohn Fr., Ableitung der Declinationen und Eigenbewegungen der Sterne. Berlin 1900. (Centralbureau der internat. Erdmessung).
Curtius G., Grundzüge der griech. Etymologie. 5. Aufl. Leipzig 1879. (poklonio dr. T. Maretić).
Český časopis historický, vydávají J. Goll a J. Pekař, r. VI. (1900.), seš. 1—3.
Dvořák J., Moravské sněmování r. 1848—49. V Telči 1898.
— Moravské vojsko zemské r. 1744. V Brně 1899.
— Vojenství a dobrovolnické sbory na Moravě. V Brně 1900.
— Moravská zřízení zemská. V Brně 1900.
Dziennik IX. zjazdu lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie 1900. N. 1—5.
Erklärung betreffend weitere Beibehaltung des bisherigen amtlichen Namens der Stadt Hermannstadt in der Form „Hermannstadt" (Stadtvertretung der k. freien Stadt Hermannstadt).
L'Évangéliaire Slavon de Reims, dit Texte du sacre, par L. Leger. Reims-Prague 1899. (poklonio biskup J. J. Strossmayer).

Feierliche Installation des Rectors der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag für 1899/1900.

Fleischer A., Tabulky k určování fauny palaearktické (z Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově za r. 1899.) Prostějov 1900.

Fondation Nobel. Statut et réglements. Stockholm 1900.

Гавриловић Б., Аналитична геометрија тачке, праве, круга и конячних пресека. Београд 1896.

— Теорија детерминаната. Београд 1899.

Годичный актъ императорскаго Ст.-Петербургскаго университета 8. февраля 1900. года.

Годичный актъ въ имп. казанскомъ университетѣ 5. XI. 1900.

Годишенъ отчетъ на метеор. станция за 1899. (Бълг. мѫжка гимназия въ Солунъ).

Govori izrečeni dne 19. listopada 1900. kod instalacije rektora za g. 1900/1. u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

Гротъ К. Я., Объ изученіи Славянства. С.-Петрб. 1901.

Труды *Я. К. Грота.* III. С.-Петрб. 1901.

Хофман Фр., Сироче. С немачког. У Земуну 1900. (Штампарија J. Пуљо).

Илић Петар М., Питања за прикупљање технолошких обичаја у српскога народа. Алексинац 1900.

Izvješće poslovno „Croatie“ za g. 1899.

Izvješće o kr. gosp. i šum. učilištu u Križevcima za g. 1899/900.

17. Izvješće o kr. maloj realnoj gimnaziji u Petrinji za g. 1899/900.

Izvješće kr. velike gimnazije u Sušaku za g. 1899/900.

Izvješće kr. realne gimnazije i s njom spojene više trgovačke škole u Zagrebu za g. 1899/900.

Izvještaj kr. nautičke škole u Bakru za g. 1899/900.
5. *Izvještaj* vel. realke u Banjoj luci za g. 1899/900.
Извештај о српској великој гимназији у Новом Саду за г. 1899/900.
Izvještaj kr. vel. gimnazije u Požegi za g. 1899/900.
Prvi godišnji *izvještaj* vel. gimnazije u Donjoj Tuzli na kraju šk. g. 1899/900.
Izvještaj kr. muške učiteljske škole i vježbaonice u Zagrebu za g. 1899/900.
Јовановић-Батут М., Медицински факултет српског универзитета. Београд 1899.
— Organisation u. Verhältnisse des Gesundheitswesens im Königreiche Serbien. Budapest.
Качановскій В. В., Изъ Исторіи I. Полемическая литература противъ латинянъ и еретиковъ. Кіевъ 1900.
Kadlec K., Rodinný nedíl čili zádruha v právu slovanském. V Praze 1898.
— K „Slovu o zádruze". V Praze 1900.
Kameníček Fr., Zemské sněmy a sjezdy moravské. Díl I. V Brně 1900. (pokl. Zemský výbor moravský).
Караџић, лист за српски народни живот, обичаје и предање. Год. II. бр. 8. и 9. У Алексинцу 1900.
Karlovački Glasnik 1900.
Katolički list u Zagrebu 1900.
Kluge Fr., Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 4. Aufl. Strassburg 1899. (pokl. dr. T. Maretić).
Kőrösy J., Budapest székesfőváros közoktatásügyi statisztikája az 1889/90—1894/5 iskolai évekröl, Budapest 1900.
— Statistik des Unterricht-wesens der Hauptstadt Budapest für 1889/90—1894/5. Berlin 1900.

*

Kršnjavi I., Zur Historia Salonitana des Thomas, Archidiacon von Spalato. Agram 1900.

Księga pamiątkowa universytetu Lwowskiego ku uczczeniu pięćsetnej rocznicy fundacyi Jagiellońskiej universytetu Krakowskiego. Lwów 1900.

Кулаковскій Ил., Отчетъ о научныхъ занятіяхъ за границею 1899. г. Варшава 1900.

Лозанић С. М., Хемијске комбинације (из Гласа српске кр. академије 59.).

Матеріалы для геологіи Россіи т. 20. (Имп. минералог. общество. С.-Петербургъ).

Merchich M., Isagoge in principia mathematica oeconomices politicae. Viennae 1900.

Мѣсеченъ бюлетинъ на българската централна метеорологическа станция 1900. — Земледѣлческо-метеорологически бюлетинъ за г. 1900. — Годишенъ отчетъ на бълг. мет. станция въ София, Габрово и Плевенъ за г. 1899.

Mittheilungen des k. u. k. Militärgeographischen Institutes. XIX. Bd. 1899.

Mittheilungen des arbeitsstatistischen Amtes im k. k. Handelsministerium. 1. Heft, 1900.

Murko M., Vatroslav Oblák. V Ljubljani 1900.

Обозрѣніе преподаванія наукъ въ Имп. С.-Петербургскомъ университетѣ на осеннее и весеннее полугодія 1900—1901. года

Ordnung d. Vorlesungen an der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag, Sommersem. 1900., Wintersemester 1900/1901.

Osvit u Mostaru 1900.

Отчетъ на Софийската народна библиотека за 1899. год. София 1900.

Personalstand der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag zu Anfang des Jahres 1900/901.

Pjesme o vjeri, nadu i ljubavi u gospoda i spasitelja našega Isusa Krista. Zagreb 1900. (Matićev litograf. zavod).

Позориште (u Novom Sadu) 1900. br. 1—52.

Prešernov Album (Ljubljanski Zvon 1900 12.).

Proceedings of the Royal society, London, No. 422—438.

Program c. k. velike državne gimnazije u Dubrovniku za g. 1899/900.

Programma dell' I. r. ginnasio superiore di Zara alla fine dell' anno 1899—900.

Протоколы засѣданій отдѣленія химіи Русс. физ.-хим. общества, С.-Петербургъ 1900. No. 1—9.

Раис К. В., Въ чешской школѣ, переводъ съ чешскаго. Казань 1899. (pokl. N. M. Petrovski).

Reports to the Malaria committee I—III. London 1900. (Royal society).

Rostafiński J., Kraków pod względem lekarsko-przyrodniczym 1900.

Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju. 1900. kom. 1—14.

Schematismus cleri dioecesium Bosnensis seu Diacovensis et Sirmiensis pro a. 1900. Diacovae 1900.

Schneider Artur, Evangeliorum collectionis Mihanovićianae specimina tabulis photographicis repraesentata. Zagrabiae 1900.

Sedláček J. V., Výklad posvátných žalmů a biblických chvalozpěvů breviaře. Díl I. V Praze 1900.

Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft in Jurjev 1899.

Смирновъ А. И., Три рѣчи объ А. С. Пушкинѣ. Варшава 1899.

Sněmy české X. 1600—1604. V Praze 1900. (poklonio Zemský výbor král. českého).

Spomenica o 25-godišnjem postojanju sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. Izdao Akademički senat. U Zagrebu 1900.

Sprawozdanie 18. z czynności komitetu zarządzającego kasą pomocy imienia Dra. J. Mianowskiego za r. 1899. Warszawa 1900.

Statistická knížka kr. hl. m. Prahy za r. 1897. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).

Statistik des auswärtigen Handels des österreichisch-ungarischen Zollgebietes im Jahre 1898. Bd. I.[ab]; im Jahre 1899. Bd. I.[ab] II. III. (Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium).

Stenografički zapisnici i prilozi sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije za gg. 1897—1902. sv. III., dio 2.; sv. IV., dio 1.

— Našastari k stenogr. zapisnicima za gg. 1881—1884. i 1884—1887.

Stiattesi D. R., Spoglio delle osservazioni sismiche dal 1. novembre 1898. al 31. ottobre 1899. Borgo S. Lorenzo 1900. — dal 1. novembre 1899. al 31. ottobre 1900. Mugello 1900.

Stojanović kan. Ivan, Dubrovačka književnost. Dubrovnik 1900.

Studnička F. J., Prager Tychoniana. Prag 1901.

Systematisches Verzeichnis der Gewerbe und anderer gewerbemässig ausgeübter Beschäftigungen. 2. Auflage. Wien 1900. (Arbeitsstatistisches Amt im k. k. Handelsministerium).

Školski Vjesnik, stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu (urednik Lj. Dlustuš), VII. (1900.) 1—12.

Šrepel M., Rimske starine. II. izd. Zagreb 1900.

Tartaglia pl. M., Krupa i sastanak u Casala Monferrato. Spljet 1899.

— Vinarski vodič za Dalmaciju. Spljet 1899.

Tjednik u Bjelovaru 1900.
Tkalčić I. K., Povjesni spomenici grada Zagreba, sv. 6. Zagreb 1900.
Udden J. A., An old Indian village. Rock Island, Ill., U. S. A. 1900.
Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft in Jurjev. 20. Bd. (1899/900.) 2. Heft. — Inhalts-Verzeichniss zu den 20 Bänden der Verhandlungen. Jurjev 1900.
Вѣстникъ Народного Дома (Львовъ) год. 18. (1900.) ч. 1—12.
Vrhbosna u Sarajevu 1900. br. 1—24.
Вујић Мих. В., Економно-политички погледи Дубровчанина Н. В. Гучетића. Ср. Карловци 1900.
Vuletić-Vukasović Vid, Bilješke o kulturi južnijeh Slavena, osobito Srbalja. Dubrovnik 1897.
Weisz J., Das 2000-jährige Problem der Einschreibung des Siebeneckes. Budapest 1899.
Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina, IV. V. VI. Bd. Wien 1899.
Woldřich J. N., Tábořiště diluvialního člověka v Jenerálce u Prahy. V Praze 1900.
Zacharia Fr. Ant., Marmora Salonitana 1752.
Записки имп. Ст.-Петербургскаго минералогическаго общества, часть 37., вып. 1—2.
Zapisnici skupština zastupstva sl. i kr. glavnoga grada Zagreba u g. 1900.
Записници Српског геолошког друштва, г. X. (1900.) бр. 1—3.
Журналъ министерства народнаго просвѣщенія (С.-Петербургъ) 1900. (1—12.).
Журналъ Русскаго физико-химическаго общества, С.-Петербургъ 1900. т. 32. вып. 1—9.

C) Kupljene su ove publikacije:

Archeografo Triestino a. 1899/1900. vol. XXIII. fasc. 1. 2.
Archiv für slav. Philologie XXI., 3. 4.; XXII., 1. 2. 3. 4.
I Diarii di Marino Sanudo f. 233—240.
Literarisches Centralblatt 1900.
Ottův Slovník naučný seš. 338—367.

X.

RAZPRAVE I KNJIGE AKADEMIJSKE

izašle tiekom god. 1900.

---

a) Rad.

Knjiga 142. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga 53.):

Rečenice s konjunkcijom „da“ u hrvatskom jeziku. Od *dra. Augusta Musića.* Str. 1—125.

Hrvatski hercezi i bani za Karla Roberta i Ljudevita I. (1301. do 1382.). Od *Vjekoslava Klaića.* Str. 126—218.

Zadar i Venecija od godine 1159. do 1247. Od *Ferde Šišića.* Str. 219—274.

Knjiga 143. (razreda matematičko-prirodoslovnoga 29.):

O preobrazbi i dužini življenja naših pauka u opće a Filistatâ napose. Od *prof. N. Damina.* Str. 1—9.

Pauci Dalmacije, Hrvatske, Slavonije i Istre (Araneae Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae et Istriae, partim editae, partim usque ad a. 1900. ineditae). Od *prof. N. Damina.* Str. 10—53.

O posrednim proizvodima perspektivnih nizova tačaka. (Sa slikom u tekstu). Od *dra. Jurja Majcena.* Str. 54—61.

Pontsko-jadranska razvodnica i jadransko područje u Hrvatskoj. (Sa dvima kartama). Od *dra. Milana Šenoe.* Str. 62—95.

Jedno pitanje iz teorije funkcija sa dvjema nezavisno promjenljivim količinama. (Sa dvima slikama u tekstu). Od *prof. Mihaila Petrovića.* Str. 96—106.

Transcendentne transformacije algebarskih jednačina. (Sa slikom u tekstu). Od *prof. Mihaila Petrovića.* Str. 107—141.

O osobitoj ravnocrtnoj plohi trećega reda u linearnom kompleksu. Od *dra. Jurja Majcena.* Str. 142—154.

O redovima jednogranih funkcija. Od *dra. Bogdana Gavrilovića.* Str. 155—160.

O pfafijanima. Od *dra. Bogdana Gavrilovića.* Str. 161—170.

Knjiga 144. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga 54.):

O metafizičkom sustavu Wundtovu. Dio treći. O supstanciji. Od *dra. Antuna Bauera.* Str. 1—39.

Prilozi gospodarskomu razvoju hrv.-slav. Krajine u 19. vijeku. Od *dra. Frana Vrbanića.* Str. 40—131.

O tragičnom problemu u Bogovićevu „Stjepanu, posljednjem kralju bosanskom" i u analognih značajih svjetske dramske literature. Od *dra. Franje Markovića.* Str. 132—197.

b) Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.

Volumen VII., 2.

Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Statuta confraternitatum et corporationum ragusinarum ab aevo XIII.—XVIII. Sveska 2. Obrtne korporacije (cehovi). Uvodnu raspravu napisao (str. I.—LV) i statute obrtnih korporacija priložio (str. 1—135.) *dr. Kosta knez Vojnović.*

c) Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Sveska 20., 3. petoga dijela. *(Końokradica—Kraketati).* Str. 289. do 448. Obrađuje *Pero Budmani.*

d) Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena.

Svezak V., prva polovina. Uredio *dr. Ant. Radić.* Str. 1—160.

Građa:

Bukovica: Život u zadruzi. (Nastavak). Od *Vladimira Ardalića.* Str. 1—50.

Vrbnik na otoku Krku. (Nastavak). Priroda (nastavak): biļe, životinje; Tjelesni ustroj: općeniti ustroj tijela; Posebne pojave. Od *Ivana Žica.* Str. 51—83.

Zaplańe ili Leskovačko (u Srbiji). (Životne potrebštine: hrana i posuđe, odijelo i obuća, nakit i češļańe, ogrjev i posvjet, lijekovi, tamańeńe životińa. Rad: lovske sprave, poļodjelske sprave i oruđe, sprave za prirediváńe vune i konopļe, sprave za vožńu, gojeńe

stoke i živadi, kućni poslovi, ženske rukotvorine, kićeńe tkańa, prijegled dnevnoga i godišńega rada i počinka. Život: u zadruzi, u obitelji.) Od *Vladimira Petrovića.* Str. 81—119.

Mańi prinosi:

Iz Gradišta. (Kraj i mjesta, gore i vode, zemļe, tlo, životińe, obćeniti ustroj tijela, posebne pojave, jezik). Od *Šima Varnice.* Str. 120—131.

Iz Osičke općine ili kuļske kumpanije (u Lici). (Kraj i mjesta, gore i vode, zemļe, zrak i vrijeme, biļe, životińe, tjelesni ustroj, gojeńe stoke). Od *Ivana Krmpotića.* Str. 132—147.

Iz Motnika (u Krańskoj). (Kraj i mjesta, gore i vode, zemlje, zrak i vrijeme, jezik, ogrjev i posvjet, pušenje). Od *Kašpera Križnika.* Str. 148—155.

Starine:

Kopańe blaga. Od *M. Alačevića.* Str. 156—160.

Svezak V., druga polovina. Uredio *dr. Ant. Radić.* Str. 161—320.

Građa:

Šušńevo selo i Čakovac: Narodni život i običaji. (Priroda: kraj i mjesta, gore i vode, zrak i vrijeme, tlo. Životne potrepštine: selo i okolina, kuća i dvorište, zgrade izvan dvorišta, hrana i posuđe). Od *Jurja Božičevića.* Str. 161—200.

Vrbnik na otoku Krku (nastavak). (Tjelesni ustroj: posebne pojave. Jezik. Životne potrebštine: selo i okolina, kuća i dvorište, zgrade izvan dvorišta). Od *Ivana Žica.* Str. 201—252.

Zaplańe ili Leskovačko (u Srbiji) (nastavak). (Život: život sa susjedima, život prema dobi, prema zanimanju i imetku, zločinci i drugi rđavi ļudi, vjerski život, škola. Pravo: obiteļ, obveze. Običaji: kod posala, pravni običaji, u druženju s ļudima, domaće svetkovine, javni običaji. Porod. Ženidba. Smrt. Od *Vladimira Petrovića.* Str. 253—297.

Mańi prinosi:

Iz Gradišta (nastavak). (Selo i okolina, kuća i dvorište, zgrade izvan dvorišta, hrana i posuđe). Od *Šima Varnice.* Str. 298—320.

e) Znanstvena djela za opću naobrazbu.

Historija srednjega vijeka za narod hrvatski i srpski. II. svezka: Bizantija i germanski zapad do smrti cara Justinijana I. (476 do 565). Napisao *Nadko Nodilo.* Str. I—IV, i 1—496.

f) Ljetopis.

Svezak XIV. Za godinu 1899. Str. 1—163. U njem je i nekrolog *dra. Petra Matkovića* (s fotografijskom slikom i autogramom), od *Tade Smičiklasa.*

XI.

PRETPLATNICI

na akademijske publikacije za godinu 1900.

Arnold Franjo, javni bilježnik u Zagrebu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Beču.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Štajerskom Gracu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Lavovu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Pragu.
Biblioteka kr. sveučilišna u Zagrebu.
Bosanac Stjepan dr., gim. profesor u Zagrebu.
Bučar Franjo dr., gim. profesor u Zagrebu.
Brayer Mirko, posjednik i pisac u Križevcima.
Canjko Valentin, vjeroučitelj na liceju u Varaždinu.
Cepelić Milko, župnik i dekan u Djakovu.
Časnički zbor kr. hrv.-ugar. 26. dom. pukov. u Karlovcu.
Čitaonica narodna u Požegi.
Čitaonica u Županju.
Duboković vitez Nikola, načelnik u Jelsi na Hvaru.
Eskomptna hrv. banka u Zagrebu.
Fugger Franjo, veterinar u Zemunu.
Gjenero Ivan, učitelj u Slanome kod Gruža u Dalmaciji.
Jellačić Gjuro grof, u Zagrebu.
Kindlein Karlo, prebendar u Zagrebu.
Komercijalna banka u Zagrebu.
Komora trgovač. obrtna u Senju.
Korenić Stjepan, prebendar u Zagrebu.
Knjižnica kotarska u Metkoviću u Dalmaciji.
Knjižnica časnička sisačke 25. kr. dombr. puk. u Sisku.
Knjižnica dominikanska u Dubrovniku.
Knjižnica učiteljska kotar. u Puntu (Krk, Istrija).
Knjižnica kaptolska u Hvaru.
Knjižnica metropolitanske crkve u Zagrebu.

Knjižnica sabora kraljevine Hrvat. Slav. Dalmacije.
Knjižnica učitelj. franjevač. gim. u Travniku.
Knjižnica kr. pl. konvikta u Zagrebu.
Knjižnica učiteljska kotarska u Kopru.
Književno hrvat. djačko društvo Javor u Osijeku.
Križnik Kašpar, posebnik u Motniku u Kranjskoj.
Krašković Ljudevit dr., odvjetnik u Vukovaru.
Kubatović Jaša u Szabadki. (Subotica).
Laudenbach Josip dr., odvjetnik u Vukovaru.
Liepopili Ante dr., nadpop u Dubrovniku.
Marcelić Josip dr., biskup u Dubrovniku.
Marjanović Luka dr., sveučilišni prof. u Zagrebu.
Maurović Milivoj dr., sveuč. prof. u Zagrebu.
Mazzura Šime dr., odvjetnik i narod. zastup. u Zagrebu.
Mikačić Dujam, opć. blagajnik u Spljetu.
Miletić pl. Stjepan dr., u Zagrebu.
Nakić Filip, biskup u Spljetu.
Nautička kr. škola u Bakru.
Neumann Dragutin dr., odvjetnik u Osijeku.
Nikolić pl. Vladimir dr., veliki župan u Ogulinu.
Novaković Josip, profesor nadb. liceja u Zagrebu.
Obrtničko-trgovačka komora u Zagrebu.
Općina Selce na Braču.
Općina Dubrovačka.
Ožegovićianum biskupski konvikat u Senju.
Pliverić Josip dr., sveuč. prof. i narod. zastup. u Zagrebu.
Poglavarstvo grada Karlovca.
Poglavarstvo grada Zemuna.
Poglavarstvo grada Petrovaradina.
Poglavarstvo glavnoga grada Zagreba.
Počina Roko dr., dušobriž. bolnice u Arbanasima kod Zadra.
Posilović Juraj dr., nadbiskup u Zagrebu.
Pravničko društvo u Zagrebu.
Predsjedništvo c. kr. namjest. vieća u Zadru.
Preradović pl. Dušan, c. i kr. pomor. časnik u Pulju.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo srpske velike gimnazije u Sriem. Karlovcima.
Ravnateljstvo kr. vel. gimnazije u Vinkovcima.
Ravnateljstvo kr. velike real. gimnazije u Senju.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Varaždinu.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Požegi.

Ravnateljstvo kr. muške učitelj. škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. više trgovač. škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Sušaku.
Ravnateljstvo kr. muške učitelj. škole u Zagrebu.
Ravnateljstvo privatne gimnazije franjevačke u Sinju u Dalm.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Vukovaru.
Ravnateljstvo c. kr. male gimnazije u Zadru.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Dubrovniku.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zagrebu.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Spljetu.
Ravnateljstvo vel. gimnazije gornjogradske u Zagrebu.
Ravnateljatvo c. kr. vel. gimnazije u Zadru.
Ravnateljstvo c. kr. ženskog učilišta u Dubrovniku.
Ravnateljstvo c. kr. velike realke u Spljetu.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Bjelovaru.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Petrinji.
Ravnateljstvo kr. vel. gimnazije u Gospiću.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Rakovcu kod Karlovca.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zemunu.
Ravnateljstvo c. kr. muš. učilišta u Arbanasima kod Zadra.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Kotoru.
Ravnateljstvo ženske učitelj. škole milosr. sestara u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. gospodar. šumar. učilišta u Križevcima.
Ravnateljstvo kr. realne gimnazije u Mitrovici.
Ravnateljstvo velike gimnazije u Sarajevu.
Ratković Ivan dr., odvjetnik u Osijeku.
Rubetić Cvjetko, kanonik i narod. zastup. u Zagrebu.
Rožić Vatroslav, profesor u Zemunu.
Samostan franjevaca u Košljinu kod Krka.
Samostan franjevaca u Livnu.
Samostan franjevaca u Našicama.
Samostan franjevaca u Fojnici.
Sjemenište centralno bogoslovno u Zadru.
Stanbuk Ivan dr., opć. liječnik u Jelsi na Hvaru.
Suk Feliks dr., kanonik u Zagrebu.
Štedionica dionička u Križevcima.
Štedionica Samoborska.
Tomašić pl. Nikola dr., sveuč. prof. i narod. zastup. u Zagrebu.
Učilište više u Sofiji.
Upraviteljstvo općine u Korčuli.

Vitezić Dinko dr., odvjetnik u Krku.
Vraniczany barunica Buratti u Zagrebu.
Vraniczany barun Ljudevit, vlastelin u Zagrebu.
Vraniczany barun Dragan, vlastelin u Zagrebu.
Zahar Ivan dr., odvjetnik i narod. zastup. u Zagrebu.
Zbor duh. mladeži u Zagrebu.
Zbor duh. mladeži u Djakovu.
Žic Franjo, župnik u Puntu na otoku Krku.
Žerjavić Juraj dr, župnik i narod. zastupnik u Mariji Bistrici.

Sadržaj:

Izpravak.

Počastnoga člana *Arista Aristovića Kunika* treba iz strane premjestiti na kraj strane 13.; umro je god. 1899. u Petrogradu.

1'20 -

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1901.

ŠESTNAESTI SVEZAK.

U ZAGREBU 1902.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE).

Dionička tiskara u Zagrebu.

Pokrovitelj:

Preuzvišeni i prečastni gospodin

JOSIP JURAJ STROSSMAYER

biskup bosanski i sriemski, rimski grof i biskup uz papinski priestol, odlikovan od sv. Otca pape Leona XIII. nadbiskupskim pallijem, nj. c. i kr. apost. veličanstva pravi tajni državni savjetnik, bogoslovja i mudroslovja doktor, član bogoslovnoga sbora na bečkom i peštanskom sveučilištu, itd. itd.

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik:

Tade Smičiklas.

Predstojnici razredni:

U filologijsko-historijskom razredu:

Dr. Milivoj Šrepel.

U filosofijsko-juridičkom razredu:

Milovan Zoričić.

U matematičko-prirodoslovnom razredu:

Dr. Mijo Kišpatić.

Tajnici:

Dr. Fran Vrbanić.
Dr. Franjo Marković.

Knjižničar:

Dr. August Musić.

Arkivar:

Tade Smičiklas.

Ravnatelj galerije slika:

Prof. Nikola Mašić.

Pomoćno osoblje:

Pisar: *Janko Benković.*
Podvornik: *Dragutin First.*

ODBORI.

a) Financijni:

Milovan Zoričić.
Dr. Fran Vrbanić.

b) Za izdavanje historijskih i historijsko-juridičkih spomenika:

Ivan Tkalčić.
Nadko Nodilo.
Tade Smičiklas.
Vjekoslav Klaić.

c) Za izdavanje starih pisaca hrvatskih:

Pero Budmani.
Dr. Franjo Marković.
Armin Pavić.
Dr. Tomo Maretić.
Dr. Milivoj Šrepel.

d) Za sabiranje spomenika tradicionalne literature

Tade Smičiklas.
Pero Budmani.
Sp. Brusina.
Dr. A. Heinz.
Dr. Fr. Marković.
Dr. Gj. Arnold.
Ivan Milčetić.

e) Za galeriju slika:

Dr. Franjo Marković.
Tade Smičiklas.
Dr. Milivoj Šrepel.
Milovan Zoričić.
Sp. Brusina.

f) Za knjižnicu:

Predsjednik i razredni predstojnici.

ČLANOVI.

(Redom izbora.)

Počastni članovi:

1. Dimitrij Ivanovič Mendelejev, sveučilištni profesor u miru, u Petrogradu. (1882., 5. pros.)
2. Dr. E. A. Frič, profesor u češkom sveučilištu u Pragu. (1893., 12. pros.)
3. Nikola Tesla, elektrotehničar u Americi. (1896., 17. pros.)
4. Franjo Bulić, umir. ravnatelj gim., ravnatelj arheologijskoga muzeja u Spljetu. (1898., 15. pros.)
5. Ivan vitez Trnski, umirovljen c. i kr. pukovnik i kr. veliki župan. (1899., 14. pros.)
6. Dr. Franjo Iveković, kanonik prvostolne crkve zagrebačke. (1901., 12. pros.)

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. Dr. Vatroslav Jagić, c. kr. dvorski savjetnik, prof. u sveučilištu u Beču. (1866.)

2. Armin Pavić, predstojnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoga vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Maixner, kr. zemaljski nadzornik za srednje škole, u Zagrebu. (1882., 5. pros.)
4. Pero Budmani, gimnazijski profesor u Zagrebu. (1833., 21. stud.)
5. Ivan Tkalčić, nadarbenik prvostolne crkve u Zagrebu. (1883.)
6. Nadko Nodilo, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1883.)
7. Tadija Smičiklas, profesor u sveučilištu u Zagrebu, predsjednik, arkivar. (1883.)
8. Dr. Tomo Maretić, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1890., 4. pros.)
9. Dr. Milivoj Šrepel, profesor u sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razredni. (1893., 12. pros.)
10. Vjekoslav Klaić, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1896., 17. pros.)
11. Dr. August Musić, profesor u sveučilištu u Zagrebu, knjižničar. (1896.)

b) Dopisnici.

1. Dr. Ernst Dümmler, predsjednik središnjega ravnateljstva za spomenike germ. historije, umir. profesor u sveučilištu u Berlinu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Hattala, profesor u češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
3. Vaclav V. vitez pl. Tomek, profesor u češkom sveučilištu u Pragu, u miru. (1867.)
4. Dr. Louis Leger, profesor u collège-u de France u Parizu. (1870., 24. stud.)
5. Stojan Novaković, kr. srbski poslanik u Petrogradu. (1870.)

6. Čedomil Mijatović, kr. srbski poslanik u miru. (1873., 24. stud.)
7. Marin Drinov, profesor u sveučilištu u Harkovu. (1879., 21. stud.)
8. Milan Gj. Milićević, senator u miru, u Biogradu. (1879.)
9. Luka Zore, gimnazijski profesor u miru, u Dubrovniku. (1882., 5. pros.)
10. Dr. A. Leskien, profesor u sveučilištu u Lipskom. (1883., 21. pros.)
11. Ilarion Ruvarac, arhimandrit u fruškogorskom manastiru Grgetku. (1888., 3. pros.)
12. Dr. Grgur Krek, profesor slavistike u sveučilištu u Gradcu. (1888.)
13. Dr. Konstantin Jireček, profesor u sveučilištu u Beču. (1889., 27. stud.)
14. F. I. Uspenskij, ravnatelj ruskoga arheologijskoga zavoda u Carigradu. (1890.)
15. T. Florinskij, profesor u c. sveučilištu sv. Vladimira u Kijevu. (1890.)
16. J. Jelčić, profesor pomorske škole i upravljatelj arkiva u Dubrovniku. (1893., 12. pros.)
17. A. V. Veselovskij, profesor u carskom sveučilištu u Petrogradu. (1893.)
18. Ivan Milčetić, profesor u kr. gimnaziju u Varaždinu. (1893.)
19. Dr. Milan vitez pl. Rešetar, docent slavenske filologije u sveučilištu u Beču. (1896., 17. pros.)
20. Marcel Kušar, gimnaz. profesor u Zadru. (1896.)
21. Dr. E. Muka, gimnazijski profesor u Freibergu u Saskoj. (1896.)
22. Dr. Matija Murko, docent slavenske filologije u sveučilištu u Beču. (1897., 16. pros.)

23. Dr. Stanisław Smolka, sveuč. profesor i generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu. (1898., 15. prosinca.)
24. Jan Karłowicz, urednik folklor. časopisa „Wisła" u Varšavi. (1898.)
25. Dr. Ivan Šišmanov, profesor komparativne književne poviesti u velikoj školi u Sofiji. (1898.)
26. Dr. Josip Brunšmid, profesor u sveučilištu i ravnatelj zem. arheol. muzeja u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)
27. Makso Pleteršnik, umir. gimnazijski profesor u Ljubljani. (1899.)
28. Pero P. Đorđević, senator u Biogradu. (1899.)
29. Dr. Ljubomir Miletić, prof. slavenske filologije u velikoj školi u Sofiji. (1900., 14. prosinca.)
30. Rudolf Strohal, ravnatelj kr. velikoga realnoga gimnazija u Rakovcu. (1901., 12. prosinca.)
31. Dr. Dane Gruber, profesor u kr. dolnjogradskom velikom gimnaziju u Zagrebu. (1901.)

U razredu filosofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. Baltazar Bogišić, umirovljen profesor u sveučilištu u Odesi, c. ruski tajni državni savjetnik, umirovljen crnogorski ministar pravde, u Parizu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. Jaromir Hanel, profesor u českom sveučilištu u Pragu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. Franjo Marković, profesor u sveučilištu u Zagrebu, drugi tajnik. (1876., 20. stud.)
4. Dr. Fran Vrbanić, profesor u sveučilištu u Zagrebu, prvi tajnik. (1886., 21. studenoga.)
5. Dr. Kosta knez Vojnović, zagrebački sveučilištni profesor u miru, u Dubrovniku. (1900., 4. prosinca.)

6. Milovan Zoričić, predstojnik kr. zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu, predstojnik razreda. (1893., 12. pros.)
7. Dr. Gjuro Arnold, profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899., 14. prosinca.)
8. Dr. Antun Bauer, profesor u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. (1899.)

b) Dopisnici:

1. Matija Ban, umirovljen činovnik u ministarstvu spoljašnjih djela u Biogradu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. Hermenegild vitez pl. Jireček, umirov. odsječni predstojnik u ministarstvu za bogoštovje i nastavu u Beču. (1867.)
3. Luka Zima, umir. gimnaz. profesor u Varaždinu. (1882., 5. pros.)
4. Dr. Marijan Derenčin, predstojnik kralj. vladnoga pravosudnoga odjela u miru, i odvjetnik u Zagrebu. (1889., 27. stud.)

U razredu matematičko-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. Spiridion Brusina, umirov. profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
2. Dr. Karlo Zahradnik, rektor u kr. českoj tehnici u Brnu. (1882., 5. pros.)
3. Dr. Gustav Janeček, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
4. Dr. Vinko Dvořák, sveučilištni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
5. Dr. Mijo Kišpatić, profesor u sveučilištu u Zagrebu, predstojnik razreda. (1887.)

6. Dr. Andrija Mohorovičić, profesor u kr. realnom gimnaziju i sveučilištni docent u Zagrebu. (1898., 15. pros.)

b) Dopisnici:

1. Dr. Šimun Šubic, profesor u sveučilištu u Gradcu. (1867., 25. srp.)
2. Martin Sekulić, umirovljen profesor u Zagrebu. (1873., 24. stud.)
3. Dr. Fr. I. Studnička, sveučilištni profesor u Pragu. (1883.)
4. Dr. Fr. Vejdovský, sveučilištni profesor u Pragu. (1885., 16. pros.)
5. J. M. Žujović, profesor velike škole u Biogradu. (1886., 16. pros.)
6. Nikolaj Aleksandrovič Menšutkin, profesor u c. sveučilištu u Petrogradu. (1886.)
8. Dimitrija Nešić, senator u miru u Biogradu. (1890., 4. pros.)
9. Gjuro Zlatarskij, profesor u velikoj školi u Sofiji. (1890.)
10. Dr. Dragutin Kramberger-Gorjanović, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1891., 7. pros.)
11. Dr. C. Lepaige, profesor u sveučilištu u Liège-u. (1891.)
12. Sima Lozanić, senator u miru u Biogradu. (1894., 12. prosinca.)
13. Dr. Vladimir Varićak, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1894.)
14. Dr. David Segen, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1894.)
15. Dr. Eduard Weyr, profesor u češkoj politehnici u
P ragu. (1895., 16. pros.)

16. Dr. Antun Heinz, profesor u sveučilištu u Zagrebu. (1897., 16. pros.)
17. Dr. Mihajlo Petrović, profesor u velikoj školi u Biogradu. (1897.)

Umrli članovi:

Počastni:

1. Dr. *August Schleicher*, profesor u sveučilištu, 17/12. 1869. u Jeni.
2. Dr. *Jan Emanuel Purkině*, profesor u sveučilištu, 29/7. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, pražki arkivar, 21/10. 1871. u Pragu.
4. Dr. *Franjo Palacky*, češki historiograf, 26/5. 1870. u Pragu.
5. *Mihajlo Petrovič Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i profesor u sveučilištu, 20/12. 1876. u Moskvi.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši srbski regent, 10/8. 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator talijanski i profesor sveučilištni, 4/5. 1878. u Padovi.
8. *Ismael Ivanovič Sreznevskij*, profesor u sveučilištu, 20/2. 1880. u Petrogradu.
9. Dr. *Ami Boué*, geolog, 2/11. 1881. u Beču.
10. *Aleksander Vaclav Maciejowski*, profesor u sveučilištu, 10/2. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, 1/8. 1899. u Puhakovcu.
12. Dr. *Franjo Miklošič*, umir. sveučilištni profesor, 7/3. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburžki*, umir. c. kr. satnik, 5/2. 1892. u Vinkovcih.
14. *Jakub Karlovič Grot*, carski ruski tajni savjetnik i podpredsjednik carske ruske akademije nauka, 6/6. 1893. u Petrogradu.
15. Dr. *Dionizij Stur*, ravnatelj c. geolgijskoga zavoda, 9/10. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 10/9. 1894. u Rimu.
17. *Aristo Aristovič Kunik*, c. ruski tajni savjetnik i akademik u Petrogradu, 30/1. 1899.

U razredu filologijsko-historijskom:

a) Pravi:

1. *Ivan Brčić,* profesor, 14/4. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac,* književnik, 18 6. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić,* sveučilištni profesor, 5 12. 1878. u Zagrebu.
4. Dr. *Gjuro Daničić,* profesor slavenske filologije u velikoj školi u Biogradu, redaktor akademijskog rječnika, 15/11. 1882. u Zagrebu.
5. Dr. *Lavoslav Geitler,* sveučilištni profesor u Zagrebu, 2/6. 1885. kod Beča.
6. Dr. *Frano Rački,* predstojnik razreda, opat i kanonik prvostolne crkve, 13/2. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić,* umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 19/10. 1896. u Starom gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec,* umir. gimnazijski profesor, knjižničar, 15/3. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Petar Matković,* umir. zagr. sveučilištni profesor, 26/3. 1898. u Beču.

b) Dopisnici:

1. *Vinko Pacel,* tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel,* sveučilištni profesor, 17/9. 1871. u Pragu.
3. *Aleksander F. Gilferding,* drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Novostrujev,* prof. duh. akademije, 1873. u Moskvi.
5. Dr. *Janko Šafařik,* član državnoga savjeta, 20/7. 1876. u Biogradu.
6. *August Bielowski,* historiograf, 10/11. 1876. u Lavovu.
7. *Sergij Mihajlovič Solovjev,* c. ruski tajni savjetnik, profesor u sveučilištu, 16/10. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevskij,* profesor u sveučilištu, 11/30. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanovič Kostomarov,* član arheografske komisije, 19/4. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksander Vasiljevič Gorskij,* rektor duh. akademije, 23/10. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksijevič Lavrovskij,* školski popečitelj, 19/2. 1886. u Petrogradu.

12. *Josip Jireček*, umirovljen c. kr. austrijski ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik českoga učenoga družtva u Pragu, 25/11. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, umirovljen tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 25/4. 1893. u Zagrebu.
14. Dr. *Ivan Broz*, profesor kr. velikoga gimnazija, 7/12. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinskij*, profesor carskog sveučilišta u Varšavi, 26/8. 1896.
16. Dr. *Ivan Črnčić*, nadpop sv. Jeronima u Rimu, 7/1. 1897. u Rimu.
17. O. *Euzebij Fermendžin*, analista reda o. Franjevaca, 25/6. 1897. u Našicah.
18. *Nikifor Dučić*, arhimandrit, član srpske akademije, 6/3. 1900. u Biogradu.

U razredu filosofijsko-juridičkom:

a) Pravi:

1. Dr. *Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 12/9. 1874. u Mletcih.
2. Dr. *Jovan Subotić*, odvjetnik, 28/1. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kod kr. zemaljske vlade, 20/3. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagr., 6/8. 1889. u Zagrebu.
5. Dr. *Mirko Šuhaj*, prisjednik kr. stola sedmorice, 30/11. 1889. u Budimpešti.
6. Dr. *Blaž Lorković*, sveučilištni profesor, 17/2. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogović*, umir. kr. ministarski savjetnik, 4/5. 1893. u Zagrebu.
8. Dr. *Pavao Muhić*, umirovljen predstojnik kr. vladnoga odjela za bogoštovje i nastavu, 17/10. 1897. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Miloš Popović*, pisac, 8/8. 1879. u Biogradu.
2. *Medo* knez *Pucić*, vlastelin, 1/7. 1882. u Dubrovniku.
3. Dr. *Romuald Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator, 28/9. (po st.) 1890. u Varšavi.
4. Dr. *Gustav Wenzel*, umirovljen sveučilištni profesor i član velikaške kuće ugarske, 24/11. 1891. u Budimpešti.
5. *Vaclav Brandl*, zemalj. arkivar u Brnu, 5/12. 1901.

U razredu matematično-prirodoslovnom:

a) Pravi:

1. *Živko Vukasović*, školski nadzornik kod vlade za hrvatsko-slavonsku Krajinu, 10/8. 1874. u Zagrebu.
2. Dr. *Janez Bleiweiss*, predsjednik Matice slovenske, 22/11. 1881. u Ljubljani.
3. Dr. *Josip Šloser-Klekovski*, odsječni savjetnik kod kr. zem. vlade, 28/4. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umirovljen veliki župan, 17/3. 1893. u Zagrebu.
5. Dr. *Gjuro Pilar*, profesor u kr. sveučilištu Franje Josipa I., 19/5. 1893. u Zagrebu.
6. Dr. *Bogoslav Šulek*, tajnik akademije, 30/11. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, predsjednik akademije, 26/7. 1900. u Zagrebu.

b) Dopisnici:

1. *Franjo Erjavec*, profesor c. kr. velike realke u Gorici, 13/1. 1877.
2. Dr. *J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu, predsjednik kr. srpske akademije nauka, 7/3. 1888. u Biogradu.
3. Dr. *E. Weyr*, sveučilištni profesor u Beču, 4/12. 1893.
4. Dr. *Bogoslav* pl. *Jiruš*, profesor u češkom sveučilištu u Pragu, 16/11. 1901.

II.

RAZREDNE I ODBORSKE SJEDNICE
TIEKOM GOD. 1901.

Sjednice razreda filologijsko-historijskoga.

Dne 20. siečnja 1901.

Predsjednikom razrednim za god. 1901. bude izabran dr. *Milivoj Šrepel.*

Dne 20. veljače 1901.

Prihvaćaju se predlozi predstojnika dra. *M. Šrepela*, da se za zbornik „Gradja za povjest književnosti hrvatske" prime: 1. Latinske pjesme najstarijega našega humaniste, dubrovačkoga kancelara *Lorensa*, koje je voljan za onaj zbornik izpisati član dopisnik dr. *Milan vitez Rešetar*, i to izbor onih pjesama, koje se tiču Dubrovnika i dubrovačkih obitelji, a ostale će se samo napomenuti; 2. „Pjesmarica hrvatska iz XVIII. vieka", koju je poslao g. kapelan Zlatko Kolander; 3. da se za isti zbornik pribave od g. Kaznačića u Dubrovniku: autografi pjesama Antuna Kaznačića i ovoga prievodi logike Gallupi-jeve i njeke razprave o duši.

Povladjuje se predstojniku dru. *M. Šrepelu*, što je pozvao dra. *Medinija*, gimn. profesora u Dubrovniku, da bi poslao akademiji svoje ponudjene razpravice: 1. „O nepoznatih dosad piscih u dubrovačkom rukopisu god. 1507"; 2. „Rekonstrukcija Držićeve komedije ‚Pjerin', i talijanski izvor ‚Arkulina'".

Po predlogu dra. *Musića* odlučuje razred — s razloga, što akademija žalibože još nema IV.a razreda, za koji bi pristajali prievodi znatnih umotvorina iz svjetke književnosti, — da se ne može primiti prievod Sakuntale prof. g. *Karla Glasera* u Trstu.

Radi češćih upita prinosnikâ zborniku „Gradja za povjest književnosti hrvatske" ustanovljuje razred, da po §. 36. akademijskoga poslovnika može svaki prinosnik onoga zbornika, ako to zaželi, dobiti 50 posebnih otisaka svojega priloga.

Povladjuje se predsjedniku *T. Smičiklasu*, što je u poziv za sakupljanje gradje iz župničkih „Libri memorabilium" uvrstio i tu zamolbu, da bi se akademiji javilo, ako se nadju u župnom uredu ili medju crkvenimi knjigami kakovi (stariji) rukopisi.

Dne 27. veljače 1901.

P. Budmani čita svoju razpravu: „Držićeva komedija Pjerin". Razred odluči, da se razprava tiska u Radu.

Dne 30. ožujka 1901.

Po izvještaju i priedlogu dra. *Maretića* i dra. *Šrepela* prima se u Rad razprava g. *Gjorgja Magaraševića*, gimn. profesora u Karlovcih, „Rad dra. Jovana Subotića na školskoj knjizi".

Po priedlogu i izvještaju dra. *Šrepela* prima se u Rad razprava g. *Rudolfa Strohala*, ravnatelja u realnom gimnaziju u Rakovcu, „Jezične osobine u kotaru karlovačkom".

Glede jur prihvaćene za Rad razprave dra. *Vukčevića* „Jezik u Kerečkom" prima razred predlog izvjestitelja dra. *Musića* i dra. *Šrepela*, da pisac u svojoj razpravi prije tiskanja izostavi ili izpravi njeke izreke.

Dne 5. lipnja 1901.

U slavu 400-godišnjice Marulićeve „Judite“ čita predstojnik dr. *M. Šrepel* svoju razpravu „O Marku Maruliću“. Razred odluči, da se razprava ima tiskati već u drugoj poli god. 1901. umjesto starije razprave istoga akademika „O Nikoli Zrinskom Sigetskom u hrvatskoj književnosti“, ako bi ova razprava došla na red jur u toj drugoj poli god. 1901.

Prihvaća se predlog predsjednika *T. Smičiklasa* o Makuševljevoj sbirci (u četiri toma) prepisanih listina iz talijanskih arkiva, koji se prepisi tiču poslovâ Venecije s Dubrovnikom.

Ravnatelju rakovačkoga realnoga gimnazija *Rudolfu Strohalu* ima se poslati zahvala, što je akademiji poklonio eksemplar djela: „A. Dalmatin i S. Istrijanin: Drugi del postile. V Ratisponi 1568“.

Dne 3. srpnja 1901.

Poslie duljega viećanja o tom, koje bi stručnjake trebalo predložiti akademiji za nove članove razredne — a razredu predlagahu po kojega dr. *Maretić*, dr. *Musić* i *Vj. Klaić* — odluči razred: da se imadu akademiji predložiti: dr. *Franjo Iveković* za počastna člana, *Rudolf Strohal* i dr. *Dane Gruber* za dopisnike; pismene predloge akademiji sastavit će o dru. Ivekoviću dr. Musić, o Rudolfu Strohalu dr. Maretić, a o dru. Dani Gruberu T. Smičiklas.

Predstojnik dr. *Šrepel* iznosi pitanje, koje se je povodom proslave Marulićeve nametnulo, naime o slici, grbu i grobu Marka Marulića, pak spominje glede slike Marulićeve, da mu je nedavno pisao počastni član ravn. *Franjo Bulić*, da je bio prije desetak godina dru. *Račkome* iz Splita savjetnik Maroli poslao njeku sliku Marka Marulića. Pošto pred-

*

sjednik *T. Smičiklas* izjavi, da u korespondenciji dra. Račkoga nije našao spomena o slici Marulićevoj, odluči razred, da ima književni tajnik potražiti u akademijskih „Ljetopisih“ za god. 1888., 1889. i dalje do smrti dra. Račkoga, ima li gdje spomena o slici Marulićevoj. (Nema.)

Po predlogu predstojnika dra. *Šrepela* razred odluči, da se ima prečastnome duhovnome stolu nadbiskupije zagrebačke poslati zahvala, što je dozvolio veleč. g. župniku Levinu Kollayu, da se iz župne knjižnice u Slavetiću preda akademiji u vlastničtvo rukopis stare kajkavske drame „Nije vsaki cepeliš za vsaku nogu“. Predstojnik razredni i predsjednik kazuju o akademijinom nastojanju za sabiranje „Libri memorabilium“ i starih rukopisa po župah one nadbiskupije.

U oduljoj razpravi glede pribiranja gradje za zbornik „Gradja za povjest hrvatske književnosti“ napominju se njeka stara izdanja M. Marulića, koja ima g. Mirko Breyer u Križevcih; kaže se potreba pretiska Mihanovićevih brošura i inih znatnih prigodnih publikacija prije g. 1835., kao što su n. pr. Vrhovčeva okružnica o sabiranju narodnih pjesama, njegova prigodna pjesma od g. 1818. i t. d.

Ustanovljuje se red, kojim se u razrednom Radu za drugu polu ove godine 1901. imadu tiskati razprave, koje su primane u razdoblju od 13. studenoga 1900. do 5. lipnja 1901.

Dne 11. listopada 1901.

Priposlani nagradni razpis Petrogradske akademije znanosti (br. 142.—1901.) prima se na znanje.

Čita se izvještaj Vj. Klaića i T. Smičiklasa o razpravi prof. dra. Gavre Manojlovića „Jadransko primorje u IX. stoljeću". Po predlogu izvjestiteljâ razred odluči, da se razprava, u sadanjem izpravljenom obliku, prima u Rad.

Prihvaćajući predlog izvjestiteljâ dra. Maretića i dra. Šrepela odluči razred, da se razprava dra. Nikole Andrića „O životu i književnom radu Pavla Solarića", primi u Rad, pošto je pisac razpravu izpravio, a do tiska može ju, gdje treba, upodpuniti.

Predstojnik dr. *Šrepel* predaje razpravu ravn. Rudolfa Strohala „O jeziku hrvatskih protestanata Antuna Dalmatina i Stipana Istrijanina" uz izjavu piščevu, da će gradju razpravnu proširiti prema mienju izvjestitelja dra. *Maretića*, koje mu je bilo javljeno. Razred odluči, da predstojnik prema tome zatraži od razpravnika dopunu.

Gm. Mihom Kusijanovićem učinjeni prepis tragedije „Filomena" (tobože od I. Gundulića) predaje se na izvještaj P. Budmanu i dru. Šrepelu, a prepisnik se ima zamoliti, da za pregledbu pošalje i izvornik.

Predstojnik dr. *Šrepel*, napomenuvši potrebu, da bi se u „Starih piscih hrvatskih" što prije izdao Vitezović, javi, da će zamoliti prof. dra. Aranzu, da bi 1. spjev Marulićeve (latinske) Davidiade, koji je on odkrio, priobćio u „Gradji hrv. knjiž.".

Predstojnik dr. *Šrepel* predaje poslanu veleč. g. Josipom Ptašnikom, upravljateljem župe u Tinjanu u Istri, sbirku fotografijâ iz Istre i rukopis folklorski (t. j. nacrt „Narodni život Hrvata i Slovenaca u Istri") (br. 113.—1901). Po razrednoj odluci zatražit će se o toj sbirci mnienje urednika folklor. zborniku, dra. Radića.

Prihvaća se predlog predstojnikov, da se od g. Kaznačića kupe za zbornik „Gradja itd." dvie knjižice: Casotti, Istrija i Dalmacija 1840., i „Il regimento reale dalmato, 1806—1814.".

Dne 26. listopada 1901.

Prof. dr. *Nikola Andrić* čita svoju razpravu „O životu i književnom radu Pavla Solarića". Razprava će se tiskati u Radu.

Dne 8. prosinca 1901.

U razpravi o razrednom proračunu za god. 1902., kako ga je sastavila uprava, prihvaća se predlog *T. Smičiklasa*, da se imadu tiskati Krčelićeve Annuae, i to prvi dio za god. 1901., a drugi za god. 1902., svaki po 20 tiskanih araka, sa slikom Krčelićevom; ostali se razredni proračun prihvaća, kako je predložen.

Poslie poduljega viećanja razred odluči, da se skupnoj sjednici ima predložiti ova odluka: Pisac, čiju je radnju razred primio te je ona **predana upravi posve spremna za tisak,** ima pravo tražiti, da mu se izplate tri četvrtine nagrade.

Predstojnik dr. *Šrepel* javlja, da je prof. dr. Dane Gruber predao svoju razpravu „Borba Ljudevita I. s Mlecima za Dalmaciju 1348.—1356.", i da će ju, pošto bude ocienjena, pisac čitati u skoroj javnoj sjednici.

Nadalje javlja predstojnik, da su akademijskoj knjižnici poklonili: g. Dušan pl. Preradović dvie knjige, i to: „Rewa, de s. coronae regni Hungariae ortu commentarius. Tyrnaviae, 1732.", i: „Wicquefort, L'ambassadeur et ses fonctions. A la Haye 1680/1. (dva svez.)"; zatim akademik I. Tkalčić rukopis stare drame „Tamburlanović", g. kapelan

Zlatko Kolander „Cantus latino-croatici“ (iz XVIII. vieka), a sam predstojnik dr. Šrepel rukopis stare drame „Velikovečnik“. Uprava ima se za poklone zahvaliti.

Sjednice razreda filosofijsko-juridičkoga 1901.

Dne 10. veljače 1901.

Predstojnikom razrednim za god. 1901. bude opet izabran *Milovan Zoričić*.

Predstojnik *M. Zoričić* predloži, neka se izradi i troškom akademije izdade statistička monografija o žiteljstvu Hrvatske i Slavonije. Poslie potanka razpravljanja razred prihvati predlog predstojnikov o izradbi statističke monografije „Miena i sastav žiteljstva Hrvatske i Slavonije“, a potanji posao o priredbi i načinu izdavanja takove monografije povjerava se predstojniku M. Zoričiću i pravome članu dru. F. Vrbaniću.

Dne 1. srpnja 1901.

Kako u ovogodišnjoj svetčanoj sjednici ima, po redu, čitati razpravu član ovoga razreda, to izjavlja predstojnik *M. Zoričić*, da će on u toj sjednici čitati razpravu iz područja statistike.

Sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga 1901.

Dne 21. ožujka 1901.

Po predlogu razrednoga predstojnika dra. *M. Kišpatića* odlučuje se o zamolbah, koje su stigle razredu za podpore radi prirodoznanstvenoga iztraživanja, da se skupnoj sjednici ima predložiti: da se iz ovogodišnje proračunske dotacije (600 K.), namienjene onoj svrsi, i iz prištedaka dade: a)

akademiku S. Brusini podpora od 400 K za znanstveno putovanje po Slavoniji i Bosni, b) Ferdi Kochu, učitelju realnoga gimnazija u Vukovaru, 200 K za iztraživanje Motajice planine, i c) dru. I. Gnezdi u Pakracu 200 K za izvedbu znanstvene radnje iz organske kemije.

Sjednice folklorskoga odbora 1901.

Dne 25. siečnja 1901.

Po predlogu predsjednika *T. Smičiklasa* bude izabran članom ovoga odbora dopisnik član akademije dr. Brunšmid.

Ugovor s urednikom „Zbornika" drom. A. Radićem produljuje se do konca g. 1901.

Staviviši predsjednik na razpravu predlog, koji je bio dr. *Janeček* iznio u skupnoj sjednici, naime: „neka akademija potakne osnutak hrvatskoga etnografijskoga muzeja u Zagrebu", povede se dulja razprava, u kojoj iznošahu svoje predloge i misli predsjednik i članovi dr. Arnold, dr. Brunšmid, S. Brusina i urednik dr. Radić. Izabra se pododbor (s pročelnikom S. Brusinom), koji će izraditi osnovu za priredbu hrvatske etnografijske izložbe i za osnutak hrvatskoga etnografijskoga muzeja; a po pododborovih odlukah o toj osnovi sastavit će urednik dr. Radić spis, koji će se, pošto ga odobri folklorski odbor i skupna sjednica, tiskati u Zborniku za prvu polovicu g. 1901.

Dne 4. srpnja 1901.

1. *S. Brusina* javlja, da je izabrani pododbor počeo raditi ter sabirati podatke za izvršbu svoga zadatka.

2. Po predlogu predsjednika *T. Smičiklasa* prihvaća odbor naknadne tražbine urednika dra. Radića (u njegovu pismu na predsjednika).

3. Glede tegoba urednika dr. Radića (u istom pismu) odluči odbor po predlogu predsjednikovu, da se u sljednjoj skupnoj sjednici ima najaviti potreba, da se u buduće godišnje proračune uvrštuje i svota potrebna za nagradjivanje folklorskih prinosa.

4. Napomenuvši predsjednik potrebu, da urednik Zbornika nastavi slavensku folklorsku bibliografiju, kako ju je bio počeo, i podsjetivši na ugovorne odluke i očekivanja u tom pogledu, izjavi dr. *Radić*, da će o tom nastojati.

5. Zbornikov urednik dr. *Radić* čita svoje (zapisniku sjedničkome priklopljeno) „Izvješće“ o folklorskoj gradji, (kako je dolazila od 1. lipnja 1900. do 4. srpnja 1901.), i pridane tome izvještaju predloge svoje, kako bi se posao folklorski nasporio.

Glede nagradâ za nove folklorske prinose da ne može staviti predloga, pošto da, po skorijoj uredbi, ne vodi on evidencije. Zato odbor odluči, da akademijska pisarna iz dosadanjih urednikovih „Izvješća“ izpiše sve prinosnike i nagrade, koje su kojemu prinosniku dopitane i plaćene.

Glede nagrade g. učitelju Bartolu Juriću (u Komletincih) za još ne tiskani dio njegove gradje veli urednik, da ne može proračunati nagrade, dok ne bude taj ostatak gradje tiskan.

Nagradu, koju bi još imao dobiti g. Bortulin iz Cresa, izračunat će predsjednik s urednikom.

6. Da bi se uvećao mar prinosnikâ za folkloru, odluči odbor, da se unapredak svakome prinosniku folklorske gradje šalje otisak one svezke Zbornikove, u kojoj ima njegova priloga, a i naknadno imadu se po-

slati Zbornikove svezke prinosnikom po onom pravilu.

7. Urednik Zbornikov javlja, da je izvrstnu gradju o Poljicih (kod Splita) — onako znatnu i vriednu za one krajeve, kako je Lovretićeva za Slavoniju — poslao g. župnik u Jesenicah poljičkih don Frano Ivanišević, koji želi, da bi urednik onamo došao radi te gradje i radi fotografijskih slika za nju. Odbor odluči, da uprava ima uredniku dru. Radiću dati potrebni trošak za njegov put u Poljice ove jeseni, i zamoliti parobrodarsko družtvo ugar.-hrvatsko u Rieci za putne pogodnosti njemu.

8. Javivši urednik, kakvu je krasnu i znatnu gradju akademiji ponudila gospodjica nadučiteljica Lina Bielićka — a poslala je jur sada liepu sbirku poslovica — odlučuje odbor o načinu i redu izdavanja te gradje, za koju će se odlična gospodjica zaprositi, da bi ju akademiji poslala.

9. O novoj uredbi za sabiranje folklorske gradje, kako predlaže urednik u zaglavku svoga „Izvješća", prihvaća odbor mnienje predsjednika T. Smičiklasa i odbornika S. Brusine, da bi se onakova nova uredba mogla provesti samo uza zamišljeni hrvatski etnografijski muzej.

Sjednice galerijskoga odbora 1901.

Dne 10. veljače 1901.

Prema stručnome mnienju galerijskoga ravnatelja *N. Mašića* i odbornika *S. Brusine* odluči se, da se pet starih slika, (koje su prije njekolike godine amo bile poslane), vrati župniku u Drnišu, jer se slike, premda su inače vriedne za galeriju, ne mogu u nju smjestiti

s razloga, što bi se iz njih raztočni crv mogao raz-
širiti po galeriji.

Prihvaća se predlog ravn. *N. Mašića*, da se sličica, — koju je bio g. 1898. amo poslao g. fra Misić iz Dalmacije na prodaju, a o kojoj je, pošto je g. Kočonda nije mogao utržiti, sada javio vlastnik, neka se pod koju god cienu proda, — kupi za galeriju troškom od 30 for.

Po predlogu predsjednika *T. Smičiklasa* odlučuje se glede javljene amo dražbe slikâ na Trsatu iz ostavine grofa Nugenta, da ravnatelj N. Mašić prije dražbe razvidi slike, pa da se prema njegovu izvještaju stvori daljnja odluka.

Dne 27. veljače 1901.

Prema izvještaju ravnatelja *N. Mašića* o slikah na Trsatu, od kojih da bi dvie Medulićeve bile vriedne za galeriju, odluči odbor, da se skoroj skupnoj sjednici ima predložiti dozvola potrebne svote za nabavu onih dviju slika, i da predsjednik uznastoji naprositi odlične hrvatske rodoljube na Rieci, ne bi li i oni koju sliku iz Nugentove ostavine nabavili za akademiju. (Dražba se ova odgodila.)

Dne 24. studenoga 1901.

Prima se do znanja izvještaj ravnatelja *N. Mašića* o poslovanju god. 1901.

Po predlogu ravnateljevu odlučuje se, da se ima kupiti za galeriju jedna slika (studija ženska) g. Paška Vučetića za 300 K, ako on pristane.

III.

SKUPNE SJEDNICE.

Dne 20. siečnja 1901.

Čita se visoki odpis preuzvišenoga gosp. bana, da je Njegovo c. i kr. ap. Veličanstvo previšnjom odlukom od 7. siečnja 1901. blagoizvoljelo potvrditi izbor Tadije Smičiklasa za predsjednika akademije.

Ovjerovljuju se zapisnici: VIII. skupne sjednice od 11. studenoga, glavne skupštine od 13. prosinca, i svetčane sjednice od 15. prosinca god. 1900.

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje odluke I. razreda od 3. prosinca 1900. o primljenoj razpravi, i odluke III. razreda od 7. prosinca 1900. o primljenih razpravah i o prestanku posebnoga odbora za hrvatsku faunu; prima se na znanje.

Biraju se za god. 1901. odbornici u stalne akademijske odbore onako, kako su prikazani na str. 6. i 7. ovoga Ljetopisa.

Po predlogu dra. G. Janečka preporuča se folklorskome odboru, da prouči pitanje o osnutku narodopisnoga muzeja, i da svoj predlog o tom podnese skupnoj sjednici.

Prema starijoj akademijskoj odluci (u skupnoj sjednici 7. veljače 1897.) odlučuje se i opet, da na dan 4. veljače 1901. glavom čestitaju rodjendan preuzvi-

šenome gospodinu pokrovitelju predsjednik i prvi tajnik.

Po predlogu dra. A. Musića odlučuje se zamjena publikacijâ, i to: Orenburžkoj učenoj arhivnoj komisiji slat će se Ljetopis i „Monumenta" jedna i druga; ljubljanskome časopisu „Zvonu" Ljetopis, Rad I. i II. razreda, Zbornik folklorski, i „Gradja za povjest hrvatske književnosti". — Po predlogu istoga člana odlučuje se, da će se zamjena publikacijâ zaprositi od bavarske akademije u Monakovu, od pruske u Berlinu, i od „učenoga družtva" u Göttingenu.

Po predlogu tajnika dra. Vrbanića odlučuje se, da se, prema molbi „Družtva hrvatskih književnika", tome družtvu poklone sve akademijske knjige, koje su izašle do konca god. 1899. — a kojih ima u zalihi više od po 20 otisaka —, ali za kasnije publikacije stoji družtvu na volju obična godišnja predplata.

Prima se na znanje zahvalnica „Djačkoga pripomoćnoga družtva za gimnazij u Pazinu" za darovane akademijske publikacije, a priposlana uza to izkaznica, da je družtvo upisalo akademiju za svoga člana utemeljitelja, pohranjuje se medju spise pod br. 224—1900.

Na zamolbu „Brodskoga odbora" za podizanje spomenika Matiji Mesiću, pokojnome zaslužnome akademiku, odlučuje se, iz prištedaka od god. 1901., prinos od dvie sto kruna.

Dne 1. ožujka 1901.

Primaju se do znanja: izbori razrednih predstojnika, i prihvat jedne razprave u I. razredu za Rad.

Po predlozima folklorskoga odbora (iz sjednice od 25. siečnja o. g.) bira se član dopisnik prof. dr. Josip Brunšmid za odbornika folklorskoga, a produljuje se ugovor s urednikom Zbornika folklorskoga drom. A. Radićem onako, kako je postojao do konca god. 1900., dalje do konca god. 1901.

Prima se do znanja i ona odluka folklorskoga odbora, kojom se izabraše S. Brusina, dr. J. Brunšmid i dr. A. Radić u poseban pododbor, koji ima izraditi potanku osnovu za priredbu hrvatske etnografijske izložbe i za osnutak hrv. etnografijskoga muzeja.

Prema čl. 15. akademijskih pravila budu izabrani dr. A. Musić i dr. A. Mohorovičić za preglednike računâ akademijske uprave za god. 1900. i računâ akademijske knjižare o prodanih knjigah iste godine 1900.

Prima se predlog tajnika dra. Vrbanića o potrebnih preuredbah u prostorijah za akademijsku upravu, i to: da se sadanja tajnička izba preuredi za predsjednika, sadanja mala sjednička dvorana pregradi u dvie izbe, te bi po jedna bila za po jednoga tajnika, a sadanja izba galerijskoga ravnatelja da se uredi tako, da bude prikladna i za akademijske sjednice (nejavne) i za poslovanje ravnateljevo. Trošak za takovu preuredbu — izuzevši potrebno novo pokućstvo za predsjedničku izbu — iznosit će oko 1200 K.

Prima se do znanja, da je Galičko-ruska Matica u Lavovu pozvala akademiju k proslavi 80-godišnjice galičko-ruskoga povjestničara, arheologa i filologa Antuna Štefanoviča Petruševiča, a da je akademijska uprava k toj proslavi brzojavom čestitala

Galičko-ruskoj Matici, pak se ta pismom od 4. veljače o. g. zahvalila.

Prema pozivu „Družtva hrvatskih književnika“ budu u odbor za proslavu 400-godišnjice hrvatske književnosti izabrani akademici P. Budmani i dr. F. Marković.

Po predlogu tajnika dra. Vrbanića dat će se obćini Jelsi u Dalmaciji — prema njezinoj zamolbi — za tamošnju čitaonicu akademijske publikacije, koje su izašle do konca god. 1894., uz popust od 30% i uz izplatu u tri godine, kasnije pak publikacije uz običnu godišnju predplatninu.

Prihvaća se predlog galerijskoga odbora, da galerijski ravnatelj podje u Trsat k dražbi umjetnina, koje su ostavina grofa Artura Nugenta, sa svotom odredjenom za eventualnu cjenu kupnju njekih slika, a uzetom iz prištedaka od g. 1900. i iz izvanredne prodaje akademijskih knjiga; ujedno da se ova odluka javi preuzvišenome gospodinu pokrovitelju sa molbom za pripomoć u napomenutu svrhu.

Dne 28. travnja 1901.

Primaju se do znanja odluke I. razreda (iz sjednice dne 30. ožujka) o prihvatu razpravâ za Rad.

Prihvaćaju se predlozi III. razreda (iz sjednice dne 21. ožujka) o podporah za prirodoslovno iztraživanje, a u svezi s tim stvara se poslie poduljega razpravljanja ova odluka: Svatko, komu akademija poda novčanu podporu za znanstveno iztraživanje, dužan je: a) akademiji poslati **izvještaj** o tom svojem iztraživanju, a razred će, u čije područje spada, odlučiti o tom, hoće li se izvještaj tiskati u spisih akademijskih; b) o istom poslu poslati akademiji znanstvenu **razpravu**,

čim ju svrši, a razred će odlučiti o njezinu tiskanju u spisih akademijskih.

Povladjuje se tajniku dru. Vrbaniću izvještaj (br. 71—1901.) o računih gospodarstvene uprave za god. 1900., i prima se njegov predlog, da se od viška u iznosu od 13.720·85 K pričuva 1216 K za VIII. svez. „Monumenta hist. jur.“ a 1117 K za folklorski Zbornik, a glede ostatka da akademija odredi u potrebi. Prima se do znanja i izvještaj istoga tajnika o računih akademijske knjižare „Dioničke tiskare“ glede prodanih knjiga tiekom god. 1900. (za 2311·80 K, od kojih je akademiji, odbijajući pogodjeni 3% popust, izplaćeno 1618·26 K).

Ujedno se po izvještaju (br. 82—1901.) i predlogu revizijnoga odbora, koji je prema odluci akademije pregledao napomenute račune, daje tajniku dru. Vrbaniću absolutorij za god. 1900., i izjavlja mu se priznanje ter zahvala akademije za uzorno upravljanje njezinih financijnih poslova.

Prima se do znanja zahvala c. kr. sveučilišta u Černovicah za čestitku, koju je bila akademija odaslala k proslavi 25-godišnjice onoga sveučilišta, a njegov sada priposlani proslavni spomen-spis predaje se akademijskoj knjižnici.

Knjižničar dr. A. Musić izviešta: 1. da je kr. akademija znanosti u Berlinu izjavila svoju pripravnost na zamjenbu publikacija s ovom akademijom, i to tako, da će berlinska akademija poslati ovoj svoje „Abhandlungen“ počevši od god. 1880. i slati ih u napredak, ako njoj ova akademija pošalje svoja dosadanja „Djela“ i „Monumenta spectantia histor. Slav. mer.“ te „Monumenta histor. jurid.“, ter ako joj tê publikacije bude slala

i u napredak; 2. da je bavarska kr. akademija znanosti u Monakovu izjavila pripravnost slati u napredak sve svoje publikacije, ako njoj ova akademija bude slala uz ostalo i „Rječnik“; 3. kr. družtvo znanostî u Göttingen-u da je pripravno slati takodjer svoje „Nachrichten der mathematisch-naturwissenschaftlichen Klasse“, ako njemu ova akademija bude slala sve svoje publikacije. — Po predlogu dra. Musića akademija prihvati onakovu zamjenbu publikacijâ.

Po želji učenoga družtva „Mathematisch-naturwissenschaftlicher Verein“ u Stuttgartu odlučuje se zamjenba Rada III. razreda i Ljetopisa za publikacije onoga družtva.

Českome narodopisnome muzeju u Pragu poslat će se po njegovoj želji naknadno sve dosad izašle svezke „Rječnika“, a slat će se njemu u napredak i „Rječnik“ uz ostale publikacije, koje akademija dosad zamjenjivaše za muzejne.

Po predlogu dra. M. Kišpatića, predstojnika III. razreda, slat će se geoložkome zavodu velike škole u Beogradu u zamjenu za njegove publikacije Rad III. razreda, a poslat će mu se naknadno i sve svezke Rada III. razreda, odkako je počela posebna numeracija njihova.

Prema zamolbi načelnika u Jelsi g. N. A. Dubokovića odluči se, da se obćini Jelsi daju sve akademijske knjige, koje su izašle do konca god. 1894., za svotu od 198 for. 24 nč., za koju su one bile prijašnjih godina prodavane osobitom prilikom.

Dne 13. listopada 1901.

Povladjuje se izvještaj financijnoga odbora (br. 89—1901.) o odpisu visoke kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 30. travnja 1901. br. 3545, kojim se je akademiji dostavio izkaz o imovnom stanju i rukovodjenju te konačnom obračunu dohodaka akademijske zaklade za god. 1901.

Čita se odpis visoke kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, od 7. srpnja 1901. br. 5691, kojim se priobćuje, da je računarski ured kr. zemaljske vlade brojevno izpitao i u redu pronašao priegled računâ o upravi dohodaka akademijskih za god. 1900.

Prema akademijskim pravilom primaju se do znanja predlozi I. razreda (iz sjednice dne 11. listopada) o imenovanju novih članova, a razpravljat će se o predlozih u sljednjoj skupnoj sjednici.

Primaju se do znanja odluke I. razreda (iz sjednicâ dne 5. lipnja i dne 11. listopada) o razpravah prihvaćenih u Rad.

Prihvaća se predlog predsjednika T. Smičiklasa, da se I. razred ovlasti izdati za g. 1901. mjesto „Dubrovačkoga statuta“ — koji ne može biti dotiskan za dobe — drugo koje djelo, kao jednu svezku „Monumenata“.

Prihvaća se predlog knjižničara dra. Musića, da u napredak bude knjižnica obćinstvu otvorena samo na četiri dana u tjednu, koje će knjižničar odrediti.

Tajnik dr. Vrbanić priobćuje, da je uprava akademijska povodom smrti dobrotvora akademijina, grofa Gjure Jelačića, brata slavnome banu Josipu Jelačiću, izjavila u ime akademije sažalost

preuzv. gospodji udovici pokojnikovoj, i čita njezino zahvalno pismo (br. 134—1901.). Odobrava se postupak uprave i prima se do znanja zahvalno pismo.

Povladjuje se upravi akademijskoj, što su kod odkrivanja spomenika pokojnome akademiku Radoslavu Lopašiću u njegovu rodnome gradu Karlovcu zastupali akademiju predsjednik T. Smičiklas i tajnik Vrbanić, ter su u ime akademije položili vienac na spomenik.

Po predlogu književnoga tajnika dra. Markovića naručit će se za sjedničku izbu akademijsku slika (poprsna) pokojnoga predsjednika Josipa Torbara u mladoga slikara J. Bužana, koji je akademiji jur poklonio po koju svoju sliku.

Po predlogu knjižničara dra. A. Musića i tajnika dra. Vrbanića prihvaća se zamjenbena ponuda biblioteke imperatorskoga universiteta u Kazanu tako, da će se njoj za njezine „učene zapiske“ u napredak slati Rad svih triju razreda i Ljetopis, a naknadno će joj se poslati ona djela akademijina, koja joj ne dostaju, u zamjenu za one svezke „učenih zapisaka“, kojih ova akademija nema.

Uprava „Bihača“, družtva u Splitu za iztraživanje domaće poviesti, šalje dva izvještaja o nadgrobnom spomeniku hrvatske kraljice Jelene, a sa zamolbom za novčanu podporu. Odluka se odgadja na raspravu o proračunu za god. 1902.

Prema zamolbi „Družtva hrvatskih književnika“, koje je uza to poslalo program o svečanoj proslavi 400-godišnjice umjetnoga pjesničtva hrvatskoga, odlučuje se prinos od 400 K s naročitom namjenom, da se ta svota ima upotrebiti za spomenik pjesniku Marku Maruliću, u koju je

svrhu družtvo namienilo čist prihod svečane pozorištne prikaze i svečana pučkoga spisa; ujedno se odlučuje, da će članovi akademije pribivati onoj proslavi.

Povladjuje se naknadno (obzirom na odluku skupne sjednice u srpnju god. 1895.) akademijskoj upravi, što je dru. Luki Jeliću na njegovu zamolbu (tiekom akademijskih ljetnih praznika) ustupila na porabu jedan cliché, koji je bio otisnut u njegovoj razpravi (knj. 145. Rada) „Moći sv. Šimuna“.

O zamolbi hrvatskoga kipara g. Rudolfa Valdeca, — da bi akademija: a) dala od mjedi lievati njegov model za poprsje preuzvišenoga g. biskupa Strossmayera, ter u spomen pokroviteljeve pedesetogodišnjice biskupske postavila mjedni odljevak u svojoj palači; b) da bi prihvatila njegovu osnovu za uresbu grobne arkade dra. Franje Račkoga, — odluči se, da akademijska uprava ima s g. Valdecom potanje dogovarati o prvoj, a dogovoriti o drugoj ponudi.

Prema izvještaju tajnika dra. Vrbanića o odkazu dosadanjih najamnika akademijine kuće u Ilici br. 50 i o nudiocu kupcu iste kuće, ovlaštuje se uprava, da se s nudiocem pogadja do odredjene najniže kupovnine.

Dne 17. studenoga 1901.

Prema čl. 19. akademijskih pravila i §. 2. akad. poslovnika stavljaju se na razpravu priedlozi I. razreda (iz sjednica od 3. srpnja te 11. listopada) o novih razrednih članovih. Prema akad. pravilom bit će o priedlozih glasovanje u glavnoj skupštini.

Prima se predlog tajnika dra. Vrbanića, da bude, prema pravilom i poslovniku akademije, glavna skupština dne 12. prosinca, a svečana sjednica dne 14. prosinca. Prima se na znanje, da će ove godine

u svečanoj sjednici čitati razpravu, po obrednji, član II. razreda, i to Milovan Zoričić: „O pismenosti žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji“.

Prema zamolbi „Galičko-ruske Matice“ u Lavovu odlučuje se u napredak davati njoj u zamjenu za njezine spise akademijski Rad I. i II. razreda i Ljetopis.

Povladjuje se naknadno upravi, što je, prema pozivu hrvatskoga pjevačkoga družtva „Vile“ u Varaždinu k odkrivanju spomen-ploče bivšemu akademiku Ivanu pl. Kukuljeviću na dan 10. studenoga, zamolila člana dopisnika u Varaždinu I. Milčetića, da bi akademiju zastupao kod te svečanosti.

Prima se do znanja izvještaj tajnika dra. Vrbanića o dosadanjem postupku uprave (br. 172—1901.) u pogadjanju glede prodaje kuće akademijine u Ilici br. 50.

IV.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 12. prosinca 1901.

Predsjednik T. Smičiklas, otvorivši glavnu skupštinu, izjavi, da su po §. 6. akademijina poslovnika pozvani bili za vremena u ovu glavnu skupštinu svi pravi članovi, stanovali u Zagrebu ili izvan njega, i ustanovi, da ih je ovdje nazočnih trinaest, pak da je tim zadovoljeno odredbi §. 11. poslovnika, po kojoj treba da bude u glavnoj skupštini nazočna barem polovina pravih članova, a tih ima sada 25.

Nakon toga pročita tajnik dr. Vrbanić *pismo preuzvišenoga gospodina pokrovitelja*, koji najusrdnije pozdravlja akademiju i njezine članove. Skupština kliče: Živio pokrovitelj biskup Strossmayer!

Tajnik dr. Vrbanić predlaže **„Osnovu proračuna za god. 1902.“** *Skupština, raspravivši proračun, prihvati ga jednoglasno.*

Prema toj skupštinskoj odluci ustanovljen je **za godinu 1902. proračun akademije ovako: ukupni prihod 38.018 K, a ukupni razhod 39.366 K;** *po tom manjak od 1348 K, koji se ima pokriti iz prištedaka, ako ih bude.*

Ovako uglavljeni proračun za god. 1902. priložen je zapisniku ove glavne skupštine kao njegov sastavni dio.

U svezi s razpravom o proračunu *prihvaća glavna skupština ovaj predlog I. razreda*, koji bijaše odlučen u razrednoj sjednici dne 8. prosinca 1901.:

Pisac, čiju je radnju primio i odobrio koji razred, ter je, posve spremna za tisak, predana upravi, ima pravo tražiti, da mu se plate tri četvrtine nagrade.

Prema čl. 9. pravilâ i §. 2. poslovnika pristupa glavna skupština *k izboru novih članova.*

Kod glasanja o svakom predloženiku napose predano bude po 13 glasovnica, ter su izabrani jednoglasno:

za počastna člana: **dr. Franjo Iveković**, kanonik prvostolne crkve zagrebačke;

za članove dopisnike u razredu filologijsko-historijskom:

Rudolf Strohal, ravnatelj kr. velikoga realnoga gimnazija u Rakovcu;

dr. Dane Gruber, profesor u kr. dolnjogradskom velikom gimnaziju u Zagrebu.

V.

SVEČANA SJEDNICA

14. prosinca 1901.

1. Svečana besjeda predsjednika

TADIJE SMIČIKLASA.

Vele slavna akademijska skupštino!
Vele učena gospodo akademici!

Sretan sam što imam čast pozdraviti ovu vele slavnu skupštinu kao zamjenik našega preuzvišenoga gospodina pokrovitelja. On, otac ove akademije, pozdravlja Vas očinski i blagoslivlja Vas i Vaš rad. Mislim da ću ugoditi njemu i Vama, ako se prvim svojim govorom s ove časne stolice poklonim sjeni neumrloga našega mnogogodišnjega vodje dra Franje Račkoga. Prije devet godina govorio je posljednji put u svečanoj sjednici akademije. Oslikao nam „osvrt na dvadeset i petgodišnje djelovanje naše akademije". Sve je polje rada akademijskoga prekrilio svojim bistrim duhom, sve tamo do prvih zametaka akademije. Tko bi bio smio reći o sebi, što on o sebi reče: „da je cielo moje biće s tim zavodom kroz ovih dvadeset i pet godina najtjesnije skopčano"? Tko bi bio mogao ljepše protumačiti ime „jugoslavensko" naše akademije? „Ako se Slavenstvo" — reče on — „u svojoj plemenskoj do kraja pocjepkanosti pokazalo nesposobnim kod natjecanja s drugimi ujedinjenimi narodi, nije čudo, što su stjegonoše kod svih slavenskih plemena obrali u našem vieku upravo protivan pravac . . . Htjelo se, da se u samom imenu akademije izrazi jasno onaj zadatak, koji joj je na

polju naučnom namienjen medju srodnimi plemeni na slavenskom jugu. To ime dočim ne dira u plemenske osebine, ne vriedja plemenskih osjećaja, neka im bude zajednička zastava, oko koje se imadu na temelju narodnoga jedinstva kupiti na prosvjetnom poprištu". Tko bi bio mogao većim zadovoljstvom izricati, kako je „zastava naše akademije" — veli on — „stekla priznanje u učenom slovjenskom svietu, kada se oko nje blizu stotinu južnih, a dvadeset zapadnih i sjevernih umnika slovjenskih za prvih dvadeset i pet godina pribralo"?

Krasni broj umnih suradnika, dostignut za prvih dvadeset i pet godina, mi povećasmo za ovih devet godina. Priznajmo ipak, da nam ne dodjoše suradnici iz slavenskoga svijeta. Naša rodjena braća Srbi dadoše nam za prvih dvadeset i pet godina znamenitih suradnika. Sada se kupe oko svoje akademije u Biogradu. Nadajmo se, da će nas misao o narodnom jedinstvu nadahnuti, kako će izmed naše i njihove akademije, izmed naše i njihove i slovenske Matice nastati takovo zajedinstvo, da znamenite radove zajednički ovršujemo. Danas evo nadjoše se akademije svih naroda Europe, da njeka velika i skupocjena djela zajedno izdaju. Danas češka akademija u Pragu i poljska u Krakovu rade zajedno, da pred strani svijet iznesu plodove svoga rada. Nauka ima biti mirna i trijezna vodilica narodâ, a ogrijana čistim plamenom narodne ljubavi mora dovesti do sreće, spasa i ljepše budućnosti. — Mislimo, radimo i uzdajmo se u Boga.

Za ovo devet godina proširismo publikacije naše akademije sa novim vrstama. Osnovasmo „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena". Rusi, Česi, Poljaci i Bugari dadoše nam krasan primjer. Opća kultura evropska satire i nivelira dražesne narodne osebine i mile nam ostatke davnih vremena. Znameniti

položaj našega naroda izmed istoka i zapadne elementarnom silom prema istoku provaljujuće kulture pokazuje nam se najjasnije time, što na svoje oči gledamo ono niveliranje. Akademija je scijenila, da je prva ona zvana spasiti osebine naše iz narodnoga života, što će za koji čas biti samo uspomena. Naš je „Zbornik" pun života, pun pouke za filologa i kulturnoga historika, za juristu i medicinara, za bogoslova i državnika, za pjesnika i pripovjedača, za sve koji žele dahom narodne duše ukrasiti svoja umna djela. Zato pravom očekujemo od svega naroda pomoć za taj Zbornik.

Naša je akademija osnovala novu vrstu publikacije u svojoj „Gradji za povjest hrvatske književnosti". Ovo je prvi svoje vrsti zbornik na slavenskom jugu. Zamislite se samo u prošlost. Knjiga postaje u gradovima kraj mora. Gradovi su ti većinom pod tudjom vlasti. Ipak osvaja knjiga i daleko kopno. Ali zahujiše ljute, stoljetne krvave bure, koje prijete s korenom izčupati narod hrvatski sa zemlje otaca. Narod se raskidao i rasipao. Kulturna njegova nastojanja takodjer su rasuta. Sada treba sabrati te' listiće, koje je strašna bura kojekuda razbacala. To sada čini akademija.

Akademija je prihvatila izdavati: „Znanstvena djela za opću naobrazbu". Toga ne čine akademije velikih naroda. U njih ima svaka struka nauke svojih nakladnika. Otimlju se za učena djela namijenjena stručnim i visoko obrazovanim ljudma. Otimlju se, da predobiju za sebe vrsne stručne pisce. U nas nije se jošte rodio takov nakladnik. Potrebe su narodne prosvjete velike. U našem narodu živilo je i živi medju inteligentnim razredima osjećanje i misao, da bi tomu imala pomoći akademija. Tako su osjećali i oni plemeniti muževi oko „Prve hrvatske štedionice", kada su prigodom pedeset-godišnjice njezine poklonili našoj akade-

miji krasni dar od pet hiljada forinti. Akademija je taj dar prihvatila i obdarila narod do sada sa dvije knjige našega druga Nodila. Sada sustadosmo valjda za koju godinu, dok dohodci te zaklade pokriju troškove onih dviju knjiga i porastu da se više ovakovih djela uzmogne štampati. Mi se nadamo, da će naš narod osjećajući potrebu ove vrsti literature ovu zakladu ojačiti, da će ona procvasti i biti ponos naše narodne prosvjete.

Akademija valja napokon, da prisluškuje vjerno svakomu kucaju narodne duše. I akademija slavi četiristogodišnjicu naše umjetne poezije. I ona je posvetila jednu plemenitu radnju neumrlom Marku Maruliću. Dopustite, da mu i ja sastavim malu kitu cvijeća. Marko je Marulić najprije latinski pisac. Stekao je time svjetski glas. Bavi se svetim naukama koje zanimaju cio svijet. Ali zato ipak nije svjetski pisac. On je upravo hrvatski pisac koji piše svoja djela latinski. I sam jezik latinski neće u tih pisaca zatajiti moći porijekla narodnoga. Još će manje moći sakriti narodno osjećanje ona djela, koja je pisac na latinskom jeziku svomu poglavito narodu namijenio. Takova su djela najbitniji dio kulturne historije zapadnih evropskih naroda. Ta djela ako i ne narodnim jezikom pisana prosvjetljuju ipak narodnu svijest, a dovode narodu jaku svezu s drugim prosvjetljenim narodima

Mi ćemo to kušati i dokazati time, što ćemo ponoviti misli jednoga Marulićeva djela: Epistola domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI. Pont. Max. de calamitatibus occurrentibus et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem. Romae 1522.

Moja gospodo! Svatko nas živo osjeća, da je znamenit korak, kada jedan skromni pisac pred papom, ocem svega kršćanstva, digne svoj glas u jednoj posla-

nici i tu poslanicu objelodani svijetu. Humaniste, svijesni svoje neumrle slave, šiljahu kadgod ovakove poslanice, dapače premnogo puta kao možni kraljevi umne knjige. Navesti ćemo jedan osobito karakterističan primjer. Slavni humanista Filelfo predstavi se Mohamedu II. osvojitelju Carigrada jednom odom kao čovjek, koji sa svojim riječima pronosi neumrlu slavu. Pošiljući sultanu pjesmu, zamoli ga, neka bi pustio na slobodu njegovu punicu i dvije njezine kćeri, koje je zasužnjio pri osvojenju Carigrada. Sultanu to laskalo i pustio ih na slobodu.

I naš Marko jest kralj knjige, ali nadahnut svetinjom kršćanske poniznosti. Tek misao na slavu božju daje mu odvažnosti, da on kao mali čovjek opominje velikoga papu na najvišem prijestolju svijeta. Marko, već starac u sedamdeset i drugoj godini, nije se u humanističkom zanosu zaletio. I sam papa poznaje jamačno po djelima Marka Marulića. Marko vrši svoju dužnost. „Utisnuše mi“ — veli on — „pero u ruku suze mnoge i prejadna lica onih, što k nama svaki dan u nevolji prebjegavaju.“ Marko nam je jedan od prvih umnika hrvatskih, koji se trudi sklonuti papu, neka bi složio vladare Evrope, da pristupe riješavanju pitanja poslije prozvanoga istočnim. Marka nasljeduju poslije umnici hrvatski kroz sto i pedeset godina.

Da nam jasniji i svjetliji izadje Marko, ogledajmo najprije djéla njegovih vršnjaka Hrvata slavnih i proslavljenih, za koje je Marko mogao znati i znao je. Feliks Petančić još prije Marka (1493) dokazuje Vladislavu kralju ugarskom i hrvatskom i českom puteve, kojima su prolazile rimske vojske i po kojima će moći protjerati iz Europe Turke. „Ne dajte — veli on kralju — da se na ravninama Panonije boj bije, već ga prenesite u Traciju. Čim kršćanski narodi čuju, da je jedna

vojska prešla Dunav. a druge preplovile jadransko more, dići će se svi da gone neprijatelja. Aleksandar veliki pošao u Aziju, da pobije Darija. Hanibal je u Italiji kušao Rimljane svladati. Cezar je brzinom takovom pao u neprijateljsku zemlju, da ga niti glas o njegovu dolasku nije mogao preteći. Ali pustimo sve druge, evo vama našega Ivana Hunjada, koji nije čekao Turke na svome zemljištu, već ih je uvijek poiskao na njihovu."

Nije moguće da Marulić ne bi bio znao za slavnoga Petančića, koji je u njegovo doba bio na glasu kao mnogokrati poslanik kršćanski u Carigrad i najbolji poznavalac turskoga carstva. Morao je Marko znati i o poslanstvu svoga prijatelja biskupa Tome Nigra, poslanika bana hrvatskoga Petra Berislavića (1516) A kako ne bi Marko bio poznavao svoga susjeda Trogiranina Trankvila de Andreis ili Andraševića, mlada, ali veoma umna i zanosna humanistu? On spjeva pjesmu: Tranquilli Parthenii Andronici Dalmatae contra Turcas communes Christianorum hostes ad Deum optimum Maximum oratio (1518). Posvećuje svoju pjesmu „Clarissimo ac nobili viro Hieronymo de Croatia in Laipfain utriusque iuris doctori." Posvećuje svoju pjesmu tomu odličnomu Hrvatu, da se pod njegovim možnim okriljem laglje pronese u svijet. On hoće da svojom pjesmom izmoli pomoć od Boga svomu narodu i da uzbudi kršćanski svijet proti turskomu bjesnilu. Izbraja sve zemlje, koje su do sada Turci osvojili, a onda o svojoj domovini veli: „Dalmatiam aut devastavit, aut occupavit, aut tributariam reddidit."

Drugu svoju poslanicu opet štampa u Augsburgu 1518. pod naslovom: Oratio Tranquilli Parthenii Andronici Dalmatae contra Turcas ad Germanos habita. U uvodu ima: Ad invictissi-

mum Maximilianum Caesarem augustum Epistola, u kojoj dokazuje, kako je potrebna sveopća kršćanska vojna, da ne propadne od turske sile cijelo kršćanstvo. Kršćanski se vladari medju sobom razdiru i tim osokoliše i podigoše turske duhove. „Daj Bože", veli govornik, „da bi me Tvoji Germani razumjeli i uslišali". „Znam" — veli on — „da ću mnogo gorkosti sasipati na moju bol, dok budem pričao o neizmjernoj sili najstrašnijih Turaka, najprije zato, što ću moju najnoviju i najstrašniju ranu morati razdirati, onda i zato, što vidim nesreću dapače propast kršćanskoga svijeta, ako nam sam gospod Bog ne pomože. Ne uzdajte se preveć, kao da to ne bi moglo biti. Gdje su možni Skiti, koji sa sjevera proširiše svoju državu i opasaše ju snagom kao jedinstvenu tvrdjavu kakovu? Gdje su Goti, koji njekada poplaviše svu Europu do dna najjužnijega? Gdje su Parti, koji osnovaše u Aziji osamnaest država? Kuda li se je rimska svjetska država proširila u Europi, Aziji i Africi? Gdje su vam Germani, Goti, Vandali i drugi, koji razvališe rimsko carstvo? Kako li Slaveni od vječnoga snijega posjedoše sve zemlje do jadranskoga mora! Kako poslije bijesni Magjari sjedoše u Podunavlje"! Pak pita: „Gdje je snaga svih tih naroda? Turci osvojiše Aziju, a sada osvajaju Europu. Narod pobježe u gore i u tvrde gradove, da si život spasi. Pade Carigrad i grčko carstvo, padoše i druge države. Kolika je Turcima sila na moru, vidi se po tom, što padaju redom otoci sredozemnoga mora sve do skrajnih zakutaka. Ugri i Hrvati vodiše krvave i grozne ratove, da pomognu Srbe i Bugare. Nije neprijatelju lasno bilo ove zemlje osvojiti, mnogo je pretrpio udaraca, napokon ipak pred neizmjernom silom klonusmo i podlegosmo. Strašne li muke trpe kršćani! Pomislite si opustošena polja i upaljena sela, a Turci odgone ljude

i blago. Razvaljuju kršćanske gradove. Ne osvajaju zemlje, da sebi učine pokrajine, da gradovima nametnu daće, već izgone stanovnike, ubijaju djecu, kuće i hramove upaljuju, do neba se diže vatra s dimom i jaukom kršćana. Trgaju se od muževa žene. od majke djeca i kćeri joj na njezine oči sramote. Koliko li su plijena odnesli! Ništa ne čuješ nego jauk ljudi i gruvanje rušećih se zgrada. Uz praskajuće i oreće se zgrade teku potoci krvi ljudske. Gdje su im kuće, gdje crkve, gdje mili i dragi? Gdje će im biti domovina, koja će im biti vjera? Mjesto blaga upregnuti, proklinjati će, što ne umroše, a sada umrijeti ne mogu. Mogla bi komu zlobna ljudska narav na ove nevolje i smijeh izmamiti. Ne smijte se. Ne smiju se danas niti Grci niti Bugari niti Iliri (Hrvati i Srbi). Ne smije se Kranjska niti Štajerska, ne smije se Furlanska zemlja, kamo su Turci kao munja provalili i sve popalili. Mogoste i vi čuti naricanje sužanja i strašnu viku tulećih neprijatelja, mogoste vidjeti pušeće se krovove. Već gori vaše susjedstvo, plamen se širi, vatru ćete teško ugasiti. Dajte, neka puca glas po cijelom svijetu: Germani protjeraše i satreše prestrašenoga Turčina, oni spasiše kršćanski svijet." Pravo reče naš Andrašević, da će sebi srce razdirati, dok bude govor govorio.

U ovim gorkim slikama oslikasmo milieu ili situaciju, koja je morala okupiti svu dušu umnoga i plemenitoga starca Marka Marulića. Taj evangjeoski čovjek vjeruje u kršćansku prosvjetu Evrope, zato i on hlepi za tim, da složi vladare evropske, a u ime Isusa Krista da ih složi papa. I Marulić misli, da mora papi najprije oslikati nevolju kršćana. „Evo zala" — veli Marko papi — „koja nas pritišću. Danomice trpimo od turskih provala. Svijet hvataju i ubijaju ili u sužanjstvo odvode, naša dobra pljačkaju, blago nam odvode, sela i gradove

pale, polja prije obdjelana sada su pusta, mjesto plodina po njima trnje poraslo, jer ponestaje radnika. Samo nas još zidovi gradova brane. Još smo zadovoljni, što gradove sada podane Veneciji štiti njekakav savez s republikom. Bojimo se, da će doći doskora vrijeme, kada će se strašni neprijatelj raskrinkati. A kako da i bude savez krsta s nekrstom? Prelazim nevolje, koje nekada pretrpismo, kada danas ne ima dana, da ne bi kršćanima ove zvijeri zadale kakovu ranu. Hramove, u kojima se slavio bog, pretvoriše u staje za blago. Tjelesa svetaca, koje vjernici kršćani časte, nevjernici nogama pogaziše. Slike i kipove svetaca, samu sliku spasiteljevu i Marije djevice, majke njegove, ili razdiru ili na gnjojište bacaju. Ništa ne propuštaju, samo da našu svetu vjeru ruglu izvrgnu. To patismo i danas patimo". Slika u zanosu zaostaje iza one žarke Andraševićeve, ali je dostojna vrijednoga starca. Uzmite sada njegovu „Molitvu suprotiva Turkom", pa ćete naći iste misli i u istom redu u stihovima 5—35. izrečene. To bi moglo odbiti sumnju, kao da ono nije pjesma Marulićeva.

Starcu pristoji, da i njeke pozitivne predloge učini papi. Marko veli: „Već neprijatelj misli na to, kako će ostali kršćanski svijet ostaviti Isukrsta i pokloniti se proroku. Osjeća on, da su njegove sile već i za to dostatne, ali mu smeta kraljevstvo Panonije — to jest Ugarska i Hrvatska. Da si ga makne s puta, u najnovije ga doba napada neizmjernom svojom vojskom. Najprije osvoji njekoliko gradova na Dunavu. Malo zatim namjesti se izmed Drave i Save, svu onu zemlju grozno opustoši, sužnje dade sve do jednoga poubijati. Malo za tim osvoji Biograd, grad po naravi i vojenom obranom jak, kojega njegov pradjed nije mogao osvojiti. Ostavivši ondje posadu, povuče se radi nastajuće zime u zimske stanove, da u prvo proljeće ono kraljevstvo oružjem

osvoji. Ako to izgubimo, što ostaje onda kršćanima, da se brane? Koja će ih vjera ogrijavati, da se usude dići na tako jaka neprijatelja? Vjeruj mi, već pozvanja svemu kršćanstvu, ako se svi složnim silama ne sjedine i u imenu Isusovu ne požele radje umrijeti, nego li da ovoj barbarskoj nevjeri služe. Svi bi imali pomoći onomu kraljevstvu, jer ako ono padne, otvoren je dušmanu put u Germaniju i Italiju. Satrti će on Iliriju — to jest Hrvatsku, a onda će si moći pokoriti i drugi kršćanski svijet. Zajednička pogibelj mora se zajedničkim oružjem odbiti. Nitko neka ne misli, da je daleko od neprijatelja. Ako se vatra što prije ne ugasi, širit će se bez kraja i konca i uništit će sve do na kraj svijeta. Nitko neka se ne uzda sam u svoju snagu. On je najmoćniji, ako pojedine ima smlatiti. Toliko bi se kraljestva imalo na njega dići, koliko ih je on uništio. Malo za to mare naši kraljevi. Evo gori ljuti rat izmed Španije i Franceske. Italija je u sebi rastrojena. Tko je jak to ocijeniti, kako jadni kršćani jedni drugima krv prolijevaju? Gledaj, da se kršćanstvo izmiri s Bogom, koga tako ljuto prolijevanjem kršćanske krvi vrijedja. Šikni ih ti crkvenom kaznom, da dodju k sebi. Neka bude mir božji na zemlji, kako ga je Isus učio svoje učenike." Pripovijeda zatim basnu, kako mačka ima o vratu navezana miša, hoće da ga zamoči u lokvu i zadavi, ali miš skače u visinu i ne da se u vodu. Vidi tu igru s visine orao, spusti se i odnese u svojim pandžama obadvoje. „Tako će učiniti i s nama Turci, dok se kršćani medju sobom izmuče i iskolju." U ime čije piše i govori Marko, to kazuje na svršetku, kada veli papi: „Tuam in ea re liberalitatem praedicabunt Croatiae quae adhuc supersunt oppida Liburniaeque dynastae omnes arciumque praefecti."

„Liburniae dynastae“ mogu biti u prvom redu Frankopani. Poznavao ih je Marulić, a znao je za nje i papa. Evo se sada i s njima sastajemo. Ne ćemo nagadjati, koliko je Marulić djelovao na papu, kada papa još ove godine 1522 šalje svoga legata na njemački sabor u Nürnberg. Ne ćemo niti legatova brižnoga djelovanja slikati, da složi njemačke knezove. Ne ćemo slikati djelovanje starca Bernardina Frankopana na tom saboru, jer to oslikasmo već u „Povjesti hrvatskoj“. Samo ćemo spomenuti, da je sam papa Hadrijan pismom svojim od 1. decembra o. g. pozvao Bernardina Frankopana i druge hrvatske velikaše u Rim. Starac ne uzmogne sam glavom u Rim, već posla svoga sina slavnoga Krstu. Papa se je dakle ozbiljno ogledao na Hrvatsku.

Čujmo, što govori Krsto pred papom: „. . . Hrvatska, Ugarska i Dalmacija pokriše poljane svoje nebrojenim tjelesima svojih junaka. Ti si nam jedina utjeha, Ti nas Tvojim milim pismima bodriš, neka se sjetimo staroga junaštva, koje smo uvijek pokazivali. Po tebi osjećamo se na divni način obodreni, da onako junački umiremo, kako smo se junački i borili. O da bi se samo mogao našom krvi dovršiti ovaj dugi i ljuti rat, pa da ostane neprijatelju zatvorena Italija dapače cijela Europa. Ali ja se bojim, da će naša propast biti i propast Italije i drugih zemalja. Hrvatska doista ne može propasti, a da ne propadne i Italija. Sredstvo za zaštitu jesu novci za vojsku, jer bez novca ne ima niti vojske. To od Tebe očekuju narodi kršćanski. Mene jedino tješi, ako već imam poginuti, da umirem spominjući se moga plemena, spominjući se moje vjernosti, spominjući se našega spasitelja Isusa Krsta. Ostavit ću svima o sebi svjedočanstvo, da ja, vikao gospodovati, volim umrijeti nego li robovati. Moj otac bio bi Tebi ovo glavom izrekao, da mu je dopustilo slabo zdravlje

učiniti ovako težak put. Ništa mu ne bi bilo milije, nego li Tebe pozdraviti na tom najuzvišenijem prijestolju svega svijeta. Zato je meni povjerio, da Ti u njegovo ime čestitam."

„Sveti oče! Grofovi, baruni, plemići i narod kraljevine Hrvatske obratiše se na moga gospodina oca i rekoše: „„Ti kao najstariji i izmed nas najmožniji i kod vladara najpoznatiji i najslavniji radi brižno za našu stvar kod svetoga oca pape i kod kršćanskih vladara. Pripovijedaj im nevolje i nesreće, stiske i poraze, kojima nas Turci muče i uznemiruju, kako u našu zemlju provaljuju i naš narod u sužanjstvo odvode; kako ćemo mi, od svih ostavljeni, biti prisiljeni ili da ostavimo našu domovinu, da lutamo kao nesretnici i prosjaci po svijetu, ili da s Turcima zadjemo u savez i da njima služimo, ako nam, sveti oče, ne pripravite pomoći."" Svjedoči to ona muka moga oca u Nürnbergu, gdje su mu obećali i zaključili pomoći, pa opet nisu ništa učinili. Od onda i gore biva, turske čete jače provaljuju."

„Sveti oče! Hrvatska je predzidje ili vrata svega kršćanstva, a osobito za susjedne zemlje Kranjsku, Korušku, Štajersku, Istru, Furlaniju i Italiju. Ako ona padne, što bog ne daj, u sve ove zemlje biti će Turcima put otvoren. Ako oni uzimadu Hrvatsku, ne ima im više zapreke, lako će prijeći rijeke, mora i gore. Mi se branimo već sedamdeset godina bez ikakve pomoći od kršćanskih vladara, a to se nije dogodilo nijednomu kršćanskom kraljevstvu. Ali dalje ne možemo bez pomoći . . ."

Moja gospodo! U mjesto da slušate mene i moje argumentacije, dovedoh pred vas Marka Marulića i njegove drugove, neka vam sami kažu, što su smišljali i uradili. Mislim, da Vam ovako dolazi pred dušu i srce krasniji, nego što bih ja mogao oslikati. Još bi krasniji

izašao naš Marko, da ga možemo u ovom govoru uvesti, kako kao umnik svjetskoga glasa, čim se skloni pjevati hrvatski, radja pjesnike hrvatske Nije od male važnosti, da naše umjetno pjesništvo započimlje čovjek, koji već uživa svjetski glas. Još bi jasniji, svjetliji izašao naš Marko, kad bismo mogli u ovom govoru oslikati neprekidna nastojanja umnika hrvatskih, njegovih znamenitih nasljednika, kroz sto i pedeset godina, da dignu Europu na Turčina i da se započne riješavanje istočnoga pitanja. Da pratimo trudne pute po Evropi oko vladara evropskih a osobito u Poljskoj našega Andraševića; da ogledamo, kako je Petar Čedolin, biskup hvarski, djelovao na papu Klementa VIII.; da se divimo požrtvovnosti Franje Jožefića, Frankopana Franje i Vuka, Aleksandra Komulovića, Antuna Grgičevića, Tomka Marnavića, Rafaela Levakovića, Gjure Križanića i mnogih drugih nasljednika Marka Marulića, kako će složiti kršćanstvo i donesti pomoći svom milom narodu: sve bi nam to ljepše rasvijetlilo i našega Marka. Domovina sva u krvi, a ovi ugledni umnici prolaze po svijetu, tražeći joj pomoć, oko dvorova i mogućnika evropskih. Svima, svima budi slava, ali prva ide njihova prednjaka Marka Marulića. Slava mu!

---

2. Izvještaj tajnika.

DRA. FR. VRBANIĆA

o gospodarskim prilikama akademije g. 1901.

Veleštovana gospodo!

Izvještaj moj o gospodarskim prilikama akademije za g. 1901. daleko je kraći od sličnih izvještaja za godine prijašnje, jer u gospodarstvu našem nije bilo izvan-

rednih pojava ni obzirom na prihod ni obzizom na rashod. Pak ako u prihodu ovogodišnjem kod zaključka računa i budemo našli mnogo veću svotu od one, koja je bila navedena u akademijskom proračunu, ne smijemo razlog tomu tražiti možebiti u osobitim gospodarskim pojavima, koji bi bili nastali tijekom ove godine, nego u jednu ruku u tom. što smo u ime dotacije ove godine primili nešto više, jer nam je u to ime iz prihoda akademijske glavnice zadnjih godina manje bilo doznačeno nego li nas u istinu ide, a u drugu ruku u tom, što ne samo nismo potrošili prištednja od prošlih godina, nego što smo nastojali. da ih koliko se je dalo povećamo, da danas sutra imali budemo na razpoložbu neku svotu novaca za izvanredne potrebe akademije. Ova je briga tim nužnija, jer, sudeć po dosadanjem iskustvu, slabe je nade, da će se doskora itko naći tko bi akademiju materijalno podupro u njezinom znanstvenom radu. Ove godine barem ne može akademija spomenuti ni jednoga novoga dobrotvora; pak upravo zato dužana je ona tim veću hvalu svomu osnivaču i pokrovitelju preuz. g. biskupu Strossmayeru, koji je i ove godine namijenio akademiji iznos od 2000 Kruna u ime potpore za izdavanje velikoga akademijskoga „Rječnika“. Budi mu na ovoj veledušnoj potpori ovom prilikom izjavljena najtoplija hvala. Isto tako sveta je dužnost akademije izjaviti osobitu blagodarnost visokoj kr. hrv.-slav -dalm. zemlj. vladi, koja je i tečajem g. 1901. našemu drugu profesoru Peri Budmanu dozvolila trajan dopust, da uzmogne svu svoju brigu i muku posvetiti izdavanju velikoga akademijskoga „Rječnika“. Bez ove blagonaklonosti visoke vlade akademija nebi uz najbolju volju mogla izdati ni deset štampanih araka svoga „Rječnika“.

Uz ove dobrotvore naše prislanja se dostojno još

i naš predsjednik Tade Smičiklas, koji je poput prijašnjih i ove godine ne samo svoju nagradu od 600 Kruna, koja mu pripada kao čuvaru akademijskoga arkiva, upotrebio za prepisivanje listina, nego je i o svom trošku putovao po Dalmaciji i drugim krajevima domovine te revno radio oko sabiranja listina za „Codex diplomaticus". Ogriješila bi se stoga akademija o dužnu zahvalnost, kad mu se ovom svečanom zgodom na njegovoj požrtvovnosti nebi zahvalila.

U zaključnim računima moći će se potanko razložiti kolik je bio ukupni prihod i rashod akademije tečajem ove godine; za danas mi je istaći, da će redoviti prihod akademije iznositi okruglo oko 40.000 Kruna, dakle po prilici onoliko, koliko i prijašnjih godina te da su vrela tomu prihodu ista koja i do sada: kamati od akademijske glavnice, prihod kuća i prodaja knjiga. Akademijska glavnica raste jednom petinom čistoga prihoda sama iz sebe doduše lagano, ali postupice, te je prema iskazu računarskoga ureda kr. zemalj. vlade od 22. veljače 1901. koncem godine 1900. iznosila ukupnu svotu od 559.820·98 K napram iznosu od 549.048·28 K. koncem godine 1899. Prema tomu povisila se je ona tečajem prošle godine za ukupnu svotu od 10.771·70 K; nu jer je iz ove povišice na temelju obavljenoga obračuna za prošle godine akademiji naknadno isplaćena još svota od 1771·10 K, to se je efektivno g. 1900. umnožila zaklada akademije samo za 9000·69 K.

U navedenom iznosu akademijske glavnice nalazi se i posebna zaklada biskupa Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika u iznosu od 21.700 K., i zaklada baruna Gustava Hilleprandа-Prandau-a u nominalnom iznosu od 24.400 K.

Po proračunu računarskoga ureda kr. zem. vlade proračunan je prihod akademijske glavnice za tekuću

godinu u sveukupnom iznosu od 20.484·28 K, ne uračunavši iznos od 868 K iz zaklade biskupa Strossmayera, što ga akademija diže neposredno kod kr. državne blagajne. Od ovoga prihoda kamata doznačeno je akademiji ove godine u svemu 10.123·36 K, dok je ostatak od 10.360·92 K pridržan ponajviše s toga, da se prema akademijskim pravilima jedna petina akademijskoga glavničkoga prihoda, dakle i onoga od akademijskih kuća, priklopi glavnici.

Ostali prihod akademije sastojao je i ove godine kao što i prošlih godina od navedenoga prinosa pokroviteljeva u iznosu od 2000 K., od čistoga prihoda akademijskih kuća u iznosu od 22.000 K., i od dohodka unišloga od rasprodaje knjiga u okruglom iznosu od po prilici 5000 K, te od koje stotine kruna raznoga dohodka manje vrsti.

Veći dio ovoga svoga prihoda trošila je akademija i tečajem ove godine poglavito u svoj književni rad, što će ga napose nacrtati moj vrlo poštovani drug, književni tajnik dr. Franjo Marković. Za ovogodišnju prvu seriju svojih publikacija. u kojoj su izišle četiri knjige i to: Ljetopis, sveska 15, Monumenta historico-juridica svez. VIII., Rad knjiga 145. i „Zbornik za život i običaje južnih Slavena“ VI/1, potrošila je akademija okruglo oko 6000 K. Kako će druga serija ovogodišnjih publikacija stajati prema proračunu oko 15.000 K., to će trošak akademije za njezine redovite publikacije iznositi oko 21.000 K.

Povrh toga izdala je akademija za predradnje oko izdavanja „Monumenata“ preko 1600 K., a po želji razreda matematičko-prirodoslovnoga dozvolila je i ove godine za iztraživanje zemlje te raznih znanstvenih pokusa iznos od 800 K. Uzevši u obzir sve ove izdatke te troškove za nabavu razne građe, potrošila je akademija

ove godine oko 24.000 K. za znanstvene svrhe, ne računajući razmjerno dosta velike izdatke, što ih je ona žrtvovala za svoje znanstvene i umjetničke zavode kao što su: Strossmayerova galerija slika, knjižnica i arkiv. Napokon je akademija, da se oduži uspomeni svoga nezaboravnoga i po hrvatsku povjest toli zaslužnoga člana Matije Mesića, poslala odboru za odkriće Mesićeva spomenika iznos od 200 K, a na molbu društva hrvatskih književnika u Zagrebu dozvolila je svotu od 400 K. za Marulićev spomenik.

Uz ove izdatke, te one, što ih akademija redovito troši svake godine za svoju upravu, potrošila je ona ove godine u ime izvanrednoga troška još za unutarnje uređenje svoje palače oko 4000 K. Ovaj trošak ako i jest znatan, bio je ipak nuždan, te mu se akademija u interesu svoga vlastitoga dostojanstva nije mogla oteti.

Zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, kojom prema stvorenom statutu upravlja sama akademija, nije se tečajem ove godine pomnožala niti za jedan filir, tako, da ona i danas kao što i na koncu prošle godine iznosi svotu od 15.294·52 K; od koje je svote korisno uložen iznos od 14.378·62 Kruna, dok se ostatak od 915·90 Kruna povratiti ima zakladi od prihoda godišnjih kamata na račun predujma izdanoga iz zaklade za prvu svesku historije srednjega vijeka, što ju je napisao pravi član Natko Nodilo. Nu kako se od godišnjega prihoda kamata imade prije svega postupice isplaćivati nagrada za drugu svesku rečene povjesti, a onda istom povratiti rečeni predujam, to će proći još koja godina, dok zaliha kamata ove zaklade bude dosegla, da akademija na račun njezin bude mogla izdati novo koje djelo. Samo onda, ako se srećom kojom nadje dobrotvor, koji bi se sjetio

ove zaklade, mogla bi akademija ovoj svojoj želji prije zadovoljiti.

Da ovaj moj izvještaj bude potpun još mi je naglasiti, da je akademija prije malo dana s hrvatskim umjetnikom, kiparom Rudolfom Valdecom, sklopila pogodbu za konačno uređenje arkade pokojnoga i nezaboravnoga svoga predsjednika Franje Račkoga; kako ipak akademija u tu svrhu razpolaže posebnom svotom, što ju darovaše preuzvišeni gospodin njezin pokrovitelj i drugi štovatelji pokojnikovi, to ona iz svojih redovitih dohodaka za ovo uredjenje ne će morati žrtvovati ili ništa ili vrlo neznatnu svotu.

Napokon mi je spomenuti, da je akademija ove godine ponovno dala inventirati ukupnu zalihu svojih publikacija, koje se nalaze u spremištu, te da je tom prilikom u svemu popisano 85.467 komada knjiga u vrijednosti po knjižarskoj cijeni od 411.827·30 Kruna.

Ja sam ovim izvještajem istakao sve, što je ove godine važnijega u gospodarskim prilikama našega zavoda; dao Bog, da se u slijedećem gospodarskom izvješću akademija bude mogla podičiti povoljnim odgovorom, što ga željno očekuje od visoke vlade na svoje tri predstavke za stalnu godišnju potporu.

Glavna skupština jugoslavenske akademije držana dne 12. prosinca ove godine izabrala je: za počasnoga člana dr. Franciska Ivekovića, kanonika prvostolne crkve zagrebačke, a za članove dopisnike u razredu *filologijsko-historijskom:* dr. Danu Grubera, profesora na dolnjo-gradskoj gimnaziji u Zagrebu, i Rudolfa Strohala, ravnatelja kr. velike realne gimnazije u Rakovcu.

---

3. Izvještaj tajnika

DRA. FRANJE MARKOVIĆA

o književnom radu akademije g. 1901.

Veleštovana gospodo!

Poslie prošlogodišnje svečane sjednice — dne 16. prosinca 1900. —, u kojoj je pravi član dr. Milivoj Šrepel čitao svoju razpravu: „Sigetski junak Nikola Zrinski u povjesti hrvatskoga pjesničtva", razvijaše se tiekom ove godine 1901. književno djelovanje akademijino ovim načinom.

U sjednicah razreda filologijsko-historijskoga čitahu se i primahu se u akademijske spise ove razprave:

Od pravih članova:

Dne 27. veljače od Pera Budmana „O Držićevoj komediji Pjerin" (za Rad). Akademik iz izvadaka komedije „Pjerin" Marina Držića (akademijsko izdanje str. 405—412) tražeći sadržaj cijele komedije nahodi, da je Držić, uzevši za prvu osnovu Plautove Menehme, na ovoj učinio drugu, posve originalnu, intrigu.

Dne 5. lipnja, kao u slavu 400-godišnjice Marulićeve „Judite", od dra. Milivoja Šrepela „O Maruliću" (za Rad). Poslije općega uvoda akademik ponajprije govori o latinskim moralnim djelima Marulićevim, te se osvrće na stanje tadašnje skolastike, poimence na borbu izmedju averroistâ i aleksandristâ u padovskoj školi, u kojoj je Pomponacije došao do tvrdnje, da je nešto s gledišta dogme istinito, što je u isti mah s gledišta razuma krivo. Marulić je ovu borbu gledao na svoje oči, te se poradi svojih kršćanskih osjećaja odvratio od nje držeći, da će čovječanstvu više koristiti, ako se podade smjeru

kasnije mistike, kakov se javlja u Gersona i Tome Kempenjanina. Skolastika srednjega vijeka imade u svako doba o boku mistiku, koja je popunjavala skolastiku kao čuvstvo nauku ili kao život teoriju. Potanjom se analizom pokazuje, da je upravo Toma Kempenjanin bio vodja našemu Maruliću, a da je odabrao valjana uglednika, potvrdjuje nam svjetski uspjeh Marulićevih moralnih spisa, koji imadu čitateljâ još i dan danas kao i djelo Tome Kempenjanina. Novi talijanski prijevod Marulićevih „Parabolâ" izišao je u Genovi godine 1882.

Zatim govori akademik o Marulićevu „Evangjelistaru", te pokazuje svezu ove popularne kršćanske etike s mistikom i ujedno iznosi razloge, zašto mu se ne čini vjerojatno, da je „Evangjelistar" izišao već godine 1501., kako tvrdi Kukuljević po nekoj staroj rukopisnoj bilješci. Onda podaje ocjenu Marulićevih „Institucijâ", za koje drži, da im je spoljašnji kalup udešen po djelu Valerija Maksima, te pokazuje, kako je upravo anegdotski značaj ovomu djelu pribavio veoma veliku popularnost po svoj zapadnoj Europi. Može se reći, da Marulić i „Evangjelistarom" i „Institucijama" samo nastavlja rad Tome Kempenjanina. Budući ohrabren naglim uspjehom Marulić sastavi „Parabole". Akademik pokazuje, kako je za života Marulićeva Alan sastavio parabole u elegijskom distihu, ali je Marulić bio sretnije ruke, kad je svojim parabolama ostavio prozno odijelo. Isporedivši Marulićeve parabole s Isusovim opažamo, da im je Marulić znatno raširio okvir; neke su namijenjene upravo redovnicima, te nas ne samo u tom nego i u mnogim drugim pojedinostima, koje se iznose na vidjelo, podsjećaju Tomina djela „O nasljedovanju". Svoj rad oko popularizacije kršćanske nauke nastavi Marulić u djelu „Poniženi i uzvišeni Isukrst", u kojemu pripovijeda Isusov život i ujedno u 2. dijelu (proročkom)

dokazuje Židovima, da je Isus pravi Mesija. Ovdje raširuje ono, što je natuknuo u 3. paraboli. Iza oblika rasprave, anegdote i parabole poslužio se Marulić oblikom dijaloga, koji je počeo upotrebljavati već otac humanizma Petrarka. U doba renaissance bio je dijalog omiljela književna forma za prerazličite predmete. Ova moda ponuka i Marulića, da u obliku dijaloga (u prozi) obradi moralni predmet o kršćanskim krepostima, i to u spisu „Dijalog o Herkulovim slavnim djelima“, u kojemu se razgovaraju bogoslovac i pjesnik. Kako je u „Evangjelistaru“ i „Institucijama“ pobijao „filozofe“, tako ovdje nišani na pjesnike, koji se slijepo drže starine, a ne mare za vjeru. Dijalog pokazuje veliku vještinu u analogijama i antitezama. Da Marulić nije sustao u svojemu popularizatorskom radu svjedoči njegovo rukopisno djelo „O posljednjem sudu“, koje je akademik našao i prepisao u Mlecima. To je upravo rasprava u obliku propovijedi (sermo), te akademik pokazuje, kako je ovaj oblik bio običan u latinskoj kršćanskoj književnosti u II. polovini srednjega vijeka. U toj propovijedi progovara nam i rodoljubno čuvstvo Marulićevo, jer on ovdje živim bojama opisuje patnje hrvatskih zemalja od navale turske, te nuka zapadne narode na složan rad oko toga, da odvrate pogibelj od Europe. Ovu je misao još življe izrazio Marulić u „Poslanici Hadrijanu VI.“, gdje izlazi s gotovim prijedlogom, da papa izmiri zapadne vladare i da ih ponuka na zajednički rat s Turcima.

Ali to nije sve, što je Marulić napisao iz rodoljubne ponuke. Pored kršćanskoga idejala njemu vazda trepti pred očima i narodni, te zato prevodi na latinski staru hrvatsku kroniku, pobija Bergamca Jakoba Filipa i dokazuje, da je sv. Jeronim bio rodom Dalmatinac, pa napokon skuplja solinske natpise. Do sada se držalo,

da je Marulić napisao dva različita natpisna djela, ali akademik pokazuje, da su „Solinski natpisi" samo konac njegova ovećega djela „O starim natpisima". Proučivši oba mletačka rukopisa ovih Marulićevih natpisa dokazuje akademik, da je ovo rukopisno djelo upravo moralne struke, jer Marulić tumačeći stare natpise svakom zgodom iznosi moralne pouke, koje su i za shvaćanje suvremenih društvenih prilikâ dosta zanimljive. U toj prigodi ispravlja akademik i tekst obaju predgovora, koji je objelodanio Kukuljević. Kako je naučnu vrijednost Marulićevih natpisa solinskih ocijenio Mommsen, akademik ide samo za tim, da istakne smjer njihovih moralnih pouka.

Do sada nam se Marulić prikazao kao moralist, historik i epigrafik, ali to još nije potpuna slika njegove književne djelatnosti. Marulić je i pjevao. Ocjenu njegovih latinskih pjesama podao je akademik već prije na drugom mjestu, pa zato odmah prelazi na njegova hrvatska djela, koja takodjer dokazuju njegovo rodoljublje.

Kukuljević drži, da tri prozna djela hrvatska pripadaju Maruliću, ali se ipak samo o jednom može sasvim sigurno tvrditi, da ga je doista Marulić napisao, a to je njegov rukopisni hrvatski prijevod djela „O naslidovanju Isukrstovu". za koje je Marulić mislio, da je Gersonovo. ali se danas u opće drži, da mu je pisac Toma Kempenjanin. Već sâm izbor djela značajan je za izvornu književnu djelatnost Marulićevu.

Napokon govori akademik o onim Marulićevim hrvatskim pjesničkim djelima, koja su sasvim pouzdano njegova, a to su: „Stumačenje Kata", „Judita" i „Susana". Za „Stumačenje Kata" ponavlja sud dr. Fr. Maixnera (u „Radu" 75). Predgovor „Judite" napisao je Marulić u Spljetu 22. travnja 1501. Po tom se i

računa 400-godišnjica. Marulić se u jezgri drži onoga reda, koji podaje biblija. U predgovoru veli pjesnik, da je ovu historiju sveo u stihovima „po običaju naših začinjavac“ i jošte „po zakonu starih poet“; akademik drži, da se prvi izraz tiče izbora stiha, jer već u početku XV. stoljeća nahodimo u Dubrovniku pjesmice u šestercu, a Marulićev je dvanaesterac samo spoj dvaju šesteraca; za drugi pak izraz misli akademik, da se tiče kompozicije i stila, kako ih nahodimo n. p. u Vergilija i Ovidija. Potanjom analizom pokazuje akademik, koje je promjene učinio pjesnik prema bibliji. Tako već u I. pjevanju raširuje govore i opis vojske. Opis vojske i razne poredbe živo nas sjećaju Vergilijeve Enejide (i to njezine II. polovine), te se to primjerima pokazuje. U svoj „Juditi“ osobito je značajna amplifikacija misli, koju nahodimo osobito u Ovidijevim djelima, te akademik iznosi na vidjelo sve veze, koje vežu Marulićevo djelo s Ovidijem. Za sam izbor sadržaja ističe akademik, da je već Petar Riga u svojoj „Aurori“ medju ostalom biblijskom gradjom opjevao i Juditu (u elegijskom distihu). Srodnu maniru nahodimo i u Marulićevoj „Susani“, pa se to potankom analizom ujamčuje. Ujedno dokazuje akademik, da se naš pjesnik u „Susani“ u tri važna momenta povodi za Rigom, koji se takogjer obilato služi amplifikacijom u svojoj „Aurori“ prepjevavajući Susanu.

Iz svega se razabira, da je Marulić učenik latinske crkvene književnosti iz konca srednjega vijeka, ali se uza to gdješto opažaju i tragovi utjecaju renaissance. Već sama univerzalnost Marulićeva rada pokazuje, da je Marulić živio u doba renaissance. Naš je ponos, što nam je „otac umjetnoga pjesništva“ ujedno latinski književnik svjetskoga glasa.

Završiv svoju razpravu pročita dr. Šrepel ove brzojavke, koje su akademiji tom prigodom stigle iz Spljeta:

„Današnjemu jubileju u slavu otca hrvatskoga pjesničtva pridružujem se svim srcem kličući: slava Maruliću, koji uz liepu knjigu per Salonarum rudera parietinasque vagatus passim jacentia monumenta spectavit, i na svjetlo ih medju prvima izdade. Frano Bulić."

„Iz rodnoga grada prvoga pjesnika hrvatskoga na obalama jadranskoga mora pridružuju se tome kulturnome slavlju nastavnici spljetske gimnazije."

„Iz rodnoga grada Marulićeva pridružuju se u duhu proslavi četiristogodišnjice osvita novije nam hrvatske književnosti nastavnici spljetske realke".

Od nečlanova:

Dne 30. ožujka od Rudolfa Strohala, ravnatelja kr. realn. gimnazije u Rakovcu, „Jezične osobine u kotaru karlovačkom" (za Rąd). Karlovački je kotar vrlo zanimivo polje po hrvatskoga dialektologa. U karlovačkom se kotaru govore sva tri dialekta. U zapadnom i jugozapadnom kraju kotara, naročito u selu Vukovoj gorici, ko što razabiremo iz ove rasprave, govori se čistom čakavštinom, u selima Milić-selu i Marindolu, gdje su se nastanili pravoslavni žitelji po svoj prilici iz Bosne, govori se štokavštinom, a u istočnom i sjevero-istočnom kraju karlovačkoga kotara govori se kajkavštinom. Većina naroda govori u karlovačkom kotaru smjesom čakavštine i kajkavštine. Čakavština je jača prema zapadu i jugozapadu, a kajkavština prema istoku i sjevero-istoku karlovačkoga kotara. Pisac tumači tu mješavinu čakavštine i kajkavštine u karlovačkom kotaru time, što drži

prvotnim dialektom karlovačkim čakavštinu. Ova je tečajem vremena popuštala sve to više kajkavštini, koja je amo dolazila iz susjedne Kranjske. U gradu Karlovcu govori inteligencija štokavštinom, a pravi starosjedioci karlovački smjesom kajkavštine i čakavštine, u kojoj prevladjuje kajkavština. Ali i dialekat grada Karlovca imade svojih posebnih osobina, kojima se razlikuje od ostaloga dialekta u karlovačkom kotaru. Sve te dialektične razlike pokazao je pisac vjerno i savjesno u svojoj raspravi sa strane glasoslovne i oblikoslovne. Osim toga je zabilježio na svakoj riječi naglas i pokazao primjerima, kako se naglas u svakoj riječi mijenja. Vrijednost radnje nalazimo i u mnogim primjerima, kojima je pisac htio poslužiti i leksikalnoj strani ovoga dialekta.

Grad Karlovac i njegov kotar dobio je ovom radnjom dialektološku študiju o jezičnim svojim osobinama, kaku imade malo koji grad ili kotar u našoj domovini.

Istoga dana od Gjorgja Magaraševića, gimn. profesora u Karlovcih, „Rad dra. Jovana Subotića na školskoj knjizi“ (za Rad).

Dne 11. listopada od prof. dra. Gavre Manojlovića „Jadransko primorje u IX. stoljeću; dio prvi“ (za Rad).

Dne 26. listopada od prof. dra. Nikole Andrića: „O životu i književnom radu Pavla Solarića“ (za Rad). U ovoj znamenitoj ličnosti slavenosrpskoga perioda (rodio se 1781. u Velikoj Pisanici, selu generalata varaždinskog, a umro god 1821. u Mlecima kao korektor tamošnje grčke štamparije) do danas se vrlo malo znalo i pisalo, a i ono, što je napisano, predstavljalo ga je jednostrano, te se u glavnom isticao samo njegov filosofski rad. Stojan Novaković naime tvrdi, da

se je „slobodna i praktična filosofska radnja“ Obradovićeva izvrnula u Solarićevim knjigama u „učenu kabinetsku filosofiju“. O Solariću kao filosofu jedva da se može i govoriti, jer su mu svih pet filosofskih knjiga prosti prijevodi iz stranih književnosti, te ih on s potpunim imenom izvornih pisaca polaže na krilo svojih sunarodnjaka, ne tražeći nikakvoga udjela u slavi originalnog filosofskog radenika.

Ono, što Solarića Solarićem čini, nije njegov filosofski rad (u čemu se je svakako povodio samo za prijevodničkim filosofskim radom Dositijevim), a ni geografski, (jer mu je i „Zemljeopisanije“ samo prijevod Gaspary-jeve knjige), nego trud o sasvim drugim književnim strukama, koje daju ovomu književniku dosta samostalnu i potpunu zasebnu cijenu. Solarić je po svojim najznačajnijim radovima, koji njegovom imenu daju osnovnu crtu, bio u prvom redu filolog, etnograf i publicista, koji bi se — da je u njegovo doba bila med Srbima publicistika razvijenija — isticao izrazitim polemičkim karakterom. Svoje narodne i vjerske nazore, koje je razasuo po predgovorima svojih i tudjih djela, izricao je s osobitom jakošću i slašću, gdjegod mu se je u knjigama nadavala prilika. U tim je nazorima stajao na čistom pravoslavnom stajalištu sa šiljkom upravljenim protiv katoličtva i latinskoga alfabeta med Slavenima.

Prema duhu svojega vremena rado se je upuštao u filološko etimologiziranje i u razbistrivanje starožitnosti slavenske, o kojoj je samosvijesno gradio kule na pjeskovitu tlu, dokazujući slavenstvo i istovetnost Skitâ i Sarmatâ po pečali, koja izbija iz poslanica Ovidijevih s Ponta euksinskog. — Solarić je bio med slaveno-srpskim piscima jedini naučnjak, koji je poznavao znameniti rad starijih hrvatskih leksikografa i donekle se koristovao njime. — Predavač je nadalje prikazao utjecaj

Solarićev na Vuka kao i neodlučnost Solarićevu, da se u onoj burnoj epohi jezičnog krhanja i prelamanja potpuno privoli prostonarodnom carstvu, te je došao do rezultata, da Solarić na polju proturavanja narodnog govora u srpskoj književnosti, upravo radi te svoje dvoličnosti i neodlučnosti, obilježuje prije nazadak nego li napredak u poredjenju s Obradovićevim i Jankovićevim početcima. I tako je možda samo smrt spasla ovoga učenoga Srbina, da se nije sasvim ispriječio velikom radu Karadžićevu i srušio sve ono dobro, što ga je sâm pojedinim svojim prostonarodnim knjigama sazdao.

Dne 9. prosinca od prof. dra. Dane Grubera: „Borba Ljudevita I. s Mlečanima za Dalmaciju od g. 1348. do g 1358“ (za Rad). Pisac razlaže, kako su opreke izmedju kralja Ljudevita I. i Mlečana poradi Dalmacije trajale i dalje, makar da su oni (5. kolovoza 1348.) sklopili bili primirje na 8 godina. Kraljeve čete napadale su mletačke gradove u Dalmaciji, a Mlečani su smetali prijevoz kraljevih četa u Napuljsku. Kraj toga dogovarali su se protivnici nekoliko puta (n. pr. u Zagrebu g. 1350., u Senju g. 1351., u Beču g. 1353., i opet u Zagrebu g. 1356.), ne bi li se trajno izmirili, ali pregovaranje ne uspije, jer Mlečani ne htjedoše kralju prepustiti cijele Dalmacije, kako je on od njih tražio. I tako dodje do velikoga rata izmedju Ljudevita I. i Mlečana (1356. do 1358.), u kojem je Ljudevit pritisnuo Mlečane u Trevisanskoj marci i u Dalmaciji. Na prvom bojištu osvojile su kraljeve čete mnoge gradove (Sacile, Conegliano, Asolo i dr.), i podsjele Treviso, dok na drugom bojištu nisu isprva uspijevale. Medjutim su se posredovanjem papinskih legata vodili i pregovori o miru, ali pošto su Mlečani htjeli samo jedan dio Dalmacije ustupiti kralju, a drugi dio (naročito gradove Zadar i Nin i otoke dalmatinske) zadržati za sebe, ne dodje do trajna mira,

nego bude samo uglavljeno (28. listopada 1356.) petmjesečno primirje do uskrsa (8. travnja 1357.). Za tog se primirja opet ugovaralo o miru i u Zagrebu i u Mlecima, ali opet uzalud, i rat se nastavi. Sad su kraljeve čete napredovale ne samo u Trevisanskoj marci, (gdje je palatin Nikola Kont osvojio Seravallo, Musestre, Mottu i Valdimareno, i podsjedao Castelfranco), nego i u samoj Dalmaciji. Pritisnuti od jače sile kraljeve, predadoše se tamošnji mlet. gradovi u vlast kraljevu, i to ponajprije Spljet (8 srpnja 1357.) i Trogir (9. srpnja), a zatim Šibenik (u prosincu 1357.) i Nin (27. siječnja 1358.), dok je Zadar jurišem zauzet bio (18. prosinca 1357.). To prisili Mlečane, da su kralju popustili, te mu mirom zadarskim (18. veljače 1358.) prepustili cijelu Dalmaciju od polovice Kvarnera do Drača, a on njima vratio osvojene zemlje u Trevisanskoj marci i Istri.

Kako je ove godine red na razredu filozofijsko-juridičkome, da njegov član čita razpravu u ovoj svečanoj sjednici, primio je taj zadatak predstojnik razredni Milovan Zoričić.

Ove će se razprave tiskati u akademijskom Radu prema vremenome sliedu njihova primanja u razrednih sjednicah, a dvie izmedju njih jur su tiskane u Radu za drugu polovicu ove godine.

Od „Rada" izašla je za prvu polovicu ove godine knjiga 145. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga.)

Za istu prvu polovinu ove godine izašla je XV. svezka „Ljetopisa". U njoj je tiskana razprava pravoga člana dr. Augusta Musića: „Prešernova pjesan Krst pri Savici", što je akademik bio čitao u javnoj sjednici filologijsko-historijskoga razreda dne 3. prosinca 1900. u slavu stogodišnjice rodjenja Prešer-

nova; onda „Život i djela Josipa Torbara“ (s fotografijskom slikom i s autogramom), gdje je 1. autobiografija Torbarova, 2. o njegovih djelih od pravoga člana dra. A. Mohorovičića. Ostali sadržaj prikazuje djelovanje akademijino tiekom god. 1900., onda popis knjigâ, koje no je knjižnica akademijina primila god. 1900. ili u zamjenu ili na dar ili ih je kupila, pak imenik predplatnikâ na akademijske publikacije tiekom iste godine.

Nadalje je za prvu polovicu ove godine izašla od sbornika: „Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium“ svezka VIII., kojoj je sadržaj: „Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine otoka Lastova“, priredio ter opazkami i predgovorom popratio Frano Radić, strukovni učitelj u Korčuli.

Još je za istu prvu polovicu ove godine izašla 1. polovina VIe svezke „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“, pod urednikom drom. A. Radićem. Sadržaj je: „Vrbnik na otoku Krku“ (nastavak) od Ivana Žica, zatim „(Mjesto) Kralje u turskoj Hrvatskoj“ od Ivana Klarića, i „Vjerovanja u Herceg-Bosni“ (nastavak) od pokojnoga Ivana Zovka.

Za drugu polovinu ove godine dovršen je tisak „Rada“ knjige 146. (s razpravami razreda filologijsko-historijskoga), a još se nalaze u tisku:

Zbornik: „Građa za povjest književnosti hrvatske“, knjiga III., pod urednikom dr. M. Šrepelom. Tu se nalaze ovi prilozi: Pjesme Ivana Lovra Regina, dubrovačkoga kancelara XV. vijeka, od dra. M. Rešetara., i od istoga: Doslije nepoznata štampana knjiga iz godine 1592.; O tiskanim izdanjima Marulićeve Judite, od Mirka Breyera, i od istoga: Pismo V.

Lisinskoga iz god. 1852.; Marulićevo djelo „De ultimo Christi judicio“, od dr. Šrepela, i od istoga „Kajkavska drama: Nije vsaki cepeliš na vsaku nogu“, i „Iz ostavine Dragojle Jarnevićeve“; od F. Menčika: „Hrvatska batrahomiomahija“; od A. Kolandera: „Prilog kajkavskoj književnosti XVIII. stoljeća“. Još bi imala u tu III. knjigu doći Marulićeva Davidijada u redakciji dra. M. Rešetara;

Zbornik: „Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium“, svez. IX.: Liber statutorum civitatis Ragusii, od dr. V. Bogišića uz sudjelovanje prof. dr. K. Jirečka; ali ovo će se djelo moći dovršiti istom poslie, a za ovu drugu polu publikacijâ god. 1901. bit će dotiskan:

Zbornik: „Monumenta historica Slav. merid., XXX., Scriptores IV.“: Annuae Baltazara Krčelića, prva polovina, priredio predsjednik T. Smičiklas;

Akademijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sveska 22, obradjena Perom Budmanom;

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, 2. polovina VIe sveske, pod urednikom drom. A. Radićem.

Razred filologijsko-historijski odlučio je primiti u zbornik „Građa za povjest hrvatske književnosti“ izbor onih pjesama najstarijega našega humaniste (iz polovine XV. vieka), dubrovačkoga kancelara Lorenza, koje se tiču Dubrovnika i dubrovačkih obitelji, a podat će taj izbor član dopisnik dr. Milan pl. Rešetar. Za isti zbornik kupila je akademija vrlo umjerenom svotom od g. Kaznačića ove priloge: autografe pjesama Antuna Kaznačića i Ivana

Kaznačića, ter ovoga prievod talijanske logike Galuppi-jeve i njeke talijanske razprave o duši, pak dvie knjižice (Casotti: Istrija i Dalmacija 1840, i: Il regimento reale dalmato 1806—1814). Nadalje je za isti zbornik poslao g. kapelan Zlatko Kolander: „Cantus latino-croatici“, t. j. pjesmaricu hrvatsku iz XVIII. vieka s kajdami. — Prečastni nadbiskupski duhovni stol zagrebački dozvolio je uslied podneska veleč. gosp. Levina Kollaya, župnika u Kloštru, da se iz župne knjižnice u Slavetiću akademiji preda u vlastničtvo rukopis drame: Nije vsaki cepeliš za vsaku nogu. Akademik Ivan Tkalčić poklonio je rukopis „Tamburlanovića“, a akademik dr. Milivoj Šrepel rukopis „Velikovečnika“.

Za zbornik „Stari pisci hrvatski“ priredjjue g. prof. dr. Aranza novo izdanje Kavanjinove pjesni „Bogatstvo i ubožtvo.“

Za prirodoslovno iztraživanje zemlje podala je ljetos akademija, po predlogu razreda matematičko-prirodoslovnoga, ove podpore: pravomu članu Sp. Brusini 400 K. za put po Slavoniji i Bosni; realno-gimnazijskome učitelju u Vukovaru g. Ferdi Kochu 200 K. za iztraživanje Motajice planine, i g. dr. J. Gnezdi u Pakracu 200 K., da izvede jednu radnju iz organske kemije. Uz to je akademija odlučila, da svatko, komu ona poda podporu za znanstveno iztraživanje zemlje, ima njoj poslati izvještaj o svojem obavljenom putovanju, ter će pripadni razred odlučiti o štampanju toga izvještaja u akademijskih publikacijah, a za tim ima iztraživalac podati pripadnome razredu svoj znanstveni izradak o gradji sabranoj onim putovanjem, za tiskanje u akademijskih publikacijah.

Akademijski odbor za folkloru razpravljaše u dvjema sjednicama poslove svoga područja. U prvoj izabra gospodu S. Brusinu, dr. Brunšmida, i Zbornikova urednika dr. A. Radića u pododbor, koji ima izraditi potanku osnovu za priredbu hrvatske etnografijske izložbe i za osnutak hrvatskoga etnografijskoga muzeja; taj je pododbor viećao u trima sjednicama, pak će nastaviti svoj posao. U drugoj svojoj sjednici ustanovi folklorski odbor načelnu odluku o nagradjivanju priposlane folklorske gradje. Urednik Zbornikov dr. Antun Radić izviestio je, da je ove godine stiglo za „Zbornik" 9 prinosa od 7 prinosnika, a svi bi prinosi iznosili po prilici 30 tiskanih tabaka; najveći je prinos učitelja g. Luke Lukića, u kojem je gradja iz Varoša (kraj Broda n/S), a izniela bi sva (s predjašnjimi prinosi njegovimi) preko 30 tiskanih tabaka. Od prinosnika su 4 nova, i to: jedan iz Srbije, dva iz Dalmacije (1 iz Konavala, 1 iz Kaštelâ), i jedan iz Hrvatske. Svih prinosnika, od početka toga posla do sada, ima 108.

Područni zavodi akademije, naime knjižnica, arkiv, i Strossmayerova galerija slika, razvijahu se ove godine, kako to kazuju pisani podatci njihovih poglavara, ovako.

Knjižnica se i g. 1901. umnožila za po prilici 1000 svezaka, koje je primila ponajviše u zamjenu za publikacije Jugoslavenske akademije ili na dar, kako će se sve potanko iskazati u Ljetopisu za godinu 1901. Knjigâ se iz knjižnice traži sve više. Stoga se ni rad oko revizije drugoga dijela kataloga, započet godine 1899., nije mogao još svršiti. — Glede javne porabe knjižničine odredila je akademija tu promjenu, da je knjižnica otvorena općinstvu samo ponedjeljkom, srijedom, četvrtkom i subotom od 11. do 1. ure.

U arkivu je radnju za Codex diplomaticus nastavio i ove godine predsjednik akademije Tadija Smičiklas. Radio je u Dalmaciji zajedno sa svojim pomagačem g. drom. Milanom Šuflajem najprije u *Trogiru*. Ovdje je iscrpljen cijeli kaptolski arkiv do g. 1409, i prepisane su njeke listine iz staroga notarijatskoga arkiva. — U *Spljetu* dovršen je arkiv kaptolski do konca 14. vijeka. Osobitom dobrotom presvj. gospodina biskupa Filipa Nakića iscrpljene su dvije znamenite stare knjige nadbiskupije spljetske pod naslovom „Privilegia“ i „Descriptiones“. Sve ove listine žalibože danas ne imaju svojih originala, a sadržaju cijeli materijal za posjed nadbiskupije od IX.—XV. vijeka. U samostanu Franjevaca konventualaca prepisano je pet listina. — U *Zadru* s dobrostivom dozvolom nadbiskupskoga ordinarijata nastavilo se istraživanje u nadbiskupskom arkivu i u samostanu sv. Marije. Kod sv Marije našasta je naknadno zbirka listinâ svetoga Rajnerija spljetskoga iz XIII. vijeka i dovršen je XIV. vijek. U gubernijalnom arkivu dovršen je arkiv samostana sv. Dominika a tako i sv. Nikole, za tim cijeli Rogovski sv. Kuzme i Damjana, u svima cijeli XIV. vijek do god. 1409. Dobrotom g. prof. Brunellia moglo se i ovoga puta u gradskoj zadarskoj biblioteci prepisati XIV. vijeka lijep broj zadarskih listina. Posredovanjem g. majora u miru Conte Begne ustupio je na porabu sav stari arkiv svoje obitelji „Begna-Posedarski“ presvj. g. Conte Ninio Begna, u kojem je bilo dvadeset i pet listina XIII., a sto i pedeset XIV. vijeka. — U *Šibeniku* u samostanu Franjevaca konventualaca, slavnoj zadušbini Šubića Bribirskih, iscrpljeno je ukupno do dvadeset listina Šubićkih. — U *Hvaru* u kaptolskom arkivu našlo se listina

XII., XIII. i XIV. vijeka. Sa zahvalom spominjemo vrijednog arkivara kaptolskoga g. Kuzmu Vučetića, od kojega se nadamo, da će na Hvarskom otoku još koju listinu otkriti. Njegovim posredovanjem stavio je na porabu svoj obiteljski arkiv vrijedni g. dr. Boglić; iz njega je prepisana jedna listina XIV. vijeka. Posredovanjem g. Frana Radića, urednika „Staro-hrvatske prosvjete", očekuje akademija od plemenitih obitelji Arneria i Kapora *u gradu Korčuli* liep broj listina XIV. vijeka.

Akademija se tima plemenitim obiteljim unapred zahvaljuje, a naknadno izriče svoju veliku zahvalnost svoj gore spomenutoj p. n. gospodi, koji su ili kao čuvari ili kao vlasnici arkiva izaslanicima akademije najljubaznije i najpripravnije dozvoljavali porabu arkiva i blagohotno pospješivali radnju izaslanikâ.

Osim toga nastavljeno je prepisivanje iz „Acta Neoregistrata" u Budimpešti uza suradnju gosp. pristava Emila Laszowskoga, a za posredovanje zahvaljuje se akademija zemaljskomu arkivaru g. dru. Bojničiću.

U arkivnom poslu obratila se akademija na nadbiskupske i biskupske ordinarijate, pak na provincialate redovničke po Hrvatskoj, Slavoniji Dalmaciji, Bosni, Hercegovini i Istri s molbom, neka bi preporučili svojim župnicima i upraviteljima župâ ili predstojnicima pripadnih samostana, da ovoj akademiji priopće doslovne (kolacionirane) prepise svojih „Libri memorabilium" i jave, ako ima kakov stari rukopis u župnom domu ili medju crkvenim knjigama. Zahvalno spominjemo, da su se preuzv. i presvj. gospoda nadbiskupi i biskupi akademijinoj molbi blagohotno odazvali ter izdali cirkulare na podredjeno si svećenstvo, pak da je presvj. g. biskup dubrovački akademiji naznanio,

da se u njegovoj biskupiji ne nalaze libri memorabilium, ali da će razgledati, ima li gdjo koji stari rukopis; za tim, da je presvj. g. biskup kotorski takodjer javio nenalaženje bilježaka „libri memorabilium" u njegovu području, a uz obavijest, da se u nadžupnom uredu u Budvi nahode četiri rukopisa o dogodjajima iz konca XVIII. i prve trećine XIX. vijeka; nadalje da je presvj. g. biskup banjalučki poslao schematizam za god. 1900., u kojem je uvršteno u kratko, što se je našlo zabilježeno u području njegove biskupije; napokon veleč. g. provincial franjevački u Zagrebu javio je akademiji svoju pripravnost u tom poslu. Zahvaljujemo se velečastnoj gospodi, koji su dosad akademiji poslali prepisâ i vijesti, a to su p. n. gospoda: I. Jagodić, dekan i župnik u Garčinu; Mato Babogredac, konsistorialac i župnik u Hrtkovcih; Sebastijan Riesel. župnik u Starih Jankovcih; Leskovac, upravitelj župe u Brodu/S; Gjuro Krbavac, upravitelj župe u Strošincih; Josip Terci, župnik u Podcrkavju; napokon samostan Trsatski. Kako je evo malo prepisa i vijesti do sada primila akademija, ona i ovom prilikom ponavlja svoju molbu a ponovit će ju i navlastitim načinom, da bi se p. n. gospoda župna i samostanska odazvala akademiji, a svaki će njih steći utjehu, da i tim trudom doprinosi kamečak zgradi naše narodne povijesti.

Galerijski poslovi tekući obavljahu se i ove godine kako obično. Umnožila se je galerija slikâ ovako: 1. Nabavom jedne sličice iz XV. vijeka, koja prikazuje „Majku Božju sa djetetom", a slikana je na drvu (široka je 14, a visoka 21 centimetar, te je smještena u „Dvorani broj I." galerije). 2. Dvjema crtežima, koji se pripisuju franceskomu slikaru XVII. vijeka Bourguignonu. (Svaki crtež visok je 33, a širok 47 centime-

tara). Ovi su se crteži do sada nalazili u akademijskoj zbirci umjetničkih knjiga i reprodukcija; a sada su im okviri nabavljeni te će nacrti biti smješteni u „Dvorani broj VI.“ galerije. Glede akademijske zbirke umjetničkih knjiga i reprodukcija izviestiti nam je, da je ove godine dovršeno vezanje i popisivanje svih do sada u toj zbirci nalazećih se djela. Obćinstvo polazilo je galeriju i ove godine obilno.

Izradbu arkadnoga grobnoga spomenika Franji Račkomu povjerila je akademija kiparu g. Rudolfu Valdecu, ter će spomenik biti postavljen u proljeću sliedeće godine. — Poprsnu sliku pokojnoga predsjednika Josipa Torbara naručila je akademija u slikara g. Josipa Bužana, koji je prošastih godina akademiji bio poklonio dvie svoje slike; portrait Torbarov stigao je ovih dana.

Zamjenu publikacijâ s drugimi učenimi družtvi proširila je akademija ove godine ovako. Od kralj. pruske akademije znanostî u Berlinu, koja počam od god. 1882. davaše našoj akademiji za „Rad“ i „Ljetopis“ svoje „Sjedničke izvještaje“ („Sitzungsberichte“), postigla je naša akademija, da joj je pruska poslala naknadno i svoje „Razprave“ („Abhandlungen“) počam od g. 1880. a pošiljat će i njih unapredak, a u zamjenu je naša akademija pruskoj poslala naknadno sva dosadanja „Djela“ i sva „Monumenta“ i „Rječnik“, pak će i unapredak slati takodjer te publikacije. Od kr. bavarske akademije znanostî u Monakovu, s kojom je počam od god. 1867. naša akademija zamjenjivala svoje publikacije osim „Rječnika“ za njezine „Sjedničke izvještaje“ („Sitzungsberichte“), postigla je ova akademija, da u buduće dobiva i njezine „Spomen-spise“ („Denkschriften“) svih triju razreda, a zato će slati uz ostalo i svoj

„Rječnik". Kr. družtvo znanostî u Göttingenu slalo je od god. 1895. svoje „Viesti" („Nachrichten") samo filologijsko-historijskoga razreda za naše „Starine" i „Ljetopis", a u buduće će slati takodjer „Viesti" matematično-fizikalnoga razreda u zamjenu za sve publikacije naše akademije. „Biblioteka imperatorskago kazanskago universiteta" zamjenjivat će svoje „Učenыja zapiski" za naš „Rad" i „Ljetopis", a dat će naknadno našoj akademiji ono, što joj od prijašnjih njezinih „Učenih zapisaka" ne dostaje, za analognu dopunu našimi publikacijami, kojih ona biblioteka nema. „Orenburgskaja učenaja arhivnaja kommissija" davat će svoje spise za naša „Monumenta" i za „Ljetopis". „Učeno-literaturnoe obščestvo Galicko-Russkaja Matica" u Lavovu davat će svoj „Naučno-literaturni Sbornik" za naš „Rad" i „Ljetopis". „Národopisné muzeum českoslovanské" u Pragu dobilo je po svojoj želji naknadno i „Rječnik" ter će ga dobivati i dalje. „Geološki zavod velike škole u Beogradu" poslao je svoje „Geološke anale balkanskoga poluostrova" (do sada 10 knjiga počam od god. 1889.) u zamjenu za sve svezke „Rada" matematičko-prirodoslovnoga razreda, odkako taj ima posebnu numeraciju; ta će se zamjena nastavljati. Uredničtvu slovenskoga poučno-beletrističnoga lista „Ljubljanski Zvon" slat će u zamjenu za taj list akademija „Rad" 1. i 2. razreda, „Građu za povjest hrvatske književnosti", „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena", i „Ljetopis".

„Družtvu hrvatskih književnika" dala je akademija na njegov upros sve svoje publikacije, koje su izašle do konca god. 1899., a kojih je još imala u zalihi.

I ove godine čestitaše akademija svome uzvišenome pokrovitelju i dobrotvoru o njegovu rodjendanu i imendanu posebnim odaslanstvom i pismom.

C. kr. sveučilište u Černovicah zahvalilo se je za akademijinu čestitku prigodom proslave njegove 25-te obljetnice i poslalo na dar proslavni spomen-spis. koji je uvršten u akademijsku knjižnicu.

„Galicko-russkaja Matica“ u Lavovu pozva dopisom akademiju k proslavi 80-te godišnjice gaIičko-ruskoga povjestničara, arheologa i filologa Antonija Štefanoviča Petruševiča (24. siečnja o. g.); akademija je k proslavi čestitala brzojavom, a „Matica“ se pismom zahvalila.

Odboru u Brodu/S za spomenik povjestničaru akademiku Matiji Mesiću akademija je na zamolbu odborovu poslala prinos od 200 K.

K odkrivanju spomenika povjestničaru akademiku Radoslavu Lopašiću u njegovu rodnome gradu Karlovcu (14. srpnja o. g.) akademija, bivši odborom proslavnim pozvana k toj slavi, izasla svoga predsjednika i prvoga tajnika, koji položiše i vienac u ime akademije; za uzdarje posla akademiji glava odbora, gosp. karlovački načelnik Vrbanić, jedan otisak svjetloslike spomenikove.

Hrvatsko pjevačko družtvo „Vila“ u Varaždinu pozva akademiju k odkrivanju spomen-ploče povjestničaru akademiku Ivanu Kukuljeviću Sakcinskome na njegovoj rodnoj kući, na dan 10. studenoga o. g.. a uz proslavu četiristote obljetnice hrvatskoga umjetnoga pjesničtva; akademija zamoli svoga člana u Varaždinu g. prof. Ivana Milčetića, da ju zastupa kod te slave.

„Družtvo hrvatskih književnika“ pozva akademiju dopisom (1. veljače o. g.), da bi i ona iza-

brala u skupni književni odbor za zajedničku proslavu četiristote obljetnice umjetnoga pjesničtva hrvatskoga dva svoja člana; akademija izasla u taj odbor Peru Budmana i dr: Fr. Markovića. Skupni proslavni odbor, priobćujući akademiji program svečanosti, zamoli za primjeren prinos k podmirbi troškova proslavnih; a kako je onaj odbor čist prihod svečane kazalištne prikaze i svečanoga spomenspisa bio namienio spomeniku Marka Marulića, to je akademija dala prinos od 400 K. s naročitom namjenom za taj spomenik. Za prinos zahvalio se pismom presvietli gospodin Ivan vitez Trnski kao predsjednik družtva hrvatskih književnika. Akademijin predsjednik i više njezinih članova pribivahu kod glavnih česti one književne proslave.

Povodom smrti svoga dobrotvora, preodličnoga rodoljuba, c. i kr. podmaršala g. grofa Gjure Jelačića Bužimskoga, brata neumrlome banu grofu Josipu Jelačiću, žalibože posljednjega u mužkoj lozi odvjetka obitelji junačtvom slavne, akademija je žalost svoju pismom izjavila udovi preuzvišenoj gospodji Hermini grofici Jelačić-Bužimskoj, rodj. grofici Christalnig, a ona se akademiji zahvalila pismom, u kojem se spaja uzvišenost tuge i rodoljubnosti. I akademija će uviek harno čuvati uspomenu grofa Gjure Jelačića. Slava mu!

U žalost je akademiju zavila i smrt njezina od g. 1883. člana dr. Bogoslava pl. Jiruša, profesora u pražkom českom sveučilištu; preminuo je u Pragu 16. studenoga ove godine. Rodi se u Pragu 17. listopada 1841; postade g. 1865. doktorom medicine i kirurgije, g. 1870. asistentom sveučilištnoga zookemijskoga zavoda u Pragu. God. 1875., 13. studenoga, bi imenovan redovitim profesorom botanike u hrvatskom sveučilištu.

Tu je uredio botaničko-fiziologijski zavod, poklonio mu svoj znatni herbarij, u koji je bio sabrao za više od 20 godina preko 5000 vrsti a preko 15000 eksemplara, medju inimi iz Zagrebačke gore, hrvatskoga i dalmatinskoga primorja i otočja sve do otoka Sv. Andrije; za rečeni zavod izradio je velik broj vrstnih mikroskopskih preparata a prikupio i druga učevna pomagala. Po smrti prof. dr. Aleks. Velkova predavaše g. 1878/9. i kemiju u našem sveučilištu, dok nije ta profesorska katedra bila popunjena. Velika zasluga ide njega za osnutak farmaceutskoga tečaja u našem sveučilištu; znatno sudjelovaše kod izradbe naučne osnove i izpitnoga reda za taj tečaj već g. 1877/8., koje bijaše dekanom mudroslovnoga fakulteta, a tada izradi takodjer predlog o osnutku botaničkoga vrta, o kojem je on više godina pomno nastojao. Kad je god. 1882. farmaceutski tečaj otvoren, preuze on i obuku u farmakognoziji, za koju stvori farmakognostičku zbirku; za nju je sam napravio velik broj mikroskopskih preparata. G. 1883. bi odlikovan za svoje nastavne zasluge vitežkim redom Franje Josipa I. Akademija ova izabra ga 24/11. 1883. članom dopisnikom razreda matematičko-prirodoslovnoga. Kad je, bivši 6. kolovoza g. 1886. imenovan redovitim profesorom farmakologije i farmakognozije u liječničkom fakultetu českoga sveučilišta pražkoga, ostavljao Zagreb, svi smo, koji ga poznavasmo, žalili radi njegova odlazka. Temeljita učenost, koja se oglêda u njegovih razpravah, n. pr. „Otravy rostlinami a t. d.“ (u Pragu g. 1881), i „Izvješće o napredku farmakologije“ (u hrv. „Liečničkom vjestniku“ g. 1883., str. 4—8, 113—122), i neumorna radinost, s kojom je on za svoga djelovanja u Zagrebu nastojao o napredku svoje struke, i mila druževnost njegova ostaviše ovdje trajnu preugodnu uspomenu. I iz zlatnoga Praga, gdje je od-

lično i djelovao i raznoliko odlikovan bivao, zasvjedočavaše svoj mar za hrvatski naučni napredak; tako je na zamolbu našega akademičkoga senata izradio i koncem god. 1887. poslao najpomniji elaborat o osnutku i uredbi medicinskoga fakulteta u našem sveučilištu, poslie pohvaljen i podkriepljen slavnim bečkim profesorom Albertom. Kod uredbe hrvatske menze akademičke pomagaše obiljem podataka, koje je o takovih uredbah u Pragu sabrao; a, kako pražke novine javiše, sjetio se hrvatske menze i u oporuci svojoj, zapisujući joj jednu tisuću krunâ. Trajna će u nas ostati mila uspomena na Bogoslava Jiruša kao vrstna učenjaka, savjestna učitelja, mila druga, iskrena brata Čeha, plemenita čovjeka. Takovu, neka mu bude u hrvatskoga naroda sada i vazda slava!

---

4. Čitanje

PRAVOGA ČLANA MILOVANA ZORIČIĆA:

„O pismenosti žiteljstva u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji“.

Rasprava osniva se na rezultatima pučkoga popisa što je obavljen početkom ove godine 1901. Spomenuvši razloge, s kojih su u našim prilikama upravo popisani rezultati o broju pismenih i nepismenih od velike važnosti i podobni, zanimati što šire krugove, naglasio je akademik u uvodu svoje studije, kako se ne radi o tom, da se izpita, napreduje li u obće elementarna obrazovanost u Hrvatskoj. Napredak je svakomu očit; a bilo bi i pravo čudo, da ga ne ima kraj velikog broja pučkih učiona, koje djeluje već dugi niz godina, kraj sve to jačega polazka njihova i kraj revnosti i sposobnosti pučkoga učiteljstva. Druga su pitanja, na koja valja potražiti odgovor u rezultatima naših popisa: naime koja je mjera napredku,

koliko li on odgovara velikim žrtvama za pučko školstvo, i koliko u njem učestvuju razni krajevi te razni slojevi i razredi žiteljstva. Pa ako podatci o broju pismenih i nepismenih žitelja sami po sebi i ne daju posve pouzdane podloge za prosudjivanje, do kojega li se stepena razvila elementarna naobrazba u cielom svom obsegu, upućuju bar o tom, kolik je i kako se mienja onaj dio žiteljstva, koji, — ne znajući ni čitati ni pisati —, nema upravo nikakve naobrazbe. U jednom te istom žiteljstvu uz jednake će inače uvjete ti posvemašnji analfabeti u svakom pogledu zaostajati za onim dielom žiteljstva, koji je bar koju godinu uživao obuku u pučkoj školi.

Izvidi o pismenosti obavljeni su u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji po prvi put popisom god. 1869., te se ponoviše za svakoga sliedećega popisa. Podatci naši pokazuju dakle razvitak za razdoblje od preko 30 godina, ali samo za cielu zemlju. Za pojedine njezine dielove mogu se sravnjivati istom od god. 1880., pa i to tek nakon posvemašnje preradbe starijih rezultata prama sadašnjemu političkomu razdieljenju zemlje. U cielom smiju se ovi popisni rezultati držati i dosta pouzdanima A kraj izvida, što se spajaju s popisima i što obsežu cielo žiteljstvo, uzeše se godinom 1897. sabirati takodjer podatci o pismenosti vjenčanikâ; a to zato, da se bar za jedan dio žiteljstva uzmogne prosudjivati i postepeni razvitak od godine do godine.

Prelazeći na rezultate naših popisa, izkazuje akademik najprije absolutnim brojevima, koliko je u žiteljstvu mužkom i ženskom preko 6. godine godinâ 1869., 1880., 1890. i 1900. bilo mužkaraca a koliko ženskinja vještih čitanju i pisanju, vještih samo čitanju, i posve nepismenih. Dok je broj cieloga žiteljstva preko 6. godine od god. 1869. do god. 1900. porasao samo za tre-

ćinu (od 1,509.153 na 2,011.793), podigao se je u njem broj vještih čitanju i pisanju od 259 na 888 tisuća, dakle se je više nego podvostručio, a broj posve nepismenih spao za daleko preko 100.000. Napredak je to svakako znamenit, koji dokazuje, da su mnogi milijuni, što su se za toga razdoblja namienili naobrazbi naroda, donieli i puno ploda. No u drugu ruku upućuju sami absolutni brojevi, izkazujući, da je još koncem god. 1900 u samom žiteljstvu preko 6. godine bilo 1,095.110 ljudi posve nepismenih, koliko će još trebati nastojanja i žrtava, da se broj nepismenih potisne bar onoliko, koliko je već potisnut u Ugarskoj i u većem dielu austrijskih zemalja.

U omjeru prema žiteljstvu preko 6. godine bilo je u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji od toga mužkoga odnosno ženskoga žiteljstva postotaka:[1]

	pismenih		posve nepismenih	
Godine	mužkih	ženskih	mužkih	ženskih
1.869. . . .	23·19	11·09	74·38	86·81
1.880. . . .	31·51	18·45	67·89	79·93
1.890. . . .	39·36	25·25	60·16	73·52
1.900. . . .	52 31	36·12	46·95	61·74

Prvi izvid od godine 1869. bio je podao rezultate bez sumnje vrlo žalostne.

Pismeni mužkarci činili su samo nešto preko jedne petine, pismene ženskinje samo nešto preko jedne desetine odnosnog žiteljstva; a pune četiri petine cieloga žiteljstva nisu imale nikakve naobrazbe.

Od onoga doba mnogo se je radilo i mnogo postiglo. Postotni dio pismenih diže se od popisa do po-

[1] U tom pregledu puštaju se ovdje s vida oni, koji su znali samo čitati, a koji ne čine no razmjerno posve neznatan dio žiteljstva.

pisa, te je koncem god. 1900. od žiteljstva preko 6. godine znalo već čitati i pisati: mužkih preko polovice, ženskih nešto preko 36 postotaka. Postotni dio nepismenih pao je do god. 1900. od 74 na 46 kod mužkih, a od 86 na 61 postotak kod ženskinja.

Ako se uzmu na oko razlike medju postotnim brojevima za pojedine godine, naći će se, da je u prva dva razdoblja (1869.—1880. i 1880.—1890.) napredak bio gotovo jednak i dosta umjeren. Na 100 žitelja preko 6. godine podigao se je broj pismenih u jednom i drugom razdoblju za kojih 7—8 postotaka. Daleko brže pokročilo se u najnovije doba, od god. 1890. do 1900. U tih 10 godina iznosi porast kod pismenih: kod mužkih do 13%, kod ženskih oko 11%, a uzporedo s tim smanjenje posve nepismenih: kod mužkih preko 13, kod ženskih do 20 postotaka.

Kao što u drugim zemljama, gdje elementarna naobrazba nije zahvatila bar pretežne većine žiteljstva, ima i u Hrvatskoj i Slavoniji razmjerno puno više nepismenih ženskinja nego li mužkaraca. I kod ženskinja ima doduše postojan napredak, ali je u svakom razdoblju bar nešto slabiji, nego li kod mužkaraca, tako da je koncem god. 1900. razlika medju postotcima nepismenih jednoga i drugoga spola još nešto veća, nego što je bila g. 1869.

Spomenuvši stariju studiju statističara dr. Mischlera o analfabetima u evropskim zemljama, po kojoj je prema podatcima za g. 1880. i bliže joj godine Hrvatska i Slavonija uz Rusiju, Srbiju, Bugarsku, Rumunjsku, te Dalmaciju, Istru, Galiciju i Bukovinu spadala u skupinu zemalja sa razmjerno najvišim brojem analfabeta, izpituje akademik na osnovu novijih podataka, kolik je napredak naš prama onomu drugih zemalja. Za Ugarsku nisu žalibože još poznati rezultati popisa

god. 1900. Prispodoba pako s njezinim podatcima do g. 1890. pokazuje, da je Ugarska već g. 1880., t. j. prije dvadeset godina, bila na onom stepenu obće naobrazbe, komu se je Hrvatska dovinula istom g. 1900., da nadalje ondje g. 1890 nije bilo upravo nijednoga većega diela zemlje, gdje ne bi postotak nepismenih bio manji od našega — jedino u Erdelju bile su prilike ponešto nalik našima —, te da je postotak taj za razdoblja 1869.—1890. padao nešto brže nego li u nas.

Za Austriju mogli su dobrotom c. i kr. statističke centralne komisije u Beču za izporedbu poslužiti neki dosele ne publicirani podatci iz g. 1900. — nepodpuni već s toga, što ne obsežu Dalmacije, Galicije i Bukovine. Po njima već je analfabetizam spao gotovo na minimum u dolnjoj i gornjoj Austriji, Tirolskoj, Vorarlberžkoj, Českoj, Moravskoj i Šlezkoj. Razmjerno nešto više nepismenih, ali ipak daleko manje nego li u nas, ima u čisto slovenskim i slovensko-njemačkim, odnosno slovensko-talijanskim zemljama. Jedino u Istri našao se godine 1900. postotak nepismenih gotovo jednak onomu u Hrvatskoj i Slavoniji. Važniji je u ostalom rezultat ove izporedbe taj, što je za razdoblja 1890.—1900. u svim onim austrijskim zemljama, gdje se je broj nepismenih u obće još i mogao znatnije sniziti, napredak bio razmjerno slabiji nego li u nas za istog razdoblja. Iz prispodobe pako podataka za g. 1880.—1890. još se za Dalmaciju, koja u prvom redu zaslužuje našu pažnju, pak za Galiciju i Bukovinu doznaje, da su u sve tri zemlje prilike i godine 1880. i god. 1890. bile nepovoljnije od naših, te da je za razdoblja od 1880. do 1890. napredak potonje onezemlje bio prilično jednak našemu, dok je u Dalmaciji znatno za njim zaostajao.

U razpravi navode se konačno podatci najnovijih popisa u kralj. Srbiji i u Bugarskoj, po kojima je po-

stotni dio nepismenih od cieloga žiteljstva preko 6. godine iznosio: u Srbiji g. 1895. kod mužkih 71·95, kod ženskih 94·17; u Bugarskoj g. 1893. kod mužkih 69·12, kod ženskih 91·63 postotaka; dakle u jednoj i drugoj državi puno više, imenito kod ženskinja, nego li u Hrvatskoj prije 10 godina. Ciela ova izporedba moći će se po svoj prilici u mnogo čem popuniti prije, nego li što razprava dodje pod tisak, al' i ovako nepodpuna dokazuje, da Hrvatska i Slavonija napredovanjem svojim ne samo nije zaostajala za drugim zemljama, već ih djelomice znatno prestigla, a da se od južno-slovjenskih zemalja s njom takme o prvenstvo u obćoj naobrazbi žiteljstva samo Istra i slovenske zemlje.

U trećem odsjeku svoje razprave prelazi akademik na najvažniji dio svoga zadatka, da prikaže i razloži opreke i razlike, što glede elementarne naobrazbe postoje medju pojedinim krajevima zemlje. Da o njima podade obćeniti neki, pregled, donosi najprije pregled za županije, po kojem je medju ostalim postotni dio nepismenih iznosio postotaka od žiteljstva preko 6. godine:

I. U županijama	1.880.		1.890.		1.900.	
(bez gradova)	muž.	žen.	muž.	žen.	muž.	žen.
Ličko-Krbavskoj . . .	82·86	95·92	79·18	95·20	66·18	92·71
Modruško-Riečkoj . .	74·93	88·29	68·16	82·87	55·85	72·99
Zagrebačkoj	77·30	91·04	70·87	87·31	58·77	80·54
Varaždinskoj	70·00	81·96	61·17	76·51	47·78	64·60
Bjelovarsko-Križevačkoj	63·71	81·00	54·09	71·41	40·10	55·64
Požeškoj	67·12	76·66	56·86	67·90	42·83	52·00
Virovitičkoj	70·32	74·54	61·18	66·07	48·21	52·68
Sriemskoj	61·12	70·99	52·17	62·25	37·20	45·31
Prosjekom . . .	70·91	83·00	62·79	76·49	49·31	64·83
II. U svim gradovima	28·50	39·74	25·21	34·81	18·67	26·32
U svem	67·89	79·83	60·16	73·52	46·95	61·79

Već god. 1880. bila je županija sriemska dosta znatno pretekla sve ostale županije, pa je svoje prvenstvo

sačuvala do najnovijega doba. God. 1900. iznosi postotak nepismenih u mužkom njezinom žiteljstvu samo još 37, a u ženskom 45 postotaka, manje dakle, nego li g. 1890. u većem dielu Ugarske, imenito u svim njezinim iztočnim krajevima. Ali se u toj županiji i stjecahu svi uvjeti, da napredak bude što brži i zamašniji. Od ostalih županija najbliža joj je svojim prilikama županija bjelovarsko-križevačka, gdje se je takodjer već do god. 1880. bilo mnogo polučilo, a gdje je kasnije doseljivanje, imenito českoga elementa, znatno potisnulo postotak nepismenih.

U drugu su ruku pod utjecajem svakovrstnih zapreka, koje sprječavahu napredak, obćom naobrazbom svoga žiteljstva najviše zaostale županija ličko-krbavska, a kraj nje županija zagrebačka. U prvoj ima još medju mužkarcima preko 6. godine preko 66 postotaka, kod ženskinja pače preko 90 postotaka posve nepismenih, te je medju njezinim i sriemskim postotcima razlika: kod mužkih od gotovo 30, kod ženskih od gotovo 50 postotaka.

Brojevi gornjega pregleda pokazuju medju ostalim još i to, kako su tri slavonske županije, a kraj njih donekle još i bjelovarsko-križevačka, obćom naobrazbom ženskinjâ daleko odmakle od ostale četiri županije. U potonjima iznosi postotni dio nepismenih ženskinja svagdje preko 60, djelomice i do 90 postotaka, u prvima samo oko 50 postotaka.

Ako se nadalje izpita, za koliko su se u jednom i drugom od razdobljâ, što ih obuhvata naša statistika, smanjili postotci nepismenih, doći će se do prevažna rezultata, da je u svim županijama bez iznimke postotni dio nepismenih mužkaraca za razdoblja 1890.—1900. potisnut puno jače, nego li za razdoblja 1880.—1890., te da je upravo u najnovije doba napredak u mužkom

žiteljstvu bio obćenito vrlo znatan i gotovo jednak u cieloj zemlji. U županiji zagrebačkoj. gdje je on najslabiji, pao je postotak nepismenih za 12 10, a u Sriemu, gdje je najjači, za 14·97 postotaka, tako da razlika medju minimom i maksimom ne doseže ni 3 postotka. Donešto je drugačiji razvitak kod ženskoga žiteljstva. I kod njega su bez iznimke najnoviji rezultati povoljniji nego li za razdoblja 1880.—1890. No dok u županijama ličko-krbavskoj, pa dalje sve do varaždinske umanjenje postotka nepismenih ženskinja u razdoblju 1890.—1900. zaostaje za onim kod mužkaraca, osobito znatno u županiji ličko-krbavskoj i zagrebačkoj (Lika-Krbava 2·49%, Modruš-Rieka 9·68%, Zagreb 6·77%, Varaždin 11·91% umanjenja), to je on u četiri iztočne županije još veći nego li kod mužkaraca (Bjelovar-Križevci 15·77%, Požega 15·90%, Virovitica 13·899%, Sriem 16·94%). Pa ako još i danas prosjekom za cielu zemlju obća naobrazba kod ženskinja tako bitno zaostaje za naobrazbom mužkaraca, valja to pripisati većinom samo prilikama u krajevima na zapadu zemlje.

U našim je gradovima elementarna naobrazba, kako je i posve naravno, razširena puno više nego li u ladanjskom žiteljstvu, te nam se u njihovim brojevima rek bi predočuje cilj, kojemu bi trebala da se što prije dovine i ciela zemlja. Sa svojih 16 postotaka nepismenih mužkaraca i 21 postotkom nepismenih ženskinja, kako ih izkazuje popis godine 1900. (u stanovničtvu preko 6. godine), prednjači glavni grad Zagreb ostalim našim većim gradovima; a što ti postotci nisu još niži ni u njem ni u ostalim gradovima, tomu su dva glavna razloga: jedan. što u područje njihovo spada i mnogo seljačkoga žiteljstva, drugi, što u stanovničtvu njihovu ima puno elemenata, na koje nije moglo ni utjecati pučko školstvo gradova, a koji znatnim dielom potječu

iz krajeva slabije obće naobrazbe. U glavnom gradu ima n. pr. u žiteljstvu od preko 60.000 stanovnika samo oko 30% njih rodom iz Zagreba, a medju onima, koji su od drugud pridošli, do 33 postotka njih iz četiri hrvatske županije.

Nakon što je još izporedio rezultate izvida o pismenosti s onima naše statistike pučkoga školstva, uzeo je akademik u svojoj razpravi na oko podatke za upravne kotare, iz kojih se puno jasnije, nego li iz županijskih prosjeka, razabiru osebine raznih naših krajeva.-

Po njima je — da se i ovdje spomenu bar neki od rezultata — obća naobrazba u mužkoga žiteljstva do g. 1900. najdalje doprla u četiri veća kompleksa: u onom, što ga čini Primorje i gorski kotar, u podravskim kotarima koprivničkom i gjurgjevačkom, u posavskim dielovima požežke županije, i u sjevernim krajevima sriemske županije. Tu je postotni dio nepismenih od mužkoga žiteljstva preko 6. godine svagdje niži od 35%. U drugu pako ruku dosta je malen dio zemlje, gdje nepismenih mužkaraca ima razmjerno više nego li prosjekom u cieloj zemlji. On obseže samo županiju ličko-krbavsku, iztočni dio županije modruško-riečke, zapadne krajeve nekadašnje banske krajine, a u savezu s ovim još kotar pisarovinski. Najgore — sa više od 70% nepismenih — stoje kotari gračački, udbinski, lapački, senjski, brinjski, slunjski i dvorski. Kod ženskinja manje je povoljna slika, što ju podavaju brojevi kotarski. Ona četiri kompleksa, koja se iztiču najnižim postotcima nepismenih mužkaraca, na prvom su mjestu i po obćoj naobrazbi ženskoga žiteljstva; pa se ona dva na iztoku zemlje još proširuju kotarom djakovačkim i kotarima županjskim i rumskim županije sriemske. No u cielom postoje glede naobrazbe ženskinja

puno veće oprjeke medju iztočnim i zapadnim našim krajevima, te se područje, u kojem nepismene ženskinje čine preko 70 i sve do preko 90 postotaka ženskoga žiteljstva, proteže ne samo preko onih gore navedenih krajeva, u kojima ima razmjerno i najviše nepismenih mužkaraca, već zahvaća takodjer još i druge dielove županije zagrebačke i varaždinske.

VI.

ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1901.

---

1. Izvještaj tajnika

DRA. FRANA VRBANIĆA

o prihodima i rashodima za god. 1901.

Slavna akademijo!

Čim je doštampana druga serija akademijskih publikacija za god. 1901., te čim su za nju odnosni troškovi isplaćeni, zaključio je potpisani račune o gospodarskoj upravi akademije za god. 1901., pak mu je čast o njima izvijestiti slijedeće:

Cjelokupni primitak akademijske blagajne iznosio je tečajem god. 1901. ukupnu svotu od 62.991·15 K, dok je sveukupni rashod dosegnuo iznos od 44.521·42 K; prema tomu preostala je u akademijskoj blagajni raspoloživa zaliha od 18.469·73 K. Budući da se u ovim svotama nalazi iznos od 6.834·31 K, koji je kao prelazna stavka u jednakoj visini uvršten i u prihod i u rashod, to u okvir akademijskoga proračuna spada kod prihoda samo svota od 56.156·84 K, a kod rashoda iznos od 37.687·11 K. Kao što naime svake godine, tako su i godine 1901. samo zbog blagajničke manipulacije u prelazni prihod odnosno prelazni rashod kod

zaključenoga računa uvrštene one svote, koje su upotrebljene za uzdržavanje kuća, odnosno one, koje su potrošene za drugi svezak Nodilove povjesti srednjega vijeka i za uredjenje arkade pokojnoga dra. Franje Račkoga. Kako o ovim iznosima nije bilo spomena u proračunu za god. 1901., a oni se povrh toga iskazuju i u posebnim računima, to ih treba izostaviti kod prispodobe prošlogodišnje uprave sa stavkama preliminiranima u proračunu. Uzevši ovo u obzir, dolazimo do zaključka, da je prihod akademije u prošloj godini bio za 17.088·84 K veći od preliminirane svote, jer je iznosio 56.156·84 K napram iznosu od 39.068 K, koji je bio uvršten u proračun. Ovaj povoljniji pojav nastao je prije svega tim, što je, prema zaključnom računu od god. 1900., na godinu 1901. prenesena blagajnička zaliha u iznosu od 13.720·85 K, a zatim od tuda, što je akademija u ime četiriju petina čistoga prihoda iz akademijske zaklade prema proračunanom iznosu primila više za 2.416 K. Ovaj veći primitak iz akademijske zaklade nastao je ponajprije s razloga, jer je za g. 1901. akademiji doznačeno više za 508·74 K, nego li je bilo preliminirano, a zatim s razloga, jer se je kod konačnoga obračunavanja dohodaka ispostavilo, da je akademija premalo primila za god. 1898. svotu od 136·16 K, a za god. 1900. iznos od 1.771·10 K. Ove svote doznačene su naknadno akademiji tečajem god. 1901. Nadalje je akademija u ime prodaje i pretplate svojih publikacija primila mjesto preliminiranih 4000 K svotu od 6.120·51 K, dakle za 2.120·51 K više; a napokon je u ime kamata od raspoloživih i privremeno uloženih novaca te inih manjih prihoda unišla svota od 868·77 K, koja se nije mogla staviti u proračun ni približnim iznosom. Svi ovi veći primitci iznose ukupnu svotu od 19.125·13 K. Napram ovim većim primitcima primila

je akademija manje 2.037·29 K, i to 2.000 K s razloga, jer do sada još nije primila od svoga pokrovitelja svote od 2000 K u ime potpore za „Rječnik", a 37·29 K, jer je za toliko bio manji prihod od akademijskih kuća.

Medjutim je nakon zaključenih već računa preuzv. gospodin pokrovitelj navedeni prinos za god. 1901. naknadno priposlao akademiji dne 7. travnja 1902., te je stoga gore navedeni manji primitak za god. 1901. samo prolazne naravi. Odnosna svota od 2000 K uvrštena je kao prihod u račune za tekuću godinu 1902. Navedeni manji prihod akademijskih kuća prema preliminaru nastao je poglavito s razloga toga, jer su troškovi za kuću u Vlaškoj ulici prema očekivanju bili daleko veći, nego li se je mislilo, a to za to, jer je u onom dijelu grada prošle godine provedena nova kanalizacija, te je u tu svrhu akademija potrošila blizu 800 K, uz to morala je akademija i za popravak krova u svojoj kući u Ilici potrošiti 350 K, jer najamnik nije bio dužan na sebe uzeti ovaj popravak. Da uza sve to nije kod prihoda kuća bio manjak veći od 37 K napram preliminaru, tomu je razlog, što su kod ostalih kuća bili izdatci za popravke i uzdržavanje znatno manji.

Uzevši u obzir gore navedeni veći i ovaj manji primitak pokazuje se u cjelosti, kako već gore istakoh, cjelokupni veći prihod u iznosu od 17.088·84 K.

Napram cjelokupnomu gornjemu prihodu od 56.156·84 K pokazuje se ukupni rashod u iznosu od 37.687·11 K, dakle za 1.378·89 K manje, nego li je bilo ustanovljeno u proračunu za god. 1901. Uzme li se u obzir gornji veći prihod i ovaj manji rashod, te višak od 2 K, koji se pokazuje u preliminaru za god. 1901., to nastaje u svemu gore navedeni višak od 18.469·73 K.

Spomenuti manji rashod od 1.378·89 K nastao je uza sve to, što je kod općenitih troškova potrošeno za

3.151·89 K više, nego li je preliminirano, i to stoga, jer je za akademijske publikacije potrošeno za 4.530·78 K manje. Ovaj manji izdatak nastao je prije svega tim, što je od akademijskoga „Rječnika“ sveske 21. štampano mjesto 10 araka samo 8, zatim što je za „Rad“ potrošeno manje za 3.339·51 K, budući da je kod 145. i 146. knjige bio izdatak manji za 663·72 K, te budući da je razred matematičko-prirodoslovni izdao samo jednu knjigu mjesto preliminirane dvije knjige. Nadalje je kod „Zbornika za narodni život i običaje“ izdano manje 1160 K, jer nije za sabranu gradju ništa potrošeno, a za svesku 30. „Monumenata“ izdano je manje za 462·48 K, jer je opseg te knjige manji, nego li je bilo ustanovljeno u proračunu. Napokon je za „Ljetopis“ svesku 15. izdano manje za 133·68 K, a za skupljanje gradje za noviju književnost 134 Kr. Naproti je potrošeno više za „Monumenta histor. juridica“, sv. VIII, 1.055·94 K s razloga, jer ova sveska nije bila doštampana za publikacije prošle godine, te je cijela u to ime prištedjena svota priračunana bila blagajničkoj zalihi, iz koje je i podmiren ovogodišnji trošak, koji nije bio napose uvršten u proračun za god. 1901. Nadalje je prekoračen proračun kod treće sveske „Građe za povjest hrvatske književnosti“ za 282·95 K, jer je knjiga ispala nešto opsežnijom; kod istraživanja zemlje za 200 K na temelju zaključka skupne sjednice od 28. travnja 1901., i napokon kod predradnja za izdavanje „Monumenata“ za 121 K. Ako se isporedi ovaj veći potrošak s navedenim manjim izdatkom za akademijske publikacije, pokazuje se u svemu gore navedena prištednja od 4.530·78 K.

Kod općenitih troškova premašili su izdatci preliminiranu svotu za znatan iznos od 3.151·89 K, i to u prvom redu zato, jer je na temelju zaključka skupne

sjednice od 1. ožujka 1901. provedena adaptacija nekih prostorija u akademijskoj palači, te je u to ime potrošeno 3.409·28 K, u koju svrhu nije bilo u proračunu preliminirano ništa. — Kod raznih troškova prekoračen je proračun za 614·62 K, jer su potrošeni neki iznosi, za koje nije bila u proračun stavljena posebna svota. Medju ove iznose spada prinos od 200 K za spomenik Matiji Mesiću na temelju zaključka skupne sjednice od 20. siječnja 1901., prinos od 400 K za Marulićev spomenik prema zaključku skupne sjednice od 13. listopada 1901., i iznos od 120 K za sliku pokojnoga predsjednika Torbara po zaključku skupne sjednice od 13. listopada 1901. Kod ostalih stavaka u proračunu, napose kod akademijske palače i kod knjižnice, nije prekoračenje premašilo iznos od 60 K kod svake stavke. Naproti je prištedjeno kod upravnih troškova 265·14 K, a kod galerije slika 723·22 K.

Isporedivši ove prištednje s navedenim većim izdatcima pokazuje se kod općenitih troškova istaknuti veći trošak od 3.151·89 K.

Potanji iskaz o svim primitcima i izdatcima nalazi se u posebnom prijegledu, koji se prilaže ovomu izvješću.

Pogledom na iskazani cjelokupni višak od 18.469·73 K, koji se pokazuje kao konačna blagajnička zaliha na koncu god. 1901., te koji je prenesen kao primitak u godinu 1902., slobodan je potpisani spomenuti, kako je prijeka nužda, da se već sada od ove prištednje dozvoli iznos od 2.000 K za sabiranje folklorske gradje, da ne bi posao oko toga zapeo. Ovo je tim više opravdano, jer je već prošle godine slavna akademija dozvolila, da se u tu svrhu pričuva iznos od 1.117 K, koji prošle godine nije potrošen, te jer je i god. 1901. od troškova preliminiranih za folklorski Zbornik prištedjeno 1.160 K.

Glede ostatka od 16.469·73 K neka slavna akademija za sada ništa ne odredi, već neka ovu svotu pričuva za potrebe, koje se mogu s vremenom pokazati, te za koje se u redovitom proračunu nismo u stanju poskrbiti. Do sada se je pokazalo, kako je po gospodarstvo akademije vrlo probitačno, da se za nepredvidjene slučajeve pridrži oveća svota; ovakova opreznost bit će stalno i u napredak veoma koristna i po znanstveni rad akademije.

Uz gospodarstvo, koje se ogleda u svakogodišnjem proračunu, upravlja akademija i drugim novcem, o kojem ne ima spomena u proračunu. U tom obziru moram prije svega spomenuti preostatak onoga prihoda, koji je unišao od izvanredne prodaje akademijskih publikacija do konca god. 1894. Prema zaključku računa koncem god. 1900. preostalo je od ovoga prihoda u u svemu 2.671·98 K, koja je svota prenesena kao primitak na godinu 1901. Ove godine unišlo je pako u ime kamata 107·96 K tako, da je ukupni primitak ovoga računa iznosio tečajem godine 1901. u svemu 2.779·94 K, koja je svota uložena na uložnu knjižicu I. hrv. štedionice br. 98.924.

Od novaca odredjenih za uredjenje arkade pokojnoga predsjednika dra. Franje Račkoga preneseno je na temelju zaključnoga računa od god. 1900. na račun god. 1901. kao primitak iznos od 3.842·08 K, uz to je u ime kamata unišlo tečajem godine u svemu 150·86 K; prema tomu iznosio je ukupni primitak na ovom računu svotu od 3.992·94 K. Prema zaključku skupne sjednice od 13. listopada 1901. pristupila je akademija konačnom uredjenju ove arkade, te je sklopila u tu svrhu ugovor s domaćim umjetnikom g. Rudolfom Valdecem za iznos od 3.900 K. Na temelju ove pogodbe isplaćen je rečenomu umjetniku umah iznos od 600 K tako, da je od

navedene svote koncem godine 1901. preostao iznos od 3.392·94 K, koji je prenesen kao primitak na račun ove godine. Od ove svote uložena je na uložnu knjižicu I. hrvat. štedionice br. 107.708. svota od 653·76 K, a na uložnu knjižicu hrvat. eskomptne banke br. 5275. svota od 2.683·98 K, dok je iznos od 55·2 K pohranjen u gotovini.

U dnevnik za spomenik dra. Račkoga prenesen je na račun god. 1901. iznos od 10.490·66 K, a u ime kamata unišlo je tečajem ove godine u svemu 423·8 K, te prema tomu iznosi ukupni prihod na ovom računu svotu od 10.914·46 K. Budući da nije tečajem prošle godine na teret ovoga dnevnika ništa potrošeno, to je cijela ova svota korisno uložena na uložnicu I. hrvat. štedionice br. 107.590.

Kod zaklade za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu iznosilo je stanje koncem god. 1901. ukupnu svotu od 15.294·52 K. Od ove svote bilo je u gotovom ukupno 14.378·62 K, a ostatak od 915·9 K preostao je kao predujam za izdavanje prve sveske Nodilove povjesti srednjega vijeka. Ovaj predujam imao bi se podmiriti iz kamatnoga prihoda ove zaklade i iz prodaje dotične knjige. Budući da je medjutim prema zaključku glavne skupštiue od 13. prosinca 1900. prije svega dužnost uprave akademiku Nodilu isplatiti honorar za drugu svesku njegove povjesti, to je predbježno obustavljen povratak rečenoga predujma, te je sav prihod zaklade upotrebljen za isplatu honorara. Ukupni prihod ove zaklade iznosio je tečajem godine 1901. iznos od 601·04 K, i to 589·04 K od kamata, a 12 K od prodaju knjige tečajem godine 1900.

Ovaj cjelokupni dohodak isplaćen je akademiku Nodilu na račun njegova honorara. Budući da je dosada isplaćeno rečenomu akademiku u svemu 1.175·39 K, to mu

zaklada još duguje na račun njegova honorara, iznos od 1.262·21 K.

Navedena svota ove zaklade, koja se nalazi u gotovom u iznosu od 14.378·62 K, uložena je na uložne knjižice I. hrvat. štedionice, i to na br. 93.406. svota od 2.138·84 K, na br. 96.633. svota od 10.824·9 K, a na br. 97.846. svota od 1.014·8 K, dok iznos od 400 K prikazuje jedna akcija hrvat. eskomptne banke br. 3040.

Sve ove račune pregledali su prema čl. 15. pravila u skupnoj sjednici od 9. ožujka 1902. izabrani pravi članovi gg. dr. A. Musić i dr. A. Mohorovičić, te ih u potpunom redu pronašli.

Obzirom na to molim slavnu akademiju, da ovaj moj izvještaj izvoli primiti do znanja, te mi za god. 1901. podijeliti absolutorij.

U Zagrebu dne 8. travnja 1902.

Dr. **Fran Vrbanić**, v. r.

2. Prijegled

prihoda i rashoda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1901.

A. Prihod.

	Proračun za god. 1901. K. F.	Primitak godine 1901. K. F.	Prema proračunu više (+) ili manje (—) K. F.
1. Prijenos iz god. 1900.		13.720.85	+13.720.85
2. Četiri petine čistoga prihoda iz akadem. zaklade prema čl. 15. pravila	9.500	11.916	+ 2.416.
3. Strossmayerova galerija slika	868	868.	—
4. Čisti prihod akad. kuća i to:			
a) Nadb. trg i Vlaš. ul.	(3.637.	2.727.34)	
b) Ilica br. 50.	(4.513.	4.395.18)	
c) Trg Fr. Jos. br. 6.	(6.050.	6.264.42)	
d) Šenoina ulica br. 4.	(2.300.	2.444.63)	
e) Petrinjska ulica br. 46.	(6.200.	6.830.94)	
Skupa . . .	22.700	22.662.71	—37.29
5. Čisti prihod od pretplate i od prodaje knjiga . . .	4.000	6.120.51	+2.120.51
6. Potpora pokrovitelja za „Rječnik"	2.000	—	—2.000
7. Kamate i ini prihodi . .	—	868.77	+868.77
Svota	**39.068**	**56.156.84**	**+17.088.84**

Prelazni prihod.

	Proračun za god. 1901. K. F.	Primitak godine 1901. K. F.	Prema proračunu više (+) ili manje (—) K. F.
1. Kuće (Nadb. trg 2.096.50, Ilica 404.82, Trg Fr. Jos. 1.354.30, Šenoina ul. 557.37, Petrinjska ulica 1.165.06	—	5.578.05	—
2. Prihod iz zaklade za opć. naobrazbu	—	601.06	—
3. Prihod od prinosa za arkadu pok. dra. Račkoga	—	655.20	—
Svota	—	6.834.31	—
Svega skupa prihod . . .	—	**62.991.15**	—

B. Rashod.

I. Troškovi općeniti.

	Proračun za god. 1901. K. F.	Izdatak godine 1901. K. F.	Prema proračunu više (+) ili manje (—) K. F.
1. Uprava	5.060	4.794.86	—265.14
2. Akademijska palača . .	1.848	1.907.88	+ 59.88
3. Knjižnica i arkiv . . .	1.644	1.701.27	+ 57.27
4. Galerija slika	2.400	1.676.78	—723.22
5. Otplata zajma	1.268	1.267.20	— .80
6. Razni troškovi	700	1.314.62	+614.62
7. Adaptacije i unutarnje uredjenje palače	—	3.409.26	+3.409.26
Troškovi općeniti . . .	**12.920**	**16.071.89**	**+3.151.89**

II. Troškovi za akademijske publikacije.

	Proračun za god. 1901. K. F.	Izdatak godine 1901. K. F.	Prema proračunu više + ili manje — K. F.
1. Rječnik svez. 21. . . .	4.400	3.439.	— 961.
2. Ljetopis svez. 15. . . .	1.040	906.32	— 133.68
3. „Rad“ knj. 145., 146., 147., 148.	9.800	6.460.49	—3.339.51
4. „Monumenta hist. jur.“ svez. VIII.	—	1.055.94	+1.055.94
5. „Zbornik“ za narodni život i obič. sv. VI. . .	4.200	3.040.	—1.160.
6. Skupljanje gradje za povjest hrvatske književnosti	200	66.	—134.
7. Predradnje za izdavanje Monumenata	1.000	1.121.	+121.
8. Potpore za istraživanje zemlje	600	800.	+200.
9. „Monumenta hist. Slav. mer.“ svez. 30.	2.806	2.343.52	—462.48
10. „Građa za povjest hrv. književ.“, knjiga 3. . . .	2.100	2.382.95	+282.95
Troškovi za akademičke publikacije	26.146	21.615.22	—4.530.78
Ukupni rashod	**39.066**	**37.687.11**	**—1.378.89**

Prelazni izdatci.

1. Kuće	—	5.578.05	—
2. Povratak u zakladu za opću naobrazbu	—	601.06	—
3. Povratak od svote sabrane za arkadu pok. dra. Račkoga	—	655.20	—
Ukupno prelazni izdatci	—	**6834.31**	—
Svega skupa rashod . . .	—	**44.521.42**	—

Prema tomu pokazuje se za godinu 1901.

A. **Prihod**	....	K 62.991.$_{15}$
B. **Rashod**	....	K 44.521.$_{42}$
Ostaje dakle višak od	...	K **18.469.**$_{73}$

T. j.: **Osamnaest tisuća četiri stotine šestdeset devet kruna i sedamdeset tri filira.**

U Zagrebu dne 5. travnja 1902.

Tajnik:

Dr. **Fran Vrbanić,** v. r.

Pregledali, s prilozima isporedili i u redu pronašli

U Zagrebu dne 7. travnja 1902.

Prema čl. 15. pravila izabrani revizijonalni odbor:

Dr. **Aug. Musić** v. r. Dr. **Andr. Mohorovičić** v. r.

3. Akademijska zaklada

koncem godine 1900. po iskazu računarskoga ureda kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade od 31. prosinca 1900.

		Krune
1.	U hrvat.-slav. 4% rasteretnicama . . .	182.400
2.	U ugarskim 4% rasteretnicama	400
3.	U ugarskoj 4% krunskoj renti	21.900
4.	U hrv.-slav. zemljišno-odkupnoj obveznici	2.200
5.	U zadužnicama sjedinjene papirne rente	149.000
6.	U zadužnicama aust. srebrne rente . .	200
7.	U obveznicama lutrijskoga zajma od godine 1860.	15.000
8.	U dionici lutrijskoga zajma od godine 1864.	100
9.	U ugarskoj 4% zlatnoj renti	23.400
10.	U srećki austr. vjer. zavoda za obrt i trgovinu	200
11.	U privatnim obveznicama	8.200
12.	U dionicama društva „Associazione dalmatica“	40.000
13.	U dionici zemunske pučke štedione . .	400
14.	U srećki brunšvičkog zajma od 1. ožujka 1869.	70
15.	U srećki lutrijskog zajma Rudolfs-Stiftung	20
16.	U štedioničkim uložnicama	24.855.96
17.	U založnicama hrv.-slav. hipot. banke .	91.600
	Ukupno	559.945.96
	Odbivši predujam primljen za pokriće manjka, koji se je pokazao 31. prosinca 1900. sa	124.98
	Iznosi faktični imetak zaklade koncem godine 1900.	**559.820.98**

prema 549.049.28 K god. 1899.

U gornjoj svoti sadržana je zaklada biskupa J. J. Strossmayera za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika sa 21.700 K, i zaklada baruna Gustava Hilleprandа Prandau-a sa 24.000 K.

Nepokretni imetak jugoslavenske akademije jest slijedeći:

Palača na Zrinjskom trgu br. 11., kuća u Vlaškoj ulici br. 33., kuća na Nadbiskupskom trgu br. 11., kuća u Ilici br. 50., kuća na trgu Franje Josipa br. 6., kuća u Šenoinoj ulici br. 4., kuća na uglu Šenoine ul. br. 6. i Petrinjske ulice br. 46.

Ukupna vrijednost akademijskih nepokretnina računa se prema faktičnom trošku na 939.950 K.

VII.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1901. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften *(S)*.*

Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe Bd. 142. 143.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Classe Abth. I. Bd. 109. H. 8—10., Bd. 110. H. 1—7.

Abth. IIa. Bd. 109. H. 10., Bd. 110. H. 1—7.

„ IIb. Bd. 110. H. 1—7.

„ III. Bd. 109. H. 8—10., Bd. 110. H. 1—7.

Archiv für österr. Geschichte Bd. 89, 2., 90, 1. 2.

Fontes rerum Austriacarum II. Abth. Bd. 52—54.

Almanach, 50. Jahrg. 1900.

Rešetar M., Südslavische Dialektstudien, I. Die serbo-kroatische Betonung südwestlicher Mundarten. Wien 1900.

Mittheilungen der prähist. Commission, I. Bd., No. 5.

Der röm. Limes in Oesterreich H. 2.

Mittheilungen der Erdbebencommission. NF. No. 1.

— Anthropologische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.

Mittheilungen 31. Bd. (1901.) 1—6. Heft.

Generalregister zu den Bänden 21—30. (1891—1900.) der Mittheilungen. Wien 1901.

---

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S = sve publikacije.
S_1 = sve publ. 1. i 2. razr.
S_3 = sve publ. 3. razreda.
G = Građa za pov. knj. hrv.
L = Ljetopis.
Mh = Monum. spect. hist.
Mj = Monum. hist.-jur.
R_1 = Rad 1. i 2. razreda.
R_3 = Rad 3. razreda.
Rj = Rječnik.
St = Starine.
Stp = Stari pisci.
Zb = Zbornik za nar. život.

Beč. K. k. Central-Commission f. Erforschung u. Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale *(R_1 R_3 L)*.
Mittheilungen XXVII. Bd. (1901.) 1—4. Heft.

— K. k. Geographische Gesellschaft *(R_1 R_3 L)*.
Mittheilungen Band XLIV. (1901.) 1—12. H.
Abhandlungen Bd. III. H. 1—4.

— K. k. geologische Reichsanstalt *(R_1 R_3 L)*.
Verhandlungen 1901.
Jahrbuch L. Bd. (1900.) 4. H.; LI. Bd. (1901.) 1. 2. H.

— K. k. Gradmessungsbureau *(R_3)*.
Astronomische Arbeiten XII. Band.

— K. k. Statistische Central-Commission *(R_1 R_3 L)*
Oesterreichische Statistik Bd. 54, H. 3.b; 55, H. 4.; 56, H. 3.; 57, H. 1.a 2. 3.; 58, H. 1. 4.; 59, H. 1.

Berlin. Verein für Volkskunde *(Zb)*.
Zeitschrift des Ver. f. Volksk. XI. Jahrg. (1901.) H. 1—3.

— Königl. preussische Akademie der Wissenschaften *(S)*.
Abhandlungen 1880—1900.
Sitzungsberichte 1901. Nr. 1—53.

Biograd. Kralj. srpska akademija *(S)*.
Годишњак 13. (1899.).
Глас 59. 61. (1. разр. 22. 23.), 60. 62. (2. разр. 38. 39.)
Споменик 35. (1. разр. 5.), 38. (2. разр. 34.)
Свечан помен Дим. Стаменковићу. Б. 1901.
Свечан помен Н. Дучићу. Б. 1901.
Стојановић Љ., Каталог рукописа и старих штампаних књига, збирка срп. краљ. академије. Б. 1901.
Жујовић J., Геологија Србије, II. део 1900. + Атлас св. 2.

— Profesorsko društvo *(R_1 R_3 L)*.
Наставник, лист професорскога друштва, XII. књига (1901.) св. 1—4.

— Uprava državne statistike *(R_1 R_3 L)*.
Статистика краљевине Србије књ. 15—16.
Претходни резултати пописа становништва и домаће стоке у краљевини Србији 31/XII. 1900.

Biograd. Геолошко друштво *(R_3)*.
Геолошки анали балканскога полуострва, књ. I—V, 1. 2.

— Српско археолошко друштво *(R_1 St L)*.
Старинар срп. арх. друштва, г. X. књ. 3. 4.

— Redakcija časopisa „Коло" (Д. А. Живаљевић) *(S)*.
Коло 1900. књ. I. II.

Bologna. Reale accademia dell' istituto di Bologna *(S osim Rj)*.
Rendiconto. Nuova serie. Vol. II. (1897—8.), III. (1898—9.)
Memorie, ser. V. t. 7.

Bordeaux. Académie de Bordeaux *(R_1 R_3 L)*
Actes de l'Académie de Bordeaux 3. sér. 59. année 1897.

Brno. Matice Moravská *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Matice Moravské r. XXV. (1901.) seš. 1—4.

— Moravská musejní společnost *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Moravského Musea zemského, r. I. (1901.) č. 1. 2.

— Bogoslovci češkomoravski *(R_1)*.
Museum, časopis bohoslovců česko-moravských r. 35 (1900.) č. 4—5., r. 36 (1901.) č. 1--3.

Bruxelles. Société royale malacolog. de Belgique *(S_3 L)*.
Annales t. 35.

— Musée royal d'histoire naturelle de Belgique *(S osim Rj)*.
Extrait des Mémoires t. I. a. 1900—1. No. 1—3.

— Société de Bollandistes *(R_1 R_3 St Mh Mj)*.
Analecta Bollandiana t. 20. f. 1—4.

Budimpešta. Magyar tudományos akadémia *(S)*.
Akadémiai Értesitő 1901., 133—144. füzet.
Mathematikai és természettudományi értesitő, 19. köt. 1—5. füz.
Mathematikai és természettudományi közlemények, 27. köt., 5. sz.
Értekezések a társadalmi tudományok köréből, 12. köt., 5—7. sz.
Archaeologiai Értesitő XXI. köt. (1901.) 1—5. szám.
Értekezések a történeti tud. köréből. XIX. k., 5—9. sz.
Irodalomtörténeti közlemények 11. évf., 1—4. füz.
Athenaeum X. évf., 1—4. szám.

Nyelvtudományi Közlemények 31. köt., 1—4. füz.
Elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek X. köt., 10—12. sz.
Értekezések a nyelv-és széptudományok köréböl. XVII. köt., 8—10. sz.
Almanach 1902
Karácsonyi János, A magy. nemzetségek a 14. század közepéig. 2. köt. Budap. 1901.
Daday Jenő, A Magyarországi kagylósrákok maganrajza. Budap. 1900.
Nyegre László, Máramaros megye. Budap. 1900.
Munkácsi Bernát, Arja és Kaukazusi elemek a finn-magyar nyelvekben, 1. köt. Budap. 1901.
Thaly Kálmán, Gróf Eszterházy Antal kurucz generális Tábori könyve. Budap. 1901.
A magy. tud. akad. történelmi bizottságának Oklevél-Másolatai ismerteti Ováry Lipót. 3. füz. Budap. 1901.
Ruffy Pál, Bars vármegye gazdasági leirása. Budap. 1901.

— Magyar kir. földtani intézet *(S_3 L)*.
A magy. földtani intézet évi jelentése 1899.
Jahresbericht für 1899.
A magy. kir. földtani intézet évkönyve, XIII. köt., 5. füz.
Földtani Közlöny XXX. köt. (1900.) 10—12. f., XXXI. köt. (1901.) 1—12. f.
Mittheilungen aus dem Jahrbuche XII. Bd. 4—5. H.

— Magyar történelmi társulat *(R Mh L)*.
Századok XXXV. (1901.) 1—10. füzet.

— Redakcija časopisa „Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn" *(R_1)*.
Ethnologische Mittheilungen VI. Bd. 2—3. H.

Budyšin. Mačica Serbska *(R_1 R_3 L)*.
Časopis Mat. Serb. 1901. l. LIV. zeš. 1. 2.
Pschedźenak 1901.

Bukurešt. Academia Romana *(S)*.
Analele, parte admin. t. 23.
— memoriile sect. istor. t. 22.
— memoriile sect. sciintifice t. 22.
Discursuri de receptiune XXIII. Buc. 1900.
Sim. Fl. Marian, Serbatorile la Români, vol. 3. Buc. 1901.

Grig. Cretu, Lexicon slavo-românesce si tîlcuirea numelor din 1649. Buc. 1900.
Acte si documente relative la istoria renascerei romaniei, vol. I, 2.; VI, 2.; VIII.

Carigrad. Русскій археологическій институтъ (R_1 St L).
Извѣстія т. VI. вып. 1—3.

Christiania. Videnskabs-selskabet (R_1 R_3 *L*).
Forhandlinger 1900.
Skrifter 1900. No. 5—7. (I. Mathem.-naturv. Klasse).

Černovice. K. k. Franz Josephs-Universität (*S osim Rj*).
Verzeichnis der Vorlesungen im Wintersemester 1901/902.; im Sommersemester 1900/901.
Uebersicht der akad. Behörden 1901/902.
Feierliche Inauguration des Rektors für 1900/1.
Xenia Czernoviciensia. Cz. 1900.
Die k. k. Franz Josephs-Universität in Czernowitz im ersten Vierteljahrhundert ihres Bestandes. Cz. 1900.
Norst A., Alma mater Francisco-Josephina. Cz. 1900.

Firenze. R. Accademia della Crusca (*S*).
Atti 1900/1.
Vocabolario vol. IX. fasc. 1.

Frankfurt a. O. Naturwiss. Verein (S_3 *L*).
Helios 18. Bd.
Societatum litterae XIV. (1900.) Nr. 1—12.

Giessen. Universitäts-Bibliothek (R_1 *Mh L*).
Personalbestand der Universität zu Giessen, Winterhalbjahr 1900/1., Sommerhalbjahr 1901.
Vorlesungsverzeichniss: Sommerhalbjahr 1901., Winterhalbjahr 1901/2. i 89 g. 1900/1. izišlih akadem. spisa.

Göteborg. Stadsbibliotek (R_1).
Göteborgs Högskolas Arsskrift. Bd. VI. (1900.)

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften (*S*).
Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1901, H. 1—4.
Nachrichten (mathem.-phys. Klasse) 1900, H. 4.; 1901, H. 1—3.
Geschäftliche Mittheilungen 1901, H. 1. 2.

Gradac. Naturwissenschaftl. Verein für Steiermark (S_3 *L*).
Mittheilungen 1900. (37.)

Guben. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie u. Alterthumskunde *(Zb)*.
Niederlausitzer Mittheilungen VI. Bd. 6—8. H.

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung *(S_3 L)*.
Verhandlungen XI. Bd. (1898.—1900.)

Harkov. Имп. Харьковскій Университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Записки 1901. кн. 1—4.
Данилевскій В. Я., Изслѣдованія надъ физіолог. дѣйствіемъ электричества на разстояніи. II. Харьковъ 1901.
Савва В., Московскіе цари и византійскіе василевсы. X. 1901.

— Общество испытателей природы при имп. харьковскомъ университетѣ *(S_3 L)*.
Труды общества исп. прир. т. XXXV. (1900.)

Kassel. Verein für Naturkunde *(S_3 L)*.
Abhandlungen und Bericht 46. (1900/901.)

Kazan. Физико-математическое общество *(S_3 L)*.
Извѣстія II. сер. т. X. Но. 2.

Kijev. Библіотека императорскаго университета *(R_1 R_3 L)*.
Университетскія Извѣстія 1901. Но. 1—12.

— Кіевское общество естествоиспытателей *(S_2 L)*.
Записки т. XVI. вып. 2.

— Uredništvo časopisa Кіевская Старина *(S_1 osim Rj, L)*.
Кіевская Старина 1901. Но. 1—12.

Knin. Hrvatsko starinarsko društvo *(R_1 Mh St Rj Zb)*.
Starohrvatska Prosvjeta, god. VI. (1901.) br. 1—4.

Krakov. Akademia umiejętności *(S)*.
Bulletin international 1901.
Sprawozdania, t. VI. (1901.)
Rozprawy wydz. hist.-filoz. t. 15. 16.
Rozprawy wydz. filolog. t. 17. 18.
Rozprawy wydz. mat.-przyr. t. 18. 19.
Biblioteka pisarzów polskich 39—41.
Rocznik r. 1900/1.

Sprawozdanie komisyi fizyograficznej, t. 35.
Materyały antropol.-archeologiczne i etnograficzne, t. V. 1901.
J. Karłowicz, Słownik gwar polskich, t. II. 1901.
Materyały i prace komisyi językowej, t. I. zesz. 1.
Katalog literatury naukowej polskiej, t. I. r. 1901. zesz. 1—4.

Lavov. Towarzystwo historyczne *(R_1 L)*.
Kwartalnik historyczny r. 15. (1901.) zesz. 1—4.

— Towarzystwo ludoznawcze *(Zb)*.
Lud. t. VII. (1901.) zesz. 1—4.
Folklor, podręcznik dla zajmujących się ludoznawstwem. Kraków 1901.

— Науковое товариство імени Шевченка *(R_1 R_3 St Zb L)*.
Записки т. 39—44.
Збірник секциі мат.-природопис.-лікарскоі т. 7. вип. 1. 2., т. 8. вип. 1.
Збірник фільольогічноі секциі т. 4.
Збірник істор.-фільософ. секциі т. 4.
Часопись правнича і економічна р. I. (1900.) т. 1., р. II. (1901.) т. 2. 3.
Материяли до українсько-руськоï етнольогіï т. 4.
Хроніка 1900 1. ч. 5. 6. 7.

Leipzig. K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften *(S)*.
Berichte, philol.-hist. Classe 1901. Nr. 1—3.
Berichte, mathem.-phys. Classe 1901. Nr. 1—6.
Abhandlungen, philol.-hist. Classe, XIX. Nr. 3., XX. Nr. 4., XXI. Nr. 1. 2.
Abhandlungen, mathem.-phys. Classe, XXVI. Nr. 5—7.

Liège. Société royale des sciences *(S_3 L)*.
Mémoires, III. série t. 3.

Ljubljana. Matica slovenska *(R_1 R_3 L)*.
Letopis Matice slovenske za leto 1900.
Zbornik II.
K. Glaser, Zgodovina slov. slovstva IV. 3.
K. Štrekelj, Slovenske narodne pesmi, 5. zv.
Knezova knjižnica VII. sv.
Zabavna knjižnica XII.

Ljubljana. Muzejsko društvo za Kranjsko *(S osim Rj)*.
Izvestja 1901. (XI.) seš. 1—6.
Mittheilungen 1901. (XIV.) 1—6. Heft.

— Redakcija „Ljubljanskoga Zvona“ (A. Aškerc) *(R_1 G Zb L)*.
Ljubljanski Zvon 1901. br. 1—12.

Lund. Sveučilište *(R_1 Mh L)*.
Acta universitatis Lundensis t. XXXVI. (1900.)

Madison. Wisconsin academy of sciences, arts and letters *(R_1 R_3 L)*.
Transactions vol. XII. part 2., XIII. part 1.

Moskva. Московское математическое общество *(S_3 L)*.
Математическій Сборникъ т. XXII. вып. 1—3.

— Имп. общество исторіи и древностей россійскихъ *(S_1 osim Rj, L)*.
Чтенія 1901. кн. 1—4.

— Имп. москов. археолог. общество *(R_1 St L)*.
Древности, труды археограф. коммисіи т. II. вып. 2.

München. K. bayerische Akademie der Wissenschaften *(S)*.
Sitzungsberichte der philos.-philolog. und histor. Classe 1901. H. 1—5.
Sitzungsberichte der mathem.-phys. Classe 1901. H. 1—4.
Abhandlungen der hist. Classe, 22. Bd. 1. Abth.
— der mathem.-phys. Cl., 21. Bd. 2. Abth.
— der philos.-philol. Cl., 21. Bd. 3. Abth.
K. A. Zittel, Ziele u. Aufgaben der Akademien im 20. Jahrh. München 1900.
H. Riggauer, Ueber die Entwickelung der Numismatik im 19. Jahrh. München 1900.
Th. Lipps, Psychologie, Wissenschaft und Leben. Festrede. München 1901.
Almanach für 1901.

— Uredništvo časopisa „Prähistorische Blätter“ (Dr. Jul. Naue) *(Zb)*.
Prähistorische Blätter XIII. Jahrg. (1901.) Nr. 1—6.

Napulj. Società Napoletana di storia patria *(Mh St L)*.
Archivio storico per le province Napoletane, anno XXVI. (1901.) fasc. 1—4.

New York. The American Museum of natural history *(S_3 L)*.
Bulletin vol. 13.
Annual report for the year 1900.

— New York Public library *(R_1 R_3 L)*.
Bulletin of the New York Public library vol. V. (1901.) No. 1—12.

Nježin. Истор.-филолог. институтъ кн. Безбородко *(R_1 R_3 St L)*.
Извѣстія т. XIX.
Сборникъ т. III. 1900.
Истор.-филолог. институтъ кн. Безбородко въ Нѣжинѣ 1875. до 1900.

Novi sad. Matica srpska *(R_1 R_3 L)*.
Летопис књ. 205—210.
Ђ. Дера, Аграрни покрети у старом Риму. Нови Сад 1901.
Књиге за народ из задужбине Петра Коњевића св. 93—97.
Календар Матице Српске за г. 1902.

Odesa. Имп. новороссійскій университетъ *(R_1 R_3 L)*.
Записки т. 81—85.

— Одесское общество исторіи и древностей *(R_1 St L)*.
Записки т. XXIII.

Orenburg. Оренбургская ученая архивная коммиссія *(Mh Mj L)*.
Труды, вып. 6—8.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres *(S)*.
Comptes rendus des séances (1901.) Nr. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Mélusine" (H. Gaidoz) *(Zb)*.
Mélusine, tome X. No. 8—12.

— Ministère de l'instruction publique *(S po 5 eks.)*.
Bulletin du comité des travaux historiques et scientifiques; section des sciences économiques et soc. 1899.
Congrès des sociétés savantes de 1900.

Comptes rendus du congrès des sociétés savantes, section des sciences. Paris 1900.

Bulletin archéologique a. 1900. No. 1—3.

Bulletin historique et philologique 1899. No. 3. 4., 1900. No. 1. 2.

Bibliographie générale des travaux historiques et archéologiques publiés par les sociétés savantes de la France, t. III. livr. 3. Paris 1900.

— Société d'anthropologie *(Zb)*.

Bulletins et mémoires de la société d'anthropologie de Paris, t. 1. (5. ser.), fasc. 2—6., t. 2. fasc. 1.

Table générale des publications de la société d'anthropologie (1860—1899.).

— Administracija časopisa „Echos d'Orient" *(Mh)*.

Echos d'Orient a. 4. 1900/1. No. 1—6.

Petrograd. Имп. Академія наукъ *(S)*.

Извѣстія т. XIII. Но. 1—3.

Византійскій Временникъ т. VII. вып. 4.

Извѣстія отдѣленія русскаго языка и словесности т. V. кн. 4., т. VI. кн. 1—4.

Словарь русс. языка, т. II. вып. 4.

С. А. Венгеровъ, Источники словаря русс. писателей, т. I.

Сочиненія императрицы Екатерины II. т. 1—4.

Протоколы засѣданій конференціи имп. акад. наукъ съ 1725. до 1803. г т. 1—3.

— Имп. общество любителей древней письмености *(S_1 osim Rj, L)*.

Памятники 135—139.

— Имп. русское географическое общество *(S os. Rj)*.

Извѣстія т. 37. (1901.) вып. 1—5.

Отчетъ за 1900.

Живая Старина г. 10. (1900.) вып. 4., г. 11. (1901.) вып. 1. 2.

Записки по общей географіи т. 31, Но. 2.; т. 32, Но. 1.

В. А. Обручевъ, Центральная Азія, Сѣверный Китай и Нань-Шань т. II.

— Археографическая коммиссія *(S_1 osim Rj, L)*.

Посольство Кунраада фанъ Кленка къ царямъ Алексѣю Михайловичу и Өеодору Алексѣевичу. С.-П. 1900.

Petrograd. Геологическій комитетъ *(S_3 L).*
Извѣстія геолог. комитета 1901. т. 20. Но. 1—10.
Труды геолог. комитета т. XIII, 3., XVIII, 1. 2.
Русская геолог. библіотека за 1897. г.

— Славянское благотворительное общество *(R_1 R_3 L).*
Липовскій А. Л., Хорваты. С.-П. 1900.

Poreč. Società istriana di archeologia e storia patria *(Mh St L).*
Atti e memorie vol. XVII. f. 1—2.

Prag. Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění *(S).*
Almanach r. XI. (1901.)
Věstník r. 10. (1901.) č. 1—9.
Sbírka pramenův, sk. I. ř. II. č. 3.
Rozpravy tř. I. r. 9. (1901.) č. 1. 2.
Rozpravy tř. II. r. 10. (1901.) č. 1—31.
Historický archiv č. 19—21.
Soupis památek historických a uměleckých v království českém, 1—15.
Soupis lidových památek v království českém. I. K. V. Adámek: Lid na Hlinecku. V Praze 1900.
H. Jireček, Codex juris bohem. t. II. p. 1. Pragae 1896.
Z. Winter, Život a učení na partikulárních školách v Čechách v 15. a 16. století. V Praze 1901.
Archiv pro lexikografii a dialektologii č. 3. V Praze 1901.
E. Ott, Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního, díl III. odd. 2. V Praze 1901.

— Museum král. českého *(S).*
Časopis Musea král. českého 1901. 1—4.
J. L. Píč, Čechy předhistorické sv. 2. (Starožitnosti země české, díl I.) 1900.
Zpráva o Museu království českého za r. 1900.

— Uredništvo časopisa „Český lid" (Dr. Čeněk Zíbrt) *(Zb).*
Český lid r. X. č. 5—6., r. XI. č. 1—7.

— Jednota českých mathematiků *(S_3 L).*
Časopis pro pěstování math. a fys., r. XXX. č. 1—5.
Sborník č. 4.

Prag. Královská česká společnost nauk *(S)*.
Výroční zpráva za r. 1900.
Věstník, třída filos.-historicko-jazykozpytná 1900.
Věstník, třída mathem.-přírod. 1900.
Matiegka H., Bericht über die Untersuchung der Gebeine Tycho Braches. Prag 1901.
Studnička F. J., Bericht über die astrologischen Studien Tycho Braches. Prag 1901.

— Národopisná společnost českoslovanská a národopisné museum českoslovanské *(R_1 R_3 Zb L)*.
Národopisný sborník sv. 7. 8.

— Jednota českých filologů *(R_1 L)*.
Listy filologické r. 28. (1901.) seš. 1—6.

Rim. Accademia di conferenze storico-giuridiche *(Mh Mj L)*.
Studi e documenti di storia e diritto, anno XXII. (1901.), fasc. 1—2.

— R. Accademia dei Lincei *(S)*.
Atti, classe di scienze morali etc. vol. IX. (1901.) parte 2. (1—12.)
Atti, classe di scienze morali etc., vol. VII. parte 1. Memorie.
Atti, classe di scienze fisiche etc., Memorie ser. 5. vol. I—III.
Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., vol. 10., 1. sem. fasc. 1—12., 2. sem. fasc. 1—12.
Rendiconti, classe di scienze morali etc. Vol. IX. fasc. 9—12.; vol. X. fasc. 1—12.
Annuario 1901.

Rochester. Academy of science *(S_3 L)*.
Proceedings of the Rochester Academy of science, vol. IV. p. 1—64.

Sarajevo. Uredništvo „Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini" (K. Hörmann) *(S)*.
Glasnik zem. muzeja u B. i H. XIII. (1901.) 1—4.

— Uredništvo „Nade" (K. Hörmann) *(S)*.
Nada 1901.

Sibinj. Verein für siebenbürg. Landeskunde *(R_1 R_3 L)*.
Archiv Bd. 30., H. 1.
Jahresbericht für 1900.

Sofija. Българско книжовно дружество *(R_1 R_3 L)*.
Периодическо списание 62, 1—10
Лѣтопись на бълг. книж. дружество, I. 1899—1900.
Сборникъ на бълг. книж. дружество, I. 1901.
К. Христовъ, На кръстопѫть. С. 1901.

— Uredništvo časopisa „Българска Сбирка“ (С. С. Бобчевъ) *(R_1 R_3 L)*.
Българска Сбирка г. 8. (1901.) кн. 1—10.

Spljet. Uredništvo časopisa „Bullettino di archeologia e storia Dalmata“ (Fr. Bulić) *(R_1 Mj Stp L)*.
Bullettino, anno XXIV. (1901.) No. 1—12.

Stuttgart. Mathem.-naturwiss. Verein *(R_3 L)*.
Mathematisch-naturwiss. Mittheilungen II. Serie, III. Bd. (1901.) 1—3. H.

Torino. R. Accademia delle scienze di Torino *(S_1 L)*.
Atti vol. XXXVI. (1900/1.) disp. 1—15.
Memorie t. 50.
Osservazioni meteorologiche fatte nell' anno 1900.

Toronto. The Canadian Institute *(S_3 L)*.
Transactions of the Canadian institute No 18. (vol. VII. p. 1.)

Turčianski Sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohl'ady“ (Jozef Škultéty) *(Zb)*.
Slovenské Pohl'ady r. XXI. (1901.) soš. 1—12.

— Museálna slovenská spoločnost' *(Zb)*.
Časopis mus. slov. spoločnosti r. IV. č. 1—6.
Sborník mus. slov. spoločnosti r. VI. sv. 1. 2.

Upsala. Sveučilišna biblioteka *(S)*.
Bulletin of the geological institution of the univ. of. Upsala vol. V. part. 1. (1900.)
Arsskrift 1900. (i 27 sveuč. spisa).
Stockholms Stads Privilegiebref 1423—1700. 2. Hft. Stockholm.
Accessionskatalog 14. 1899.

Varšava. Uredništvo časopisa „Wisła" (E. Majewski) *(R_1 R_3 L)*.
Wisła t. 15. (1901.) zesz. 1—6.

— Uredništvo časopisa „Русскій филологическій Вѣстникъ" (А. И. Смирновъ) *(R_1 St L)*.
Русскій фолог. Вѣстникъ 1901. Но. 1—4.

Voronež. Uredništvo časopisa „Филологическія Записки" *(R_1 L)*.
Филологическія Записки 1901. вып. 1—6.

Zadar. Matica Dalmatinska *(R_1 R_3 L)*.
Glasnik Matice Dalmatinske g. I. sv. 1—4.

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor *(R_1 R_3 L)*.
Napredak 1901.
Pedagogijska enciklopedija I. 6.
J. A. Komenskoga Velika Didaktika, preveo iz lat. Dr. J. Golik.
D. Trstenjak, Slaveni.

— Hrvatsko arheološko društvo *(R_1 Mh Mj St L)*.
Vjesnik V. 1901.

— Pravničko društvo *(R_1 R_3)*.
Mjesečnik g. XXVII. (1901.) br. 1—12.

— Kr. zemaljski statistički ured *(R_1 R_3)*.
Publikacije kr. zem. statističkog ureda:
XXXI. Mjesečni statistički izvještaji g. III. (1901.) sv. 1—12.
XXXII. Glavni izvještaji o stanju usjeva itd. g. 9. (1901.) sv. 1—16.

— Društvo hrv. umjetnika i književnika *(R_1 Zb L)*.
Život (knj. III.).

— Uredništvo „Vjesnika kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva" (dr. I. pl. Bojničić-Kninski) *(Mh Mj St)*.
Vjesnik kr. zem. arkiva g. 3. (1901.) sv. 1—4.

— Uredništvo „Narodnih Novina" *(S)*.
Narodne Novine 1901.

— Uredništvo „Obzora" *(S)*.
Obzor 1901.

— Uredništvo „Prosvjete" (E. Laszowski) *(S)*.
Prosvjeta 1901.

Zagreb. Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt" *(S)*.
Agramer Tagblatt 1901.

— Uredništvo „Vijenca" (dr. Đ. Arnold) *(S)*.
Vijenac 1901.

— Uredništvo časopisa „Agramer Zeitung" *(S)*.
Agramer Zeitung 1901.

B) na dar:

Alfani P. G., Un nuovo micrometro. Pavia 1901.

— Registrazioni sismografiche all' Osservatorio Ximeniano di Firenze, giugno — luglio — agosto 1901.

Anales del Observatorio astronómico y meteorologico de San Salvador 1895.

Arbeiten astron.-geodätische des k. u. k. milit.-geogr. Instituts. XVII. Bd.

Die Arbeitseinstellungen und Aussperrungen in Österreich während des Jahres 1899. Wien 1900.

— während des Jahres 1900. Wien 1901. (Arbeitsstatist. Amt im k. k. Handelsministerium).

Argo, Zeitschrift für krainische Landeskunde (Red. A. Müllner), 9. Jahrg. 1901. No. 1—12.

Baldacci A., Contributo alla conoscenza della flora del confine Montenegrino-Albanese. Bologna 1900.

— e *P. A. Saccardo*, Onorio Belli e Prospero Alpino e la flora dell' isola die Creta. Genova 1900.

— I giardini sperimentali di colture tropicali nell' Eritrea. Bologna 1900.

Barrau Th., Prava sinovska ljubav ili dužnosti sinova prema roditeljima, preveo fra A. Miletić. Mostar 1901.

Бюлетинъ Земледѣлческо-метеорологически, издава централната метеорологическа станция въ София (Extrait du Bulletin météorologique et agricol). 1901. No. 1—12.

Bogusławski E., Metoda i środki poznania czasów przedhistorycznych przeszłości Słowian. Kraków-Warszawa 1901.

Boletín del Instituto geológico de Mexico. Num. 15. (1901.)

Bollettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diritto di stampa (Biblioteca nazionale centrale di Firenze) 1901. N. 1—12.

Бончевъ Г., Мегалитни паметници въ Сакаръ-Планина (изъ Сборника за нар. умотворения 18.). София 1901.

Бранич, часопис за правне и државне науке, Београд. Год. VII. 1900. бр. 9—24., год. VIII. 1901. бр. 1—12.

Budapest székes főváros:

Statisztikai évkönyve III. 1897—1898.

Statisztikai hivatalának közleményei 29/1. 31.

Publicationen des statistischen Bureaus 29/1. 31.

Цвијић J., Преглед географске литературе о балк. полуострву (св. 4. за 1898—1900. г.) Београд 1901.

La Cronique de France, 1. a. 1900.

Časopis český historický, vydávají J. Goll a J. Pekař, r. VII. (1901.), seš. 1—4.

Dalmatin Anton i Istrijanin Stipan, Drugi del Postile. V Ratisponi 1568. (pokl. g. R. Strohal).

Ђорђевић П. П., Теорија књижевности за више разреде средњих школа у краљевини Србији. Београд 1901.

Gaj G., Studija o supernaturalnim fenomenima telepatije i levitacije. Zagreb 1900.

Гончаровъ И. А., Полное собраніе сочиненій въ 12. томахъ. С.-П. 1899. (poklonio Dr. M. Šrepel).

Govori izrečeni dne 19. listop. 1901. kod instalacije rektora za g. 1901/2. u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

Hangi A., Život i običaji Muslimana u Bosni i Hercegovini. Mostar 1901.

Hirtenfeld J., Ban Jellačić. Wien 1861. (pokl. g. D. Preradović).

Hofman Fr., Božji su putovi čudnovati, pripovijetka za djecu. Zemun 1901. Jov. Puljo (lat. i ćir.)

Feierliche Installation des Rectors der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag für 1900/1.

Иванишевић Јован Фил., Оро, црногорска народна игра. Сарајево 1900.

Iveković i Broz, Rječnik hrv. jezika I. II. Zagreb 1901.

Izvješće poslovno „Croatie" za g. 1900.

Izvješće o kr. gosp. i šum. učilištu i ratarnici u Križevcima za g. 1900/1.

18. Izvješće o kr. maloj realnoj gimnaziji u Petrinji za g. 1900/1.

Izvješće kr. muške učiteljske škole i vježbaonice u Petrinji za g. 1900/1.

Izvješće kr. velike gimnazije u Sušaku za g. 1900/1.

Izvješće kr. gornjogradske gimnazije u Zagrebu za g. 1900/1.

Izvještaj o 5. i 6. glavnoj skupštini „Bihaća" (iz Vjesnika hrv. arh. društva V. 1901.).

Izvještaj o djelovanju Hrv. starin. društva u Kninu 1900. do 1901.

Izvještaj kr. nautičke škole u Bakru za g. 1900/1.

6. Izvještaj velike realke u Banjoj luci za g. 1900/1.

Извештај о српској великој гимназији у Новом Саду за г. 1900/1.

Izvještaj kr. vel. gimnazije u Požegi za g. 1900/1.

Drugi godišnji *izvještaj* vel. gimn. u Donjoj Tuzli na kraju šk. g. 1900/1.

Izvještaj kr. muške učiteljske škole i vježbaonice u Zagrebu za g. 1900/1.

Jellačić v. Freih. J. G. F., Eine Stunde der Erinnerung. Agram 1825. (pokl. g. D. Preradović).
Jensen Alfred, Gundulić und sein Osman. Göteborg 1900.
Jorga N., Lucruri nouă despre Vlad Tepeş.
Kalousek J., Obrana knížete Václava svatého. 2. vyd. V Praze 1901.
Kałużniacki E., Aus der panegyrischen Litteratur der Südslaven. Wien 1901.
— Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius. Wien 1901.
Karlovački Glasnik 1901.
Karsznieiwicz A., Das bäuerliche Recht in Bosnien u. der Hercegovina. I. Bd. Das Agrarrecht. D. Tuzla 1899.
Katolički list u Zagrebu 1901.
Knížka statistická kr. hl. m. Prahy za r. 1898. (pokl. Statist. kommisse kr. hl. m. Prahy).
Koča Gj., Prilog fauni gore Papuka i njegove okoline. Zagreb 1900.
— Prilog fauni leptira Hrvatske i Slavonije. Zagreb 1901.
Leger L., Notes complémentaires sur le Texte du Sacre (Evangéliaire slave). Reims 1901.
Линднер-Радивојевић, Темељи знанствене педагогике. Земун 1901. (Štamparija J. Puljo).
Ljubić J., Poziv Dalmacije. Spljet 1901.
Loi sur l' organisation de la statistique d' état dans le royaume de Serbie. Belgrade 1901.
Majcen G., Sur quelques constructions nouvelles de la parabole. (L' enseignement mathématique, III. année, N. 5.)
Manzoni L., Pro charitate. Zagreb 1899.
Matić T, Molières Tartuffe und die italienische Stegreifkomödie. Berlin 1901.
Miklouŝić T., Lizimakuš, Varasd. 1823. (pokl. g. M. Ogrizović).

Milić V., Prigodom proslave 400-godišnjice hrv. umj. pjesništva začetnikom vlastelinom Markom Marulom 1501—1901. Dvije njegove lat. pjesme još ne izdane. Split 1901.

Милићевић М. Ђ., Додатак Поменику од г. 1888. Београд 1901.

Mittheilungen des k. u. k. Militärgeographischen Institutes. XX. Bd. 1900.

Wissenschaftliche *Mittheilungen* aus Bosnien u. der Hercegovina, VII. Bd. Wien 1899.

Murko M., Vatroslav Oblák, ein Beitrag zur Geschichte der neuesten Slavistik. Wien 1902.

Никанора правосл. епископа нишког архипастирска посланица. Ниш 1901.

Nikaschinovitsch Božidar, Bosnien u. die Herzegovina unter der Verwaltung der österr.-ung. Monarchie u. die österr.-ung. Balkanpolitik, I. Bd. Berlin 1901.

Обозрѣніе преподаванія наукъ въ Имп. С.-Петербургскомъ университетѣ въ осеннемъ и весеннемъ полугодіи 1901—1902. года.

Opažanja meteorologijska na meteorologijskom observatoriju u Zagrebu godinâ 1898—1900.

Ordnung d. Vorlesungen an der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag, Sommersemester 1901., Wintersemester 1901/1902.

Osvit u Mostaru 1901.

Отчетъ годишенъ на бълг. метеорол. станция въ София, Габрово и Плевенъ за г. 1900.

Отчетъ годишенъ на метеор. станция за 1900. (Бълг. мъжка гимназия въ Солунъ).

Pappafava Vlad., Las Ceremonias y fiestas nupciales entre los Morlacos de la Dalmacia. 2. ed. Madrid 1890.

— Hochzeitgebräuche bei den Morlaken Dalmatiens. Zara 1896.

Pappafava Vlad., Über die räumliche Umgrenzung des notariellen Wirkungskreises. Innsbruck 1901.

— Der Streit um das Jus novorum im Berufsverfahren nach der österr. Civilprocessordnung. Innsbruck 1901.

Петровић Б., Студије и критика на психофизички монизам. Ср. Карловци 1901.

Петровскій Н., Къ вопросу о драмѣ А. Луцича „Robinja" (iz Журнала минист. нар. просв. части 335. 1901. Н. 6.)

Петровскій Н., О сочиненіяхъ Петра Гекторовича (1487—1572.) Казань 1901.

Петрушевичъ А. С., Лингвистическо - историческія письма. 1. Греческо-словенское письмо и глаголица. Львовъ 1901.

Позориште (u Novom Sadu) 1901. br. 1—49.

Proceedings of the Royal society, London, No. 439—452.

Programma dell' I. r. ginnasio superiore die Zara alla fine dell' anno 1900/1.

Протоколы засѣданій отдѣленія химіи Русс. физ.-хим. общества, С.-Петербургъ 1901. No. 1—9.

Разписъ на лекциитѣ за лѣтното полугодие 1900/1., за зимното полугодие 1901/2. (Висше училище въ София).

30. Annual *Report* of the Board of trustees of the Ohio State University for the year ending June 30, 1900. parts I—II. Columbus 1900.

Reports to the Malaria committee 4—5. London 1901. (Royal society).

Руварац И, Одломак из написане пре 1891. расправе о славним моментима у животу Св. Саве. Нови Сад 1901.

Руварац И., Рашки епископи и митрополити. (Глас срп. кр. акад. 62.)

Руварац И., Порекло Сибињанина Јанка (из „Кола“). Београд 1901.

Руварац И., О хумским епископима и херцеговачким митролитима до г. 1766. Мостар 1901.

Ружичић Никанор, Лепавински цароставник.

Sbornik zakona i naredaba valjanih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju. 1901. kom. 1—13.

Сборникъ научно-литературный Галицко-русской Матицы. I. (1901.) кн. 1—4.

Sborník věd právních a státních za účastenství členů české fakulty právnické rediguje B. Rieger. Ročník I. 1901. seš. 1—4.

Schematismus dioecesis catharensis pro a. 1901. Jaderae 1900.

Schematismus cleri dioeceseos Banjalucensis in Bosna pro a. 1900.

Schulz P., Die Jellačić-Stiftung. Wien 1851. (pokl. g. D. Preradović).

Sedláček Jaroslav V., Výklad posvátných žalmů. Díl. II. V Praze 1901.

Spomen-cvieće iz hrv. i sloven. dubrava u vienac savila Matica hrv. Zagreb 1900.

Споменица о М. Ђ. Милићевићу. Београд 1901.

Sprawozdanie 19. z czynności komitetu zarządzającego kasą pomocy imienia Dra. J. Mianowskiego za r. 1900. Warszawa 1901.

Sprawozdanie o stanie szkół średnich galicyjskich w roku 1899/900. — Sprawozdanie o stanie szkół przemysłowych i handłowych w roku 1899/900. — Sprawozdanie o stanie wychowania publicznego w roku 1899/900. — Jahreshauptbericht über den Zustand des Volksschulwesens in Galizien im Schuljahre 1899/900.

Спространовъ Е., Описъ на ръкописитѣ въ библиотеката при Св. синодъ на българската църква въ София. София 1900.

Statistik des auswärtigen Handels des österreichisch-ungarischen Zollgebietes in Jahre 1900. Bd. I.[ab] II. III. (Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium).

Stiattesi D. R., Spoglio delle osservazioni sismiche dal 1. novembre 1900. al 31. luglio 1901. Mugello 1901.

Šajnović J., Die Betonung in der Umgangssprache der Gebildeten im Königreich Serbien. Inauguraldissertation. Leipzig 1901.

Škarica P., Dioba naseljenja plemića bosansko-ugarskih u bivšoj župi Poljica. Zadar 1901. (iz Smotre Dalmatinske).

Tartaglia de Miho, Vinarski i vinogradarski Almanak za g. 1901. Split 1901.

Tjednik u Bjelovaru 1901.

Тютчевъ Ѳ. И., Сочиненія, изд. II.. С.-Петербургъ 1900. — Аксаковъ И. С., Біографія Ѳ. И. Тютчева. Москва 1886. (Книжный Магазинъ Новаго Времени).

Томић Јов. Н., Ко је Ђемо Брђанин. Београд 1901. (из Караџића за 1901. год)

Томић Јов. Н, Последње две године живота и рада харамбаше Баја Николића Пивљанина. Београд 1901.

Труды геолог. части кабинета Его Имп. Величества. т. III. вып. 2., т. IV.

Вацовъ Спасъ, Народна метеорология. София 1900.

Vályi Béla, A Dunavölgy átnézeti térképe (Übersichtskarte des Donau-Thales) (pokl. vis. kr. ug. ministarstvo poljodjelstva).

Verhandlungen der 13. Conferenz der Internat. Erdmessung 1901.

Verzeichniss der während der jüngsten Revolution in Siebenbürgen auf verschiedene Weise gefallenen Menschenopfer (pokl. g. D. Preradović).

Věstník slov. filologie a starožitnosti. r. I. V Praze 1901.

Вѣстникъ Народного Дома (Львовъ), годъ 19. (1901.), ч. 1—12.

Витбергъ Ѳ. А., Первыя басни И. А. Крылова. С.-Петербургъ 1900.

Vjesnik školski, stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu (urednik Lj. Dlustuš), VIII. (1901). 1—12.

Voditelj v bogoslovnih vedah, l. IV., zv. 1. Maribor 1901.

Врабель М., Угро-русски народны спѣванки, т. I. Будапештъ 1901.

Vrbanić Fr., Prilozi gospodarskomu razvoju hrv.-slav. krajine u 19. vijeku (iz Rada knj. 144.) Zagreb 1900.

Vrhbosna u Sarajevu 1901. br. 1—24.

Die Wohnungs- und Gesundheitsverhältnisse der Heimarbeiter in der Kleider u. Wäscheconfection. Herausgegeben vom k. k. arbeitsstatistischen Amte im Handelsministerium. Wien 1901.

Записки имп. Ст.-Петербургскаго минералогическаго общества, часть 38., вып. 1—2.; часть 39., вып. 1.

Zapisnici stenografički i prilozi sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije za g. 1897—1902. sv. IV. dio 2.

Zapisnici skupština zastupstva sl. i kr. glavnoga grada Zagreba u g. 1901.

Zpráva výroční okresní nemocenské pokladny v Praze za l. 1899. a 1900.

Zpráva výroční XII—XV. fysikátu král. hl. města Prahy za r. 1893—1896. V Praze 1900.

Журналъ министерства народнаго просвѣщенія. (С.-Петербургъ) 1901. (1—12.)

Журналъ Русскаго физико-химическаго общества, С.-Петербургъ 1901. т. 33. вып. 1—9.

C) Kupljene su ove publikacije:

Archeografo Triestino a. 1902. vol. XXIV.

Archiv für slav. Philologie XXIII., 1. 2. 3. 4.

I Diarii di Marino Sanudo f. 241—245.

Literarisches Centralblatt 1901.

Ottův Slovník naučný seš. 368—415.

Tabularium. Gli Archivi della Dalmazia. Vol I. fasc. 1—4. Zara 1901.

VIII.

RAZPRAVE I KNJIGE AKADEMIJSKE

izašle tiekom god. 1901.

---

a) Rad.

Knjiga 145 (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga 55.):

Uzori Reljkovićevu „Kućniku“. Od *dra. Stjepana Tropscha*. Str. 1—29.

Humanista Matija Grbić. (Mathias Garbitius Illyricus). Od *dra. Đure Körblera*. Str. 30—104.

Jezik u Kerečkom s udiljnim obzirom na opće maćedonizme. Od *Mih. Vukčevića*. Str. 105—157.

Moći sv. Šimuna Bogoprimaoca u Zadru. Hagiografijsko-povjestna studija. (Sa jednom slikom u tekstu). Od *dra. Luke Jelića* Str. 158—225.

Knjiga 146. (razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga 56.):

Izvori starih kajkavskih drama. Od *dra. Nikole Andrića*. Str. 1—77.

Jezične osobine u kotaru karlovačkom. Od *R. Strohala*. Str. 78. do 153. (Svršit će se).

O Maruliću. O 400-godišnjici Marulićeve „Judite“ Od *dra. Milivoja Šrepela*. Str. 154—220.

Knjiga 147. (razreda matematičko-prirodoslovnoga 30.):

Rude u Hrvatskoj. Od *dra. M. Kišpatića*. Str. 1—104.

O snošajima osobite ravnocrtne plohe trećega reda prema ništičnom sustavu. Résumé. Od *dra. Jurja Majcena*. Str. 105—125.

O vrijednostima nekih određenih integrala. Od *dra. Bogdana Gavrilovića*. Str. 126—131.

Sarrus-ovo pravilo u teoriji prostornih determinanata. Od *dra. Bogdana Gavrilovića*. Str. 132—191.

Drugo kolo ihtioloških bilježaka. (Sa pet tablica slika). Od *M. Medića*. Str. 139—191.

Osamnajsto potresno izvješće: za god. 1900. Od *dra. M. Kišpatića*. Str. 192 - 247.

b) Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.

Volumen VIII.

Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine otoka Lastova. Libro delli ordinamenti e delle usançe della universitade et dello commun della isola de Lagusta. Priredio *Frano Radić*, učitelj u Korčuli. (Predgovor V—VIII.; str. 1—138.)

c) Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium.

Volumen XXX/$_1$.

Scriptorés volumen IV.

Balthasari Adami Kercselich Annuae 1748—1756. Proemio de vita operibusque praemisso digessit *T. Smičiklas*. (Sa slikom Krčelićevom). I—LXX. 1—246.

d) Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Sveska 21., 4. petoga dijela. *(Kraketati-Krivokapić)*. Str. 449. do 576. Obrađuje *Pero Budmani*.

e) Građa za povjest kńiževnosti hrvatske.

Knjiga 3. Uredio *dr. Milivoj Šrepel.*

Pripomenak. Str. III. i IV.

Pjesme Ivana Lovra Regina, dubrovačkoga kancelara XV. vijeka. Priopćio *dr. Milan vitez Rešetar*. Str. 1—43.

Doslije nepoznata štampana kńiga od god. 1592. Priopćio *dr. Milan vitez Rešetar*. Str. 44—65.

O tiskanim izdańima Marulićeve „Judite“. Napisao *Mirko Breyer*. Str. 66—70.

Marulićevo djelo „De ultimo Christi iudicio“. Priopćio *dr. Milivoj Šrepel*. Str. 71—119.

Hrvatska Batrahomiomahija. Priopćio *Ferdo Menčik*. Str. 120. do 129.

Nije svaki cepeliš na svaku nogu. (Kajkavska drama, 1804.) Priopćio *dr. Milivoj Šrepel*. Str. 130—168.

Prilog ka kajkavskoj kńiževnosti XVIII. stoleća. Napisao *Aurel Kolander*. Str. 169. i 170.

Pismo Vatroslava Lisinskoga god. 1852. Priopćio *Mirko Breyer*. Str. 171—173.

Listovi iz ostavine Dragojle Jarnevićeve. (50 ih, iz doba od 8. VIII. 1839. do 1. XII. 1874.). Priopćio *dr. Milivoj Šrepel*. Str. 174—240.

Iz ostavine Dragutina Rakovca. (Rakovac — Gaj, Rakovac — Šafařik, Vraz — Rakovac). Priopćio *dr. Milivoj Šrepel*. Str. 241. do 293.

Sitnice iz ilirskoga doba. Priopćio *dr. Milivoj Šrepel*. Str. 294. do 319.

f) Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena.

Svezak VI., prva polovina. Uredio *dr. Ant. Radić*. Str. 1—160.

Građa:

Vrbnik na otoku Krku. (Nastavak). Od *Ivana Žica*. Str. 1—52.

Krale u turskoj Hrvatskoj. Od *Ivana Klarića*. Str. 53—114.

Mańi prinosi:

Vjerovanja iz Herceg-Bosne. (Nastavak). Od *Ivana Zovka*. Str. 115—160.

Svezak VI., druga polovina. Uredio *dr. Ant. Radić*. Str. 161—320.

Građa:

Vrbnik na otoku Krku. (Nastavak). Od *Ivana Žica*. Str. 161—186.

Trebarjevo. (Nastavak). Od *Kate Jańčerove*. Str. 187. do 248.

Krale u turskoj Hrvatskoj. (Nastavak). Od *Ivana Klarića*. Str. 249—291.

Mańi prinosi:

Vjerovanja iz Herceg-Bosne. (Nastavak). Od *Ivana Zovka*. Str. 292—311.
Gatańe na Grudi. Od *Nike Balarin*. Str. 312—320.

g) Ljetopis.

Svezak XV. Za godinu 1900. Str. 1 - 224. U njem se takodjer nalaze: autobiografija pokojnoga *Josipa Torbara* (s fotografijskom slikom i autogramom) uz priegled o njegovih djelih od *dra. A. Mohorovičića;* razprava *„Prešernov Krst pri Savici“* od *dra. Aug. Musića.*

IX.

PRETPLATNICI

na akademijske publikacije u godini 1901.

Arnold Franjo, kr. javni bilježnik u Zagrebu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Beču.
Biblioteka kr. sveučilišna u Budimpešti.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Štajerskom Gracu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Lavovu.
Biblioteka c. kr. sveučilišna u Pragu.
Biblioteka kr. sveučilišna u Zagrebu.
Bosanac Stjepan dr., gim. profesor u Zagrebu.
Bučar Franjo dr., gim. profesor u Zagrebu.
Canjko Valentin, vjeroučitelj na liceju u Varaždinu.
Cepelić Milko, župnik i dekan u Djakovu.
Čitaonica hrvatska Ličke Vile u Gospiću.
Čitaonica hrvatska u Jelsi na Hvaru.
Čitaonica „Slavjanska Dobrota“ u Kotoru.
Čitaonica u Županju.
Duboković vitez Nikola, načelnik u Jelsi na Hvaru.
Ekonomat zemaljski u Sarajevu.
Eskomptna hrvatska banka u Zagrebu.
Fugger Franjo, veterinar u Zemunu.
Gjenero Ivan, učitelj u Slanome kod Gruža u Dalmaciji.
Kindlein Karlo, prebendar u Zagrebu.
Knjižnica dominikanska u Dubrovniku.
Knjižnica sabora kraljevine Hrvat. Slav. Dalmacije.
Knjižnica kaptolska u Hvaru.
Knjižnica častnikâ kr. hrvat.-ugar. domobr. 26. puk. u Karlovcu.
Knjižnica učiteljska kotarska u Kopru.
Knjižnica učiteljska kotarska u Puntu.
Knjižnica metropolitanske crkve u Zagrebu.
Kolander Aurel dr., duh. pomoćnik u Gradcu kod Vrbovca.

Komercijalna banka u Zagrebu.
Komora trgovačko-obrtnička u Zagrebu.
Korenić Stjepan, prebendar u Zagrebu.
Kraśković Ljudevit dr., odvjetnik u Vukovaru.
Križnik Gašpar, u Motniku (Kranjska).
Laudenbach Josip dr., odvjetnik u Vukovaru.
Marcelić Josip dr., biskup u Dubrovniku.
Marjanović Luka dr., sveučiliš. profesor u Zagrebu.
Mašeg Dragutin dr., primarni liječnik u Zagrebu.
Maurović Milivoj dr., sveučiliš. profesor u Zagrebu.
Mazzura Šime dr., odvjetnik u Zagrebu.
Mikačić Dujam, opć. bilježnik u Spljetu.
Miletić pl. Stjepan dr., posjednik u Zagrebu.
Nakić Filip, biskup u Spljetu.
Nautička kr. škola u Bakru.
Neumann Dragutin dr., odvjetnik u Osijeku.
Nikolić pl. Vladimir dr., vel. župan u Ogulinu.
Novaković Josip, prof. nadbis. liceja u Zagrebu.
Općina Selca na Braču.
Općina dubrovačka.
Ožegovićianum, biskup. konvikat u Senju.
Pilar Martin, arhitekt u Zagrebu.
Pliverić Josip dr., sveučiliš. profesor u Zagrebu.
Počina Roko dr., dušobrižnik bolnice u Arbanasima kod Zadra.
Poglavarstvo grada Karlovca.
Poglavarstvo grada Zagreba.
Poglavarstvo grada Petrovaradina.
Poglavarstvo grada Zemuna.
Poljak Ljudevit, odvjetnik u Bošnjacima.
Posilović Juraj dr., nadbiskup u Zagrebu.
Pravničko družtvo u Zagrebu
Predsjedništvo c. kr. dalmat. namjesništva u Zadru.
Preradović pl. Dušan, c. i kr. pomorski častnik u Pulju.
Ratković Ivan dr., odvjetnik na Rijeci.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Bjelovaru.
Ravnateljstvo c. kr. vel. gimnazije u Dubrovniku.
Ravnateljstvo kr. vel. gimnazije u Gospiću.
Ravnateljstvo kr. vel. realne gimnazije u Rakovcu kod Karlovca.
Ravnateljstvo srpske vel. gim. u Srijemskim Karlovcima.
Ravnateljstvo c. kr. velike gim. u Kotoru.

Ravnateljstvo kr. real. gim. u Mitrovici.
Ravnateljstvo kr. velike gim. u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. vel. real. gimnaz. u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. učitelj. škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. više trgovačke škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. male real. gimn. u Petrinji.
Ravnateljstvo kr. velike gim. u Požegi.
Ravnateljstvo c. i kr. velike gim. u Sarajevu.
Ravnateljstvo kr. vel. real. gim. u Senju.
Ravnateljstvo privatne gim. franjevačke u Sinju u Dalmaciji.
Ravnateljstvo c. kr. vel. gimn. u Spljetu.
Ravnateljstvo c. kr. vel. realke u Spljetu.
Ravnateljstvo kr. vel. gim. na Sušaku.
Ravnateljstvo kr. vel. gim. u Varaždinu.
Ravnateljstvo kr. vel. gim. u Vinkovcima.
Ravnateljstvo franjevačke više gim. u Visokom (Bosna).
Ravnateljstvo kr. male real. gim. u Vukovaru.
Ravnateljstvo c. kr. velike gim. s hrvats. jezikom u Zadru.
Ravnateljstvo c. kr. velike gim. (s tal. jezikom) u Zadru.
Ravnateljstvo c. kr. muškog učiteljišta u Arbanasima kod Zadra.
Ravnateljstvo kr. muške učitelj. škole u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. gornjo-gradske vel. gim. u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. velike real. gim. u Zagrebu.
Ravnateljstvo ženske učitelj. škole milosrd. sestara u Zagrebu.
Ravnateljstvo kr. vel. real. gim. u Zemunu.
Rožić Vatroslav, profesor u Zemunu.
Rubetić Cvjetko, kanonik u Zagrebu.
Samostan franjevaca u Fojnici (Bosna).
Samostan franjevaca u Košljunu kod Krka.
Samostan franjevaca u Livnu (Bosna).
Samostan franjevaca u Našicama.
Sjemenište central. bogoslovno u Zadru.
Sjemenište katoličko u Sarajevu.
Stambuk Ivan dr., opć. liječnik u Jelsi na Hvaru.
Suk Feliks dr., kanonik u Zagrebu.
Škarica Matej, dušostaratelj u Slatini kod Trogira.
Štedionica dionička u Križevcima.
Štedionica Samoborska.
Tomašić pl. Nikola dr., sveučiliš. profesor u Zagrebu.
Učilište gospodar. šumarsko u Križevcima.

Učilište više u Sofiji.
Vitezić Dinko dr., odvjetnik u Krku.
Vraniczany barunica Buratti, vlastelinka u Zagrebu.
Vraniczany barun Dragan, vlastelin u Karlovcu.
Vraniczany barun Ljudevit, vlastelin u Zagrebu.
Zahar Ivan dr., odvjetnik u Zagrebu.
Zbor duhovne mladeži u Djakovu.
Zbor duhovne mladeži u Zagrebu.
Žic Franjo, župnik u Puntu na otoku Krku.

PRAVILA

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTIH I UMIETNOSTIH

U ZAGREBU.

(PRETISAK IZDANJA OD GODINE 1866.)

Br. 180 / Pr. 1866.

MI FRANJO JOSIP PÈRVI,

po božjoj milosti cesar Austrijanski; kralj Ugarski i Česki, kralj Lombardezki i Mletački, Dalmatinski, Hèrvatski, Slavonski, Galički, Vladimirski i Ilirski; arkivojvoda austrijanski itd. itd.

Častni, poštovani, poglaviti i velemožni, ugledni i plemeniti, mudri i obzirni, ljubljeni i vierni Naši!

Viernosti su Vaše — prihvativši podpunoma dostavljena Vam premilostivim kraljevskim odpisom Našim od 2. siečnja tekuće godine pravila dozvoljene istim odpisom jugoslavenske akademije znanostih i umietnostih — umolile ujedno preponiznom saborskom predstavkom svojom od 21. veljače ove godine Naše Veličanstvo, da podielimo istim pravilam premilostivu svoju potvèrdu. Vèrlo je milo otčinskomu sèrdcu Našemu, da možemo Viernostim Vašim tim dati novi dokaz prijazni i milosti Naše, ter potvèrdjujemo ista pravila u cielokupnom obsegu njihovu, i hoćemo i zapoviedamo, da se ta pravila rečenoga zavoda uzakone.

U ostalom ostajemo Vam s cesarskom Našom i kraljevskom prijazni i milosti blagonaklonjeni.

Dano u Budimu dne četvèrtoga mieseca ožujka godine spasa hiljadu osam sto šestdeset i šeste, vladanja Našega godine osamnaeste.

Franjo Josip. (L. S.)

Milan Barun Kussevich p. m.

Po previšnjoj zapoviedi Njegova posvetjenoga cesarskoga i kraljevskoga apostolskoga Veličanstva

Dr. Eduardo Jellachich Buzinski.

*

PRAVILA

jugoslavenske akademije znanostih i umietnostih u Zagrebu.

Članak 1.

Jugoslavenska akademija znanostih i umietnostih jest zavod zemaljski i ima svoje siedište u Zagrebu.

Njezina svèrha jesu samostalna iztraživanja na polju znanostih i umietnostih, svestrano unapriedjenje istih, a osobito njegovanje jugoslavenskoga jezika i književnosti.

Ona podtiče i podpomaže diela inih, zajamčuje koristna znanja i izkustva, dočim napredke i izume izpituje i poučne radnje oglašuje, a podupira svèrhe vladine odgovarajuć na zadaće i pitanja, tičuća se strukah znanosti i umietnosti.

Članak 2.

Akademija jest naprema dèržavnoj upravi tielo samostalno.

Članak 3.

Glavne struke akademije jesu:

I. Jugoslavenska književnost i jezikoslovje, poviest sa svojimi pomoćnimi znanostmi u obće, a osobito poviest i starine Jugoslavenah;

II. Mudroslovje i pravoslovje, ovo sa osobitim obzirom na poviest pravah u Jugoslavenah;

III. Matematika i prirodoslovne znanosti;

IV. Krasne umietnosti sa njihovom književnošću i znanstvenimi na njih se odnosećimi razpravami.

Po tom dieli se ona u četiri razreda, naime u razred:

poviestni i jezikoslovni,
mudroslovni i pravoslovni,
matematični i prirodoslovni,
i umietnički.

Članak 4.

Akademija sastaje se svake godine jedan put u javnoj svetčanoj siednici, a osim toga u skupnih, pravilno se opetujućih, i u razrednih siednicah.

Ona stavlja iz pridieljenih joj strukah, na koliko joj sredstva dopuštaju, nagradne zadaće za riešenje putem javnoga natiecanja i dosudjuje nagrade.

Ona oglašuje radnje svojih članovah kao i

razprave i diela inih spisateljah, ako su iz koje pridieljene joj struke i vriedna da ih primi, ter ih zato nagradjuje, ili kao što sama za pravedno pronadje ili kao što je sa dotičnici dogovorila.

Ona daje u časopisu, prema materijalu izlazećem, neprestan pregled o svom poslovanju i oglašuje u njem priobćene joj stvari.

Ona razpravlja o pitanjih, stavljanih joj od dèržavnih oblastih, i daje o njih zahtievana mnienja.

Ona podpomaže članove pri znanstvenih i umietničkih poduzećih savietom i novcem, podupire mladiće nade pune, koji se za umietnike naobraziti žele, iz akademičke, naročito u tu svèrhu opredieljene zaklade po glasu dotičnoga zakladnoga lista.

Ona nabavlja umotvorine i priugotavlja izložbe istih.

Članak 5.

Akademija ima:

pokrovitelja;

trideset i dva prava člana;

predsiednika;

dva tajnika;

najviše šestnaest počastnih članovah, i dopisujuće članove, kojih će broj akademija sama ustanoviti.

Članak 6.

Izbor pokrovitelja i članovah, navedenih u predjašnjem članku, skupa sa predsiednikom i tajnici, ostavlja se akademiji.

Pokrovitelj i članovi izbiraju se doživotno, predsiednik i tajnici pako, koji se imadu uzeti izmedju pravih članovah, na tri godine, poslie kojih se opet za takove izabrati mogu.

Izbor pokrovitelja i predsiednika valja da potvèrdi nj. c. kr. apoštol. Veličanstvo.

Članak 7.

Pokrovitelj mora biti austrijski dèržavljanin.

U svih slučajevih, u kojih akademija uztreba podporu zemaljskoga zastupstva ili dvorske kancelarije, ima pokrovitelj posredovati

Kada je u siedištu akademije, predsieda u javnih svetčanih godišnjih siednicah. O radnjah akademije izvieščuje ga predsiednik. Iz javne svetčane godišnje siednice šalje mu akademija godišnje izviešće o svom stanju. On ima pravo svagda pogledati, kako poslovi akademije idu.

Članak 8.

Predsiednik nosi ponajprije brigu, da poslovi akademije idu u redu i da se njezina pravila obdèržavaju.

On zastupa akademiju kod oblastih i trećih osobah. On zamienjuje odsutnoga pokrovitelja

u javnih svetčanih godišnjih siednicah, ter ako je pokrovitelj zaprečen, preuzima posredovanje, koje po predjašnjem članku ovoga ide.

On predsieda u skupnih siednicah i rukovodi viećanja u istih, a u razrednih siednicah, ako nije ujedno predstojnik razredu, ima se smatrati samo kao pravi član.

On podpisuje sa pèrvim tajnikom ili njegovim zamienikom diplome-postavnice i sve dopise akademije, kao i sve njezine spise, iz kojih bi po nju nastati mogla prava ili dužnosti.

Članak 9.

Pri izboru pravih i dopisujućih članovah ima se obzir uzeti na onakove muževe, koji su si zaslugah stekli izvèrstnimi znanstvenimi ili umietničkimi dieli.

Ine zasluge za znanost i umietnost mogu se samo naimenovanjem za počastnoga člana ocieniti priznati.

Pravimi članovi mogu biti samo neprikorni austrijski dèržavljani.

Izbor svakoga člana ima se prijaviti banu ili njegovomu svakdašnjemu zamieniku.

Kao počastni i dopisujući članovi mogu se inostranci samo onda primiti, ako je obavljeni izbor odobren od dvorske kancelarije.

Ako se miesto kojega člana izprazni, mora se učiniti predlog za novi izbor u skupnoj re-

dovitoj siednici, o kojem će se u istoj takovoj za njom sliedećoj pèrvoj siednici viećati, a tek u trećoj siednici definitivni izbor imati obaviti.

Članak 10.

Svaki član obvezuje se već svojim pristupom u akademiju, da će njezine svèrhe promicati.

Svaki pravi član pripada doduše poglavito jednomu od četirijuh razredah, ali to neprieči, da on prema nagnuću i sposobnosti ujedno udioničtvuje i u poslovih kojega inoga razreda.

Članak 11.

Poslove i dužnosti tajnikah ustanoviti će akademija u svojem poslovnom redu.

Članak 12.

Svaki razred izbira si svake godine predstojnika izmedju pravih članovah akademije.

Predstojnici predsiedaju u siednicah svojih razredah, rukovode viećanja i podpisuju zapisnike razreda.

Oni nadgledaju, da se obdèržavaju pravila i osebni poslovni red razreda.

Ako je predsiednik zapriečen, zastupa ga onaj izmedju razrednih predstojnikah, koji je najstariji izabrani član akademije.

Ako bi predstojnici istodobno u istoj siednici izabrani bili, onda zastupa predsiednika onaj od njih, koji je stariji u godinah.

Članak 13.

Akademija ustanovljuje potrebno kućno i ino pomoćno osoblje kao i poslužnike, ter ih imenuje i prima.

Članak 14.

Pri svih izborih, koje bi akademija obavljala, i pri svih zaključcih, koje bi stvarala, imadu pravo glasa samo pravi članovi, predsiednik i tajnici.

Da zaključak valja, potrebno je, da je prisutna najmanje polovica članovah, što ih akademija tada sa pravom glasa ima.

Pri glasovanju o pitanjih, tičućih se znanosti i umietnosti, dopuštaju se zaključci relativnom većinom, pri izborih, naimenovanjih i pri svih inih pitanjih potrebna je absolutna većina glasovah, da zaključak valja.

Članak 15.

Akademija razpolaže sa četiri petine svojih godišnjih dohodakah svake vèrsti, jedna petina dohodakah ima se svake godine pridodati glavnici.

Dokle se o upravi zemaljskih zakladah putem ustavnim što inoga odredilo nebude, ima se glavnica akademije sa posebnom za naobraženje umietnikah opredieljenom zakladom (čl. 4.) upravljati od namiestničkoga vieća sa dvojicom pravih članovah, koje akademija u tu svèrhu naznači.

Glavnica nesmije se u nikojem slučaju uzkratiti svèrhi, za koju je po pravilih opredieljena, a može se načeti samo na predlog sabora sa privoljenjem krune.

Računi o rukovodjenju dohodakah akademije imadu se koncem svake godine pregledati od pravih članovah, koje akademija u tu svèrhu izabere, a posliedak te pregledbe ima se predložiti namiestničkomu vieću, ter on skupa sa preglednim izkazom o glavnici akademije jošte oglasiti u časopisih.

Članak 16.

Akademija može, dèržeć se zakonitih ustanovah, stupiti u savez sa inimi znanstvenimi i umietničkimi družtvi i s njimi dopisivati, što joj se svidi za shodno.

Akademija ima svoj vlastiti pečat sa zemaljskim gèrbom i nadpisom: »Jugoslavenska akademija znanostih i umietnostih.«

Članak 17.

Akademija može zaklade i sbirke inih književnih i znanstvenih družtvah sebi pridružiti, ako ova u to privole, i ako su u tom slučaju zakonite ustanove obdèržavane; akademija može i pozive na dobrovoljne prineske u novcu, knjigah, umotvorinah i starinah izdavati i takve stvari sabirati.

Članak 18.

U slučaju, da bi se akademija razpustila, može sa njezinimi zakladami i sbirkami razpolagati samo sabor sa privoljenjem krune.

Članak 19.

Akademija ima si po ovih pravilih potrebni poslovni red, kao i naputke, potrebne joj za njezinu nutarnju radnju, sama sastaviti.

Poslovni red ima se dvorskoj kancelariji predložiti na odobrenje. On se može uslied zaključka akademije, komu je potrebno privoljenje absolutne večine glasovah onih članovah, koji pravo glasa imadu, i sa odobrenjem dvorske kancelarije promieniti.

Članak 20.

Ova ustrojna pravila akademije mogu se samo onda promieniti, ako je najmanje tri četvèrtine članovah, koji pravo glasa imadu, promienu predložilo, ter takova zadobila previšnje odobrenje nj. c. kr. apošt. Veličanstva.

Prelazne ustanove.

Članak 21.

U svèrhu sastavljenja akademije prepušta se saboru, da on sastavi povierenstvo iz muževah znanosti i umietnosti, koje će šestnaest re-

dovitih, po smislu pravila sposobnih članovah akademije za potvèrdjenje naznačiti nj. c. kr. apošt. Veličanstvu.

Članak 22.

Čim ti članovi previšnje potvèrdjenje zadobiju, ima se akademija smatrati kao sastavljena, ter stupa, pošto od nje izradjeni poslovni red zadobio bude odobrenje naznačeno u ovih pravilih, u svoj cieli dielokrug, kao što ga joj podieljuju ova pravila.

Pravila jugoslavenske akademije znanostih i umietnostih jesu previšnjim Njegovog cesarsko-kraljevskog apostolskog posvetjenog Veličanstva reskriptom od 4. ožujka t. g. 1866 premilostivo potvèrdjena.

Milan Barun Kussevich p. m.

(L. S.) **Dr. Eduardo Jellachich Buzinski.**

POSLOVNIK

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTÎ I UMJETNOSTÎ

U ZAGREBU.

(IZRADJEN PREMA NJEZINIM TEMELJNIM PRAVILOM.)

(PRETISAK IZDANJA OD GOD. 1867.)

§. 1.

Akademija ima počastnih, pravih i dopisujućih članova. Počastnih članova ima do 16, pravih 32, dopisujućih do 60 (gled. čl. 5. t. pr.).

§. 2.

Članove bira sama akademija u glavnoj skupštini (gled. čl. 6. t. pr.), i to ovim načinom (gled. čl. 9. t. pr.):

a) Barem dva mjeseca prije glavne skupštine stavlja se u razredih pitanje, imaju li se novi članovi birati; zatim koliko ih i kakovi: da li pravi, dopisujući ili počastni. Nakon zrela razmatranja izriče razred odluku, prema kojoj predlaže ukupnoj akademiji za svako mjesto pravoga člana po trojicu, koji se imadu poimence navesti, dodavši u kratko i razloge, zašto ih razred predlaže. Za počastne i dopisujuće članove predlaže se po jedan za svako mjesto.

b) Pismeni predlozi pojedinih razreda stavljaju se do znanja akademije u predposljednjoj skupnoj sjednici izpred glavne skupštine.

*

U posljednoj pako skupnoj sjednici prije glavne skupštine vieća se o tih predlozih i ustanovljuje ukupni broj počastnih, pravih i dopisujućih članova, koji bi se imali izabrati za pojedine razrede prema razmjerju. Za taj se broj sastavljaju po razrednih predlozih izborni listovi.

c) Predsjedniku je dužnost, da izborne listove još prije glavne skupštine porazdieli medju svekolike prave članove, koji će u sliedećoj zatim glavnoj skupštini od predložene za svako mjesto pravoga člana trojice izabrati po jednoga i napisati mu ime na posebnu cedulju. Tajnik skuplja cedulje i čita na glas imena.

Tko je dobio absolutnu većinu glasova, smatra se izabranim.

Kod počastnih i dopisujućih članova prima se ili odbija absolutnom većinom onaj jedan za svako mjesto predloženi.

Za svako mjesto člana glasuje se napose.

Ovaj način biranja valja i za prvi predstojeći izbor, samo što se neveže na vrieme od dva mjeseca, spomenuto pod *a)*.

§. 3.

Svaki novo izabrani pravi član ima, kada se uvodi u akademiju, čitati razpravu, koja u njegovu struku zasieca. Ako izabranik nemože

sam glavom doći u akademiju, čita njegovu uvodnu razpravu tajnik.

Poslije toga dobija diplomu, podpisanu od predsjednika i tajnika.

§. 4.

Pokrovitelj i predsjednik biraju se u glavnoj skupštini (gled. čl. 6.), tajnim glasovanjem, absolutnom većinom. Izbor se podnosi Njeg. Veličanstvu na potvrdjenje.

Dok nestigne potvrda novoga predsjednika, obavlja tu čast njegov predšastnik.

Ako se mjesto predsjednika izprazni prije izbora, obavlja čast predsjedničku do prve glavne skupštine najstariji razredni predstojnik.

§. 5.

Pokle je tajnicima izminuo trogodišnji rok službovanja, upravlja predsjednik u glavnoj skupštini pitanje na akademiju, jeda li bi se isti tajnici i nadalje pridržali. Akademija odlučuje za svakoga tajnika napose, tajnim glasovanjem, absolutnom većinom.

Ako većina odgovori niječno, biraju se u istoj skupštini novi tajnici.

§. 6.

Akademija drži svake godine po jednu glavnu skupštinu i svečanu sjednicu, zasebice tako, da se glavna skupština sastaje dan ili naj-

većma dva dana prije svečane sjednice. U glavnu skupštinu i svečanu sjednicu imaju se pozivati i oni pravi članovi, koji nežive u Zagrebu, uz naknadu putnih troškova.

Svakoga mjeseca drži akademija po jednu ili više razrednih i skupnih sjednica. Broj, način i red sjednica odredjuje i oglasuje akademija prema okolnostim; nu svaki mjesec da se drži barem po jedna skupna i dvie razredne sjednice.

U razrednih se sjednicah može i više razreda sastaviti zajedno, kad u kojem razredu ima premalo mjestnih članova.

Pokladne, uzkrsne, duhovske i božićne nedjelje, zatim mjeseca kolovoza i rujna neima akademija nikakvih sjednica.

§. 7.

Svaki je pravi član dužan, točno dolaziti toli u skupne, koli u razredne sjednice. Tko nemože doći, neka se izpriča ili kod predsjednika ili kod razrednoga predstojnika.

§. 8.

U skupne sjednice dužni su dolaziti svi pravi članovi, koji su u Zagrebu. Ovdje se vieća: o svih predmetih, koji se tiču akademije kao cieloga zavoda; o poslovih novčanih; o razpisu nagrada; o savezu s inimi družtvi; o izboru članova.

Novčana podpora za poduzeća znanstvena daje se samo pod uvjet, da će dotičnik svoje resultate akademiji saobćiti. Ovakova se podpora daje samo na godinu dana, a poslije valja ju iznova moliti.

§. 9.

Za skupne i razredne sjednice sastavljaju tajnici dnevni red. Toga radi valja, da im članovi priobće svoje predloge barem dan prije sjednice; isto tako i razprave, koje će čitati.

Nečlanovi treba da svoje razprave, koje će se čitati, barem tri dana prije sjednice dostave u čitkom rukopisu jednomu od tajnika.

§. 10.

U skupnih sjednicah predsjeda predsjednik, u razrednih predstojnik dotičnoga razreda. Kad je predsjednik zaprečen, zamjenjuje ga najstariji izabrani razredni predstojnik.

Tajnici sjede uz predsjednika. Do njih se redaju s jedne i druge strane članovi po vremenu imenovanja; medju članovi u isto vrieme izabranimi odlučuje doba.

§. 11.

Da se može izreći zaključak, treba da je u glavnoj skupštini barem polovica svih pravih članova; u skupnoj sjednici barem polovica pravih zagrebačkih članova; u razrednoj sjednici barem polovica pravih članova dotičnoga razreda.

§. 12.

I onda, kada tajno glasovanje nije izriekom ustanovljeno (gled. §§. 2., 4., 5.), vlastan je svaki član, ako ga još dvojica podupru, zaiskati tajno glasovanje.

§. 13.

O svakoj sjednici piše jedan od tajnika zapisnik, koji se u sliedećoj isto onakvoj sjednici predlaže na odobrenje. U zapisnik dolaze samo dopisi, predlozi i zaključci. U zapisnicih razrednih sjednica spominju se i razprave, koje su bile čitane.

Svaki član ima pravo na pismeni votum separatum; ali ga mora najkasnije za tri dana predati tajniku.

Zapisnike skupnih sjednica podpisuju: predsjednik i dotični tajnik; zapisnike razrednih sjednica dotični razredni predstojnik i jedan tajnik.

§. 14.

Razredne sjednice diele se na javni i nejavni diel. U javnom se dielu čitaju znanstvene razprave i za javnost prikladni dopisi; čine se primjetbe na upravo pročitane razprave; vieća se o predlozih pojedinih članova i ostalih znanstvenih poslovih.

U nejavnom se dielu razpravlja sve, što nespada pred javnost.

K javnomu dielu razredne sjednice prosto je doći svakomu. Pravo glasa imaju samo pravi članovi istoga razreda, a od drugih razreda oni članovi, koji su naročito pozvani u tu sjednicu.

K nejavnomu dielu razredne sjednice prosto je doći samo članovom akademije.

§. 15.

Akademija drži svake godine po jednu glavnu skupštinu pod predsjedom samoga pokrovitelja, ili ako je ovaj zapriečen, predsjednika.

U glavnu skupštinu dužni su doći i oni pravi članovi, koji nežive u Zagrebu. Ovdje se biraju članovi, pokrovitelj, predsjednik i tajnici; razpisuju pitanja i dosudjuju nagrade; ovdje se vieća o čitavom stanju akademije, o promjeni pravila ili poslovnika i ob ostalih načelnih pitanjih.

§. 16.

Umah poslije glavne skupštine (dan dva kasnije) drži akademija svečanu sjednicu. Ovdje govori pokrovitelj ili zamjenik mu, predsjednik, svečani govor; prvi tajnik čita glavno izvješće o stanju i djelovanju akademije, spominje iste godine preminule članove. Ovdje se proglasuju izbori glavne skupštine; imena onih pisaca, kojim su djela nagradjena, i novi razpis nagrada. Napokon čita jedan član svečanosti primjerenu

razpravu, koja je već odprije u skupnoj sjednici odobrena bila.

§. 17.

Svi govori i čitanja u akademiji treba da su na hrvatskom (iliti srbskom) jeziku; nu ako akademija pronadje, može učiniti koji put iznimku. Nijedno čitanje netraje redovito preko jedne ure. Kratki izvadci od akademičkih čitanja priobćuju se u hrvatskih novinah, koje akademija odredjuje. I od onih razprava, koje nisu bile čitane, priobćuju se u novinah izvadci, ako ih sami pisci sastave; inače spominje se samo naslov razprave.

§. 18.

Važniji predmeti, kojim treba dužega razmatranja, opremaju se najprije na odbor.

Odbori su stalni ili privremeni (ad hoc).

Stalnim odborom povjerava se

a) izradjivanje ili izdavanje povećih djela. U takov odbor izabiru se vještaci dotičnoga razreda izmedju pravih, dopisujućih ili počastnih članova;

b) pregledanje razprava, koje se štampaju u spisih akademičkih, bile one pisane od članova ili nečlanova.

Privremeni odbor (ad hoc) izriče sud o djelih, koja su stigla akademiji na priesudu; izpituje predane mu predloge, da o njih svoje mnienje budi razredu budi skupnoj sjednici podnese.

§. 19.

Članove odbora izabirė uviek sama akademija, a prema naravi predmeta biraju se u dotičnoj razrednoj ili u skupnoj sjednici.

Svakomu je odboru prosto, da pozove u pomoć vještake, ma i nebili članovi akademije.

Odbori sastaju se prema potrebi te izabiru izmedju sebe prvaka i izvjestitelja. Nakon dovršena posla oprema se izradjeni predlog akademiji.

Ako koji odbor preko godine dana posluje, izvješćuje glavnu skupštinu o svom djelovanju i o novcih, koji su u to ime potrošeni.

§. 20.

Akademija izdaje na svjetlo sliedeće spise:

a) časopis iliti akademička izvješća, u kojih se štampaju razprave, čitane u sjednicah, ako nisu veće od šest štampanih araka; spomenici starinarski i umjetnički; izvješća o sjednicah akademičkih i o stanju akademije; osmrtnice članova; kritike svih znamenitijih domaćih i inostranih knjiga;

b) djela, koja izradi i za tisak priredi odbor, po nalogu akademije;

c) djela, koja stekoše nagradu, razpisanu po akademiji;

d) djela, koja se akademiji šalju za tiskanje, a ona pronadje, da su vriedna.

Svi akademički spisi izlaze na hrvatskom (iliti srbskom) jeziku; iznimice može se upotrebiti i jezik latinski.

§. 21.

Sve, što će se štampati u akademičkih spisih, čita se prije u dotičnoj razrednoj sjednici, bilo čitavo bilo u izvadku. Redakciju djela odborskih ima jedan član odbora, kojega je ovaj izabrao.

§. 22.

Djela, koja se natječu za nagradu, da neimaju zapisana imena piščeva, već da su s vana obilježena nekim prirječjem. Rukopisu neka je priloženo zapečaćeno pismo s istim prirječjem s vana, a u pismu da je zapisao pisac svoje ime.

Nagrada se dosudjuje jednomu rukopisu u glavnoj skupštini, a u svečanoj sjednici otvara pokrovitelj ili zamjenik mu, predsjednik, zapečaćeno pismo onoga djela, kojemu bješe nagrada dosudjena, te proglasuje ime pisca. Ostala se pisma spale, a rukopisi vrate onim, koji ih po njihovu obilježju uzištu.

§. 23.

Nagrada se nemože medju dvojicu ili više natjecatelja podieliti.

Nagradjeno djelo ostaje i nadalje svojinom pisca, koji ga je dužan uz godinu dana štampati. Inače vlastna je to učiniti akademija, tako da podmiriv svoje troškove, čist dohodak predade nagradjeniku.

§. 24.

Za nagrade, koje razpisuje sama akademija iz svojih novaca, nemogu se natjecati pravi članovi akademije; ali mogu onda, kada nagradu daje zemaljska vlast ili tko drugi.

§. 25.

Djela, koja i nisu nagradjena, ali su vriedna da se štampaju, štampat će akademija, ako pisac zaželi, po smislu čl. 4. t. pr. j. ak.

§. 26.

Poslove akademičke obavljaju tajnici s pomoćnim osobljem.

Tajnika su dva: prvi i drugi tajnik, oba s godišnjom plaćom, koju akademija ustanovljuje.

Prvi tajnik obavlja poslove ukupne akademije: piše njezin ljetopis, sastavlja glavno godišnje izvješće; nadzire pisariju; pod njegovom je rukom pomoćno osoblje.

Poslove razredne, redakciju akademičkih spisa i nadziranje štampe diele oba tajnika medju sobom.

Svi na akademiju upravljeni dopisi i pošiljke donose se u akademičku pisaru. Samo prvi tajnik vlastan je otvarati stvari, dostavljene akademiji.

Ako je prvi tajnik zapriečen, zamjenjuje ga drugi tajnik.

§. 27.

Tajnicima pridodano je pomoćno osoblje, koje imenuje i plaću mu odredjuje akademija na predlog prvoga tajnika.

§. 28.

Sve dopise, koji se tiču ukupne akademije, podpisuju: predsjednik i prvi tajnik.

Dopise pojedinih razreda podpisuju: dotični razredni predstojnik i jedan tajnik.

Ostale dopise podpisuju tajnici sami.

§. 29.

Svi novčani poslovi idu u skupne sjednice.

Novci se dižu za sada u zemaljskoj blagajni uz podpis predsjednika, tajnika i jednoga od one dvojice članova akademičkih, koji dogovorno s kr. namjestničkim viećem upravljaju glavnicom akademičkom (§. 15. prav.).

Novce doznačuje predsjednik prema zaključkom skupne sjednice; doznaku podpisuju predsjednik i tajnik.

Novce, koje akademija sa strane dobiva, prima predsjednik te ih uz podpis tajnika i jednoga od gori naznačene dvojice članova predaje blagajni.

§. 30.

Svakomu članu akademije, koji stanuje izvan Zagreba, koliko se god puti pozove u Zagreb, pripada naknada putnih troškova, koju odredjuje akademija.

§. 31.

Nagrade za razprave, koje se štampaju u spisih akademičkih, ustanovljuje skupna sjednica na predlog dotičnoga razreda.

Nagrade ovećih djela ustanovljuju se u skupnoj sjednici po predlogu odbora, kojemu je djelo na priesudu povjereno bilo.

Podpore za izdavanje samostalnih djela kao i za ina znanstvena i umjetnička poduzeća ustanovljuju se takodjer u skupnoj sjednici po predlogu odbora.

§. 32.

Račune o godišnjem dohodu i razhodu, kao i priegled svega imutka akademičkoga sastavljaju na izmaku svake godine ona dvojica članova, kojim je po čl. 15. t. pr. povjerena novčana uprava. U tom neka su im na ruku oba tajnika.

§. 33.

U glavnoj se skupštini ustanovljuje proračun za buduću akademičku godinu. Proračun sastavljaju predsjednik, tajnici i oba člana, koji po čl. 15. sudjeluju kod uprave akad. imutka; i to prema obrazloženim predlogom, koje pojedini razredi donose najkasnije u posljednju skupnu sjednicu prije dotične glavne skupštine.

§. 34.

Ugovore za štampanje, vezanje, prodaju i razašiljanje akademičkih spisa sastavljaju tajnici uz odobrenje skupne sjednice.

Tajnici ustanovljuju i cienu akademičkim knjigam prema ukupnomu trošku uz odobrenje skupne sjednice.

§. 35.

Akademija poklanja svoje spise:

a) svim počastnim članovom;
b) svim pravim članovom;
c) svim dopisujućim članovom spise dotičnoga razreda;
d) svim učevnim zavodom, s kojimi je u savezu;
e) onim, koji su jugoslavenskoj akademiji barem 2000 for. poklonili i položili;
f) napokon onim, kojim je akademija napose odlučila davati svoje knjige.

Tajnici neka osobito gledaju, da se akademički spisi uredno šalju onim, kojih idu.

§. 36.

Od svake književne radnje, koja se štampa u spisih akademičkih, dobiva pisac, ako zaželi, 50 posebnih otisaka s posebnim naslovom.

Više otisaka nemože dobiti, makar i sam htio namiriti štamparske troškove. Akademija pako vlastna je naštampati od svake radnje posebnih otisaka, koliko god hoće.

§. 37.

Ovaj poslovnik može se promieniti samo u glavnoj skupštini, ako na promjenu pristane absolutna većina pravih članova (gled. čl. 19. t. pr.).

Svaka promjena podnosi se kr. dvorskoj kancelariji na potvrdjenje.

Broj $\frac{218}{42}$ 1867.

Podneseni ovoj kralj. dvorskoj kancelariji poslovnik jugoslavenske akademije znanostih i umietnostih, pošto je takav po propisu paragrafa 19. previšnje odobrenih pravilah izradjen —, potvèrdjuje i odobrava kr. dvorska hèrvatsko-slavonska kancelarija.

U Beču, dana 17. siečnja 1867.

Kussevich, m. p.

Dr. Jellachich Buzimski, m. p.

(L. S.)

Sadržaj:

---

ili istom u drugom redu. Da se kod izdavanja ovih djela zadovolji namjeni Prve hrv. štedionice, uzimat će akademija u prvom redu obzir na znanstvena djela iz humanističkih struka, kad se bude radilo o porabi prihoda glavnice navedene u točki a); kod porabe pak ostaloga prihoda obazirat će se akademija jednakom mjerom i na struku matematičko-prirodoslovnu.

Da se zaklada uzdrži netaknuta, imadu se za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu upotrebiti godišnji kamati zaklade i kupovnina, koja će unići od prodaje ovih djela. Da bi pak godišnji kamati zaklade dotjecali za svakogodišnje izdavanje bar dvaju znanstvenih djela, — jednoga iz humanističke, a drugoga iz matematičko-prirodoslovne struke, — to je potrebno, da se sadašnja zaklada (7000 for.) znatno uveća rodoljubnim darovima.

Za to se akademija obraća s usrdnom molbom na sve rodoljubno općinstvo, kojemu je do napretka znanstvene opće naobrazbene literature hrvatske, da bi akademiji slalo priloge za rečenu zakladu.

Onim rodoljubima, — bili to pojedinci, općine, korporacije ili društva, — koji ovoj zakladi daruju najmanje 400 kruna, davat će akademija na dar sva ona djela, koja će izaći troškom ove zaklade. Oni pak, koji u ovu zakladu daruju i polože najmanje 4000 kruna, dobivat će od

akademije — u smislu §. 35. e) poslovnika akademijskoga — na dar ne samo ona djela. što će izaći troškom ove zaklade, nego i sve ostale publikacije, što će ih akademija izdavati tečajem godina, pa i sve one, što ih je akademija izdala od svoga postanka do sada, u koliko ovih ima u zalihi.

Akademija ustanovljuje svaki put na temelju prijedloga dotičnoga razreda, koje će se djelo izdati troškom ove zaklade. Za izvorna djela, što će se izdavati troškom ove zaklade, ustanovljuje se piscima honorar od 80 kruna (osamdeset kruna) — četrdeset forinti — po štampanom arku. Za prijevode odredit će skupna sjednica honorar na temelju prijedloga dotičnoga razreda od slučaja do slučaja. Piscu dotičnoga djela, što će se izdati troškom zaklade, može akademija povrh nagrade dati deset primjeraka. Pravo vlasništva i sva nakladna prava na djelo, što će ga izdati zaklada, prelaze na jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti.

Gospoda članovi akademije umoljavaju se, da bi svoje prijedloge ili svoje mnijenje o ovoj novoj vrsti akademijskih publikacija priobćili upravi akademije.

U Zagrebu, 4. srpnja 1897.

Jugoslavenska akademija
znanosti i umjetnosti.